L. OPPENHEIM:
MEZINÁRODNÍ PRÁVO

ORBIS PRAHA

POLITICKÁ KNIHOVNA.

SBÍRKA SPISŮ
POLITICKÝCH, PRÁVNÍCH,
NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH A SOCIÁLNÍCH.

POŘÁDÁ F. VODSEĎÁLEK.

ŘADY II. KNIHA V.

V PRAZE 1925.

VYDÁVÁ ORBIS,
TISKAŘSKÁ, NAKLADATELSKÁ A NOVINÁŘSKÁ
SPOLEČNOST AKCIOVÁ.

L. OPPENHEIM:

MEZINÁRODNÍ PRÁVO.

PŘELOŽENO
DLE TŘETÍHO VYDÁNÍ
POŘÍZENÉHO R. 1920 RONALDEM F. ROXBURGHEM

ZA REDAKCE DRA JAR. KALLABA

DÍL II. VÁLKA A NEUTRALITA.

V PRAZE 1925.

NÁKLADEM ORBIS,
TISKAŘSKÉ, NAKLADATELSKÉ A NOVINÁŘSKÉ
SPOLEČNOSTI AKCIOVÉ.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAŽENA.

TISKEM POLYGRAFIE, BRNO.

OBSAH.

ČÁST I.

UROVNÁVÁNÍ STÁTNÍCH SPORŮ.

Kapitola I. Přátelské urovnávání státních sporů.

I. O státních sporech a jejich přátelském urovnávání vůbec.

Strana

§ 1. Právní a politické spory mezinárodní 3
§ 2. Mezinárodní právo nezabývá se výlučně spory právními . 4
§ 3. Přátelské urovnávání sporů na rozdíl od vynuceného . . . 4

II. Vyjednávání.

§ 4. V čem záleží vyjednávání 6
§ 5. Mezinárodní vyšetřující komise 6
§ 6. Výsledek vyjednávání 9

III. Přátelské služby a prostředkování.

§ 7. Příležitost k přátelským službám a prostředkování 10
§ 8. Právo a povinnost nabízeti, žádati a prokazovati přátelské služby a prostředkování 11
§ 9. Přátelské služby na rozdíl od prostředkování 11
§ 10. Přátelské služby a prostředkování podle haagské arbitrážní Úmluvy 12
§ 11. Význam přátelských služeb a prostředkování 14

IV. Arbitráž.

§ 12. Pojem arbitráže 16
§ 13. Smlouva o arbitráži 16
§ 14. Kdo má rozhodovati? 17
§ 15. Podle kterých zásad rozhodčí postupují a rozhodují 17
§ 16. Závaznost výroku rozhodčích 18
§ 17. Které spory mohou býti rozhodnuty arbitráží 19
§ 17a. Arbitráže podle Úmluvy Společnosti národů 21
§ 18. Význam řízení rozhodčího 22

V. Řízení rozhodčí podle haagské Konvence.

§ 19. Rozhodčí soudnictví vůbec 24
§ 20. Smlouva arbitrážní a jmenování rozhodčích 25

Strana
§ 21. Jak postupuje rozhodčí soud a jak se postupuje před ním . 27
§ 22. Výrok rozhodčí 28
§ 23. Závaznost výroku 29
§ 24. Výrok jest závazný pouze pro strany 29
§ 25. Náklady řízení rozhodčího 29
§ 25a. Arbitráž sumárním řízením 30

VI. Společnost národů a spory států.

§ 25b. Společnost národů činitelem ve sporech států 30
§ 25c. Povinnosti Společnosti 31
§ 25d. Povinnosti členů, zapletených ve spor: vyšetřování Rady . 31
§ 25e. Vyšetřování Shromáždění 33
§ 25f. Návrh na mezinárodní soudní dvůr 33
§ 25g. Spory, do nichž jsou zapleteni nečlenové 33

Kapitola II. Nucené urovnávání sporů mezi státy.

I. O donucovacích prostředcích k urovnání sporů mezi státy vůbec.

§ 26. Pojem a druhy donucovacích prostředků urovnávacích . . . 35
§ 27. Prostředky donucovací na rozdíl od války 36
§ 28. Prostředky donucovací na rozdíl od ultimata a demonstrací 37

II. Retorse.

§ 29. Pojem a ráz retorse 38
§ 30. Kdy je retorse ospravedlněna 38
§ 31. Jak se vykonává retorse 39
§ 32. Význam retorse 39

III. Represálie.

§ 33. Pojem represalií na rozdíl od retorse 40
§ 34. Represalie přípustny pro všechny mezinárodní delikty . . . 40
§ 35. Represalie přípustné pouze pro delikty mezinárodní 41
§ 36. Vykonávání represalií 42
§ 37. Předměty represalií 43
§ 38. Represalie positivní a negativní 44
§ 39. Represalie musí býti úměrné 44
§ 40. Embargo 45
§ 41. Represaliím musí předcházeti vyjednávání a musí se skončiti, dá-li se náhrada škody 46
§ 42. Represalie v míru na rozdíl od represalií ve válce 46
§ 43. Význam represalií 46

IV. Mírová blokáda.

§ 44. Vývoj prakse mírové blokády 47
§ 45. Přípustnost mírové blokády 49

Strana
§ 46. Mírová blokáda a lodi třetích států 50
§ 47. Blokáda mírová a lodi blokovaného státu 51
§ 48. Způsob mírové blokády 51
§ 49. Význam mírové blokády 52

V. Intervence.

§ 50. Intervence na rozdíl od účastenství ve sporu 52
§ 51. Způsob intervence 53
§ 52. Doba intervence 54

VI. Hospodářský bojkot.

§ 52a. Tak zvaný hospodářský bojkot 54

ČÁST II.

VÁLKA.

Kapitola I. O válce vůbec.

I. Charakteristika války.

§ 53. Válka není činem nezákonným 59
§ 54. Pojem války 61
§ 55. Válka je zápas 61
§ 56. Válka je zápas mezi státy 62
§ 57. Válka je zápas mezi státy pomocí jejich branné moci . . . 63
§ 57a. Jak se vyvinul v poslední době rozdíl mezi brannou mocí a civilisty 66
§ 58. Válka je zápas mezi státy za účelem vzájemného přemožení 67
§ 59. Válka občanská 68
§ 60. Válka guerilla 69

II. Příčiny, druhy a cíle války.

§ 61. Pravidla válčení nezávisí na příčinách války 71
§ 62. Příčiny války 72
§ 63. Spravedlivé příčiny války 73
§ 64. Příčiny na rozdíl od záminek k válce 74
§ 65. Různé druhy válek 75
§ 66. Cíle války 75

III. Právo válečné.

§ 67. Původ práva válečného 76
§ 68. Nejdůležitější vývojové stupně práva válečného 78
§ 69. Závaznost zákonů válečných 82

Strana

IV. Oblast válečná.

§ 70. Oblast válečná na rozdíl od bojiště 84
§ 71. Zvláštní oblast každé války 84
§ 72. Vyloučení z oblasti válečné neutralisací 87
§ 73. Domnělé vyloučení Baltického moře z oblasti válečné . . . 89

V. Válčící.

§ 74. Způsobilost vstoupiti do války (facultas bellandi) 90
§ 75. Možnost na rozdíl od způsobilosti státi se válčícím státem . 91
§ 76. Povstalci jako moc válčící 92
§ 76a. Případ československý 92
§ 77. Hlavní a vedlejší válčící strany 93

VI. Branná moc válčících.

§ 78 Pravidelné vojsko a loďstvo 94
§ 79. Nebojující členové branné moci 95
§ 80. Sbory nepravidelné 96
§ 81. Odvody en masse 97
§ 82. Sbory barbarské 98
§ 83. Soukromé lodi kořistní (Privateers) 99
§ 84. Přeměněné lodi obchodní 100
§ 85. Mužstvo obchodních lodí 103
§ 86. Desertéři a zrádci 105

VII. Ráz nepřátelský.

§ 87. O nepřátelském rázu vůbec 106
§ 88. Nepřátelský ráz jednotlivců 107
§ 88a. Nepřátelský ráz korporací 112
§ 89. Nepřátelský ráz lodí 113
§ 90. Nepřátelský ráz zboží 117
§ 91. Postoupení nepřátelských lodí 120
§ 92. Postupování zboží na lodích nepřátelských 123

Kapitola II. Vypuknutí války.

I. Začátek války.

§ 93. O začátku války vůbec 126
§ 94. Vyhlášení války 128
§ 95. Ultimatum 130
§ 96. Zahajovací nepřátelské činy válečné 131

II. Účinky vypuknutí války.

§ 97. Obecné účinky vypuknutí války 133
§ 98. Přerušení styků diplomatických a činnosti konsulární . . . 133

Strana
§ 99. Rušení smluv 134
§ 100. Považlivé postavení poddaných válčících států na území nepřátelském 136
§ 100a. Persona standi in judicio na území nepřátelském 139
§ 101. Vzájemné styky zvláště obchodní mezi poddanými válčících států 142
§ 102. Postavení majetku válčících ve státě nepřátelském 146
§ 102a. Účinek vypuknutí války na lodi obchodní 150

Kapitola III. Válka na zemi.

I. O válce na zemi vůbec.

§ 103. Snažení a prostředky ve válce na zemi 155
§ 104. Zákonné a nezákonné provádění války na zemi 155
§ 105. Objekty prostředků válčení 156
§ 106. Válčení na zemi na rozdíl od válčení na moři 156

II. Násilí proti osobám nepřátelským.

§ 107. O násilí proti nepřátelským osobám vůbec 157
§ 108. Zabíjení a zraňování bojujících 157
§ 109. Kdy lze odmítnouti ušetření 158
§ 110. Zákonné a nezákonné prostředky, jak zabíjeti a zraňovati bojující 159
§ 111. Výbušné kulky 160
§ 112. Kulky rozpínavé (dum-dum) 160
§ 113. Střely, které rozšiřují dusivé nebo otravné plyny 161
§ 114. Násilí řízené z letadel 161
§ 115. Násilí proti nebojujícím členům branné moci 161
§ 116. Násilí proti soukromým osobám nepřátelským 162
§ 117. Násilí proti hlavě nepřátelského státu a proti úředníkům v důležitém postavení 164

III. Zacházení s raněnými a mrtvými.

§ 118. Původ ženevské konvence 165
§ 119. Ranění a nemocní 167
§ 120. Sanitní jednotky, ústavy a materiál 168
§ 121. Personál 169
§ 122. Transport při vyklizování 170
§ 123. Zřetelný odznak 171
§ 124. Zacházení s padlými 171
§ 124a. Jak se brání zneužívání 172

IV. Zajetí.

§ 125. Vývoj mezinárodního práva v otázce zajetí 173
§ 126. Zacházení s válečnými zajatci 175

Strana
§ 127. Kdo má nárok na to, aby se stal zajatcem 177
§ 128. Disciplina 178
§ 129. Propuštění na čestné slovo 178
§ 130. Kancelář informační 179
§ 131. Pomocné spolky 180
§ 131a. Váleční zajatci za války světové 180
§ 132. Kdy se skončí zajetí 181

V. Přivlastňování a užívání veřejného majetku nepřátelského.

§ 133. Přivlastňování všeho nepřátelského majetku není přípustné . 183
§ 134. Majetek nemovitý 184
§ 135. Nemovitý majetek obcí a náboženských, dobročinných a podobných ústavů 184
§ 136. Užívání veřejných budov 184
§ 137. Movitý veřejný majetek 185
§ 138. Movitý majetek obcí a ústavů náboženských, dobročinných a pod. 185
§ 138a. Movitý majetek veřejný za války světové 186
§ 139. Kořist na bojišti 186

VI. Přivlastňování a užívání soukromého majetku nepřátelského.

§ 140. Nemovitý majetek soukromý 188
§ 141. Soukromý materiál válečný a prostředky dopravní 188
§ 142. Díla umělecká a vědecká, historické památky 189
§ 143. Jiný soukromý majetek osobní 189
§ 143a. Movitý majetek soukromý za války světové 190
§ 144. Kořist na bojišti 190
§ 145. Soukromý majetek nepřátelský přinesený na území válčícího 191

VII. Rekvisice a kontribuce.

§ 146. Válka musí živiti válku 192
§ 147. Rekvisice zboží a ubytování 194
§ 148. Kontribuce 195

VIII. Ničení nepřátelského majetku.

§ 149. Svévolné ničení zakázáno 196
§ 150. Ničení za účelem útoku a obrany 197
§ 151. Ničení při pochodu, výzvědech a při vedení vojenského transportu 198
§ 152. Ničení zbraní, střeliva a zásob 198
§ 153. Ničení historických památek, děl uměleckých a pod. . . . 198
§ 154. Obecné pustošení 199

Strana

IX. Útok, obléhání a bombardování.

§ 155. Kdy je útok, obléhání a bombardování po právu 200
§ 156. Jak se provádí útok 202
§ 157. Jak se provádí obléhání 202
§ 158. Jak se provádí bombardování 203

X. Vyzvědačství a válečná zrada.

§ 159. Dvojí ráz vyzvědačství a válečné zrady 206
§ 160. Vyzvědačství na rozdíl od polních hlídek a služby kurýrní 207
§ 161. Trest za vyzvědačství 208
§ 162. Válečná zrada 209

XI. Lsti válečné.

§ 163. Ráz lstí válečných 210
§ 164. Různé druhy lstí válečných 210
§ 165. Úskok na rozdíl od věrolomnosti 212

XII. Okupace nepřátelského území.

§ 166. Okupace je předmětem války 213
§ 167. Kdy nastává okupace 215
§ 168. Konec okupace 218
§ 169. Práva a povinnosti okupujícího vůbec 218
§ 170. Práva okupujícího pokud jde o obyvatelstvo 220
§ 171. Postavení vládních úředníků a obecních činovníků po dobu okupace 224
§ 172. Postavení soudů za okupace 224

Kapitola IV. Válčení na moři.

I. O válčení na moři vůbec.

§ 173. Snahy a prostředky válčení na moři 227
§ 174. Zákonná a nezákonná prakse námořního válčení 228
§ 175. Předměty a prostředky válčení na moři 229
§ 176. Vývoj mezinárodního práva o soukromém majetku na moři 229
§ 177. Deklarace pařížská 230
§ 178. Zásada přivlastňování soukromých lodí nepřátelských a nepřátelského zboží na nich 232
§ 179. Kodifikace práva námořního válčení 235

II. Útok na nepřátelské lodi a jejich zabavování.

§ 180. Důležitost útoku na nepřátelské lodi a jejich zabavování . 236
§ 181. Kdy je útok po právu 237
§ 182. Jak se útočí 239
§ 182a. Podmořské miny dotykové 239
§ 183. Povinnost ušetřiti nepřítele 242

Strana
§ 184. Zabavování 242
§ 185. Účinek zabavení 242
§ 186. Nedotknutelnost lodí, které mají posláni náboženské, vědecké nebo dobročinné 243
§ 187. Imunita lodí rybářských a malých člunů, kterých se užívá pro místní obchod 245
§ 188. Imunita lodí obchodních při vypuknutí války, na cestě do přístavu válčícího státu a na cestě z něho 246
§ 189. Lodi v tísni 247
§ 190. Imunita nemocničních a parlamentářských lodí 247
§ 191. Imunita poštovních lodí a pošty dopisové 247

III. Přivlastňování a ničení nepřátelských lodí obchodních.

§ 192. Kořistní soudy 250
§ 193. Doprava kořisti do přístavu kořistního soudu 252
§ 194. Zničení kořisti 253
§ 194a. Ničení ukořistěných lodí ponorkami 255
§ 195. Vykoupení kořisti 256
§ 196. Ztráta kořisti, zvláště zpětné zajetí 257
§ 197. Osud kořisti 258
§ 198. Lodi, které patří poddaným neutrálních států, ale plují pod vlajkou nepřátelskou 259
§ 199. Lodi, které plují pod vlajkou neutrální 259
§ 200. Zboží prodané neutrálům in transitu 259

IV. Násilí proti osobám nepřátelským.

§ 201. Násilí proti bojujícím 260
§ 202. Násilí proti nebojujícím členům námořních sil 261
§ 203. Násilí proti nepřátelským jednotlivcům, kteří nepatří k námořním silám 261

V. Zacházení s raněnými a s trosečníky.

§ 204. Přizpůsobení ženevské konvence válčení na moři 262
§ 205. Ranění, nemocní a trosečníci 263
§ 205a. Zacházení s padlými 263
§ 206. Nemocniční lodi 264
§ 206a. Nemocniční lodi v neutrálních přístavech 266
§ 206b. Oddělení pro nemocné 266
§ 207. Zřetelná barva a odznak nemocničních lodí 267
§ 208. Neutrální lodi, které pomáhají raněným, nemocným a trosečníkům 267
§ 209. Personál duchovní, lékařský a nemocniční 268
§ 209a. Používání Konvence X. a zamezení zneužívání 268

Strana

VI. Vyzvědačství, zrada, válečné lsti.

§ 210. Vyzvědačství a zrada 269
§ 211. Válečné lsti 269

VII. Rekvisice, kontribuce, bombardování.

§ 212. Rekvisice a kontribuce v městech pobřežních 271
§ 213. Bombardování nepřátelského pobřeží 272

VIII. Zacházení s podmořskými telegrafními kabely.

§ 214. Nejistota co do norem, jak zacházeti s podmořskými telegrafními kabely 275

Kapitola IVa. Válčení ve vzduchu.

§ 214a. Normy před světovou válkou 277
§ 214b. Prakse za války světové 278
§ 214c. Dnešní stav 279

Kapitola V. Mimo-nepřátelské vztahy válčících.

I. O mimo-nepřátelských vztazích mezi válčícími vůbec.

§ 215. Fides etiam hosti servanda 281
§ 216. Různé druhy styků mimo-nepřátelských 282
§ 217. Povolení k obchodování 283

II. Pasy, ochranné průvodní listy, bezpečné průvody.

§ 218. Pasy a ochranné listy průvodní 284
§ 219. Bezpečné průvody 285

III. Vlajky parlamentářské.

§ 220. Význam parlamentářských vlajek 286
§ 221. Jak zacházeti s parlamentáři, kteří nejsou přijati 286
§ 222. Jak se nakládá s parlamentáři připuštěnými 287
§ 223. Zneužití parlamentářské vlajky 288

IV. Kartely.

§ 224. Definice a účel kartelů 289
§ 225. Lodi kartelové 290

V. Kapitulace a prosté vzdání.

§ 226. Ráz a účel kapitulací na rozdíl od prostého vzdání se . . 291
§ 227. Obsah kapitulací 292
§ 228. Forma kapitulace a prostého vzdání se 293
§ 229. Kdo je kompetentní uzavírati kapitulace 294
§ 230. Porušení kapitulace a prostého vzdání se 295

Strana

VI. Příměří.

§ 231. Ráz a druhy příměří 296
§ 232. Klid zbraní 297
§ 233. Příměří obecná 297
§ 234. Příměří částečné 299
§ 235. Kdo je kompetentní uzavírati příměří 300
§ 236. Forma příměří 300
§ 237. Obsah příměří 301
§ 238. Začátek příměří 302
§ 239. Porušení příměří 303
§ 240. Konec příměří 304

Kapitola VI. Prostředky k zabezpečení zákonného válčení.

I. O prostředcích k zabezpečení zákonného válčení vůbec.

§ 241. Válčení zákonné a nezákonné 305
§ 242. Jak je zákonné válčení do určité míry zabezpečeno 306

II. Stížnosti, přátelské služby a prostředkování intervence.

§ 243. Stížnosti vedené u nepřítele 307
§ 244. Stížnosti vedené u neutrálů 307
§ 245. Přátelské služby a prostředkování 308
§ 246. Intervence se strany neutrálů 308

III. Represalie.

§ 247. Represalie mezi válčícími na rozdíl od represalií v době míru 310
§ 248. Represalie jsou přípustny za každý nezákonný čin válečný 311
§ 249. Nebezpečí libovolnosti při represaliích 312
§ 250. Návrh na omezení represalií 314

IV. Trest za válečné zločiny.

§ 251. Pojem válečného zločinu 316
§ 252. Různé druhy válečných zločinů 316
§ 253. Porušení norem válčení 317
§ 254. Nepřátelské činy, jichž soukromí jednotlivci se dopustí zbraněmi 319
§ 255. Vyzvědačství a válečná zrada 320
§ 256. Záškodnictví 323
§ 257. Způsob trestání válečných zločinů 323

V. Braní rukojmí.

§ 258. Dřívější prakse braní rukojmí 324
§ 259. Moderní prakse braní rukojmích 324

Strana

VI. Odškodnění (kompensace).

§ 259a. Vznik zásady odškodnění za porušení zákonů válečných . 327
§ 259b. Odškodnění za porušení haagských Pravidel 327

Kapitola VII. Konec války a postliminium.

I. O ukončení války vůbec.

§ 260. Válka je stav dočasný 329
§ 261. Trojí způsob ukončení války 329

II. Prosté zastavení nepřátelství.

§ 262. Výjimečné případy prostého zastavení nepřátelství 330
§ 263. Účinek ukončení války prostým zastavením nepřátelství . 330

III. Podrobení.

§ 264. Podrobení na rozdíl od dobytí 331
§ 265. Podrobení, formální konec války 332

IV. Mírová smlouva.

§ 266. Mírová smlouva nejčastěji ukoncuje válku 334
§ 267. Mírová jednání 334
§ 268. Preliminář mírový 335
§ 269. Forma a části mírových smluv 336
§ 270. Kompetence uzavírati mír 337
§ 271. Datum míru 338

V. Účinky mírové smlouvy.

§ 272. Obnovení mírového stavu 339
§ 273. Zásada „Uti possidetis“ 340
§ 274. Amnestie 340
§ 275. Propouštění válečných zajatců 342
§ 276. Obnovení smluv 343

VI. Provádění mírové smlouvy.

§ 277. Jak se provádí mírová smlouva 343
§ 278. Porušení mírové smlouvy 344

VII. Postliminium.

§ 279. Pojem postliminia 345
§ 280. Postliminium podle mezinárodního práva na rozdíl od postliminia podle práva vnitrostátního 346
§ 281. Obživnutí dřívějšího stavu věcí 347
§ 282. Platnost zákonných činů 347
§ 283. Neplatnost činů nezákonných 348
§ 284. Po mezivládí není postliminia 348

ČÁST III.

NEUTRALITA.

Kapitola I. O neutralitě vůbec.

I. Vývoj instituce neutrality.

Strana

§ 285. Neutralita byla neznáma ve starověku 353
§ 286. Neutralita ve středověku 354
§ 287. Neutralita v 17. století 355
§ 288. Pokrok neutrality v 18. století 356
§ 289. První ozbrojená neutralita 357
§ 290. Francouzská revoluce a Druhá ozbrojená neutralita . . . 360
§ 291. Neutralita během 19. století 362
§ 292. Neutralita ve 20. století 364

II. Podstatné znaky neutrality.

§ 293. Pojem neutrality 368
§ 294. Neutralita je stanoviskem nestrannosti 369
§ 295. Neutralita jakožto chování, z něhož plynou práva a povinnosti 370
§ 296. Neutralita je chováním státu 371
§ 297. V době neutrality nepřerušují se styky mezi neutrály a válečnými mocnostmi 372
§ 298. Neutralita je chováním v době války (neutralita za války občanské) 373
§ 299. Neutralitu musí strany válečné uznati 374

III. Různé druhy neutrality.

§ 300. Trvalá neutralita 376
§ 301. Obecná a částečná neutralita 376
§ 302. Dobrovolná a smluvní neutralita 376
§ 303. Ozbrojená neutrálita 377
§ 304. Blahovolná neutralita 377
§ 305. Úplná a kvalifikovaná neutralita 377
§ 306. Historické příklady kvalifikované neutrality 379

IV. Počátek a konec neutrality.

§ 307. Neutralita počíná se nabytím vědomosti o započetí války . 380
§ 308. Počátek neutrality ve válce občanské 381
§ 309. Založení neutrality deklaracemi 381
§ 310. Vnitrostátní zákony o neutralitě 381
§ 311. Britský zákon o verbování do cizích vojsk 382
§ 312. Konec neutrality 383

Strana

Kapitola II. Vztahy mezi válčícími a neutrály.

I. Práva a povinnosti vyplývající z neutrality.

§ 313. Chování se neutrálů a válčících všeobecně 385
§ 314. Jaká jsou práva a povinnosti válčících a neutrálů 385
§ 315. Pochybná práva a povinnosti neutrálů 386
§ 316. Obsah povinnosti k nestrannosti 387
§ 317. Povinnost nestrannosti nabývala před světovou válkou stále větší a větší intensity 389
§ 318. Obsah povinnosti válčících stran chovati se k neutrálům tak, aby to odpovídalo jich nestrannosti 389
§ 319. Obsah povinnosti nebrániti stykům neutrálů s nepřítelem . 390

II. Neutrálové a vojenské operace.

§ 320. Nepřátelství se strany neutrálů a proti nim 394
§ 321. Dodávání vojska a válečných lodí válčícím stranám . . . 396
§ 322. Občané neutrálního státu, bojující ve vojsku válčících mocností 397
§ 323. Transport vojska a válečného materiálu neutrálním územím 398
§ 324. Doprava raněných neutrálním územím 400
§ 325. Průchod válečných lodí 401
§ 326. Okupace neutrálního území válčící stranou 402
§ 327. Kořistní soudy na neutrálním území 403
§ 328. Kořisti válčících stran v neutrálních přístavech 403
§ 328a. Případ lodi „Appam“ 405

III. Neutrálové a vojenské přípravy.

§ 329. Sklady a továrny na neutrálním území 406
§ 330. Sbírání vojska a pod. 407
§ 331. Průchod skupin mužů, kteří mají úmysl vstoupiti do vojska 408
§ 332. Organisování nepřátelských výprav 408
§ 333. Použití neutrálního území jakožto základny pro námořní operace 409
§ 334. Stavba a výstroj lodí určených k námořním operacím . . 414
§ 335. Případ Alabama a „Tři pravidla washingtonská“ 416

IV. Neutrální asyl pro vojsko pozemní, válečný materiál a letce.

§ 336. O neutrálním asylu vůbec 419
§ 337. Neutrální území a váleční zajatci 420
§ 338. Zběhové a uprchlíci na neutrální území 422
§ 339. Neutrální území a uprchlé oddíly 423
§ 340. Neutrální území a nekombatantní členové válečných sil válčících 424
§ 341. Neutrální území a válečný materiál válčících 425

Strana

V. Neutrální asyl pro síly námořní a ztroskotaný válečný materiál.

§ 342. Asyl pro síly námořní na rozdíl od asylu pro síly pozemní 427
§ 343. Neutrál má volnost poskytnouti či odmítnouti asyl námořním silám válečným 427
§ 344. Asyl válečným lodím v tísni 428
§ 344a. Asyl pro ponorky 428
§ 345. Exteritorialita válečných lodí v době asylu 429
§ 346. Úlevy válečným lodím v asylu 430
§ 347. Zneužití asylu musí býti zabráněno 431
§ 348. Neutrální válečné lodi jakožto asyl 432
§ 348a. Neutrální území a vojíni i námořníci ze ztroskotaných lodí 434

VI. Dodávky a půjčky válčícím státům.

§ 349. Dodávky se strany neutrálů 441
§ 350. Dodávky se strany poddaných neutrálního státu 442
§ 351. Půjčky a podpory se strany neutrálů 445
§ 352. Půjčky a podpory se strany občanů neutrálních států . . . 445

VII. Služby válčícím stranám.

§ 353. Lodivodství 447
§ 354. Doprava se strany neutrálů 448
§ 355. Doprava neutrálními obchodními loďmi a vagony neutrálních soukromých majitelů 448
§ 356. Informace o vojenských a námořních operacích 449

VIII. Porušení neutrality.

§ 357. Porušení neutrality v užším a širším slova smyslu 453
§ 358. Porušení neutrality na rozdíl od skončení neutrality . . . 453
§ 359. Následky porušení neutrality 454
§ 360. Neutrálové nesmějí nechati bez povšimnutí porušení neutrality spáchané válčícím 455
§ 361. Případy lodí General Armstrong a Dresden 456
§ 362. Jak se vymáhá náhrada od válčících pro porušení neutrality 457
§ 363. Nedbalost na straně neutrálově 459
§ 363a. Kladení podmořských dotykových min neutrály 460

IX. Právo angarie.

§ 364. Původní právo angarie 461
§ 365. Moderní právo angarie 464
§ 366. Právo angarie a neutrální vagonový materiál 466
§ 367. Právo angarie není odvozeno z neutrality 467

Strana

Kapitola III. Blokáda.

I. Pojem blokády.

§ 368. Definice blokády 469
§ 369. Blokáda strategická a obchodní 470
§ 370. Blokáda musí býti obecnou 471
§ 371. Blokáda vjezdu a výjezdu 471
§ 372. Která místa možno blokádou uzavříti 472
§ 373. Blokáda mezinárodních řek 472
§ 373a. Blokáda úžin 473
§ 374. Ospravedlnění blokády 473

II. Zřízení blokády.

§ 375. Kompetence ke zřízení blokády 474
§ 376. Prohlášení a notifikace blokády 475
§ 377. Lhůta k odjezdu neutrálních lodí 477
§ 378. Skončení blokády 478

III. Efektivnost blokády.

§ 379. Blokáda efektivní na rozdíl od fiktivní 479
§ 380. Podmínky efektivnosti blokády 479
§ 381. Stupeň nebezpečí zakládající efektivnost 481
§ 382. Přerušení efektivnosti 482

IV. Porušení blokády.

§ 383. Definice porušení blokády 483
§ 384. Není porušení, nebyla-li blokáda notifikována 483
§ 385. Dřívější prakse v otázce, co zakládá pokus o porušení blokády 485
§ 385á. Co je pokusem o porušení blokády podle neratifikované Deklarace londýnské 487
§ 386. Kdy se vjezd nepokládá za porušení blokády 489
§ 387. Kdy se výjezd nepokládá za porušení blokády 490
§ 388. Průchod neblokovaným kanálem není porušením blokády . 490

V. Následky porušení blokády.

§ 389. Zajetí lodí porušivších blokádu 491
§ 390. Tresty za porušení blokády 492

VI. Tak zvaná blokáda na dlouhou vzdálenost.

§ 390a. Pojem blokády na dlouhou vzdálenost 493
§ 390b. Isolování centrálních císařství za války světové 496

Strana

Kapitola IV. Kontraband.

I. Pojem kontrabandu.

§ 391. Definice válečného kontrabandu 500
§ 392. Absolutní a podmíněný kontraband a zboží volné 502
§ 393. Druhy zboží, jež jsou absolutním kontrabandem 503
§ 394. Druhy zboží, jež jsou kontrabandem podmíněným 506
§ 395. Podstatnou známkou kontrabandu je jeho určení pro nepřítele 510
§ 396. Zboží volné 513
§ 396a. Zboží, určené k potřebě dopravních lodí, nebo pro raněné 513
§ 397. Lodi jako kontraband 514

II. Dopravování kontrabandu.

§ 398. Dopravování kontrabandu je trestno podle vnitrostátních zákonů válčících 515
§ 399. Přímé dopravování kontrabandu 517
§ 400. Dopravování kontrabandu oklikou 518
§ 401. Nepřímé dopravování kontrabandu. (Teorie o nepřetržitém transportu) 520
§ 402. Případ lodi Bundesrath 521
§ 403. Podporování teorie o nepřetržité dopravě kontinentálními spisovateli 523
§ 403a. Deklarace londýnská vzhledem k teorii o nepřetržité cestě a prakse za války světové 525

III. Důsledky dopravování kontrabandu.

§ 404. Zajetí pro dopravování kontrabandu 527
§ 405. Trest za dopravování kontrabandu podle dosud platné prakse 529
§ 406. Trest za dopravu kontrabandu podle Deklarace londýnské . 532
§ 406a. Zabavení kontrabandu bez zabavení lodí 533

Kapitola V. Stranické služby.

I. Různé druhy stranických služeb.

§ 407. O stranických službách vůbec 536
§ 408. Doprava osob nepříteli 537
§ 409. Dopravování zpráv nepříteli 542
§ 410. Stranické služby, jež zakládají ráz nepřátelský 543

II. Důsledky stranických služeb.

§ 411. Zajetí pro stranické služby 545
§ 412. Tresty za stranické služby 546

Strana
§ 413. Zadržení nepřátelských osob a depeší bez zabavení lodí . 548
§ 413a. Zajetí nepřátelských záložníků za světové války 550

Kapitola VI. Prohlídka, zajetí a proces neutrálních lodí.

I. Prohlídka.

§ 414. Pojem práva prohlídky 553
§ 415. Právo prohlídky, kým, kdy a kde se vykonává 553
§ 416. Jen soukromé lodi mohou býti prohlíženy 554
§ 417. Lodi s průvodem 554
§ 418. Není obecně platných norem o způsobu provádění prohlídky 556
§ 419. Zastavení lodí za účelem prohlídky 557
§ 420. Kontrola 557
§ 421. Vyšetřování 558
§ 421a. Dopravení lodí do přístavu k vyšetření 559
§ 422. Následky odporu proti prohlídce 560
§ 423. Co je odporem? 560
§ 424. Plavba s nepřátelským průvodem rovná se odporu . . . 561
§ 425. Odpor neutrálního průvodce 562
§ 426. Chybící listiny 562
§ 427. Zničení, falšování a zatajení listin 563
§ 428. Dvojí a falešné listiny 563
§ 428a. Loď, jež má neutrální určení, zastaví v nepřátelském přístavě 564

II. Zajetí.

§ 429. Důvody a způsob zajetí 565
§ 430. Účinky zajetí neutrálních lodí a jich doprava do přístavu . 566
§ 431. Zničení neutrální kořisti 566
§ 431a. Zničení neutrálních kořistí za světové války 569
§ 432. Výkup a opětné zajetí zajaté neutrální kořisti 570
§ 433. Propuštění po zajetí 571

III. Proces proti zajatým neutrálním lodím.

§ 434. Proces proti zajaté lodi je věcí vnitrostátní 572
§ 435. Výsledek procesu 576
§ 436. Proces po uzavření míru 576
§ 437. Protesty a nároky neutrálů po procesu 578

Kapitola VII. Proponovaný kořistní soud mezinárodní.

I. Návrhy mezinárodních kořistních soudů.

§ 438. Starší projekty 579
§ 439. Německý projekt z r. 1907 581

Strana
§ 440. Britský projekt z r. 1907 581
§ 441. Konvence XII. Druhé haagské konference 582

II. Haagský projekt mezinárodního kořistního soudu.

§ 442. Soud 583
§ 443. Kompetence 583
§ 444. Jakých právních norem se užívá 585
§ 445. Jednání a rozsudek 585
§ 446. Žaloby na náhradu škody místo odvolání 586
§ 447. Nynější stav Haagského projektu 587
Rejstřík 588

PŘEDMLUVA

K TŘETÍMU VYDÁNÍ.

Oppenheim neměl ještě skončeny práce s revisí tohoto svazku, když ho zastihla smrt; ale většina materiálu byla už sebrána a mnohá místa přepsána. Jak mi jednou řekl, měl v úmyslu uvésti zde válečné události, pokud byly doklady obecných zásad, které byly doposud uznávány, nebo pokud je rozšiřovaly nebo popíraly. Ale pokud jde o dějiny války, byl by se opíral o knihu svého přítele Garnera *„International Law and the World War"*, kterou četl už v rukopise. Profesor Garner, půjčiv mi laskavě korekturu této knihy — zatím už kniha vyšla —, umožnil mi, abych na ni častěji poukazoval, tak, jak si přál autor.

Válka v tomto svazku způsobila změny; ale jistě jich je méně, než by se mohlo očekávat. Tak mínil Oppenheim; a některé poznámky, které byly míněny pro tuto předmluvu, ukazují, s jakým důrazem by byl se vzpíral proti převládajícímu dojmu, že válka učinila konec právu válečnému. Vůči mnohým brutálním porušením těchto zákonů, která zohyzdila zápas, byl by uvedl, že téměř v každém případě provinilec cítil, že musí buď obvinění odmítnouti, nebo ospravedlniti se. To samo už, dle jeho mínění, bylo přiznáním moci zákona v dobách normálních. Ale doba nebyla normální, a právo válečné i právo neutrality bylo — jak se doznávalo — částečně suspendováno. To by byl přisuzoval zčásti neobvyklé nemohoucnosti neutrálních států a zčásti novým poměrům — letadlům, ponorkám, minám a železniční síti na pevnině —, jimž se stará pravidla dosud zcela nepřizpůsobila. Přirozeně neutrálové žádali na válčících, aby poslouchali starých pravidel, nehledíce ke změnám. Ale stejně přirozeným byl požadavek válčících, aby pravidla doznala přiměřených změn. Dále, když neu-

trálové se nestarali o to, aby žádný z válčících neporušoval základních pravidel, musilo docházeti k represáliím. Represálie mohou poškoditi právě tak státy neutrální, jako státy válčící a vyvolávají protirepresálie a nové represálie v nekonečném řetězu. To považoval Oppenheim za hlavní příčinu částečné anarchie za války, kterou srovnával s revolucí uvnitř státu. Když je pořádek znovu zaveden, zákon ožije. I tehdy ovšem unikne mnoho zločinců beztrestně. Ale nikdo by to nepovažoval za důkaz, že tu nebylo zákona.

Ve vydání z r. 1912 naléhal Oppenheim, aby Deklarace londýnská byla ratifikována. Když však došlo k válce, viděl, že deklarace, i kdyby byla bývala ratifikována, nebyla by zůstala v platnosti, když Německo v Belgii zvrátilo pilíře, na nichž spočívalo mezinárodní právo. Podobné úvahy jsou obsaženy v Oppenheimově revisi kapitoly o zajištění zákonného válčení. Jiné důležité změny a dodatky, které sám učinil, jsou v § 53, v pojednání o zákonnosti války, v § 57a, kde se pojednává o hrozícím zániku rozdílu mezi členy ozbrojené moci a občanstvem, v §§ 294, 299, které se týkají povinností neutrálů a uznání neutrality válčícími, v § 319, kde se pojednává o zákonnosti opatření odvetných, která se dotýkají neutrálů, v § 348a, který se zabývá stavem bojovníků-trosečníků, přicházejících na neutrální území, v oddílech, které pojednávají o právu zabavení neutrálního majetku za války, v různých oddílech, které se týkají kontrabandu, v § 413a, který se týká zajmutí nepřátelských záložníků na moři, v § 428a, kde se jedná o zastavení lodi s určením neutrálním v nepřátelském přístavu, a v § 434, kde se pojednává o právu, jehož užívají soudy kořistní.

Ustavení Společnosti národů nutkalo k úpravě a dodatkům v kapitolách, které jednají o urovnávání sporů bez války; Oppenheim jich však neprovedl, než ho zachvátila poslední jeho nemoc, a tento úkol připadl pisateli těchto řádků. Nový materiál byl rovněž uveden v §§ 88—92 o charakteru nepřátelském, v § 100a o „persona standi in judicio“, v § 101 o obchodování s nepřítelem a v § 102 o nepřátelském majetku soukromém a o dluzích. Poznámka, za kterou není rovněž Oppenheim sám odpovědný, byla učiněna o za-

cházení s nepřátelskými loďmi obchodními, které přistihli válčící ve svých přístavech při vypuknutí světové války, o zacházení s válečnými zajatci a o jiných důležitých sporech, které vznikly během zápasu. Poznámky autorovy o válčení ve vzduchu byly sneseny a rozšířeny v nové kapitole. V § 292 je popsán osud Londýnské deklarace a poslední změny v pojetí neutrality. K § 390 byly připojeny dva nové odstavce, týkající se blokády na velkou vzdálenost. Na druhé straně zase kapitola o mezinárodních soudech kořistních byla zkrácena, neboť haagská osnova z r. 1907 ztratila význam, který měla r. 1912.

Pánové C. E. A. Bedwell, H. A. C. Sturgess a T. a A. Constable (Ltd.) přispěli laskavě zase svou prací při revisi indexu a tabulky případů a při tisku knihy.

4 New Square, Lincoln's Sun.

RONALD F. ROXBURGH.

SEZNAM PŘÍPADŮ.

Abbot, Hanger (1867) 6 Wall. 532. § 100a, str. 141.
Acteon (1815) 2 Dod. 48. § 194, str. 254, § 431, str. 566.
Adela (1867) 6 Wall. 266. § 362, str. 459.
Adonis (1804) 5 C. Rob. 256. § 386, str 489, § 390, str. 492.
Adula (1899) 176 U. S. 361, § 378, str. 478.
Aghios Gorghios (1912) Garner I. § 129n, § 91, str. 122.
Aktiengesellschaft für Cartonnagenindustrie, Stevenson (Hugh) and Sons V. (1917) 1 K. B. 842; (1918) A. C. 239, § 101, str. 145, § 102, str. 147.
Alexander (1801) 4 C. Rob. 93, § 390, str. 492.
Alwina (1916) 2 B. a C. P. C. 186, potvrzený odvol. 3 B. a C. P. C. 54. § 404, str. 529, § 434, str. 574.
American Transatlantic Company, Owners of the Steamships Kankakee, Hocking and Genesee V. His Majesty's Procurator-General, The Times, 24. července 1920, § 89, str. 116.
Admiral, Ganteaume (1914) Garner, I. § 319, § 186, str. 244.
Andersen v. Marten (1907) 2 K. B. 248; (1908) A. C. 334, § 435, str. 576.
Anglo-Mexican (1917) 3 B, a C. P. C. 24, § 90, str. 119.
Anna (1805) 5 C. Rob. 373. § 362, str. 458.
Anne (1818) 3 Wheaton 435. § 362, str. 459.
Ann Green (1812) 1 Gallison 274. § 92, str. 123.
Annie Johnson (1917) 3 B. a C. P. C. 138. § 405, str. 530.
Anthon v. Fisher (1872) 2 Doug. 649n. § 195, str. 257.
Antoine v. Morshead (1815) 6 Taunt. 237. § 101, str. 144.
Antwerpen (1919) 3 B. a C. P. C. 486n. § 405, str. 530.
Apollo, Calvo, V. § 2989, § 427, str. 503.
Appam (1917) 243 U. S. 124. § 328, str. 404, § 328a, str. 405.
Arabia (1904) Hurst and Brey I. str. 52, § 394, str. 506.
Asturian (1916) 2 B. a C. P. C. 202; (1916) P. 150. § 90, str. 119
Atalanta (1808) 6 C. Rob. 440. § 409, str. 542, § 412, str. 546.
Atlas and Lighters (1916) 2 B. a C. P. C. 470. § 102a, str. 152.
Australia (1905) Hurst and Bray, II. str. 373. § 410, str. 544, § 436, str. 577.
Axel Johnson (1917) 2 B. a C. P. C. 532. § 399, str. 517.

Baltica (1857) 11 Moo. P. C. 141. § 88, str. 109, § 90, str. 118; § 91, str. 120.
Balto (1917) 2 B. a C. P. C. 398. § 403a, str. 527.

Bangor (1916) 2 B. a C. P. C. 206. § 72, str. 88, § 181, str. 237, § 362, str. 459.
Baron Stiernblad (1917) 3 B. a C. P. C. 17. § 421, str. 559.
Bawean (1917) 3 B. a C. P. C. 116. § 177, str. 231.
Belgia (1915) 1 B. a C. P. C. 303; (1916) 2 B. a C. P. C. 32. § 102a, str. 151.
Bellas (1914) 1 B. a C. P. C. 95. § 91, str. 122, § 102a, str. 153.
Benito Estenger (1899) 176 U. S. 568. § 91, str. 120.
Bentzen v. Boyle viz Thirty Hogsheads of Sugar v. Boyle.
Berlin (1914) 1 B. a C. P. C. 29. § 187, str. 246.
Bermuda (1865) 3 Wall. 514. § 385. str. 486, § 400, str 519.
Bernisse (1919) 3 B. a C. P. C. 517. § 421. str. 559, § 421a, str. 559.
Betsey (1799) 1 C. Rob. 332. § 385. str. 486.
Blackburne, Cornu v. (1781) 2 Doug. 640. § 195, str. 257.
Blythe, Green, Jourdain and Co.; Karberg (Arnhold) and Co. V. (1916) 1 K. B. 495, str. 505, § 101, str. 146.
Bonna (1918) 3 B. a C. P. C. 163. § 403a, str. 527.
Boussmaker, Ex parte (1806) 13 Ves. 71. § 100a, str. 141.
Bowden, Esposito v. (1857) 7 E. a B. 763. § 101, str. 146.
Boyle, Thirty Hogsheads of Sugar V. (1815) 9 Cranch 191. § 90, str. 119.
Braune, De Wahl V. (1856) 25 L. J. (N. S.) Ex. 343. § 100a, str. 141.

Calchas (1905) Hurst and Bray, I. str. 143. § 394, str. 506.
Calypso (1799) 2 C. Rob. 298. § 184, str. 484.
Canton (1916) 2 B. a C. P. C. 264. § 365, str. 466.
Carolina (1802) 4 C. Rob. 256. § 408, str. 539.
Caroline (1808) 6 C. Rob. 461. § 408, str. 542.
Catharina Elizabeth (1804) 5 C. Rob. 232. § 85, str. 103.
Ceylon (1811) 1 Dod. 105. § 185, str. 243.
Charlotta (1810) Edwards 252. § 386, str. 489.
Chavasse, Ex parte: in re Grazebrook (1865) 34 L. J. Bank. § 398, str. 516.
Chile (1914) 1 B. a C. P. C. 1; str. 7, § 102a, str. 153.
Circassian (1864) 2 Wall. 135. § 378, str. 478, § 380, str. 481.
Clean Grant (1915) 1 B. a C. P. C. 272. § 90, str. 119.
Colonia (1915) R. G. XXII. Jurisprudence, str. 45—47; Garner, I, § 123, § 91, str. 122.
Columbia (1799) 1 C. Rob. 154. § 382, str. 483, § 390, str. 492.
Commercen (1814) 1 Wheaton 382. § 401, str. 520.
Concadoro (1915) 1 B. a C. P. C. 390; (1916) 2 B. a C. P. C. 64, § 102a, str. 152.
Constantinos (1916) 2 B a C. P. C. 140. § 395, str. 510.
Continental Insurance Co., Robinson and Co. V.; (1915) 1 K. B. 155, na str. 159, § 100a, str. 141.

Continental Tyre and Rubber (Great Britain) Co. Ltd, Daimler Co. Ltd. V.; (1916) 2 A. C. 307. § 88 a, str. 113.
Cornu v. Blackburne (1781) 2 Doug. 640. § 195, str. 257.
Craft captured on Victoria Nyanza (1918) 3 B a C. P. C. 295, § 181, str. 237.

Dacia (1915) R. G. XXII. (1915) Jurisprudence str. 83; A. J. IX. (1915) str 1015, § 91, str. 122.
Daifje (1800) 3 C. Rob. 139. § 225, str. 290.
Daimler Co. Ltd. v. Continental Tyre and Rubber (Great Britain) Co. Ltd. (1916) 2 A. C. 307. § 88 a, str. 113.
Dandolo (1916) 2 B a C. P. C. 339. § 102, str. 149, § 177, str. 231.
Danous (1802) 4 C. Rob. 255 n. § 88, str. 111, § 90, str. 118.
De Fortuyn (1760) Burell 175. § 181, str. 237.
De Jager v. Attorney-General for Natal (1907) A. C. 326. § 100, str. 138.
Derfflinger (1916) 2 B. a C. P. C. 36. § 102 a, str. 152.
Deutsche Kohlen-Depot-Gesellschaft, Egypt, H. M. Procurator in V. (1916) 2 B a C. P. C. 439; (1918) 3 B. a C. P. C. 264. § 102 a, str. 152, § 187, str. 246.
De Wahl v. Braune (1856) 25 L. J. (N. S.) Ex. 343. § 100 a, str. 141.
De Wütz v. Hendriks (1824) 9 Moo. 586. § 352, str. 445.
Diaz v. United States (1912) 222 U. S. 574 a. § 184, str. 242, § 227, str. 293.
Dirigo (1919) 2 B. a C. P. C. 439. § 92, str. 124, § 177, str. 231, § 406, str. 532.
Dominion Coal Co. v. Maskinonge Steamship Co. (1916) 33 T. L. R. 132, 340; (1917) 34 T. L. R. 212. § 70, str. 84.
Donohoe, Moss v. (1916) 32 T. L. R. 343. § 101, str. 144.
Driefontein Consolidated Mines. Janson v. (1902) A. C. 484 na str. 497, § 88 a, str. 112, § 100 a, str. 141.
Durant, Shepeler v., (1854) 14 C. B. 582. § 100 a, str. 141.
Düsseldorf (1919) 3 B. a C. P. C. 466; (1920) A. C. 1034. § 181, str. 237, § 362, str. 459.

Eden Hall (1916) 2 B a C. P. C. 84. § 102 str. 150.
Edna (1919) 3 B. a C. P. C. 407. § 91, str. 122.
Egypt, H. M. Procurator in v. Deutsche Kohlen-Depot-Gesellschaft (1916) 2 B. a C. P. C. 439; (1918) 3 B. a C. P. C. 264. § 102 a, str. 152, § 187, str. 246.
Ekaterinoslav (1904) Hurst a Bray, II. str. 1. § 181, str. 237, § 320, str. 396.
Elida (1915) Z. V. IX. str. 109. § 71, str. 85, § 434, str. 573.
Eliza a Katy (1805) 6 C. Rob. 192. § 428, str. 504.
Elizabeth (1810) Edwards 198. § 386, str. 489.
Elsebe (1804) 5 C. Rob. 174. § 425, str. 502.

Elve (1919) 3 B. a C. P. C. 517. § 421 a, str. 559.
Emilia viz Johanne Emilie.
Ertel Bieber and Co. v. Rio Tinto Co. (1918) A. C 260. § 101, str. 146.
Esposito, v. Bowden (1857) 7 E. B. 763. § 101, str. 146.
Etta (1864) 25 Fed, Cases No. 15, str. 60. § 91, str. 123.
Exchange (1808) Edwards 39. § 390, str. 492.
Fanny (1814) 1 Dod. 443. § 185, str. 243. § 424 str. 502.
Felicity (1819) 2 Dod. 381. § 194, str. 254. § 431, str. 566.
Fenix (1915) Z. I. IX., str. 103; A. J. X. (1916) str. 909, § 102a, str. 151, § 197, str. 258.
Ferdinand Ex-Tsar of Bulgaria, Re (1921) 1 Ch. 107. § 102, str. 146.
Fisher Anthon, V. (1782) 2 Doug. 649n. § 195, str. 257.
Fletcher, Planche V. (1779) 1 Doug. 251. § 101, str. 144.
Foltina (1814) Dod. 450. § 166, str. 214.
Fortuna (1803) 5 C. Rob. 27. § 386, str. 480.
Fortuna (1814) 1 Dod. 450. § 184, str. 242.
Fox (1811) Edwards 311. § 434, str. 573.
Franciska (1855) Spinks 287. § 370, str. 471, § 380, str. 480. § 381, str. 481.
Franklin (1801) 3 C. Rob. 217. § 405, str. 531.
Frederick VIII. (1916) 2 B. a C. P. C. 395. § 191, str. 249, § 319, str. 392—393.
Frederick, Moltke (1798) 1 C. Rob. 86. § 387. str. 490.
Frederico (1915) R. G. XXII. (1915), Jurisprudence str. 17, XXIV. (1917), Jurisprudence, str. 11. § 408, str. 540, § 421a, str 559.
Freudenberg, Porter V. (1915) 1 K. B. 857. § 100a, str. 140, § 101, str. 143, § 102, str. 147.
Freundschaft (1819) 4 Wheaton 105. § 90, str. 119.
Friendship (1807) 6 C. Rob. 420. § 408, str. 538, § 412, str. 546.
Fritz Schulz Co. v. Raimes Co. (1917) 164 N. Y. S. 454. § 88a, str. 113.

General Hamilton (1805) 6 C. Rob. 61. § 91, str. 120, § 389, str. 491.
Georgia (1868) 7 Wall. 32. Garner, I. § 139, § 91, str. 123.
Georgiana (1814) 1 Dod. 397. § 185, str. 243.
Gerasimo (1857) 11 Moo. P. C. 88. § 371, str. 471.
Germania (1915) 1 B. a C. P. C. 573; (1917) 2 B. a C. P. C. 365. § 102a, str. 151.
Gist v. Mason (1786) 1 T. R. 84. § 101, str. 144.
Glenroy (1918) 3 B. a C. P. C. 161. § 102, str. 150.
Glitra (1915) Deutsche Juristen-Zeitung, str. 456. § 194, str. 255.
Goldberg, Schaffenius v. (1916) 1 K. B. 284. § 100a, str. 140.
Goodrich and De Forest v. Gordon (1818) 15 Johnson 6. § 195, str. 257.
Gordon, Goodrich and De Forest v. (1818) 15 Johnson 6. § 195. str. 257.
Gutenfels (1916) 2 B. a C. P. C. 36. § 102, str. 153.

Habana viz Paquette Habana.
Hakan (1916) 2 B. a C. P. C. 210, 479. § 405, str. 531, § 406, str. 532.
Hall Maria v. (1800) 2 B. a P. 236. § 100a, str. 141.
Halsey v. Lowenfeld, (1916) 2 K. B. 707. § 101. str. 146.
Hamborn (1917) 3 B. a C. P. C. 80. 379; (1918) P. 19; (1919) A. C. 993. § 89, str. 117.
Hanametal (1914) 1 B. a C. P. C. 347. § 410, str. 544.
Hanger v. Abbot (1867) 6 Wall. 532. § 100a, str. 141.
Hardman (1913), A. J. VII.; (1913) str. 879. § 170, str. 223.
Hardy, Le v. Voltigeante, La (1802) 1 Pistoye et Duverdy 321. § 90, str. 119.
Harmony (1800) 2 C. Rob. 322. § 88, str. 109.
Hart 3 Wall. 559. § 385, str. 487, § 400, str. 519.
Helen (1865) L. R. 1 A. a E. 1. § 398, str. 516.
Hellfeld v. Rechnitzer (1914) The Times, 11. prosince 1914. § 100a, str. 141.
Hellig Olav (1918) 3 B. a C. P. C. 258. § 395, str. 510.
Hendriks, De Wütz v. (1824) 9 Moo. 586. § 352, str. 445.
Henkle v. London Exchange Assurance Co. (1749) 1 Ves. 320. § 101, str. 143.
Henning, Hobbs v. (1864) 17 C. B. (N. S.) 791. § 402, str. 523.
Henrick and Maria (1799) 1 C. Rob. 146. § 375. str. 474.
Herrera v. United States (1912) 222 U. S. 558. § 184, str. 242, § 227, str. 293.
Hillerod (1917) 3 B. a C. P. C. § 406, str. 532.
Hipsang (1907) Hurst and Bray, I. str. 21. § 431, str. 567.
His Majesty's Procurator-General; American Transatlantic Company. Owners of the Steamships Kankakee, Hocking, and Genesee v. The Times, 24 července 1920. § 89 str. 116.
Hobbs v. Henning (1864) 17 C. B. (N. S.) 791. § 402, str. 523.
Hoffnung (1805) 6 C. Rob. 112. § 384, str. 484.
Hoop (1799) 1 C. Rob. 196. § 100a, str. 139, § 195 str. 257.
Hope (1808) 6 C. Rob. 463n. § 412, str. 546.
Hunter (1815) 1 Dod. 480. § 427, str. 503.
Hurtige Hane (1799) 2 C. Rob. 124. § 386, str. 489.

Ikhona (1907) Hurst and Bray, I. str. 226. § 431, str. 567.
Imina (1800) 3 C. Rob. 167. § 399, str. 517, § 402 str. 522.
Immanuel (1799) 2 C. Rob. 186. § 289, str. 358.
Indemnity Mutual Marine Assurance Company, Yangtsze Insurance Association v. (1908) 1 K. B. 910; (1908) 2 K. B. 504. § 407, str. 536.
Indian Chief (1801) 3 C. Rob. 12. § 90 str. 118.
Indian Prince (1916) A. J. X. (1916) str. 930—935. § 194, str. 255.
Industrie (1905) Takahashi, str. 732; Hurst and Bray, II. str. 323, § 410, str. 544.

James Cook (1810) Edwards 261. § 385, str. 486.
Jan Frederick 1804) 5 C. Rob. 128. § 91, str. 120, § 92, str. 123.
Janson v. Driefontein Consolidated Mines (1902) A. C. 484 na str. 497. § 88 a, str. 112, § 100 a, str. 141.
Jeanne (1916) 2 B. a C. P. C. 227. § 177, str. 231.
Jemmy (1801) 4 C. Rob. 31. § 91, str. 121.
Joan, Le (1870) Barboux 101. § 90, str. 119.
Johanna Emilie (1854) Spinks 12. § 88, str. 109.
Jonge Klassina (1803) 5 C. Rob. 297. § 90, str. 119.
Jonge Margaretha (1799) 1 C. Rob. 189. § 394, str. 506.
Jonge Pieter (1801) 4 C. Rob. 79. § 101, str. 144.
Juno (1799) 2 C. Rob. 116. § 387, str. 490.

Karberg (Arnhold) and Co. v. Blythe, Green, Jourdain and Co. (1916) 1 K. B. 495, str. 505. § 101, str. 146.
Kim (1915) P. 215, 1 B. a C. P. C. 405. § 403 a, str. 526, § 406, str. 532.
Knight Commander (1905) Hurst and Bray, I. str. 54, 357, § 431, str. 567.
Kow-shing (1894) Holland, Studies, str. 126—128. § 89, str. 115, § 348, str. 433.
Kronprins Gustav (1919) 3 B. a C. P. C. 432. § 395, str. 510.
Kronprinsessan Margareta (1917) 2 B. a C. P. C. 409. § 92, str. 124. § 405, str. 530.
Kronprinzessin Cecilie (1919) 3 B. a C. P. C. 363. § 102 a, str. 153.
Kronprinzessin Victoria (1918) 3 B. a C. P. C. 247. § 395, str. 510, § 403 a, str. 526, § 434, str. 574.

La Gloire (1804) 5 C. Rob. 192. § 225, str. 290.
La Rosina (1800) 2 C. Rob. 372. § 225, str. 290.
La Santissima Trinidad (1822) 7 Wheaton 340. § 334, str. 415.
Laura-Louise (1871) Barboux 119. § 90, str. 119.
Lavabre v. Wilson (1779) 1 Doug. 284. § 101, str. 144.
Leonora (1918) 3 B. a C. P. C. 181, 385. § 319, str. 393.
Leucade (1855) Spinks 217. § 194, str. 254, § 431, str. 566.
Lilla (1862) 2 Sprague 177. § 362, str. 459.
Lisette (1806) 6 C. Rob. 390. § 399, str. 517.
Lodi zajaté u Janova (1803) 4 C. Rob. 388. § 184, str. 242, § 227, str. 292.
Loekken (1918) 34 T. L. R. 594. § 71, str. 85.
London and Provincial Marine Insurance Co., Seymur v., (1872) 41 L. J. C. P. 193. § 402, str. 523.
London Exchange Assurance Co., Henkle v., (1749) 1 Ves. 320. § 101, str. 143—144.
Lorenzo (1914) 1 B. a C. P. C. 22 ž. § 406, str. 532.
Louisiana (1918) 3 B. a C. P. C. 60. § 395, str. 510.

Lowenfeld, Halsey v. (1916) 2 K. B. 707. § 101, str. 146.
Lützow (1917) 3 B. a C. P. C. 37. § 90, str. 119.
Lynch R. v. (1903) 1 K. B. 444. § 101, str. 144.

Madison (1810) Edwards 224. § 409, str. 542.
Madonna delle Gracie (1802) 4 C. Rob. 195. § 101, str. 144.
Maracaibo, (1916) 2 B. a C. P. C. 294. § 406, str. 532.
Margaret (1810) 1 Acton 333. § 404, str. 528.
Maria (1799) 1 C. Rob. 340. § 422, str. 560, § 423, str. 560, § 425, str. 562, § 434, str. 573.
Maria (1805) 6 C. Rob. 201. § 390, str. 493.
Maria (1915) 1 B. a C. P. C. 259. § 187, str. 246.
Maria (1915) Z. V. IX. (1916) str. 408; A. J. X. (1916) str. 927. § 395, str. 512.
Maria v. Hall (1800) 2 B. a P. 236. § 100a, str. 141.
Marie Glaeser (1914) 1 B. a C. P. C. 38; P. 218. § 89, str. 114. § 102a, str. 154, § 197, str. 258.
Marie Leonhardt, (1921) P. 1. § 102a, str. 153.
Marten, Andersen v. (1907) 2 K. B. 248; A. C. 334. § 435, str. 576.
Maskinonge Steamship Co., Dominion Coal Co. V. (1916) 33 T. L. R. 132, 340; (1917) 34 T. L. R. 212. § 70, str. 84.
Mason, Gist V. (1786) 1 T. R. 84. § 101, str. 144.
Mentor (1799) 1 C. Rob. 179. § 272, str. 339.
Menzale (1912) R. G. XXI. (1914) str. 281—290. § 177, str. 231.
Mercurius (1798) 1 C. Rob. 80. § 390, str. 492.
Meteor (1866), Wharton III. § 396, str. 561; Balch 201, 202, § 334, str. 415.
Minerva (1807) 6 C. Rob. 396. § 91, str. 123.
Miramichi (1914) 1 B. a C. P. C. 137. § 102, str. 149.
Moffit; Thurn und Taxis, Princess V. (1915) 1 Ch. 58. § 100a, str. 140.
Montara (1905) Takahashi, str. 633; Hurst and Bray, II. str. 403. § 89, str. 115, § 436, str. 577.
Morshead, Antoine v. (1815) 6 Taunt. 237. § 101, str. 144.
Moss v. Donohoe (1916) 32 T. L. R. 343. § 101. str. 144.
Möwe (1914) 1 B. a C. P. C. 60; (1915) P. 1 na str. 15. § 100a, str. 140, § 102a, str. 151.
Mukden (1904) Hurst and Bray, II. str. 12. § 181, str. 237, § 320, str. 396.

Nancy (1800) 3 C. Rob. 122. § 404, str. 528.
Nancy (1809) 1 Acton 63. § 380, str. 481.
Natal Attorney-General for; De Jager v. (1907) A. C. 326. § 100, str. 138.
Neptunus (1799) 2 C. Rob. 110; (1800) 3 C. Rob. 173. § 384, str. 484.
Nereide (1815) 9 Cranch 388. § 185, str. 243, § 424, str. 502.
Neutralitet (1801) 3 C. Rob. 295. § 405, str. 531.
Neutralitet (1805) 6 C. Rob. 30. § 386, str. 489.
Newa (1912) R. G. XXi. (1914) str. 281—290, § 177, str. 231.

Newhaven, Town of; Society for the Propagation of the Gospel v. (1823) 8 Wheaton 464. § 99, str. 135.
Nicolaüs (1871) Barboux 108. § 90, str. 119.
Nigretia (1905) Hurst and Bray, II. str. 201, § 408, str. 539.
Ningchow (1915) 1 B. a C. P. C 288; (1916) P. 221. § 90, str. 118.
Noordam (1918) 3 B. a C. P. C. 317. § 395, str. 510.
Noordam (No. 2) (1919) 3 B. a C. P. C. 488; (1920) A. C. 904. § 191, str. 249.

Odessa (1914) 1 B. a C. P. C. 163, 554. § 90, str. 118, § 197, str. 258, § 435, str. 576.
Oldhamia (1905) Hurst and Bray, I. str. 145. § 431, str. 567.
Olinde Rodrigues (1898) 174 U. S. 510. § 380, str. 481.
Ophelia (1915) 1 B. a C. P. C. 210. 2 B. a C. P. C. 150. § 206, str. 265.
Orel (1905) Takahashi, str. 620—625; Hurst and Bray, II. str. 354. § 206, str. 265.
Oriental (1915) 1 B. a C. P. C. 575. § 102a, str. 151.
Orozembo (1807) 6 C. Rob. 430. § 408, str. 538.
Orteric (1920) A. C 724. § 92, str. 125.

Paix, La (1803) 1 Pistoye et Duverdy 486. § 90, str. 119.
Paklat (1915) 1 B. a C. P. C. 515. § 186, str. 244.
Palm Branch (1916) 2 B. a C. P. C. 281; 3 B. a C. P. C. 241, § 92, str. 124.
Panaghia Rhomba (1858) 12 Moo. P. C. 168. § 390, str. 492.
Panariellos (1915) 1 B. a C. P. C. 195; 2 B. a C. P. C. 47. § 101, str. 142. § 192, str. 251.
Paquette Habana (1899) 175 U. S. 677. § 187, str. 245.
Parana (1919) 3 B. a C. P. C. 482. § 405, str. 530.
Parchim (1915) 1 B. a C. P. C. 579; (1917) 2 B. a C. P. C. 489. § 92, str. 124.
Pass of Balmaha (1915) Garner, I. § 136; Huberich and King, str. 27, § 91, str. 122.
Pellworm (1920) P. 347. § 181, str. 237, § 362, str. 458—459.
Perkeo (1914) 1 B. a C. P. C. 136. § 102a, str. 154.
Peterhoff (1866) 5 Wall. 49. § 373, str. 472, § 385, str. 487, § 400, str. 520, § 401, str. 521.
Phoenix (1803) 5 C. Rob. 41. § 90, str. 119.
Pindos (1915) 1 B. a C. P. C. 248; (1916) 2 B. a C. P. C. 146. § 102a, str. 152.
Planche v. Fletcher (1779) 1 Doug. 251. § 101, str. 144.
Polka (1854) Spinks 57. § 184, str. 242.
Polzeath (1916) P. 117. § 88a, str. 113.
Pontoporos (1915) 1 B. a C. P. C. 371; (1916) 2 B. a C. P. C. 87. § 408, str. 540, § 432, str. 571.

Poona (1915) 1 B. a C. P. C. 275. § 88a, str. 113.
Porter v. Freudenberg (1915) 1 K. B. 857. § 100a, str. 140, § 101, str. 143, § 102a, str. 147.
Portland (1800) 3 C. Rob. 41. § 80, str. 119.
Porto (1915) R. G. XXIII. (1916) Jurisprudence, str. 66, Garner, I. § 113, § 90, str. 117, § 102a, str. 154.
Posterio (1917) 3 B, a C. P. C. 275. § 405, str. 530.
Postilion (1779) Hay and Marr, 245. § 88, str. 111, § 90, str. 118.
Primavera (1917) Clunet, XLIV. str. 1804. § 102a, str. 152, § 181, str. 238.
Primus (1854) Spinks 48. § 89, str. 116.
Prinsesse Marie (1908) Hurst and Bray, I. str. 276. § 431, str. 567.
Prinz Adalbert (1916) 2 B. a C. P, C. 70; (1917) 3 B. a C. P. C. 70. § 102a, str. 153.
Proton (1918) 3 B. a C. P. C. 125. § 89, str. 116, § 434, str. 574.

Quang-nam (1905) Takahashi, str. 735; Hurst and Bray, II. str. 343. § 410, str. 544.

R. v. Lynch (1903) 1 K. B. 444. § 101, str. 144.
Raimes Co., Fritz-Schulz Co. v. (1917) 164 N. Y. S. 454. § 88a str. 113.
Rannveig (1920) P. 177. § 436, str. 578.
Rapid (1810) Edwards 228. § 409, str. 542.
Rechnitzer, Hellfeld v. (1914) The Times, 11. prosince 1914. § 100a, str. 141.
Recovery (1807) 6 C. Rob. 341. § 434, str. 573.
Richmond (1804) 5 C. Rob. 325. § 397, str. 515.
Rigende Jacob (1798) 1 C. Rob. 89. § 405, str. 531.
Rijn (1917) 2 B. a C. P. C. 507. § 395, str. 510.
Rio Tinto Co., Ertel Bieber and Co. (1918) A. C. 260. § 101, str. 146.
Robinson and Co. v. Continental Insurance Co. (1915) 1 K. B. 155, na str. 159. § 100a, str. 141.
Rodrigues v. Speyer Bros. (1919) A. C. 59. § 100a, str. 140.
Roland (1915) 1 B. a C. P. C. 188. § 90, str. 117.
Rolla (1807) 6 C. Rob. 364. § 370, str. 471, § 375, str. 475.
Rose in Bloom (1811) 1 Dod. 55. § 387, str. 490.
Roumanian (1914) 1 B. a C. P. C. 75, 536. § 102, str. 149, § 177, str. 231.

Sabah (1917) R. G. XXi, str. 261—265. § 102a, str. 154.
St. Kilda (1918) Hurst and Bray, I. str. 188. § 394, str. 508, § 431, str. 567.
St. Nicolas (1816) 1 Wheaton 417. § 428, str. 564.
St. Tudno (1916) 2 B. a C. P. C. 273; (1916) P. 291. § 89, str. 117.
Sammuel (1802) 4 C. Rob. 284 n. § 101, str. 144.

Sarah (1801) 3 C. Rob. 330. § 428, str. 503.
Sarah Christina (1799) 1 C. Rob. 237. § 405. str. 531.
Schaffenius v. Goldberg (1916) 1 K. B. 284. § 100a, str. 140.
Scheiber Brewing (1017) 242, Fed. 80. § 88a, str. 113.
Schlesien (1914) 1 B. a C. P. C. 13. § 197, str. 258.
Sechs Geschwistern, (1801) 4 C. Rob. 100. § 91, str. 120.
Seymour v. London and Provincial Marine Insurance Co. (1872) 41 L. J. C. P. 193. § 402, str. 523.
Sheffield (1912) R. G. XXI. (1914) str. 281—290. § 177, str. 231.
Shepeler v. Durant (1854) 14 C. B. 582. § 100a, str. 141.
Shepherdess (1804) 5 C. Rob. 262. § 386, str. 489.
Sigurd (No. 2) (1917) 3 B. a C. P. C. 87. § 421, str. 559.
Simla (1915) 1 B. a C. P. C. 281. § 191, str. 249.
Sir Willaim Peel (1866) 5 Wall. 517. § 362, str. 459.
Société Conserve Lenzbourg (1915) Clunet, XLII. str. 1164. § 88a, str. 113.
Society for the Propagation of the Gospel v. Town of Newhaven (1823) 8 Wheaton 464. § 99, str. 135.
Sorfaeren (1915) 1 B. a C. P. C. 580. § 406, str. 533.
Southfield (1915) 1 B. a C. P. C. 332. § 92, str. 123.
Spes and Ine (1804) 5 C. Rob. 76. § 386, str. 489.
Speyer Bros, Rodriguez v. (1919) A. C. 59. § 100a, str. 140.
Springbok (1866) 5 Wall. 1. § 385, str. 487, § 490, str. 493, § 400 str. 520, § 401, str. 521.
Stephen Hart (1865) 3 Wall. 559. § 385, str. 487, § 400, str. 519.
Stert (1801) 4 C. Rob. 65. § 388, str. 490.
Stevenson (Hugh) and Sons v. Aktiengesellschaft für Cartonnagen-Industrie, (1917) 1 K. B. 842; (1918) A. C. 239. § 101, str. 145, § 102, str. 147.
Stigstad (1916) 2 B a C. P. C. 179, rozhodnut tajnou radou, 3 B. a C. P. C. 347. § 319, str. 392.
Stumpf, v. Scheiber Brewing Co. (1917) 242 Fed. 80. § 88a, str. 113.
Sudmark (1917) 2 B. a C. P. C. 473. § 434, str. 574.
Sutherland, Mary Duchess of, In re (1915) 31 T. L. R. 394. § 100a, str. 140.
Sutton v. Sutton (1830) 1 Russ. and M. 663. § 99, str. 135.
Svanfos (1919) 3 B. a C. P. C. 470. § 432, str. 571.
Svithiod (1920) A. C. 718. § 408, str. 540.

Ten Bales of Silk at Port Said (1916) 2 B. a C. P. C. 247. § 102, str. 149.
Tetartos (1906) Hurst and Bray, I. str. 166. § 431, str. 567.
Thalia (1871) Barboux 116. § 90, str. 119.
Thalia (1905) Hurst and Bray, II. str. 116. § 102, str. 149.
Thea (1904) Hurst and Bray, I. str. 96. § 89, str. 115, § 431, str. 567.
Thirty Hogsheads of Sugar v. Boyle (Bentzen v. Boyle) (1815) 9 Cranch 191. § 90, str. 119.

Thor (1914) 1 B. a C. P. C. 229. § 410, str. 544.
Thurn und Taxis, Princess v. Moffitt (1915) 1 Ch. 58. § 100a, str. 140.
Tinos (1917) R. G. XXV. Jurisprudence, str. 3, § 71, str. 86, § 181, str. 237, § 320, str. 396.
Tommi, (1914) 1 B. a C. P. C. 16 (1914) P. 251. § 91, str. 122.
Trende Sostre (1800) citováno v The Lisette (1806) 6 C. Rob. 390n. § 399, str. 517.
Turul (1919) 3 B. a C. P. C. 356. § 102, str. 153.
Twee Gebroeders (1800) 3 C. Rob. 162. § 362, str. 458.

United States (1916) 2 B. a C. P. C. 390, 525. § 92, str. 124, § 319, str. 392.
United States, Diaz v. (1912) 222 U. S. 574. § 184, str. 242, § 227, str. 293.
United States, Herrera v. (1912) 222 U. S. 558. § 184, str. 242, § 227, str. 293.
Urna (1920) A. C. 899, § 395, str. 510.

Valeria (1920) P. 81. 37 T. L. R. 337. § 181, str. 237, § 362, str. 459.
Vasilios (1912) Garner, I. § 129n, § 91, str. 122.
Venus (1803) 4 C. Rob. 355. § 225, str. 290.
Venus (1814) 8 Cranch 253. § 88, str. 111, § 90, str. 119.
Vesta (1920) P. 385. § 177, str. 231.
Vigilantia (1798) 1 C. Rob. 1. § 91, str. 120.
Voltigeante; Hardy v. (1802) 1 Pistoye et Duverdy 321. § 90, str. 119.
Vrow Judith (1799) 1 C. Rob. 150. § 376, str. 476, § 384, str. 484. § 387, str. 490.
Vrow Elizabeth, (1803) 5 C. Rob. 2, na str. 4. § 89, str. 116.
Vrow Margaretha (1799) 1 C. Rob. 336. § 91, str. 120.

War Onskan (1799) 2 C. Rob. 299. § 432, str. 571.
Welvaart van Pillaw (1799) 2 C. Rob. 128. § 389, str. 491.
William (1806) 5 C. Rob. 385. § 400, str. 519.
Willkommen (1917) 24 Rev. Gen. Jurispr. 15. § 89, str. 117.
Wilson, In re (1915) 84 L. J. K. B. 1893. § 100a, str. 141.
Wilson, Lavabre v. (1779) 1 Boug. 284. § 101, str. 144.

Yangtsze Insurance Assotiation v. Indemnity Mutual Marine Assurance Company (1908) 1 K. B. 910; (1908) 2 K. B. 504. § 407, str. 536.
Young Jacob and Johanna (1798) 1 C. Rob. 20. § 187, str. 245.

Zambesi (1914) 1 B. a C. P. C. 358. § 410, str. 544.
Zamora (1916) 2 B. a C. P. C. 1. § 192, str. 252, § 365, str. 466, § 421a, str. 559, § 434, str. 574.

ČÁST I.

UROVNÁVÁNÍ STÁTNÍCH SPORŮ.

KAPITOLA I.

PŘÁTELSKÉ UROVNÁVÁNÍ STÁTNÍCH SPORŮ.

I.

O STÁTNÍCH SPORECH A JEJICH PŘÁTELSKÉM UROVNÁVÁNÍ VŮBEC.

Twiss, II. §§ 1—3 — Hershey, No. 304 — Ullmann, §§ 148—150 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 5—12 — Heffter, §§ 105—107 — Rivier, II. § 57 — Bonfils, No. 930 — Despagnet, No. 469 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2580—2583 — Calvo, III. §§ 1670—1671 — Martens, II. §§ 101—102 — Fiore, II. Nos. 1192—1198, a „Code", No. 1251 — Wagner, *Zur Lehre von den Streiterledigungsmitteln des Völkerrechtes* (1900).

Právní a politické spory mezinárodní.

§ 1. Spory mezinárodní mohou vzniknouti z nejrůznějších důvodů. Mezi krajními případy prosté a poměrně bezvýznamné nezdvořilosti, které se dopustí jeden stát proti druhému, a takovou hrubou urážkou, která vede nutně k válce, je mnoho jiných důvodů, lišicích se co do povahy a důležitosti. Státní spory se správně rozdělují na právní a politické. Právní spory vznikají z činů, za které mají státy nésti odpovědnost, ať už jsou to činy jejich vlastní, nebo činy jejich parlamentů, jejich soudních a správních úředníků, činy jejich branné moci, nebo jednotlivců, žijících na jejich území[1]. Spory politické jsou výsledkem rozporu politických zájmů. Ačkoliv však je toto rozdělení teoreticky zajisté správné a má význam praktický, nelze často v praksi stanoviti přesnou mez. Neboť v mnoha případech státy buď skrývají své politické zájmy za nárokem z domnělého bezpráví, nebo učiní skutečné, ale poměrně bezvýznamné bezpráví záminkou k provedení svých politických cílů.

[1] Viz sv. I. § 149.

Národové, kteří se po léta pozorují, každý ozbrojen až po uši, čekajíce na vhodný okamžik, aby vstoupili v nepřátelství, jsou až příliš ochotni přehlížeti mez mezi spory právními a politickými. U takových národů trvá stav stálých třenic, který znesnadňuje, ne-li znemožňuje, v každém případě, který se naskytne, rozeznávati právní povahu sporu od politické.

Mezinárodní právo nezabývá se výlučně spory právními.

§ 2. Často se tvrdí, že se právo mezinárodní zabývá pouze spory právními, spory politické že nejsou věcí práva, nýbrž politiky. Je ovšem pravda, že lze pouze právní[1] spory urovnati právnickým rozhodnutím právnické otázky, o niž jde, ať už se k takovému rozhodnutí dojde způsobem jakýmkoliv. Ačkoliv tedy politické spory nemohou býti předmětem právnického rozhodnutí, mohou býti urovnány bez války prostředky přátelskými nebo donucovacími. A spory právní, ačkoliv spadají v rozsah rozhodnutí právnického, mohou býti takového druhu, že nedovolují stranám, aby je podrobily rozhodnutí právnickému, aniž jsou takové povahy, že by nemohly být urovnány smírně vůbec[2]. Mimo to, jak bylo právě ukázáno, ačkoliv je rozdíl mezi právními a politickými spory v teorii přesný a má význam praktický, přece v praksi často nelze stanoviti přesnou mez. Proto tedy právo mezinárodní nezabývá se výlučně jen spory právními, neboť ve skutečnosti většina přátelských prostředků, jimiž se urovnávají spory právní, jsou rovněž prostředky, kterými se urovnávají spory politické, a rovněž tak dva z donucovacích prostředků, jimiž se spory urovnávají — totiž, mírová blokáda a intervence.

Přátelské urovnávání sporů na rozdíl od vynuceného.

§ 3. Politické a právní spory lze urovnávati buď přátelskými nebo donucovacími prostředky. Před ustavením Společnosti národů byly čtyři druhy přátelských prostředků — totiž, vyjednávání stran mezi sebou, přátelské služby stran třetích, prostředkování a arbitráž[3]. A byly také čtyři

[1] O mezinárodních sporech „podrobených soudní pravomoci“ viz Reeves a Scott, *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1916) str. 78—95.

[2] Viz Balch v R. G. XXI. (1914), str. 137—182.

[3] Někteří spisovatelé (viz Hall, § 118 a Heilborn, „System“, str. 404) nechtějí jednati o vyjednávání, pří-

druhy prostředků donucovacích — totiž, odvetná opatření, represalie (počítajíc k nim i embargo), blokáda a intervence třetích států. Žádný stát nesměl užíti prostředků donucovacích, dokud se nezkusilo vyjednávaní, ale nebylo třeba, aby se předtím také zkusilo přátelských služeb nebo prostředkování států třetích, po případě arbitráže[1]. Často však státy užívaly tak zvané klausule kompromisorní[2] ve svých smlouvách, která ustanovovala, že všechny spory, které by mezi nimi vznikly o věcech upravených smlouvami, o něž jde, nebo o výklad jejich, mají býti urovnávány přátelským prostředkem arbitráže, s vyloučením jakýchkoliv prostředků donucovacích. A v několika málo případech státy dokonce uzavřely smlouvy, které stanoví, že všechny spory, bez výjimky, které by mezi nimi vznikly, mají se urovnávati přátelsky arbitráží[3]. Tyto výjimky však potvrzují pouze pravidlo, že dosud nebylo mezinárodní právní povinnosti, aby státy urovnávaly, nebo se snažily urovnávati své spory přátelsky pomocí arbitráže, dříve než použijí prostředků donucovacích.

Ale po světové válce, mocnosti, chtějíce „zaručiti mír a bezpečnost tím, že přijmou jisté závazky, že se neuchýlí k válce", přijaly v úmluvě o Společnosti národů tři nové prostředky k urovnávání mezinárodních sporů. Byly to: Vyšetřování a referát Rady Společnosti, Vyšetřování a referát Shromáždění, a rozsudek navrženého Dvoru mezinárodní spravedlnosti. Mimo to členové Společnosti se zavázali, že se neuchýlí k válce, aniž se pokusí dosáhnouti narovnání způsobem, jaký stanoví Úmluva, a že budou

telských službách a prostředkování jako v prostředcích k urovnání sporů, poněvadž neshledávají, že by tyto prostředky měly nějaký právní význam; záležíť prý na vůli stran, chtějí-li jich použíti. Zapomínají však na nesmírný význam politický těchto prostředků, který už sám dosti opravňuje k tomu, aby se o nich jednalo; nadto jsou tu určitá positivní právní pravidla o těchto prostředcích — viz níže §§ 5—10.

[1] Vyjma v případě dluhů, jichž splacení požaduje vláda jedné země na vládě země druhé, ježto mají být splaceny příslušníkům jejího národa. Viz Konvence II.; výše sv. I. § 135; a níže § 19.

[2] Viz výše sv. I. § 553.

[3] Viz níže § 17.

jednati souhlasně proti každému členu, který nedbá jejích ustanovení [1].

II.

VYJEDNÁVÁNÍ.

Twiss, II. § 4 — Lawrence, § 220 — Moore, VII. § 1064 — Taylor, §§ 359—360 — Heffter, § 107 — Bulmerincq v *Holtzendorff* IV. str. 13—17 — Ullmann, § 151 — Bonfils, čís. 931—932 — Despagnet, Nos. 470 a 477 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2584—2587 — Rivier, II. § 57 — Calvo, III. §§ 1672—1680 — Martens, II. § 103 — Nys, II. str. 539—542.

V čem záleží vyjednávání.

§ 4. Nejjednodušším prostředkem k urovnání mezistátních sporů, k němuž se státy vždycky uchylují dříve, než užijí jiných prostředků, je vyjednávání. Skutečně také je úmluva o Společnosti národů uznává nepřímo za první krok k urovnání všech mezinárodních neshod. Spočívá v takovém styku stran, který se zahajuje a vede za tím účelem, aby bylo dosaženo dorozumění, a tím přátelského urovnání neshody, která mezi nimi vznikla [2]. Pravidelně začíná vyjednávati stát, který si stěžuje na nějaký čin, nebo si činí určitý nárok proti státu druhému. Dalším krokem je vyjádření druhé strany, v němž svoje stanovisko vyloží, a jež odevzdá státu prvému. Může se státi, že mezi stranami nastane dorozumění touto prostou výměnou vyjádření. Ne-li, následují nová podání, podle toho, jak toho vyžaduje ten který případ. Tak na příklad mohou být vyměněna nová vyjádření, nebo se připraví konference diplomatických zástupců, nebo i konference hlav států, které jsou v rozporu, za účelem diskuse o neshodách, aby projednali spor a připravili základ pro dorozumění.

Mezinárodní vyšetřující komise.

§ 5. Často se nedosáhne diplomacií urovnání z toho důvodu, že je nesnadno, dostati se ke skutečným faktům. Mocnosti, které uzavíraly haagskou konvenci o smírném

[1] Spojené státy americké nejsou členem Společnosti národů.

[2] Viz výše sv. I. §§ 477—482, kde se probírá mezinárodní transakce vyjednávání všeobecně.

urovnávání mezinárodních sporů, považovaly tudíž za věc účelnou a žádoucí, aby v případě, že by se obyčejným diplomatickým vyjednáváním nepodařilo urovnati takové neshody, které se nedotýkají ani cti ani životních zájmů strany, pokud okolnosti dovolují, ustavily mezinárodní vyšetřující komisi[1], která by po nestranném a svědomitém vyšetřování vysvětlila fakta, jež jsou podkladem sporu. Konvence z r. 1899 měla o tomto předmětě pouze šest článků (9—14). Druhá konference r. 1907, využívajíc zkušenosti, kterou získala vyšetřující komise v případě Doggerské výspy[1] při prvé to příležitosti, kdy byla vyšetřující

[1] Viz Herr, *Die Untersuchungskommissionen der Haager Friedenskonferenzen* (1911); Meurer I. str. 129—166; Higgins, str. 167 až 170; Lémonon, str. 77—91. Wehberg, *Komentar* str. 21—46; Nippold, I. str. 23—35; Scott, *Conferences* str. 265—273; Politis v *R. G.* XIX. (1912), str. 149—188; Lammasch, *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914), str. 224—239.

[1] Dne 21. října 1904, za války rusko-japonské, střílelo ruské baltické loďstvo, které bylo na cestě na východ, na hullské rybářské loďstvo nedaleko Doggerské výspy v Severním moři, při čemž byli dva rybáři zabiti, a způsobena značná škoda na několika rybářských lodích. Velká Britanie žádala na Rusku nejen omluvu a plné odškodné, ale i přísné potrestání důstojníka, který zavinil nehodu. Poněvadž Rusko tvrdilo, že příčinou střelby bylo několik blížících se japonských torpedových člunů, a že tedy nemůže potrestati velícího důstojníka, shodly se strany na tom, že bude ustavena mezinárodní vyšetřující komise. Úkolem této komise bylo nejen zjistiti skutkový děj události, ale také podati dobré zdání o odpovědnosti za tuto událost, a o tom, do jaké míry je vina na odpovědných osobách. Komise se skládala z pěti vysokých námořních důstojníků — jednoho Angličana, jednoho Rusa, jednoho Američana, jednoho Francouze a jednoho Rakušana — a zasedala v Paříži v únoru 1905. Zpráva komise zjistila, že tam nebylo torpedových člunů, že zahájení palby baltickým loďstvem nebylo omluvitelno, že admirál Rožděstvenský, velitel baltického loďstva, byl za událost odpovědným, že však tato fakta „nebyla takového rázu, aby snižovala vážnost vojenských schopností nebo lidskosti admirála Rožděstvenského, nebo mužstva jeho eskádry". V důsledku poslední části této zprávy nemohla Velká Britanie trvati na potrestání odpovědného ruského admirála, ale Rusko zaplatilo částku 65.000 £ na odškodnění obětí tohoto případu a rodin obou mrtvých rybářů. Viz Martens, N. R. G. 2. Ser. XXXIII. str. 641—716; Mandelstam v R. G. XII. (1905), str. 161 a 351; Lammasch, *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914), str. 236—239.

komise ustavena, přepracovala toto zařízení. Komise měla vyšetřiti okolnosti případu a podati zprávu, „omezující se na zjištění skutečností“, a která by v žádném případě neměla „ráz rozsudku“; stranám mělo býti přenecháno, aby z ní vyvodily důsledky. Důležitější ze dvacetiosmi článků (9—36) v Haagské konvenci I., které se zabývají vyšetřující komisí jsou tyto:

(1) Komise měla se zřizovati podle zvláštní úmluvy mezi stranami. Tato úmluva měla vymeziti skutečnosti, které mají býti zkoumány, měla stanoviti způsob a dobu, v níž má býti komise utvořena, a rozsah pravomoci komisařů (čl. 10.). Nestanovila-li úmluva způsob, jakým má býti komise sestavena, měla se sestaviti týmž způsobem jako rozhodčí soud podle článku 45 a 57 (čl. 12). Strany mohou jmenovati přísedící, jednatele a právní zástupce (čl. 10, 14).

(2) Mezinárodní kancelář stálého rozhodčího soudu má býti kanceláří komisí, které zasedají v Haagu; zasedají-li však jinde, má býti jmenován generální sekretář, jehož úkolem je obstarávati věci kanceláře (čl. 15—16).

(3) Strany se mohou dohodnouti o pravidlech procesních; jinak se má použít pravidel obsažených v článcích 19—32 (čl. 17), a podrobnosti postupu, o kterých se nezmiňuje ani Úmluva, ani články 19—32, mají býti určeny komisí (čl. 18).

(4) Zpráva komise má býti podepsána všemi jejími členy; odmítne-li některý člen zprávu podepsati, musí to býti zjištěno, ale platnost zprávy tím není dotčena (čl. 33). Zpráva komise se měla čísti ve veřejném zasedání, při němž jednatelé a právní zástupci mají býti přítomni, nebo k němu řádně obesláni; každé straně se doručí opis (čl. 34).

Tato ustanovení jsou dosud v platnosti mezi stranami haagské konvence I., ačkoliv snad nové ústrojí navržené Společností národů, nebo ustanovené novějšími smlouvami, ubralo mnoho z jejich významu. Autor se nedožil toho, aby mohl vysloviti své mínění.

Od těchto mezinárodních komisí se různily, třebas měly za základ tutéž ideu. Stálé vyšetřující komise, ustanovené pro spory mezi Spojenými státy americkými a velkým počtem států cizích[1] řadou tak zvaných Bryanových rozhodčích smluv (Bryan Arbitration Treaties) podepsaných ve Washingtoně na podzim r. 1914. Tyto smlouvy nebyly všechny totožné, ale měly tyto společné rysy:

Vysoké smluvní strany se shodly odkázati všechny spory, které se nedaly urovnati metodami diplomatickými, Stálé mezinárodní komisi k vyšetření a podání zprávy a shodly se nezačínati nepřátelství, dokud by zpráva nebyla předložena. Stálé komise měly se skládati z pěti členů; každá strana jmenovala jednoho ze svých poddaných a jednoho příslušníka některé třetí země, a pátý člen, rovněž poddaný třetího státu, byl jmenován společnou dohodou obou stran. Komise mohla jednomyslným usnesením nabídnouti své služby ve sporu ještě dříve, než se k ní strany musily uchýlit, poněvadž selhalo diplomatické vyjednávání. Její zpráva musila být dohotovena do roku, leč by strany společnou dohodou lhůtu omezily nebo rozšířily. Když strany obdržely zprávu, mohly svobodně jednati tak, jak by uznaly za vhodné.

Všechny tyto smlouvy byly uzavřeny na dobu pěti let; měly však zůstati v platnosti po ukončení této doby až by uplynulo dvanáct měsíců od výpovědi některou stranou dané. Podle toho mnohé jsou dosud platné[2].

§ 6. Výsledkem vyjednávání může býti, že se ukáže, že mezi stranami vůbec nemůže dojíti k přátelskému dorozumění. Častý výsledek však je, že jedna strana uzná nárok strany druhé. Jindy zase vyjednávání má za následek, že strana, ačkoliv neuznává práv, která uvádí její protivník, Výsledek vyjednávání.

[1] Viz výše sv. I. § 50 a *A. J.* VII. (1913), str. 823, VIII. (1914), str. 565 a IX. (1915), str. 195 a 494. Smlouva s Velkou Britanií byla podepsána 15. září 1914 [Treaty Ser. (1914), No. 16. Cd. 7714] a ratifikována 10. listopadu 1914.

[2] Na mezinárodní komisi poněkud jiné se usnesly Argentina, Brasilie a Chile smlouvou v Buenos Aires 25. května 1915. Viz text smlouvy v Alvarez, „Grande Guerre", str. 68 a R. G. XII. (1915), str. 475.

vzdá se svých vlastních práv k vůli míru, a za tím účelem, aby získala přátelství svého protivníka. A konečně, výsledkem vyjednávání může býti kompromis. Často strany, když se dorozumějí uzavrou smlouvu, do které vtělí podmínky. Prakse denního života ukazuje jasně velkou důležitost vyjednávání jako prostředku k urovnávání mezinárodních sporů. Moderní vývoj mezinárodního obchodu a provozu, skutečnost, že jednotlivci stále cestují na cizím území, čilý zájem, který mají všechny mocné státy na koloniálním podnikání, a mnoho jiných činitelů způsobuje, že nezbytně denně vznikají rozpory mezi státy. Přece však většina takových rozporů se urovnává jakýms takýms vyjednáváním.

III.

PŘÁTELSKÉ SLUŽBY A PROSTŘEDKOVÁNÍ.

Maine, str. 207–228 — Phillimore, III. § 3—5 — Twiss, II. § 7 — Lawrence, § 220 — Moore, VII. §§ 1065—1068 — Hershey, Nos. 306—308 — Taylor, §§ 359—360 — Wheaton, § 73 — Bluntschli, §§ 483—487 — Heffter, §§ 107—108 — Bulmerincq, v *Holtzendorff*, IV. str. 17—30 — Ullmann, §§ 152—153 — Bonfils Nos. 932[1]—943[1] — Despagnet, Nos. 471—476 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2588—2593 — Mérignhac, I. str. 429—447 — Rivier, II. § 58 — Nys, II. str. 543—546 — Calvo, III. §§ 1682—1705 — Fiore, II. Nos. 1199–1201 a „Code", Nos. 1253—1298 — Martens, II. § 103 — Holls, *The Peace Conference at the Hague* (1900), str. 176–203 — Zamfiresco, *De la Médiation* (1911) — Lammasch, *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914), str. 11—23 — Politis v. *R. G.* XVII. (1910), str. 136—163.

Příležitost k přátelským službám a prostředkování.

§ 7. Nehodlají-li strany urovnati své spory vyjednáváním, nebo jestliže vyjednávaly, aniž dospěly k dorozumění, může třetí stát[1] zjednati narovnání svými přátelskými službami nebo svým prostředkováním (mediací). Za takovou pomoc může požádati jedna nebo obě strany, které jsou ve sporu, nebo může být nabídnuta z vlastní vůle. Je také možné prostředkování kolektivní, kdy několik států jedná současně

[1] Nebo Společnost národů, viz níže §§ 25b—25g.

jako prostředníci. Je dále možno, že se konference nebo kongres prostředkovatelů sejde za účelem projednání podmínek, za kterých by se sporné strany dorozuměly. A dlužno se zvlášť zmíniti o tom, že přátelské služby a prostředkování se neomezují na dobu před tím, než se sporné strany uchýlí ke zbrani; mohou být nabídnuty a vyhledávány během nepřátelství za tím účelem, aby se válka skončila. Přátelské služby a prostředkování mají zvláště za války význam, poněvadž pravidelně nikdo z válčících nechce začít jednání o mír na vlastní vrub.

Právo a povinnost nabízeti, žádati a prokazovati přátelské služby a prostředkování.

§ 8. Obyčejně třetí stát nemá povinnosti nabídnouti své přátelské služby nebo prostředkování nebo vyhověti žádosti sporných států o tuto službu, ani nebývá obyčejně povinností sporných stran samých, žádati nebo přijímati přátelské služby a prostředkování státu třetího. Ale zvláštní smlouvou může být taková povinnost ustanovena. Tak, na příklad, podle článku 8 Mírové smlouvy pařížské ze dne 30. března 1856, mezi Rakouskem, Francií, Velkou Britanií, Pruskem, Ruskem, Sardinií a Tureckem, bylo ustanoveno pro případ, že by vznikl spor ohrožující mír mezi Tureckem a jednou nebo několika z podepsaných velmocí, aby obě strany, dříve než se uchýlí ke zbraním, požádaly za prostředkování ostatních podepsaných mocností. Mimo to Haagská konvence o smírném urovnávání mezinárodních sporů stanovila některá pravidla o právu a povinnosti nabídnouti a přijímati přátelské služby a prostředkování, která jsou uvedena níže v § 10.

Přátelské služby na rozdíl od prostředkování.

§ 9. Diplomatická prakse často nerozlišuje mezi přátelskými službami a prostředkováním. Ale ačkoliv přátelské služby se snadno vyvinou v prostředkování, nesmějí se s ním zaměňovati. Rozdíl mezi nimi je ten, že přátelské služby spočívají v rozmanitých akcích, které směřují k tomu, aby vyvolaly mezi spornými státy vyjednávání, kdežto prostředkování spočívá v přímém vedení vyjednávání mezi stranami ve sporu, na základě návrhů, které činí prostředkovatel. Přátelské služby hledí přivésti svářící se strany k vyjednávání, nemají-li k němu chuti, nebo ty, které vyjednávaly bezvýsledně o dorozumění, k tomu, aby

pokus obnovily. Přátelské služby mohou také spočívati v udělení rady, v odevzdání návrhu jedné strany straně druhé, a podobně, ale státy, které je nabízejí, nikdy se neúčastní jednání samého. Na druhé straně, prostředkovatel je prostředníkem, který se účastní vyjednávání. Dává určité návrhy, na jejichž základě státy, které jsou ve sporu, mohou dospěti k dorozumění. Dokonce i sám vyjednávání vede, vždycky se snaže srovnati odporující si nároky a zmírniti pocit záští mezi stranami. Všechno úsilí prostředníka může býti ovšem často marné, když strany nemohou nebo nechtějí svoliti k dohodě. Ale dospěje-li se k dorozumění, vynikne často jasně postavení prostředníka jakožto strany při vyjednávání, ačkoliv ne strany ve sporu, buď tak, že se sestaví zvláštní listina o prostředkování, kterou podepíší státy ve sporu a prostředník, nebo tak, že ve smlouvě mezi svářícími se státy, která obsahuje jejich dorozumění, děje se zmínka o prostředkovateli.

Přátelské služby a prostředkování podle haagské arbitrážní Úmluvy

§ 10. Haagská konvence o smírném urovnávání mezinárodních sporů[1] podjala se ve článku 2—8 úkolu, přiměti signatární mocnosti k tomu, aby se častěji než dosud uchylovaly k přátelským službám a prostředkování, a doporučila novou a zvláštní formu prostředkování podle těchto pravidel:

(1) Smluvní mocnosti se shodly, že dříve, než sáhnou ke zbraním, uchýlí se, pokud okolnosti dovolí, k přátelským službám nebo prostředkování (čl. 2). A nezávisle na této možnosti považovaly věcí výhodnou a žádoucí, aby smluvní mocnosti, kterých by se spor netýkal, ze své vlastní iniciativy nabídly své přátelské služby nebo prostředkování (čl. 3). Skutečná zákonná povinnost nabídnout přátelské služby nebo prostředkování tím nebyla vytvořena; byla pouze uznána výhodnost a žádoucnost takové nabídky. Co se týká zákonné povinnosti států, které jsou ve sporu, žádati o přátelské služby nebo prostředkování, je zřejmé, že ačkoliv podle doslovu taková povinnost

[1] Viz Meurer, I. str. 104—129; Higgins, str. 167; Barclay, *Problems*, str. 191—197; Lémonon, str. 69—73; Wehberg, *Kommentar*, str. 10—21; Nippold, I. str. 21—22; Scott, *Conferences*, str. 256—265.

byla ujednána, podmínka „pokud okolnosti dovolí", činí tuto povinnost více méně ilusorní, neboť záleží na uvážení stran, aby samy posoudily, dovolují-li okolnosti v daném případě, aby se uchýlily k přátelským službám a prostředkování.

(2) Smluvní mocnosti se shodly (čl. 3), že právo, nabídnout přátelské služby nebo prostředkování, mají ty, kterých se spor netýká, a že toto právo mají také i potom, když se svářící strany uchýlily ke zbrani. Následkem toho každá smluvní mocnost, je-li ve sporu s druhou, ať už před vypuknutím nepřátelství nebo po něm, je povinna přijmouti nabídku přátelských služeb nebo prostředkování, ačkoliv jí nemusí použíti. A bylo zvláště smluveno, že výkon práva, nabídnouti přátelské služby nebo prostředkování, nesmí být nikdy považován svářícími se státy za čin nepřívětivý (čl. 3). Dále bylo smluveno, že smluvní mocnosti považují za svou povinnost, v případě vážného konfliktu upozorniti strany na Stálý rozhodčí soudní dvůr, a že rada, aby se uchýlily k tomuto soudnímu dvoru, se má považovati pouze za prokázání přátelských služeb. (čl. 48, § 1 a 2). A konečně v případě sporu mezi dvěma mocnostmi může vždycky jedna z nich poslati Mezinárodnímu úřadu Stálého rozhodčího dvora soudního notu, obsahující prohlášení, že je ochotna podříditi spor arbitráži, načež úřad musí ihned oznámiti druhé mocnosti toto prohlášení (čl. 48, § 3 a 4).

(3) Prostředkování bylo definováno (čl. 4) jako usmiřování odporujících si požadavků a zmírnění pocitu záští mezi svářícími se státy, a bylo zvlášť zdůrazněno, že přátelské služby a prostředkování mají výlučně ráz rady.

(4) Přijme-li se návrh na prostředkování — a ovšem přátelské služby, o nichž se nestala zmínka —, nemá to za následek (čl. 7) přerušení, oddálení nebo zamezení mobilisace nebo jiných přípravných opatření pro válku, nebo přerušení vojenských operací, když válka vypukla dříve, než byl přijat návrh na prostředkování, leč by byla opačná dohoda.

(5) Úkol prostředníka se končí (čl. 5), když prohlásí

buď jedna ze svářících se stran, nebo prostředník sám, že prostředky smíření, které navrhl, nebyly přijaty.

(6) Nová a zvláštní forma prostředkování byla doporučena článkem 8. Dříve než se sáhne ke zbrani, každý ze svářících se států si zvolí některý stát jako důvěrníka, kterému svěří poslání, aby vstoupil v přímé jednání s důvěrníkem zvoleným stranou druhou za tím účelem, aby se zabránilo přerušení mírových styků. Doba mandátu trvá, není-li jinak ustanoveno, třicet dní, a po tu dobu ustanou svářící se státy od všeho přímého jednání o sporné věci; mělo se míti za to, že spor je výlučně vznesen na prostředkující důvěrníky, kteří užijí svého nejlepšího úsilí, aby jej urovnali. Kdyby se takovému prostředkování nepodařilo přivésti svářící se státy k dorozumění, a kdyby nastalo definitivní přerušení mírových styků, mají zvolení důvěrníci společně povinnost využíti každé příležitosti k obnovení míru.

znam
átelských
žeb a
ostředko-
ní.

§ 11. Význam přátelských služeb a prostředkování pro přátelské urovnávání mezinárodních konfliktů, ať už předtím, nebo potom, kdy strany sáhly ke zbraním, nemůže býti dosti doceněn; a haagská konvence, která dosud platí mezi stranami, které ji uzavíraly, zdůraznila velice význam takové pomoci tím, že dala třetím státům zákonné právo prokazovati je. Často se zabránilo nepřátelství autoritou a obratností prostředníků, a krutě zuřící války byly ukončeny přátelskými službami a prostředkováním třetích států[1]. Případ Doggerské výspy z r. 1904 můžeme uvésti jako událost, při které byla pravděpodobně válka odvrácena, neboť bylo to prostřednictvím Francie, že Velká Britanie a Rusko se usnesly, aby byla ustavena Mezinárodní vyšetřující komise[2] A přátelské služby presidenta Spojených států amerických přispěly k ukončení války tím, že pohnuly v srpnu 1905 Rusko a Japonsko k vyjednávání, které vedlo k uzavření míru v Portsmouthu dne 5. září 1905. Dnes je význam tohoto způsobu urovnání mezinárodních sporů ještě větší než v mi-

[1] Viz důležité případy prostředkování, o nichž mluví Calvo, III. §§ 1684—1700 a Bonfils, Nos. 936 až 942.

[2] Viz výše § 5, pozn. 2.

nulosti[1]. Vypuknutí války už není za okolností a poměrů naší doby lhostejnou věcí pro všechny, vyjma státy válčící, a žádný stát, který se pouští do války, neví přesně, pokud se taková válka dotkne jeho trvání. Po válce světové našla tato pravda vyjádření v úmluvě o Společnosti národů, která zavedla nové prostředky k urovnávání mezinárodních sporů. Nicméně, zasáhnou-li přátelské služby a prostředkování v pravý okamžik, zabezpečí v mnohém případě urovnání sporu, který by jinými metodami se nedal tak snadno urovnati.

IV.

ARBITRÁŽ.

Grotius, II. c. 23. § 8 — Vattel, II. § 329 — Hall, § 119 — Westlake, I. str. 350—368 — Lawrence, § 221 — Maine, str. 210—218 — Phillimore, III. §§ 3—5 — Twiss, II. §§ 5—6 — Taylor, §§ 357—358 Wharton, III. § 316 — Hershey, Nos. 309—313 — Moore, VII. §§ 1069—1088 — Bluntschli, §§ 488—498 — Heffter, § 109 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 30—58 — Ullmann, §§ 154—156 — Bonfils, Nos. 944—969 — Despagnet, Nos. 722—741 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2602—2630 — Mérignhac, I. str. 448—485 — Rivier, II. § 59 — Calvo, III. §§ 1706—1806 — Fiore, II. Nos. 1202 až 1215 a „Code" Nos. 1299—1385 — Nys, II. str. 547—576 — Martens, II. § 104 — Ronard de Card, *L'Arbitrage international* (1877) — Mérignhac, *Traité théorique et pratique de l'Arbitrage* (1895) — Moore, *History and Digest of the Arbitrations to which the United States has been a Party* 6. sv. (1898) — Darby, *International Tribunals*. 4. vyd. (1904) — Dumas, *Les Sanctions de l'Arbitrage international* (1905) a v *A. J.* V. (1911), str. 934—957 — Nippold. *Die Fortbildung des Verfahrens in völkerrechtlichen Streitigkeiten* (1907) — Reinsch v *A. J.* (1911), str. 604—614 — Scott, *Conferences*, str. 188—253 — Lapradelle et Politis, *Recueil des Arbitrages internationaux*. I. (1798—1855), (1905) — Fried, *Handbuch der Friedensbewegung*, 2. vyd. (1911), I, str. 137—184 — Morris, *International Arbitration and Procedure* (1911) — Lammasch, *Die Rechtskraft internationaler Schiedssprüche* (1913)

---

[1] Vydavatel věří, že by autor byl stále toho názoru. Mimo to může Společnost národů užíti svých přátelských služeb nebo prostředkování jakožto prostředku k urovnání sporu. Viz dále §§ 25 b—25 g.

a *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914) — Balch. *International Courts of Arbitration* (6. vydání s předmluvou a dodatky Thomase Willinga Balche, 1915) — Barclay, *New Methods of Adjusting International Disputes and the Future* (1917) — Dungern v *Z. V.*, VII. (1913), str. 257—271 — Jong van Beek en Donk v *Jahrbuch des Völkerrechts*, I. (1913), str. 375—403 — Balch, *Arbitration as a Term of International Law* (otisk z *Columbia Law Review*) (1915) — Penfield a Ralston v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1916), str. 40 až 62.

Pojem arbitráže.

§ 12. Arbitráží nazýváme vyřizování sporů mezi státy výrokem jednoho nebo několika rozhodčích, zvolených stranami. Poněvadž není ústřední politické moci nad suverénními státy, ani takového mezinárodního soudu, který by nad nimi mohl vykonávati pravomoc, nemohou býti zpravidla spory států, na rozdíl od sporů mezi soukromými jednotlivci, závazně urovnávány na soudech. Jediný způsob, jakým možno dosáhnouti urovnání státních sporů verdiktem, je ten, že svářící se státy dobrovolně svolí k tomu, že se podřídí výroku jednoho nebo několika rozhodčích, které si sami k tomu konci zvolí[1].

Smlouva o arbitráži.

§ 13. Je tedy třeba, aby svářící se státy, chtějící dosíci vyřízení svého sporu arbitráží, uzavřely smlouvu, kterou se dohodnou na tomto postupu. Taková arbitrážní smlouva ukládá oběma stranám povinnost poctivě se podrobiti rozhodnutí rozhodčích. Často bývá arbitrážní smlouva uzavřena po vypuknutí sporu; ale často se také stává, že státy, uzavírajíce smlouvu, ustanoví tak zvanou klausuli kompromisorní[2], že jakýkoliv spor, který by mezi nimi vznikl stran věcí upravovaných smlouvou, má býti vyřízen arbitráží. Dva nebo i více států mohou také uzavříti tak zvanou obecnou smlouvu arbitrážní či smlouvu o stálé arbitráži, která ustanovuje, že všechny spory nebo určitý druh sporů, které by v budoucnosti mezi nimi vznikly, mají býti urovnány tímto způsobem. Tak

[1] Až bude ustaven navrhovaný soudní dvůr mezinárodní spravedlnosti, budou míti státy další možnost dosáhnouti rozhodnutí soudního. Viz níže § 25 f.

[2] Viz výše § 3.

čl. 7 obchodní smlouvy mezi Holandskem a Portugalskem[1] z 5. července 1894 jest takovou obecnou smlouvou arbitrážní, neboť ustanovuje arbitráž nejen pro spory, které se týkají věcí obchodních, nýbrž pro všechny druhy budoucích sporů, které se netýkají jejich samostatnosti nebo autonomie. Avšak až do Mírové konference haagské z r. 1899 nebyly obecné smlouvy o arbitráži četné. Veřejné mínění všude bylo získáno v jejich prospěch úspěchem této konference s tím výsledkem, že od r. 1900 do dnešního dne bylo uzavřeno mnoho obecných smluv o arbitráži[2].

Kdo má rozhodovati?

§ 14. Státy, které uzavírají smlouvu arbitrážní, musí se dohodnouti o rozhodčích. Zvolí-li stát třetí, musí uzavříti smlouvu *(receptum arbitri)*, kterou ustanovují onen stát rozhodčím a on toto ustanovení přijímá. Vyvolený stát ustanoví podle vlastní vůle důvěrníky, kteří ve skutečnosti rozhodují. Může se státi, že svářící se strany zvolí hlavu třetího státu rozhodčím. Ale on nikdy sám věci nevyšetřuje; zvolí si jednoho nebo několik jednotlivců, kteří mu podají zprávu a navrhnou verdikt, který vyřkne. A dále, svářící se státy mohou se dohodnouti na tom, že pověří arbitráží kteréhokoliv jiného jednotlivce nebo skupinu jednotlivců, tak zvaný arbitrážní výbor nebo komisi. Tak r. 1899 v pohraničním sporu venezuelském mezi Velkou Britanií, Venezuelou a Spojenými státy vykonávala arbitráž komise, která zasedala v Paříži, a byla složena z Američanů a Angličanů, za předsednictví Rusa, profesora von Martense. A spor o hranice Aljašky mezi Velkou Britanií a Spojenými státy byl urovnán r. 1903 rozhodnutím komise, která zasedala v Londýně a skládala se z Američanů a Kanaďanů za předsednictví Lorda Alverstonea, Lord Chief Justice (presidenta nejvyššího soudu anglického).

Podle kterých zásad rozhodčí postupují a rozhodují.

§ 15. Smlouva arbitrážní má stanoviti zásady, podle kterých mají rozhodčí učiniti svůj výrok. Těmito zásadami mohou býti obecná pravidla mezinárodního práva, nebo to mohou býti pravidla kteréhokoliv práva vnitrostátního, které si zvolí svářící se státy, nebo pravidla přirozené

[1] Viz Martens, N. R. G., 2. ser. XXII. str. 591.

[2] Viz dále § 17.

slušnosti nebo pravidla zvláště ustanovená ve smlouvě arbitrážní pro ten který případ[1]. Někdy smlouva arbitrážní ustanovuje, aby rozhodčí urovnali odporující si nároky stran kompromisem, aniž by se řídili určitými pravidly právními. Není-li výslovného ustanovení, musí se předpokládati, že se výrok má státi podle zásad mezinárodního práva[2]; nebo nedá-li se žádné použíti, podle pravidel slušnosti. Smlouva obyčejně také ustanovuje pravidla postupu, kterými se mají řídit rozhodčí soudcové. Není-li tomu tak, rozhodčí soudcové sami je musí vypracovati a sděliti je stranám.

Závaznost výroku rozhodčích.

§ 16. Rozhodčí výrok[3] je konečný, neustanovuje-li smlouva jinak, a je pro strany závazný. Členové Společnosti národů se dohodli článkem 13 Úmluvy, že poctivě jim dostojí a že se nedají do války se členem, který se jim podvolí. Poněvadž však není ústřední moci nad státy, jež by vykonala výrok rozhodčích proti státu, který by odmítl se podvoliti, má v případě takového odmítnutí druhá strana právo vnutiti rozhodnutí rozhodčích násilím. Mimo to podle článku 13 a 16 Úmluvy o Společnosti národů má v případě, že selže provádění výroku rozhodčích, Rada navrhnouti, co by se mělo podniknouti, aby měl účinek, a člen, který se provinil, podléhá trestům pro porušení úmluvy stanoveným v článku 16[4]. Je ovšem jasno, že výrok rozhodčích zavazuje pouze tehdy[5], když rozhodčí v každém

[1] Viz Lammasch, *Die Rechtskraft internationaler Schiedssprüche* (1913), str. 36—67 a *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914), str. 175—186. Viz rovněž dále § 335 kde se mluví o „Třech pravidlech washingtonských".

[2] Že pravidelně rozhodčí mají svůj výrok činiti podle práva, a ne podle jiných zásad, je velmi pěkně ukázáno v Balchově, *Arbitration as a Term of International Law* (otisk z Columbia Law Review) (1915).

[3] Jeho účinek je probrán ve všech podrobnostech v Lammaschově *Die Rechtskraft* etc., str. 91 až 128.

[4] Viz výše díl I. § 167 k.

[5] O otázce odvolání z výroku rozhodčích pojednává mistrovským způsobem Lammasch, *Die Rechtskraft internationaler Schiedssprüche* (1913), str. 129—209 a *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914), str. 212 až 224. Viz také Donker Curtius a Nys v R. J. 2. ser. XII. (1910), str. 5 a 595. Casusus a N. Kenny,

směru dostáli své povinnosti jako nestranní soudcové a byli s to, aby došli k svému výroku v naprosté nezávislosti. Byli-li podplaceni, nebo nedrželi se svých instrukcí, byl-li jejich výrok učiněn pod vlivem jakéhokoliv donucení nebo kdyby snad některá ze stran vědomě a úmyslně uvedla rozhodčí v podstatný věcný omyl, neměl by výrok rozhodčích naprosto žádné závaznosti. Tak výrok učiněný r. 1831 králem holandským ve sporu o severovýchodní hranici mezi Velkou Britanií a Spojenými státy americkými nepovažovaly strany za závazný, poněvadž rozhodčí překročil meze své plné moci[1]. Z téhož důvodu odmítla Bolivie podrobiti se rozhodnutí, které vydal r. 1909 president argentinský v jejím sporu o hranice s Peru[2]. A v říjnu r. 1910 Stálý rozhodčí soudní dvůr v Haagu, rozhoduje ve při Spojených států severoamerických proti Spojeným státům venezuelským o požadavcích Orinocké paroplavební společnosti, anuloval[3], co do některých bodů, předchozí rozhodnutí pana Barge.

Které spory mohou býti rozhodnuty arbitráží.

§ 17. Často se tvrdí, že nelze kterýkoliv spor mezi státy rozhodnouti arbitráží, a následkem toho dějí se pokusy rozlišiti ty skupiny státních sporů, které mohou býti rozhodnuty arbitráží, od jiných. Nuže, ačkoliv všechny státy snad nikdy nesvolí k tomu, aby všemožné jejich spory byly rozhodovány arbitráží, teoreticky není důvodu k tomu, aby se rozeznávaly spory podle toho, že některé mohou a jiné nemohou býti rozhodnuty arbitráží. Neboť nemůže býti pochybnosti, že, je-li tu souhlas stran, může býti každý možný spor urovnán arbitráží, buď tak, že rozhodnutí spočívá na základech mezinárodního práva nebo na pravidlech přirozené slušnosti, nebo že se odporující si požadavky vyrovnají kompromisem.

Ale od teoretické otázky, které spory se mohou a které se nemohou rozhodovati arbitráží, liší se otázka, které spory

Proceedings of the American Society of International Law, VI. (1912), str. 59 a 63.

[1] Viz Moore, VII. § 1082 a Moore „Arbitrations“ I. str. 85—161.

[2] Viz Fiore v R. G., XVII. (1910), str. 225—256 a Martens, N. R. G., 3. ser. III. str. 53.

[3] Viz Martens, N. R. G., 3. ser. IV. str. 79.

mezistátní by se měly vždycky urovnávati tímto způsobem. Na tuto druhou otázku odpovídá článek 16 Haagské konvence z r. 1899 a článek 38 Haagské konvence z r. 1907 o smírném urovnávání mezinárodních sporů, kde smluvní mocnosti uznávají arbitráži za nejúčinnější a zároveň za nejslušnější prostředek k rozhodování sporů soudního rázu vůbec a zvláště sporů, týkajících se výkladu nebo použití mezinárodních smluv. Roku 1903 Velká Britanie a Francie, v duchu tohoto článku 16 uzavřely smlouvu, kterou se dohodly urovnávati arbitráží všechny takové spory právní povahy, které se nedotýkají jejich životních zájmů, jejich samostatnosti, jejich cti nebo zájmů států třetích, a mnohé státy je následovaly. Velká Britanie v následujících letech uzavřela takové[1] arbitrážní smlouvy se Španělskem, Italií, Německem, Švédskem, Norskem, Portugalskem, Švýcarskem, Rakousko-Uherskem, Holandskem, Dánskem, Spojenými státy severoamerickými, Kolumbií a Brasilií. Tyto úmluvy byly uzavřeny pouze na pět let, ale mnohé z nich byly obnoveny.

Avšak ve všech těchto smlouvách je vada, neboť rozhodnutí, je-li spor povahy právní nebo ne, ponechává se volné úvaze stran. Staly se případy, kdy jedna strana žádala, aby spor byl urovnán arbitráží tvrdíc, že je rázu právního, kdežto druhá strana popírala právní ráz sporu a proto odmítla podvoliti se arbitráži. Z tohoto důvodu arbitrážní smlouvy, podepsané 3. srpna 1911, mezi Spojenými státy severoamerickými a Velkou Britanií a mezi Spojenými státy severoamerickými a Francií by byly znamenaly nové období, kdyby byly bývaly ratifikovány; neboť článek 3 ustanovoval, že v případě, že by se strany neshodly v otázce, zda spor podléhá arbitráži po rozumu zmíněné smlouvy, otázka měla býti postoupena Společné nejvyšší vyšetřující komisi; a kdyby všichni členové komise nebo všichni až na jednoho, rozhodli otázku kladně, že případ měl býti

[1] Jest třeba poznamenati, že arbitrážní smlouva mezi Velkou Britanií a Uruguayem z 18. dubna 1918 (Treaty Ser. [1919], No. 3. Cmd. 150) je jiného druhu, neboť stanoví arbitráž pro všechny spory jakéhokoliv druhu.

urovnán arbitráží. Tento článek však byl vyškrtnut americkým senátem, a tak tyto smlouvy nebyly ratifikovány[1].

Jest třeba zmíniti se o této věci: kdežto většina smluv arbitrážních omezuje arbitráž jedním nebo několika způsoby, vyjímajíce případy, které se týkají samostatnosti, cti nebo životních zájmů stran, Argentina[2] a Chile r. 1902, Dánsko a Holandsko r. 1904, Dánsko a Italie r. 1905, Dánsko a Portugalsko r. 1907, Argentina a Italie r. 1907, Republiky Střední Ameriky Costa-Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua a San Salvador r. 1907, Italie a Holandsko r. 1909 a Velká Britanie a Uruguay r. 1918, uzavřely obecné smlouvy arbitrážní, podle nichž není vyloučeno takové případy vyřizovati arbitráží[3].

Arbitráže podle Úmluvy Společnosti národů.

§ 17a. Platnosti trvajících smluv arbitrážních se nedotkla[4] Úmluva o Společnosti národů. Vlastně tato úmluva, dodávajíc větší váhy arbitráži jakožto prostředku k urovnání mezinárodních sporů, použila existujícího ústrojí. Neboť článkem 12 a 13 se členové dohodli, že vyskytne-li se mezi nimi spor, který by mohl vésti k roztržce, předloží věc buď řízení rozhodčímu nebo Radě k přezkoumání. Předloží-li jej řízení rozhodčímu, jak učiniti se zavázali v případě, že jej uznají za vhodný pro arbitráž a za takový, že nelze jej uspokojivě urovnati cestou diplomatickou, dohodli se na tom, že se neuchýlí k válce dříve, než uplynou

[1] Viz Dennis v A. J., VI. (1912), str. 614–628; *Proceedings of the American Society of International Law*, VI. (1912), str. 87 až 114. Vlietinck v R. J., 2. ser. XV. (1913), str. 307—332 a 417—444. Pokud se týká tak zvaných Bryanových smluv arbitrážních, které nejsou všechny smlouvami arbitrážními, nýbrž smlouvami, které činí opatření pro jmenování mezinárodních vyšetřovacích komisí, viz výše § 5.

[2] Před tím, 23. července 1898 — viz Martens, N. R. G., 2. ser. XXIX. str. 137 — Argentina a Italie, a 6. listopadu 1899 — viz Martens, N. R. G., 2. ser. XXXII. str. 404 — Argentina a Paraguay uzavřely smlouvy, podle nichž všechny spory bez výjimky mají být urovnány arbitráží, leda by se dotýkaly ústavy té které země. Viz rovněž výše § 3 o klausuli kompromisorní.

[3] Seznam všech arbitrážních smluv, které byly uzavřeny různými státy mezi prvou haagskou mírovou konferencí r. 1899 a r. 1911 možno nalézti ve Friedovi, op. cit., str. 185.

[4] Viz článek 21.

tři měsíce od vynesení rozsudku, který má býti vydán v přiměřené lhůtě. Spory právní a takové, které se týkají výkladu smluv, určila již Haagská konvence I. za vhodné pro řízení rozhodčí; Úmluva znovu doporučuje je k podobnému řešení. Za případy toho druhu, jež se obecně hodí k rozsuzování řízením rozhodčím, prohlašují se spory o výklad některé smlouvy, o všelikých otázkách práva mezinárodního o tom, je-li dána skutečnost, která jsouc prokázána, by zakládala porušení mezinárodního závazku, neb o rozsah a povahu náhrady, již jest dáti za takové porušení. Úmluva neustanovuje nového rozhodčího soudu pro takové spory, nýbrž odkazuje je k soudu, na kterém se strany dohodnou, nebo k soudu, který byl smluven dřívějšími jejich úmluvami[1].

Význam řízení rozhodčího.

§ 18. Tak se arbitráž stává den ze dne důležitější. Historie dokazuje, že se jí ve starověku a ve středověku příležitostně[2] užívalo jako smírného prostředku k urovnání mezinárodních sporů. Avšak, ačkoliv mezinárodní právo se objevilo v nové době, ve století šestnáctém, sedmnáctém a osmnáctém stalo se velmi málo případů arbitráže. Až teprve koncem osmnáctého století se jí často užívalo. Od r. 1784 do konce r. 1900 vyskytlo se 177 případů[3]. Toto číslo ukazuje, že náklonnost států k řízení rozhodčímu vzrostla a vývoj novější ukazuje, že arbitráž má velkou budoucnost. Státy a veřejné mínění celého světa nabývají stále pevnějšího přesvědčení, že je značně mnoho mezinárodních sporů, které mohou býti správně rozhodnuty arbitráží bez jakéhokoliv nebezpečí pro národní bytí, samostatnost, důstojnost a blahobyt států, o které jde. Již před válkou světovou rozšířila se po celém světě síť tak zvaných mírových společností,

[1] Jakým způsobem může býti provádění rozsudku vynucováno, a o podmínkách, za jakých člen Společnosti národů svoluje nedávati se do války, viz výše § 16 a díl I. § 167 k.

[2] Příklady viz v Calvo, III. §§ 1707—1712 a Nys, *Les origines du Droit international* (1894), str. 52—61.

[3] Viz La Fontaine, *Histoire sommaire et chronologique des Arbitrages internationaux* v R. J., 2. ser. IV. str. 349, 558, 623. Viz rovněž Scott, *Conferences* str. 188 až 253.

a jejich členové pracovali bez ustání ve prospěch arbitráže. Parlamenty několika zemí opětovně se vyslovily v její prospěch; a haagská mírová konference r. 1899 utvořila Stálý rozhodčí soudní dvůr a tento krok znamená novou epochu ve vývoji mezinárodního práva. Bylo jisté, že řízení rozhodčí postupně rozšíří svůj kruh působnosti, ačkoliv nebyla tehdy, ani není nyní v dohledu doba, kdy všechny mezinárodní spory najdou své urovnání arbitráží.

Instituce Stálého rozhodčího dvoru soudního v Haagu stála před světovou válkou v křížovém ohni netrpělivých pacifistů a cynických pesimistů. Poněvadž bylo bojováno několik válek od doby ustavení Stálého soudu, byli netrpěliví pacifisté v zoufalství a považovali instituci rozhodčího dvoru soudního za nezdar, kdežto cyničtí pesimisté ukazovali vítězně na fakt, že vysněný mír světový je tak vzdálen jako jindy. Ale klidný pozorovatel skutečnosti, jenž rozumí postupu historického vývoje, neměl příčiny k zoufalství, neboť, na rozdíl od stavu, jaký byl před několika málo generacemi, byla arbitráž pevnou složkou, která denně nabývala větší moci a vlivu. Tak se dalo očekávat, že konec světové války bude svědkem silného hnutí veřejného mínění ve prospěch arbitráže, a toto očekávání se splnilo.

Úmluva o Společnosti národů klade řízení rozhodčí v čelo svých plánů na odvrácení války, a trvající smlouvy arbitrážní nabyly nové důležitosti. Je tedy třeba pojednati podrobněji o řízení rozhodčím podle Haagské konvence I.

V.

ŘÍZENÍ ROZHODČÍ PODLE HAAGSKÉ KONVENCE.

Hershey, Nos. 314—320 — Ullmann, §§ 155—156 — Bonfils, Nos. 953[1] až 955[1] — Nys, II. str. 568—572 — Despagnet, Nos. 742—746 bis Mérignhac, I. str. 486—540 — Holls, *The Peace Conference at the Hague* (1900) — Martens, *La Conférence de la Paix à la Haye* (1900) — Mérignhac, *La Conférence internationale de la Paix* (1900) — Fried, *Die zweite Haager Konferenz* (1908) — Meurer, I. str. 299—372 — Scott, *Conferences*, str. 286—385 — Higgins, str. 164—179 —

Lémonon, str. 188—219 — Nippold, I. str. 36—231 — Wehberg, *Kommentar*, str. 46—164 — Lammasch, *Die Lehre von der Schiedsgerichtsbarkeit* (1914) - Strupp, *Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit* (1914).

Rozhodčí soudnictví vůbec.

§ 19. Z devadesáti sedmi článků Haagské konvence o smírném urovnávání mezinárodních sporů, neméně než padesát čtyři — totiž články 37—90 — pojednávají o arbitráži ve čtyřech kapitolách, nadepsaných „O rozhodčím soudnictví“, „O stálém rozhodčím dvoře“, „O řízení rozhodčím“, „O sumárním řízení rozhodčím“. První kapitola, článek 37—40, obsahuje obecná pravidla o rozhodčím soudnictví vůbec, která však, s jednou výjimkou, nejsou rázu právního, nýbrž pouze naučného. Tak definice ve článku 37 „Účelem mezinárodní arbitráže jest vyřizovati spory mezi státy prostřednictvím soudců, které si státy samy zvolí a na základě úcty před právem“ je tak doktrinářská jako tvrzení článku 38: „V otázkách povahy právní a zvláště v otázkách, které se týkají výkladu nebo použití mezinárodních smluv nebo úmluv, uznávají smluvní mocnosti řízení rozhodčí za nejúčinnější a zároveň za nejspravedlivější metodu pro rozhodování sporů, které nebyly urovnány metodami diplomatickými. Následkem toho bylo by si přáti, aby ve sporech, které se týkají otázek svrchu zmíněných, smluvní mocnosti, nastane-li takový případ, uchýlily se k arbitráži, pokud to okolnosti připouštějí.“ A ustanovení článku 39, že dohoda o arbitráži ve sporech může se státi stran sporů již vypuknuvších, nebo které vzniknou v budoucnu a může se vztahovati na jakýkoliv druh sporů, nebo pouze na spory určitého rázu, je tak doktrinářské jako výjimka článku 40, která zní: „Nezávisle na obecných nebo zvláštních smlouvách, které ukládají výslovně povinnost kterékoliv ze smluvních mocností uchylovati se k arbitráži, vyhrazují si tyto mocnosti právo, uzavírati nové obecné nebo zvláštní dohody, hledíce k tomu, aby se povinná arbitráž rozšířila na všechny případy, jež považují za vhodné, aby jí byly podřízeny.“ Jediné pravidlo právního rázu je ve článku 37 (druhý paragraf), které vyslovuje již platící zvykovou normu mezinárodního práva, že „dohoda

o arbitráži obsahuje v sobě povinnost, podrobiti se poctivě nálezu rozhodčích".

Signatárním mocnostem nebyla uložena povinnost předložiti každý spor řízení rozhodčímu. Ba ani spory soudního rázu a zvláště ty, které se týkaly výkladu a použití smluv (pro jejichž urovnání signatární mocnosti v článku 38. uznaly arbitráž za nejúčinnější a zároveň za nejspravedlivější metodu), nemusily býti předkládány řízení rozhodčímu. Přes to zásada nucené arbitráže pro omezený počet mezinárodních sporů nebyla nikterak popřena haagskými mírovými konferencemi, zvláště ne druhou konferencí.

Tato zásada došla nepřímého uznání v konvenci o omezeném používání násilí při vymáhání dluhů smluvních [1]. V prvém článku této konvence nucená arbitráž zvítězila; ustanovujeť, že se nedovoluje uchylovati se k použití násilí při vymáhání dluhů smluvních, na něž si činí nárok vláda jedné země proti vládě země druhé, ježto patří jejím příslušníkům, leč by stát dlužnický odmítl arbitráž.

Mimo to, ačkoliv nebylo možno dohodnouti se na tom, aby v konvenci I. bylo pojato nějaké ustanovení, které by zavádělo nucenou arbitráž pro některé druhy sporů, zásada sama byla plně uznána a závěrečná akta druhé mírové konference obsahovala tudíž deklaraci, že konference „jednomyslně (1) připouští zásadu nucené arbitráže; (2) prohlašuje, že určité spory, zvláště ty, které se týkají výkladu a použití mezinárodních dohod, mohou býti beze všeho omezování předkládány řízení rozhodčímu".

Byly tu tedy rozumné důvody pro naději a očekávání, že některá z příštích mírových konferencí najde cestu z nesnází a dohodne se na nucené arbitráži pro omezený počet mezinárodních sporů [2].

§ 20. Podle článku 52 podepíší státy, které jsou ve sporu a které se uchýlí k arbitráži, zvláštní listinu, „kom- Smlouva arbitrážní a jmenování rozhodčích.

[1] Viz výše díl I. § 135, kde se pojednává také o tak zvané Dragově doktríně.

[2] Viz Scott, *Conferences*, str. 319 až 385, kde je mistrovským a velmi jasným slohem načrtnut postup prvé i druhé mírové konference, pokud se týká nucené arbitráže.

promis", který přesně vymezuje: předmět sporu; lhůtu určenou k jmenování rozhodčích, formu, pořad a lhůtu, v níž musí být učiněna sdělení, uvedená ve článku 63; částku, jíž musí každá strana složiti předem na úhradu nákladů; způsob, jakým se ustanoví rozhodčí (bude-li třeba); každou zvláštní pravomoc, kterou bude eventuelně míti soud, kde bude zasedati, jaké řeči se bude užívat a všechny jednotlivé podmínky, na kterých se strany snad dohodnou. Jestliže však strany dají tomu přednost, jest Stálý soudní dvůr v Haagu kompetentní navrhnouti a zjednati „kompromis", a soudní dvůr je rovněž v několika jiných případech kompetentní zjednati „kompromis" (články 53—54). Strany se mohou dohodnouti, že se uchýlí ke Stálému rozhodčímu dvoru soudnímu, který byl ustaven smlouvou[1]; mohou však také vznésti arbitráž na jednoho nebo několik rozhodčích, které si zvolí, buď ze členů Stálého rozhodčího dvoru soudního nebo jinak (čl. 55). Zvolí-li si hlavu státu za rozhodčího, ustanoví ona celý postup rozhodčího řízení (čl. 56). Zvolí-li si několik rozhodčích, má předsedati osoba nestranná, ale v případě, že ji nejmenovali, zvolí rozhodčí předsedu ze svého středu. (čl. 57). Byl-li „kompromis" zjednán komisí, jak předpokládá článek 54, a není-li dohody opačné, tvoří komise sama rozhodčí soud (čl. 58).

V případě úmrtí, vzdání se nebo nezpůsobilosti některého z rozhodčích, ať příčina je jakákoliv, musí se znovu obsaditi jeho místo způsobem stejným, jako se stalo jeho jmenování (čl. 59).

Místo zasedání rozhodčích určí strany; nestane-li se tak, je to Haag. Rozhodčí je nemohou změnit bez souhlasu stran; a může býti na území třetího státu pouze se svolením tohoto (čl. 60). Mezinárodní úřad haagského soudu má právo dáti své kanceláře a svůj personál k disposici stranám, které raději vznesly svůj spor na jiné rozhodčí, než je Stálý rozhodčí dvůr soudní (čl. 47).

[1] Podrobnosti jsou uvedeny výše, díl I. §§ 472—476.

Jak postupuje rozhodčí soud a jak se postupuje před ním.

§ 21. Strany se mohou dohodnouti na takových pravidlech rozhodčího řízení, jaká si přejí. Neustanoví-li zvláštních pravidel řízení, platí tato pravidla, ať už strany vznesly svoji při na Stálý rozhodčí dvůr soudní nebo si zvolily jiné rozhodčí (čl. 51):

(1) Strany mohou jmenovati právní poradce nebo advokáty k hájení svých práv před soudem. Mohou také jmenovati delegáty nebo zvláštní jednatele, aby se zúčastnili soudu jako prostředníci mezi stranou a soudem. Avšak členové Stálého soudního dvoru nemohou býti jednateli, ani právními poradci, ani advokáty, leda té mocnosti, která je jmenovala členy soudu (čl. 62).

(2) Soud zvolí řeč, které bude užívati a které se bude užívati před ním, jestliže jí neurčil kompromis (čl. 61).

(3) Zpravidla jsou dvě zřetelné fáze procesní: písemné přednesy stran a ústní jednání. Písemné přednesy stran se skládají z podání, odpovědi, a je-li třeba, replik, které sdělí příslušní jednatelé členům soudu a protivné straně; všechny spisy a doklady, o které se opírají, musí býti přiloženy. Přednesy stran se sdělí buď přímo nebo prostřednictvím Mezinárodního úřadu, podle pořadu a ve lhůtě stanovené kompromisem (čl. 63). Řádně ověřený opis každého dokladu jedné strany musí býti dodán straně druhé (čl. 64). Nenastanou-li zvláštní okolnosti, nesestoupí se soud dříve, dokud nejsou skončeny přednesy stran (čl. 65.).

(4) Po písemném přednesení stran následuje ústní jednání před soudem; spočívá v ústním provedení pře stranami (čl. 63). Jednání řídí předseda soudu, a jest veřejné pouze tehdy, rozhodne-li tak soud se svolením stran. *Protokol* o jednání vedou tajemníci, jmenovaní předsedou, a pouze tento úřední protokol, podepsaný předsedou a jedním z tajemníků, jest autentický (čl. 66). Během jednání před soudem mají jednatelé a právní poradci stran právo přednésti soudu ústně všechny důvody, které považují za vhodné na podporu své pře. Mají rovněž právo činiti námitky, a dávati příležitostné návrhy, ale rozhodnutí soudu o těchto námitkách a návrzích jsou

konečná, a nemohou býti předmětem dalšího jednání (čl. 70, 71). Každý člen soudu může dávati otázky jednatelům a právním poradcům stran, a žádati na nich vysvětlení o pochybných bodech; avšak na takové otázky nebo jiné poznámky, které činí členové soudu, nemá se hleděti jako by jimi projevovali své mínění (čl. 72). Soud může vždy žádati na jednatelích stran všechna potřebná vysvětlení a předložení všech spisů, a v případě odepření poznamená to soud v protokole (čl. 69).

Kdykoliv vznikne pochybnost o příslušnosti, jest soud sám oprávněn otázku rozhodnouti interpretací kompromisu a jiných závažných spisů a dokladů, a podle zásad právních (čl. 73).

Během jednání před soudem — článek 67 praví, „po skončení přednesu stran“ — může soud odmítnouti připuštění nových spisů a dokladů, které by snad chtěla jedna strana předložiti soudu bez svolení strany druhé (čl. 67), musí však připustiti nové spisy a doklady, svolují-li obě strany k jejich předložení. Na druhé straně zase má soud vždy právo vzíti v úvahu nové spisy a doklady, na které jej upozorní jednatelé nebo právní poradci stran, a v takových případech může soud žádati o předložení těchto spisů a dokladů, je však jeho povinností seznámiti s nimi i druhou stranu (čl. 68).

Strany musí dodati soudu v nejširším rozsahu, jaký považují za možný, všechny informace, kterých je třeba pro rozhodnutí sporu (čl. 75). Za účelem všelikého doručování, nebo za účelem sbírání průvodů na území třetí smluvní mocnosti, obrací se soud přímo na její vládu, která musí přispěti prostředky, které má k disposici podle vnitrostátního práva, leda by žádost ohrožovala její vlastní suverénní práva nebo její bezpečnost. Avšak místo aby se soud obrátil přímo na třetí mocnosti, může se vždy dovolávati pomoci té mocnosti, na jejímž území zasedá (čl. 76). Jakmile jednatelé a právní poradci stran přednesli všechna vysvětlení a důkazy ve prospěch své pře, prohlásí předseda jednání za skončeno (čl. 77).

§ 22. Výrok rozhodčí se vydá po neveřejné poradě,

a postup zůstává tajný; členové soudu hlasují, a většina hlasů činí rozhodnutí soudu (čl. 78). Rozhodnutí spolu s důvody, na kterých spočívá, se sepíše, při čemž se uvedou jména rozhodčích, a podepíše je předseda a zapisovatel, nebo tajemník, který byl zapisovatelem (čl. 79). Výrok se vyhlásí při veřejném zasedání soudu, ke kterému byli jednatelé a právní poradcové stran řádně obesláni (čl. 80). Výrok rozhodčí.

§ 23. Výrok řádně vyhlášený a oznámený jednatelům stran rozhoduje o sporu konečně a bez odvolání (čl. 81). Každý spor, který by vznikl mezi stranami o jeho výklad nebo provádění, není-li o tom jiné dohody, musí se předložiti soudu, který výrok učinil (čl. 82). Strany však mohou předem ustanoviti v kompromisu možnost odvolání. V takovém případě, nestanoví-li kompromis jinak, podává se žádost za nové projednávání případů soudu, který výrok učinil. Může se tak státi pouze na základě toho, že najevo vyšla nová nějaká skutečnost, která by mohla míti rozhodný vliv na výrok, a která v době, když jednání bylo skončeno, nebyla známa ani soudu ani odvolávající se straně. Kroky k novému projednávání zahájí se pouze po rozhodnutí soudu, kterým se výslovně zjišťuje existence nové skutečnosti naznačeného rázu, a kterým se prohlašuje žádost za přípustnou z toho důvodu. Smlouva rozhodčí musí stanoviti lhůtu, do které může býti žádost za nové projednání podána (čl. 83). Závaznost výroku.

§ 24. Výrok[1] je závazný pouze pro sporné strany. Vyskytne-li se však otázka, jak vyložiti smlouvu, při níž jsou stranami jiné státy, než ty, které jsou ve sporu, mají svářící se státy uvědomiti včas všechny smluvní mocnosti. Každá má právo intervenovati ve při před soudem, a jestliže jedna nebo několik jich použije tohoto práva, je výklad, obsažený ve výroku, závazný i pro ně (čl. 84.). Výrok jest závazný pouze pro strany.

§ 25. Každá strana platí své vlastní útraty, a stejný díl útrat soudních[2] (čl. 85). Náklady řízení rozhodčího.

[1] Výroky dosud vydané jsou uvedeny výše, díl I. § 476.

[2] Viz podrobnosti ve Wehberg. *Kommentar*, str. 155—158.

Arbitráž sumárním řízením.

§ 25a. Aby se zjednodušilo řízení rozhodčí ve sporech menší důležitosti, přijala Konvence I. tato pravidla pro sumární řízení, výlučně písemné:

Každá ze sporných stran jmenuje rozhodčího, který nemusí býti členem Stálého rozhodčího dvoru soudního. Oba rozhodčí takto jmenovaní zvolí si třetího, jako nestranného člena, který rovněž nemusí býti členem Stálého soudního dvoru. Ale nemohou-li se shodnouti o nestranném členu, navrhne každý z nich dva kandidáty z obecného seznamu Stálého rozhodčího dvoru soudního (s vyloučením těch členů, které jmenovaly státy ve sporu, nebo kteří jsou jejich příslušníky), a rozhodne se losem, který z kanditátů bude rozhodčím. Tento rozhodčí předsedá soudu, který činí svá rozhodnutí většinou hlasů (čl. 87). Není-li dohody, stanoví soud lhůtu, do které musí obě strany předložiti svou věc (čl. 88). Každou stranu zastupuje jednatel, který je prostředníkem mezi ní a soudem (čl. 89). Proces se vede výlučně písemně. Každá strana však má právo žádati, aby byli předvoláni svědkové a znalci, a soud má právo žádati ústní vysvětlení na jednatelích, jakož i na znalcích a svědcích, jejichž přítomnost na soudě považuje za užitečnou (čl. 90). Články 52 až 85 Konvence I. platí, pokud neodporují pravidlům uvedeným ve článku 87 až 90 (čl. 86).

VI.

SPOLEČNOST NÁRODŮ A SPORY STÁTŮ.

Společnost národů činitelem ve sporech států.

§ 25b. Vyjednávání mezi stranami, přátelské služby nebo prostředkování států třetích a výroky rozhodčích — to byly jediné přátelské prostředky, jichž bylo možno použíti na urovnání sporů mezi státy před válkou světovou. Nebylo tu organisace, jež by odhalovala první počátky sporů a včasným zasáhnutím odvrátila ozbrojenou srážku. Stranám ve sporu nebyla poskytnuta pomoc, leč by byly samy o ni žádaly, nebo měl-li jeden nebo několik států dosti zájmu, iniciativy a dostatečnou váhu, aby nabídl své služby. Ale po válce získala rodina národů organisaci ve Společnosti národů

a jedním z jejích hlavních úkolů je zabraňovati válce[1]. Podle toho Úmluva ukládá Společnosti samé zvláštní povinnosti a předpisuje nové závazky jednotlivým členům, které mají za účel zabezpečiti smírné urovnávání sporů.

Povinnosti Společnosti.

§ 25c. Podle článku 11., jak jsme již viděli[2], každá válka nebo hrozba válkou, ať už postihuje přímo či se nepřímo dotýká některého člena Společnosti, se výslovně prohlašuje za věc, dotýkající se zájmů celé Společnosti. Každý člen má „přátelské právo“ upozorniti Shromáždění nebo Radu na jakoukoliv okolnost, jež se dotýká mezinárodních vztahů a jež tím hrozí zkaliti mezi národy mír nebo dobrou shodu, na níž mír závisí. Na žádost člena musí v takovém případě svolati generální tajemník bez průtahu schůzi Rady. Společnost jest povinna, aby učinila opatření vhodná k tomu, aby se mír mezi národy účinně uchránil. Jiného vymezení prostředků, kterých se má užíti, než tohoto, není; důsledkem toho mohou to býti přátelské služby nebo prostředkování, nebo některý ze způsobů donucovacích, popsaných v následující hlavě. Mimo to, podle článku 10[3], hrozí-li nebezpečí útoku proti územní celistvosti nebo existující politické nezávislosti některého člena, má Rada navrhnouti ostatním členům prostředky, jak zabezpečiti provedení jejich závazku k ochraně celistvosti nebo nezávislosti ohroženého člena. Také tu nejsou prostředky blíže určeny; mohou býti přátelské, donucovací nebo to může být i válka.

Povinnosti členů, zapletených ve spor: vyšetřování Rady.

§ 25d. Členové Společnosti jsou podle článku 12[4] zajedno v tom, že předloží každý spor mezi sebou, který by mohl vésti k roztržce, buď řízení rozhodčímu nebo Radě k přezkoumání a že se neuchýlí k válce dříve, než uplynou tři měsíce od rozsudku rozhodčích neb od zprávy Rady. O předložení řízení rozhodčímu bylo již pojednáno[5]. Spor, který se nepředloží řízení rozhodčímu, musí býti vznesen na Radu.

Spor se vznáší na Radu tím, že se oznámí generálnímu

[1] Viz výše díl I. § 167i.
[2] Viz výše díl I. § 167k.
[3] Viz výše díl I. § 167m.
[4] Viz výše díl I. § 167k.
[5] Viz výše § 17a.

tajemníkovi. Když jedna ze stran, které jsou v neshodě, učiní takové oznámení, učiní generální tajemník všechna opatření, nutná k úplnému vyšetření a prozkoumání sporné věci. Každá strana musí mu dodati co možná nejdříve vylíčení předmětu sporu se všemi závažnými skutečnostmi a písemnými doklady[1]. Každá strana může žádati do čtrnácti dnů od okamžiku, kdy byl spor předložen Radě, aby byl vznesen na Shromáždění; a Rada jej tam může odkázati i když není takové žádosti[2]. Jinak vyšetřování a zpráva má být prací Rady, v níž všechny strany, jichž se spor týká, mají právo býti zastoupeny[3] pro daný případ. Rada má nejprve se snažiti docíliti narovnání sporu; zdaří-li se jí to, uveřejní, pokud to uzná za vhodno, zprávu, v které uvede skutečnosti, výklady k nim se vztahující a podmínky narovnání. Nepodaří-li se spor urovnati tímto způsobem, může se státi, že jedna strana bude tvrditi, že spor se týká otázky, kterou mezinárodní právo přenechává jedině její pravomoci[4]. Uzná-li Rada, že toto tvrzení je odůvodněno, zjistí to ve svém referátě, aniž dá pokyny o jeho řešení. Spadá-li však spor pod pravomoc Společnosti, musí Rada vypracovati a uveřejniti referát do šesti měsíců po předložení sporu. Tento referát má obsahovati okolnosti sporu a řešení, jež doporučuje jako nejslušnější a nejpřiměřenější v této věci. Je-li referát usnesen jednomyslně nebo souhlasí-li s ním všichni členové Rady, mimo ty, kteří zastupují strany ve sporu, zavazují se členové Společnosti, že se neuchýlí k válce proti žádné sporné straně, která by se podvolila závěrům, k nimž dospěl referát. Je-li však referát usnesen pouze většinou, vyhrazují si členové Společnosti — s výhradou své povinnosti, neuchylovati se k válce, dokud od referátu neuplynou tři měsíce — právo jednati tak, jak uznají za nutno k zachování práva a spravedlnosti. Každý referát Rady musí míti alespoň většinu; ale

[1] Článek 15. Rada, jeví-li se to věci žádoucí, může ihned nařídíti jejich uveřejnění.

[2] Co se týká řízení v tomto případě, viz dále § 25c.

[3] Článek 4.

[4] Viz výše díl I. § 167 I.

každý člen v ní zastoupený může uveřejniti na svůj vlastní vrub výklad sporné věci a své vlastní závěry[1].

Vyšetřování Shromáždění.

§ 25e. Ale, jak bylo řečeno, spor může býti vznesen s Rady na Shromáždění. V tom případě se postupuje stejně, ve všech bodech se zamění „Shromáždění" za „Radu". Ale, co se týká referátu, je tu rozdíl. Referát Shromáždění, má-li zavazovati členy Společnosti k tomu, aby nezačínali války proti straně, která provádí její doporučení, musí míti souhlas zástupců těch členů Společnosti, kteří jsou zastoupeni v Radě a zástupců většiny ostatních členů, v každém případě mimo zástupce sporných stran.

Návrh na mezinárodní soudní dvůr.

§ 25f. Úmluva v Společnosti národů uvažuje rovněž o urovnávání sporů mezi státy tím, že by se vznesl na Mezinárodní soudní dvůr[2]. Potřeba takového soudu a kroky, jež byly učiněny k jeho zřízení, byly probrány v prvém díle[3]. Když již onen díl byl v tisku, přijal výbor právníků jednomyslně osnovu[4] o zřízení soudu. Osnova byla doplněna Radou Společnosti národů a schválena ve své doplněné formě Shromážděním na schůzi v Ženevě dne 13. prosince 1920[5].

Úmluva nenutí k tomu, aby kterýkoliv druh sporů byl vznášen na tento soud; stanoví pouze, aby tento soud projednal a rozhodl každý mezinárodní spor, který mu strany dobrovolně předloží. Návrh, který učinil výbor právníků, aby soud měl přece nucenou pravomoc v určitých skupinách mezistátních sporů, nebyl Společností přijat. Avšak mnohé ze smluv, na nichž spočívá nové uspořádání poměrů po světové válce, jak bylo již dříve řečeno, výslovně stanoví, aby určité spory, které snad z nich vzniknou, byly předkládány k rozhodnutí tomuto soudu.

Spory, do nichž jsou zapleteni nečlenové.

§ 25g. Spory mohou vzniknouti mezi státem, který je členem Společnosti a státem, který jím není, nebo mezi

[1] Článek 15.
[2] Článek 14.
[3] § 476b.
[4] *League of Nations Official Journal*, Special Supplement (No. 2), September 20.
[5] *League of Nations Official Journal*, Special Supplement, January 1921, str. 23.

dvěma státy, z nichž žádný není členem Společnosti. V takovém případě budou stát nebo státy mimo Společnost jsoucí vyzvány, aby za účelem vyřízení sporu na sebe vzaly povinnosti, uložené členům, za podmínek, které Rada uzná za spravedlivé a Rada má ihned zahájiti šetření o okolnostech sporu a doporučiti takové opatření, jaké uzná za nejlepší a v daném případě za nejúčinnější.

Jestliže ve sporu mezi členem a nečlenem odmítne nečlen přijati povinnosti, uložené členům a uchýlí se k válce proti některému členu, použije se proti němu stejných opatření jako proti členskému státu, který by porušil úmluvu[1]. Není-li ani jedna ani druhá strana členem Společnosti a obě odmítnou přijmouti na sebe za účelem řešení sporu povinnosti, uložené členům, může Rada — ale nemusí — učiniti jakékoliv opatření a dáti jakékoliv pokyny, způsobilé k tomu, aby se zabránilo nepřátelským činům a aby se dosáhlo rozřešení rozepře. Není tu, zdá se, zvláštního ustanovení pro ten případ, kde jedna strana svolí a druhá odmítne přijati povinnosti člena[2].

[1] Viz níže § 26.

[2] Nedostatky předpisů Úmluvy o Společnosti pro projednávání mezinárodních sporů byly probrány výše díl I. § 167 s.

KAPITOLA II.

NUCENÉ UROVNÁVÁNÍ SPORŮ MEZI STÁTY.

I.

O DONUCOVACÍCH PROSTŘEDCÍCH K UROVNÁNÍ SPORŮ MEZI STÁTY VŮBEC.

Hershey, Nos. 321–328 — Lawrence, § 136 — Westlake, II. str. 6 — Phillimore, III. § 7 — Pradier-Fodéré, VI. No. 2632 — Despagnet, No. 483 — Mérignhac, III. a str. 44 — Fiore, II. No. 1225 a Code, Nos. 1386–1390 — Taylor, § 431 – Nys, II. str. 581—593 — Schoenborn, *Die Besetzung von Vera Cruz* (1914), str. 7—35.

Pojem a druhy donucovacích prostředků urovnávacích.

§ 26. Podle Úmluvy o Společnosti národů, jak bylo vysvětleno v předešlé kapitole, se členské státy dohodly v tom, že se neuchýlí k válce, aniž spor předložily dříve buď řízení rozhodčímu anebo vyšetřování, a že v žádném případě nezahájí nepřátelství proti státu, který vyhoví výroku rozhodčích nebo doporučení, obsaženému v referátu Rady nebo Shromáždění, které dosáhly potřebné většiny. Avšak některý člen může tuto Úmluvu porušiti; v tom případě ostatní členové Společnosti musí proti němu použíti donucovacích prostředků. Tato opatření jsou uvedena ve článku 16., a byla už úplně vyložena[1]. Nebo zase může se státi, že Společnost musí užíti donucovacích prostředků proti státu nebo státům za tím účelem, aby byl zabezpečen světový mír. Mimo to jsou stále ještě různé případy, kdy Úmluva dovoluje jednotlivým státům použíti navzájem donuco-

[1] Viz výše díl I. § 167 k. Jsou to zkrátka *(1.)* zrušení všech obchodních nebo finančních styků státu provinilého s ostatními členy, *(2.)* zákaz každého styku občanů tohoto státu a států ostatních, *(3.)* zabránění všech styků mezi jeho občany a občany států, které nejsou členy Společnosti, a je-li třeba, *(4.)* ozbrojená moc.

vacích opatření; a kdyby ústrojí Společnosti zklamalo naděje jejích zakladatelů, naskytnou se podněty pro taková opatření častěji. Účelem této kapitoly je pojednati o nich. Všech donucovacích prostředků, o kterých se zde děje zmínka, mimo tak zv. „hospodářský bojkot", používalo se před organisací Společnosti národů, a v knihách, které byly napsány před světovou válkou, pojednávalo se o nich přirozeně bez poukazu na Společnost. Ale ukáže se, že některých z nich může vhodně užívat jak Společnost sama tak jednotlivé státy.

Donucovací prostředky k urovnání sporů jsou opatření, která obsahují určitý stupeň nátlaku se strany jednoho státu, za tím účelem, aby druhý stát byl přinucen souhlasiti s takovým urovnáním sporu, jaké vyžaduje stát prvý. Užívá se čtyř různých druhů takových prostředků — totiž odvetných opatření, (retorse), represalií (počítaje k nim i t. zv. embargo), mírové blokády a intervence. Dlužno však zdůrazniti, že ne každého donucovacího prostředku lze užíti při každém sporu, kdežto lze každého přátelského prostředku k urovnání sporů použíti v každém druhu sporů. Neboť použití odvetných opatření (retorse) omezuje se na politické, a použití represalií na právní spory.

Prostředky donucovací na rozdíl od války.

§ 27. Válka se velmi často počítá mezi donucovací prostředky k urovnání mezinárodních sporů. To je v jistém smyslu správné, neboť stát může válčiti jedině z toho důvodu, aby donutil druhý stát k urovnání sporu takovým způsobem, jakého vyžadoval před tím, než byla vypovědena válka. Nicméně však charakteristické rysy prostředků donucovacích činí nutným, aby mezi nimi a válkou byla vedena ostrá čára. Za prvé je charakteristické u prostředků donucovacích, že je nepovažují za skutky válečné ani státy ve sporu, ani jiné státy (ačkoliv často sestávají z opatření škodlivých), a následkem toho všechny vztahy mírové, jako styky diplomatické a obchodní, provádění smluv, a podobné, zůstávají nerušeně dále. Prostředky donucovací, v teorii i v praxi, jsou považovány za mírové, ač ne za přátelské prostředky k urovnání mezinárodních sporů. Dále je charakteristické u prostředků donucovacích, že i v pří-

padě nejhorším se smí používati pouze určitých opatření škodlivých, kdežto válčící smějí používati jakéhokoliv stupně a způsobu moci, s výjimkou pouze těch metod, které zakazuje mezinárodní právo. A za třetí, u prostředků donucovacích je charakteristické, že stát, kterému se podařilo přiměti druhý stát k tomu, že prohlásí svou ochotu k urovnání sporu způsobem, jaký si tento stát přeje, nesmí jich déle používati; kdežto vypukne-li jednou válka, válčící nemusí složiti zbraně, jestliže a když druhý válčící je ochoten vyhověti žádosti, podané před válkou. Poněvadž válka je mezi státy „ultima ratio", nebrání právo vítěznému státu, aby uložil poraženému nepříteli podmínky, jaké se mu líbí.

Prostředky donucovací na rozdíl od ultimata a demonstrací.

§ 28. Když toto jsou charakteristické známky prostředků donucovacích na urovnání mezinárodních sporů, je nutno rozlišovati mezi takovými prostředky a „ultimatem". Toto je technický výraz pro psané sdělení jednoho státu státu druhému, kterým se ukončuje přátelské vyjednávání o sporu a které formuluje konečně a kategoricky požadavky, které musí býti splněny, má-li se zameziti jiným opatřením. Ultimatum, teoreticky aspoň, není donucovacím prostředkem, ač může mít stejný účinek, a ačkoliv donucovacími prostředky, nebo i válkou je možno hroziti pro případ, odmítne-li druhý stát podříditi se kladeným požadavkům[1]. Podobně odvolání diplomatických zástupců, vojenské a námořní demonstrace, a podobné, které někteří publicisté[2] počítají mezi donucovací prostředky k urovnání sporů mezinárodních, nejsou samy o sobě opatřeními donucovacími, ačkoliv mohou nepřímo způsobiti urovnání sporů.

II.

RETORSE.

Vattel, II. § 341 — Hall, § 120 — Westlake, II. str. 6 — Phillimore, III. § 7 — Twiss, II. § 10 — Taylor, § 435 — Wharton, III. § 318 —

[1] Viz Pradier-Fodéré VI. No. I. 2649 a níže § 95.

[2] Viz Taylor, §§ 431, 433, 441; Moore, VII. §§ 1089, 1091, 1099; Pradier-Fodéré VI. No. 2633.

Moore, VII. § 1090 — Wheaton, § 290 — Bluntschli, § 505 — Heffter, § 110 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 59—71. Ullmann, § 159 — Bonfils, Nos. 972—974 — Despagnet, Nos. 484—486 — Mérignhac, III. a str. 46 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2634—2636 — Rivier, II. § 60 — Nys, II. str. 582 — Calvo, III. § 1807 — Fiore, II. Nos. 1226—1227, a *Code*, Nos. 1391—1395 — Martens, II. § 105 — Rapisardi-Mirabelli v R. J., 2. ser. XVI. (1914), str. 223—244.

Pojem a ráz retorse.

§ 29. Retorse je technický výraz pro odplatu za nezdvořilé, nebo nelaskavé, nebo nepoctivé a nespravedlivé skutky, skutky stejnými nebo podobnými. Retorse nemá nic společného s mezinárodními delikty, neboť nejsou to donucovací prostředky v případě sporů právních, nýbrž pouze v případě určitých sporů politických. Čin, který volá po odplatě, není činem nezákonným; naopak je to čin, který spadá do kompetence toho, kdo jej učinil[1]. Avšak stát se může dopustiti mnoha skutků rázu zákonodárného, správního nebo soudního, které, ačkoliv nejsou mezinárodně protiprávné, znamenají nezdvořilost nebo nepřátelství vůči státu druhému, nebo jsou nepoctivé a nespravedlivé. Pokládá-li se stát, proti němuž jsou takové činy namířeny, jimi za stižena, vzniká politický spor, který může býti urovnán retorsí.

Kdy je retorse ospravedlněna.

§ 30. Otázka, kdy je retorse ospravedlněna a kdy není, není otázkou právní a je nesnadno na ni odpověděti. Nesnáz vzniká z toho, že pojem nezdvořilosti, nepřátelství a nepoctivosti nelze příliš přesně definovati. Záleží tedy hlavně na okolnostech a podmínkách každého případu, bude-li nebo nebude-li stát pokládati za věc spravedlivou použíti retorse. V praxi používaly státy často retorse v případech, kdy se nepěkně zacházelo s jejich občany v cizině dů-

[1] Z toho důvodu — viz Heilborn, „System“, str. 352, a Wagner, *Zur Lehre von den Streiterledigungsmitteln des Völkerrechts* (1900), str. 53—60 — má se správně za to, že retorse, na rozdíl od represalií, nemají právního významu, nýbrž pouze význam politický. Nicméně však systém mezinárodního práva nesmí pomíjeti retorse úplně, poněvadž v praxi je to důležitý prostředek k urovnávání sporů politických.

sledkem přísných předpisů pasových, vylučování cizinců z určitých povolání, vybírání přílišných ochranných nebo státních cel; nebo v případech, kdy soudy jednoho státu odmítaly obvyklou pomoc soudům státu druhého, nebo když druhý stát odmítal vpustiti cizí lodi do svých přístavů atd.

Jak se vykonává retorse.

§ 31. Podstata retorse spočívá v odplatě za čin škodlivý činem škodlivým. Avšak stát, užívá-li retorse, není nikterak omezen na skutky stejného druhu, jako jsou ty, na něž si stěžuje; skutky podobného druhu jsou rovněž přípustny, nejsou-li mezinárodně protiprávné. A dále, poněvadž se odvetného opatření užívá pouze proto, aby druhý stát byl donucen změniti své nezdvořilé, nepřátelské nebo nepoctivé chování, mají všechny odvetné skutky ihned přestati, učiní-li tak.

Význam retorse.

§ 32. Význam retorse jakožto prostředku k urovnání určitých mezinárodních rozporů spočívá v její moci donucovací, která má velkou důležitost v úpravě styků mezistátních. Je to v obyčejné lidské povaze a zkušeností stále se potvrzuje, že odplatou se zločinci odstrašují a že těm, kteří se chystají spáchati zlo vůči druhým, zabrání často strach před ní. Přílivem šovinismu, ochranářství a nepřátelských citů vůči cizím národům, přicházejí státy často v pokušení dopustiti se zákonodárných, správních a soudních činů proti druhým státům, které, ačkoliv nejsou mezinárodně protiprávné, přece ohrožují přátelské vztahy a styky v rodině národů. Jistota odplaty může býti jedinou mocí, která přiměje státy k tomu, že budou odolávati pokušení.

III.

REPRESALIE.

Grotius, III. c. 2. — Vattel, II. §§ 342—354 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. c. 24 — Hall, § 120 — Lawrence, §§ 136—137 — Westlake, II. str. 6—11, a *Papers*, str. 590—606 — Twiss, II. §§ 11—22 — Moore, VII. §§ 1095, 1096, 1098 — Taylor, §§ 436 až 437 — Wharton, III. §§ 318, 320 — Wheaton, §§ 291—293 — Bluntschli, §§ 500—504 — Heffter, §§ 111—112 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 72—116 — Ullmann, § 160 — Bonfils

Nos. 975—985 — Despagnet, Nos. 487—495 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2637—2647 — Mérignhac, IIIa str. 48—60 — Rivier, II. § 60 — Nys, II. str. 582—589 — Calvo, III. §§ 1808—1831 — Fiore, II. Nos. 1228—1230 a „Code", Nos. 1396—1404 — Martens, II. § 105 Lafargue, *Les Représailles en Temps de Paix* (1899) — Ducrocq, *Représailles en temps de Paix* (1901), str. 5—57, 175—232.

Pojem represalií na rozdíl od retorse.

§ 33. Represalie jsou takové urážlivé a jinak mezinárodně protiprávné činy jednoho státu proti druhému, které jsou výjimečně dovoleny za účelem donucení tohoto, aby svolil k uspokojivému urovnání sporu, který vznikl z jeho vlastního mezinárodního přečinu. Kdežto retorse záleží v odplatě za činy nezdvořilé, nepřátelské, nepoctivé a nespravedlivé, činy téhož nebo podobného druhu, a nemá co činiti s přečiny mezinárodními, jsou represalie skutky, jinak protiprávné, které koná stát za tím účelem, aby dosáhl spravedlnosti za mezinárodní přečin tím, že si osvojí výkon práva. Ovšem státu je možno odplatiti za protiprávný čin, který proti němu byl spáchán, činem podobného druhu. Taková odplata by byla retorsí v obyčejném smyslu slova; ne však ve smyslu technickém, jak ho užívají oni spisovatelé o právu mezinárodním, kteří rozlišují přesně mezi retorsí a represaliemi.

Represalie přípustny pro všechny mezinárodní delikty.

§ 34. Represalie jsou přípustny nejen — jak se někteří spisovatelé[1] domnívají — v případě odmítnutí nebo průtahu v přisluhování právem, nebo jiného špatného zacházení s cizími občany, které je zakázáno právem mezinárodním, nýbrž ve všech ostatních případech mezinárodních přečinů, za které poškozený stát nemůže dosáhnouti náhrady prostředkem vyjednávání[2] nebo jinými přátelskými prostředky, ať už je to neplnění smluvních závazků, urážka důstojnosti cizího státu, porušení cizí územní svrchovanosti nebo jiný mezinárodně protiprávný čin.

Tak, abychom uvedli příklad, Velká Britanie v případě sicilského sírového monopolu použila represalií proti Oběma Siciliím r. 1840 pro porušení smlouvy. Obchodní smlouvou

[1] Viz na příklad Twiss, II. § 19.

[2] Co se týká represalií pro nezaplacení smluvních dluhů, viz níže § 41.

z r. 1816 mezi Oběma Siciliemi a Velkou Britanií byly Velké Britanii zajištěny určité obchodní výhody; a když r. 1838 udělila neapolská vláda sírový monopol společnosti francouzských a jiných cizích obchodníků, protestovala Velká Britanie proti tomu, jakožto proti porušení svých smluvních práv a žádala odvolání monopolu. Neapolská vláda odmítla vyhověti a Velká Britanie r. 1840 prohlásila „embargo" na sicilské lodi v přístavu maltském a rozkázala svému loďstvu v Středozemním moři, aby jako represalie zabíraly lodi sicilské. Několik lodí bylo zachyceno, byly však vráceny, když Sicilie svolily prostředkováním [1] Francie, že odvolají povolení sírového monopolu.

Dále, když r. 1908 de Castro, president venezuelský, propustil pana de Reuss, holandského ministra residenta v Caracasu, považovalo Holandsko tento krok za urážku své důstojnosti a poslalo své křižáky do vod venezuelských, aby použily represalií. Tyto křižáky zajaly venezuelskou pobřežní strážní loď „Alexio" nedaleko Puerto Cabello a jinou venezuelskou státní loď; obě však byly vráceny 1909, když de Castro byl sesazen a nový president sjednal s Holandskem narovnání.

Represalie přípustné pouze pro delikty mezinárodní.

§ 35. Represalie jsou přípustny pouze a výlučně v případě mezinárodních deliktů. Poněvadž mezinárodně škodlivé skutky se strany správních a soudních úředníků, branné moci a soukromých jednotlivců nejsou ipso facto mezinárodními delikty, nejsou za ně dovoleny represalie, splní-li stát své závazky, vyplývající z jeho nepřímé odpovědnosti [2]. Kdyby však odmítl tak učiniti, promění se jeho nepřímá odpovědnost v odpovědnost přímou a dochází tak k mezinárodnímu deliktu, za který ovšem jsou represalie přípustny.

Represalie nařízené Velkou Britanií v případě Dona Pacifica jsou jasným příkladem represalií neoprávněných, neboť nebyl spáchán žádný mezinárodní delikt. R. 1847 vtrhla výtržnická luza s pomocí řeckých vojáků a četníků do domu Dona Pacifica, rodilého z Gibraltaru a anglického

[1] Viz Satow, „Diplomatic Practice", II. § 636.

[2] Viz výše díl I. §§ 149, 150.

poddaného, který žil v Athénách, a dům jeho vyloupila. Velká Britanie žádala na Řecku odškodné, ačkoliv Don Pacifico nehledal pomoci u řeckých soudů. Řecko odmítlo vyhověti britskému požadavku, správně tvrdíc, že Don Pacifico má podati žalobu o náhradu škody proti výtržníkům před řeckými soudy. Velká Britanie trvala na svém požadavku a konečně r. 1850 blokovala řecké pobřeží a rozkázala, aby jako represalie byly zajímány řecké lodi. Konflikt byl konečně urovnán tím, že Řecko zaplatilo 150 £ Donu Pacificovi. Obecně se uznává, že Anglie neměla práva jednati tak, jak jednala v tomto případě. Byla by mohla žádati za odškodné přímo řeckou vládu pouze potom, až by řecké soudy odepřely dáti satisfakci Donu Pacificovi[1].

Vykonávání represalií.

§ 36. Represalie smějí dnes vykonávati pouze státní orgány, jako ozbrojená moc, nebo válečné lodi, nebo správní úředníci, v souhlasu se zvláštním rozkazem svého státu. Ale za dřívějších dob je vykonávali i soukromí jednotlivci. Zdá se, že takové represalie byly rozšířeny ve starověku, neboť v Athénách platil zákon, podle něhož měli příbuzní Athéňana, zavražděného v cizím státě, který odmítl vraha potrestati nebo vydati, právo, zajmouti a přivésti před athénské soudy tři občany onoho státu (t. zv. *ἀνδροληψία*). Ve středověku a i v době moderní, až do konce století osmnáctého, měly státy v obyčeji dávati t. zv. „Kořistní listy“ (letters of marque) poddaným, kterým bylo v cizině ublíženo, buď cizím státem samým, nebo jeho občany, a kteří nemohli dosáhnouti svého práva. Dávaly nositeli právo dopustiti se svépomocných skutků proti zmíněnému státu, jeho občanům a jejich majetku, za účelem dosažení dostiučinění za vytrpenou křivdu. V době pozdější však také státy samy vykonávaly represalie. Následkem toho provádění jich soukromými jednotlivci stávalo se stále více obsoletním a konečně vymizelo zcela koncem osmnáctého století. Rozdíl mezi represaliemi obecnými a zvláštními, který se dříve činíval, zakládá se

[1] Viz výše díl I. § 167. Případ je uveden se všemi podrobnostmi v Martens, *Causes célèbres*, str. 395 až 531.

na tom, že v dřívějších dobách stát buď mohl dáti jedinému soukromníkovi právo vykonati určitý skutek represalií (represalie zvláštní), nebo rozkázati své ozbrojené moci, aby vykonala všechny druhy takových činů (represalie obecné). Výrazem „represalie obecné“ (general reprisals) označuje se dnes ve Velké Britanii zmocnění britského loďstva k zabavení všech nepřátelských lodí a všeho zboží v době válečné[1].

Předměty represalií.

§ 37. Represalie mohou být vykonány proti čemukoliv a proti všemu, co náleží nebo přísluší provinilému státu nebo jeho občanům. Lodi plující pod jeho vlajkou mohou být zabaveny, smlouvy s ním uzavřené mohou být suspendovány, část jeho území může být vojensky obsazena, zboží, které patří jemu nebo jeho občanům, může být zabaveno a podobně. Tak r. 1895 dala Velká Britanie rozkaz loďstvu, aby vylodilo vojsko v Corintu, jež by obsadilo celnici a jiné vládní budovy, jakožto represalie proti Nicaragui; podobně r. 1901 dala Francie rozkaz loďstvu, aby obsadilo ostrov Mitylene, jako represalie proti Turecku; a r. 1908 dalo Holandsko rozkaz eskádře, aby zajala dvě státní lodi venezuelské, jakožto represalie proti Venezuele[2]. Osoby úřední a i soukromí občané provinilého státu mohou býti předmětem represalií. Tak, když r. 1740 carevna Anna ruská zatkla bez řádné příčiny barona von Stackelberg, rozeného občana ruského, který však byl naturalisován v Prusku tím, že vstoupil do pruského vojska, zajal Fridrich II. pruský dva ruské občany

[1] Phillimore (III. § 10) uvádí tento rozkaz státní rady z 29. března 1854: „Její Veličenstvo rozhodlo se poskytnouti aktivní pomoc svému spojenci, Jeho Výsosti Sultánu říše ottomanské, na ochranu jeho držav proti bezprávnému zasahování a nevyvolaným útokům Jeho Císařského Veličenstva Cara všech Rusů, vidělo se tedy Jejímu Veličenstvu nařídíti po zralé úvaze Její státní rady a tímto se nařizuje, aby byly povoleny obecné represalie proti loďstvu, plavidlům a zboží Cara všech Rusů a jeho poddaných, nebo jiných, kteří obývají v jeho zemích, na jeho území nebo državách, takže loďstvo Jejího Veličenstva může po právu zabavovati všechny lodi, plavidla a zboží,“ atd.

[2] Viz výše § 34.

cestou represalií a zadržel je na tak dlouho, dokud nebyl Stackelberg osvobozen. Musím však zdůrazniti, že proti úředníkům nebo občanům cizího státu represalie jedině dovolená je zatčení; nesmí se s nimi zacházeti jako se zločinci, nýbrž jako s rukojmími a za žádných okolností nesmí býti popraveni nebo podrobeni trestu.

Pravidlo, že cokoliv a všechno, co náleží státu provinilému, může býti předmětem represalií, má však výjimky; na př. jednotlivci, mající pravo exterritoriality, dokud jsou v cizině, jako hlavy států a diplomatičtí zástupci, nemohou[1] býti předmětem represalií, ačkoliv v praxi[2] se to někdy stávalo. Co se týká druhé výjimky — totiž veřejných dluhů — není tu jednotného názoru ani v teorii ani v praxi. Když r. 1752 Fridrich II. Pruský cestou negativních represalií za domnělou nespravedlnost britských kořistních soudů proti pruským občanům sekvestroval výplatu slezské půjčky, splatné anglickým věřitelům, Velká Britanie vedle toho, že popírala, že by tu byla spravedlivá příčina pro represalie vůbec, tvrdila, že veřejné dluhy nemohou býti předmětem represalií. Právníci angličtí a jiní, jako na př. Vattel, souhlasí, avšak spisovatelé němečtí soudí jinak[3].

Represalie positivní a negativní.

§ 38. Represalie mohou býti positivní nebo negativní. Positivní represalie jsou takové činy, které by za obyčejných okolností znamenaly mezinárodní delikt. Negativní represalie záleží v odmítnutí vykonati takové činy, k nimž stát za obyčejných okolností jest právně zavázán, tak jako splnění závazku smluvního nebo zaplacení dluhu.

Represalie musí býti úměrné.

§ 39. Represalie, ať už positivní nebo negativní, musí být v poměru ke křivdě spáchané a k takovému stupni

[1] Grotius, II. kap. 18, § 7.

[2] Viz případ uvedený u Martense, *Causes célèbres*, I. str. 35.

[3] Viz Vattel, II. § 344; Phillimore, III. § 22, na rozdíl od Hefftera, § 111, n. 5. O případu pojednává se všemi podrobnostmi Satow, *The Silesian Loan and Frederick the Great* (1915). Viz rovněž Martens, *Causes célèbres*, II. str. 97—168, a Trendelenburg, *Friedrichs des Grossen Verdienst um das Völkerrecht im Seekrieg* (Měsíční zpráva pruské Akademie věd, leden 1866). Spor byl urovnán 1756 — viz níže § 437 — tím, že Velká Britanie zaplatila odškodné £ 20.000.

donucovacích prostředků, jakého je třeba k dosažení nápravy. Na př. stát by nebyl v právu, kdyby zatkl, jakožto čin represalií, tisíce cizích poddaných, kteří žijí na jeho území, proto, že jejich rodný stát odepřel spravedlnost jednomu z jeho poddaných, žijícímu v cizině. Avšak byl by v právu, kdyby nařídil svým soudním dvorům, aby odepřely spravedlnost všem poddaným onoho cizího státu, nebo kdyby nařídil svému loďstvu, aby zajalo několik lodí, plujících pod vlajkou onoho státu, nebo kdyby suspendoval obchodní smlouvu s tímto státem.

§ 40. Je třeba zmíniti se zvlášť o určitém druhu represalií, Embargo.
který se nazývá embargo. Tento výraz španělského původu znamená zadržení, ale v mezinárodním právu má technický význam zadržení lodí v přístavu. Ježto tedy jsou jako represalie dovoleny všechny skutky, jinak protizákonné, není pochyby, že se může zabrániti lodím provinilého státu, aby opustily přístav státu, jemuž bylo ukřivděno, za tím účelem, aby provinilý stát byl donucen napraviti spáchanou křivdu [1].

Avšak důležité jest rozeznávati „embargo“ cestou represalií od zadržení lodí z jiných důvodů. Podle pravidla mezinárodního práva, které se až do světové války [2] považovalo za obsoletní, mohly státy ve sporu, při vypuknutí války nebo když válka hrozila, vyříknouti „embargo“ vzájemně na obchodní lodi státu druhého a přivlastniti si je. Jiný druh „embarga“ je tak zvaný „arrêt de prince“ [3] — totiž zadržení cizích lodí, aby se zabránilo rozšíření zpráv politického významu. A za třetí je tu „embargo“, které vzniká z tak zvaného „jus angariae“ — totiž práva válčícího státu zabaviti a využíti neutrálního majetku v případě nutnosti s povinností odškodniti neutrálního majitele [4].

[1] Tak r. 1840 — viz výše § 34 — vyhlásila Velká Británie „embargo“ proti lodím sicilským.

[2] Viz však dále § 102a, kde se pojednává o poměru válčících při vypuknutí války.

[3] Viz Steck, *Versuch über Handels- und Schiffahrts-Verträge* (1782), str. 355; Caumont, *Dictionaire universel de Droit maritime* (1867), str. 247—265; Calvo, III. § 1277; Pradier-Fodéré, V. str. 719; Holtzendorff, IV. str. 98—104.

[4] Viz níže §§ 364—365.

Tyto druhy mezinárodního „embarga“ nesmějí býti zaměňovány s tak zvaným „civilním embargem“ anglického práva vnitrostátního[1] — totiž se zákazem panovníkovým aby lodě anglické opustily anglické přístavy.

Represaliím musí předcházeti vyjednávání a musí se skončiti, dá-li se náhrada škody.

§ 41. Jako každý jiný donucovací prostředek k urovnání sporů mezinárodních jsou represalie přípustny pouze potom, když se marně vyjednávalo za účelem obdržení náhrady škody od státu provinilého. V dobách dřívějších, kdy státy dávaly právo soukromým jednotlivcům činiti zvláštní represalie, stanovily často smlouvy obchodní a mírové, aby poškozený stát[2] nedával „zajímacích listů“ (letters of marque) dříve, dokud by neuplynula určitá doba, na př. doba tří nebo čtyř měsíců po tom, když byla podána žádost za odškodné. Ačkoliv teď, když pominuly represalie zvláštní, je to zastaralé, musí i teď býti poskytnuta rozumná lhůta na provedení nápravy. Na druhé straně zase represalie musí ihned přestati, jakmile provinilý stát dá potřebnou náhradu škody. Jednotlivci zatčení musí býti propuštěni na svobodu, zboží a lodi zajaté musí býti vráceny, obsazené území musí být vyklizeno, přerušené smlouvy musí býti uvedeny znovu v platnost a podobně.

Zvlášť je třeba zmíniti se o tom, že v případě vymáhání smluvních dluhů vládou jedné země na vládě země druhé, ježto jsou splatné jejím poddaným, může se uchýliti k represaliím pomocí branné moci, podle 1. článku II. konvence, pouze v tom případě, když dlužnický stát odmítne arbitráž.

Represalie v míru na rozdíl od represalií ve válce.

§ 42. Represalie v době mírové nelze zaměňovati s represaliemi mezi válčícími. Kdežto k prvým se béře útočiště za účelem urovnání sporu, aniž by došlo k válce, jsou druhé[3] odplatou, aby byl nepřítel, který se provinil určitým činem nesprávného vedení války, přinucen, jednati podle zákonů války.

Význam represalií.

§ 43. Význam represalií, jakožto prostředku k urovnání mezinárodních rozporů, je analogický významu retorse.

[1] Viz Phillimore, III. § 26.
[2] Viz Phillimore, III. § 14.
[3] Viz dále § 247.

Státy se uchylují k represaliím pro takové mezinárodní delikty, které nepokládají za dosti důležité pro vypovědění války, ale příliš důležité na to, aby byly přehlédnuty. Nelze popříti, že represalie jsou dosti drsným prostředkem pro urovnání rozporů, a že zavedení represalií může dáti, a v minulosti dalo, příležitost ke zneužívání v tom případě, že se vyskytne rozpor mezi státem mocným a slabým. Na druhé straně zase, ježto není soudu ani ústřední moci nad suverénními státy, která by přiměla provinilý stát k nápravě, sotva je možno zrušiti instituci represalií. Vliv prostředků pro urovnání sporů, jak se vyvíjely od r. 1899, ukáže se v budoucnosti. Kdyby přijaly všechny státy jeden nebo druhý z těchto prostředků ve všech případech uznaných mezinárodních deliktů, které se netýkají ani jejich národní cti ani jejich životních zájmů a samostatnosti, a bude-li ústrojí zavedené Úmluvou o Společnosti národů účinné, vymizí represalie téměř úplně.

IV.

MÍROVÁ BLOKÁDA.

Hall, § 121 — Lawrence, § 138 — Westlake, II. str. 11—18, a *Papers*, str. 572—589 — Taylor, § 444 — Moore, VII. § 1097 — Bluntschli, §§ 506—507 — Heffter, § 112 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 116—127 — Ulmann, § 162 — Bonfils, Nos. 986—994 — Despagnet, Nos. 496—498 — Mérignhac, III. a str. 60—64 — Pradier-Fodéré, V. Nos. 2483—2489, VI. No. 2648 — Rivier, II. § 60 — Nys, II. str. 590—593 — Calvo, III. §§ 1832—1859 — Fiore, II. No. 1231, a *Code*, Nos. 1409—1419 — Martens, II. 105 — Holland, *Studies*, str. 130—150 — Deane, *The Law of Blockade* (1870), str. 45—48 — Fanchille, *Du Blocus maritime* (1882), str. 37—67 — Falcke, *Die Hauptperioden der sogenannten Friedensblockade* (1891), a v *Z. J.*, XIX. (1909), str. 63—175 — Barès, *Le Blocus pacifique* (1898) — Duerocq, *Représailles en Temps de Paix* (1901), str. 59—174 — Hogan, *Pacific Blockade* (1908) — Söderqusit, *Le Blocus maritime* (1908) — Standacher, *Die Friedensblockade* (1909) — Drossos, Τὸ προβλημα τῶν εἰρηνικῶν ἀποκλεισμῶν (Problém mírové blokády, 1912).

§ 44. Před stoletím devatenáctým byla známa blokáda pouze jako opatření mezi válčícími v době války. Až teprve

Vývoj praxe mírové blokády.

v druhé čtvrtině devatenáctého století bylo po prvé použito tak zvané mírové blokády — totiž blokády v době míru — jakožto donucovacího prostředku k urovnání mezinárodního sporu. Všechny případy mírové blokády jsou buď případy intervence nebo represalií[1].

První případ, případ intervence, stal se r. 1827, když za řeckého povstání Velká Britanie, Francie a Rusko intervenovaly v zájmu nezávislosti Řecka a blokovaly ony části řeckého pobřeží, které byly obsazeny tureckými vojsky. Ačkoliv tato blokáda vedla k bitvě u Navarina, ve které bylo turecké loďstvo zničeno, tvrdily přes to mocnosti, že nevedou s Tureckem válku. R. 1831 blokovala Francie Tajo, jakožto represalie za účelem vymožení náhrady na Portugalsku za křivdy, spáchané na francouzských občanech. Velká Britanie a Francie, intervenujíce za účelem přinucení Holandska k tomu, aby svolilo k samostatnosti vzbouřené Belgie, blokovaly pobřeží Holandska r. 1833. R. 1838 blokovala Francie přístavy mexické jako represalie, avšak Mexiko odpovědělo vyhlášením války. Rovněž jako represalií a téhož roku blokovala Francie přístavy argentinské; a r. 1845 spolu s Velkou Britanií blokovala Francie přístavy argentinské po druhé. R. 1850, v době jejího sporu s Řeckem v případě Dona Pacifica[2], blokovala Velká Britanie řecké přístavy, pouze však proti řeckým lodím. Jiný případ intervence byla mírová blokáda, kterou zavedla r. 1860 Sardinie, ve prospěch povstání proti přístavům tehdy sicilským, Messině a Gaetě, ale následujícího roku obrátila se mírová blokáda v blokádu válečnou. Roku 1862 bloko-

[1] Blokáda, kterou zavede stát proti částem vlastního území v odboji, není blokádou za účelem urovnání mezinárodních sporů. Nemá tedy, sama o sobě, co činiti s právem mezinárodním, nýbrž je věcí vnitřní politiky. Nemohu tedy souhlasiti s Hollandem, který ve svých *Studies in International Law*, str. 138, pojednává o ní jako o blokádě mírové sensu generali. Ovšem jen nutnost sebezachování může omluviti stát, který blokoval jeden ze svých přístavů, aby zabránil odjezdu a vjezdu cizích lodí. A může vzniknout otázka, neměla-li by být zaplacena náhrada za ztráty, které utrpí cizí lodi takto zadržené.

[2] Viz výše § 35.

vala Velká Britanie cestou represalií za vyloupení ztroskotané britské obchodní lodi brasilský přístav Rio de Janeiro. Blokáda ostrova Formosy Francií za jejího sporu s Čínou r. 1884 a blokáda přístavu Menam Francií za jejího sporu se Siamem r. 1893 jsou rovněž případy represalií. Na druhé straně zase případy intervence jsou blokáda řeckého pobřeží r. 1886 Velkou Britanií, Rakousko-Uherskem, Německem, Italií a Ruskem za účelem, aby se zabránilo válce Řecka s Tureckem; a dále blokáda ostrova Kréty r. 1897 Spojenými mocnostmi. R. 1902 Velká Britanie, Německo a Italie blokovaly jako represalie pobřeží venezuelské[1] a v dubnu 1913 Velká Britanie, Rakousko-Uhersko, Německo, Francie (s mandátem Ruska) a Italie blokovaly Antivari (Černá Hora).

V prosinci 1916 za světové války blokovaly Spojené mocnosti pobřeží Řecka, které tehdy neválčilo, jako represalie za útoky řeckých vojsk na spojenecké oddíly v Athénách. Cizím neutrálním lodím v blokovaných přístavech byly povoleny čtyři dny k odjezdu[2].

Přípustnost mírové blokády.

§ 45. Není jednotnosti mezi odborníky mezinárodního práva, jsou-li mírové blokády přípustny podle zásad práva mezinárodního. Není pochyby, že teorie mezinárodního práva zakazuje zajetí a sekvestraci lodí jiných než lodí blokovaného státu, které se pokoušejí prolomiti mírovou blokádu. Neboť i ti spisovatelé, kteří připouštějí mírovou blokádu to tvrdí. Sporné je, může-li býti podle mezinárodního práva pobřeží některého státu vůbec blokováno v době míru. Od prvého případu zaznamenaného až do posledního mnozí čelní spisovatelé[3] popírali, že by to bylo možno. Na druhé straně zase mnozí spisovatelé říkají, že je to možno, a ne-

[1] Tato blokáda, ačkoliv uváděná jako blokáda válečná, aby se zabránilo vstupu cizích lodí, byla přes to vlastně blokádou mírovou. Viz Holland v *Law Quarterley Review*, XIX. (1903), str. 133; *Parl. Papers*, Venezuela, No. 1. (1903), Cd. 1399.

[2] Viz *The Times*, 9. prosince 1916, a *A. J.*, XII. (1918), str. 806.

[3] Vůdcem těchto spisovatelů je Hauteville, *Des Droits et des Devoirs des Nations neutres* (2. vyd. 1858), díl VII. str. 272 až 288.

shodují se pouze v tom, zdali lodím, plujícím pod vlajkou třetích států, může býti zabráněno vplouti nebo vyplouti z přístavů pod mírovou blokádou. Ústav mezinárodního práva pečlivě studoval tuto otázku r. 1887, pojednával o ní na svém zasedání v Heidelberce a konečně odhlasoval prohlášení[1] ve prospěch přípustnosti mírové blokády. Tak nejvlivnější skupina teoretiků schválila to, co bylo zavedeno dříve v praxi. Nemělo by být pochyby o tom, že četné případy mírové blokády, které se udály během XIX. století a později, zavedly tichým souhlasem členů rodiny národů přípustnost mírových blokád na urovnání politických, jakož i právních rozporů mezinárodních.

Mírová blokáda a lodi třetích států.

§ 46. Bylo už řečeno, že všichni spisovatelé se shodují v tom, že blokující stát nemá práva zajmouti a sekvestrovati takové lodi třetích států, které se snaží prorazit mírovou blokádu. Mimo to, není jednotného názoru o postavení lodí třetích států v případě mírové blokády. Někteří spisovatelé němečtí[2] tvrdí, že mají respektovati blokádu, že blokující stát má právo zaraziti ty, které chtějí blokádu prolomiti. Avšak velká většina spisovatelů toto právo popírá. Není tu ve skutečnosti normy práva mezinárodního, která by mohla takové právo odůvodniti, ježto mírová blokáda (na rozdíl od válečné) je věcí pouze stran ve sporu. Prohlášení ústavu mezinárodního práva pro mírovou blokádu obsahuje proto tuto podmínku: „Les navires de pavillon étranger peuvent entrer librement malgré le blocus."

Praxe je různá. Před r. 1850 se očekávalo, že lodi třetích států budou respektovati mírovou blokádu, a ty, které ji chtěly prolomiti, byly zajaty, a vydány po ukončení blokády bez náhrady. Za blokády Řecka r. 1850 a 1886 byly řecké přístavy zavřeny pouze pro řecké lodi, a jiným se dovolovalo proplouti. A tentýž případ byl za blokády Kréty r. 1897. Naopak zase, když Francie zavedla blokádu Formosy r. 1884 a pokoušela se vynutiti ji na lodích třetích států, prohlásila Velká Britanie, že mírovou blokádu nelze

[1] Viz *Annuaire* IX. (1887), str. 275—301.

[2] Viz Heffter, § 112; Perels, § 30.

takto vynutiti; načež Francie musila upustiti od zamýšleného zavedení mírové blokády a považovat se ve stavu válečném s Čínou. A když r. 1902 Velká Britanie, Německo a Italie zavedly blokádu proti Venezuele, prohlásily ji za blokádu [1] válečnou, poněvadž zamýšlely vynutiti ji na lodích třetích států.

Blokáda mírová a lodi blokovaného státu.

§ 47. Zdá se, že se teorie i praxe dnes shoduje v tom, že lodi státu, stiženého mírovou blokádou, které se snaží blokádu prolomiti, mohou býti zajaty a sekvestrovány. Nesmí však býti zabaveny a konfiskovány, nýbrž po jejím ukončení vráceny. Tak, ačkoliv mocnosti, které uložily blokádu Venezuele r. 1902, prohlásily ji za blokádu válečnou, byly všechny venezuelské státní a soukromé lodi, které byly zajaty, vráceny po tom, když byla blokáda zrušena.

Způsob mírové blokády.

§ 48. Mírová blokáda je opatření tak nesmírných důsledků (naprosto nehledě k povinnostem členů Společnosti národů po rozumu Úmluvy), že je oprávněna pouze po tom, když selže vyjednávání, které mělo urovnati sporné otázky. A dále, poněvadž blokáda je porušením územní svrchovanosti blokovaného státu a jakožto taková je „prima facie" povahy nepřátelské, musí takový stát, který má v úmyslu v době míru blokovati druhý stát, oznámiti svůj úmysl tomuto a určiti den a hodinu, kdy blokáda bude zavedena. A za třetí, ačkoliv pařížská Deklarace r. 1856, která stanoví, že blokáda je závazná pouze, je-li efektivní, týká se toliko blokád v době válečné, není pochyby o tom, že mírové blokády rovněž mají býti efektivní. Prohlášení ústavu mezinárodního práva pro mírovou blokádu obsahuje tudíž tuto podmínku: „Le blocus pacifique doit être déclaré et notifié officiellement, et maintenu par une force suffisante [2].

[1] Uvedl jsem už výše, § 44, že tato blokáda byla v podstatě blokádou mírovou.

[2] Toto je úplný text tohoto prohlášení, o němž byla zmínka výše v § 45:

L'établissement d'un blocus en dehors de l'état de guerre ne doit être considéré comme permis par le droit des gens que sous les conditions suivantes:

(1) Les navires de pavillon

Význam mírové blokády.

§ 49. Poněvadž zavedení mírové blokády v různých případech nezabránilo vypuknutí války, pochybují mnozí spisovatelé o jejím významu, jakožto prostředku přátelského urovnání mezinárodních sporů. Ale jiní se shodují v tom, a já myslím, že mají pravdu, že toto ustanovení má velký význam, buď jako represalie nebo intervence. Každé opatření, které je vhodné, a které počítá na to, že zamezí vypuknutí války, musí býti vítáno, a zkušenost ukazuje, že mírová blokáda, ačkoliv nemá úspěchů obecných, je opatřením toho druhu. Že může poskytnouti a v minulosti poskytla příležitost ke zneužití v případě sporu mezi silným a slabým státem, není důvodem proti ní, neboť totéž platí o represaliích a intervenci vůbec, a i o válce. A ačkoliv e to přirozeně opatření, kterého sotva použijí v případě sporu dva mocné námořní státy, může ho býti přece s prospěchem použito proti mocnému námořnímu státu, provádí-li jej spojená loďstva několika mocností.

V.

INTERVENCE.

Viz literaturu uvedenou výše v díle I. na začátku § 134.

§ 50. Intervence jakožto prostředek k urovnání mezinárodních sporů je pouze zvláštním druhem intervence

étranger peuvent entrer librement malgré le blocus.

(2) Le blocus pacifique doit être déclaré et notifié officiellement et maintenu par une force suffisante.

(3) Les navires de la puissance bloquée qui ne respectent pas un pareil blocus peuvent être séquestrés. Le blocus ayant cessé, ils doivent être restitués avec leurs cargaisons à leurs propriétaires, mais sans dédommagement à aucun titre.

Mírová blokáda považuje se za dovolenou podle mezinárodního práva pouze za těchto podmínek:

(1) Lodi pod cizí vlajkou mohou přistati svobodně nehledě k blokádě.

(2) Blokáda mírová má býti prohlášena a oznámena oficielně a podporována dostatečnou mocí vojenskou.

(3) Lodi blokovaného státu, které nerespektují blokády, mohou býti sekvestrovány. Když blokáda pomine, mají býti vráceny se svým nákladem majitelům, avšak bez jakéhokoliv odškodnění.

vůbec, o níž bylo již pojednáno[1]. Spočívá v mocenském zakročení třetího státu ve sporu dvou států za tím účelem, aby se spor urovnal způsobem, který si přeje intervenující stát. K tomuto mocenskému zakročení dochází za účelem donucení jedné nebo obou ze stran ve sporu, a je třeba rozlišovati je od takového chování se státu, kde se tento stává stranou ve sporu. Jsou-li dva státy ve sporu a třetí stát se přidruží k jednomu z nich z přátelství nebo z jiné pohnutky, neprovádí tento třetí stát intervenci jakožto prostředek k urovnání mezinárodních sporů, nýbrž stává se stranou ve sporu. Je-li na př. aliance mezi jedním z obou států ve sporu a státem třetím, a jestliže snad, když vypukla válka v důsledku sporu, onen třetí stát přichází na pomoc svému spojenci, není to intervence v technickém slova smyslu. Stát intervenující ve sporu dvou druhých států nestává se stranou v jejich sporu, nýbrž je původcem nové zápletky, poněvadž mocensky žádá ony druhé státy, aby urovnaly svůj spor způsobem, proti němuž oba nebo alespoň jeden z nich činí námitky. Intervence na př. nastává, když dva státy ve sporu se rozhodnou vybojovati spor válkou a třetí stát přece mocensky na nich žádá, aby urovnaly svůj konflikt arbitráží.

Intervence na rozdíl od účastenství ve sporu.

Intervenci ve formě mocenského zakročení je třeba dále rozlišovati od úsilí státu, které směřuje k tomu, přiměti státy ve sporu, aby urovnaly svoji neshodu přátelsky, jako nabídnutí přátelských služeb nebo prostředkování, nebo podání přátelské rady. Někteří právníci[2] mluví nepřesně o přátelských službách a podobném jako o „přátelské“ intervenci na rozdíl od „nepřátelské“.

§ 51. Intervence ve sporu mezi dvěma státy odehrává se ve formě sdělení jednomu nebo oběma státům v konfliktu s mocenskou žádostí, aby urovnaly svůj konflikt určitým způsobem; na př. arbitráží nebo přijetím určitých podmínek. Jeden stát může intervenovati sám, nebo několik

Způsob intervence.

[1] Viz díl I. §§ 134—138.

[2] Tak na příklad Rivier, II. § 58. Viz rovněž výše díl I. § 134.

států může intervenovati kolektivně. Svolí-li strany ke splnění žádosti, je intervence skončena. Jestliže však jedna nebo obě strany nesplní žádosti, upustí se od intervence, nebo se přikročí k akci důraznější než je pouhá žádost, jako mírové blokádě, vojenskému obsazení a pod. I válka může býti vypovědena za účelem intervenčním. Zvlášť důležité jsou kolektivní intervence několika velmocí v zájmu rovnováhy sil a lidskosti[1].

Doba intervence.

§ 52. Intervence ve sporu mezi dvěma státy může nastati kdykoliv od toho okamžiku, kdy konflikt vznikne, až do té chvíle, kdy je urovnán, a dokonce ihned po urovnání. V mnoha případech nastaly intervence před vypuknutím války mezi dvěma státy za účelem zamezení válce; v jiných případech intervenovaly státy třetí během války, která vypukla jakožto následek sporu. K intervencím dále došlo ihned po mírovém urovnání sporu nebo po skončení války smlouvou mírovou nebo vítězstvím, z toho důvodu, že podmínky urovnání, nebo podmínky mírové smlouvy byly proti zájmům intervenujícího státu, nebo protože tento nechtěl svoliti k aneksi dobytého státu vítězem[2].

VI.

HOSPODÁŘSKÝ BOJKOT.

Tak zvaný hospodářský bojkot.

§ 52a. Takové byly prostředky donucovací, kterých se užívalo na urovnání sporů před válkou světovou. Avšak zkušenost v tomto zápase odhalila možnosti nové formy nátlaku, tak zvaný hospodářský bojkot nebo blokádu. Bylo shledáno, že vysoce vyvinutý moderní stát ocitá se ve strašném postavení, je-li odříznut od pramenů sousedního státu a vehnán v osamocenost; a tímto odhalením vynořila se myšlenka, že by státy mohly přinutiti

[1] Viz výše díl I. §§ 136, 137.

[2] Co se týká otázky o právu k intervenci, přípustnosti intervence nedostává-li se práva, a o všech ostatních podrobnostech, které se týkají intervence, musím odkázati čtenáře na díl I. §§ 135—138.

k souhlasu se svými požadavky nepoddajný stát tím, že by daly úplný zákaz obchodu a finančních styků a všech osobních styků s jeho občany. Je dosud příliš brzy na to, aby byl doceněn význam této nové metody, která má ovšem místo v ústavě Společnosti národů vzniklé pod dojmem naučení z války a je prvním trestem, který má býti podle článku 16 uložen členu, který poruší její ustanovení. V každém zvláštním případě její účinnost musí záviseti nejen na počtu států, které se spojí, aby jí užily, nýbrž i na rozsahu, v jakém provinilý stát normálně závisí na těchto státech, na síle jeho vlastních vnitřních pramenů, a na jeho schopnosti dáti odplatu těm, kteří se snaží omezovati jej.

ČÁST II.

VÁLKA.

KAPITOLA I.

O VÁLCE VŮBEC.

I.

CHARAKTERISTIKA VÁLKY[1].

Grotius, I. c. 1. § 2 — Vattel III. §§ 1—4, 69—72 — Hall, § 15—18 — Westlake, II. str. 1—5 — Lawrence, § 135 — Lorimer, II. str. 18 až 29 — Manning, str. 131—133 — Phillimore, III. § 49 — Twiss, II. §§ 22—29 — Taylor, §§ 449—451 — Hershey, Nos. 326—336 — Wheaton, § 295 — Bluntschli, §§ 510—514 — Heffter, §§ 113—114 — Lueder v *Holtzendorff* IV. str. 175—198 — Heilborn v *Stier-Somlo* I. str. 22—25 — Klüber, §§ 235—237 — G. F. Martens, II. § 263 — Ullmann, § 165 — Bonfils, Nos. 1000—1001 — Despagnet, Nos. 499—505 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2650—2660 — Mérignhac, III. a str. 9—19 — Rivier, II. § 61 — Nys, III. str. 1—28 — Calvo, IV. §§ 1860—1864 — Fiore, III. Nos. 1232—1268 — Martens, II. § 106 — Westlake, *Chapters,* str. 258—264 — Heilborn, *System,* str. 321—332 — Rettich, *Zur Theorie und Geschichte des Rechts zum Kriege* (1888), str. 3—141 — Wiesse, *Le Droit international appliqué aux guerres civiles* (1898) — Rougier, *Les guerres civiles et le Droit des Gens* (1903) — Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 3—70 — Grosch, *Der Zwang im Völkerrecht* (1912), porůznu zvláště str. 63 — Lammasch, *Das Völkerrecht nach dem Kriege* (1917), str. 174—187 — Jerusalem, *Kriegsrecht und Kodification* (1918).

§ 53. Poněvadž na území moderního státu je ozbrojený svár mezi dvěma nebo několika občany protizákonný, činem nezákonným. Válka není

[1] Mnohá tvrzení v §§ 53—66 této kapitoly byla předmětem takové prudké kritiky a útoků, že považuji za vhodné poukázati na to, že moje výroky o charakteristice války, jakož i o příčinách, druzích a koncích války, chtějí podávati realistickou analysu faktů života. Neučím, čím by válka měla býti, nýbrž čím opravdu je, podle praxe států.

přešlo do veřejného mínění přesvědčení, že se ozbrojené spory mezi občany příčí vnitrostátnímu právu. Pod vlivem tohoto fakta netrpěliví pacifisté, jakož i oni nesčetní jednotlivci, kteří nemohou pochopiti představu práva mezi suverénními státy, považují často válku a právo za neslučitelné. Uvádějí skutečnost, že státy vedou často války přímo jako důkaz proti existenci mezinárodního práva. Není nesnadno prokázati absurdnost tohoto názoru. Poněvadž státy jsou suverénní, a následkem toho není nad nimi ústřední moci, která by si mohla vynutiti souhlas se svými požadavky, není možno za stávajících poměrů a okolností v rodině národů vyhnouti se vždycky válce. Mezinárodní právo uznává tuto skutečnost, ale zároveň dává na ruku pravidla, jimž se válčící podle zvyku nebo podle zvláštních smluv dohodli se podvoliti. Ačkoliv při vypuknutí války přestávají mírové vztahy mezi válčícími, zůstávají tu určité vzájemné právní povinnosti a závazky. Tak válka není neslučitelná s právem mezinárodním, nýbrž je to stav, který je jím upraven. Nečiní námitek proti státům, které jsou ve sporu, aby vedly proti sobě válku, jestliže — vyhovujíce Úmluvě o Společnosti národů — předtím předložily svůj spor k vyšetření Radě Společnosti. Dohodly se, že vyhoví pravidlům stanoveným mezinárodním právem o vedení války a o vztazích mezi válčícími a neutrálními státy, kdykoliv by se rozhodly dáti se do války.

Tvrdí se[1], že toto pojetí války, podle něhož není válka protizákonnou, dává absolutní právo každému státu, vypověděti válku, kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu bude chtíti; avšak tento názor spočívá na nedorozumění. Tvrzení, že válka není činem protizákonným, je pouze namířeno proti těm, kdo tvrdí, že válka a právo jsou neslučitelny, mínění to, které přehlíží fakta, výše zmíněná. Není pochyby, že mezinárodní právo, kdyby mohlo vůbec válku zakázati, nebo dovoliti ji pouze za určitých okolností, by bylo dokonalejším právem, než jakým je nyní. Avšak věčný mír je nemožný za podmínek a okolností, v nichž lidstvo dnes

[1] Hill, *World Organisation* (1911), str. 178—186.

žije, ačkoliv je zajisté ideálem civilisace, který bude pomalu a postupně realisován. Tíž činitelé znemožňují dnes[1] zabrániti vypuknutí války pro jakoukoliv jinou příčinu, než pro „uznání popřeného práva, nebo napravení křivdy spáchané".

Pojem války.

§ 54. Válka je zápas mezi dvěma nebo několika státy pomocí jejich branné moci za účelem vzájemného přemožení a uložení takových podmínek mírových, kterých si vítěz přeje. Válka je faktem, jejž mezinárodní právo uznává a po nejedné stránce upravuje, jehož však nevyvolalo v život. Ti spisovatelé[2], kteří definují válku jako právní prostředek svépomoci, aby se dosáhlo dostiučinění za křivdu, utrpěnou od druhého státu, zapomínají, že válku často vedly obě strany pouze z důvodů politických; zaměňují možnou, nikoli však nutnou příčinu k válce s pojmem války. Stát může býti dohnán k válce, protože nemůže jinak dosáhnouti náhrady za mezinárodní delikt a může potom tvrditi, že válkou provádí toliko právem uznanou svépomoc. Jsou-li však státy dohnány k válce nebo dobrovolně vedou válku z důvodů politických, nevykonává se válkou žádný právem uznaný čin svépomocný; a platí stejná právní pravidla o válce, ať se válka vede následkem sporů právních nebo sporů politických.

Válka je zápas.

§ 55. V každém případě obecně se uznává, že válka je „zápas", t. j. „prudký boj s použitím branné moci". Aby tu byla válka, k tomu je třeba, aby dva nebo více států měly skutečně své branné moci v boji proti sobě, ačkoliv její začátek může býti datován zpět, k prohlášení války, nebo k jinému jednostrannému počátečnímu činu. Jednostranné násilné činy, kterých se dopustí jeden stát vůči druhému, aniž dříve prohlásil válku, mohou býti příčinou k vypuknutí války, nejsou však válkou samy o sobě, pokud se na ně neodpoví podobnými skutky nepřátelskými se strany druhé, nebo alespoň prohlášením druhé strany, že

[1] Jak bude ukázáno dále, §§ 62, 63.

[2] Viz na příklad Vattel, III. § 1; Phillimore, III. § 49; Twiss, II. § 26; Bluntschli, § 510; Bulmerincq, § 92.

je považuje za válečné činy. Tak se stává, že násilné činy, kterých se dopustí jeden stát proti druhému jakožto represalií, nebo za mírové blokády v případě intervence, nemusí býti činy, jimiž se začíná válka. Ani násilné činy, kterých se protiprávně dopustí jeden stát proti druhému — na příklad obsazení části jeho území —, nejsou činy válečnými, dokud se nesetkají s násilnými činy druhé strany, nebo alespoň s prohlášením, že je strana druhá považuje za činy válečné. Tak když Ludvík XIV. francouzský po míru v Nimwegách zavedl tak zvané „komory pro znovupřivtělení" a r. 1680 a 1681 zmocnil se území tehdy svobodného města Štrasburku a jiných částí německé říše, aniž se setkal s branným odporem, nebyly tyto násilné činy činy válečnými, ačkoliv nepochybně to byly činy protiprávné.

Ačkoliv válka je zápas, prudký boj s použitím branné moci, může se ve spojení s ní použíti případně i jiných opatření. To je zjevno na instituci blokády, zákazu dopravovati kontraband, nebo obchodovati s nepřítelem, nebo ze zajímání nepřátelského majetku po moři dopravovaného. Cílem všech těchto opatření je zeslabení nebo zničení hospodářské schopnosti resistenční u nepřítele; ale nemohlo by se ho dosáhnouti bez použití branné moci.

Válka je zápas mezi státy.

§ 56. Aby válka byla válkou, musí to býti zápas „mezi státy". Ve středověku byly známy tak zvané války soukromé, mezi soukromými jednotlivci, a války mezi korporacemi, jako byla na příklad Hansa, a mezi státy. Avšak takové války v moderních dobách úplně vymizely. Spor může ovšem vzniknouti mezi brannou mocí státu a skupinou ozbrojených jednotlivců, to však není válka[1]. Tak zápas mezi útočníky vedenými drem Jamesonem a bývalou Jihoafrickou republikou v lednu r. 1896 nebyl válkou. Ani zápas s povstalci nebo s piráty není válkou. A tak zvaná válka občanská[2] nemusí býti válkou od začátku a nemusí

[1] Někteří spisovatelé však tvrdí, že zápas mezi státem a ozbrojenou mocí strany, která bojuje za veřejná práva, musí býti považován za válku. Viz na příklad Bluntschli, § 512, a Fiore, III. § 1265.

[2] Viz dále § 59.

se státi válkou vůbec v technickém slova smyslu podle mezinárodního práva. Na druhé straně zase charakter války by se neměl odpírati ozbrojenému zápasu mezi suzerénním státem a jeho vasalem[1], neboť obě strany jsou státy, ačkoliv akce vasalova může býti se stanoviska práva ústavního vzpourou. A podobně ozbrojený zápas mezi státem plně suverénním a státem, který je pod svrchovaností jiného státu, jako na příklad mezi Srbskem a Bulharskem[2] r. 1885, je válka. Nebo ozbrojený zápas mezi jedním nebo několika členy státu spolkového a spolkovým státem samým měl by býti v právu mezinárodním považován za válku, ačkoliv podle ústavy spolkových států je válka mezi členy, jakož i mezi jedním členem a spolkovým státem samým protizákonná, a uchýlí-li se člen ke zbraním, může to býti považováno se stanoviska ústavy správně za vzpouru. Tak válka za odtržení ve Spojených státech mezi severními a jižními státy r. 1861—1865 byla skutečnou válkou.

§ 57. Válka dnes je zápas států „pomocí jejich branné moci“[3]. Ti ze soukromých občanů, kteří nepatří přímo nebo nepřímo k branné moci, neúčastní se války: neútočí, ani ničeho nehájí; a nemá se tedy na ně útočiti. To je výsledek vývoje praxe, který se zcela liší od toho, co bylo obvyklým v dřívějších dobách. Za starověku a větší části středověku byla válka zápasem mezi vším občanstvem válčících států. V době válečné každý poddaný jednoho valčícího, ať to byl člověk ozbrojený nebo ne, ať muž nebo žena, dospělý nebo děcko, mohl býti zabit nebo zotročen druhým válčícím podle jeho vůle. Ale postupně nastala mírnější praxe, která více rozeznává, a dnes život a svoboda takových soukromých občanů válčících států, kteří nenáležejí přímo nebo nepřímo do jejich ozbrojené moci a s určitými výjimkami i jejich soukromý majetek mají býti bezpečny.

Válka je zápas mezi státy pomocí jejich branné moci.

To se obecně uznává: Avšak mínění se různí o obecném postavení takových soukromých poddaných v době vá-

[1] Viz dále § 75.

[2] Bulharsko bylo ještě v té době státem pod suzerenitou Turecka.

[3] Viz však dále § 57 a.

lečné. Většina evropských kontinentálních spisovatelů po tři generace před válkou světovou propagovala nauku, že není žádných vztahů nepřátelských mezi válčícími a takovými soukromými poddanými, nebo mezi soukromými poddanými příslušných států válčících. Tato nauka má původ u Rousseaua[1]. R. 1801 při zahájení francouzského soudu kořistního přijal slavný právník a státník Portalis nauku Rousseauovu[2], prohlásiv, že válka je stav mezi státy a ne mezi jednotlivci, a že následkem toho poddaní válčících států jsou nepřátelé pouze jako vojáci, nikoliv jako občané. Ačkoliv se tato nová nauka nerozšířila[3] ihned, byla hájena většinou spisovatelů na evropském kontinentě od druhé poloviny devatenáctého století. Avšak britští a americko-angličtí spisovatelé jí nikdy nepřijali, nýbrž vždycky tvrdili, že stav nepřátelství mezi válčícími vztahuje se též na jejich soukromé občany.

Myslím, uvažujeme-li o válečných faktech bez předsudku, že není pochyby o tom, že britsko-americký názor je správný[4]. Není možno oddělovati občany od jejich státu, a vypuknutí války mezi dvěma státy musí z jejich občanů učiniti nepřátele. Ale tato věc nestojí za spor, poněvadž je to pouze spor o termíny, bez jakékoliv skutečné důležitosti[5]. Neboť nehledě k terminologii, shodují se strany v podstatě v pravidlech mezinárodního práva, které se týkají takových soukromých občanů, kteří nenáležejí přímo nebo nepřímo k branné moci[6]. Nikdo nepochybuje, že mají býti bezpečni svým životem a svobodou, chovají-li se pokojně a loyálně, a že, s určitými výjimkami, jejich soukromý majetek má zůstati nedotčen. Na druhé straně nikdo nepochybuje, že podle obecně uznaného obyčeje moderního

[1] Contrat social, I. c. 4.

[2] Viz Lassudrie-Duchêne, *Jean Jacques Rousseau et le Droit des Gens* (1906).

[3] Jak ukazuje Hall (§ 18).

[4] Viz Boidin, str. 32—44.

[5] Avšak mnozí spisovatelé kontinentální stále užívají Rousseauova „dicta“, aby hájili neudržitelné posice. Viz Oppenheim, *Die Zukunft des Völkerrechts* (1911), str. 59 až 61.

[6] Viz Breton, *Les Non-belligérants: leurs Devoirs, leurs Droits, et la Question des Otages* (1904).

válčení válčící stát, který obsadil část nebo celé území svého protivníka, a zachází s takovými soukromými jednotlivci shovívavě podle pravidel mezinárodního práva, může je trestati pro každý nepřátelský čin, neboť oni nepožívají výsad členů branné moci. Ačkoliv mezinárodní právo nikterak nezakazuje, a jakožto právo mezistátní, není kompetentní zakazovati soukromým jednotlivcům postaviti se se zbraní proti nepříteli, dává nepříteli právo, aby považoval skutky nepřátelské jimi[1] spáchané za nezákonný způsob válčení. Povinností válčícího státu je respektovati život a svobodu soukromých jednotlivců nepřátelských, což může prováděti pouze pod tou podmínkou, že se oni zdrží nepřátelství vůči němu. Za vojenského obsazení ve válce přicházejí pod vojenskou moc[2] okupantovu a on může tedy žádati, aby vyhověli jeho rozkazům ohledně bezpečnosti jeho vojska. Postavení soukromých jednotlivců nepřátelských se jim obyčejně oznámí proklamacemi, které obyčejně uveřejní vrchní velitel armády v obsazeném území.

Následkem jejich postavení je nevyhnutelné, aby považoval a označoval jako zločince ty z nich, kteří se dopustí nepřátelských činů, ačkoliv snad jednají z pohnutek vlasteneckých a jsou snad vysoce váženi za své činy svými spoluobčany. Zvučná a dobře míněná slova barona Lambermonta, jednoho z belgických delegátů na konferenci v Brusselu r. 1874 — „Il y a des choses qui se font à la guerre, qui se feront toujours et que l'on doit bien accepter. Mais il s'agit ici de les convertir en lois, en prescriptions positives et internationales. Si les citoyens doivent être conduits au supplice pour avoir tenté de défendre leur pays au péril de leur vie, il ne faut pas qu'ils trouvent inscrits sur le

[1] Viz dále § 254.

[2] V prvním vydání tohoto díla bylo nesprávně uvedeno, že za vojenského osazení nepřátelští civilisté přicházejí pod *územní svrchovanost* okupantovu. Poněvadž vojenské obsazení nikterak nepověřuje okupanta svrchovaností, nýbrž pouze faktickou mocí, není možno nazývati tuto moc *územní svrchovaností*.

poteau au pied duquel ils seront fusillés l'article d'un traité signé par leur propre gouvernement qui d'avance les condamnait à mort" („Jsou věci, které se dělají ve válce, které se budou vždycky dělati, a které je nutno přijímati. Ale jedná se tu o to, proměniti je v zákony, v předpisy positivní a mezinárodní. Jsou-li občané vedeni na popravu proto, že se pokoušeli hájiti své vlasti s nasazením vlastního života, není třeba, aby nacházeli na kůlu, u něhož budou zastřeleni, článek smlouvy, podepsané jejich vlastní vládou, který je předem odsuzuje k smrti") — nemají *raison d'être* vůči faktu, že podle obecně uznané normy zvykového práva mezinárodního nejsou nepřátelské činy soukromých jednotlivců válčením po právu, a s provinilci může býti jednáno jako s válečnými zločinci a mohou býti také tak trestáni. Ani ti spisovatelé[1], kteří činí námitky proti termínu „zločinci", nepopírají, že takové nepřátelské činy soukromých jednotlivců, na rozdíl od nepřátelských činů členů ozbrojené moci, mohou býti přísně trestány. Spor o tom, mohou-li nebo nemohou-li býti takové činy označovány jako „zločiny", je zase sporem terminologickým; v podstatě o normě samé vůbec není sporů[2].

Jak se vyvinul v poslední době rozdíl mezi brannou mocí a civilisty.

§ 57a. Stářím posvěcený rozdíl mezi členy branné moci a mezi civilisty je ohrožován čtverým vývojem, který se projevil za světové války.

(1) Ve válkách dnes bojují celí národové ve zbrani. Nejen, že všude byly zavedeny odvody, takže celé mužské obyvatelstvo vojenského věku je zahrnuto v branné moci; na všech ostatních mužích a na všech schopných ženách se žádá, nebo jsou i donucováni k tomu, aby pomáhali bojujícím sborům jako dělníci v muničních továrnách, a aby podnikali všechny ostatní druhy práce tak, aby uvolnili schopné muže vojenského věku pro armádu. Za světové války byly tisíce žen odvedeny a posílány na frontu jako

[1] Viz na příklad Hall, § 18, str. 71 a Westlake, *Papers*, str. 268.

[2] Viz dále § 251 a 20.—26. článek v *Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field*, uveřejněných r. 1863 za války o osvobození (*Secession*).

kuchařky, řidičky aut, správkyně skladů atd. pro armádu, nahrazujíce vojáky dříve tak zaměstnané. Rusko dokonce připustilo ženy do řad jako vojáky.

(2) Vývoj války ve vzduchu. Faktum, že bylo považováno za správné, aby letadla bombardovala, mimo jeviště válečné, muniční továrny, mosty, nádraží a jiné důležité předměty pro vojenskou komunikaci a přípravu, musí nutně zmásti nebo i odstraniti rozdíl mezi členy branné moci a civilisty. Letadla nemohou mířiti přesně na svůj přímý předmět; a podnikají-li bombardování v noci, zdálo by se takové míření zcela nemožné.

(3) Demokracie větším dílem na světě zvítězila, takže války už nejsou dynastické nýbrž národní. Předpokládá se, že vlády zastupují národy, že národové jsou odpovědni za své vlády, a války se tedy staly válkami mezi všemi jednotlivci válčících národů.

(4) Ohromný vývoj mezinárodních prostředků dopravních pro obchod a průmysl. Vykonávati hospodářský nátlak na nepřítele bylo vždycky zákonné; kdežto však tento nátlak v dřívějších válkách měl pouze druhotnou úlohu, dosáhl za války světové největší důležitosti. Následek toho je, ačkoliv válka je stále hlavně zápasem mezi státy prostřednictvím jejich branné moci, že obyvatelstvo civilní je dnes vydáno krajnímu utrpení na zdraví a majetku.

Válka je zápas mezi státy za účelem vzájemného přemožení.

§ 58. Poslední a ne nepodstatnou charakteristickou známkou války je její účel. Je to zápas mezi státy za účelem vzájemného přemožení. Tento účel války nesmí býti zaměňován s cílem[1] války, neboť jakékoliv jsou cíle války, mohou býti realisovány pouze tím, přemůže-li jeden válčící druhého. Taková porážka, která nutí přemoženého, aby svolil k jakémukoliv požadavku, který vítěz klade, je účelem války.

Proto válka vyvolává v život rozvinutí největší možné schopnosti a síly se strany válčících, vybíjí vášeň národů ve sporu do nejvyšší možné míry, a uvádí v nebezpečí blahobyt, čest, a po případě i samu existenci obou válčících.

[1] Viz níže § 66.

Nikdo nemůže bezpečně předpovídat výsledek války, byť se zdála jedna strana sebe bezvýznamnější. Každá válka je risikem a sázkou. Každý stát, který jde do války, ví předem, co je v sázce; a nikdy by se do války nepouštěl, kdyby neměl pevného, ačkoliv velmi často ilusorního, přesvědčení o své převaze nad silou svého protivníka. Vítězství je nutné k přemožení nepřítele; je to tato nutnost, která opravňuje všechny ty nepopsatelné hrůzy války, ohromné oběti lidských životů a zdraví, a nevyhnutelné ničení majetku a pustošení území. Nehledíc k omezením, která ukládá válčícím mezinárodní právo, může se, po případě i musí užívati ve válce násilí všech druhů a všech stupňů, aby se dosáhlo jejího účelu, bez ohledu na jeho krutost[1] a na krajní bídu, již má v zápětí. Poněvadž válka je zápas na život mezi státy, nemůže být brán ohled na žádný stupeň individuálního utrpení a bídy; národní existence a samostatnost bojujícího státu má přednost před jakýmkoliv individuálním blahem.

Válka občanská.

§ 59. Tyto charakteristické známky války musí pomoci při rozhodování, jsou-li tak zvané války občanské válkou v technickém slova smyslu. Bylo už řečeno[2], že ozbrojený zápas mezi spolkovým státem a členy spolku, nebo mezi suzerénem a jeho vasalem, se mají považovati za válku, protože obě strany jsou skutečnými státy, ačkoliv spolkový stát a suzerén může tento zápas správně označit za vzbouření. Takové ozbrojené zápasy mohou být nazývány občanskými válkami v širším slova smyslu. V pravém slova smyslu nastává občanská válka, když dvě odporující si strany ve státě uchýlí se ke zbraním za tím účelem, aby dosáhly moci ve státě, nebo když velká část obyvatelstva státu povstane se zbraní v ruce proti legitimní vládě. Poněvadž válka je ozbrojený zápas mezi *státy*, nemusí býti taková občanská válka válkou od začátku, ani nemusí se vůbec státi válkou v technickém smyslu slova. Ale může se státi

[1] Aby se zabránilo nedorozumění, měla by se obrátiti pozornost na předmluvu k Haagské konvenci IV., která se týká zákonů a zvyků za války na zemi.

[2] Viz výše § 56.

válkou, je-li uznána každá ze zápasících stran, nebo strana povstalců, za válčící moc[1]. Tímto uznáním dostává se souboru individuí mezinárodního postavení, tak, že se s ním do určité míry a v určitých věcech jedná jako by byl subjektem[2] mezinárodního práva. Takové uznání může dáti stát, na jehož území občanská válka vypukla a pak ostatní státy ve většině případů, ačkoliv nemusí, rovněž uznají existující stav válečný, a vezmou na sebe povinnosti neutrality. Může se však státi, že ostatní státy uznají vzbouřence za válčící moc dříve, než je za takovou uzná stát, na jehož území povstání vypuklo. V takovém případě je povstání válkou v očích těchto druhých států, ne však v očích legitimní vlády[3]. Ať je tomu jakkoliv, ačkoliv občanská válka se stává válkou v technickém slova smyslu uznáním, má toto uznání trvalý účinek pouze tehdy, když se povstalcům podaří zabezpečiti svoji samostatnost porážkou legitimní vlády a z ní následující mírovou smlouvou, která uznává jejich samostatnost. Mimo to, dotyčnému státu nebrání nic v tom, aby potom, když porazil povstalce a znovu dobyl území, které obsadili, nejednal s nimi jako s povstalci podle trestního práva zemského, neboť charakter válčící moci, kterého uznáním dosáhli, ztrácí se *ipso facto* jejich porážkou a obsazením území legitimní vládou.

Válka guerilla.

§ 60. Charakteristické známky války také rozhodují o tom, je-li tak zvaná guerilla válkou skutečnou v technickém slova smyslu.

Válka guerilla nesmí býti zaměňována s taktikou guerilly během války. Za války posílají velitelé malé skupiny vojáků v uniformách v záď nepříteli, za tím účelem, aby ničili mosty a železnice, odřezávali jej od komunikace a zásob, útočili na ochranné oddíly, zachycovali zprávy a podobně. To je v každém směru oprávněné, a tyto skupiny, jsou-li chyceny, požívají takového zacházení, jaké patří nepřátelským vojákům. Nebo jindy soukromí jednotlivci se ozbrojí a věnují se hlavně podobné taktice. Podle dřívějších pravidel

[1] Viz dále §§ 76, 298.
[2] Viz výše díl I. § 63.
[3] Viz dále § 298.

mezinárodního práva takoví jednotlivci, byli-li chyceni, nepožívali za žádných podmínek zacházení, jaké patří nepřátelským vojínům, nýbrž mohlo se s nimi zacházeti jako se zločinci a mohli býti trestáni smrtí. Avšak podle článku 1. Úpravy týkající se války pozemní přijaté haagskými konferencemi r. 1899 a r. 1907 požívají takoví bojovníci v guerille zacházení vojenského, jestliže:

(1) nejednají individuelně, nýbrž tvoří skupinu, které velí osoba odpovědná za své podřízené,

(2) mají-li pevný, zřetelný odznak, na dálku rozeznatelný,

(3) nosí-li zbraně otevřeně, a

(4) provádějí-li svoje operace v souhlasu se zákony válečnými[1].

Na druhé straně mluví se o guerille nebo o drobné válce, když po porážce a zajetí hlavní části nepřátelského vojska, po obsazení nepřátelského území a po pádu nepřátelské vlády, pokračují zmatené zbytky poražené armády v zápase pouhou taktikou guerilly. Ačkoliv nemá naděje na konečný úspěch, může taková drobná válka trvati dlouhou dobu, zabraňujíc tak zavedení mírového stavu, přes to, že pravidelná válka je skončena, a úkol obsazující armády není už pravidelným válčením. Na otázku pak, je-li taková guerilla skutečnou válkou v přesném smyslu slova podle práva mezinárodního, musí se, myslím, odpověděti záporně, ze dvou důvodů. Předně, nejsou už na bojišti vojska dvou států, poněvadž přemožený válčící stát přestal existovati tím, že jeho území bylo vojensky obsazeno, že padla jeho platná vláda, že byla zajata hlavní část jeho armády a že její zbytky byly rozprášeny. A za druhé není tu už zápas branných mocí Neboť ačkoliv tlupy v guerille stále bojují, jsou-li napadeny, nebo když napadají malé skupiny nepřátelského vojska, snaží se vyhnouti se pravidelné bitvě, a spokojují se stálým znepokojováním vítězného vojska, ničíce mosty a železnice, odřezávajíce je od komunikací a zásob, útočíce na ochranné sbory, a podobně, majíce stále naději, že nastane nějaká

[1] Viz rovněž 2. článek Haagských pravidel.

událost, která přinutí vítěznou armádu, aby odtáhla. Není-li tedy guerilla skutečnou válkou, je zřejmé, že přesně po právu vítěz nemusí už zacházeti s tlupami guerilly jako s válčící mocností a s jejími zajatými členy jako s vojáky. Je však radno, aby tak činil, dokud jim velí odpovědní velitelé a dokud dbají zákonů a zvyků válečných. Neboť nevidím výhody ani důvodu, ačkoliv přesně podle zákona se to může činiti, proč by se s těmito tlupami mělo zacházeti jako se zločinci. Takové jednání by vyvolávalo pouze skutky pomsty s jejich strany, aniž by v nejmenším urychlovalo pacifikaci země. A konec konců se musí uvážiti, že tyto tlupy nejednají z pohnutek zločinných, nýbrž vlasteneckých. Trpělivostí a pevností podaří se vítězi zjednati mír, aniž by se utíkal k prostředkům drsným.

II.

PŘÍČINY, DRUHY A CÍLE VÁLKY.

Grotius, I. c. 3; II. c. 1, c. 22 a c. 23.; III. c. 3 — Pufendorf, VIII. c. 6. § 9. — Vattel, III. §§ 2, 5, 24—50, 183—187 — Lorimer, II. str. 29—49 — Phillimore, III. §§ 33—48 — Twiss, II. §§ 26—30 — Halleck, I. str. 488—520 — Taylor, §§ 452—454 — Wheaton, §§ 295—296 — Hershey, Nos. 329—336 — Bluntschli, §§ 515—520 — Heffter, § 113 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 221—236 — Klüber, §§ 41, 235, 237 — G. F. Martens, §§ 265—266 — Ullmann, § 166 — Bonfils, Nos. 1002—1005 — Despagnet, No. 506 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2661—2670 — Rivier, II. str. 219 — Nys, III. str. 13—23 Calvo, IV. §§ 1866—1896 — Fichtl, *Über den Begriff des wahrhaften Krieges* (1815) — Rettich, *Zur Theorie und Geschichte des Rechts zum Kriege* (1880), str. 141—291 — Peyronnard, *Des Causes de la Guerre* (1901).

§ 61. Ať je příčina války, která vypukla, jakákoliv a ať je její příčina tak zvaná spravedlivá nebo ne, platí stejná pravidla mezinárodního práva o tom, jak se nesmějí chovati, jak se mohou chovati a jak se musí chovati vůči sobě válčící mocnosti vedoucí válku a jak se musí vzájemně chovati válčící mocnosti a státy neutrální. Tomu tak je, i když vypovědění války je *ipso facto* porušením práva

Pravidla válčení nezávisí na příčinách války.

mezinárodního, na příklad když válčící vypoví válku neutrálnímu státu, protože odmítl průchod jeho vojenským sborům. Není správné říkati[1], že takové vypovědění války, poněvadž bylo *ipso facto* porušením neutrality a mezinárodního práva, „nemá právních účinků a je právnicky bezvýznamné". Pravidla mezinárodního práva platí v každé válce, ať *vznikla z důvodu jakéhokoliv*. Poněvadž tomu tak je, je otázka o příčinách válečných menší důležitosti pro právo mezinárodní, ačkoliv ne tak pro mezinárodní etiku. O té věci není třeba vůbec pojednávati v knize o právu mezinárodním, leda z toho důvodu, že mnozí spisovatelé tvrdí, že jsou pravidla mezinárodního práva, která určují a vymezují spravedlivé příčiny války. Musí býti zdůrazněno, že tomu naprosto tak není. Všechna taková pravidla, stanovená spisovateli mezinárodního práva, která uznávají určité příčiny za spravedlivé a jiné za nespravedlivé, jsou pravidla spisovatelů, ne však pravidla mezinárodního práva, založená na mezinárodních zvycích nebo na mezinárodních smlouvách.

Příčiny války.

§ 62. Příčiny války jsou nesčetné. Jsou zahrnuty ve faktu, že vývoj lidstva je nerozlučně spojen s národním vývojem států. Miliony jednotlivců, kteří jako jedno těleso nazývají se lidstvem, nestaví se proti sobě navzájem jednotlivě nebo po několika, nýbrž ve skupinách jako rasy, národy a státy. Blahobyt jednotlivců je více méně totožný s blahobytem ras, národů a států, k nimž náležejí, a je to vývoj ras, národů a států, který nese s sebou příčiny války. Trvalý vzrůst obyvatelstva musí konečně přivésti stát k nutnosti, aby získal více území a nelze-li tohoto získati prostředky mírovými, zbývá pouze zmocniti se ho dobýváním. V některých obdobích historie nabývá princip národnosti a touha po národní jednotě takové moci v srdcích a myslích jednotlivců, kteří patří k téže rase nebo národu, ale kteří žijí na území několika různých států, že vzniká válka za národní jednotu a samostatnost. A žárlivé soupeřství mezi dvěma nebo několika státy, probuzení národní ctižádosti,

[1] Viz Visscher v *Grotius Society*. II. str. 101 a v *Belgium's Case*, (1916), str. 148.

žádost po bohatých koloniích, touha vnitrozemského státu po mořském pobřeží, úsilí dosud podřadného státu státi se světovou mocností, ctižádost dynastií nebo velkých politiků rozšířiti a zvětšiti svůj vliv za hranice vlastních států a jiní nesčetní činitelé působili od prvních dob, kdy byla zaznamenávána historie, vytvářejíce příčiny k válce, a stejně hrají svou úlohu i v našich dobách. Ačkoliv musíme doufati, že přijde doba, kdy válka úplně vymizí, není možno viděti uskutečnění této naděje v blízké budoucnosti. Aby válka vymizela, k tomu je nejdříve třeba, aby se o povrch země sdílely státy stejné úrovně civilisace a aby mravní názory vládních kruhů ve všech státech světa prošly takovou změnou a pokrokovým vývojem, který by vytvořil přesvědčení, že rozhodnutí mezinárodních soudních dvorů a nálezy rozhodčích soudců jsou jediným přiměřeným prostředkem k urovnání mezinárodních sporů a mezinárodních cílů politických. Dokud nebudou tyto první předpoklady uskutečněny, zůstane válka, jako dosud, *ultima ratio* mezinárodní politiky, ačkoliv počet příčin k válce může býti zmenšen účinným ústrojím pro urovnávání mezinárodních sporů, aniž by bylo třeba utíkati se k nepřátelství[1].

Spravedlivé příčiny války.

§ 63. Ať je tomu jakkoliv, často záleží velice na stanovisku, s jakého se díváme na příčiny války, nazýváme-li je spravedlivými nebo nespravedlivými. Válka může býti spravedlivá nebo nespravedlivá se stanoviska obou válčících, nebo spravedlivá se stanoviska jednoho a naprosto nespravedlivá se stanoviska druhého. Tvrzení, že by všechny války vedené z příčin politických byly nespravedlivé, kdežto války vedené pro mezinárodní delikty byly spravedlivé, není-li tu jiné cesty jak obdržeti náhradu a dostiučinění, je zajisté nesprávné, poněvadž je příliš všeobecné. Zlo války je tak veliké, že i když k ní dojde pro mezinárodní delikt[2], nemůže býti oprávněna, je-li delikt poměrně bezvýznamný

[1] Takovým, jaké se snaží zavésti úmluva o Společnosti národů. Viz výše §§ 25b—25g. Autor měl v úmyslu přepracovati toto a následující očekávaje ustavení Společnosti národů.

[2] Viz výše díl I. §§ 151—156.

a nepatrný. Na druhé straně zase, za určitých okolností a poměrů, mnohé politické příčiny války mohou býti správně nazývány příčinami spravedlivými. Pouze takoví jednotlivci, kterým se nedostává rozhledu v historii a v lidské povaze, mohou na př. hájiti mínění, že ta válka je nespravedlivá, která byla způsobena touhou po národní jednotě, nebo touhou po udržení rovnováhy moci, která je za dnešních poměrů a okolností základem celého mezinárodního práva. Nutnost války obsahuje v sobě její oprávnění, ať je jakákoliv její příčina. Není pochyby, že v dobách minulých byly vedeny mnohé války, které nebyly spravedlivé, ať se na ně díváme se stanoviska jakéhokoliv. Přece však postupně každým rokem se zmenšuje počet válek, a většina evropských válek po pádu Napoleona I. byly války, které byly se stanoviska alespoň jednoho z válčících nutné a tedy spravedlivé.

Příčiny na rozdíl od záminek k válce.

§ 64. Příčiny války nesmějí se zaměňovati se záminkami k válce. Stát, který vede válku proti druhému státu, nikdy nepřizná, že nemá spravedlivé příčiny k válce, a když se tedy rozhodne pro válku z důvodů politických, bude vždycky hledati tak zvanou spravedlivou příčinu. Tak často zdánlivý důvod k válce je pouze záminkou, za níž se skrývá příčina skutečná. Jsou-li dva státy přesvědčeny, že válka mezi nimi je nevyhnutelná a stojí-li následkem toho proti sobě ozbrojeni až po uši, najdou v příhodné době mnohou tak zvanou spravedlivou příčinu, přijatelnou a vypočítanou na to, aby sloužila za záminku k vypuknutí války, která se chystala a k níž se rozhodly už dávno. Historie učí, že obratnosti politiků a diplomacie nebylo nikdy více třeba, než když stát nabyl přesvědčení, že musí vésti válku z té nebo z oné příčiny. Veřejné mínění doma i v cizině často nebylo zralé, aby ocenilo příčinu a nebylo připraveno na plán vedoucích politiků, jejichž úkolem bylo realisovati své plány pomocí záminek, které se zdály příčinou k válce, kdežto skutečná příčina nebyla zjevná po nějakou dobu[1].

[1] Autor doufal, že pokrok demokracie a ústavní vlády a založení Společnosti národů zabrání válkám, které byly začaty pod záminkami.

§ 65. Spisovatelé mezinárodního práva, kteří kladou velký důraz na příčiny války vůbec, a na rozdíl mezi příčinami spravedlivými a jinými, kladou také velký důraz na rozdíl mezi jednotlivými druhy války. Ale jelikož jsou stejná pravidla mezinárodního práva[1] pro různé druhy válek, které je možno rozeznávati, nemá toto rozlišování ve většině případů žádné důležitosti. Mimo to není jednotného názoru o druzích války a je zřejmé, že právě jako příčiny války jsou nesčetné, tak je možno rozeznávati i nesčetné druhy válek. Tak se mluví o válkách ofensivních a defensivních, náboženských, politických, dynastických, národních, občanských; o válkách za sjednocení, za samostatnost, o válkách dobývacích, intervenčních, odvetných a o mnohých jiných druzích. Poněvadž už jméno každého různého druhu války vysvětluje vždycky její ráz, není třeba dalších podrobností o druzích války. Různé druhy válek.

§ 66. Příčinu nebo příčiny války určují při jejím počátku cíle války. Cíle války nesmějí býti zaměňovány s účelem války[2]. Kdežto účel je vždycky týž — totiž přemožení a naprostá porážka protivníka —, cíl může býti v každém případě jiný. Cílem války je to, co válkou chce býti uskutečněno[3]. Na počátku války jsou její cíle určeny její příčinou nebo příčinami, jak již bylo řečeno. Mohou však projíti změnou nebo alespoň úpravou, jak válka postupuje a se vyvíjí. Není ani mravní, ani právní povinností valčícího, aby skončil válku, když jeho protivník je ochoten ustoupiti ve věci, pro kterou byla válka vypověděna. Vypukla-li jednou válka, je v sázce více méně sama národní existence válčících. Risiko, kterého se válčící odvažují, napětí, které vyvinují, krev a bohatství, které obětují, sláva, které nabývají nebo kterou ztrácejí v měnivém štěstí a náhodách války — všichni tito a mnozí jiní činitelé působí nebo mohou vlivně spolupůsobiti na cíle války, takže po případě Cíle války.

[1] Viz výše § 61.

[2] Cíle války se rovněž nesmějí zaměňovati se snažením ve válce na zemi a na moři; viz dále §§ 103, 137.

[3] Viz Bluntschli, § 536; Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 364; Rivier, II. str. 219.

je tu sotva ještě nějaký vztah mezi nimi a příčinami války. Kdyby válka skutečně byla, jak někteří spisovatelé tvrdí[1], právním prostředkem svépomoci k obdržení satisfakce za křivdu utrpěnou od druhého státu, nemohlo by docházeti k takově změně cílů války, aniž by tím ihned nepřicházel do nesprávného postavení ten válčící, který změnil cíle války, pro které válku začal. Historie však ukazuje, že se nic takového neděje; a dnešní pravidla mezinárodního práva nikterak nezakazují takové změny nebo úpravy válečných cílů, které jsou výsledkem změn nebo zmírnění okolností, vytvořených postupem války, prostřednictvím činitelů výše uvedených. Nemůže tomu býti jinak a není ani mravního, ani právního, ani politického důvodu, proč by mělo býti. A přirozená žárlivost mezi členy rodiny národů, jejich zájmy, odporující si v mnohých bodech, a nutnost rovnováhy moci jsou činitelé dosti silní, aby zarazili politická nebezpečí, která by případně obsahovala taková změna cílů války.

III.

PRÁVO VÁLEČNÉ.

Hall, § 17 — Westlake, II. str. 56—63 a *Papers*, str. 237—241 — Maine, str. 123—159 — Phillimore, III. § 50 — Taylor, § 470 — Hershey, No. 336 — Walker, *History*, I. §§ 106—108 — Heffter, § 119 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 253—332 — Ullmann, §§ 167—170 — Bonfils, Nos. 1006—1013 — Despagnet, Nos. 508 až 510 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3212—3213 — Mérignhac, II. a str. 19—44 — Rivier, II. str. 238—242 — Nys, III. str. 91—96 — Calvo, IV. §§ 1897—1898 — Fiore, III. Nos. 1244—1260 — Martens, II. § 107 — Longuet, str. 12 — Bordwell, str. 100—193 — Spaight, str. 1—19 — Garner, I. §§ 1—24 — *Kriegsbrauch*, str. 2 — *Land Warfare*, §§ 1—7 — Holland, *Studies*, str. 40—96 — Lammasch, *Das Völkerrecht nach dem Kriege* (1917), str. 3—25 — Jerusalem, *Kriegsrecht und Kodification* (1918).

Původ práva válečného.

§ 67. Právo válečné jsou normy mezinárodního práva, které se týkají válčení. Kořeny dnešního práva válečného

[1] Viz výše 54.

musíme sledovati zpět ke zvyklostem válčících, které vznikaly a postupně vzrůstaly v druhé části středověku. Nešetrná krutost válečných zvyků za větší části středověku začala se pomalu mírniti vlivem křesťanství a rytířství; a ačkoliv tyto zvyky byly dosti kruté v patnáctém, šestnáctém a sedmnáctém století, byly mírné ve srovnání se zvyky dob ještě starších. Rozhodný pokrok nastal za století osmnáctého, a potom po skončení napoleonských válek, zvláště v létech od roku 1850 až k vypuknutí světové války.

Právo válečné se vyvíjelo tímto způsobem: osamocená mírnější praxe stávala se znenáhla obyčejem, stávala se tak zvaným *usus in bello*, způsobem válčení, *Kriegs-Manier*, a tyto obyčeje se zvykem nebo smlouvami staly pravidly právními. A tento vývoj stále pokračuje, neboť vedle uznaného práva válečného jsou tu obyčeje, které směřují k tomu, státi se postupně zákonnými pravidly válčení. Celý vzrůst práva a obyčejů válečných je určen třemi zásadami. Je tu předně zásada, že válčící má míti právo použíti jakéhokoliv stupně a druhu násilí, kterého je mu třeba k uskutečnění účelu války — totiž přemožení protivníka. Působí tu, za druhé, zásada humanity, která říká, že všechny takové druhy a stupně násilí, kterých není třeba k přemožení protivníka, nemají býti válčícímu dovoleny. A za třetí a naposled, působí tu zásada rytířskosti, která vznikla ve středověku, a vnesla určitý stupeň poctivosti do útoku i obrany a určitý vzájemný respekt. A na rozdíl proti surové krutosti dřívějších dob dospěli válčící v období předcházejícím světové válce k přesvědčení, že realisaci účelu války nikterak nepřekáží shovívavost, projevovaná raněným, zajatcům, a soukromým jednotlivcům, kteří se nezúčastní boje. Tak vliv principu humanity na praxi válečnou byl obrovský, a metody válčení, ačkoliv podle povahy války do jisté míry jsou kruté a nemilosrdné, stávají se méně krutými a lidštějšími. Avšak vývoj práva a obyčejů válečných by nebyl mohl nastati vůbec, kdyby nebylo instituce stálých armád, jež se počíná od patnáctého století. Zlidštění praxe válečné by bylo nemožné bez disciplíny stálých armád;

a bez nich by nebyl mohl nastati důležitý rozdíl mezi členy branné moci[1] a soukromými jednotlivci.

Není však pochyby — válka světová to učinila zřejmým —, že tento rozdíl a zmiňující vliv rytířství a humanity je v nebezpečí, že zase zmizí. Odvody, které mají za následek, že války jsou bojovány celými národy ve zbrani, a že válečné vášně se zmocňují všech válčících poddaných, hrozí, že strhnou hranice výstředností, které se pokoušelo vytyčiti profesionální vojsko osmnáctého a devatenáctého století, a haagské mírové konference z r. 1899 a 1907.

Nejdůležitější vývojové stupně práva válečného.

§ 68. Nejdůležitější vývojové stupně práva válečného jsou dány těmito obecnými smlouvami, které byly uzavřeny většinou států po r. 1850:

(1) Pařížská deklarace ze 16. dubna 1856 o válce na moři. Zrušila ozbrojování soukromých lodí (privateering), uznala principy, že neutrální vlajka kryje nepřátelské zboží, a že neutrální zboží pod nepřátelskou vlajkou nemůže býti zabaveno, a ustanovila pravidlo, že blokáda, má-li býti závazná, musí býti efektivní. Deklaraci podepsalo sedm států, ale téměř všechny ostatní námořní mocnosti během času k ní přistoupily[2].

(2) Ženevská konvence z 22. srpna 1864 o zlepšení poměrů raněných vojínů v armádách v poli, která byla původně podepsána pouze devíti státy, ke které však během doby přistoupily téměř všechny civilisované státy. Smlouva, která obsahovala několik dodatečných článků k této konvenci, byla podepsána v Ženevě 20. října r. 1868, nebyla však nikdy ratifikována. Nová ženevská konvence byla podepsána dne 6. července 1906 třicetipěti státy, a několik jich ještě přistoupilo. Zásady její byly přizpůsobeny válčení námořnímu[3] konvencemi ujednanými na prvé a druhé haagské konferenci mírové.

(3) Deklarace petrohradská z 11. prosince r. 1868 o zákazu užívati ve válce projektilů lehčích než 400 gramů

[1] Viz výše § 57.
[2] Viz výše díl I. § 47 a Garner, I. § 11.
[3] Viz níže § 204.

(14 uncí), které jsou buď výbušné, nebo naplněné zápalnými látkami.

Byla podepsána sedmnácti státy.

(4) Konvence, ustanovující pravidla týkající se práva válečného na zemi, na níž se usnesla první mírová konference r. 1899.

Historie této úmluvy může býti sledována zpět k *Instrukcím pro ovládání armád Spojených států v poli* (*Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field*), které uveřejnily Spojené státy 24. dubna 1863, za války s Jižními státy. Tyto instrukce, které sestavil profesor Francis Lieber[1] z Columbia College, New York, představují první úsilí kodifikovati právo válečné, a dodnes mají velký význam a důležitost. R. 1874 sešla se v Bruselu mezinárodní konference, sezvaná carem Alexandrem II. ruským, aby pojednala o osnově zákoníku práva válečného na souši, který připravilo Rusko. Souhrn článků, na kterých se tato konference usnesla, známý jako „Bruselské deklarace", nestal se však nikdy zákonem, neboť mocnosti jich nikdy neratifikovaly. Staly se však základem úvah Ústavu pro mezinárodní právo, který na schůzi v Oxfordě r. 1880 přijal Příručku[2] válečného práva, sestávající ze skupiny osmdesátišesti pravidel s titulem *Les lois de la guerre sur terre* (zákony války na zemi), a výtisk tohoto návrhu zákoníku byl poslán všem vládám v Evropě a v Americe. Bylo to však až na Haagské mírové konferenci r. 1899, kdy se mocnosti shromáždily, aby znovu pojednaly o kodifikaci práva válečného. Na této konferenci byly vzaty za základ úvah bruselské deklarace; ačkoliv však valná část jejich článků byla přijata, bylo do smlouvy zavedeno několik důležitých oprav, které byly konečně schváleny a ratifikovány, neboť pouze několik málo mocností zdrželo se ratifikace.

Druhá mírová konference r. 1907 revidovala tuto úmluvu a její místo zaujímá nyní IV. Konvence Druhé mírové konfe-

[1] Viz Root v *A. J.*, VII. (1913), str. 453—469.

[2] Viz *Annuaire*, str. 157—174.

rence. IV. Konvence[1], jak předmluva výslovně stanoví, nemíní podávati úplný zákoník války pozemní a případy mimo její dosah stále se řídí normami zvykovými a obyčeji. Dále nevytváří světového práva mezinárodního, poněvadž článek 2. Konvence výslovně stanoví, že Pravidla jsou závazná pro smluvní mocnosti pouze v případě války mezi dvěma nebo několika z nich a přestávají býti závaznými v případě, že se války zúčastní mocnost, která není mocností smluvní. Avšak přes toto výslovné prohlášení není pochyby, že časem se tato pravidla stanou universálním právem mezinárodním, neboť Úmluvu podepsaly všechny mocnosti, zastoupené na Druhé mírové konferenci, mimo tří, ačkoliv některé státy učinily určité výhrady[2].

[1] K vůli stručnosti budu IV. Konvenci uváděti v následujícím jako *Haagská pravidla (Haague Regulations)*. Tato pravidla, ačkoliv mají býti závazná pro válčící, jsou pouze základem, na němž mají podepsané mocnosti vytvořiti instrukce pro své sbory. Článek 1. prohlašuje: „Smluvní strany vydají svým branným mocím pozemním instrukce, které budou v souhlasu s Pravidly týkajícími se zákonů a zvyků války pozemní, připojenými k této konvenci.“ Britský válečný úřad vydal tedy r. 1912 ukazatele *Válka pozemní: Výklad pravidel a obyčejů války pozemní pro důstojníky armády jeho veličenstva — Land Warfare: an Exposition of the Laws and Usages of War on Land for the Guidance of officers of His Majesty's Army*, kterou napsal plukovník Edmonds a profesor Oppenheim z rozkazu státního tajemníka pro válku. V ní jsou Haagská pravidla systematicky uspořádána, a úplný jejich text je uveřejněn v dodatku. Tento ukazatel byl r. 1914 pojat do nového vydání oficielní *Manual of Military Law (Příručka vojenského práva)*. Britský válečný úřad vydal již r. 1903 příručku, kterou sepsal velice přesně a jasně profesor Holland, pro informace britské branné moci, obsahující *Zákony a zvyky války pozemní vymezené Haagskou konvencí z r. 1899 (The Laws and Customs of War on Land, as defined by the Haague Convention of 1899)*. Viz také Holland, *The Laws of War on Land (Written and Unwritten)* (1908). Německo vydalo r. 1902 ukazatele pro důstojníky *Kriegsbrauch im Landkriege*. Před vypuknutím světové války vydaly mnohé jiné státy příručky: na př. Francouzi *Les Lois de la Guerre Continentale* (4. vyd. 1913) a Spojené státy *Rules of Land Warfare* (1914). Viz podrobnosti v Garner, I. §§ 3 až 6.

[2] To bylo autorovým přesvědčením před válkou světovou. Když však tato nastala, nebyla tato konvence ratifikována všemi válčícími,

(5) Deklarace, která se týká kulek se rozpínajících[1] (dum-dum).

(6) Deklarace, která se týká střel a třaskavin, vrhaných s balonů[2].

(7) Deklarace, která se týká střel, šířících dusivé a otravné plyny[3].

(8) Konvence o přizpůsobení zásad ženevské konvence válčení námořnímu, která byla uzavřena na první a revidována na druhé mírové konferenci[4].

(9) Haagská konvence z r. 1907 o zahajování nepřátelství[5].

(10) Haagská konvence z r. 1907 o stavu nepřátelských obchodních lodí při vypuknutí nepřátelství[6].

(11) Haagská konvence z r. 1907 o přeměně obchodních lodí v lodě válečné[7].

(12) Haagská konvence z r. 1907 o kladení automatických podmořských min dotykových[8].

(13) Haagská konvence z r. 1907 o bombardování námořní brannou mocí v době války[9].

(14) Haagská konvence z r. 1907 o určitých omezeních ve výkonu práva zajímati ve válce námořní[10].

(15) Obě haagské konvence z r. 1907[11] o právech a povinnostech neutrálních mocností a osob ve válce pozemní a ve válce námořní[12].

a její závaznost byla sporná. Garner, I. §§ 16—18, sbírá materiál a přichází k důsledku, že podobná smlouva z r. 1899, která byla ratifikována, byla závazná, že však smlouva z r. 1907 nebyla závazná, leda jen pokud se vyslovovala o existujících normách zvykových. V každém případě dnes se obecně cítí, že Konvence z r. 1907 žádá revise; ale Oppenheim nežil dosti dlouho, aby o těchto otázkách pojednal.

[1] Viz dále § 112.

[2] Viz dále § 114.

[3] Viz dále § 113.

[4] Viz dále § 204.

[5] Viz dále § 94.

[6] Viz dále § 102a.

[7] Viz dále § 84.

[8] Viz dále § 182a.

[9] Viz dále § 213.

[10] Viz dále §§ 85, 186, 187, 191.

[11] Viz dále § 292.

[12] Deklarace o zákonech války námořní byla podepsána na londýnské konferenci, 26. února 1909, Velkou Británií, Německem, Spojenými státy severoamerickými, Rakousko-Uherskem, Španělskem,

Závaznost zákonů válečných.

§ 69. Jakmile se obyčeje válečné zvykem nebo smlouvou vyvinuly v zákony válečné, jsou závazné pro válčící za všech okolností a poměrů, vyjma v případě represalií[1] jakožto odplaty válčícímu za nezákonné skutky válečné, spáchané členy jeho branné moci, nebo jeho jinými poddanými. V souhlasu s německým příslovím, „Kriegsraeson geht vor Kriegsmanier" (válečná nutnost přemáhá způsob válčení), tvrdili již mnozí němečtí spisovatelé[2] před válkou světovou, že zákony válečné ztrácejí svoji závaznost v případě krajní nutnosti. Takový případ, bylo řečeno, nastává, když jedině porušení zákonů válečných poskytuje buďto prostředek k uniknutí z krajního nebezpečí, nebo k realisování účelu války — totiž přemožení protivníka. Tato domnělá výjimka ze závaznosti válečných zákonů nebyla však obecně uznávána německými spisovateli, na příklad Bluntschli se o ní nezmiňuje. Angličtí, američtí, francouzští a italští spisovatelé, pokud je mi známo, jí neuznávali. Protest Westlakeův[3] proti tomu byl tím oprávněnější, že by její uznání znamenalo velké nebezpečí.

Francií, Italií, Japonskem, Holandskem a Ruskem. Měla uvésti v platnost pravidla o blokádě, kontrabandu, službě odporující neutralitě, ničení neutrálních kořistí, o postavení lodi pod neutrální vlajku, o charakteru nepřátelství, o nuceném doprovodu, a o odporu při prohlídce, ale nedosáhla ratifikace. Viz dole § 292.

[1] Viz dole § 248.

[2] Viz na př. Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 254—257; Ullmann, § 170; Meurer, II. str. 7—15. Liszt, který v dřívějších vydáních souhlasil s těmito spisovateli, opouští jejich řady v šestém vydání (§ 24 IV. 3.) a správně přechází na druhou stranu. Viz rovněž Nys, III. str. 202; Holland, *War*, § 2, kde je uvedena starší literatura, Cybichowski, *Studien zum internationalen Recht* (1912), str. 21 až 71, který jedná o předmětu přesně a podrobně; Huber v *Z. V.*, VII. (1913), str. 351—374, jehož rozlišování vojenské a jiných nutností, velice pomáhá; Visscher v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 74 až 108, který pojednává o vlivu nutnosti na zákony válečné velmi důkladně; Lammasch, *op. cit.* str. 20 až 23; Schoen, *Die völkerrechtliche Haftung der Staaten aus unerlaubten Handlungen* (1917), str. 112 až 118; Nys, *L'Occupation de Guerre* (1919), str. 92—110. Viz rovněž švýcarského Belgičana Riviera, II. str. 242.

[3] Viz Westlake, II. str. 115—117 a *Papers* str. 243.

Toto přísloví má svůj původ ve velmi dávné historii válčení. Povstalo a našlo uznání v oněch dobách, kdy válka nebyla regulována právem válečným, t. j. obecně závaznými zvyky a mezinárodními smlouvami, nýbrž pouze obyčejem (Manier, t. j. Brauch), a tvrdí, že za války nutnost přemáhá obyčeje válečné. Avšak za našich dob neřídí se už válčení pouze obyčejem, nýbrž do značné míry právem — pevnými pravidly, uznanými buď mezinárodními smlouvami nebo obecným zvykem [1]. Tyto smluvní a zvykové normy nemohou býti odstraněny nutností, ledaže by byly formulovány takovým způsobem, že by jich nebylo lze použíti v případě nutné sebeobrany. Tak na příklad pravidla, že otrávené zbraně a jed jsou zakázány, a že není dovoleno zrádně zabíjeti nebo zraňovati jednotlivce, náležející k nepřátelské armádě, neztrácejí své závaznosti, i když by jejich porušení způsobilo uniknutí z krajního nebezpečí nebo realisování účele válečného. Článek 22 haagských Pravidel praví zřetelně, že právo válčících používati prostředků k poškozování nepřítele není neomezené, a toto pravidlo neztrácí své závaznosti v případě nutnosti. Čeho je možno nedbati v případě vojenské nutnosti, nejsou zákony válečné, nýbrž pouze obyčeje válečné. *Kriegsraeson geht vor Kriegsmanier*, ne však *vor Kriegsrecht* [2].

IV.

OBLAST VÁLEČNÁ.

Taylor, §§ 471, 498 — Heffter, § 118 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 362—364 — Küber, § 242 — Liszt, § 40 I. — Ullmann,

[1] O rozdílu mezi zvykem a právem zvykovým viz díl I. § 17.

[2] Neboť zde nelze použíti obecného pravidla, že nutnost v zájmu sebezachování je omluvou nezákonného činu, neboť v předmluvě ke IV. haagské konvenci se výslovně stanoví, že pravidla válečná byla formulována vzhledem k vojenským nutnostem. „Podle názoru vysokých smluvních stran mají tyto předpisy, jejichž sepsání bylo inspirováno touhou, zmenšiti zla války, *pokud toho vojenské potřeby dovolují*, sloužiti jako obecné pravidlo pro jednání válčících v jejich vzájemných vztazích a v jejich vztazích k obyvatelům."

§ 174 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2733, a VIII. Nos. 3104—3106 — Rivier, II. str. 216—219 — Boeck, Nos. 214—230 — Longuet, §§ 18 až 25 — Perels, §§ 33 — Rettich, *Zur Theorie und Geschichte des Rechts zum Kriege* (1888), str. 174—213 — Boeckner, *Der Kriegsschauplatz* (1911) — Schramm, § 6 — Wehberg, § 3, str. 55.

Oblast válečná na rozdíl od bojiště.

§ 70. Oblast válečná je ona část povrchu zemského, na které mohou válčící připravovati a prováděti vzájemná nepřátelství. V tomto smyslu je třeba rozeznávati „oblast válečnou" od „bojiště" („region of war" from „theatre of war"). Toto je ona část území nebo širého moře, na které se skutky nepřátelství skutečně konají[1].

Právně vzato, nemůže se státi žádná část země, která není oblastí válečnou, bojištěm; avšak každý úsek celé oblasti válečné nemusí býti bojištěm. Tak za války mezi Velkou Britanií a dvěma jihoafrickými republikami bylo celé území britské říše a širého moře, jakož i území republik oblastí válečnou, ale bojiště bylo pouze v Jižní Africe. Na druhé straně zase ve světové válce bylo bojiště téměř stejných rozměrů s oblastí válečnou.

Zvláštní oblast každé války.

§ 71. Oblast válečná závisí na válčících. Z toho důvodu má každá válka svoji vlastní oblast, alespoň co se týká oblasti pozemní. Neboť vedle širého moře[2] a všech těch

[1] Rozdíl mezi „oblastí" válečnou a „bojištěm", ačkoliv je značně důležitý, nevyskytuje se u jiných spisovatelů dřívějších. Stává se zcela zřejmým z čl. 39 haagských Pravidel a z čl. 11 Haagské konvence V., kde „bojiště" znamená onu část území, na které se nepřátelské skutky skutečně konají. Viz rovněž Schramm, § 6, str. 58, a Wehberg, str. 59. V *The Dominion Coal Co. v. Maskinonge Steamship Co.* (1916) 33 T. L. R. 132, 340; (1917) 34 T. L. R. 212, byla důležitou otázka, měla-li loď rozkaz od nájemců obchodovati v „oblasti válečné". Je ovšem zřejmé, že strany tím nemínily „oblast válečnou" ve smyslu uvedeném výše, nýbrž „bojiště". Rozdíl je zvláště patrný vzhledem k širému moři. Na příklad právo kontroly a zajímání lodí může být prováděno v této oblasti válečné. miny smějí býti kladeny pouze na bojišti, totiž tam, kde se skutečně bojuje. Oblast válečná tedy zůstává beze změny, ale bojiště může měniti své místo.

[2] Mohou státy jednostranným prohlášením zvětšiti šířku svého neutrálního pásma na moři přes meze tří mil a tím zúžiti oblast válečnou? Dekretem z 18. října 1912 činila si Francie nárok na mořské pásmo zšíře šesti mil pro

území, která nejsou dosud zabrána žádným státem (která jsou vždycky v mezích oblasti válečné), jsou zvláštní oblastí každé války všechna území a územní vodstva válčících. Ale každá část zeměkoule, která je trvale neutralisována[1], je vždycky mimo oblast válečnou.

Poněvadž dominia a kolonie jsou částí území říše nebo země mateřské, spadají v oblast válečnou mezi tímto a druhým státem, jakékoliv je jejich postavení v tomto státě. Tak za světové války celá Australie, Kanada, Indie atd. náležely s Britskými ostrovy do oblasti válečné. A dále, poněvadž státy pod svrchovaností druhého státu považují se mezinárodně v mnohém ohledu za část jeho území[2], náležejí do oblasti válečné mezi tímto a jiným státem. Dále takové části území státu, které jsou pod *kondominiem* nebo pod správou jiného státu[3], spadají v oblast války mezi jedním z *kondominů* nebo spravujícím státem a jinou mocností. Tak za války světové náležel Kypr do oblasti válečné; a rovněž Sudan, který je pod *kondominiem* Anglie a Egypta. Naopak zase Kypr by nebyl býval[4] v oblasti válečné mezi Tureckem a jinou mocností, než Velká Britanie.

Ačkoliv pravidelně spadá v oblast válečnou území obou válčících spolu se širým mořem a neutrální území v oblast válečnou nespadají, mohou nastati výjimky:

všechny účely neutrality. Po vypuknutí světové války, Italie, ještě neutrální, rovněž si činila výnosem ze 6. srpna 1914 nárok na neutrální pásmo mořské, šest mil široké. Avšak podle rozhodnutí německého soudu kořistního v případě „The Elida", *Z. V.*, IV. (1915), str. 109, a podle úmluvy mezi britskou a norskou vládou, aby pro rozhodnutí o „The Loekken" (1918), 34 T. L. R. 594, byla předpokládána hranice tří-milová, zdá se, že válčící nejsou ochotni uznati nárok kteréhokoliv státu na neutrální pásmo na moři širší než tři míle. Noviny zaznamenávaly na začátku světové války, že Velká Britanie zamítla žádost Argentiny a Uruguaye za neutrální pásmo širší než tři míle; autor však nemohl najíti potvrzení této zprávy. Mimo to Velká Britanie dala rozkaz, z důvodů politických, aby její křižníky respektovaly šestimílové pásmo, kterého se domáhala Italie.

[1] Viz dále § 72.

[2] Viz výše díl I. §§ 91, 169.

[3] Viz výše díl I. § 171.

[4] Kypr byl později anektován Velkou Britanií. Viz výše díl I. § 50 a.

(1) Válčící se může dobrovolně vzdáti práva, považovati určitá území nebo části širého moře za oblast válečnou, s tou podmínkou, že na takových plochách budou zachovávány povinnosti uložené neutrálům. Tak za války turecko-italské, r. 1911 a 1912, chovala se Italie ke Krétě a Egyptu jako by nebyly částí oblasti válečné[1].

(2) Jsou možné případy, kdy část nebo celé území neutrálního státu spadá v oblast válečnou. Takové případy nastávají za válek, ve kterých taková neutrální území jsou přímo předmětem války, jako Korea (tehdy samostatný stát) a čínská provincie Mandžursko[2] za války rusko-japonské. Nebo když neutrální stát buďto dobrovolně, nebo proto, že nemá k disposici dosti silnou námořní armádu, nezabrání válčícímu, aby se nedopouštěl nepřátelství v jeho územním vodstvu, a aby je nečinil základnou svých vojenských operací a příprav. Toto jeho územní vodstvo stává se následkem toho částí válečné oblasti[3] a i druhý válčící může zde konati nepřátelské skutky. Nebo zase, jestliže válčící armáda, která přestoupila hranice neutrálního státu, není ihned odzbrojena a internována, a je tedy schopna každým okamžikem přejíti znovu hranice a útočiti na druhého válčícího[4]. Nutnost sebeochrany může potom přinutiti tohoto, aby také překročil neutrální hranici, a pronásledoval a útočil

[1] Není pochyby, že toto chování Italie vysvětluje fakt, že Egypt, ačkoliv tehdy podle práva pod tureckou svrchovaností, byl vlastně okupován Velkou Britanií, a že Kretu držely mocnosti násilím pod tureckou svrchovaností.

[2] Viz níže § 320.

[3] Viz úsudek ve francouzském případě s *The Timos* (1917), otištěný v *R. G.* XXV. (1918), *Jurisprudence enMatière dePrises maritimes*, str. 3. „Tinos“ a dvanáct jiných německých obchodních lodí bylo ve světové válce, v září 1916, zajato spojenci v rejdách několika řeckých přístavů. Poněvadž Řecko bylo v té době ještě neutrální, žádali němečtí majitelé náhradu, uvádějíce za důvod, že tyto lodi byly zajaty v neutrálních vodách, avšak francouzský kořistní soud je zabavil, poněvadž několik nepřátelských skutků, kterých se nepřítel dopustil, proměnilo územní vodstvo řecké v část bojiště. Řecko lodí nežádalo, poněvadž se mezi tím připojilo ke spojencům.

[4] Viz dále § 339.

na nepřítele na úseku nepřátelského území, který se z tohoto důvodu stává částí oblasti válečné.

Jestliže však v takovém výjimečném případě se neutrální území stává oblastí války a bojištěm, a je vojensky obsazeno válčícím, nemá okupující takového širokého rozsahu práv, vzhledem k obsazené zemi a jejímu obyvatelstvu, jaké má v obsazeném *nepřátelském* území. Může ovšem užíti všech opatření, kterých je třeba pro bezpečnost jeho armády; nemůže však vymáhati kontribucí nebo si přivlastniti peníze, fondy a zpeněžitelné zástavy, které jsou majetkem neutrálního státu[1].

Vyloučení z oblasti válečné neutralisací.

§ 72. Mimo to některá území mohou být vyloučena z oblasti válečné neutralisací. Neutralisace může býti trvalá, podle obecné smlouvy mocností, nebo dočasná, podle zvláštní smlouvy mezi válčícími. Dnes není žádná část širého moře prohlášena za neutrální, neboť neutralisace Černého moře byla zrušena[2] r. 1871. Zde je několik důležitých příkladů[3], kdy části území[4] jsou nebo byly po nějakou dobu prohlášeny trvale za neutrální.

(1) Provincie Chablais a Faucigny byly prohlášeny za trvale neutrální až do urovnání po světové válce[5].

(2) Jonské ostrovy byly prohlášeny za trvale neutrální[6] když byly přivtěleny království řeckému. Avšak tato

[1] Viz velmi jasné pojednání o té věci v Boecknerově knize *Der Kriegsschauplatz* (1911), str. 145 až 208. Naprosto jiný je ovšem případ, kde válčící dobrovolně napadá neutrální stát, aby si jím vynutil průchod pro svoji armádu, jako Německo napadlo Belgii ve válce světové.

[2] Viz výše díl I. §§ 181, 265.

[3] O věci důkladně pojednává Rettich, *Zur Theorie und Geschichte des Rechtes zum Kriege* (1888), str. 174—213. Viz také Schramm, str. 83—87.

[4] Viz Krauel, *Neutralität, Neutralisation und Befriedigung im Völkerrecht* (1915), str. 48—90, kde se pojednává o všech případech pod heslem „Befriedigung“ (Pacifikace). Je velmi zvláštní, že zahrnuje Luxemburg.

[5] Viz výše díl I. § 207. Trésal *L'Annexion de la Savoie en France* (1913), tvrdí, když Francie r. 1860 anektovala Chablais a Faucigny, že byla zrušena už tehdy neutralisace, ustanovená Vídeňským kongresem.

[6] Článkem 2 Londýnské smlouvy ze 14. listopadu 1863.

neutralisace byla omezena[1] pouze na ostrovy Korfu a Paxos, 2. článkem Londýnské smlouvy z 24. března 1864.

(3) Ústí a některé části řeky Dunaje byly uzavřeny pro válečné lodi 52. článkem berlínské smlouvy z r. 1878[2]. Řeky Kongo a Niger a celé jejich povodí byly prohlášeny za neutrální 25. a 33. článkem berlínské akty o Kongu z r. 1885; tato akta byla však zrušena při ukončení světové války[3].

(4) Průplav Suezský je prohlášen trvale za neutrální[4] od r. 1888. Průplav Panamský[5] je trvale neutrálním podle 3. článku smlouvy Hay-Pauncefotovy, z 18. listopadu 1901. Avšak tato smlouva není obecnou smlouvou mezi mocnostmi, nýbrž pouze mezi Velkou Britanií a Spojenými státy.

Podle mírové smlouvy mezi Spojenými mocnostmi a Tureckem, na konci světové války, je pásmo, obsahující Bospor a Dardanely, postaveno pod mezinárodní komisi kontrolní, a nesmí se v něm provozovati žádné právo příslušející válčícím stranám, ani skutky nepřátelské, vyjma se svolením Společnosti národů. Tyto tři případy jsou spíše případy „zmezinárodnění“ (internacionalisace), než neutralisace.

(5) Úžina Magelhaenská[6] je prohlášena trvale za neutrální článkem 5 rozhraničující smlouvy (Boundary Treaty), uzavřené 23. července 1881 v Buenos Ayres mezi Argentinou a Chile. Část území podél hranice mezi Švédskem a Norskem je neutralisována úmluvou Stokholmskou z 26. října 1905, mezi Švédskem a Norskem, kterážto smlouva obsahuje pravidlo o neutrálním pásmu[7], ale ustanovuje[8], že neutralisace nemá míti působnosti za války proti společnému nepříteli.

[1] Viz Martens, *N. R. G.*, XVIII. str. 55, 63. Nicméně však za světové války obsadili spojenci Korfu jako zotavovací tábor pro srbské vojsko. Viz Garner, II. § 464.

[2] O opatřeních ohledně Dunaje, která byla učiněna po válce světové, viz výše díl I. § 459.

[3] Viz výše díl I. § 564.

[4] Viz výše díl I. § 183.

[5] Viz výše díl I. § 184.

[6] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XII. str. 491 a výše díl I. § 195. *The Bangor* (1916). 2 B. a C. P. C. 206.

[7] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XXXIV. str. 703.

[8] Viz článek 1.

Neutralisace stanovená pro tyto dva případy týká se pouze smluvních stran, a nemá následků pro třetí státy.

(6) Území bývalého svobodného státu Konga bylo prohlášeno neutrálním článkem 10 obecné akty berlínské konference konžské. R. 1908 bylo postoupeno Belgii[1]; to však se netýkalo neutralisace území, dokud byla v platnosti akta berlínská[2]. Tento případ však byl jedinečný, protože Belgie sama byla státem neutralisovaným.

Co se týká neutralisace dočasné, části území válčících, nebo části širého moře mohou být prohlášeny za neutrální smlouvou válčících po dobu trvání určité války. Tak když r. 1870 vypukla válka mezi Francií a Německem, navrhli velitel francouzské válečné[3] lodi „Dupleix“ a velitel německé válečné lodi „Hertha“ — oba měli své stanoviště v japonských a čínských vodách —, prostřednictvím svých vyslanectví v Yokohamě, svým vládám, aby tyto vody byly pro onu válku prohlášeny za neutrální. Německo svolilo, avšak Francie odmítla. Podobně na začátku turecko-italské války r. 1911 navrhlo Turecko, aby bylo neutralisováno Rudé moře, Italie však nedala svého svolení[4].

Domnělé vyloučení Baltického moře z oblast válečné.

§ 73. Obecně se uznává, že dnes není žádná část širého moře neutralisována, a to platí o Baltickém moři, které se považuje za část širého moře. Avšak někteří spisovatelé[5] před světovou válkou tvrdili, že pobřežní státy na Baltu mají právo zakázati nepřátelství v jeho hranicích za války mezi jinými státy než mezi sebou a že tedy je mohou tím

[1] Viz výše díl I. § 101.

[2] Viz výše díl I. § 564.

[3] Viz Perels, § 33, str. 160, pozn. 2.

[4] Jiného rázu než tyto případy je zvláštní ochrana během války stanovená ve zvláštních smlouvách pro určitá zařízení. Ačkoliv termínů „neutralita“ a „neutralisace“ často se užívá, nebývají úplně vhodné. Tak článek 3 Tangerské smlouvy z 31. května 1865 stanoví „neutralitu“ majáku na Cape Spartel. Viz Martens, *N. R. G.*, XX. str. 350; viz však také Martens, *N. R. G.*, 2. ser., III. str. 560 a IX. str. 227. Nebo podle 21. článku dunajské navigační akty, podepsané v Galaci 2. listopadu 1865, měly podniky a závody všeho druhu, založené Evropskou dunajskou komisí, požívati výsad „neutrality“. Viz Martens, *N. R. G.*, XVIII. str. 144.

[5] Viz Perels, str. 160—163, který o té otázce pojednává dosti dlouze a odpovídá na ni kladně.

prohlásiti za neutrální bez svolení a dokonce proti vůli válčících. Toto mínění mělo základ ve faktu, že v osmnáctém století domáhaly se tyto pobřežní státy tohoto práva několika úmluvami; ale ukázalo se, že je neudržitelné, poněvadž odporuje obecně uznávanému principu o svobodě moří. Poněvadž žádný stát nemá pozemní svrchovanosti nad částmi širého moře, nevidím, proč by byl takový nárok oprávněn[1]; a skutečně, za světové války, konaly se skutky nepřátelské v Baltickém moři.

V.

VÁLČÍCÍ.

Vattel, II. § 4 — Phillimore, III. §§ 92—93 — Taylor, §§ 458—460 — Wheaton, § 294 — Bluntschli, §§ 511—514 — Heffter, §§ 114—117 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 237—248 — Klüber, § 236 — G. F. Martens, II. § 264 — Gareis, § 83 — Liszt, § 39, II. — Ullmann, §§ 168—169 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2656—2660 — Rivier, II. str. 207—216 — Nys, III. str. 23—26 — Mérignhac, III. a. str. 136 až 139 — Martens, II. § 108 — Heilborn. *System*. str. 333—335.

Způsobilost vstoupiti do války (facultas bellandi).

§ 74. Poněvadž mezinárodní právo uznává stav válečný a jeho účinky na práva a povinnosti mezi válčícími na straně jedné, a na druhé straně mezi válčícími a neutrálními státy, vzniká otázka, které státy mají podle práva způsobilost vésti válku a tak státi se válčícími. Publicisté, kteří o této otázce pojednávají vůbec, mluví většinou o *právu* států, vésti válku, o *jus belli*. Zkoumáme-li však toto tak zvané právo, objeví se, že to vůbec není právo, neboť není tu jemu odpovídající povinnosti u těch, vůči kterým prý toto právo existuje[2]. Stát, který vede válku proti druhému, koná jednu ze svých přirozených funkcí a je tu pouze ta otázka, je-li nebo není-li podle zákona kvalifikován tuto funkci konati. Podle práva mezinárodního mají pak jedině státy plně suverénní právní způsobilost státi se vál-

[1] Viz Rivier, II. str. 218; Bonfils, § 504; Nys, I. str. 448—450.

[2] Viz Heilborn, *System*, str. 333.

čícími; polosuverénní a částečně suverénní státy nemají právní způsobilosti státi se válčícími. Poněvadž státy neutralisované, jako Švýcarsko, jsou státy plně suverénní, jsou právně způsobilé vstoupiti do války, ačkoliv jejich neutralisace nezavazuje jich k tomu, aby využily své způsobilosti, vyjma na obranu. Stanou-li se válčícími proto, že jsou napadeny, neztrácejí svého charakteru států neutralisovaných; stanou-li se však válčícími z důvodů ofensivních, ztrácejí *ipso facto* tento charakter.

Možnost na rozdíl od způsobilosti státi se válčícím státem.

§ 75. Takovým státům, které nemají právní způsobilosti státi se válčícími, zakazuje zákon vésti útočnou i obrannou válku. Avšak majíce brannou moc, jsou fakticky s to, vstoupiti do války a státi se válčícími. Historie zaznamenává dosti příkladů, kdy takové státy skutečně vedly válku. Tak r. 1876 Srbsko a Černá Hora, ačkoliv byly v té době vasalskými státy pod svrchovaností Turecka, vypověděly válku Turecku a 28. února 1877 byl uzavřen mír mezi Tureckem a Srbskem[1]. A když v dubnu r. 1877 vypukla válka mezi Ruskem a Tureckem, tehdy Rumunsko, vasalský stát Turecka, připojilo se k Rusku a Srbsko vypovědělo znovu válku Turecku v prosinci 1877. Dále v listopadu 1855 byla vedena válka mezi Srbskem, které se stalo státem plně suverénním a Bulharskem, které bylo ještě v té době vasalským státem pod svrchovaností Turecka. Válka vlastně trvala pouze čtrnáct dní, ale formální smlouva mírová byla podepsána až 3. března r. 1886 v Bukurešti[2]; a ačkoliv Turecko bylo smluvní stranou, Bulharsko bylo rovněž stranou při tom a to samostatně a vlastním jménem.

Kdykoliv stát, který nemá právní způsobilosti vésti válku, přec válku vede, stává se tak válčící stranou, zápas je skutečnou válkou, a platí tu všechny normy mezinárodního práva o válčení[3]. Proto jest ozbrojený spor mezi suzerénem

[1] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., III. str. 171—183.

[2] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XIV. str. 284.

[3] To je zcela zřejmé ze skutečnosti, že Bulharsko se stalo přistupem smluvní stranou smlouvy ženevské, v době, kdy bylo ještě vasalským státem pod svrchovaností Turecka.

a vasalem, mezi státem plně suverénním a vasalským státem pod svrchovaností jiného státu, a konečně mezi spolkovým státem a jedním nebo několika z jeho členů válkou[1] v technickém slova smyslu po rozumu mezinárodního práva.

Povstalci jako moc válčící.

§ 76. Rozdílem mezi právní způsobilostí a faktickou schopností vésti válku se vysvětluje skutečnost, že povstalci se mohou státi válčící mocí. Je to zvyková norma práva mezinárodního, že každý stát může uznati povstalce za válčící moc, jestliže:

(1) mají v držení určitou část území legitimní vlády;

(2) ustanovili svoji vlastní vládu; a

(3) vedou ozbrojený zápas s legitimní vládou podle zákonů a obyčejů válečných[2]. Takoví povstalci fakticky, ačkoliv ne podle práva, tvoří jaksi státní celek, a fakticky vedou válku, ačkoliv jejich zápas není podle práva mezinárodního považován za válku v technickém slova smyslu, dokud se jim nedostalo uznání jakožto válčící moci.

Případ československý.

§ 76a. Od uznání povstalců liší se případ, kdy válčící uznají za válčící mocnost jednotlivé armády, složené z poddaných nepřítele, které bojují za osvobození svého národa z jeho poddanství. Tak r. 1918., za světové války, uznala Velká Britanie, Francie, Italie a Spojené státy americké Čechoslováky za spolu-válčící[3]. Proklamací ze dne 13. srpna r. 1918 uznala je Velká Britanie za „spojenecký národ" („an allied nation"), a jejich armády za „spojeneckou a válčící armádu, která vede řádnou válku proti Rakousko-Uhersku a Německu", (an allied and belligerent army waging regular warfare against Austria-Hungary and Germany) a jejich

[1] Viz výše § 56. a Baty, *International Law in South Africa* (1900), str. 66—68.

[2] Viz výše § 59. Viz rovněž Rougier, *Les Guerres Civiles*, etc. (1903), str. 372—413, a Westlake I. str. 50—57. Ústav mezinárodního práva na zasedání v Neuchâtelu r. 1900 přijal soubor devíti článků o právech a povinnostech cizích států v případě povstání; články 4—9 pojednávají o přiznání povahy válčící moci povstalcům. Viz *Annuaire*, XVIII. str. 227.

[3] Viz Garner, I. § 26.

Národní výbor „za nejvyšší orgán národních zájmů a za nynějšího representanta budoucí československé vlády, aby vykonával nejvyšší moc nad touto spojeneckou a válčící armádou“ (as the supreme organ of national interests and as the present trustee of the future Czecho-Slovak government to exercise supreme authority over this allied and belligerent army). Vláda Spojených států proklamací ze dne 3. září 1918, uznala „stav válečný“ („state of belligerency“) mezi organisovanými armádami československými a říší německou a rakousko-uherskou, a Národní výbor za „de facto válčící vládu, obdařenou příslušnou mocí spravovati vojenské a politické záležitosti Čechoslováků“ (as de facto belligerent Government clothed with proper authority to direct the military and political affairs of the Czecho-Slovaks). Není pochyby, že nepřítel není podle zákona nucen dáti jim podobné uznání; po právu je ospravedlněn, považuje-li členy takových armád za zrádce. Ale lidskost by jej měla pohnouti k tomu, aby s nimi zacházel, dostanou-li se do zajetí, jako se zajatci, a ne jako se zločinci.

Hlavní a vedlejší válčící strany.

§ 77. Válka obyčejně nastává mezi dvěma státy; na každé straně je jeden. Ale v některých válkách jest na jedné nebo na obou stranách několik účastníků, a pak je třeba rozeznávati někdy hlavní a vedlejší válčící.

Hlavními válčícími jsou ty strany ve válce, které vedou válku na základě spojenecké smlouvy, uzavřené buď před válkou nebo během války. Vedlejší válčící jsou takové státy, které poskytují pouze v omezeném stupni pomoc a podporu hlavnímu válčícímu; na příklad platíce subsidie, posílajíce určitý počet sborů nebo lodí, povolujíce uhelnou stanici lodím hlavního státu válčícího, dovolujíce jeho sborům průchod svým územím, a podobně. Taková vedlejší strana stává se válčící tím, že poskytuje pomoc.

O té věci bychom se ani nemusili zmiňovat, kdyby někteří publicisté nebyli bývali uvažovali o tom, jestli neutrální stát, který plní v době války smlouvu uzavřenou v době míru, podle jejíž podmínek má jednomu z válčících povoliti uhelnou stanici, průchod vojenským sborům svým územím, a podobně, neporušuje své neutrality. Tato otázka

je totožná s otázkou[1], zdali omezená neutralita na rozdíl od úplné neutrality je přípustna. Poněvadž odpověď na tuto otázku je záporná, může býti takový stát, který plní smluvní závazky takového druhu v době válečné, považován druhou stranou za vedlejšího válčícího. Všechny pochyby o té věci by měly odpadnouti, když článek 2[2] Haagské konvence V. kategoricky stanoví, že „válčícím se zakazuje dopravovati přes území neutrálního státu vojenské sbory nebo oddíly muniční nebo zásobovací".

VI.

BRANNÁ MOC VÁLČÍCÍCH.

Vattel, III. §§ 223—231 — Hall, §§ 177—181 — Lawrence, §§ 148 až 150 — Westlake, II. str. 64—67 — Manning, str. 206—209 — Phillimore, III. § 94 — Twiss, II. § 45 — Halleck, I. str. 555—562 — Hershey, Nos. 352—354, 403 — Taylor, §§ 471—476 — Moore, VII. § 1109 — Wheaton, §§ 356—358 — Bluntschli, §§ 569—572 — Heffter, §§ 124 až 124a — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 371—387 — Klüber, § 267 — G. F. Martens, II. § 271 — Gareis, § 83 — Ullmann, § 175 — Liszt, § 40 II. — Bonfils, Nos. 1088—1098 — Despagnet, Nos. 520—523 — Mérignhac, III. a str. 139—155 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2721—2732, a VIII. Nos. 3091—3103 — Nys, III. str. 85 až 134 — Rivier, II. str. 242—259 — Calvo, IV. §§ 2044—2065 — Fiore, III. Nos. 1303—1316, a „Code", Nos. 1460—1480 — Martens, II. § 112 — Longuet, §§ 26—36 — Pillet, str. 35—59 — *Kriegsbrauch*, str. 4—8 — Perels, § 34 — Boeck, Nos. 209—213 — Dupuis, Nos. 74—91 — Lawrence, *War*, str. 195—218 — Zorn, str. 36—73 — Bordwell, str. 228—236 — *Land Warfare*, § 17 až 38 — Meurer, II. §§ 11—20 — Spaight, str. 45—72 — Ariga, str. 74—91 — Takahashi, str. 89—93 — Schramm, §§ 12, 16 — Wehberg, § 4 — Garner, I. §§ 245, 250—264.

Pravidelné vojsko a loďstvo.

§ 78. Hlavní částí branné moci válčících jsou jejich pravidelná vojska a loďstva. Které druhy branné moci tvoří pravidelné vojsko a pravidelné loďstvo, o tom nerozhoduje mezinárodní právo, nýbrž to je výlučně věcí vnitrostátního

[1] Viz dále § 305.

[2] Viz rovněž článek 3 Smlouvy V.

práva. Patří-li, nebo nepatří-li tak zvaná milice a dobrovolné sbory k armádám, to záleží zcela na vnitrostátním právu válčících; a je několik států, jejichž armáda sestává výlučně z milice a dobrovolných sborů, neboť není zavedena žádná stálá armáda. Haagská Pravidla výslovně ustanovují[1] že v zemích, kde se armáda skládá z milice nebo dobrovolných sborů, nebo kde tyto jsou její částí, jsou tyto zahrnuty pod označením „armáda". Nemá rovněž významu, uvažovati o složení pravidelné armády, má-li základ v odvodech nebo ne, odvádějí-li se cizinci jako poddaní a podobně.

Nebojující členové branné moci.

§ 79. Po většině sestává branná moc z bojujících (kombatantů), ale žádná armáda v poli nesestává výlučně z kombatantů. Je tu vždycky několik druhů jiných jednotlivců, jako kurýři, lékaři, podkováři, zvěrolékaři, duchovní, ošetřovatelky, úřední a dobrovolní ošetřovatelé, dodavatelé, marketáni, dopisovatelé novin[2], civilní sluhové, diplomati a cizí vojenští přidělenci[3] v družině vrchního velitele.

Spisovatelé o právu mezinárodním nejsou jednotni v názoru na postavení těchto nekombatantů; nejsou to už jen soukromí jednotlivci, přece však to jistě nejsou kombatanti, ačkoliv mohou míti — jako na příklad kurýři, lékaři, podkováři a zvěrolékaři — charakter vojáků. Mohli bychom přesně říci, že náležejí k armádě *nepřímo*. Článek 3 haagských Pravidel výslovně stanoví, že branná moc válčících může sestávati z bojujících a nebojujících (kombatantů a nekombatantů) a že s obojími v případě zajetí musí se zacházeti jako s válečnými zajatci, jestliže[4] předloží legitimační papír, vydaný vojenskými úřady armády, kterou provázejí. Když se však mluví o branné moci vůbec, myslí se pouze na bojující.

Otázka, mohou-li býti ženy považovány za nebojující členy branné moci, dostala se v popředí za světové války,

[1] Článek 1.

[2] Viz Rey v *R. G.*, XVII. (1910), str. 73—102, a Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 91 až 112.

[3] Viz Rey v *R. G.*, XVII. (1910), str. 63—73.

[4] Viz dále § 127.

když jich tisíce byly odvedeny a poslány na frontu, aby sloužily v armádě jako kuchařky, kočí, skladní a podobně. Myslím, že na tuto otázku musíme odpověděti kladně.

Sbory nepravidelné.

§ 80. Branná moc válčících velmi často sestává po dobu války pouze z pravidelného vojska; často se však také stává, že se účastní i vojsko nepravidelné. Rozeznávají se dva různé druhy takového nepravidelného vojska — předně takové, které je autorisováno válčícími; a za druhé takové, které jedná z vlastního popudu a na vlastní pěst bez zvláštní autorisace. Dříve se uznávalo pravidlo mezinárodního práva, že pouze členové autorisovaného nepravidelného vojska požívají výsad, které mají členové branné moci válčících; členové nepravidelného vojska, které nebylo autorisováno, byli považováni za válečné zločince a mohli býti zastřeleni, když upadli do zajetí. Za francouzsko-německé války r. 1870 jednali Němci veskrze podle tohoto pravidla s tak zvanými „franctireury“, žádajíce na každém členu nepravidelného vojska, kterého zajali, zvláštní autorisace francouzské vlády a neměl-li jí, byl zastřelen. Avšak podle článku 1 haagských Pravidel je toto pravidlo zastaralé a bylo nahrazeno pravidlem, že členové nepravidelného vojska požívají výsad, které mají členové branné moci válčících, byť nebyli k svému jednání autorisováni, jestliže: 1. jim velí osoba odpovědná za své podřízené, 2. mají-li pevný, zřetelný odznak, rozeznatelný na dálku[1], 3. nosí-li své zbraně zjevně[2] a 4. vedou-li své operace v souhlasu se zákony a zvyky války. Musíme však zdůrazniti, že toto pravidlo platí pouze o členech nepravidelného vojska, kteří bojují ve skupinách, třebas malých.

[1] Vzdálenost, na jakou má býti odznak viditelný, není pevně stanovena. Viz *Land Warfare*, § 23, kde je zdůrazněno, že je rozumné očekávati, aby obyčejný člověk mohl ihned rozeznati siluetu člena nepravidelného vojska, stojícího proti obzoru, od pokojného občana prostým okem, na vzdálenost, ve které je možno zjistiti postavu individua. Viz Ariga, str. 87, o 120 členech nepravidelného vojska, s kterými bylo jednáno jako se zločinci, a které Japonci zastřelili po obsazení. Vladimirowky na ostrově Sachalinu.

[2] Viz *Land Warfare*, § 26; jednotlivci, jejichž jedinou zbraní je pistole, ruční granát, dýka ukrytá na těle, nebo dutá hůl s mečem, nenosí svých zbraní zjevně.

Takoví jednotlivci, kteří se chápou zbraní, nebo konají nepřátelské skutky jednotlivě a po několika, mohou býti považováni za válečné zločince a mohou býti zastřeleni[1].

§ 81. Za války se někdy stává, když se blíží nepřítel, že válčící povolá všechno obyvatelstvo do zbraně a tak je učiní částí, ačkoli více méně nepravidelnou částí své branné moci. Dostane-li se jim jakési organisace a jednají-li podle zákonů a obyčejů válečných, požívají bojovníci, kteří se účastní takových odvodů *en masse,* organisovaných státem, výsad, které patří členům branné moci. Odvody *en masse.*

Nebo zase někdy odvod *en masse* nastane spontánně, bez organisace válčícího, a vzniká otázka, zdali ti, kteří se účastní takových odvodů *en masse,* náležejí k branné moci válčících a požívají tedy výsad, které mají členové takových sborů. Článek 2 haagských Pravidel ustanovuje, že obyvatelstvo území dosud neobsazeného, které, blíží-li se nepřítel, spontánně se chopí zbraně, aby odporovalo vtrhujícímu nepříteli, aniž by mělo kdy organisovati se pod odpovědnými vůdci a opatřiti si pevné, zřetelné odznaky, na dálku rozeznatelné, bude stejně požívati výsad, které patří branné moci, jestliže nosí zbraně zjevně, a jedná i jinak v souhlasu se zákony a obyčeji válečnými. Zcela rozdílný je však odvod obyvatelstva *en masse* v území, kam nepřítel již vnikl a který má za účel osvoboditi zemi od vetřelce. Článek 2 haagských Pravidel nezahrnuje takový případ, při kterém tedy platí staré zvykové pravidlo mezinárodního práva, že ti, kteří jsou účastni takového odvodu *en masse,* jsou-li zajati, mohou býti zastřeleni[2].

Je zvlášť důležité, nezaměňovati v této věci invasi a okupaci. Článek 2 zřetelně mluví o *blížícím se* nepříteli a tím sankcionuje pouze takový odvod *en masse,* který nastává v území, kam nepřítel ještě *nevtrhl.* Jakmile už nepřítel vnikl na území, ačkoliv invase se nevyvinula dosud v okupaci[3], odvod *en masse* není už oprávněný. Ale ovšem, výraz *území,* jak ho užívá článek 2, nemá zname-

[1] Viz dále § 254.
[2] Viz doleji § 254.
[3] O rozdílu mezi invasí a okupací viz doleji § 167.

nati[1] celou rozlohu státu, který válčí, nýbrž pouze ty části, kam dosud nepřítel nevnikl. Z toho důvodu, ačkoliv nepřítel už vnikl do jednoho města, ne však do města sousedního, mohou obyvatelé tohoto města, blíží-li se mu nepřítel, právem povstati *en masse*. A nezáleží na tom, zdali jednotlivci, činíce tak, jednají v bezprostředním spojení s pravidelnou armádou nebo odloučeně od ní[2].

Sbory barbarské.

§ 82. Poněvadž mezinárodní právo vyrostlo mezi státy křesťanskými, a rodina národů zahrnuje pouze civilisované, třebas ne nutně křesťanské státy, všichni spisovatelé o mezinárodním právu shodují se v tom, že ve válkách mezi sebou členové rodiny národů by neměli užívati barbarských sborů — to jest oddílů, sestávajících z jednotlivců, kteří náležejí k divokým kmenům a barbarským rasám. Ale sotva je možno tvrdit, že norma tohoto rázu ovládla jako zvyk praksi, ani že by byla stanovena smlouvami, a haagská Pravidla tento bod přehlédla. Je tedy nesnadno říci, zdali takoví bojovníci, užívá-li se jich ve válce mezi členy rodiny národů, požívají výsad, které mají členové branné moci vůbec. Nevidím důvodu, proč by jich nepožívali, jestliže chtějí nebo mohou se podříditi zákonům a obyčejům válečným, platným podle mezinárodního práva. Ale samo faktum, že jsou to barbaři, činí pravděpodobným, že nemohou nebo nechtějí; pak by bylo nerozumné povoliti jim výsady, které obecně náležejí členům branných mocí, a bylo by třeba jednati s nimi podle volné úvahy[3]. Ale používání barbarských sborů nesmí být zaměňováno s odvodem barevných jednotlivců do pravidelné armády, a užívání pluků, které sestávají z disciplinovaných barevných vojáků. Není důvodu, proč by, na př., členové pluku, který byl utvořen Spojenými státy americkými z černochů, narozených

[1] Viz *Land Warfare*, §§ 31—32.

[2] Viz *Land Warfare*, § 34.

[3] Co se týká omezeného užívání ozbrojených domorodců jako výzvědných hlídek, a podobně, se strany britských velitelů za jihoafrické války, viz *The times History of the War in South Africa*, str. 249—251. Burové neušetřili žádného, kdo se jim dostal do rukou.

a vychovaných v Americe, nebo členové indických pluků pod anglickými veliteli, nepožívali za válek mezi členy rodiny národů výsad, které patří členům branné moci podle mezinárodního práva. Skutečně Spojené státy používaly dvou barevných pluků jízdních na Kubě, za války se Španělskem, a za světové války použila Velká Britanie několika indických pluků ve Francii.

Soukromé lodi kořistní (Privateers).

§ 83. Za dřívějších časů byly soukromé lodi kořistní (privateers) obecně uznanou částí branné moci válčících, neboť soukromé lodi bývaly pověřovány válčícími písemným povolením (letters of marque), konati nepřátelství na moři, a zvláště jímati nepřátelské lodi obchodní[1]. Od patnáctého století, kdy začínalo vzrůstat užívání soukromých lodí válečných, až do století osmnáctého, dávali válčící písemná povolení soukromým lodím, jejichž majiteli byli poddaní neutrální, nebo jejich vlastní. Ale během osmnáctého století stalo se obvyklým, dávati povolení pouze poddaným vlastního státu[2]. Ale používání soukromých lodí kořistních bylo zrušeno deklarací pařížskou r. 1856 mezi signatárními mocnostmi a těmi, které se připojily později. Ačkoliv používání soukromých lodí kořistních by stále bylo zákonné mezi jinými mocnostmi, v budoucnosti sotva se ho bude užívati. Za žádné války, která byla vedena po r. 1856 mezi takovými mocnostmi, nebyla vydána žádná písemná povolení[3] (listy kořistní, letters of marque).

[1] Viz Martens, *Essai concernant les Armateurs, les Prises, et surtout les Reprises*, (1795); La Mache, *La Guerre de la Course* (1901); Willms, *Die Umwandlung von Kauffahrteischiffen in Kriegsschiffe* (1912); Wehberg, § 4.

[2] Mnozí spisovatelé tvrdí, že dnes soukromá loď pověřená jiným státem než tím, kterému je poddána, může býti považována za loď pirátskou, je-li zajata. S tím však já nemohu souhlasiti; viz výše díl I. 273, Hall, § 81, a dále § 330.

[3] Viz dále § 177. Můžeme s důvěrou doufati, že velký pokrok, který byl způsoben zrušením používání soukromých lodí válečných deklarací pařížskou, zůstane navždycky. Ale je důležité všimnouti si fakta, že až dodnes se činí pokusy se strany neodpovědných živlů získati veřejné mínění pro zpáteční krok. Viz na př. Manro-Butler Johnstone, *Handbook of Maritime Rights*; *and the Declaration of Paris Considered* (1876) a Gibson Bowles, *The Declaration of Paris*

Přeměněné lodi obchodní.

§ 84. Případ, který se stal r. 1870, brzo po vypuknutí francouzsko-německé války, zvířil otázku, zdali přeměněné lodi[1] obchodní mohou být považovány za část branné moci námořní válčícího státu. Poněvadž severoněmecký Svaz měl jen málo válečných lodí, pomýšlelo se na vytvoření dobrovolného loďstva. Tak pruský král, jakožto president Svazu, vyzval majitele soukromých německých lodí, aby z nich učinili část německého loďstva za těchto podmínek: Každá loď bude odhadnuta a 10 procent její ceny bude ihned hotově vyplaceno jejímu majiteli, jakožto nájemné za loď. Majitel najme mužstvo sám, ale toto bude po dobu války součástí německého námořnictva a bude nositi německý námořní stejnokroj. Loď bude plouti pod německou válečnou vlajkou, a bude ozbrojena a vypravena pro svůj účel německými námořními úřady. Bude-li zajata nebo zničena nepřítelem, bude jejím majitelům plně vyplacena odhadnutá cena; bude-li však po válce vrácena bez poškození, podrží majitel 10 procent, které dostal, jakožto nájemné. Všechny takové lodi se budou pokoušeti pouze zajmouti nebo zničiti francouzské válečné lodi, a budou-li míti úspěch, obdrží majitel premii mezi £ 1500 až £ 7500. Vláda francouzská považovala tento plán za tiché obcházení pařížské deklarace, která zrušila používání soukromých lodí válečných a žádala Velké Britanie za intervenci. Britská vláda přednesla případ korunním právním poradcům (law-officers of the Crown), kteří prohlásili, že německý plán se podstatně liší od obnovení používání soukromých lodí válečných (privateering) a následkem toho britská vláda odmítla činiti námitky. Plán však nikdy nebyl proveden[2].

of 1856 (1900); viz rovněž Perels, str. 177—179. Poněvadž deklarace pařížská je smlouva právotvorná, která nedává práva jednotlivým signatárním mocnostem, aby se z ní výpovědí vyzuli, nemůže signatární mocnost dáti takovou výpověď, ačkoliv p. Gibson Bowles (*op. cit.* str. 169—179) tvrdí, že to je možno. Viz výše díl I. § 12.

[1] Viz Guichéneuc, *La Marine auxiliaire en Droit international* (1900); Willms *op. cit.*; Kriege v *Z. J.* XXVI. (1915), str. 71—117.

[2] Viz Perels, § 34; Hall, § 181; Boeck, No. 211. Dupuis, Nos. 81 až 84.

Avšak, nehledíce k mínění britských právních poradců, spisovatelé o mezinárodním právu mají různý názor na oprávněnost tohoto plánu; ale na druhé straně zase jsou jednotni v tom, že nemusí každý plán na dobrovolné loďstvo býti zavrhován. Rusko[1] skutečně od r. 1877 mělo dobrovolné loďstvo. Francie[2] před světovou válkou učinila úmluvu s určitými paroplavebními společnostmi, podle které její poštovní parníky měly býti sestrojeny podle plánů, schválených vládou, jejich veliteli měli býti důstojníci francouzského námořnictva, a měly býti vřaděny do francouzského loďstva při vypuknutí války. Velká Britanie od r. 1887 uzavírala úmluvy s několika mocnými britskými paroplavebními společnostmi za tím účelem, aby získala jejich lodi při vypuknutí nepřátelství; a Spojené státy americké uzavřely r. 1892 podobné úmluvy s Americkou Linií[3] (American Line).

Vrcholu dospěly věci r. 1904, za války rusko-japonské, v případě „Peterburga" a „Smolenska"[4]. Dne 4. a 6. července toho roku bylo těmto lodím, které náležely k ruskému dobrovolnému loďstvu v Černém moři, dovoleno proplouti Bosporem a Dardanelami, které byly uzavřeny[5] pro válečné lodi všech národů, poněvadž pluly pod ruskou obchodní vlajkou. Rovněž průplavem Suezským propluly pod obchodní vlajkou; když však opustily Suez, změnily se v lodi válečné, vyvěsivše ruskou válečnou vlajku a začaly prováděti nad neutrálními obchodními loďmi všechna dozorčí práva, na která si mohou válčící činiti nárok pro své křižníky během války. Dne 13. července zajal *„Peterburg"* britský orientální (P & O) parník *„Malaccu"*, tvrdě, že veze kontraband, a nalodil naň své kořistní mužstvo (prize-crew), aby je dopravilo do Libavy. Ale britská vláda protestovala; „Malacca" byla propuštěna v Alžíru na své

[1] Viz Dupuis, No. 85.

[2] Viz Dupuis, No. 86.

[3] Viz Lawrence, § 201, a Dupuis, Nos. 87—88. O celé otázce viz Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3102 až 3103.

[4] Viz podrobnosti o dráze těchto lodí v Lawrence, „War", str. 205 a násl.

[5] Viz výše díl I. § 197.

cestě do Libavy dne 27. července, a Rusko svolilo k tomu, aby *Peterburg* a *Smolensk* nevystupovaly dále jako křižníky a aby všechny neutrální lodi jimi zajaté byly propuštěny.

Tento případ dal vznik otázce o přeměně obchodních lodí v lodi válečné, kterou řešila Druhá haagská konference r. 1907, v Konvenci VII.[1]. Tato konvence, která byla podepsána všemi státy, zastoupenými na konferenci mimo Spojené státy americké, Čínu, San Domingo, Nicaraguu a Uruguay, obsahovala dvanáct článků; její důležitější ustanovení byla tato: Žádná přeměněná loď nemůže míti právní postavení lodi válečné, leč by byla pod přímou mocí, bezprostředním dozorem a odpovědností mocnosti, pod jejíž vlajkou pluje (čl. 1). Taková loď musí tedy míti vnější značky, kterými se vyznačují válečné lodi její národnosti (čl. 2); velitel musí býti ve službách státu, musí býti řádně zřízen a jeho jméno musí býti zapsáno v seznamu důstojníků vojenského loďstva (čl. 3); a mužstvo musí býti podrobeno pravidlům vojenské disciplíny (čl. 4). Přeměněná loď musí zachovávati zákony a obyčeje válečné (čl. 5) a její přeměna musí býti co nejdříve uvedena příslušným válčícím státem v seznamu lodí jeho válečného loďstva (čl. 6)[2].

Za světové války se volně používalo přeměněných obchodních lodí.

Mínění, které většinou převládalo před světovou válkou, že bylo obnoveno používání soukromých lodí kořistních (privateering), tím, že se dovolilo měniti obchodní lodi v lodi válečné, nemá vůbec podkladu, neboť normy Konvence VII. nikterak nezrušily norem pařížské deklarace, že používání soukromých lodí kořistních je a zůstává zrušeno. Ale konvence byla nedostatečná, poněvadž nevyřešila otázky,

[1] Viz Wilson v *A. J.* II. (1908), str. 271—275; Lémonon, str. 607 až 622; Higgins, str. 312—321; Dupuis, *Guerre*, Nos. 48—58; Nippold, II. str. 73—84; Scott, *Conferences*, str. 568—476; Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 115—165.

[2] Musím zvlášť poznamenati, že obchodní loď, která byla vyzbrojena pouze za účelem obrany, nemění se tím v loď válečnou. Viz *A. J.*, IX. (1915), str. 188.

kde se může přeměna státi, a je-li dovoleno přeměniti v obchodní loď před ukončením války takovou loď, která byla za války přeměněna v loď válečnou. Mocnosti se nemohly dohodnouti o těchto dvou bodech, neboť jedna strana žádala, aby se přeměna směla státi pouze v přístavě přeměňující mocnosti nebo v nepřátelském přístavě touto mocností obsazeném, kdežto druhá strana hájila požadavku, aby se směla přeměniti loď i na širém moři, a předmluva ke Konvenci VII. zjišťuje výslovně, že místo, kde může přeměna nastati, zůstává otevřenou otázkou. Byla to otázka stále otevřená, když vypukla světová válka, a Velká Britanie, která náležela ke straně popírající právo, přeměniti loď na širém moři, ihned oznámila, jestliže německé lodi, potom, když opustí americké přístavy, budou přeměněny ve válečné lodi na širém moři, že učiní vládu Spojených států odpovědnou za možnou škodu[1]. Ony mocnosti, které tvrdí, že přeměna[2] nesmí nastati na širém moři, mohou vždycky odmítnouti uznání veřejného rázu každé lodi, která byla přeměněna na širém moři, a mohou stále hájiti svého mínění, že přeměněná loď si nemůže střídavě činiti nárok na ráz a výsady válčící lodi válečné a lodi obchodní.

§ 85. V určitém smyslu mužstvo obchodních lodí, jejichž majiteli jsou poddaní válčícího státu, patří k jeho branné moci. Neboť tyto lodi mohou býti zajaty nepřátelskými válečnými loďmi, a jsou-li za tím účelem napadeny, mohou se brániti[3], mohou útočiti navzájem, a po případě i zaj- Mužstvo obchodních lodí.

[1] Viz Garner, I. § 245, a *A. J.*, IX. (1915). Zvláštní doplněk, str. 222 až 223.

[2] Co se týká otázky, může-li nepřátelská obchodní loď, najatá na širém moři, býti ihned přeměněna v loď válečnou, viz níže § 185.

[3] *The Catharina Elizabeth* (1804), 5. C. Rob. 232. Viz Wheaton, § 528; Twiss, II. § 97; Phillimore, III. § 340; Hall, § 182; Halleck, II. str. 269; American Naval War Code, článek 10; Bordwell, str. 236; Fiore, *Code*, No. 1698. Proti tomuto pravidlu nebylo odporu, až krátce před vypuknutím světové války; ale viz teď dále § 181 u; Oppenheim a Triepel v *Z. V.*, VIII. (1914), str. 154—169, 378—406; Higgins, *Armed Merchantships* (1914), a *Defensively Armed Merchantships* atd. (1917); Wehberg, str. 66, 256—258, 283—286; Smith, *The Destruction of Merchantships*

mouti útočící válečné lodi. Mužstvo obchodních lodí stává se v takových případech válčícím, a požívá všech výsad, které mají členové branné moci. Dokud však nejsou napadeni, nesmějí se dopouštěti skutků nepřátelských, a činí-li tak, může se s nimi naložiti jako se zločinci, právě jako se soukromými jednotlivci, kteří se dopouštějí nepřátelství ve válce pozemní. Ačkoliv obchodní lodi válčících nejsou kompetentní, vykonávati právo kontroly, prohlídky a zajímání vůči lodím neutrálním, tvrdí někteří spisovatelé [1], že mohou útočiti na nepřátelské lodi — obchodní i na lodi státní — ne pouze za účelem obrany, ale i když nebyly dříve napadeny, a že tedy mužstvo musí v takovém případě požívati výsad, které patří členům branné moci. Ale dnes toto mínění je naprosto neodůvodněné [2]; ani v dobách dřívějších nebylo obecně uznáváno [3].

Co se týká osudu mužstva zajatých lodí obchodních, musí se činiti rozdíl, podle toho, zda se loď bránila legitimnímu útoku čili nic. Jestliže ano, stávají se členové mužstva válečnými zajatci, neboť tím, že se legitimně účastnili boje, stávají se členy branné moci nepřátelské [4].

V druhém případě, článek 5 a 7 Konvence XI. druhé mírové konference, ustanovily tato pravidla [5]:

(1) Takoví členové mužstva, kteří jsou poddaní neutrálních států, nemohou se státi válečnými zajatci.

(2) Kapitán a důstojníci, kteří jsou poddaní neutrálních států, mohou se státi válečnými zajatci toliko, odmítnou-li dáti písemný slib, že nebudou sloužiti na žádné nepřátelské lodi po dobu trvání války.

(3) Kapitán, důstojníci a takoví členové mužstva, kteří

under International Law (1917), str. 17—21; Anderson a Stowell v *Proceedings of the American Society of International Law*, XI. (1917), str. 11—23; Garner, I. §§ 250—264.

[1] Viz Wheaton, § 357; Taylor, § 496; Walker, str. 135, a „Science", str. 268, a *International Law Notes*, III. str. 51, kde toto tvrzení stále uvádí Gregory, Scott a jiní.

[2] Viz dále § 181, a Hall, § 183.

[3] Viz Vattel, III. § 226, a G. F. Martens, II. § 289. O případu kapitána Fryatta, viz dále § 181.

[4] To je nepříjemný následek článku 8 Konvence XI.

[5] Viz dále § 201.

jsou poddaní nepřátelští, mohou se státi válečnými zajatci toliko, odmítnou-li dáti písemný slib, že nepřijmou žádné služby po dobu trvání nepřátelství, která je spojena s válečnými operacemi.

(4) Jména všech jednotlivců, kteří podrží svoji svobodu na čestné slovo, musí zajimatel oznámiti nepříteli, kterému se zakazuje, používati jich vědomě v jakékoliv službě, kterou čestné slovo zakazuje.

Avšak předpis, že členové mužstva, kteří jsou poddaní nepřátelští, mohou se státi válečnými zajatci toliko, odmítnou-li dáti čestné slovo, byl *ipso facto* změněn praksí, která se vyvinula za světové války a podle níž všem nepřátelským civilistům vojenského věku bylo zabráněno vrátiti se domů a mohli býti internováni. Důsledně také všichni válčící internovali nepřátelská mužstva zajatých nepřátelských obchodních lodí.

Desertéři a zrádci.

§ 86. Na výsady členů branné moci nemohou si činiti nároky členové branné moci válčícího, kteří zběhnou k branné moci nepřátelské a jsou pak prvou zajati. Může se s nimi zacházeti a vždycky se s nimi zachází jako se zločinci. A totéž platí o zrádných poddaných válčícího, kteří, aniž byli členy jeho branné moci, bojují v branné moci nepřítelově. I když se objeví pod ochranou parlamentářské vlajky, zběhové a zrádci mohou býti zajati a potrestáni[1].

VII.

RÁZ NEPŘÁTELSKÝ.

Grotius, III. c. 4. §§ 6, 7 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. c. 3 in fine — Hall, §§ 167—175 — Lawrence, §§ 151—159 — Westlake, II. str. 163—176 — Phillimore, III. §§ 82—86 — Twiss, II. §§ 152—162 — Taylor, §§ 468, 517 — Walker, §§ 39—43 — Wharton, III. 352—353 — Wheaton, §§ 324—341 — Hershey, Nos. 433—436 — Moore, VII. §§ 1185—1194 — Geffcken v *Holtzendorff* IV. str. 581—588 — Ullmann, § 192 — Nys, III. str. 70—84 —

[1] Viz dole § 222; Hall. § 190; *Land Warfare* § 36.

Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3166–3175 — Bonfils, Nos. 1343–1349[1] — Despagnet, Nos. 650—653[5] — Calvo, IV. §§ 1932—1952 — Fiore, III. Nos. 1432—1436, a *Code*, Nos. 1723—1731 — Boeck, Nos. 156 až 190 — Dupuis, Nos. 92—129, a *Guerre*, Nos. 59—73 — Lémonon, str. 426—467 — Higgins, str. 593 — Nippold, II. str. 40—54 — Wehberg, str. 178—194 — Garner, I. §§ 144, 155—161, 134—135, 121—138 — Scott, *Conferences*, str. 541—555 — Frankenbach, *Die Rechtstellung von neutralen Staatsangehörigen in kriegführenden Staaten* (1910), — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), § 7 — Baty v *Journal of the Society of Comparative Legislation*, New Ser. IX. část I. (1908), str. 157—166, a Westlake tamtéž, část II. (1909), str. 265—268 — Baty v *Juridical Review*, XXI. (1909), str. 1—11 — Oppenheim v *Law Quarterly Review*, XXV. (1909), str. 372—384 — Visscher, tamtéž, XXXI. (1915), str. 289—298.

O nepřátelském rázu vůbec.

§ 87. Aby válčící realisovali účel války, smějí činiti mnohá různá opatření proti nepřátelským osobám a nepřátelskému majetku; musí býti tedy jasné, které osoby a který majetek jest nadán rázem nepřátelským. Obecně řečeno, jest správné tvrzení, že poddaní válčícího státu a jejich majetek mají ráz nepřátelský, kdežto poddaní neutrálního státu a jejich majetek nemají rázu nepřátelského. Toto pravidlo však má důležité výjimky. Neboť za určitých okolností a podmínek osoby nepřátelské a majetek poddaných nepřátelských nemusí míti a na druhé straně poddaní neutrálního státu a jejich majetek může míti ráz nepřátelský. A je dokonce možno, aby poddaný válčícího státu měl po určité stránce ráz nepřátelský v poměru ke svému vlastnímu státu.

Avšak otázka nepřátelského rázu je do značné míry nerozřešena, neboť není obecně uznaných pravidel mezinárodního práva o mnohých bodech s ní spojených. Před válkou světovou vypracovaly britské a americké soudní dvory souhrn přesných a jasných pravidel, ale prakse v jiných zemích a zejména ve Francii sledovala jiný směr. Druhá haagská konference z r. 1907 vytvořila tři články menší důležitosti o této věci (čl. 16, 17 a 18 Konvence V.), které byly přijaty všemi signatárními mocnostmi, vyjímajíc Velkou Britanii, která podepsala konvenci s určitými výhradami

proti nim. Deklarace londýnská obsahovala několik pravidel, která až na dva důležité body podávala společnou basi pro praksi všech námořních států[1]. Ale ani haagská konference ani námořní konference londýnská nedospěly ke kompromisu ve starých sporech, zdali je to výlučně národnost, nebo i bydliště, které rozhoduje o neutrálním nebo nepřátelském rázu jednotlivců a jejich zboží a zdali neutrální lodi nabývají charakteru nepřátelského, pouštějí-li se v době válečné se svolením nepřítele do takových obchodů s ním, které jim byly v době míru uzavřeny (pravidlo z r. 1756).

Když vypukla válka světová, byly tyto otázky ještě otevřeny; mimo to Velká Britanie a někteří jiní válčící neratifikovali Haagskou konvenci V. a žádná mocnost neratifikovala Deklaraci londýnskou. Státy měly příležitost vrátiti se ke svým rozmanitým praksím a i tyto prošly dalekosáhlými změnami pod tlakem nových okolností.

Uvažujeme-li o rázu nepřátelském podrobně, je s prospěchem rozlišovati mezi jednotlivci, korporacemi, loďmi, zbožím, dopravou nepřátelských lodí a dopravou nepřátelského zboží na lodích nepřátelských.

Nepřátelský ráz jednotlivců.

§ 88. Obecné pravidlo, které se týká *jednotlivců*, zní, že poddaní válčících mají ráz nepřátelský, kdežto poddaní neutrálních států nikoliv. V tomto smyslu ustanovuje čl. 16 Konvence V.: „Příslušníci státu, který se neúčastní války, se pokládají za neutrální.“ Avšak tito neutrální jednotlivci mohou ztratiti svůj neutrální ráz a nabýti rázu nepřátelského v několika případech, a poddaní válčících mohou v jiných případech ztratiti svůj ráz nepřátelský.

(1) Poněvadž mírové vztahy trvají mezi každým z válčících a státy neutrálními, mohou poddaní těchto prostřed-

[1] Na první pohled by se zdálo, že pouze čtyři články — 57—60 — kapitoly VI., nadepsané „Ráz nepřátelský“ (Enemy Character), jednají o tom předmětě, ale podrobnější zkoumání ukazuje, že článek 46, který se vztahuje na jistý druh stranné služby, články 55 a 56, jednající o postoupení pod neutrální vlajku, a konečně článek 63, který se vztahuje na násilné odporování právu kontroly, zabývají se rovněž rázem nepřátelským.

nictvím obchodu a jinak prokazovati mnohé služby každému z válčících, aniž ztrácejí svůj neutrální ráz. Na druhé straně, vstoupí-li do branné moci válčícího, nebo činí-li určité jiné věci v jeho prospěch, nebo se dopustí nepřátelských skutků proti jednomu válčícímu, nabývají rázu nepřátelského[1]. Všechna opatření, která jsou dovolena za války proti nepřátelským poddaným, jsou rovněž dovolena proti takovým poddaným neutrálních států, kteří takto nabyli nepřátelského rázu. Na př. za světové války na sta poddaných neutrálních států, kteří bojovali v řadách válčících, bylo zajato a zadrženo jako váleční zajatci až do konce bojování. Ale nesmí se s takovými jednotlivci zacházeti přísněji než s poddanými nepřátelskými, a zvlášť není proti nim dovoleno používati trestních opatření[2].

Poddaní neutrálních států, kteří nebydlí na území nepřátelském, nebo na jiném území nepřítelem vojensky obsazeném, nenabývají nikterak rázu nepřátelského, jestliže dodávají zásoby nebo poskytují půjčky nepříteli, ovšem, jestliže zásoby nepřicházejí z území nepřítele nebo z některého území jím obsazeného[3].

Čl. 18 (b) Konvence V. stanovila nové pravidlo[4], že poddaní neutrálních států, kteří prokazují služby nepříteli ve věcech policejních a administrativních rovněž nenabývají rázu nepřátelského. Toto ustanovení je však třeba vykládati opatrně. Může pouze znamenati, že takoví jednotlivci neztrácejí svého neutrálního rázu ve větší míře, než jiní poddaní ne-

[1] Článek 17 Konvence V.

[2] Článek 17 Konvence V.

[3] Článek 18 (a) Konvence V.

[4] Ponévadž Velká Britanie podala ohrazení proti článkům 16, 17 a 18 Konvence V., není jimi vázána. Ale články 16, 17 a 18(a) — ne 18(b)! — ustanovily pouze taková pravidla, která byla vždycky podle práva zvykového uznávána, *leda by se článek 16 vykládal tak, že brání válčícímu, aby přikládal poddaným neutrálních států, kteří bydlí v zemi nepřátelské, ráz nepřátelský*. Jiná je však věc, pokud jde o článek 18(b), který vytvořil úplně nové pravidlo, neboť předtím nikdo nepochyboval o tom, že členové policejní moci a administrativní úředníci nepřátelští mají nepřátelský charakter, ať jsou nebo nejsou poddanými nepřátelského státu.

utrálních států, bydlící na území nepřátelském; nemůže znamenati, že mají být v každém směru považováni za poddané neutrálních států, kteří nebydlí na území nepřátelském, a že tak se má s nimi zacházeti.

Činy, kterými poddaní neutrálních států ztrácejí svůj neutrální ráz a nabývají rázu nepřátelského, nemusí být vykonány po vypuknutí války. Mohou se, i před vypuknutím války, do takové míry ztotožniti s cizím státem, že v okamžiku vypuknutí války proti tomuto státu přechází na ně nepřátelský ráz *ipso facto*, leda by ihned přerušili své spojení s takovým státem. To se na př. stává v tom případě, kdy cizí poddaný v době míru vstoupí do branné moci státu a pokračuje ve svých službách i po vypuknutí války.

(2) Od té doby, kdy se objevilo mezinárodní právo, až po naše časy nečinil válčící stát rozdílu co do způsobu, jak zacházet s poddanými nepřátelskými a s poddanými neutrálních států, kteří bydlí v nepřátelské zemi. Tak Grotius[1] učí, že cizinci musí sdíleti osud obyvatelstva, které žije na území nepřátelském, a Bynkershoek[2] zřetelně učí, že cizinci, bydlící v nepřátelské zemi, mají ráz nepřátelský. Anglická[3] a americká prakse tedy tvrdí, že cizinci, ať jsou už poddannými válčících nebo neutrálních států, nabývají rázu nepřátelského tím, že bydlí (t. j. jsou usedlí) v nepřátelské zemi, poněvadž tím se ztotožnili s nepřátelským obyvatelstvem, a přispívají placením daní a podobně na podporu nepřátelské vlády. Z toho důvodu všech opatření, kterých je možno po právu použíti proti civilnímu obyvatelstvu nepřátelského území, je rovněž možno použíti proti nim, leč by se vzdálili ze země, nebo z ní byli vypuzeni. Je však třeba pamatovati na to, že nabývají nepřátelského rázu *v určitém smyslu* a *jen do určité míry*; jejich ráz nepřátelský není tak intensivní jako ráz nepřátelských poddaných, kteří jsou usedlí v nepřátelském území. Takoví z nich, kteří jsou

[1] III. kap. 4., §§ 6, 7.

[2] *Quaestiones Juris publici*, I. c. 3 in fine.

[3] Viz *The Harmony* (1800), 2. C. Rob. 322; *The Johanna Emilie*, jinak *Emilie* (1854), Spinks 12; *The Baltica* (1857), 11 Moore P. C. 141.

poddanými neutrálních států, neztrácejí tedy ochrany svého domovského státu proti libovůli v jednání s nimi, které se nesrovnává se zákony válečnými; a takoví z nich, kteří jsou poddanými druhého válčícího, jsou dáni pod ochranu vyslanectví neutrální mocnosti. Ať je tomu jakkoliv, nejsou vyjmuti z rekvisic a kontribucí; z omezení, která ukládá okupující obyvatelstvu v zájmu bezpečnosti svých sborů a svých vojenských operací; z trestů za nepřátelské skutky, spáchané proti okupujícímu; nebo z možnosti zajetí, je-li toho výjimečně třeba.

Toto jednání s cizinci, kteří obývají na obsazeném území nepřátelském, se uznává obecně za legitimní v teorii [1] i v praksi. Návrh Německa na Druhé haagské konferenci, aby se dohodla o pravidlech, která by ustanovovala příznivější zacházení s občany neutrálních států, kteří sídlí na obsazeném nepřátelském území, byl tehdy zamítnut. Ani Francie nehlasovala pro německé návrhy, ačkoliv podle francouzského pojetí, které tehdy převládalo [2], cizinci, usedlí v nepřátelské zemi, nenabývají rázu nepřátelského, a německé návrhy byly jen logickým důsledkem tohoto pojetí [3].

(3) Poněvadž nepřátelští poddaní, kteří sídlí v neutrálních zemích, nebo kterým je dovoleno zůstati usazenu na území

[1] Viz Albrecht, *Requisitionen von neutralem Privateigenthum* atd. (1912), str. 13—15, a Hirsch, *Die rechtliche Stellung der Angehörigen neutraler Staaten* (1914), str. 80—84. Viz rovněž dále § 170.

[2] Viz Garner, I. § 144, který ukazuje, že za světové války francouzská praksе i nepřátelské zákonodárství, opustily toto pojetí.

[3] Toto francouzské pojetí nepřátelského rázu datuje se od nálezu *Conseil des Prises* v případě *Le Hardy contre La Voltigeante* (1802) — viz Pistoye et Duvery, 321 —, který vytvořil pravidlo, že neutrální poddaní, sídlící na nepřátelském území, neztrácejí svého neutrálního rázu a nepřátelští poddaní, sídlící v neutrálním území, neztrácejí svého nepřátelského rázu. Ale toto pojetí nepřátelského rázu se nevyvinulo, hledíc k zacházení s cizinci, které okupující zastane jako usedlíky na obsazeném území nepřátelském, nýbrž hledíc k výkonu práva zajímati nepřátelské lodi a zboží ve válce námořní. Francie se nepokoušela vyvoditi logické důsledky z tohoto pojetí tím, že by nakládala s cizinci usedlými v obsazeném území jinak, než s nepřátelskými poddanými tam usedlými.

druhého válčícího, ztotožnili se do značné míry s místním obyvatelstvem, a nejsou pod územní svrchovaností nepřítelovou, ztrácejí svůj nepřátelský ráz podle anglické a americké prakse, která převládala před válkou světovou[1], ačkoliv podle francouzské prakse ho neztrácejí; rozdíl tento se jevil po několika stránkách zvláště co do posuzování rázu zboží[2].

Za světové války však Velká Britanie opustila svoji dřívější praksi v mnohém ohledu. Co se týká nepřátelských poddaných usedlých v neutrálních státech, zmocňuje „Zákon o obchodování s nepřítelem (rozšíření pravomoci)" z r. 1915[3] („The Trading with the Enemy [Extension of Powers] Act, 1915) Jeho Veličenstvo, aby proklamací zakázal všem osobám ve Spojeném Království obchodovati s kterýmikoliv osobami v cizích zemích, jejichž *nepřátelská národnost* nebo *nepřátelské spojení* činí takový zákaz věcí žádoucí, a prohlašuje takové obchodování za obchodování s nepřítelem. Podle tohoto zákona byly pak vydány oficiální seznamy (Statutory lists) (tak zvané „černé seznamy"), které proskribovaly velký počet osob a firem v různých státech tehdy neutrálních[4]. Avšak obchodování s nepřátelskými poddanými, usedlými v neutrálních státech, jejichž jména nebyla v těchto seznamech, nebylo protizákonné. Když Spojené státy vstoupily do války, přidržely se politiky podobné nové politice britské[5]. Co se týká poddaných nepřátelských států, usedlých ve Velké Britanii, byli podrobeni zvláštním omezením, která byla nařízena Zákonem o omezování cizinců, r. 1914[6] (the Aliens Restriction Act, 1914); Doplňkový zákon o obchodování

[1] Viz *The Postillion*, (1779) Hay a Marriot 245. *The Danous*, (1802) 4 C. Rob. 255 n.; *The Venus*, (1814) 8 Cranch 253.

[2] Viz níže § 90.

[3] 5 a 6 Geo. V. c. 98.

[4] Co se týká sporu, který z toho vznikl se Spojenými státy, viz *Parl. Papers*, Misc., No. 11 (1916), Cd. 8225, a No. 36 (1916), Cd. 8353, a Garner, I. §§ 156—160.

[5] Viz americký Zákon o obchodování s nepřítelem z r. 1917 (the Trading with the Enemy Act of 1917), § 2 (c), v *A. J.*, XII. (1918) dodatek, str. 27; Garner, I. §§ 144, 161.

[6] 4 a 5 Geo. V. c. 12.

s nepřítelem z r. 1916[1] (The Trading with the Enemy [Amendment] Act, 1916) a pozdější zákony sekvestrovaly jejich majetek za účelem výjimečného nevýhodného zacházení, s úmyslem vyloučiti jejich obchodní vliv[2]; a Doplňkový zákon o omezování cizinců z r. 1919[3] (the Aliens Restriction [Amendment] Act, 1919), omezil jejich způsobilost k určitým právům na dobu, která se neomezovala na trvání války. Zákonodárství americké bylo podobné[4]. Na konci války ponechaly si vítězné mocnosti povšechné právo zadržeti a likvidovati všechen majetek poddaných nepřátelských států, který byl v té době na jejich území[5].

Nepřátelský ráz korporací.

§ 88a. V mezinárodním právu není pravidel, podle kterých by se rozhodovalo, má-li korporace ráz nepřátelský, a o této otázce se mnoho debatovalo při vypuknutí světové války. Prudký vývoj akciového podnikání málo se staral o válečné poměry, a zásada práva spolkového, že korporace je entitou rozdílnou od svých členů, nedostala se s nimi do té doby do vážného rozporu.

Britské mínění, obecně přijaté, spočívalo na autoritě případu *Janson v. Driefontein Consolidated Mines*[6], podle něhož korporace zapsaná (inkorporovaná) v zemi nepřátelské má ráz nepřátelský. Ale bylo pochybné, zdali korporace, provádějící obchody v zemi nepřátelské, která však nebyla tam zapsána (inkorporována), má rovněž ráz nepřátelský, a dále, zdali korporace, která není ani zapsána ani neprovádí obchodů v zemi nepřátelské, může za některých okolností nabýti takového rázu. Prvá z těchto otázek vznikla ihned ve spojení s obchodováním s nepřítelem[7], a proklamace, brzy, jakmile pominul jakýsi zmatek v míněních, ustálily se na názoru, že nepřátelský ráz mají společnosti „kdekoliv inkorporované, *obchodující* v nepřátelské

[1] 5 a 6 Geo. V. c. 105.

[2] Podrobnosti viz M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), a článek v *Journal of Comparative Legislation*, 3. ser., II. (1920), str. 269 až 283.

[3] 9 a 10 Geo. V. c. 92.

[4] Garner, I. §§ 72—74.

[5] Viz na příklad mírovou smlouvu s Německem, článek 297.

[6] [1902] A. C. 484, str. 497.

[7] Viz dále § 101.

zemi[1]. Druhá otázka byla vznesena na sněmovnu lordů, v případě *Daimlerově*[2], kde bylo usneseno, že společnost nabývá rázu nepřátelského, „jestliže její úředníci nebo lidé *de facto* řídící její obchody, sídlí v nepřátelské zemi, nebo sídlíce kdekoliv, drží s nepřítelem, nebo jednají podle jeho instrukcí nebo pod jeho řízením. Ráz jednotlivých akcionářů nemůže sám o sobě působiti na ráz společnosti[3]".

Soudy francouzské, setkávajíce se s touž nesnází, hájily mínění, že mají-li určiti nepřátelský ráz, mají právo, „jíti až na dno věcí a zjistiti, je-li společnost francouzskou společností skutečně, nebo je-li jí pouze zdánlivě[4]".

Americká prakse zase, ačkoliv také přisuzovala nepřátelský ráz společnostem inkorporovaným, nebo obchodujícím v zemi nepřátelské[5], nepřisuzovala takového rázu společnosti, která zde není ani inkorporovaná, ani zde neobchoduje. Její soudy drží se pevně učení, že členové korporace se důsledně považují za občany téhož státu, jako korporace[6].

§ 89. Před světovou válkou platilo o lodích obecné pravidlo, že jejich ráz jest dán jejich vlajkou. Tento průkaz platí dosud, pokud loď pluje pod vlajkou nepřátelskou[7]. Nepřátelský ráz lodí.

[1] Viz M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), str. 122, a Proklamace ze 14. září 1914.

[2] *Daimler Co. Ltd. v. Continental Tyre and Rubber (Great Britain) Co. Ltd.* [1916], 2 A. C. 307.

[3] Str. 345. V případě *The Poona*, (1915), 1 B. a C. P. C. 275, kořistní soud přišel k jinému závěru. Ale toto rozhodnutí předcházelo rozhodnutí sněmovny lordů v případě *Daimler*. Podrobné pojednání o národnosti korporací, viz M'Nair, op. cit., Schuster v *Grotius Society*, II. str. 57—85, a jinou literaturu, uvedenou dil. I. § 293 n. Viz také *The Polzeath*, (1916) P. 117.

[4] *Société Conserve Lenzbourg*, uvedená Garnerem, I. § 153. *Journal du Droit International* (Clunet), XIII. (1915), str. 1164.

[5] Viz § 2 a amerického Zákona o obchodování s nepřítelem, 1917.

[6] *Fritz-Schulz Co.* v. *Raimes Co.*, (1917) 164 N. Y. S. 454, uvedený Garnerem, I. § 154. Viz rovněž *Stumpf* v. *Schreiber Brewing Co.*, (1917) 242 Fed. 80, rovněž uvedeno v Garnerovi.

[7] Není rozdílu v tom, je-li majitel poddaným neutrálního vnitrozemního státu, bez námořní vlajky, a že loď tedy musí plouti pod vlajkou státu námořního. Jestliže vlajka, pod niž loď pluje, je vlajka nepřátelská, má loď ráz nepřátelský.

Ať je národnost jejího majetníka jakákoliv — ať už jest poddaným neutrálního státu, nebo některého z válčících — má nepřátelský ráz. Ale obráceně, že by totiž loď, jejímž majetníkem je nepřítel, a která pluje pod neutrální vlajkou, neměla rázu nepřátelského, stejně jako loď, která patří poddanému neutrálního státu, a pluje pod vlajkou jiného neutrálního státu, toho za světové války kořistní soudy válčících států neuznávaly. I před válkou světovou byla vlajka neutrálního státu rozhodujícím faktorem pouze tehdy, jestliže loď pod ní plula oprávněně. Bylo-li shledáno, že loď, plující pod vlajkou některého neutrálního státu, neměla, podle vnitrostátního práva tohoto státu, práva na vlajku, kterou vyvěsila, musil se zjistiti skutečný ráz lodi, mělo-li se rozhodnouti, je-li nebo není-li rázu nepřátelského. Nicméně byly výjimky z tohoto pravidla.

(1) Jak bylo ustanoveno článkem 46 neratifikované Deklarace londýnské[1], neutrální loď obchodní nabyla rázu nepřátelského, jestliže se přímo účastnila skutků nepřátelských[2], jsouc výlučně používána vládou nepřátelskou, a je-li v té době výlučně určena pro přepravu sborů nebo doručování zpráv nepříteli. Skutek, kterým neutrální loď nabyla nepřátelského rázu, nemusil být nutně vykonán *po* vypuknutí války, neboť i *před* vypuknutím války mohla se do té míry ztotožniti s cizím státem, že při vypuknutí války proti tomuto státu přešel na ni *ipso facto* ráz nepřátelský, leč by s ním přerušila spojení. To by bylo, na příklad, postavení cizí lodi obchodní, která byla v době míru najata některým státem pro transport vojenských sborů nebo

Rovněž pluje-li loď pod nepřátelskou vlajkou, neunikne zabavení, je-li stižena hypotékou ve prospěch poddaných státu nepřátelského. Viz *The Marie Glaeser*, (1914) 1 B. a C. P. C. 38; (1914) P. 218. Soud kořistní nehledí na hypotéky a závazky tížící lodi nepřátelské.

[1] Viz dále § 410.

[2] Může-li se mužstvo neutrální lodi, která se přímo účastní skutků nepřátelských, státi pouze zajatci, nebo může-li být potrestáno jako váleční zločinci, nezdá se být vyřešeno. Schramm, *Das Prisenrecht* (1913), str. 358, přijímá druhou možnost.

válečného materiálu, a pokračovala v provádění smlouvy, i když vypukla válka[1].

(2) Jak bylo ustanoveno článkem 63 neratifikované deklarace, neutrální loď obchodní nabyla nepřátelského rázu *ipso facto*, jestliže násilně odpírá legitimnímu provádění práva prohlídky a zajetí[2].

(3) Podle britské prakse, kterou převzala Amerika a Japonsko[3], neutrální lodi obchodní rovněž nabývají rázu nepřátelského, poruší-li tak zvané pravidlo z r. 1756[4], zabývají-li se totiž v době válečné obchodem, který vyhradil nepřítel před válkou výlučně lodím, plujícím pod jeho vlajkou. Neratifikovaná Deklarace londýnská ani nezamítla ani nepřijala tohoto pravidla z r. 1756, neboť článek 57 stanovil výslovně, že tento případ zůstal nerozřešen.

Tyto výjimky byly uznávány před válkou světovou a platí dosud. Kdyby však Londýnská deklarace bývala ratifikována, nebyla by byla uznávána výjimka z pravidla, uloženého v jejím článku 57 (že s výhradou předpisů, týkajících se převedení pod jinou vlajku, má ráz lodi býti dán vlajkou, kterou má loď právo vyvěsiti), opírající se o to, že by loď, ačkoliv právem používá neutrální vlajky, patřila zcela nebo částečně osobě rázu nepřátelského.

[1] V případě *The Kow-shing*, který ztratil svou dřívější důležitost, britská loď právě před vypuknutím čínsko-japonské války byla najata čínskou vládou pro transport čínských vojáků a munice na Koreu. V korejských vodách setkala se s loďstvem japonským, byla zastavena, zkontrolována, a dostala rozkaz následovati japonský křižník. Ačkoliv britský kapitán byl ochoten podříditi se, nechtěli k tomu Číňané na palubě přivoliti. Tu Japonci zahájili střelbu a loď potopili. Poněvadž tehdy nepřátelství bylo možno začíti bez předchozího prohlášení války, bylo japonské jednání v souhlasu s pravidly mezinárodního práva. Viz Hall, § 168*. Takahashi, *Cases on International Law during the Chino-Japanese War* (1899), str. 27—51; Holland, *Studies*, str. 126 až 128.

[2] Viz dále § 422.

[3] Viz *The Montara* v Takahashi, str. 633 a Hurst, II. str. 403; na druhé straně ruský nejvyšší soud kořistní zamítl pravidlo z r. 1756 v případě *The Thea*; viz Hurst, I. str. 96.

[4] Viz dále § 289 a Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 169—192.

Není pochyby, že britská prakse, která dříve převládala, uznávala takovou výjimku, kde loď, plující pod neutrální vlajkou, byla částečně majetkem nepřátelského poddaného[1]. Tak v případě *The Industrie*[2] prohlásil dr. Lushington: „Pluje-li loď pod neutrální vlajkou, a mohou-li zajimatelé dokázati, že celé vlastnictví není neutrální, nýbrž že část jeho náleží nepříteli v tom případě je rozdělíte a zabavíte část, která je nepřátelská, nikoli však část neutrální.“ Toto *obiter dictum* bylo tím pozoruhodnější, že v případě, který se udál předtím[3], mělo se za to, že lodi mají *in toto* ráz, který jim propůjčuje jejich vlajka, „s vyloučením všech uplatňovaných zájmů, které na nich dosud mají osoby, žijící v neutrálních zemích.“ Z toho důvodu podíly neutrála na lodi nepřátelské byly zabavovány[4].

Ale článek 57 neratifikované Deklarace londýnské byl uveden v platnost[5] Velkou Britanií při vypuknutí války a jím se vylučovalo každé vyšetřování o rázu majitelů lodi.

Francie rovněž uvedla článek 57 v platnost; ale postup, který přijalo Německo, kupujíc neutrální lodi a posílajíc je na moře pod neutrální vlajkou[6], brzy přesvědčil Velkou

[1] Viz Hall. § 169, str. 524, n. 2; Holland, *Prize Law* § 19, No. 3; Westlake, II. str. 170.

[2] (1854) Spinks 54.

[3] Viz *The Vrow Elizabeth*, (1803) 5 C. Rob. 2, str. 4.

[4] Viz rovněž *The Primus*, (1854) Spinks 48.

[5] Co se týká právního postupu stran Britského kořistního zákona (British Prize Law) ve vládním nařízení (Order in Council ze dne 20. srpna 1914, *London Gazette*, 21. srpna 1914), které uvedlo v platnost Deklaraci londýnskou, s určitými výhradami, viz *The Proton*, (1918) 3 B. a C. P. C. 125.

[6] Viz případy s loďmi Wagnerovými (*American Transatlantic Company owners of the steamships kankakee, Hocking and Genesee* versus *His Majesty's Procurator general*, (1917) uvedené v *The Times* ze 24. července 1920) a Garner, I. § 135. Německý finančník v zimě r. 1914 a roku násl. koupil jedenáct neutrálních lodí prostřednictvím neutrálních agentů a ujednal smlouvu prostřednictvím těchto agentů s Wagnerem, americkým poddaným německého původu, podle které měl Wagner založiti americkou akciovou společnost, jež by provozovala jimi plavbu a zabezpečila jim americkou registraci. Avšak sotva se jim dostalo americké registrace, vzdala se Velká Britanie a Francie (viz nahoře) článku 57 londýnské dekla-

Britanii a Francii, že se musí tohoto článku vzdáti. Důsledkem toho vládním nařízením ze dne 20. října 1915 zrušila Velká Britanie tento článek a prohlásila, že pro příště britské kořistní soudy budou se říditi dřívější britskou praksí[1]. Francie změnila podobně svou politiku[2]. Britský kořistní soud uvažoval o rázu lodi jsoucí ve vlastnictví německém a plující pod britskou vlajkou v případě *St. Tudno*[3] a pod neutrální vlajkou v případě *The Hamborn*[4] a usoudil, že „je ustáleným pravidlem kořistního práva, které spočívá na zásadách, podle kterých jednají kořistní soudy, pronikati skrze formy a technické obraty a nad ně k faktům a skutečnostem. To . . . znamená, že . . . majitelé jsou vázáni vlajkou, kterou si zvolili za svou, avšak ti, kteří zajímají, nejsou, pokud jde o vztah k nim, takto vázáni“[5].

Tato pravidla platí o všech neutrálních lodích, které nabyly nepřátelského rázu:

a) všechno nepřátelské zboží, které je na lodi, může být konfiskováno, i když v době, kdy bylo nakládáno, loď byla neutrální;

b) předpokládá se, že všechno zboží na lodi je zbožím nepřátelským, a vlastníci neutrálního zboží musí prokázati jeho neutrální ráz;

c) pravidla, která se týkají potápění neutrální kořisti, zde neplatí, poněvadž tyto lodi jsou nyní loděmi nepřátelskými.

§ 90. Jest starou zvykovou normou[6], že všechno zboží, které se nalézá na nepřátelské obchodní lodi, považuje se Nepřátelský ráz zboží.

race a několik z oněch lodí bylo zajato a zabaveno jakožto majetek německý, ačkoliv pluly pod americkou vlajkou.

[1] Viz Garner, I. § 134.

[2] Viz Garner, ibid., kde cituje francouzský případ s *Willkommen*.

[3] (1916) 2 B. a C. P. C. 273; [1916] P. 291.

[4] (1917) 3 B. a C. P. C. 80, 379; [1918] P. 19; [1919] A. C. 993.

[5] 3 B. a C. P. C. 80, str. 83. O případu „Presidente Mitre“ viz Garner, I. § 135.

[6] Viz *The Roland*, (1915) 1 B. a C. P. C. 188, a francouzský případ s *The Porto*, (1915) *R. G.* XXIII. (1916), Jurisprudence, str. 66, a Garner, I. § 113. Pravidlo bylo vtěleno do neratifikované Deklarace londýnské.

za zboží nepřátelské, leč by neutrální majitelé dokázali opak. Dále, obecně se uznává, že nepřátelský ráz zboží závisí na nepřátelském rázu jeho majitelů. Poněvadž však není obecně uznávaných pravidel o nepřátelském rázu jednotlivců, není obecně uznávaných pravidel o nepřátelském rázu zboží. Neratifikované londýnské deklaraci se nepodařilo stanoviti nějaké pravidlo, poněvadž mocnosti nemohly dospěti k dohodě.

(1) Poněvadž podle britské a americké prakse jednotlivec, který má bydliště v zemi nepřátelské, nabývá rázu nepřátelského[1], všechno zboží patřící[2] jednotlivcům bydlícím v zemi nepřátelské je zbožím nepřátelským, a všechno zboží, které patří jednotlivcům, nebydlícím v zemi nepřátelské, není zpravidla zbožím nepřátelským. Z toho důvodu zboží, které patří nepřátelským poddaným, sídlícím v zemích neutrálních[3], nemá rázu nepřátelského, ale zboží, které patří poddaným neutrálních států, sídlícím v zemi nepřátelské[4], má ráz nepřátelský, i když by to bylo zboží cizího konsula, ustanoveného a sídlícího v zemi nepřátelské[5]. Dále zboží poddaných jednoho válčícího, kteří bydlí na území druhého

[1] Viz na Příklad definici „nepřítele" jakožto „osob a skupin osob, které jsou usedlé nebo provozují obchody v některé zemi, s níž je Jeho Veličenstvo v přítomné době ve stavu válečném," v Zákoně o obchodování s nepřítelem (doplněk) 1914 (5. Geo. V. c. 12) a definici v „American Trading with the Enemy Act", 1917, citovaný Garnerem, I. § 144.

[2] Britský soud kořistní neuznává nároků zástavního věřitele (pledgee), béře však ohled na právní vlastnictví zboží. *The Qdessa*, (1914) 1 B. a C. P. C. 163, 554 a cp. *The Ningchow*, (1915) 1 B. a C. P. C. 288; [1916] P. 221, kde zástavní dlužníci ztratili právo zboží vyplatiti a tím přestali býti majiteli.

[3] *The Postilion*, (1779) Hay a Marriot 245; *The Danous*, (1802) 4 C. Rob. 255n. Jestliže však nepřátelský poddaný opustí své neutrální bydliště před zabavením svého zboží, má pak toto zboží ráz nepřátelský; *The Flamengo*, (1915) 1 B. a C. P. C. 509. Zboží, které náleží nepřátelské firmě v zemi neutrální, kde cizinci jsou exterritoriální (jako v Číně), má ráz nepřátelský; *The Eumaeus*, (1915) 1 B. a C. P. C. 605.

[4] *The Baltica*, (1857) 11 Moore P. C. 141.

[5] *The Indian Chief*, (1801) 3 C. Rob. 12.

válčícího, a kterým se povoluje zůstati tam po vypuknutí války, nabývá rázu nepřátelského v očích prvého, ale ztrácí ho (pokud jde o právo kořistní) v očích druhého[1]. Dále, výnos statku, na území nepřátelském, který patří nepřítomnému poddanému neutrálního státu, má ráz nepřátelský, neboť „nic[2] nemůže býti určitější a pevnější než zásada . . ., že vlastnictví půdy vtiskuje majiteli ráz země, pokud se týká výnosu ze statku, o nějž jde . . ., ať je místo bydliště majitele jakékoliv". Dále vlastnictví obchodního domu, který si zřídil v nepřátelské zemi neutrální poddaný sídlící jinde, rovněž nese ráz nepřátelský, poněvadž majitel má „obchodní bydliště" v zemi nepřátelské[3]. Jestliže však, konečně, nepřátelský poddaný, který je usedlý na území nepřátelském, má obchodní dům ve státě neutrálním, není tímto faktem dotčen nepřátelský ráz jeho majetku[4].

(2) Na druhé straně, podle prakse francouzské před válkou světovou, byla výlučně národnost majitele zboží rozhodujícím činitelem, a nezáleželo na tom, kde má bydliště. Proto na nepřátelských lodích obchodních pouze takové zboží mělo ráz nepřátelský, které náleželo poddaným nepřátelským, ať už tito sídlí na území nepřátelském nebo neutrálním; a všechno takové zboží na nepřátelských lodích obchodních, které patřilo poddaným neutrálních států, nemělo rázu nepřátelského, ať už tito poddaní bydlili na neutrální nebo na nepřátelské půdě[5].

[1] *The Venus*, (1814) 8 Cranch 253.

[2] Z rozsudku Williama Scotta v případě *The Phoenix*, (1803) 5 C. Rob. 41; viz rovněž *The Asturian*, (1916) 2 B. a C. P. C. 202; [1916] P. 150; *Thirty Hogsheads of Sugar v. Boyle* (Beutzen v. Boyle), (1815) 9 Cranch 191.

[3] *The Anglo-Mexican* a *The Lutzow*, (1917) 3 B. a C. P. C. 24, 37. Soudní výbor tajné rady, zrušiv rozhodnutí soudů nižších, omezil tuto zásadu. Viz rovněž starší případy *The Portland*, (1800) 3 C. Rob. 41; *The Jonge Klassina*, (1803) 5 C. Rob. 297; *The Freundschaft* (1819), 4 Wheaton 105.

[4] *The Clan Grant*, (1915) 1 B. a C. P. C. 272.

[5] Viz francouzské případy *Le Hardy contre La Voltigeante*, (1802) a *La Paix*, (1803) 1 Pistoye et Duverdy 321 a 486; *Le Joan* (1870); *Le Nicolaus* (1871); *Le Thalia* (1871) *Le Laura Louise* (1871); Barloux 101, 108, 116, 119.

Za války turecko-italské přijaly italské soudy praksi francouzskou. Avšak požadavky světové války[1] přinutily i Francii, aby se řídila jinou politikou.

Postoupení nepřátelských lodí.

§ 91. Otázka stran postupování[2] lodí nepřátelských poddaným neutrálních států, buď krátce před válkou nebo během války, je částí širší otázky o rázu nepřátelském, neboť jest vlastně třeba rozhodnouti, zdali takové postoupení[3] zbavuje tyto lodi jejich nepřátelského rázu. Je zřejmé, že je-li tomu tak, majitelé nepřátelských lodí obchodních mohou se vyhnouti nebezpečí zajetí a konfiskace tím, že prodají své lodi poddaným neutrálních států. Před námořní konferencí londýnskou r. 1908—1909, nedohodly se námořní mocnosti o společných pravidlech v tomto předmětě. Podle prakse francouzské[4], nemůže býti uznáno žádné postoupení nepřátelských lodí neutrálům po vypuknutí války, a loď, která byla takto postoupena, podrží ráz nepřátelský; ale každé oprávněné postoupení před vypuknutím války propůjčovalo lodi ráz neutrální. Na druhé straně, podle americké a britské prakse[5], nepřátelské lodi mohly být postoupeny pod neutrální vlajku před vypuknutím války nebo po něm, a ztrácely tak svůj nepřátelský ráz předpokládajíc, že postoupení se stalo *bona fide*[6], nebylo provedeno ani v blokovaném přístavě[7] ani dokud byla loď *in transitu*[8], a jestliže prodávající nepodržel žádného podílu na lodi nebo práva znovu získati nebo odkoupiti loď po válce[9].

[1] Viz Coquet v *R. G.*, XXI. (1914), str. 253—258.

[2] O tomto předmětě úplně pojednává Garner, I. §§ 121—138.

[3] Viz Holand, *Prize Law*, § 19; Hall § 171; Twiss, II. §§ 162—163, Phillimore, III. § 486; Boeck, Nos. 178—180; Bonfils, Nos. 1344 až 1349[1]; Dupuis, Nos. 117—129 a *Guerre*, Nos. 62—66.

[4] Viz Dupuis, No. 97; Garner, I. § 126—127.

[5] Garner, I. §§ 127—128.

[6] *The Vigilantia*, (1798) 1 C. Rob. 1; *The Baltica*, (1857) 11 Moore P. C. 141; *The Benito Estenger*, (1899) 176 U. S. 568.

[7] *The General Hamilton*, (1805) 6 C. Rob. 61.

[8] V okamžiku, kdy loď postoupena *in transitu* dospěje do přístavu, kde ji převezme její majitel, považuje se cesta lodi za skončenou; *The Vrow Margaretha*, (1799) 1 C. Rob. 336; *The Jan Frederick*, (1804) 5 C. Rob. 128.

[9] *The Sechs Geschwistern*,

V neratifikované Deklaraci londýnské [1] byla uložena jasná a rozhodná pravidla o postupování nepřátelských lodí, která činila rozdíl mezi postoupením pod neutrální vlajku *před* vypuknutím nepřátelství a *po* něm.

(1) Podle článku 55 postoupení nepřátelské lodi pod vlajku neutrální mělo býti *platným*, nastalo-li *před* vypuknutím nepřátelství, leč by zajímající mohl dokázati, že se stalo za tím účelem, aby bylo zamezeno zajetí. Jestliže by však kupní smlouva (bill of sale) nebyla na lodi a postoupení nastalo méně než šedesát dní před vypuknutím nepřátelství, mělo být považováno za neplatné, leč by loď mohla dokázati, že se nestalo za účelem zamezení zajetí. Aby obchod byl opatřen zárukou, že postoupení lodi nebude tak snadno považováno za neplatné z toho důvodu, že se stalo za účelem zamezení zajetí, bylo ustanoveno, že nastalo-li postoupení více než třicet dní před vypuknutím nepřátelství, má tu býti nevyvratitelná presumpce pro jeho platnost, jestliže bylo bezpodmínečné, úplné, a ve shodě se zákony příslušných zemí, a jestliže ani správa lodi, ani výnos její, ani užívání její nezůstalo v týchž rukách jako před postoupením. Ale i v tomto případě loď měla být podezřelá, jestliže postoupení nastalo méně než šedesát dní před vypuknutím nepřátelství, a nebyla-li kupní smlouva na lodi. Může tudíž býti zajata, podrobena v přístavu vyšetřování před kořistním soudem, a nemůže žádati náhrady za zajetí, i kdyby ji soud osvobodil.

(2) Podle čl. 56 postoupení nepřátelské lodi pod neutrální vlajku *po* vypuknutí nepřátelství mělo být neplatné, leč by vlastník mohl dokázati, že postoupení nenastalo v úmyslu, aby bylo zamezeno zajetí. Mimo to byla tu nevyvratitelná presumpce, že postoupení je neplatné, nastalo-li v blokovaném přístavě, nebo dokud loď byla *in transitu*, nebo ponechal-li si prodávající právo loď znovu zakoupiti nebo získati, nebo nebyly-li splněny požadavky vnitrostátního práva, kterými se řídí právo užívati vlajky, pod níž loď plula.

(1801) 4 C. Rob. 100; *The Jemmy*, (1801) 4 C. Rob. 31.

[1] Garner, I §§ 129—130.

Italské soudy jednaly podle článků neratifikované deklarace za války turecko-italské a zabavily dvě plachetní lodi *Vasilios* a *Aghios Gorghios*, původně turecké, které však *po* vypuknutí války byly prodány řeckému poddanému a registrovány pod řeckou vlajkou[1].

Dále, při vypuknutí světové války, Velká Britanie, Francie a Rusko rozhodly se uplatniti tyto články[2], a francouzský soud kořistní rozhodl v důležitém případě *The Dacia* souhlasně s těmito články. *Dacii* koupil po vypuknutí války od německé společnosti americký občan v době, kdy kotvila v americkém přístavě a byla zapsána v americkém rejstříku, neboť Spojené státy byly tehdy neutrální. Byla zajata francouzským křižníkem cestou do Rotterdamu a zabavena. Soud trval na tom, že žalobci se nepodařilo dokázati, že postoupení se nestalo za tím účelem, aby bylo zamezeno zajetí[3].

Normy a prakse dosud uvedené v tomto oddíle vztahují se pouze na postoupení *soukromých* nepřátelských lodí; netýkají se případu, kdy válčící stát postoupil neutrálnímu některou ze svých válečných lodí za tím účelem, aby se vyhnula zajetí. Otázka, může-li se válečná loď takto zbaviti nepřátelského rázu, vznikla za světové války, když dva

[1] Viz Garner, I. § 129 n.

[2] O britském případu, kde se stal pokus postoupiti německou loď pod britskou vlajku, zatím co byla *in transitu* právě před vypuknutím války mezi Velkou Britanií a Německem. Viz *The Tommi*, (1914) 1 B. a C. P. C. 16; [1914] P. 251. Viz rovněž kanadský případ s *The Bellas*, (1914) 1 B. a C. P. C. 95, a francouzský případ s *The Colonia* v *R. G.*, XXII. (1915), Jurisprudence, str. 45—47, a Garner, I. § 123.

[3] Viz *R. G.*, XXII. (1915), Jurisprudence, str. 83, a *A. J.*, IX. (1915), str. 105. Srovnej *The Edna*, (1919) 3 B. a C. P. C. 407. Viz rovněž Garner, I. §§ 124—125, 132—133, 136, 138, kde pojednává o těchto otázkách a uvádí případy *The Brindilla*, *Platuria* a *Petrolite*, německý případ s *The Pass of Balmaha*, a nezdařené vyjednávání mezi Chile a Velkou Britanií, za účelem uznání platnosti postoupení německých lodí pod chilskou vlajku, které chtěla chilská vláda koupiti. Později za války, když nedostatek lodí se stal akutní, nenamítala Velká Britanie ničeho proti nepřátelské lodi pod vlajkou americkou. Viz Garner, I. § 136 n. postoupení.

německé křižníky *Goeben* a *Breslau*, nemajíce možnosti uniknouti ze Středozemního moře, odjely Dardanelami do Cařihradu a tam byly hlášeny jako prodané Turecku, které bylo tehdy neutrální. Lodi, které takto postoupil válčící stát neutrálnímu *poddanému*, přicházívaly ve starších válkách před britské[1] a americké[2] soudy kořistní a bývaly prohlašovány za propadlé z toho důvodu, že válčící loď válečná nemůže pozbýti svého nepřátelského rázu během války.

Postupování zboží na lodích nepřátelských.

§ 92. Postupování nepřátelského zboží na lodích nepřátelských jest rovněž částí širší otázky po nepřátelském rázu, neboť i tu jedná se o to, zdali takové postoupení zbavuje toto zboží jeho nepřátelského rázu[3] a nebylo ani zde jednotné prakse mezi námořními státy, když se r. 1908 až 1909 sešla v Londýně námořní konference. Britská a americká prakse nikdy nechtěla uznati prodej *po vypuknutí války*, bylo-li zboží *in transitu*, a loď zajata dříve, než se neutrální kupec skutečně ujal vlastnictví zboží[4]. Naproti tomu prakse francouzská obyčejně uznávala takový prodej *in transitu*, předpokládajíc, že bylo možno dokázati, že se stal *bona fide*[5].

Čl. 60 neratifikované Deklarace londýnské ustanovoval, že nepřátelské zboží na nepřátelské lodi naložené podrží svůj nepřátelský ráz, dokud nedojde na místo určení bez ohledu na jakýkoliv postup, uskutečněný po vypuknutí nepřátelství v době, kdy zboží bylo *in transitu*. Takové

[1] *The Minerva*, (1807) 6 C. Rob. 396.

[2] Viz *The Georgia*, (1868) 7 Wall. 32, a Garner, I. § 139, který rovněž uvádí americký případ s *The Etta*, (1864) 25 Fed. Cases, No. 15, str. 60.

[3] Viz Hall, § 172; Twiss, II. §§ 162, 163; Phillimore, III. §§ 487, 488; Dupuis, Nos. 141—149, a *Guerre*, Nos. 68—73. Boeck, Nos. 182—183.

[4] *The Jan Frederick*, (1804) 5 C. Rob. 128; *The Ann Green*, (1812) 1, Gallison, 274. Avšak v tom případě, že nepřítel prodá neutrálu zboží *in transitu bona fide* před vypuknutím války, a bez očekávání války, ačkoliv válka zasáhne, nepodléhá takové zboží konfiskaci. *The Southfield*, (1915) 1 B. a C. P. C. 332.

[5] Viz Boeck, No. 162; Dupuis, No. 142.

zboží tedy mohlo být konfiskováno, ačkoliv bylo prodáno *in transitu* poddaným neutrálních států [1].

Při vypuknutí světové války Velká Britanie a někteří jiní válčící uvedli tento článek v platnost. Neřešil se jím však případ, kdy zboží prodané nepřítelem neutrálovi a jemu zaslané je zabaveno při dopravě a dříve, než mu bylo skutečně dodáno. Podle prakse britské je hlavní otázkou v takovém případě doba, kdy přešlo vlastnictví zboží. Bylo-li prodáno neutrálovi *bona fide,* a aniž byla očekávána válka, pak, i když válka vypukla před naloděním, má rozhodnouti vnitrostátní právo, kdy přešlo vlastnictví zboží na kupujícího, a jestliže se tak stalo před naloděním, zboží se nekonfiskuje [2]. Jestliže však zboží bylo prodáno po vypuknutí války (nebo i když válka hrozila), rozhoduje se otázka, kdy přešlo vlastnictví, podle práva kořistního, a podle práva kořistního zboží, zaslané nepřítelem neutrálovi, nestane se dříve neutrálním vlastnictvím, až po skutečném dodání [3]. Na druhé straně zase, podle práva kořistního, zboží zaslané neutrálem nepříteli může býti zabaveno při dopravě, ačkoliv podle vnitrostátního práva může býti vlastníkem dosud neutrální prodávající [4]. Práva zajímajícího ne-

[1] Zvláštní pravidlo bylo ustanoveno pro ten případ, když nepřátelský příjemce zboží, které je na palubě nepřátelské lodi, učiní úpadek, dokud je zboží *in transitu*. V některých zemích — Velká Britanie je jednou z nich, viz §§ 44 Zákona o prodeji zboží (Sale of good Act) 1893 (56 a 57 Vict. c. 71). — má prodávající, kterému nebylo zaplaceno, v případě, že kupující učiní úpadek, uznané právo zákonné, znovu nabýti takového zboží, které se už stalo majetkem kupujícího, ale dosud ho nedošlo (právo zadržení *in transitu*). Z toho důvodu článek 60 ustanovoval, že zboží může nabýti opět svého neutrálního rázu a nemůže býti konfiskováno, jestliže před zajetím použil neutrální zasilatel následkem úpadku nepřátelského příjemce svého práva zadržeti zboží *in transitu*.

[2] *The Parchim*, (1915) 1 B. a C. P. C. 579, po odvolání zrušeno 2 B. a C. P. C. 489.

[3] *The United States*, (1916) 2 B. a C. P. C. 390, 525; *The Kronprincessin Margareta*, (1917) 2 B. a C. P. C. 409; *The Dirigo*, (1919) 3 B. a C. P. C. 439.

[4] Zajímavý případ je *The Palm*

mohou býti zmařena „pouhým převedením právního vlastnictví listinami“ [1].

Branch, (1916) 2 B. a C. P. C. 281, 3 B. a C. P. C. 241, kde se neutrální majetek stal majetkem nepřátelským po zabavení, ale před přelíčením. Srovnej *The Orteric*, [1920] A. C. 724.

[1] Viz *The United States*, (1916) 2 B. a C. P. C. 390, str. 393.

KAPITOLA II.

VYPUKNUTÍ VÁLKY.

I.

ZAČÁTEK VÁLKY.

Grotius, III. c. 3. §§ 5—14 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris Publici*, I. c. 2 — Vattel, III. §§ 51—65 — Hall, § 123 — Westlake, II. str. 19—28 — Lawrence, § 140 — Manning, str. 161—163 — Phillimore, III. §§ 51—66 — Twiss, II. §§ 31—40 — Halleck, I. str. 521—526 — Taylor, §§ 455—456 — Moore, VII. §§ 1106 až 1108 — Walker, § 37 — Hershey, Nos. 338—342 — Wharton, III. §§ 333—335 — Wheaton, § 297 — Bluntschli, §§ 521—528 — Heffter, § 120 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 332—347 — Gareis, § 80 — Liszt, § 39, V. — Ullmann, § 171 — Bonfils, Nos. 1027 až 1031[2] Despagnet, Nos. 513—516 — Merignhac, III.a str. 64—84 — Pradier-Fodéré VI. Nos. 2671—2693 — Nys, III. str. 29—49 — Rivier, II. str. 220—228 — Calvo, IV. §§ 1899—1911 — Fiore, III. Nos. 1272—1276 — Code, Nos. 1427—1433 — Martens II. § 109 — Longuet, §§ 1—7, 15—16 — Pillet, str. 61—72 — Lawrence. *War*, str. 26—44 — Barclay, *Problems*, str. 53—58 — Boidin, str. 116 až 121 — Bordwell, str. 198—200 — Higgins, str. 202—205 — Holland, *War*, § 16 — Lémonon, str. 395—406 — Nippold, II. str. 6—10 — Scott, *Conferences*, str. 516—522 — Spaight, str. 20—33 — Ariga, §§ 11—12 — Takahashi, str. 1—25 — *Land Warfare*, §§ 8—10 — Holland, *Studies*, str. 115 — Sainte Croix, *La Déclaration de Guerre et ses Effets immédiats* (1892) — Bruyas, *De la Déclaration de Guerre* etc. (1899) — Tambaro, *L'inizio della Guerra et la 3ª Convenzione dell' Aja del 1907* (1911) — Maurel, *De la Déclaration de Guerre* (1907) — Songhimoura, *De la Déclaration de Guerre* (1912) — Brocher v *R. I.*, IV. (1872), str. 400; Férand-Giraud v *R. I.*, XVII. (1885), str. 19; Nagasha v *R. I.*, 2. ser. VI. str. 475 — Rolin v *Annuaire* XX. (1904), str. 64—70 — Ebren a Martens v *R. G.*, XI. (1904), str. 133—148 — Dupuis v *R. G.*, XIII, (1906), str. 725—735 — Stowell v *A. J.*, II. (1908), str. 50—62.

O začátku války vůbec.

§ 93. Podle dřívější prakse mohl stav válečný nastati buď tím, že se válka vyhlásila, nebo tím, že stát proklamací a

manifestem oznámil, že se pokládá ve stavu válečném s jiným státem, nebo tím, že se jeden stát dopustil nepřátelských činů násilných proti státu druhému. Dějiny podávají mnoho příkladů válek, které byly začaty jedním z těchto tří způsobů. Ačkoliv Grotius vyslovil pravidlo, že je třeba vyhlášení války, má-li válka se počíti[1], ukazuje prakse států, že toto pravidlo nebylo přijato, a mnoho válek bylo vedeno mezi dobou Grotiovou a naší bez předchozího[2] vyhlášení války. Není pochyby, že mnozí spisovatelé[3] následujíce příkladu Grotiova, vždycky tvrdili, že platí norma, podle které je třeba vyhlášení války, má-li se válka počíti; ale není možno popříti, že do Druhé mírové konference r. 1907 taková norma nebyla ani sankcionována zvykem, ani obecnou nějakou smlouvou mocností. Nadto mnozí spisovatelé[4] jasně schvalovali tuto praksi mocností.

To ovšem neznamená, že v dobách dřívějších by byl měl některý stát právo zahájiti nepřátelství bez předcházejícího sporu. Nebylo a nemůže býti většího porušení mezinárodního práva, než zahájiti nepřátelství v době míru bez předcházejícího sporu a bez pokusů urovnati spor vyjednáváním[5]. Byl-li však pokus o vyjednávání bezúspěšným, nejedná stát zrádně, zahájí-li nepřátelství bez vyhlášení války, zvláště potom, byly-li přerušeny diplomatické styky. Norma, která byla přijata na Prvé a Druhé haagské konferenci[6], že totiž dříve, než se sáhne ke zbrani, je třeba použíti přátelských služeb nebo prostředkování přátelských mocností, *pokud toho okolnosti dovolují*, na věci mnoho nezměnila, neboť formule,

[1] III. c. 3. § 5.

[2] Viz Maurice, *Hostilities without Declaration of War* (1883).

[3] Viz na příklad Vattel, III. § 51; Calvo, IV. § 1907; Bluntschli, § 521; Fiore, III. Nos. 1274—1275; Heffter, § 120.

[4] Viz na příklad Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, 1 c. 2; Klüber, § 238; G. F. Martens, § 267; Twiss, II. § 35; Phillimore, III. §§ 51—55; Hall, § 123; Ullmann (prvé vydání), § 145; Gareis, § 80.

[5] Viz výše § 3, kde je uvedeno pravidlo, že žádný stát nesmí použíti donucovacích prostředků k urovnání sporů dříve, než se pokusí o vyjednávání.

[6] Článek 2 Konvence I.

pokud okolnosti dovolují, prakticky ponechává všechno volné úvaze mocnosti, která má v úmyslu vésti válku.

Válka mezi Ruskem a Japonskem r. 1904, která se počala tím, že japonské torpedové čluny napadly ruské válečné lodi v Port Arthuru dříve, než byla válka formálně vyhlášena, způsobila hnutí pro ustanovení některých psaných norem o začátku války. Ústav mezinárodního práva na své schůzi v Gentu r. 1906 přijal tři zásady[1], podle kterých válka nemá být začata buď bez vyhlášení války nebo bez ultimata a v obojím případě má se dříve, než válčící sáhne ke skutečným činům nepřátelským, povoliti dostatečný odklad, aby se mohla učiniti opatření proti zrádnému překvapení. Druhá haagská konference r. 1907 zabývala se tou věcí a vytvořila konvenci třetí, týkající se začátku nepřátelství.

Vyhlášení války.

§ 94. Podle článku 1 Konvence III., nesmí se nepřátelství započíti bez předchozí a nedvojsmyslné výstrahy, která se může státi buď ve formě vyhlášení války, které zjišťuje důvody, proč se dotyčná mocnost uchyluje ke zbrani, nebo ve formě ultimata, s podmínečným vyhlášením války.

Vyhlášení války je sdělení jednoho státu státu druhému, že stav mírový je mezi nimi skončen, a že nastává stav válečný. V dobách dřívějších dálo se vyhlášení války s větší nebo menší okázalostí; ale v posledních několika stoletích všechny tyto formality vymizely, a dnes může se tak státi prostým sdělením[2]. Podle článku 1 musí každé

[1] Viz *Annuaire,* XXI. (1906), str. 283.

[2] Tak 28. července 1914 zaslalo Rakousko-Uhersko formální vyhlášení války Srbsku. („Collected Diplomatic Documents [1915] str. 44.) Dne 2. srpna r. 1914 doručil německý velvyslanec v Petrohradě vyhlášení války ruskému ministru zahraničí (ibid. str. 234). 3. srpna 1914 německý velvyslanec v Paříži doručil francouzskému ministru zahraničí list, který, uváděje nepřátelské činy francouzských branných sil, oznamoval, že „následkem těchto útočných činů považuje se německá říše ve stavu válečném s Francií" (ibid. str. 240). Dne 6. dubna 1917 přijal Kongres Spojených států společnou resoluci, prohlašující, že hledíc k tomu, že Německo „dopustilo se opětovně činů válečných" proti Spojeným státům, stav válečný, který takto byl uvalen na Spojené státy, je „tímto formálně prohlášen".

vyhlášení války splňovati pouze dvě podmínky, totiž, nesmí dávati žádného podnětu k pochybnostem, a musí zjišťovati důvod pro použití zbraní. Není stanovena žádná lhůta mezi vyhlášením války a skutečným začátkem nepřátelství, a může tedy mocnost zahájiti nepřátelství ihned, jakmile oznámila nepříteli vyhlášení války. Tím více je třeba zdůrazniti, že nemůže být většího porušení práva mezinárodního, než poslati vyhlášení války, aniž se dříve stal pokus urovnati spor vyjednáváním.

Jak tedy se musí učiniti sdělení o vyhlášení války? Poněvadž nikde není výslovně stanovena norma, že vyhlášení války musí být sděleno písemně, mohlo by se tvrditi, že je přípustné sdělení jakýmikoliv prostředky, buď psanou listinou, zprávou telegrafickou nebo telefonickou, nebo přímým sdělením ústním. Myslím, že takového tvrzení nelze hájiti. Zdá se, že podstatná důležitost vyhlášení války a skutečnost, že podle článku 1 Konvence III., vyhlášení nesmí zavdávati podnět k pochybnostem a musí stanoviti důvod pro použití zbraní, vyžaduje psané listiny, kterou odevzdá druhé straně vyslanec. Dále, skutečnost, že článek 2 Konvence III. výslovně ustanovuje, že vypuknutí války *může býti* neutrálům *oznámeno i telegraficky,* ukazuje týmž směrem, neboť je oprávněn úsudek, že prohlášení války, které plní požadavky článku 1, *nemůže* býti sděleno telegraficky. A je-li telegrafická zpráva nepřípustna, tím méně jsou přípustny zprávy telefonické, a sdělení ústní. Mimo to, v posledních stoletích bývalo zvykem států doručovati psaná vyhlášení války, došlo-li k vyhlášení vůbec.

Pokud jde o vztah mezi válčícími, má se za to, že válka se v počala dnem jejího vyhlášení, třeba by ke skutečnému nepřátelství došlo mnohem později. Naproti tomu, pokud jde o poměr mezi válčícími a neutrály, nepovažuje se válka za zahájenou, dokud její vypuknutí nebylo notifikováno neutrálům, nebo jinak se jim nestalo nepochybně známým. Z toho důvodu článek 2 Konvence III. ustanovuje, že válčící musí ihned po vypuknutí války zpraviti[1] neutrály, třeba

[1] Viz dále § 307.

pouze telegraficky, a že stav válečný nebude míti účinků pokud jde o neutrály, dokud o něm nedostali notifikace, leč by bylo nepochybně zjištěno, že jim byl stav válečný znám.

Ultimatum. § 95. Druhá forma, kterou může míti nedvojsmyslná výstraha, jak ji předpokládá článek 1 Konvence III., je ultimatum s podmínečným vyhlášením války.

Ultimatum[1] je technický výraz pro písemné sdělení jednoho státu státu druhému, kterým se končí přátelské vyjednávání stran určitého rozporu a které formuluje naposled a kategoricky požadavky, které musí býti splněny, mají-li se odvrátiti jiná opatření. Ultimatum může býti prosté nebo kvalifikované. Je *prosté,* jestliže neobsahuje udání opatření, na které pomýšlí zasílající je mocnost. Je *kvalifikované,* jestliže udává opatření, na která se pomýšlí, ať už jsou to opatření odvetná nebo represalie, mírová blokáda, obsazení určitého území nebo válka[2]. Dále článek 1 Konvence III. nařizuje, aby kvalifikované ultimatum bylo tak stylisováno, aby příjemce nemohl míti žádných pochybností o začátku války v tom případě, že nesplní jeho požadavků.

Z toho důvodu, pošle-li stát prosté ultimatum státu druhému, nebo kvalifikované ultimatum, které hrozí opatřením jiným než válkou, není oprávněn v tom případě, že se nevyhoví podmínkám ultimata, zahájiti ihned nepřátelství bez předchozího vyhlášení války. Tak Italie poslala vyhlášení války Turecku r. 1911, ačkoliv mu předcházelo ultimatum, hrozící okupací Tripolisu.

Konvence III. nestanoví minimální lhůty, kterou musí ultimatum poskytovati, než dojde k zahájení nepřátelství; tato lhůta může tedy býti velmi krátká, jako na příklad několik hodin. Tím více je třeba znovu zdůrazniti, že není

[1] Viz výše § 28.

[2] Tak 4. srpna 1914 odevzdal britský velvyslanec v Berlíně německému ministru zahraničí písemné oznámení, že britská vláda, nedá-li Německo do půlnoci ujištění, že nebude dále pokračovati v přestupování belgické hranice, bude nucena „podniknouti všechny kroky, které má v moci, aby chránila neutrality Belgie". *Collected Diplomatic Documents* (1915), str. 109 až 112.

možné větší porušení mezinárodního práva, než poslati ultimatum bez předchozího pokusu urovnati spor vyjednáváním.

Stav válečný, který následuje po ultimatu, musí býti rovněž notifikován neutrálům, neboť článek 1 Konvence III. vztahuje se též na tento případ. Dále z téhož důvodu, jako v případě vyhlášení války, musí býti ultimatum, které obsahuje podmínečné vyhlášení války, sděleno druhé straně písemnou listinou.

Zahajovací nepřátelské činy válečné.

§ 96. Není pochyby, že po rozumu Konvence III. je zakázáno uchylovati se k nepřátelství bez předcházejícího vyhlášení války nebo bez kvalifikovaného ultimata. Avšak přes to může válka vypuknouti bez těchto předběžných opatření[1]. Stát může dát úmyslně rozkaz k zahájení nepřátelství bez předchozího vyhlášení války nebo bez kvalifikovaného ultimata. Dále branná moc dvou států, které se vzájemně sváří, může se pustiti do nepřátelství, aniž byla k tomu zmocněna a aniž příslušné vlády daly rozkaz, aby ustala od dalšího nepřátelství. Nebo násilným skutkům, jako represaliím, nebo za mírové blokády, nebo za intervence může druhá strana násilně čeliti a takovým způsobem vypukne nepřátelství.

Státy, které úmyslně dají rozkaz k zahájení nepřátelství bez předchozího vyhlášení války nebo bez kvalifikovaného ultimata, dopouštějí se ovšem mezinárodního deliktu; nicméně však vedou mezi sebou válku. Dále jest jisto, že státy, které připustí, aby byly zavlečeny do stavu válečného následkem nepřátelských činů svých branných mocí, k nimž jich nezmocnily, dopouštějí se mezinárodního deliktu, nicméně však vedou mezi sebou válku. Dále válka skutečně nastává, jestliže druhá strana násilně čelí násilným činům, které stát koná jako represalie, nebo za mírové blokády, nebo za intervence. Tedy ve všech těchto a podobných

[1] Tak v červnu 1913 vypuklo nepřátelství na dobytém tureckém území v Macedonii mezi vojskem bulharským a vojskem srbským a řeckým, k němuž se přidali Černohorci. Dále Turecko vstoupilo do války světové tím, že bombardovalo ruský přístav. Turecko však neratifikovalo Konvenci III.

případech musí se používati zákonů válečných, neboť válka zůstává válkou v očích mezinárodního práva, i když byla začata nezákonně, nebo vznikla automaticky z činů násilných, které nebyly myšleny jako činy válečné.

Ať je tomu jakkoliv, článek 2 Konvence III. platí rovněž o válkách, které vznikly takto a válčící musí bez odkladu poslati notifikaci mocnostem neutrálním, mají-li tyto býti povinny plniti povinnosti neutrality. Ale ovšem, neutrální mocnosti musí rovněž v tomto případě, i bez zvláštní notifikace plniti povinnosti neutrality, jestliže jim je nepochybně známo, že válka vypukla.

II.

ÚČINKY VYPUKNUTÍ VÁLKY.

Vattel, III. § 63 — Hall, §§ 124—126 — Westlake, II. str. 32—55 — Lawrence, §§ 143—146 — Manning, str. 163—165 — Phillimore, III. §§ 67—91 — Twiss, II. §§ 41—61 — Halleck, I. str. 526—552 a II. str. 124—140 — Taylor, §§ 461—468 — Walker, §§ 44—50 — Hershey, Nos. 343—350 — Wharton, III. §§ 336—337a — Wheaton, §§ 298—319 — Moore, V. § 779 a VII. §§ 1135—1142 — Heffter, §§ 121—123 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 347—362 — Gareis, § 81 — Liszt, § 39, V. — Ullmann, § 173 — Bonfils, Nos. 1044 až 1065 — Despagnet, Nos. 517—519 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2694—2720 — Mérignhac, III. a str. 84—115 — Nys, III. str. 50—70 — Rivier, II. str. 228—237 — Calvo, IV. §§ 1911—1931 — Fiore, III. Nos. 1290—1301 — a *Code* Nos. 1444—1450 — Martens, II. § 109 — Longuet, §§ 8—15 — Pillet, str. 72—84 — Bordwell, str. 200—211 — Spaight, str. 25—33 — Ariga, §§ 13—15 — Takahashi, str. 26—88 — Lawrence, *War*, str. 45—55 — Garner, I. §§ 27—37, 39—61, 80—98, 141—143, 162—171, 173—174, 62—79, 99—117 — Sainte Croix, *La Déclaration de Guerre et ses Effets immédiats* (1892), str. 166—207 — Meyer, *De l'Interdiction du Commerce entre les Belligérants* (1902) — Jacomet, *La Guerre et les Traités* (1909) — Markovitsch, *Des Effets de la Guerre sur les Contrats entre Particuliers* (1912) — Wehberg, str. 194—200 — Borchard, §§ 46, 354 — M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), — Politis v *Annuaire* XXIII. (1910), str. 251—281, a XXIV. (1911), str. 200—223 — Beer a Kleinfeller v *Z. I.*, XXV. (1915), str. 321 až 338 a str. 383—395.

Obecné účinky vypuknutí války.

§ 97. Když vypukne válka, i když se omezuje na dva členy rodiny národů, přece je jí dotčena celá rodina národů, neboť práva a povinnosti neutratity zasahují takové státy, které nejsou stranami ve válce. A poddaní neutrálních států mohou cítiti následky vypuknutí války mnohým způsobem. Válka je nejen pohromou pro obchod a průmysl celého světa, ale znamená také změnu právního postavení neutrálních lodí obchodních na širém moři, a poddaných neutrálních států na území válčících. Neboť válčící mají právo vstoupiti na neutrální obchodní lodi na širém moři, je prohledávati, a je-li třeba, zajímati, a cizinci, kteří zůstanou na území válčících, ačkoliv poddaní neutrálních mocností, nabývají do určitého stupně a do jisté míry rázu nepřátelského[1]. Nicméně vypuknutí války zasahuje hlavně a přímo styky mezi válčícími a jejich poddanými. Nebylo by však správné tvrditi, že všechny právní vztahy mezi stranami ve válce, a mezi jejich poddanými, pomíjejí při vypuknutí války. Válka není stav anarchie, který je právu lhostejný, nebo nepřátelský, nýbrž je to stav, který je uznáván a upraven právem mezinárodním, ačkoliv znamená přerušení mírových vztahů mezi válčícími.

Přerušení styků diplomatických a činnosti konsulární.

§ 98. Vypuknutí války má ihned za následek přerušení diplomatických styků mezi válčícími, jestliže se tak nestalo už dříve. Příslušní diplomatičtí zástupci jsou odvoláni, a požádají za své pasy, nebo obdrží je bez předcházející žádosti; ale požívají své výsady nedotknutelnosti a exterritoriality po celou dobu, které jim je třeba k opuštění země[2].

Je obyčejem[3], že oficielní residence[4] vyslance, který odešel, se svěří ochraně jiného cizího vyslance, a archivy, zůstanou-li

[1] Viz výše § 88.

[2] O událostech, které se sběhly při odchodu diplomatických zástupců jednotlivých válčících států při vypuknutí světové války, viz Garner, I. §§ 27—33.

[3] Viz podrobnosti v Garnerovi, I. § 39 n.

[4] Nicméně oficielní německá Bílá kniha uvádí (viz Garner, I. § 32), že německé vyslanectví v Petrohradě bylo v srpnu 1914 luzou zničeno. O konfiskaci sídla rakouské legace u papežského dvora v Římě viz výše díl I. § 390 n.

v zemi, se zapečetí[1]. Někdy jsou ponechány na starosti některému členu družiny odcházejícího vyslance, se svolením místní vlády.

Válka rovněž ukončuje činnost konsulární, a konsulární archivy se nechají na starosti konsulárnímu úředníku, nebo konsulu jiného státu[2]. Avšak otázka, má-li se dovoliti i konsulům, aby odešli, vzbudila na začátku války rekriminace. Některé válčící státy zabránily nepřátelským konsulům v odchodu[3] a obviňovaly se navzájem, že trpěly, aby se jim dála velká příkoří[4].

Rušení smluv.

§ 99. Dříve se hájilo mínění, a dodnes se ho někteří spisovatelé[5] zastávají, že vypuknutím války se ruší *ipso facto* všechny smlouvy uzavřené mezi válčícími, mimo ty, které byly uzavřeny zvlášť pro případ války. Ale velká většina moderních spisovatelů o mezinárodním právu vzdala se tohoto stanoviska[6], a téměř obecné je mínění, že válka žádným způsobem neruší všech smluv. Ale není jednotnosti v názoru na to, které smlouvy válka ruší a kterých neruší. Není ani jednotné prakse států, neboť staly se případy, že státy výslovně prohlásily[7], že považují následkem války všechny smlouvy za zrušené. Tak celá otázka zůstává dosud nerozřešena. Nicméně však většina spisovatelů shoduje se v následujících proposicích, a chování válčících během války světové, zdá se, že potvrzuje jejich správnost, alespoň v mnohých bodech:

a) *Smlouvy, při nichž stranami jsou jen státy válčící.*

(1) Vypuknutí války ruší všechny politické smlouvy mezi

[1] O opatřeních, která se stala při vypuknutí světové války, viz Garner, I. § 39.

[2] Viz výše díl I. § 436.

[3] Tak Německo zadrželo britské konsuly a Velká Britanie německé konsuly, dokud nenastala dohoda o výměně. *Parl. Papers*, Misc., No. 8 (1915), Cd. 7857.

[4] Podrobnosti u Garnera, I. §§ 34—36.

[5] Viz na příklad Phillimore, III. § 530, a Twiss, I. § 252, na rozdíl od Halla, § 125.

[6] Viz Jaconet, *op. cit.*, str. 113 až 128.

[7] Jako na příklad Španělsko r. 1898 při vypuknutí války se Spojenými státy severoamerickými (viz Moore, V., str. 375—380), a Turecko r. 1911 při vypuknutí své války s Italií.

válčícími (jako na příklad smlouvy alianční), které nebyly uzavřeny za tím účelem, aby byl zaveden trvalý stav věcí.

(2) Na druhé straně je zřejmé, že smlouvy zvláště uzavřené pro případ války nejsou zrušeny (jako smlouvy týkající se neutralisace určitých částí území válčících).

(3) Politické a jiné smlouvy, uzavřené za účelem zavedení trvalého[1] stavu věcí, nejsou *ipso facto* zrušeny vypuknutím války; ale nic nebrání tomu, aby vítězná strana neuložila mírovou smlouvou změny v takových smlouvách, nebo i jejich zrušení.

(4) Nepolitické smlouvy, které nemají za účel zavésti trvalý stav věcí (jako smlouvy obchodní na př.), nejsou *ipso facto* zrušeny; ale strany je mohou zrušiti nebo stavěti podle své volné úvahy.

Mírové smlouvy přijaly ten systém, že považovaly všechny smlouvy, které uzavřely dva válčící státy jako jediné strany, válkou za zrušené, ale dávaly vítězné mocnosti volbu, obnoviti je za určitých podmínek[2].

b) *Smlouvy, při nichž několik států jest stranou:*

(5) Tak zvané smlouvy právotvorné[3] (jako Deklarace pařížská na př.) neruší se vypuknutím války. Totéž platí o všech smlouvách, které uzavíralo množství států, jakožto strany (jako na př. Mezinárodní unie poštovní); ale válčící státy je mohou suspendovati, pokud se týkají jich samých, jestliže je válečné potřeby k tomu nutí[4], a fakticky to za světové války činily.

[1] Tak americké a anglické soudy — viz *The Society for the Propagation of the Gospel v. Town of Newhaven*, (1823) 8 Wheaton, 464, a *Sutton v. Sutton*, (1830) 1 Russ. a M. 663 — prohlásily, že článek 9 smlouvy z 19. listopadu 1794 mezi Velkou Britanií a Spojenými státy nebyl zrušen vypuknutím války r. 1812. Viz Moore, V. § 779, a Westlake, II. str. 33; viz rovněž cizí případy, o nichž pojednává Jaconet, *op. cit.*, str. 168 až 179.

[2] Viz mírovou smlouvu s Německem, článek 289. Velká Britanie obnovila podle toho předválečné smlouvy s Německem. Viz *London Gazette*, 23. VII. 1920. O Rakousku viz *London Gazette*, 2. IX. 1920.

[3] Viz výše díl I. §§ 18, 492, 555—568 c.

[4] Ústav mezinárodního práva na svém sjezdu v Christianii *r.* 1912

Mírové smlouvy stanoví, že pouze smlouvy „hospodářského a technického rázu“ v nich uvedené nabyly znovu platnosti mezi dotyčnou centrální mocností a těmi ze spojených a sdružených mocností, které je uzavíraly[1] a některé z nich pouze pozměněny: O smlouvách, které nejsou ani hospodářské ani technické, ale které uzavřelo mnoho států, neděje se zmínka ve smlouvách mírových, ale mocnosti správně je považují zase za platné.

Povážlivé postavení poddaných válčících států na území nepřátelském.

§ 100. Vypuknutí války dotýká se rovněž těch poddaných válčících států, kteří jsou v té době na území nepřátelském. V dobách dřívějších mohli býti ihned zadrženi jako váleční zajatci, a proto mnohé státy uzavřely v době míru zvláštní smlouvy pro dobu válečnou, které výslovně ustanovovaly dobu, která se povoluje jejich poddaným, aby opustili území druhého státu bez překážky[2]. Pod vlivem těchto smluv, které se staly obecnými v osmnáctém století, stalo se mezinárodní praksí[3], že se pravidelně povolovalo nepřátelským poddaným se vzdáliti během přiměřené lhůty, a není příkladu, že by během devatenáctého století[4] se bylo jednalo podle dřívějšího pravidla. Ačkoliv někteří spisovatelé[5] i dnes tvrdí, že přesně po právu stará norma dosud platí, můžeme

přijal některá pravidla o účinku války na smlouvy. Viz *Annuaire*, XXV. (1912), str. 648; *A. J.*, VII. (1913), str. 153 (kde jsou pravidla přeložena); a Davis, *Proceedings of the American Society of international Law*, VI. (1912), str. 124 až 132.

[1] Viz výše díl I. § 581 b., kde se jedná o tomto postupu.

[2] Viz seznam takových smluv v Hall, 4. vyd., § 126, str. 407, n. 1.

[3] Viz Garner, 1 § 40.

[4] Co se týká 10.000 Angličanů, kteří byli zadrženi ve Francii Napoleonem při vypuknutí války s Anglií r. 1803, a chováni tam po mnoho let jako váleční zajatci, je třeba pamatovati na to, že Napoleon si nečinil nároku na právo učiniti z takových civilistů, kteří byli při vypuknutí války na francouzské půdě, válečné zajatce. Odůvodňoval svůj čin jako represalie, neboť dle jeho názoru Anglie porušila právo mezinárodní tím, že zahájila nepřátelství zajetím dvou francouzských lodí obchodních v zálivu Andierne, aniž by formálně vyhlásila válku. Viz Alison, *History of Europe*, str. 277, a Bonfils, No. 1052.

[5] Viz Twiss, II. § 50; Rivier, II. str. 230; Liszt, § 39, V.; Holland, *Letters upon War and Neutrality* (2. vyd. 1913), str. 39.

směle[1] říci, že dnes je zvykovou normou mezinárodního práva, že všem takovým poddaným nepřátelským, kteří nejsou ani skutečnými, ani možnými členy jeho branné moci, má se povoliti přiměřená lhůta k odchodu. Na druhé straně zase takovým nepřátelským poddaným, kteří jsou aktivními nebo záložními důstojníky nebo reservisty a podobně, může se zabrániti v odchodu a mohou býti zadrženi jako váleční zajatci; neboť zásada sebezachování musí dávati válčícím právo zamítnouti možnost, vzájemně si dodávati prostředky, které zvětšují jejich schopnost výboje a obrany[2].

Většina států, když vstoupily do světové války, dovolila, aby nepřátelští poddaní na jejich území se vzdálili do určité doby[3]. Na př. Velká Britanie dovolila Němcům, aby odešli do 10. srpna 1914[4]. Avšak Německo a Rakousko-Uhersko zabránilo všem nepřátelským poddaným odejíti při vypuknutí války[5].

Ať je tomu jakkoli, válčící nemusí dovoliti[6] nepřátelským poddaným pobyt na svém území, ačkoliv se to často stává. Tak za války krymské bylo dovoleno ruským poddaným ve Velké Britanii a Francii, aby tam zůstali, právě jako Rusům v Japonsku a Japoncům ve většině částí Ruska za války rusko-japonské, a Turkům v Italii za války turecko-italské. Mimo to, za války světové dovolovali téměř všichni válčící nepřátelským poddaným, sídlícím na jejich území, aby zůstali[7]. Naopak zase, Francie vypudila všechny Němce za francouzsko-německé války r. 1870; bývalé jihoafrické

[1] Viz *Land Warfare*, § 12. Autor měl však v úmyslu uvažovati, může-li se toto pravidlo ještě hájiti, hledíc na praktické nesnáze, které působí přerušení komunikací a na význam, jenž se dnes přikládá pracovní síle a vyzvědačství.

[2] Viz *Land Warfare*, § 13 a autorův úvod k Roxburghovu *The Prisoners of War Information Bureau* (1915). Ale mnozí publicisté — viz na příklad Spaight, str. 88 — uvádějí pravidlo, že i reservistům se musí dovoliti odchod.

[3] Viz Garner, I. §§ 44—61.

[4] Nařízení, vydané ministerstvem vnitra 5. srpna 1914.

[5] Garner, I. § 45; Satow v *Grotius Society*, II. str. 8.

[6] Viz výše díl I. § 324.

[7] Viz podrobnosti v Garnerovi, I. §§ 46—61.

republiky vypudily většinu britských poddaných, když r. 1899 vypukla válka; Rusko, za války rusko-japonské, vypudilo Japonce ze svých provincií na dalekém východě; v květnu 1912, za války turecko-italské, nařídilo Turecko vypuzení všech Italů, vyjma některé třídy; a za války světové, němečtí poddaní, kteří *nebyli* vojenského věku, byli vypuzeni z Portugalska a z některých britských kolonií.

V tom případě, že válčící dovolí nepřátelským poddaným sídliti na jeho území, může ovšem klásti podmínky, jako přísahu, že se budou zdržovati všech nepřátelských činů, nebo slib, že neopustí určité obvody a podobně. Téměř ve všech válčících státech byla uložena za světové války[1] omezení nepřátelským usedlíkům. Nicméně nepřátelský poddaný, kterému je dovoleno zůstati, nesmí se připojiti k branné moci svého domácího státu, nebo pomáhati jí jakkoliv, jestliže obsadí část území, na kterém sídlí. Učiní-li tak, může býti trestán pro zradu[2] po jejím odchodu.

Za války světové mnozí válčící, nejen že podrobili všechny nepřátelské cizince přísnému dohledu, ale uznali za vhodno, je vůbec internovati. Takoví cizinci byli považováni za nebezpečí pro stát, a sami byli nejisti před násilím luzy, když národnostní vášně vzplanuly. Tak Velká Britanie v prvých měsících války internovala pouze asi třetinu Němců a Rakušanů ve Spojeném království. Když však torpedování *Lusitanie* a potopení více než 1100 nevinných mužů, žen a dětí tak roznítilo veřejné mínění, že vypukly nepokoje po celé britské říši, a život nepřátelských poddaných byl v nebezpečí, byla většina jich buď internována nebo repatriována[3]. Francie[4] a Německo[5] rovněž přistoupilo k obecnému internování, nikoliv[6] však Spojené státy.

[1] Viz Garner, ibid.

[2] Viz výše díl I. § 317, kde se pojednává o případě *De Jager v. Attorney General for Natal*, (1907) A. C. 326.

[3] Co se týká různých dohod o výměně a repatriaci nepřátelských poddaných, neschopných vojenské služby pro věk nebo pohlaví nebo nemoc, viz Garner, I. §§ 45—53.

[4] Garner, I. § 52.

[5] Garner, I. § 57.

[6] Garner, I. § 61.

§ 100a. Dříve platilo všude pravidlo, že nepřátelský poddaný nemá *personam standi in judicio,* a že tedy vypuknutí války mu *ipso facto* bránilo nastupovati pořadím práva nebo býti jím postižen. Toto pravidlo datuje se z doby, kdy válka se považovala za takový stav mezi válčícími, který dával všem poddaným jednoho válčícího právo, dopouštěti se nepřátelství vůči všem poddaným druhého, zabíjeti všechny nepřátelské poddané bez ohledu na pohlaví a věk, a v každém případě, konfiskovati všechen soukromý nepřátelský majetek. Válka v těchto dobách stavěla nepřátelské poddané zcela *ex lege,* a bylo jen logickým důsledkem této zásady, že nepřátelští poddaní nemohli podržeti právo státi před soudem (*persona standi in judicio*). Pravidlo, že nepřátelští poddaní jsou zcela *ex lege,* všude vymizelo, proto vymizelo rovněž před světovou válkou pravidlo, že nemohou nastupovati ani pořadem práva ani jím býti postiženi, v mnohých zemích, jako v Rakousko-Uhersku, Německu, Holandsku a Italii. Ale ve Velké Britanii a ve Spojených státech amerických[1], nesmějí dodnes nepřátelští poddaní nastupovati pořadem práva[2], ačkoliv byly výjimky z obecného pravidla.

Persona standi in judicio na území nepřátelském.

Publicisté však uvažují o tom, zdali na tyto dva státy nespadá povinnost změniti své vnitrostátní právo v důsledku čl. 23 (h) haagských Pravidel, kterým se zakazuje „prohlásiti za zrušená, suspendovaná nebo na soudě nedobytná práva a pohledávky státních příslušníků druhé strany". Velká Britanie odmítla oficielně takový výklad tohoto článku, ukazujíc na to, že ani doslov, kterého článek užívá, ani jeho místo mezi pravidly, která se týkají operací armád v poli, ani okolnosti jeho původu, nedávaly by oprávnění pro takový výklad[3]. Tak otázka byla nerozhodnuta, až do

[1] Přesně podle zákona také ne ve Francii.

[2] Význačným případem byl *The Hoop,* (1799) 1 C. Rob. 196.

[3] Viz výše díl I. § 554 (11). Odmítnutí bylo obsaženo v dopise adresovaném autorovi, který jej ihned uveřejnil. Viz podrobnosti v Oppenheim, *The League of Nations* (1919), str. 45—55. Viz rovněž Politis v *R. G.*, XVIII. (1911), str. 249—259 a literaturu tam uve-

světové války, kdy německá vláda oznámila, že „hledíc k pravidlu anglického práva“, zastaví „vymáhání všech britských pohledávek proti Němcům“, dokud nebude poskytnuta vzájemnost[1]. Nenastala žádná dohoda. Velká Britanie se držela svého dřívějšího systému[2]; a je velice pochybné, jestli nepřátelští příslušníci v mnohých jiných válčících státech požívali procesní způsobilosti ve větší míře, než ve Spojeném království[3]. Ve skutečnosti bylo a nastalo tolik výjimek z anglického pravidla, že nezpůsobilost žalobní postihovala vlastně pouze cizince, kteří nesídlili v zemi, a ani ty ne ve všech případech.

Neboť, předně nepřátelskému poddanému usedlému v zemi spojenecké nebo neutrální[4], nebo který měl úřední povolení[5], nebylo bráněno ve vedení procesů; a takové úřední povolení se předpokládalo v případě, že nepřátelský poddaný, usedlý ve Spojeném království, i jen se podrobil obligatorním předpisům o registraci[6] a nepozbývalo se ho internováním, které ho postihlo v důsledku obecného opatření jako civilního válečného zajatce[7]. Dále nepřátelský cizinec, ať bydlil kdekoliv, mohl vystupovati před kořistním soudem jako žalobce, kdykoliv byl přesvědčen, že má právo na „ochranu, výsadu nebo úlevu podle kterékoliv Haagské konvence z r. 1907[8a]“. A byly tu i jiné výjimky[9].

denou. Kohler v *Z. V.*, V. (1911), str. 384—393; Holland v *Law Quarterly Review*, XXVIII. (1912), str. 94—98; Charteris v *The Juridical Review*, XXIII. (1911), str. 307—323. Oppenheim, *Die Zukunft des Völkerrechts* (1911), str. 30 až 32; Wehberg v *R. I.*, 2. ser., XV. (1913), str. 197—224; Strupp v *Z. I.*, XXIII. (1913), část II., str. 118—136 a v *Z. V.*, VIII. (1914), str. 57—66; Westlake, II., str. 83—86.

[1] Viz [1915] 1 K. B., str. 879.

[2] Viz *Porter v. Freudenberg*, [1915] 1 K. B. 857, a M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), str. 26—58.

[3] Viz pojednání o systému Spojených států amerických, Francie a Německa u Garnera, I. §§ 91—98.

[4] To se zdá správným, hledíc k případu *In re Mary, Duchess of Sutherland*, (1915) 31 T. L. R. 394.

[5] *The Hoop*, (1799) 1 C. Rob. 196, str. 201.

[6] *Princess Thurn und Taxis v. Moffit* [1915] 1 Kap. 58.

[7] *Schaffenius v. Goldberg*, [1916] 1 K. B. 284.

[8] *The Möwe*, [1915] P. 1, str. 15.

[9] Tak neusedlý cizinec, nepřátelský poddaný, mohl se připojit jako vedlejší strana k podpoře žaloby (*Rodriguez v. Speyer Bros*, [1919]

I když nepřátelský poddaný ztratí způsobilost žalovati během války, jeho právo žalobní nezaniká, nýbrž ožije s návratem míru; a i když to smlouva mírová výslovně neustanovuje[1], nepůsobí, jak se zdá, proti němu během války předpisy o promlčení[2]. Mimo to cizinec, nepřátelský poddaný, ať už může býti žalobcem nebo ne, může se vždycky státi žalovaným[3], a zákonem o soudním řízení proti nepřátelům z r. 1915[4] (Legal Proccedings against Enemies Act,

A. C. 59) a pravděpodobně nepřátelský voják nebo námořník, který byl zajat a stal se válečným zajatcem, mohl podati žalobu, dovolávaje se starého případu *Maria v. Hall*, (1800) 2 B. a P. 236 ze smlouvy námezdní. V posledním vydání této knihy bylo uvedeno na základě případu *Shepeler v. Durant*, (1854) 14 C. B. 582, že v případě, že se žalovanému dostalo možnosti vystoupiti se žalobou navzájem, a vypukla-li pak válka se zemí žalobcovou, nemůže žalovaný žádati, aby se žalobci bránilo v procesu; viz však teď *Hellfeld v. Rechnitzer*, (1914) *The Times*, 11. XII. 1914. Bylo rovněž uvedeno na základě případu *Ex parte Boussmaker*, (1806) 13. Ves 71, že cizí příslušník nepřátelský může uplatniti svou pohledávku v konkursu; to však už není právem, leč by jeho neschopnost přestávala z jiných důvodů; *Re Wilson*, (1915) 84 L. J. K. B. 1893. Rovněž bylo řečeno na základě případu *Janson v. Driefontein Consolidated Mines Limited*, [1902] A. C. 484, že žalovaný může odmítnouti pustiti se do jednání v žalobě cizího nepřátelského příslušníka. To však by pravděpodobně už nebylo dovoleno. Viz *dictum*, Bailhache J. v *Robinson and Co. v. Continental Insurance Co.*, [1915] 1 K. B. 155, str. 159.

[1] Mírové smlouvy na konci světové války ustanovují, že „se staví ve vztazích mezi nepřáteli veškeré lhůty promlčecí, právo omezující, nebo preklusivní lhůty procesní po dobu války; počnou znovu běžeti nejdříve tři měsíce po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti". Viz mírovou smlouvu s Německem, článek 300.

[2] Tato otázka není rozřešena, neboť *obiter dictum* v *De Wahl v. Braune*, (1856), 25 L. J. (N. S.) Ex. 343, není rozhodující, ačkoliv Anson, *Principles of The English Law of Contract* (11. vyd. 1906), str. 122, a jiní spisovatelé přijímají je jako rozhodující. Pro případy, které vznikly ze světové války, má zákonnou platnost svrchu uvedené ustanovení mírových smluv. Viz rovněž americký případ *Hanger v. Abbot*, (1867) 6 Wall. 532 a Gregory *The Effect of War on the Operation of Statutes of Limitation* (1915).

[3] *Robinson and Co. v. Continental Insurance Co.*, [1915] 1 K. B. 155.

[4] 5 Geo. V. kap. 36.

1915), parlament se postaral o zvláštní způsob doručení žaloby cizinci, nepřátelskému poddanému, nacházejícímu se mimo dosah soudu, v určitých druzích procesů.

Vzájemné styky zvláště obchodní mezi poddanými válčících států.

§ 101. Před válkou světovou, podle Bynkershoeka[1], tvrdila většina britských a amerických spisovatelů a případů, a také někteří francouzští[2] a němečtí[3] spisovatelé, že platí norma mezinárodního práva, podle níž všechny styky mezi poddanými válčících států a zvláště styky obchodní, jsou vypuknutím války *ipso facto* zakázány, nejsou-li dovoleny zvykovým právem válečným (jako na příklad, placení výkupného), nebo není-li k nim dáno zvláštní povolení, a že všechny smlouvy, které uzavřeli poddaní válčících států před vypuknutím války, jsou zrušeny nebo staveny. Na druhé straně většina německých, francouzských a italských spisovatelů popírala existenci takového pravidla, tvrdila však, že platí jiná norma, podle které válčící mají právo zakázati zvláštními nařízeními všechen obchod mezi svými a nepřátelskými poddanými.

Tato tvrzení jsou zbytkem doby, kdy se nečinilo buď vůbec neb aspoň ne jasného rozdílu[4] mezi právem mezinárodním a vnitrostátním. Mezinárodní právo, jsouc právem pouze a výlučně pro chování se států, nemá co činiti přímo s chováním soukromých jednotlivců, a obojí tvrzení je tedy dnes

[1] *Quaestiones Juris publici*, I. kap. 3: *quamvis autem nulla specialis sit commerciorum prohibitio ipso tamen jure belli commercia esse vetita.*

[2] Na příklad Pillet, str. 74, a Mérignhac, III. a, str. 107.

[3] Na příklad Geffcken ve své poznámce 4 k Hefferovi, str. 265.

[4] Viz výše díl I. § 20. Avšak přese všechno, co mluví proti tomu, prohlásil znovu Sir. S. Evans v *The Panariellos*, (1915) 1 B. a C. P. C. 195, že je pravidlem *Mezinárodního práva*, že *ipso facto* při vypuknutí války je zakázáno všechno obchodování s nepřítelem; a francouzský dekret o obchodování s nepřítelem (text v *Journal du Droit International*, (Clunet) XIII. (1915), str. 103 prohlašuje, že „une des conséquences de l'état de guerre, *depuis longtemps admise par le droit des gens*, est d'entraîner l'interdiction de tout commerce avec l'ennemi" jedním z důsledků stavu válečného, který odedávna připouští mezinárodní právo, je ten, že s sebou nese zákaz všeho obchodu s nepřítelem.

neudržitelné. Jejich místo musí zaujmouti učení, že státy, poněvadž jsou suverénní, a ježto vypuknutím války končí se mírové vztahy mezi válčícími, mohou v dosahu vlastní své pravomoci vydati v rámci svého vnitrostátního zákonodárství o stycích, a zejména obchodních stycích, mezi vlastními poddanými a poddanými nepřátelského státu takové normy, jaké jest jim libo. A pozorujeme-li vnitrostátní práva různých států, jak byla před světovou válkou, shledáváme, že je můžeme rozděliti na dvě skupiny. K jedné náležely ony státy — jako Rakousko-Uhersko, Německo, Holandsko a Italie —, jejichž vládám dávalo jejich vnitrostátní právo moc, zakázati zvláštními nařízeními jakékoliv obchodování s poddanými nepřátelského státu při vypuknutí války. V těchto zemích se dovolovalo, aby se pokračovalo v obchodu s nepřátelskými poddanými po vypuknutí války, dokud nebylo vydáno nařízení obsahující výslovný zákaz. Ke druhé skupině náležely ony státy — jako Velká Britanie, Spojené státy americké a Francie —, jejichž vnitrostátní právo prohlašovalo obchod a styk s nepřátelskými poddanými *ipso facto* za zakázaný při vypuknutí války, ale zmocňovalo vlády, aby udělovaly zvláštní povolení pro všechen takový obchod nebo pro některé jeho druhy. Ve Velké Britanii [1] a ve Spojených státech amerických bylo od konce osmnáctého století naprosto ustálenou normou [2] obecného práva

[1] Viz *Porter v. Freudenberg*, (1915) 1 K. B. 857, a mimo to příručky uvedené výše na začátku § 97, Pennant, Chadwick a Gregory v *Law Quarterly Review*, XVIII. (1902), str. 289—296, XX. (1904), str. 167—185, XXV. (1909), str. 297—316; Bentwich, *The Law of Private property in War* (1907), str. 47—61; Phillipson, *The Effect of War on Contracts* (1909); Latifi, *Effects of War on Property* (1909), str. 50—58; Markovitch, *Des Effets de la guerre sur les Contrats entre Particuliers* (1912), Schuster and Strupp v *Z. I.*, XXIII. (1913), část II., str. 21, 118; Scott v *Law Quarterly Review*, XXX. (1914), str. 77—90, a XXXI. (1915), str. 30 až 49, M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), str. 99—106.

[2] Kdežto soud admiralitní vždycky považoval obchodování s nepřátelskými poddanými za nezákonné, obecné právo (Common Law) v osmnáctém století tak nečinilo, alespoň ne pokud šlo o pojištění nepřátelských lodí a zboží proti zajetí se strany anglických křižníků; viz *Henkle v. London Ex-*

(Common Law), že, až na některé případy, všechen styk[1] a zvláště obchodování s cizinci, nepřátelskými poddanými, stává se vypuknutím války *ipso facto* nezákonným, leč by se dálo se zvláštním povolením.

Když nastala světová válka, doplňovaly nebo měnily válčící státy nařízeními nebo zákony své vnitrostátní právo pokud jde o obchodování s nepřítelem. Tak Velká Britanie vydala v září 1914 Zákon o obchodování s nepřítelem, (Trading with the Enemy Act, 1914)[2], který zakazoval (s výhradou zvláštního povolení) všechna právní jednání během války, která byla zapověděna obecným právem, zákonem nebo nařízením, a mezi nimi bylo všechno, co by zlepšilo finanční nebo obchodní postavení osoby, která obchoduje nebo sídlí v nepřátelské zemi: na př. platiti takové osobě dluhy, uzavírati obchody pojišťovací, na nichž by byla zúčastněna, spravovati zboží jí určené, nebo které od ní přichází[3], nebo uzavírati s ní smlouvy[4].

change Assurance Co., (1749) 1 Ves. 320; *Planche v. Pletcher*, (1779) 1 Dougl. 251; *Lavabre v. Wilson*, (1779) 1 Dougl. 284; *Gist v. Mason*, (1786) 1 T. R. 84.

[1] V případě *R. v. Lynch*, (1903) 1 K. B. 444, bylo rozhodnuto, že britský poddaný, který se po vypuknutí války naturalisuje v nepřátelské zemi, dopouští se zrady. Viz výše díl I. § 306.

[2] 4 a 5 Geo. V. kap. 87. Viz M'Nair, *Legal Effects of War* (1920), str. 99—106.

[3] Obchodování s nepřítelem nestává se zákonným tím, že zboží, které přichází z nepřátelské země do Velké Britanie, nebo jde z Velké Britanie do nepřátelské země, prochází na místo svého určení zemí neutrální. *Moss v. Donohoe*, (1916) 32 T. L. R. 343: *The Jonge Pieter*, (1801) 4 C. Rob. 79. Koupil-li však zboží poddaný neutrálního státu *bona fide* sám, a je-li zboží posláno lodí přes neutrální zemi nepříteli, není to případ obchodování s nepřítelem; viz „The Samuel", (1802) 4 C. Rob. 284 n.

[4] Bývalo dlouho britskou normou, že všechny smlouvy, uzavřené *během* války s nepřáteli bez zvláštního povolení jsou nezákonné, neplatné, a nemohou být nikdy vymáhány, ale před Zákonem o obchodování s nepřítelem, 1914, a nařízením na jeho základě vydaným, byly uznávány dvě výjimky: 1. když smlouva byla uzavřena v případě nutnosti *Antoine v. Morshead*, (1815) 6 Taunt. 237; 2. kde měla za účel zásobovati anglickou armádu nebo anglické loďstvo, pronikající do nepřátelské země. *The Madonna delle Gracie*, (1802) 4 C. Rob. 195.

Francie dekretem ze 27. září 1914[1], v jehož úvodu bylo uvedeno, že válka sama sebou zakazuje všechen obchod s nepřítelem, výslovně zakázala všechno obchodování s nepřátelskými poddanými nebo s osobami, které sídlí v zemi nepřátelské, všechny smlouvy (tout acte ou contrat) s takovými osobami, a plnění závazků v jejich prospěch, ať penězi nebo jinak vyplývající z „tout acte ou contrat passé“[2]. Německo zakázalo nařízením ze 30. září 1914 všechny platy osobám, usedlým v britské říši, a zákaz byl rozšířen později na osoby usedlé v ostatních nepřátelských zemích. Ale německé právo připouští obchodování s nepřítelem, není-li výslovně zakázáno, a zdá se, že zákonodárství v Německu proti takovému obchodování nebylo tak přísné jako ve Velké Britanii nebo ve Francii[3]. Spojené státy zakázaly Zákonem o obchodování s nepřítelem (Trading with the Enemy Act) ze 6. října 1917[4] všechno obchodování nebo uzavírání smluv s osobami, které jsou usedlé nebo provozují obchod v nepřátelské zemi, všechny platy takovým osobám, a všechny obchodní styky s nimi.

Ve smyslu svého učení o obchodování s nepřítelem vymezily soudy účinky války podle anglického práva na smlouvy uzavřené před jejím vypuknutím[5]. Neboť všechny takové smlouvy se považují vypuknutím války za zrušené, jestliže pro další provádění vyžadují styku s nepřítelem[6]. Tak obchodní společnosti s cizinci nepřátelskými jsou rozvázány[7]; smlouva o najmutí a naložení lodi nesmí býti splněna; a proto anglické lodi nesmějí skládati ani nakládati zboží

[1] Text v *Journal du Droit International* (Clunet), II. (1915), str. 103.

[2] Viz Garner, I. §§ 162—163.

[3] Viz Garner, I. §§ 164—167.

[4] *A. J.*, XII. (1918) Supplement, str. 27.

[5] Co se týká vnitrostátního práva v jiných zemích, viz Garner, I. §§ 168—171, 173—174.

[6] Hlavní případ *Ertel Bieber and Co., v. Rio Tinto Co.*, (1918) A. C. 260. Podrobnosti viz M'Nair, op. cit., str. 59—74, 106—162.

[7] *Hugh Stevenson and Sons v. A.-G. für Cartonnagen Industrie*, (1917) 1 K. B. 842, (1918) A. C. 239. Majetek nepřátelského společníka a výnos jím získaný během války nepatří však britskému společníku.

v nepřátelském přístavu[1]. Mimo to, i nemá-li další provádění smlouvy zdánlivě nutně za následek styk s nepřítelem (jako v tom případě, kde smlouva obsahuje výslovné nařízení, aby její provádění bylo suspendováno po dobu trvání války), přes to může býti považována za zrušenou, je-li její další trvání proti obecné politice, jak je vyjádřena rozhodnutými případy[2]. Na druhé straně smlouvy, které náležejí do určitých tříd, zvláště ty, které jsou „vlastně výronem práva vlastnického“ (na př. smlouva nájemná[3]), nejsou zrušeny, nýbrž suspendovány[4].

Mírové smlouvy stanovily určitá pravidla, kterými se mají říditi všichni válčící ve světové válce[5], při rozhodování o právním postavení předválečných smluv, a tato pravidla obyčejně sledují britskou praksi. Vedoucí zásadou je, že se ruší takové smlouvy s platností ode dne, kdy obchodování mezi stranami stalo se nezákonným[6]; avšak tato zásada neplatí o smlouvách nájemných, o hypotekách a jiných důležitých třídách smluv, uvedených ve smlouvách mírových.

Postavení majetku válčících ve státě nepřátelském.

§ 102. V dobách dřívějších mohli válčící konfiskovati všechen soukromý a veřejný majetek nepřátelský, movitý nebo nemovitý, na svém území navzájem při vypuknutí války a rovněž i dluhy nepřátelské; a smlouvy[7] uzavřené mezi mnohými státy o odchodu jejich poddaných při vypuknutí války, ustanovovaly zároveň, že mohli jejich pod-

[1] *Esposito v. Bowden*, (1857) 7 E. a B. 763. Viz rovněž *Arnhold Karberg and Co., v. Blythe, Green, Jourdain and Co.*, (1916) 1 K. B. 495, str. 505.

[2] *Ertel Bieber and Co., v. Rio Tinto Co.*, (1918) A. C., str. 269. Avšak práva, která vznikla před vypuknutím války, nejsou zrušena, nýbrž zastavena.

[3] *Halsey v. Lowenfeld*, (1916) 2 K. B. 707.

[4] *Ertel Bieber and Co., v. Rio Tinto Co.*, (1918) A. C., str. 269.

[5] Mimo Spojené státy, Japonsko, Brasilii.

[6] „Vyjímajíc případ, kde jde o dluhy, nebo jiné povinnosti peněžní, které vznikly tím, že bylo něco podle smlouvy vykonáno nebo placeno.“ Viz článek 299 Mírové smlouvy s Německem.

[7] Viz výše § 100; Moore, VII. § 1196; Scott, *Conferences*, str. 559 až 563.

daní bez překážky odnésti svůj soukromý majetek. Vlivem takových smluv a vnitrostátních zákonů a nařízení je provádějících, vyvinul se mezinárodní obyčej a prakse, že válčící nemají ani konfiskovati soukromý majetek nepřátelský na svém území, ani anulovati nepřátelské dluhy. Poslední případ konfiskace soukromého majetku stal se r. 1793, když vypukla válka mezi Francií a Velkou Britanií. Žádný případ se nestal během devatenáctého století, a ačkoliv mnozí spisovatelé tvrdí, že přesně podle zákona platí dosud stará norma, na rozdíl od mezinárodního obyčeje, kterého nepopírají, můžeme směle tvrditi, že je obsoletní[1] a že dnes platí zvyková norma mezinárodního práva, zakazující konfiskaci soukromého majetku nepřátelského a anulování nepřátelských dluhů na území válčícího. Tato norma však nebrání válčícímu, aby nezabavil *veřejný* majetek nepřátelský na svém území, jako fondy, munici, zásoby, vozový park nepřátelských státních železnic a jiné hodnoty; aby nezabránil odnesení soukromého majetku nepřátelského, kterého by mohl užíti nepřítel[2] pro vojenské operace, jako zbraní a střeliva; aby nezabavil a neužíval vozového parku, který patří soukromým nepřátelským společnostem železničním, a jiných prostředků dopravních pro lidi i pro zboží, a prostředků pro dodávání zpráv, ačkoliv jsou soukromým majetkem nepřátelským, předpokládajíc, že se všechny tyto

[1] Postavení nepřátelského soukromého majetku na pevné zemi v anglickém právu bylo zkoumáno v *Re Ferdinand, Ex-Tsar of Bulgaria*, (1921) 1 Kap. 107, a soud apelační byl toho názoru, že Koruna měla právo konfiskovati takový majetek před vydáním zákonů o obchodování s nepřítelem, poněvadž však pravomoc, kterou dávaly tyto zákony k zacházení s takovým majetkem, nemohla se uplatniti vedle výkonu práva k věcem propadlým podle obecného práva, musí míti za to, že toto právo uhaslo vzdáním se. Viz také *Hugh Stevenson and Sons v. A.-G. für Cartonnagen Industrie*, (1917) 1 K. B. 842, str. 848, (1918) A. C. 239, str. 244; a *Porter v. Freudenberg*, (1915) 1 K. B. 857, str. 870.

[2] Povolení dané nepřátelským lodím obchodním v ruských a japonských přístavech při vypuknutí války r. 1904, aby v určité lhůtě bez překážky odjely, bylo vázáno podmínkou, že v jejich nákladu nebude kontrabandu. Viz Lawrence *War*, str. 52.

věci vrátí a zaplatí se za ně odškodné po uzavření míru[1]; nebo aby nezastavil placení nepřátelských dluhů až po uzavření míru za tím účelem, aby zabránil vzrůst nepřítelových prostředků.

Politika válčících v prvém období světové války řídila se pravidlem, že soukromý majetek na pevné zemi nepodléhá konfiskaci. Tak britský zákon o obchodování s nepřítelem (doplněk) z r. 1914[2] (British Trading with the Enemy [Amendment] Act, 1914) zavedl nucenou správu nepřátelského majetku, jejíž hlavní povinností bylo přijímati výnos a jiné částky splatné nepřátelům, ukládati je a spravovati je (vyjímajíc placení dluhů v určitých případech), až do konce války. Avšak snaha vyloučiti finanční i obchodní vliv nepřátelský a jiné pohnutky, brzy vedly ve většině států k výjimečným válečným opatřením proti obchodním podnikům a majetku nepřátelskému, která ačkoliv nebyla konfiskací, působila velké ztráty a křivdy. Často tato opatření nebyla vzdálena zbavení nepřítele vlastnictví k jeho majetku; ale v jiných případech obchodní podniky nebo majetek byly likvidovány a po skončení nepřátelství byly representovány pouze výtěžkem z jejich realisace, často v naprostém neporněru k jejich hodnotě[3].

Opětné uspořádání práv k soukromému majetku na pevné zemi bylo provedeno mírovými smlouvami. Obecné zásady, jež byly podkladem jejich složité úpravy, byly, že platnost všech dokonaných válečných opatření byla vzájemně uznána, že však neskončené likvidace na území centrálních mocností měly ustati, a poddaní vítězných mocností měli obdržeti náhradu za ztrátu nebo škodu vzniklou na jejich majetku vý-

[1] Podle článku 53 haagských Pravidel je dovoleno zabavení všech těchto věcí na obsazeném území nepřátelském, s podmínkou, že budou vráceny a odškodné zaplaceno po uzavření míru, musí tedy býti zabavení — za týchž podmínek — dovoleno v tom případě, že tyto věci jsou na území válčícího. Co se týká vozového parku, který patří soukromým železničním společnostem nepřátelským, viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege*, (1906) § 15.

[2] 5 Geo. V. c. 12.

[3] Podrobnosti viz Garner, I. §§ 62—79.

jimečnými válečnými opatřeními, že však majetek poddaných států přemožených, na území spojených a sdružených mocností, může býti zadržen a likvidován, a majitel má hledati odškodnění u svého vlastního státu. Výtěžek z realisace takového majetku neměl připadnouti ani jemu, ani jeho státu, nýbrž měl býti připsán k dobru jeho státu, jakožto splátka na účet částek, které měl tento podle mírových smluv platiti[1]. Mezi některými státy, jako na př. Velkou Britanií a Německem byly ustanoveny úřady odúčtovací pro vybírání a placení dluhů předválečných[2].

Majetek, který zastihne válčící na některé ze svých obchodních lodí, nepožívá imunity před konfiskací, neboť nepřátelský majetek soukromý na moři[3] na rozdíl od soukromého majetku na pevné zemi podléhá zabavení všude, vyjma na lodi neutrální nebo na území neutrálním[4]. Podle toho prohlásily za světové války britské kořistní soudy v několika případech nepřátelské zboží na britských lodích obchodních za propadlé, ať už bylo zabaveno předtím nebo potom, když přistaly v britských přístavech[5].

[1] Viz na př. Mírovou smlouvu s Německem, články 297—298.

[2] Viz Mírovou smlouvu s Německem, článek 296.

[3] R. 1905 za války rusko-japonské byla ruská loď *Thalia* (viz Takahashi, str. 605—620; *Russian and Japanese Prize Cases*, II. str. 116) zabavena, když byla opravována v japonské loděnici a prohlášena za propadlou, jako loď nepřátelská, ačkoliv byla na zemi vedle doku, nikoliv na moři. To bylo před Haagskou konvencí VI., která zakazuje konfiskaci nepřátelských lodí obchodních v přístavu při vypuknutí války. (Viz dále § 102a.)

[4] Lafiti *Effects of War on Property* (1909), str. 90 — tvrdí, že „se stanoviska vnitrostátního práva jsou lodi plujícími částmi státního území", a že tedy nepřátelské zboží, které se nachází na vlastních lodích válčícího „nepodléhá právu k námořnímu zabavení, nýbrž stojí na rovni s movitým majetkem nepřátelských poddaných, který se nalézá na území válčícího" — což je nesprávné, neboť obchodní lodi nejsou ve skutečnosti plující součástí státu vlajkového. Viz výše díl I. § 264.

[5] *The Miramichi*, (1914) 1 B. a C. P. C. 137; *The ten bales of Silk at Port Said*, (1916) 2 B. a C. P. C. 247; *The Dandolo*, (1916) 2 B. a C. P. C. 339. Viz dále § 177 a § 197; *The Roumanian*, (1914) 1 B. a C. P. C. 75, 536. O významu termínu „přístav" (port) viz Baty v *Law Quarterly Review*, XXXIV.

Dále nepřátelské zboží složené před vypuknutím války ve veřejném skladišti v britském přístavu, které se tam při vypuknutí války nachází, považuje se podle britské prakse, jako by bylo dosud na moři[1].

Účinek vypuknutí války na lodi obchodní.

§ 102a. V dobách dřívějších zmocňovalo mezinárodní právo státy, když hrozila válka nebo když vypukla, vyhlásiti embargo (zákaz vyplutí) proti všem nepřátelským lodím obchodním ve svých přístavech v úmyslu je konfiskovati. Dále nepřátelské lodi obchodní na moři mohly být při vypuknutí války lapány a konfiskovány, ačkoliv ani nevěděly o vypuknutí války. Co se týká nepřátelských lodí obchodních v přístavech států válčících, stalo se od r. 1854 za krymské války obyčejem, ne-li zvykem, že se jim neukládal zákaz odjezdu[2] (embargo) za účelem konfiskace a že jim byla povolována přiměřená lhůta, tak zvaná lhůta z milosti (days of grace), aby odpluly bez překážky; ale nebylo žádné normy až do Druhé haagské konference r. 1907, na níž došlo ke konvenci (VI), „týkající se právního postavení nepřátelských lodí obchodních při vypuknutí nepřátelství“[3]. Sjednávajíce dohodu o tomto předmětě, musily státy vzíti v úvahu dvě skutečnosti. Byla to předně skutečnost, že ve všech námořních zemích stavělo se mnoho obchodních lodí podle zvláštních plánů, aby mohly být rychle při vypuknutí války nebo během války proměněny v křižníky; bylo by tedy bývalo pošetilé, aby válčící dovolil shovívavé zacházení s takovými loďmi. Za druhé byla to skutečnost, že válčící loďstvo nemůže zůstati dlouho výkonným, není-li provázeno řadou lodí s uhlím, lodí do-

(1918), str. 420—427, který popírá, že nábřeží a pozemní doky (dry docks) jsou částí přístavu. A nezáleží na tom, týká-li se to přímo nákladu nepřátelského, nebo výtěžku z jeho prodeje, jestliže byl prodán v britském přístavu z toho důvodu, že podléhá zkáze. *The Glenroy*, (1918) 3 B. a C. P. C. 161.

[1] *The Eden Hall*, (1916) 2 B. a C. P. C. 84.

[2] Viz výše § 40.

[3] Viz Lémonon, str. 647—661, Higgins, str. 300—307; Nippold, II. str. 146—153; Scott, *Conferences*, str. 556—568; Dupuis, *Guerré*, Nos. 74—81; Scott v *A. J.*, II. (1908), str. 260—269; Wehberg, str. 194—200.

pravních a správkařských; pro válčícího to bylo tedy nejvýš důležité, aby měl k disposici co nejvíce obchodních lodí, které by tak pomáhaly jeho loďstvu. Z toho důvodu Konvence VI. podává kompromis a činí rozdíl mezi loďmi v přístavech válčících států a mezi loďmi na moři.

a) *Lodi v přístavech:*

(1) Článek 1 Konvence stanoví, že v případě, že na začátku války je nepřátelská loď obchodní v přístavu[1] válčícího státu, nebo když opustila poslední svůj přístav před začátkem války a vplula do nepřátelského přístavu, nevědouc o jejím vypuknutí, jest žádoucno, aby se jí dostalo povolení k svobodnému odplutí buď ihned nebo po přiměřené lhůtě z milosti (days of grace), a aby, byvši opatřena průvodním listem (pasem), odplula přímo do přístavu svého určení nebo do jiného přístavu, který se jí určí. Ježto tedy jest jen smluveno, že je žádoucno povoliti volný odjezd takových lodí, je zřejmo, že ani ten válčící, který je smluvní stranou při konvenci, nemusí povoliti volný odjezd; nicméně však je třeba vážných důvodů, nemá-li se jednati ve shodě s tím, co považuje článek 1 za žádoucí. Za druhé takový válčící může činiti rozdíl v zacházení s různými nepřátelskými loďmi ve svých přístavech a může povoliti volný odjezd jedné nebo několika z nich a odmítnouti jiným podle svého volného uvážení

(2) Dřívější obyčej, že nepřátelské lodi obchodní[2] v pří-

[1] Má-li požívati dobrodiní tohoto článku, musí býti loď uvnitř v *přístavě*; nestačí, je-li na rejdě (roadstead), která vede k přístavu. Viz *The Belgia*, (1915) 1 B. a C. P. C. 303, 2 B. a C. P. C. 32; viz rovněž *The Möwe*, (1914) 1 B. a C. P. C. 60; *The Fenix*, *Z. I.*, IX. (1915), str. 103, *A. J.*, X. (1916), str. 909.

[2] Britský soud kořistní byl povolán rozhodnouti, které druhy lodí spadají pod termín lodí obchodních (navires de commerce). Prohlásil za propadlou *Germanii*, závodní yachtu, která se nalézala v Cowes při vypuknutí války (1 B. a C. P. C. 573 a po odvolání, 2 B. a C. P. C. 365; viz Fitelmann v. *Z. V.* XI. [1918], str. 1—9) a *Oriental*, maďarskou yachtu, na témž místě (1 B. a C. P. C. str. 575) z toho důvodu, že to nejsou lodi obchodní. Autor by byl raději zahrnul pod tím termínem soukromé lodi všech druhů (jak to učinil německý soud

stavech válčících států při vypuknutí války nemohou býti konfiskovány, stal se *závazným pravidlem* pro smluvní strany článkem 2, který nařizuje, že takové lodi, kterým se nedovoluje odplouti[1], nebo kterým brání *force majeure*[2], aby odpluly v době lhůty z milosti, nemohou být konfiskovány, nýbrž pouze zadrženy a vráceny bez náhrady po uzavření míru nebo rekvirovány, zaplatí-li se náhrada majitelům.

(3) Oba tyto články platí také o nepřátelském nákladu na těchto lodích[3].

(4) Konvence se netýká takových lodí obchodních, které svou konstrukcí ukazují k tomu, že je tu úmysl proměniti je v lodi válečné[4].

Podle článku 6 měla tato smlouva platiti pouze tehdy, když všichni účastníci války byli při ní smluvními stranami. Za války světové někteří válčící, jako Spojené státy a Italie, nebyli smluvními stranami a nastala otázka, je-li přesně podle zákona závaznou[5].

Ať je tomu jakkoliv, při vypuknutí světové války navrhlo Německo spojeným mocnostem, aby se povolila lhůta z milosti obchodním lodím, které se nalézají v nepřátelských přístavech, aby odpluly bez obtíží, a Francie povolila dekretem ze dne 4. srpna a 13. srpna r. 1914 sedmidenní lhůtu německým a rakouským lodím ve francouzských

kořistní, v jiném spojení — viz *The Primavera Journal du Droit international* (Clunet) XLIV. (1917), str. 1804). V *H. M. Procurator in Egypt* v. *Deutsches Kohlen-Depot-Gesellschaft*, (1916) 2 B. a C. P. C. 439, 3 B. a C. P. C. 264, trvala tajná rada na tom, že nákladní lodice, kterých se užívá v přístavu pro naloďování uhlí, a vlečné lodice, nejsou loďmi obchodními. Viz rovněž *The Atlas and Lighters*, (1916) 2 B. a C. P. C. 470.

[1] V mnohých případech neopatřily si lodi průvodního listu, a byly tedy zabaveny. Viz *The Pindos*, (1915) 1 B. a C. P. C. 248, 2 B. a C. P. C. 146.

[2] Nedostatek prostředků není *force majeure*: *The Concadoro*, (1915) 1 B. a C. P. C. 390, 2 B. a C. P. C. 64.

[3] Článek 4.

[4] Článek 5. *The Derfflinger*, (1916) 2 B. a C. P. C. 36.

[5] Viz Garner, I. § 104, který má za to, že nebyla závaznou. Autor neprojevil svého mínění.

přístavech, nebo které by do nich vepluly, nevědouce o vypuknutí nepřátelství[1]. Velká Britanie prohlásila vládním nařízením ze dne 4. srpna 1914[2], dojde-li do určité hodiny informace, že Německo povoluje britským lodím obchodním a nákladům podmínky neméně příznivé, že německé lodi obchodní (s jistými výjimkami), které jsou v britských přístavech, nebo které do nich potom veplují, nevědouce o vyhlášení války, mohou naložiti a odplouti v desíti dnech. Ale žádná taková informace nedošla a všechny německé lodi byly zadrženy[3]. Na druhé straně však daly vzájemné povolení k odjezdu v určité lhůtě Velká Britanie lodím rakouským a Rakousko-Uhersko britským lodím obchodním, které byly v jejich přístavech nebo vepluly do nich, nevědouce o vypuknutí války[4].

První německá loď, která byla zastižena v přístavu a tak se dostala před britský kořistní soud, byla *The Chile*, a nebyla tehdy prohlášena za propadlou, nýbrž bylo ustanoveno, že má býti zadržena až na další rozkazy[5]. Podobná rozhodnutí byla v mnoha jiných případech[6]. Mezi nimi byl případ „The Marie Leonhardt", který přišel znovu před soud po uzavření míru jakožto případ zkušební[7]. (Test-Case.) Po vývodech o závaznosti[8] článku 2 Haagské konvence VI. vzdali se němečtí majitelé svého nároku podle této smlouvy a soud byl toho mínění (nehledě na konvenci, o které nebylo třeba vyjádřiti mínění), že „lodi

[1] Viz Garner, I. § 105 a *R. G.*, XXII. (1915), Documents, str. 9—10.

[2] *London Gazette*, 7. srpna 1914.

[3] *London Gazette*, 11. srpna 1914; *The Chile*, (1914) 1 B. a C. P. C. 1, str. 7.

[4] *London Gazette*, 4. srpna 1914; Garner, I. § 106. O názoru druhých válčících států viz Garner, I. §§ 105, 106, 115.

[5] Viz 1 B. a C. P. C., str. 12.

[6] *The Bellas*, (1914) 1 B. a C. P. C. 95; *The Gutenfels*, (1916) 2 B. a C. P. C. 36; *The Turul*, (1919) 3 B. a C. P. C. 356; *The Prinz Adalbert*, (1916) 2 B. a C. P. C. 70, zrušeno po odvolání, 3 B. a C. P. C. 70; *The Kronprinzessin Cecilie*, viz 3 B. a C. P. C. 363, str. 365, rovněž po odvolání zrušeno. V těchto dvou posledních případech jedná se o německou loď, která hledala útočiště v britském přístavě předtím než vypukla válka mezi Velkou Britanií a Německem, aby unikla zajetí francouzskými křižníky.

[7] [1921] P 1.

[8] Viz str. 152, sub [5].

nepřátelské v našich přístavech při . . . vypuknutí nepřátelství se zadržují v našich přístavech, aby byly konfiskovány, nenastane-li žádná vzájemná dohoda“[1].

b) *Lodi na moři:*

(1) Nepřátelské lodi obchodní, které opustily svůj poslední přístav před vypuknutím války[2], setkají-li se na moři[3] (en mer) s nepřátelskými křižníky, dokud jim je vypuknutí války neznámo, mohou podle článku 3 býti zajaty; nemohou však býti konfiskovány, nýbrž mohou být buď zadrženy a vráceny po válce bez náhrady, nebo rekvirovány, nebo i zničeny, zaplatí-li se náhrada a jsou-li učiněna opatření pro bezpečnost osob na palubě a pro bezpečnost lodních papírů.

Samozřejmě v tom případě, že takovým lodím je známo vypuknutí války — jestliže na př. dostaly zprávu bezdrátovou telegrafií —, nemohou si už dělati nároku na výsady stanovené článkem 3. A tento článek stanoví výslovně že potom, kdy takové lodi dospěly do přístavu vlastního státu nebo některé země neutrální, nemají už těchto výsad.

(2) Tento článek se týká také nepřátelského nákladu na takových lodích.

(3) Netýká se lodí obchodních, které svou konstrukcí ukazují, že je tu úmysl, proměniti je v lodi válečné.

Německo a Rusko ohlásilo výhrady proti tomuto článku; následkem toho britské[4] a francouzské[5] soudy kořistní prohlásily propadlými německé lodi a německý[6] soud kořistní prohlásil propadlou loď ruskou, která byla zajata na moři, nevědouc dosud o vypuknutí války.

[1] Str. 10.

[2] Viz rovněž níže § 188, o tak zvané lhůtě z milosti (days of grace).

[3] Článek 3 nevztahuje se na ten případ, kdy nepřátelská loď obchodní, zakotvená v přístavu domácího státu, je zajata křižníkem druhého válčícího. Viz případ turecké lodi *Sabah*, zajaté italským křižníkem v tureckém přístavě, o které pojednává Coquet v *R. G.* XXI. (1917), str. 261—265.

[4] *The Marie Glaeser*, (1914) 1 B. a C. P. C. 38, (1914) P. 218; *The Perkeo*, (1914) 1 B. a C. P. C. 136.

[5] *The Porto* a jiné případy uvedené Garnerem, I. § 113.

[6] *The Fenix*, *Z. I.*, IX. (1915), str. 103; *A. J.*, X. (1916), str. 909.

KAPITOLA III.

VÁLKA NA ZEMI.

I.

O VÁLCE NA ZEMI VŮBEC.

Vattel, III. §§ 136—138 — Hall, §§ 184—185 — Phillimore, III. § 94 — Taylor, § 169 — Wheaton, § 342 — Bluntschli, §§ 534—535 — Heffter, § 125 — Lueder v *Holtzendorff* IV., str. 388—389 — Gareis, § 84 — Bonfils, Nos. 1066—1067 — Pradier-Fodéré. VI. Nos. 2734—2741 — Longuet, § 41 — Pillet, str. 85—89 — *Kriegsbrauch*, str. 9 — *Land Warafre*, § 39 — Holland, *War*, Nos. 1—15.

Snažení a prostředky ve válce na zemi.

§ 103. Účelu války, totiž přemožení nepřítele, dosáhne se ve válce na zemi dvojím snažením[1] — předně porážkou nepřátelské branné moci na zemi, a za druhé obsazením a správou nepřátelského území. Hlavní prostředky, kterými válčící uskutečňují své snahy, a které jsou vždycky konečně rozhodujícími, jsou různé druhy násilí, kterého se používá proti nepřátelským osobám. Avšak vedle takového násilí vůči nepřátelským osobám jsou i jiné prostředky, ne bezvýznamné, ačkoliv mají pouze podřadnou úlohu. Takové prostředky jsou: osvojování, používání a ničení nepřátelského majetku; obléhání; ostřelování; útok; vyzvědačství; využívání zrady; válečné lsti. O všech těchto válečných prostředcích na zemi musíme promluviti v této kapitole, jakož i o obsazení nepřátelského území.

Zákonné a nezákonné provádění války na zemi.

§ 104. Avšak — abychom užili slov článku 22 haagských Pravidel — „válčící nemají neomezeného práva voliti prostředky, kterých užívají k poškozování nepřítele“. Neboť

[1] Snažení (aims) ve válce na zemi, nesmí býti zaměňováno s cílem války (ends of war); viz výše § 66.

nejsou všechny prostředky k poškozování nepřítele při výboji a obraně zákonnými, některé jsou zakázány za všech okolností a podmínek, a jiné jsou dovoleny pouze za určitých okolností a podmínek, nebo pouze s určitým omezením. Po mnohá století pracovaly zásady rytířství a lidskosti o vytvoření těchto omezení a práce jejich není dosud skončena[1]. Ale mimo tato omezení může se ve válce užívati všech druhů a stupňů násilí a mnohých jiných prostředků.

Objekty prostředků válčení.

§ 105. V určitém smyslu všechny prostředky válčení směřují pouze proti jednomu objektu — totiž proti nepřátelskému státu, který má býti přemožen všemi zákonnými prostředky. Vedle toho prostředky válčení na zemi směřují proti různým objektům[2]. Takovými objekty jsou hlavně členové branné moci nepřátelské, ale také, ačkoliv v menším měřítku, jiné osoby nepřátelské; dále soukromý a veřejný majetek, pevnosti a cesty. Vlastně, mimo některá omezení, všechno se může po případě státi objektem prostředků válčení, jestliže prostředky jsou zákonné samy o sobě a mohou přispěti k uskutečnění účelu války.

Válčení na zemi na rozdíl od válčení na moři.

§ 106. Válčení na zemi je třeba rozeznávati od válčení na moři hlavně ze dvou důvodů. Předně jejich poměry a podmínky se podstatně liší a proto se liší i jejich prostředky a prakse. Za druhé právotvorné smlouvy, které jednají o válčení, zřídka jednají o válčení na zemi a na moři současně, nýbrž obyčejně o nich pojednávají o každém zvlášť. Tak, kdežto některé smlouvy pojednávají výlučně o válčení na moři, pojednávají haagská Pravidla (Konvence IV.) výlučně o válčení na zemi.

II.

NÁSILÍ PROTI OSOBÁM NEPŘÁTELSKÝM.

Grotius, III. kap. 4, a kap. 11 — Vattel, III. §§ 139—159 — Hall, §§ 128, 129, 185 — Westlake, II. str. 76—83 — Lawrence, §§ 161,

[1] Viz však výše § 67.

[2] Viz Oppenheim, *Die Objekte des Verbrechens* (1894), str. 64 až 146, kde se plně pojednává o vztahu lidských jednání k jejich objektům.

163, 166—169 — Maine, str. 123—148 — Manning, str. 196—205 — Phillimore, III. §§ 94—95 — Halleck, II., str. 14—18 — Moore, VII. §§ 1111, 1119, 1122, 1124 — Hershey, Nos. 375—380 — Taylor, §§ 477—480 — Walker, § 50 — Wheaton, §§ 343—345 — Bluntschli, §§ 557—563 — Heffter, § 126 — Lueder v *Holtzendorff* IV., str. 390—394 — Gareis, § 85 — Klüber, § 244 — Liszt, § 40, III. — G. F. Martens, II. § 272 — Ullmann, § 176 — Bonfils, Nos. 1068—1071, 1099, 1141 — Despagnet, Nos. 525—527 — Merignhac, III. a str. 240—270 — Pradier-Fodéré, VI, Nos. 2742—2758 — Rivier, II., str. 260—265 — Nys, III. str. 144—148 — Calvo, IV. §§ 2098—2105 — Fiore, III. Nos. 1317—1320, 1342—1348 a *Code*, Nos. 1481—1488 — Martens, II. § 110 — Longuet, §§ 42—49 — Pillet, str. 85—95 — Holland, *War*, str. 70—76 — Zorn, str. 127—161 — Bordwel, str. 278—283 — Meurer, II. §§ 30—31 — Spaight, str. 73—156 — *Kriegsbrauch*, str. 9—11 — *Land Warfare*, §§ 39—53 — Garner, I. §§ 175—190 — Schultze v *Z. I.*, XXVII. (1918), str. 1—39.

O násilí proti nepřátelským osobám vůbec.

§ 107. Poněvadž válka je zápas mezi státy za účelem vzájemného přemožení, je hlavním a rozhodným prostředkem válčení moc, která spočívá v různých druzích násilí, jehož se užívá proti nepřátelským osobám. Těchto různých druhů násilí se užívá jak proti bojujícím, tak proti nebojujícím, ale rozdílně a s odlišením. Účelem použití moci proti bojujícím je, učiniti je neschopnými, tak aby se už nemohli účastniti boje; a tohoto účele je možno dosáhnouti zabíjením nebo zraňováním, nebo zajímáním jich. Avšak proti nebojujícím členům ozbrojené moci, proti soukromým nepřátelským osobám, které nejeví nepřátelského chování, a proti úředníkům v důležitém postavení, může se použíti zpravidla pouze podřadnějších prostředků násilných, neboť oni se nezúčastní branného zápasu válčících.

Zabíjení a zraňování bojujících.

§ 108. Každý bojující může býti zabit nebo poraněn, ať už je to prostý voják nebo důstojník, nebo i panovník nebo člen jeho rodiny. Někteří spisovatelé[1] tvrdí, že je zvykem válčení, nemířiti na suveréna nebo na člena jeho rodiny. Ať je tomu jakkoliv, přesně podle zákona[2] není

[1] Viz Klüber, § 245; G. F. Martens, II. § 278; Heffter, § 126.

[2] Vattel, III. § 159, praví: „Mais ce n'est point une lois de la guerre, d'epargner en toute rencontre la personne du roi ennemi; et on n'y est obligé que quand on a la facilité de le faire prisonnier.“ (Není

pravidla, které by bránilo zabití nebo zranění takových vznešených osob. Avšak bojující mohou býti zabiti nebo zraněni, jsou-li schopni bojovati a chtějí-li bojovati, nebo odporují-li zajetí. Proto bojující, kteří jsou učiněni neschopnými následkem nemoci nebo zranění, nemají býti zabíjeni. Dále, takoví bojující, kteří složí zbraně a vzdají se, nebo neodporují zajímání, nemají býti ani zabíjeni ani zraňováni, nýbrž mají býti ušetřeni. Tato pravidla jsou obecně uznávána, a nyní jsou výslovně nařízena článkem 23(c) haagských Pravidel, ačkoliv zuřivostí bitvy často jednotliví bojovníci[1] jich zapomínají a nedbají.

Kdy lze odmítnouti ušetření.

§ 109. Avšak pravidlo, že se musí ušetřiti nepřítele, má výjimky. Ačkoliv bylo v poslední době zvykovou normou mezinárodního práva, a ačkoliv haagská Pravidla nyní výslovně stanoví článkem 23 (d), že válčící nesmějí prohlásiti, že nebudou živiti nepřítele, může býti nicméně odepřeno ušetření členům branné moci, kteří střílejí po tom, když vyvěsili bílý prapor jakožto znamení vzdání se; dále jakožto represalie[2] za porušení válečných norem, kterých se dopustí druhá strana; a za třetí v případě důrazné nutnosti, když by ušetření nepřítele tak zatížilo brannou sílu zajatci, že by její vlastní bezpečnost tím byla podstatně ohrožena[3]. Ale můžeme pochybovati, že by mohl nastati v moderních poměrech civilisovaného válčení takový případ důrazné nutnosti a je třeba zdůrazniti, že pouhá skutečnost, že zajimatelé nemohou řádně hlídati a stravovati[4]

však válečným zákonem, šetřiti osoby nepřátelského krále při každém utkání; a nikdo nemá té povinnosti, leč by měl možnost zajmouti jej.) Spor by měl rozřešiti příklad Karla XII. švédského (jak jej uvádí Vattel), na kterého úmyslně stříleli obhájci pevnosti Thornu, kterou oblehal, a který řekl, že obhájci jsou v právu.

[1] Viz Baty, *International Law in South Africa* (1900), str. 84 až 85, a mnohé viny válčících za světové války, kterých se dopouštěli proti svým protivníkům.

[2] Viz Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2800—2801, který této zásadě odporuje, ale o věci pojednává velmi podrobně, a Spaight, str. 89.

[3] Viz Payrat, *Le Prisonnier de Guerre* (1910), str. 191—220, a *Land Warfare*, § 80.

[4] Tak Burové často pouštěli na svobodu britské vojáky, které zajali, za války jihoafrické.

četné zajatce, nebo že by mohli zajatci nabýti svobody při blízkém úspěchu jejich vlastní armády, neopravňuje k tomu, aby se odepřelo ušetření, leč by mělo za následek podstatné nebezpečí zajímajících. Dřívější pravidla, že se ušetření může odepříti posádce pevnosti, dobyté útokem, obhájcům neopevněného místa, kteří stojí proti útoku dělostřelectva, a slabé posádce, která tvrdošíjně a marně trvala na hájení opevněného místa proti přesile nepřátelských vojsk, jsou dnes obsoletní.

Zákonné a nezákonné prostředky, jak zabíjeti a zraňovati bojující.

§ 110. Jak jsme se už zmínili, ustanovuje článek 22 haagských Pravidel, že právo válčících, používati jakýchkoliv prostředků k poškozování nepřítele, není neomezené. Některé prostředky jsou výslovně zakázány smlouvami; jiné zamítá právo zvykové. Ale mimo ty prostředky, které jsou výslovně zakázány smlouvami nebo zvykem, jsou zákonné všechny prostředky zabíjení a zraňování, které existují, nebo mohou být vynalezeny. A nezáleží na tom, zdali prostředky, kterých se užívá, směřují proti jednotlivým osobám, jako meče a pušky, nebo proti velkým skupinám jednotlivců, jako, na př., šrapnely, kulomety, miny. Na druhé straně, nezákonnými jsou všechny prostředky, které činí smrt nevyhnutelnou[1], nebo zbytečně stupňují utrpení raněných vojínů. Podle zvykového práva mezinárodního, které bylo rovněž formulováno v článku 23 (e) haagských Pravidel, zakazuje se používati jedu a takových zbraní, střel, a materiálu[2], které způsobují zbytečné útrapy[3]. Podle toho tedy: prameny, studně, řeky a pod., odkud nepřítel béře pitnou vodu, nesmějí býti otravovány[4]; nesmí se

[1] Poznámky v autorově rukopise nasvědčují tomu, že chtěl toto tvrzení znovu uvážiti.

[2] R. 1915, za války světové užívali Němci tak zvaných „vrhačů plamenů“ — viz podrobn. Garner, I. § 189 — které vrhaly hořící tekutinu na nepřátelské vojáky. Není pochyby, že takové jednání je nezákonné, poněvadž způsobuje „zbytečné útrapy“.

[3] O sporu mezi Spojenými státy a Německem za války světové, jsou-li samostříly (shotguns) zbraněmi této kategorie, viz Garner, I. § 179.

[4] Je zákonné otrávití pitnou vodu, jestliže se pověsí vyhláška, která nepříteli oznamuje, že voda byla otrávena? Německý velitel v Jihozápadní Africe pokoušel se obhájiti takové jednání za světové

užívati otrávených zbraní[1]; pušky se nesmějí nabíjeti kousky skla, nepravidelně zformovaným železem, hřebíky a pod.; děla se nesmějí nabíjeti řetězovými kulemi, dvojitými kulemi, rozžhavenými kulemi a pod. Jiná zvyková norma, rovněž formulovaná v článku 23 (b) haagských Pravidel, zakazuje každý zákeřný způsob zabíjení a zraňování bojujících. Tedy: nesmí se najmouti vrah a je nepřípustné úkladné vraždění bojujících; nesmí se vypsati cena na hlavu nepřátelského jednotlivce; proskripce a postavení mimo zákon je zakázáno; nesmí se zrádně žádati za ušetření; nedovoluje se zrádné simulování nemoci nebo ran.

Výbušné kulky.

§ 111. V Petrohradě sešla se r. 1868 konference, aby zkoumala návrh, který podalo Rusko, o užívání výbušných střel za války. Zástupci sedmnácti mocností podepsali 11. prosince 1868 tak zvanou deklaraci petrohradskou[2], která ustanovuje, aby se podepsané mocnosti a ti, kteří přistoupí později, v případě války mezi sebou, ve své vojenské a námořní branné moci vzdaly používání všech střel váhy menší než 400 gramů (14 uncí), které jsou buď výbušné, nebo naplněné třaskavinami nebo hmotami zápalnými. Toto ujednání je závazné pouze pro mocnosti, které podepsaly smlouvu, a přestává býti závazným, účastní-li se války mezi stranami smluvními mocnost, která smlouvy nepodepsala.

Kulky rozpínavé (dum-dum).

§ 112. Když Velká Britanie zavedla kulky, vyrobené v indickém arsenále Dum-Dum, blízko Kalkuty, jejichž tvrdý plášť nezakrýval zcela jádra, a které se tedy snadno rozpínaly a ploštěly v lidském těle, Prvá haagská konference přijala deklaraci podepsanou 29. července 1899

války; „ale musí být odsouzeno". Viz *Parl. Papers*, Cd. 8306, str. 74 až 78 a Garner, I. § 190.

[1] Pouštění otravných a dusivých plynů z válců nebo jinak než pomocí střel (o čemž se mluví dále, § 113) — jednání to, které zavedli Němci za světové války (podrobnosti viz Garner, I. §§ 180—183) — ať už spadá nebo nespadá pod zákaz užívání „jedovatých nebo otrávených zbraní" obsažených ve 23. (a) článku haagských Pravidel, (o kterém autor podal svůj názor), bylo nezákonné, poněvadž vydávalo vojíny zbytečnému utrpení.

[2] Viz výše díl I. § 562, a Martens, *N. R. G.*, XVIII. str. 474.

patnácti mocnostmi, kterou se stanovilo, že se zdrží, v případě války mezi dvěma nebo několika z nich, užívání kulek, které se rozpínají nebo zplošťují snadno v lidském těle, jako kulky s tvrdými obaly, které nezakrývají zcela jádra, nebo mají obal prořezaný[1].

Střely, které rozšiřují dusivé nebo otravné plyny.

§ 113. Prvá haagská konference rovněž přijala deklaraci podepsanou 29. července 1899 šestnácti státy, kterou se stanovilo, že podepsané mocnosti zdrží se ve válce mezi dvěma nebo několika z nich používání střel, jejichž jediným cílem je šířiti dusivé nebo otravné plyny[2].

Násilí řízené z letadel.

§ 114. Prvá haagská konference přijala rovněž deklaraci podepsanou 29. července 1899, která zakazuje *na dobu pěti let* vrhání střel nebo třaskavin z balonů nebo jiných druhů vzducholodí. Druhá haagská konference 18. října 1907 obnovila toto prohlášení *do konce třetí haagské konference*, ale ze dvaceti sedmi států, které je podepsaly, jen některé státy — mezi nimi Velká Britanie a Spojené státy americké — je ratifikovaly před válkou světovou a Německo, Francie, Italie, Japonsko, Rusko — nehledě k menším státům — ani ho nepodepsaly. Když vypukla válka světová, ani jedna z centrálních mocností deklarace neratifikovala; její předpisy nebyly závazné a nedbalo se jich[3].

Násilí proti nebojujícím členům branné moci.

§ 115. Víme[4], že k branné moci patří četní jednotlivci, aniž jsou bojujícími kombatanty. Jestliže tedy a pokud se tito nebojující členové branné moci nezúčastní boje, nemohou být přímo napadáni nebo zabiti nebo raněni. Jsou však vydáni všem škodám, které nepřímo vzcházejí z operací válečných. A s výjimkou personálu[5], který pracuje v zájmu

[1] Za války světové obviňovali se válčící vzájemně, že užívají těchto kulek. Viz o podrobnostech Garner, I. § 177, který soudí, že (§ 178) „podle toho, co je možno dosvědčiti . . . nezdá se, že by některý válčící stát dal povolení k obecnému používání (tohoto druhu kulek), nebo že jich vůbec bylo používáno vyjma v případech příležitostných“.

[2] Avšak za světové války zavedlo Německo takové střely a jeho protivníci jich rovněž užívali jako represalií. Viz podrobnosti Garner, I. § 188.

[3] Viz dále § 214 a.

[4] Viz výše § 79.

[5] Viz dále § 121.

raněných, jako lékaři, duchovní, osoby zaměstnané ve vojenských nemocnicích, úřední osoby ambulanční, které mají podle článku 9 a 10 Ženevské konvence zvláštní výsady, mohou zajisté býti takoví nebojující členové branné moci zajati, neboť pomoc, které poskytují bojující armádě, může být velice důležitá.

Násilí proti soukromým osobám nepřátelským.

§ 116. V dobách dřívějších[1] mohly býti soukromé osoby nepřátelské obojího pohlaví zabity nebo jinak se s nimi mohlo špatně zacházeti, podle volné úvahy, a obzvláště obyvatelé opevněných míst, kterých bylo dobyto útokem, bývali ponecháni na milost a nemilost útočníkům; ale v osmnáctém století stalo se obecně uznávanou normou zvykovou mezinárodního práva, že soukromí jednotlivci nepřátelští nemají býti zabíjeni, ani nemají býti předmětem útoku. Pokud se nezúčastní boje, nemá se na ně přímo útočiti, ani nemají býti zabíjeni nebo zraňováni. Jsou však, jako nebojující členové branné moci, vydáni všem škodám, které nepřímo vzcházejí z operací válečných. Tak na příklad, je-li bombardováno město a při tom je zabito na tisíce obyvatel, nebo je-li vlak, který veze soukromé osoby i vojáky, rozbit minou, nenastává tu porušení normy, zakazující útočiti na soukromé osoby.

Co se týká zajetí, bývá pravidlem, že soukromé osoby nepřátelské nemohou se státi válečnými zajatci[2]. Avšak toto tvrzení má výjimky, jichž vyžaduje provádění určitých vojenských operací, bezpečnost branné moci a pořádek a klid v obsazeném území nepřátelském. Tak na příklad vlivní nepřátelští občané, kteří se pokoušejí povzbuditi spoluobčany k tomu, aby se chopili zbraní, mohou být zatčeni a odvezeni do zajetí. A může být dokonce uvězněno obyvatelstvo celé provincie v tom případě, že hrozí povstání lidu *(levy en masse)*[3] Nehrozí-li však povstání lidu,

[1] Viz Grotius, III. kap. 4 §§ 6, 9.

[2] Toto tvrzení týká se jednání se soukromými osobami, v tom případě, že nepřítel vpadne do země, a nikterak se netýká nepřátelských poddaných, kteří jsou na území válčícího při vypuknutí války. Viz výše § 100.

[3] Civilisté, kteří pomáhají nepříteli jako kočové nebo jako děl-

nemá obsazující práva uvésti do zajetí[1] soukromé nepřátelské jednotlivce vojenského věku, ačkoliv ovšem může použíti omezovacích opatření, aby jim zabránil uprchnouti a připojiti se k branné moci nepřítelově, a může je potrestati, pokoušejí-li se o to.

Mimo zajetí mohou býti soukromým osobám nepřátelským uložena všemožná omezení a může se proti nim použíti prostředků násilných z mnohých důvodů; na příklad, aby byl zachován pořádek a klid na obsazeném území nepřátelském; aby se zabránilo nepřátelskému jednání, zvláště spiknutím; aby se zabránilo styku s nepřítelem a pomoci nepřátelské branné moci; aby se zabezpečilo plnění rozkazů a požadavků vojenských úřadů, jako opatřování kočí, rukojmí, podkovářů; aby se zabezpečilo plnění rekvisic a kontribucí a zajistilo provádění veřejných prací, kterých je třeba pro vojenské operace, jako je stavění vojenských příbytků, silnic, mostů a pod., předpokládajíc, že vyžadované služby nejsou částí vojenských operací[2].

Kterých druhů násilných prostředků může se použíti pro tyto účely, to záleží na uvážení vojenských úřadů, které budou jednati podle zásad účelnosti a podle pravidel válečného práva, platného u válčících. Ale není pochyby, že i hrdelní trest a uvěznění[3], je-li ho třeba, jsou zákon-

níci při stavbě opevnění nebo při obléhání nebo podobným způsobem, jsou-li zajati při takové práci, nemají býti zadrženi jako váleční zajatci, ať už konají tyto služby dobrovolně nebo jsou k nim rekvirováni nebo najati. Viz *Land Warfare*, § 58 n. (a).

[1] Když Němci za světové války r. 1914 vzali do zajetí všechny muže vojenského věku v Belgii a v obsazené části Francie, sáhly Velká Britanie a Francie k represaliím. Viz dále § 413 a Wehberg, str. 315.

[2] Mohou být soukromé osoby nepřátelské přinuceny ke stavbě opevnění, zřizování zákopů a podobně? V praksi věc není rozhodnuta. Viz níže § 170. Viz rovněž Holland, *War*, No. 77; Spaight, str. 151; Ferrand, *Des Requisitions en matière de Droit international public* (1917), str. 60; Garner v *A. J.*, XI. (1917), str. 111.

[3] Není pochyby, že v případě obecného zpustošení může býti obyvatelstvo, neúčastnící se války, zadrženo v tak zvaných táborech koncentračních; viz dále § 154.

nými prostředky pro takové cíle. Článek 46 haagských Pravidel stanoví mez, kam až může jíti násilí proti soukromým jednotlivcům v moderním válčení: „Čest a práva rodin, život[1] a soukromé vlastnictví jednotlivce, jakož i náboženské přesvědčení a svoboda musí býti respektovány."

Násilí proti hlavě nepřátelského státu a proti úředníkům v důležitém postavení.

§ 117. Hlava nepřátelského státu a úředníci na důležitých místech v tom případě, že nenáležejí k branné moci, mají, pokud se týká možnosti přímého útoku, smrti, nebo zranění, postavení obdobné postavení soukromých osob nepřátelských. Jsou však tak důležití pro nepřátelský stát a mohou býti nepříteli tak užitečni a tak nebezpečni pro dobývající armádu, že se zajisté mohou státi válečnými zajatci. Podaří-li se válčícímu zmocniti se hlavy nepřátelského státu nebo jeho ministrů, jistě že je odstraní do zajetí. A totéž může učiniti s diplomatickými zástupci a jinými důležitými úředníky, poněvadž, oslabí-li nepřátelskou vládu, může tím působiti na nepřítele, aby svolil k podmínkám míru.

A rovněž není pochyby, že rukojmí mohou býti vzati z obyvatelstva neúčastnícího se války; viz dále §§ 170, 259.

[1] Že život civilních obyvatel musí býti respektován, to je zásada tak obecně uznávaná, že následující případ vzbudil nevoli celého civilisovaného světa. Byl uveřejněn v *Münchener Neueste Nachrichten* 7. října 1914. Německý poručík píše o tom, jak Němci obsazovali St. Dié koncem srpna 1914, a vypravuje, že německá kolona vtrhla do města a zabarikádovala se v domě, aby vyčkala posily; pak pokračuje: „Zatkli jsme tři civilisty a dostal jsem dobrý nápad. Byli posazeni na židle a rozkázáno jim, aby se posadili uprostřed ulice. Člověk se časem stane strašně tvrdým. Nevím kolik úzkostlivých modliteb se pomodlili, ale jejich ruce byly sepiaty jako v křeči. Bylo mi jich líto, ale metoda se ihned osvědčila. Střelba z domů vedle nás ihned přestává a my můžeme obsadit dům protější a tak jsme pány hlavní třídy." Pak důstojník vykládá jak St. Dié bylo nepřítelem vyklizeno a dodává: „Jak jsem se později dověděl, reservní pluk, který vtrhl do St. Dié severněji, má stejné zkušenosti jako my. Čtyři civilisté, které přinutili seděti na ulici, byli zabiti francouzskými kulkami. Sám jsem je viděl ležeti uprostřed ulice blízko nemocnice."

III.

ZACHÁZENÍ S RANĚNÝMI A MRTVÝMI.

Hall, § 130 — Westlake, II. str. 72—76 — Lawrence, § 165 — Maine, str. 156—159 — Manning, str. 205 — Phillimore, III. § 95 — Halleck, II. str. 36—39 — Moore, VII. § 1134 — Taylor, §§ 527—528 — Hershey, Nos. 369—374 — Bluntschli, §§ 586—592 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 289—318, 398—421 — Liszt, § 40 V. — Ullmann, § 178, a v *R. G.*, IV. (1897), str. 437—445 — Bonfils, Nos. 1108—1118[1] — Despagnet, Nos. 551—554 — Pradier-Fodéré, VI. No. 2794, VII. Nos. 2849—2881 — Rivier, II. str. 268—273 — Nys, III. str. 499—510 — Calvo, IV. §§ 2161—2165 — Fiore, III. Nos. 1365—1372 — *Code*, Nos. 1594—1609 — Martens, II. § 114 — Longuet, §§ 85—90, 92—93 — Mérignhac, III. a, str. 186—240 — Pillet, str. 165—192 — *Kriegsbrauch*, str. 25 — *Land Warfare*, §§ 174—220 — Zorn, str. 122 — Bordwell, str. 249—277 — Spaight, str. 419—460 — Higgins, str. 35—38 — Holland, *Studies*, str. 61 až 65 — Holland, *War*, Nos. 41—69 — Garner, I. §§ 313—318 — Gurlt, *Zur Geschichte der internationalen und freiwilligen Krankenpflege* (1873) — Lueder, *Die Genfer Convention* (1876) — Moynier, *La Croix Rouge son Passé et son Avenir* (1882); *La revision de la Convention de Genève* (1898); *La Fondation de la Croix rouge* (1903) — Buzzati, *De l'Emploi abusif ... de la Croix rouge* (1890) — Triepel, *Die neuesten Fortschritte auf dem Gebiet des Kriegsrechts* (1894), str. 1—41 — Müller, *Entstehungsgeschichte des rothen Kreuzes und der Genfer Konvention* (1897) — Münzell, *Untersuchungen über die Genfer Konvention* (1901) — Gillot, *La Revision de la Convention de Genève* etc. (1902) — Meurer, *Die Genfer Konvention und ihre Reform* (1906) — Schneider, *Die Genfer Konvention* (1911) — Roszkowski v *R. I.*, 2. ser. IV. (1902), str. 199, 299, 442 — Delpech v *R. G.*, XIII. (1906), str. 629—724 — Macpherson v *Z. V.*, V., (1911), str. 253—277.

Původ ženevské konvence.

§ 118. Ačkoliv[1] od sedmnáctého století uzavřely různé státy několik set zvláštních úmluv o tom, jak se má zacházeti vzájemně s raněnými, o tom, že vojenští lékaři nemohou býti zajati, nebylo obecné normy mezinárodního práva o těchto otázkách až do druhé poloviny devatenáctého století, mimo tu, která zakazovala zabíjeti, zohavo-

[1] Viz Macpherson, *op. cit.*, str. 254.

vati raněné, nebo s nimi špatně zacházeti. Změnu k lepšímu podnítil Jean Henry Dunant, švýcarský občan ze Ženevy, který byl očitým svědkem bitvy u Solferina r. 1859, kde zemřelo mnoho tisíc raněných, kteří mohli býti za příznivějších okolností zachráněni. Když uveřejnil r. 1861 a r. 1863 svůj spisek *Un souvenir de Solferino* (Vzpomínka na Solferino), vzbudila ženevská „Société d'Utilité Publique" za presidentství Gustava Moyniera agitaci ve prospěch lepší úpravy ošetřování raněných na bojišti a svolala mezinárodní kongres do Ženevy r. 1863, kde se sešlo třicet šest zástupců téměř všech evropských států a jednalo o věci. R. 1864 ujal se „Bundesrath", vláda federálních států švýcarských věci oficiálně a pozval všechny evropské státy a některé americké, aby poslaly oficiální zástupce na kongres do Ženevy za účelem jednání a uzavření mezinárodní smlouvy o raněných. Tento kongres se sešel r. 1864 a bylo na něm zastoupeno dvanáct států. Jeho výsledkem byla Konvence[1] za účelem zlepšení poměrů vojáků, raněných v armádě v poli (obyčejně zvaná „ženevská Konvence"), podepsaná 22. srpna 1864. Znenáhla připojily se ke Konvenci i jiné státy vedle těch, které ji původně podepsaly a konečně se staly jejími členy všechny civilisované státy světa, mimo Costa Ricu, Monaco a Lichtensteinsko. Brzo bylo zjevným, že její pravidla nejsou nikterak dokonalá a že je třeba, aby byla doplněna v mnohých bodech. Druhý mezinárodní kongres se sešel na pozvání Švýcarska r. 1868 v Ženevě, kde se jednalo o doplňujících článcích[2] k původní konvenci a kde byly podepsány. Avšak tyto doplňující články nebyly nikdy ratifikovány. Prvá haagská konference r. 1899 jednomyslně formulovala přání, aby Švýcarsko v brzku podniklo kroky za účelem sezvání jiného mezinárodního kongresu, který by revidoval ženevskou Konvenci. Tento kongres se sešel v červnu 1906 a 6. července 1906 byla podepsána nová ženevská Konvence[3]

[1] Viz Martens, *N. R. G.*, XVIII. str. 607 a výše díl I. § 560.
[2] Viz Martens, *N. R. G.*. XVIII. str. 612.
[3] Viz Martens, *N. R. G.*, 3. ser. II. str. 620 a Treaty ser. (1907), No. 15.

zástupci třiceti pěti států, mezi nimiž byly všechny velmoci. Neméně než dvacet šest těchto států ratifikovalo konvenci a alespoň osm jiných k ní přistoupilo.

Nová konvence se skládala ze třiceti tří článků a stanovila pravidla, jak zacházeti s raněnými a mrtvými; dále pravidla, týkající se vojenských nemocnic a pohyblivých sanitních jednotek, personálu, zjednaného v zájmu raněných, počítaje k němu i vojenské duchovní; materiálu, patřícího pohyblivým lékařským jednotkám, vojenským nemocnicím a dobrovolným pomocným společnostem; pravidla, která se týkala ochranných oddílů při vyklizování; zřetelného odznaku; provádění konvence; a zabránění zneužití a porušení.

V závěrečném protokolu vyslovila konference přání, aby strany za účelem jednotného výkladu smlouvy, pokud tomu případy a okolnosti dovolí, předložily mezinárodnímu rozhodčímu soudu v Haagu[1] každý spor, který by mezi nimi mohl vzniknouti *v době míru* o jejím výkladu; avšak Velká Britanie a Japonsko odepřely svůj podpis.

Když vypukla světová válka, téměř všichni válčící byli smluvními stranami konvence, ne však naprosto všichni; a článek 24 stanovil, že konvence přestává být závaznou, jakmile vede válku stát, který není stranou v konvenci. Nicméně však všichni válčící byli smluvními stranami staré konvence z r. 1864, která zůstala v platnosti u těch států, které byly smluvními stranami jejími, aniž by byly smluvními stranami v konvenci z r. 1906[2]. Přes to však předpisy obou konvencí byly často porušovány za války[3]. Hlavní pravidla konvence z r. 1906 jsou tato[4]:

§ 119. Podle článku 1 až 5 nemocné nebo raněné osoby, které náležejí k armádám nebo jsou k nim úředně při- Ranění a nemocní.

[1] Viz výše díl I. § 472.

[2] Viz výše díl I. § 560.

[3] Podrobnosti viz Garner, I. §§ 313—318.

[4] Ustanovení konvence jsou většinou technického vojenského rázu, a v obecném pojednání není možno pouštěti se do podrobností. Čtenáře, kteří mají o ně hlubší zájem, musíme odkázati na velice významný článek Macphersonův *Z. V.*, V. 1911, str. 253 až 277.

děleny, musí být válčící stranou, v jejíž moci jsou, respektovány a ošetřovány bez rozdílu národnosti. Kdyby je však válčící musil vydati nepříteli, musí, pokud mu vojenské potřeby dovolí, ponechati s nimi část lékařského personálu, aby pomáhal o ně pečovati, i potřebný materiál. Nemocní a ranění, kteří upadli do rukou nepřítele, jsou válečnými zajatci, avšak válčící je mohou vyměniti nebo propustiti, nebo i odevzdati neutrálnímu státu, který je má internovati až do uzavření míru. Po každé bitvě má velitel, který opanoval pole, dáti pátrati po raněných a má učiniti opatření, aby je chránil před loupením a trýzněním. Seznam jmen všech raněných a nemocných, kteří byli sebráni, musí být co nejrychleji poslán úřadům země nebo armády, ke které patří, a válčící se musí stále vzájemně informovati o internování a změnách, jakož i o přijetí do nemocnic. Článek 5 stanoví, že vojenský úřad se může obrátiti na dobročinnost obyvatel, aby pod jeho vedením sbírali a pečovali o raněné a nemocné, patřící k armádě a že může povoliti těm, kdo vyhoví jeho výzvě, zvláštní ochranu a určité výsady.

Sanitní jednotky, ústavy a materiál.

§ 120. Pohyblivé sanitní jednotky a pevné[1] ústavy pro lékařskou pomoc musí býti respektovány a chráněny válčícími, aby se raněným a nemocným mohlo dostati potřebného ošetření; avšak tato ochrana přestává, užívá-li se k tomu, aby se nepříteli škodilo, jako poskytuje-li se tam přístřeší bojujícím, provádí-li se vyzvědačství a skrývají-li se tam zbraně a střelivo (čl. 6 a 7)[2].

Co se týká *materiálu*, činí se rozdíl mezi materiálem po-

[1] Za světové války bylo jednou z nejsmutnějších zkušeností, že němečtí letci často a úmyslně bombardovali nemocnice spojenců, a že se německý spisovatel snažil ospravedlniti toto hanebné jednání. Viz Köllreuter v *Z. V.*, X. (1918), str. 499.

[2] Avšak článek 8 výslovně stanoví, že jednotky a ústavy neztrácejí ochrany: a) je-li jejich personál ozbrojen, a užívá-li zbraní na svoji obranu, nebo na obranu raněných a nemocných; b) jestliže při nedostatku ozbrojených ošetřovatelů, jsou jednotky nebo zřízení chráněna vojenskými hlídkami nebo strážemi, opatřenými řádným služebním příkazem; c) najdou-li se u nich zbraně a střelivo, odebrané raněným, které však nejsou dosud odevzdány příslušnému oddělení.

hyblivých sanitních jednotek, nebo stálých sanitních ústavů a materiálem dobrovolných pomocných společností.

a) Pohyblivé sanitní jednotky, které padnou do rukou nepřátelských, nesmějí býti zbaveny svého materiálu, v němž je zahrnut i potah, ať je jejich dopravní prostředek jakýkoliv a kdokoliv jej řídí (čl. 14). Příslušný vojenský úřad může nicméně použíti materiálu zajatých sanitních jednotek k ošetření raněných a nemocných, kteří jsou po ruce, ale musí jej vrátiti za stejných podmínek jako sanitní personál a pokud možná současně s ním[1].

b) Budovy a materiál stálých sanitních ústavů, které upadnou do rukou nepřátelských, poněvadž místo, kde jsou, je vojensky obsazeno, podléhají podle článku 15 „právu válečnému". To znamená, že zůstávají úplně v moci dobyvatele. Nesmějí však býti odcizeny svému sanitnímu účelu, dokud je jich třeba pro raněné a nemocné. Jestliže však toho žádá naléhavá vojenská nutnost, může jimi velitel disponovati, jestliže se dříve postará o opatření raněných a nemocných, kteří jsou v nich umístěni.

c) Materiál dobrovolných pomocných společností, které jsou řádně uznány, považuje se podle článku 16 za soukromý majetek, a musí tedy být jako takový respektován za všech okolností, ačkoliv může být rekvirován.

Personál.

§ 121. Personál, který jest zaměstnán výlučně sbíráním, dopravou a ošetřováním raněných a nemocných, a také správou pohyblivých sanitních jednotek a ústavů, duchovní, přidělení armádám, a konečně hlídky a stráže, které chrání sanitní jednotky a ústavy, musí býti, podle článku 9, za všech okolností[2] respektovány a chráněny. Upadnou-li do rukou nepřítele, nesmí se s nimi zacházeti jako s válečnými zajatci. Podle článku 12 nemohou však volně jednati nebo pohybovati se bez jakéhokoliv omezení; neboť musí pokra-

[1] Viz dále § 121.

[2] Zabraňuje tento článek potrestání takových osob nepřítelem za tak zvané válečné zločiny? Strupp v *Z. I.*, XXV. (1915), str. 357, říká „nikoli"; není však důvodu, považovati tuto odpověď za správnou. Viz Markman, *Z. V.*, XI. (1918), str. 76—83.

čovati ve svých povinnostech pod vedením zajimatele, do té doby, kdy jejich pomoc už není nezbytná. Musí pak být posláni zpět ke své armádě nebo do své země, v takové době a takovou cestou, která se srovnává s vojenskými potřebami. Musí se jim dovoliti, aby s sebou vzali takové věci, nástroje, zbraně a koně, které jsou jejich soukromým majetkem [1].

Personál dobrovolných pomocných společností, kterého se užívá v sanitních jednotkách a ústavech má podle článku 10 stejné výsady jako personál úřední, jestliže dotyčná společnost je plně uznána a autorisována svou vládou, a podléhá-li její personál vojenským zákonům a předpisům. Každý stát musí oznámiti druhému, dříve než jich skutečně použije, jména společností, kterým dal povolení, aby pomáhaly při pravidelné sanitní službě v jeho armádách [2].

Transporty při vyklizování.

§ 122. S transporty při vyklizování raněných a nemocných musí se zacházeti stejně jako s pohyblivými sanitními jednotkami, podléhají však těmto zvláštním předpisům článku 17: Válčící, který zadrží transport, může jej přerušiti, vyžadují-li toho vojenské potřeby, jestliže se postará o dopravování nemocných a raněných. V tom případě povinnost, poslati zpět sanitní personál, když jeho pomoci už není třeba, rozšiřuje se také na vojenský personál přidělený transportu pro jeho dopravu nebo ochranu a opatřený řádným služebním příkazem; a povinnost vrátiti sanitní materiál rozšiřuje se na železniční vlaky a vnitrozemní plavidla, která jsou zvlášť upravena pro dopravu nemocných a raněných, a na materiál, který náleží k sanitní službě, a kterého se užívá k vypravení obyčejných vozidel, vlaků a člunů pro dopravu raněných. Vojenská vozidla, jiná než

[1] Pokud je nepřítel zadrží, musí jim, podle článku 13, poskytnouti týž plat a mzdu, jaká přísluší personálu, který má tutéž hodnost v jeho vlastní armádě.

[2] Uznaná dobrovolná pomocná společnost *neutrální* země nemůže, podle článku 11, pomáhati svým personálem a jednotkami válčícímu, leč by se ji dříve dostalo svolení vlastní vlády a dotyčného válčícího; a válčící, který takovou pomoc přijme, musí dříve, než ji použije, uvědomiti o tom nepřítele.

ta, která jsou určena pro sanitní službu, mohou však býti zajata i se spřežením; a civilní personál a různé dopravní prostředky, získané rekvisicí, jakož i železniční materiál a čluny, kterých se užívá pro ochranné oddíly, podléhají obecným předpisům mezinárodního práva.

Zřetelný odznak.

§ 123. Podle článku 18 přijímá se švýcarský heraldický znak červeného kříže na bílé půdě, který byl utvořen převrácením zemských barev přísaženstva, za odznak a zřetelné znamení sanitních služeb v armádě, ale není námitky proti přijímání jiného odznaku nekřesťanských států, které činí námitky proti kříži z důvodů náboženských. Tak Turecko nahradilo kříž červeným půlměsícem a Persie červeným sluncem [1].

Následující pravidla platí o užívání tohoto odznaku:

(1) Musí býti umístěn s dovolením příslušného vojenského úřadu (čl. 19) na praporech, na nárameních a na všem materiálu, který patří k sanitní službě.

(2) Sanitní jednotky a ústavy užívají praporu červeného kříže vedle státní vlajky válčícího, ke kterému náležejí (čl. 21) [2].

(3) Všechen personál, podle článku 20, nosí na levém rameni pásku s červeným křížem na bílé půdě, s razítkem příslušného vojenského úřadu [3].

(4) Červeného kříže na bílé půdě a slov „Červený kříž“ nebo „Ženevský kříž“ nesmí se podle článků 23 a 27 užívati ani v míru, ani za války, jinak, než na označení chráněných sanitních jednotek, ústavů, personálu a materiálu [4].

Zacházení s padlými.

§ 124. Podle zvykového práva mezinárodního mají válčící právo žádati vzájemně, aby se s padlými vojáky nezacházelo potupně, a zvláště, aby nebyli mrzačeni, nýbrž

[1] Viz dále § 207.

[2] Avšak sanitní jednotky, jsou-li v rukou nepřítelových, užívají pouze praporu červeného kříže. Neutrální sanitní jednotky, které přispívají svou pomocí podle úmluvy, užívají vedle praporu červeného kříže, státní vlajky toho válčícího státu, jehož armádě jsou přiděleny. (Článek 22.)

[3] Vedle legitimace, jedná-li se o osoby přidělené sanitní službě, které nenosí vojenské uniformy.

[4] Viz dále § 124a.

aby je, pokud možno, dal vítěz shledati a pohřbíti[1] nebo spáliti na bojišti. Ženevská konvence nestanoví žádného pravidla o sbírání a pohřbívání nebo spalování padlých; ale článek 3 nařizuje, aby po každém utkání velitel, který opanoval pole, učinil opatření pro zabezpečení ochrany padlých proti loupení a hanobení, a aby těla byla pečlivě vyšetřována, zdali život skutečně vyhasl, dříve než jsou pohřbena nebo spálena. Každý válčící musí poslati co možná nejdříve úřadům země nebo armády, ke které padlí náležejí, vojenské známky nebo důkazy totožnosti, které u padlých najde (čl. 4). Části výzbroje, které má padlý nepřítel, jsou veřejným nepřátelským majetkem, a může si je tedy vítěz přivlastniti jako kořist[2]. Na druhé straně však dopisy, peníze, šperky a jiné cenné věci, které se najdou u padlých na bojišti nebo u těch, kteří zemrou v sanitních jednotkách nebo stálých ústavech, a které jsou patrně soukromým majetkem, nejsou kořistí, nýbrž musí být podle článku 4 Ženevské konvence a článku 14 haagských Pravidel sebrány a odevzdány do informační kanceláře[3] pro válečné zajatce a ta je pošle osobám oprávněným prostřednictvím úřadů jejich země.

Jak se brání zneužívání.

§ 124a. Článkem 27 zavázaly se vlády, jejichž zástupcové podepsali konvenci, ale jejichž zákonodárství nevyhovovalo tehdy tomuto účelu, že pojmou nebo zavedou do svého zákonodárství opatření, kterých je třeba, aby se zamezilo v každé době používání odznaků nebo jména „Červený kříž“ nebo „Ženevský kříž“ soukromými jednotlivci nebo společnostmi jinými než těmi, které mají právo užívati jich. Také vlády měly v tom případě, nevyhovovaly-li tomu jejich vojenské zákony, pojmouti nebo zavésti do svého zákonodárství opatření, kterých je třeba, aby se v době válečné potlačily jednotlivé činy loupení a hanobení raněných a ne-

[1] Viz Grotius, II. kap. 19, §§ 1, 3. O významném návrhu Ullmannově, který se týká zdravotních opatření za účelem vyvarování se epidemiím, viz výše díl I. str. 764 n. 4.

[2] Viz dale § 139.

[3] Viz dále § 130.

mocných, a také opatření, aby se trestalo neoprávněné používání vlajky červeného kříže a náramenníků (čl. 28)[1].

IV.

ZAJETÍ.

Grotius, III. kap. 7 a 14 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. kap. 3 — Vattel, III. §§ 148—154 — Hall, §§ 131—134 — Westlake, II. str. 67—72 — Lawrence, § 164 — Maine, str. 160—167 — Manning, str. 210—222 — Phillimore, III. § 95 — Twiss, II. § 177 — Halleck, II. str. 19—30 — Taylor, §§ 519—524 — Hershey, Nos. 355 až 368 — Moore, VII. §§ 1127—1131 — Wharton, III. §§ 348—348 d — Wheaton, § 344 — Bluntschli, §§ 593—626 — Heffter, §§ 127 až 129 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 423—445 — Ullmann, § 177 — Bonfils, Nos. 1119—1140 — Despagnet, Nos. 544—550 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2796—2842a VIII. No. 3208 — Rivier, II., str. 273—279 — Nys, III., str. 511—530 — Calvo, IV. §§ 2133—2157 — Fiore, III. Nos. 1355—1362 — a *Code*, Nos. 1572—1593 — Martens, II. § 113 — Longuet, §§ 77—83 — Mérignhac, III. a, str. 156 až 186 — Pillet, str. 145—164 — *Kriegsbrauch*, str. 11—18 — Zorn, str. 73—122 — Bordwell, str. 237—248 — *Land Warfare*, §§ 54—116 — Spaight, str. 260—319 — Holland, *War*, Nos. 24—40 — Garner, I. §§ 331—360 — Eichelmann, *Über die Kriegsgefangenschaft* (1878) — Romberg, *Des Belligérents et des Prisonniers de Guerre* (1894) — Triepel, *Die neuesten Fortschritte auf dem Gebiet des Kriegsrechts* (1894), str. 41—55 — Holls, *The Peace Conference at the Hague* (1900), str. 145—151 — Cros, *Conditions et Traitement des Prisonniers de Guerre* (1900) — Beinhauer, *Die Kriegsgefangenschaft* (1908) — Payrat, *Le Prisonnier de guerre dans la Guerre Continental* (1910) — Davis v *A. J.*, VII. (1913), str. 521—545.

§ 125. Ve starověku mohli býti váleční zajatci zabíjeni a velmi často bývali ihned vražděni nebo obětováni bohům. Byli-li ušetřeni, stávali se pravidelně otroky, a bývali jen

Vývoj mezinárodního práva v otázce zajetí.

[1] Velká Britanie, když podepisovala a ratifikovala ženevskou konvenci, podala hledíc na nejistotu parlamentního postupu, ohražení proti článku 23, 27 a 28; ale zákonem o ženevské konvenci 1911, (Geneva Convention Act) (1 a 2 Geo. v. c. 20), bylo jí umožněno prováděti její předpisy. Tento zákon ukládá trest za neoprávněné užívání „Ženevského kříže".

výjimečně osvobozováni. Avšak válčící také vyměňovali své zajatce, nebo je pouštěli na svobodu za výkupné. V prvém období středověku mohli rovněž býti zajatci zabíjeni nebo zotročováni. Ale vlivem křesťanství se jejich osud zmírnil. Ačkoliv se s nimi často zacházelo velice krutě, v druhém období středověku nebývali pravidelně zabíjeni; a když zmizelo z Evropy otroctví, zmizelo i jejich zotročování. Když se začínalo znenáhla vyvíjeti moderní mezinárodní právo, vymizelo i zabíjení a zotročování zajatců; ale stejně se s nimi často jednalo jako se zločinci a jako s předměty osobní msty. Nemělo se za to, že jsou v moci státu, jehož armáda je zajala, nýbrž přímo v moci této armády, nebo jednotlivých vojáků, kteří provedli zajetí; a považovalo se za zákonné, aby zajimatelé vyzískali co možno nejvíce ze svých zajatců ve způsobě výkupného, jestliže nebylo žádné výměny zajatců. Tato prakse byla tak obecná, že se stala obvyklou více méně přesná stupnice výkupného. Tak Grotius[1] uvádí, že za jeho doby výkupné za prostého vojáka činilo peníz jeho jednoměsíčního žoldu. A poněvadž cena zajatce při výkupném stoupala v poměru k jeho bohatství a postavení v životě a v nepřátelské armádě, stalo se obyčejem, že zajatci význačné hodnosti patřili panovníku a ne zajímajícímu mužstvu; panovník však musil zajimatele odměniti. Za sedmnáctého století pominul zvyk hleděti na zajatce jako by byli v moci zajimatelů. Mělo se za to, že jsou v moci panovníka, jehož mužstvem byli zajati. Ale sotva byly nějaké normy mezinárodního práva o tom, jak se má s nimi patřičně zacházet. V praksi se dále dávala zajatcům svoboda jen výměnou nebo za výkupné. Často byly uzavírány při vypuknutí nebo během války zvláštní úmluvy, kterými se stanovila stupnice výkupného, podle níž mohl každý válčící osvoboditi své vojáky a důstojníky ze zajetí. Poslední[2] příklad takové úmluvy je úmluva mezi Anglií a Francií z r. 1780, která stanoví výkupné za členy námořnictva a mužstva obou válčících.

[1] III. kap. 14, § 9.
[2] Viz Hall, § 134.

Až teprve v osmnáctém století, které mělo vůbec sklon ke zmírnění kruté prakse válčení, změnily se věci k lepšímu. Časem zobecnělo přesvědčení, že zajetí by mělo býti pouze prostředkem, který brání zajatcům, vrátiti se ke svým sborům a chopiti se znovu zbraní, a že by se mělo zásadně rozlišovati od věznění jakožto trestu za zločiny. Smlouva přátelská[1], kterou uzavřelo Prusko se Spojenými státy americkými r. 1785, pravděpodobně byla první, která nařizovala (čl. 24) slušné zacházení s válečnými zajatci, zakazujíc věznění ve vězeních a užívání želez, a naléhajíc na to, aby byli drženi na zdravých místech, kde se mohou pohybovati a kde mohou být chováni a živeni jako vojenské sbory. Během století devatenáctého byla obecně uznávána zásada, že s válečnými zajatci má zajímající jednat způsobem obdobným, jako jedná s vlastními sbory vojenskými, a haagská Pravidla, článkem 4 až 20, uvedla v platnost obsáhlá pravidla o zajetí. Tato pravidla byla sestavena v době míru před válkou světovou, a jsou dosud v platnosti po skončení světové války. Avšak zkušenosti z této války zklamaly mnohé naděje, na nich založené.

Zacházení s válečnými zajatci.

§ 126. Podle článků 4—7 a 16—19 haagských Pravidel nejsou zajatci v moci jednotlivců ani sborů, které je zajímají, nýbrž v moci vlády zajímajících. Musí se s nimi zacházeti lidsky[2]. Všechen jejich soukromý majetek jim zůstává, s výjimkou zbraní, koní, a vojenských listin, které jsou kořistí[3]; a v praksi[4] pod osobním majetkem se rozumí

[1] Viz Martens, R., část II., IV. str. 37.

[2] To, jak Němci za války světové zacházeli s britskými zajatci, bylo v mnohých případech nejen přímým porušením haagských Pravidel a nelidské, ale hanebné. S raněnými britskými zajatci cestou do německých táborů nebo nemocnic zacházeli v četných případech krutě, neboť německé sestry Červeného kříže obyčejně jim odpíraly potravu a nápoje. Viz *The Times History and Encyclopedia of the War*, VI. (1916), str. 241—280. M'Carthy, *The Prisoner of War in Germany* (1918); Garner, I. §§ 331—360; a tyto *Parl. Papers*: Misc., No. 3 (1918), Cd. 8984; Misc., No. 19 (1918), Cd. 9106; Misc., No. 27 (1918); Misc., No. 28 (1918).

[3] Viz dále § 144.

[4] Viz *Land Warfare*, § 69.

vojenská uniforma, oděv a výprava, které potřebuje k osobnímu užívání, ačkoliv technicky je to majetek vlády[1].

Mohou být uvězněni pouze tehdy, je-li to nevyhnutelná věc bezpečnosti, a pouze dokud tu jsou okolnosti, které činí toto opatření nutným. Mohou tedy být zadrženi ve městě, v pevnosti, v táboře, nebo na jiném místě, a může se jim uložiti, aby nepřestupovali určité pevné hranice; nemají však být chováni v trestnicích. Vláda může využíti práce zajatců, kteří nejsou důstojníky, podle jejich hodnosti a schopnosti; avšak jejich úkol nesmí být příliš namáhavý a nesmí být ve spojení s vojenskými operacemi[2]. Práce, kterou konají pro stát, musí býti placena podle sazeb, které platí pro vojsko národní armády při podobných pracích, neb v tom případě, že není takových platných sazeb, podle sazby úměrné vykonané práci. Ale válečným zajatcům se může rovněž dát povolení, aby pracovali v jiných odvětvích veřejné služby, nebo pro soukromé osoby, za zaměstnavatelských podmínek, které určí vojenské úřady, a může se jim rovněž dáti povolení, aby pracovali na vlastní vrub. Mzdy, kterou vydělají, upotřebí se na zlepšení jejich poměrů a zbytek po odečtení nákladu na jejich vydržování[3] vyplatí se jim při propuštění.

Ale ať už si vydělávají nebo ne, je vláda povinna za všech okolností vydržovati je, a není-li zvláštní úmluvy mezi válčícími, je povinna opatřit jim příbytek[4], stravu[5] a

[1] Byly vzneseny obžaloby, že Němci za světové války obírali často zajatce o jejich pláště, a Garner (I. § 342) shledává, že obžaloby byly doloženy v některých případech zprávami neutrálních inspektorů.

[2] Otázka, mohou-li být váleční zajatci přinuceni stavěti opevnění a podobně, je právě tak sporná, jako otázka, mohou-li být nepřátelští civilisté nuceni k takové práci. Viz výše § 116 pozn. a dále § 170. Viz rovněž Holland, *War*, No. 26; Pillet, str. 155; Spaight, str. 212.

[3] Do jaké míry byli váleční zajatci nuceni nebo mohli pracovati v různých válčících státech za světové války, o povaze jejich prací a o stupnici jejich odměn, viz Garner, I. §§ 350—553.

[4] Podrobnosti o příbytcích pro zajaté důstojníky za války světové viz Garner, I. § 336; a o příbytcích jiných zajatců válečných viz Garner, I. §§ 337—341.

[5] Podrobnosti o stravě, jakou dostávali váleční zajatci v různých válčících státech za světové války, viz Garner, I. §§ 343—347, který

oděv[1] stejné úrovně jako svým vlastním sborům. Důstojníci zajatí musí dostávati týž plat[2] jako důstojníci odpovídající hodnosti v zemi, ve které jsou zadrženi, a částka bude vyrovnána jejich vládou po uzavření míru. Všichni zajatci musí požívati úplné svobody výkonu svého náboženství počítaje k tomu účastenství v bohoslužbě vlastní církve, předpokládajíc toliko, že se podvolí řádu, který je předepsán vojenskými úřady. Chce-li zajatec učiniti závěť, musí býti přijata úřady nebo napsána za týchž podmínek, které platí pro vojáky národní armády. A stejná pravidla platí o úmrtních listech a pohřbívání zajatců, a musí se vzdáti patřičná čest jejich hodnosti a stavu. Dopisy, peněžní zásilky, cenné věci a poštovní zásilky, které jsou určeny válečným zajatcům nebo které oni posílají, dopravují se bez porta, a dary a zásilky potravin musí být prosty každého cla a ostatních poplatků jakož i dopravného na státních železnicích[3] (čl. 16).

Kdo má nárok na to, aby se stal zajatcem.

§ 127. Každý jednotlivec, který je zbaven svobody ne pro zločin, nýbrž z důvodů vojenských, má nárok na to, aby se s ním jednalo jako s válečným zajatcem. Článek 13 haagských Pravidel výslovně stanoví, že nebojující[4] členové branné moci, jako novinářští dopisovatelé, zpravodajové, markytáni a dodavatelé, kteří jsou zajati a zadrženi, mají nárok na to, aby se s nimi jednalo jako se zajatci, jestliže se mohou prokázati osvědčením vojenských úřadů armády,

praví o válečných zajatcích v Německu, že „kdyby nebylo ohromného množství potravy, posílané z Anglie a z Francie ... není nepravděpodobné, že by byli mnozí zajatci zemřeli hladem".

[1] Podrobnosti o oděvu, jaký dostávali váleční zajatci v různých válčících státech, za světové války, viz Garner, I. § 342, který praví o zajatcích v Německu, že „zprávy representantů amerického vyslanectví opodstatňují v mnoha případech obžaloby, vznesené na Němce ohledně nedostatečného opatřování oděvu".

[2] Za světové války byla anglická vláda ochotna prováděti tento předpis článku 17. haagských Pravidel, ale německá vláda to zamítla. Viz *The Times History and Encyclopedia of the War*, VI. str. 263. Viz rovněž Garner, I. § 335.

[3] Jakým způsobem různé válčící státy prováděly tato nařízení ve světové válce, viz Garner, I. §§ 348 až 349.

[4] Viz výše § 79.

kterou provázejí. Haagská Pravidla neobsahují ničeho o zacházení se *soukromými* jednotlivci nepřátelskými a s úředníky nepřátelskými, kteří, podle názoru válčícího musí[1] být zajati; ale je samozřejmé, že si mohou činiti nároky na výsady válečných zajatců. Nejsou to trestanci, nýbrž jsou vzati do zajetí z důvodů vojenských, a jsou to tedy váleční zajatci.

Totéž platí o nepřátelských poddaných civilních, kteří jsou při vypuknutí války na území válčícího, a jsou z důvodů vojenských internováni. Ani oni nejsou trestanci, neboť jsou zbaveni své svobody z důvodů vojenských, a jsou to tedy váleční zajatci[2].

Disciplina.

§ 128. Články 8 a 9 haagských Pravidel stanoví disciplinu, která musí být zachovávána v případě válečných zajatců: Každý zajatec, který na dotaz neudá pravého jména a hodnosti, může býti zkrácen ve výhodách, povolených zajatcům jeho stavu. Všichni zajatci jsou podřízeni zákonům, nařízením a předpisům, které platí pro armádu válčícího, u něhož jsou v zajetí. Každá insubordinace se strany zajatců může se trestati podle těchto zákonů[3], ale mimo tyto zákony jsou přípustny všechny druhy přísných opatření, aby se zabránilo opakování takových činů. Zajatci, kteří uprchli, a jsou potom, když dostihli armádu svého státu, znovu zajati, nepodléhají žádnému trestu za svůj útěk. Jsou-li však chyceni dříve, než se jim podaří dostihnouti jejich armády, nebo než opustí území, obsazené brannou mocí, kterou byli zajati, podléhají disciplinárnímu trestu[4].

Propuštění na čestné slovo.

§ 129. Články 10 a 12 haagských Pravidel pojednávají o propuštění na čestné slovo[5] takto:

[1] Viz výše §§ 116, 117.

[2] Viz výše § 100 a autorův úvod k Roxburghově knize *The Prisoners of War Information Bureau in London*, 1915.

[3] Co se týká otázky, mohou-li býti po uzavření míru zadrženi takoví zajatci, kteří jsou uvězněni na určitou dobu pro přečiny proti disciplině, viz dále § 275.

[4] O disciplinárních opatřeních, která byla učiněna proti zajatcům v různých válčících státech za světové války, viz Garner, I. § 354.

[5] Viz Knorr, *Das Ehrenwort Kriegsgefangener in seiner geschichtlichen Entwickelung* (1916).

Žádný válčící nemusí splniti žádost zajatce o propuštění na čestné slovo, a žádný zajatec nemůže býti přinucen, aby takové propuštění přijal. Jestliže však zákony jeho země dávají mu k tomu povolení a jestliže on souhlasí, může býti propuštěn na čestné slovo. V takovém případě je vázán svou ctí, aby splnil závazek, který dal, i vzhledem ke své vládě, i k vládě, která ho propustila. A jeho vláda je formálně zavázána, ani na něm nežádati, ani přijímati od něho služby, které by se nesrovnávaly s jeho čestným slovem. Každý zajatec, propuštěný na čestné slovo, který je znovu zajat v boji proti válčícímu, který ho propustil, nebo proti jeho spojencům, pozbývá výsady, aby se s ním zacházelo jako s válečným zajatcem, a může býti souzen válečným soudem. Haagská Pravidla neustanovují trest za takové porušení slova; ale podle zvykového práva mezinárodního může to býti trest smrti.

Kancelář informační.

§ 130. Podle článků 14 a 16 haagských Pravidel každý válčící a podobně i neutrální stát, který přijímá a zadržuje členy branné moci válčících, musí zříditi na začátku války informační kancelář o válečných zajatcích. Tato kancelář má odpovídati na všechny dotazy o zajatcích. Všechny úřady musí jí dodávati potřebné informace, aby se mohla dověděti a míti poslední zprávy o každém zajatci, a musí se jí tedy oznamovati každé internování a změny, přijetí do nemocnice, smrt, propuštění na čestné slovo, výměny, útěk. Ve svých záznamech o každém zajatci musí zapsati číslo pluku, jméno a příjmení, věk, rodiště, hodnost, jednotku, zranění, datum a místo zajetí, internování a zranění, datum smrti a poznámky zvláštní. Tyto jednotlivé záznamy musí být zaslány po uzavření míru vládě druhého válčícího.

Kancelář musí rovněž přijímati a sbírati všechny předměty osobní potřeby, cenné věci, dopisy a pod., nalezené na bojišti[1], nebo které zanechali zajatci, propuštění na čestné slovo, nebo vyměnění, nebo kteří uprchli, nebo zemřeli v nemocnicích nebo v polních lazaretech, a musí odevzdati

[1] Viz výše § 124.

tyto předměty, komu patří. Kancelář požívá výsady volné poštovní dopravy[1].

Pomocné spolky.

§ 131. Článek 15 haagských Pravidel zavedl nové a významné pravidlo, převzaté z bruselské deklarace, které ukládá každému válčícímu povinnost, poskytnouti úlevy pomocným spolkům, zprostředkujícím prokazování dobrodiní válečným zajatcům. Podmínkou připuštění takových spolků a jejich výkonných sil je správné ustavení podle zákonů jejich země. Delegáti takových spolků mohou být připuštěni do míst, kde jsou nepřátelští poddaní internováni, aby zde rozdělovali dary, jakož i do míst, kde jsou repatriovaní zajatci, mají-li osobní dovolení vojenských úřadů, a zaváží-li se písemně, že se podrobí všem předpisům policejním a pořádkovým.

Váleční zajatci za války světové.

§ 131a. Jak již bylo řečeno, byly tyto normy haagské konvence vydány v době míru; a za války může nastati změna v poměru válčících k zajatcům[2]. Všechny státy, zasažené válkou světovou, obviňovaly se navzájem, že porušují haagská Pravidla špatným zacházením s válečnými zajatci a brzy zavedli v zajateckých táborech na svých územích inspekce neutrálních zástupců[3]. Zprávy inspektorů odhalily poměry v určitých obdobích v některých německých táborech, které byly velmi bídné, a z kterých vysvítalo, že téměř všude v Německu trpěli zajatci velice nedostatečnou stravou a oděvem. Zprávy z britských a francouzských táborů byly téměř jednotně uspokojivé. Přes to však Německo jim nevěřilo a podnikalo represalie, tvrdíc, že se s německými zajatci špatně zachází, kdežto spojenci zase se obávali, že poměry v táborech v Německu jsou ještě horší, než se jeví ve zprávách. Ať je váha svědectví v některých výtkách jakákoli, není pochyby, že Německo vážně

[1] Takové kanceláře byly zřízeny při vypuknutí světové války; viz Garner, I. § 332. O kanceláři, kterou zřídila Velká Britanie, viz Roxburgh, *The Prisoners of War Information Bureau in London* (1915).

[2] Viz provolání soudce Youngera v *The Times*, z 5. V. 1920.

[3] Viz podrobnosti, Garner, I. §§ 333—334.

v závažných bodech jednalo proti liteře i duchu haagských Pravidel.

Během r. 1916 dohodly se vzájemně Velká Britanie, Francie a Německo, že dopraví do Švýcar, aby tam byli internováni, raněné zajatce a nemocné určitými chorobami, a že budou repatriovati určité třídy internovaných civilistů. Německo a Rusko uzavřely později dohodu o repatriování neschopných zajatců. R. 1918 dohodla se Francie s Německem, že budou repatriovati ty zajatce z řad bojujících (mimo důstojníky), kteří byli dlouho v zajetí a překročili určitý věk, a podobné jednání bylo v běhu mezi Velkou Britanií a Německem, když nepřátelství se skončilo[1].

Avšak tato opatření přinesla úlevu jen poměrně malému počtu zajatců a postavení velké většiny zajatců, kteří nepatřili do těchto kategorií, stále zaměstnávalo všechny válčící vlády na sklonku nepřátelství. Spojené státy, aby zajistily lepší zacházení americkým zajatcům, přiměly Německo, aby poslalo do Bernu delegáty a tam 11. listopadu 1918 byla podepsána dohoda o válečných zajatcích, o mužstvu sanitním a civilních zajatcích[2]. Ačkoliv tato dohoda nebyla ratifikována, poněvadž nepřátelství bylo skončeno obecným příměřím téhož data, značí novou epochu.

§ 132. Zajetí může se skončiti různým způsobem. Mimo propuštění na čestné slovo a na výměnu, o kterých jsme se už zmínili, končí se zajetí: Kdy se skončí zajetí.

(1) prostým propuštěním bez čestného slova;

(2) úspěšným útěkem;

(3) osvobozením při vpádu armády, k níž zajatci náležejí;

(4) jsou-li zajatci[3] dopraveni na neutrální území, kam se jejich zajimatelé uchýlí; a konečně

(5) ukončením války.

Propuštění zajatců na svobodu zaplacením výkupného už se nepraktikuje, vyjma v případě mužstva zajaté lodi

[1] Podrobnosti viz Garner, I. §§ 357—360.

[2] Viz *A. J.*, XIII. (1919), str. 97 až 101, a Doplněk, str. 1—72.

[3] Viz dále § 337.

obchodní, propuštěné za výkupné (ransom bill)[1]. Ale zvyk vykupovati válečné zajatce mohl by se obnoviti, kdyby se ukázal vhodným, jestliže výkupné by se neplatilo jednotlivému zajímateli, nýbrž válčícímu státu, jehož mužstvo zajetí provedlo.

Co se týká ukončení zajetí tím, že se skončí válka, musí se činiti rozdíl podle různého způsobu ukončení války. Jestliže válka se končí uzavřením míru, končí zajetí ihned[2] s uzavřením míru a jak výslovně nařizuje článek 20 haagských Pravidel, repatriace zajatců musí nastati co možná rychle. Jestliže však válka se končí dobytím a aneksí přemoženého státu, končí se zajetí, jakmile nastane mír. Mělo by přestati s aneksí a ve většině případů se tak stane. Ale po dobytí a aneksi může trvati guerila a tak brániti tomu, aby nastal mír, ačkoliv skutečné válčení přestalo; je tedy nutné rozeznávati aneksi a mír[3]. Zajímavé při tom je postavení takových zajatců, kteří jsou poddanými neutrálních států. Neboť ostatní zajatci stávají se při aneksi poddanými státu, který je drží v zajetí a tento stát tedy podle mezinárodního práva má neomezenou možnost činiti stran nich jakákoliv opatření. Může je repatriovati a ve většině případů tak učiní. Domnívá-li se však, že by mohli ohroziti jeho držení dobytého území, může stejně odložiti jejich repatriaci na jakoukoliv dobu určitou nebo neurčitou[4].

V.

PŘIVLASTŇOVÁNÍ A UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÉHO MAJETKU NEPŘÁTELSKÉHO.

Grotius, III. kap. 5 — Vattel, III. §§ 73, 160—164 — Hall. §§ 136—138 — Westlake, II. str. 113—121 — Lawrence, §§ 171—175 — Maine,

---

[1] Viz dále § 195.

[2] Dále v § 275 se ukazuje, že přes to zůstávají dále zajatci pod disciplinou zajimatele, dokud nejsou odevzdáni úřadům svého domovského státu.

[3] Viz výše § 60.

[4] Tak Velká Britanie odmítla po jiho-africké válce repatriovati ony zajatce, kteří nechtěli složit přísahu věrnosti.

str. 192—206 — Manning, str. 179—183 — Twiss, II. §§ 62—71 — Halleck, II. str. 58—68 — Moore, VII. § 1148 — Taylor, §§ 529 až 536 — Wharton, III. § 340 — Wheaton, §§ 346, 352—354 — Bluntschli, §§ 644—651a — Heffter, §§ 130—136 Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 488—500 — G. F. Martens, II. §§ 279—280 — Ullmann, § 183 — Bonfils, Nos. 1176—1193 — Despagnet, Nos. 592—604 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2989—3018 — Rivier, II. str. 306—314 — Nys, III. str. 252—266 — Calvo, IV. §§ 2199—2214 — Fiore, III. Nos. 1389, 1392, 1393, 1470 a Code, Nos. 1562—1565 — Martens, II. § 120 — Longuet, § 96 — Mérignhac, III. a str. 459—494 — Pillet, str. 249—254 — Garner, II. § 398 — *Kriegsbrauch*, str. 57—60 — Holland, *War*, Nos. 113—116 — *Land Warfare*, §§ 426—432 — Meurer, II. §§ 65—69 — Spaight, str. 410—418 — Zorn, str. 243—270 — Ronard de Card, *La Guerre continentale et la Propriété* (1897) — Bluntschli, *Das Beuterecht im Krieg, und das Seebeuterecht insbesondere* (1878) — Depambour, *Des Effets de l'Occupation en Temps de Guerre sur la Propriété et la Jouissance des Biens publics et particuliers* (1900) — Wehberg, *Das Beuterecht im Land- und Seekriege* (1909), anglický překlad vyšel r. 1911 pod titulem *Capture in War on Land and Sea* — Latifi, *Effects of War on Property* (1909) — Huber v *R. G.*, XX. (1913), str. 657—697.

Přivlastňování všeho nepřátelského majetku není přípustné.

§ 133. Podle starší normy mezinárodního práva mohli si válčící přivlastniti všechen veřejný i soukromý[1] majetek nepřátelský, který nalezli na území nepřátelském. Tato norma je obsoletní. Na její místo nastoupilo několik norem, neboť je třeba činiti rozdíl mezi majetkem movitým a nemovitým, mezi majetkem veřejným a soukromým a dále mezi různými druhy veřejného a soukromého majetku. O těchto normách je třeba pojednati postupně.

[1] Není možné v tomto spise pouštěti se do historických podrobností a ukázati postupné mizení starého pravidla. I ve století devatenáctém — viz, na příklad, G. F. Martens, II. § 280; Twiss, II. § 64; Hall, § 139 — tvrdilo se, že přesně podle zákona je všechen soukromý movitý majetek na nepřátelském území právě tak kořistí jako majetek veřejný, ačkoliv se uznával vzrůst obyčeje, který jej za určitých podmínek vyjímal z přivlastňování. Vzhledem ke článkům 46 a 47 haagských Pravidel, nemají tato tvrzení už žádného podkladu, a všechny příručky devatenáctého století vzhledem k této věci jsou zastaralé.

Majetek nemovitý.

§ 134. Přivlastňování veřejného majetku nemovitého není po právu, pokud území, na kterém je, nestalo se státním majetkem okupujícího státu aneksí. Za pouhé vojenské okupace nepřátelského území nesmí válčící prodati nebo jinak zciziti veřejné nepřátelské pozemky a budovy, může si pouze přivlastniti jejich výtěžek. Článek 55 haagských Pravidel výslovně stanoví, že válčící, který obsadil nepřátelské území, bude považován pouze za správce a uživatele veřejných budov, pozemků, lesů a zemědělských podniků, které patří nepřátelskému státu a které leží na obsazeném území a že musí chrániti kmenového majetku a spravovati jej podle norem o usufruktu. Může tedy prodávati žeň z veřejných pozemků, káceti a prodávati dříví z veřejných lesů[1], pronajímati veřejné pozemky a budovy na dobu svého obsazení a pod. Je však pouze uživatelem a je mu tedy zakázáno vykonávati své právo marnotratně nebo nedbale, takže by znehodnocoval kmenové jmění. Tak na příklad nesmí vykáceti celý les, leč by ho k tomu přiměla nutnost válečná.

Nemovitý majetek obcí a náboženských, dobročinných a podobných ústavů.

§ 135. Je třeba však upozorniti na to, že si může přivlastniti pouze výtěžek veřejných nemovitostí, které patří státu a ne výtěžek těch nemovitostí, které patří obcím, nebo těch, které, ačkoliv patří nepřátelskému státu, jsou trvale věnovány účelům náboženským, vydržování dobročinných a výchovných ústavů, nebo umění a vědě. Článek 56 haagských Pravidel výslovně stanoví, že takový majetek má býti považován za majetek soukromý.

Užívání veřejných budov.

§ 136. Pokud toho vyžaduje válečná potřeba, může použíti válčící veřejných budov nepřátelských pro rozmanité účely. Vojenské oddíly musí míti příbytek, koně stáje, nemocní a ranění ošetření. Veřejných budov se tedy může nejdříve užíti pro takové účely, ačkoliv tím mohou být značně poškozeny. A nezáleží na tom, jestliže budovy patří nepřátelskému státu nebo obcím, jsou-li obyčejně určeny pro obvyklé vládní a obecní účely, nebo pro účely náboženské,

[1] Podrobnosti o německém jednání za války světové viz Garner, II. § 398.

výchovné, vědecké a podobné. Tak chrámy mohou být proměněny v nemocnice, školy v kasárny, budovy určené pro vědecká badání ve stáje. Je třeba však připomenouti, že takové užívání veřejných budov, které je poškozuje, je oprávněno pouze tehdy, je-li nutné. Válčící, který by učinil z obrazárny stáje, aniž k tomu byl přinucen, jistě by se dopustil porušení mezinárodního práva.

Movitý veřejný majetek.

§ 137. Movitý majetek veřejný může si zajisté válčící přivlastniti, jestliže ho může přímo nebo nepřímo použíti při vojenských operacích. Článek 53 haagských Pravidel jasně předpisuje, že válčící, který obsadil nepřátelské území, může se zmocniti hotových peněz, fondů, vykonatelných pohledávek, skladů zbraní, prostředků dopravních, skladišť, zásob, zařízení (na zemi nebo na moři nebo ve vzduchu) pro dodávání zpráv nebo pro dopravu osob nebo zboží, a všeho ostatního movitého majetku nepřátelského státu, kterého se může užít pro vojenské operace. Tak válčíc může se zmocniti nejen peněz a fondů[1] nepřátelského státu, válečného střeliva, skladů zbraní, skladišť a zásob, nýbrž i vozového parku veřejných železnic[2] a jiných dopravních prostředků, a všeho a čehokoliv, čeho může přímo nebo nepřímo užíti pro vojenské operace. Může se na příklad zmocniti určitého množství sukna, aby oblékl své vojáky.

Movitý majetek obcí a ústavů náboženských, dobročinných a pod.

§ 138. Ale právě tak jako si nesmí přivlastniti výtěžek určitých veřejných nemovitostí, tak si nesmí přivlastniti určitý veřejný majetek movitý. Neboť článek 56 haagských Pravidel

[1] Co se týká fondů veřejných bank, viz Schiemann, *Rechtslage der öffentlichen Banken im Kriegsfalle* (1902), str. 39—64, a Dicker, *Unterliegt die Reichsbank im Kriegsfalle dem Beuterecht des Feindes* (1912), zvlášť str. 58 až 69, viz rovněž Huber v *R. G.*, XX. (1913), str. 667—679. O fondech bank soukromých viz dále, § 143a.

[2] Viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege* (1906), §§ 15, 19. Někteří spisovatelé — viz na příklad Bonfils, No. 1185 a Wehberg, op cit., str. 22 — tvrdí, že takový vozový park nemůže býti přivlastňován, nýbrž, že se ho může pouze užívati za války, a musí být vrácen po uzavření míru. Tvrzení, jako by článek 53, § 2 měl býti v tom smyslu vykládán, je neodůvodněné, neboť zde se nařizuje navrácení takových prostředků dopravních a podobných, které jsou *soukromým* majetkem.

vyjímá majetek obcí, náboženských, dobročinných, výchovných ústavů, a ústavů vědeckých a uměleckých. Tak movitý majetek chrámů, nemocnic, škol, universit, museí, a obrazáren, i když patří nepřátelskému státu, nemůže si podle zákona válčící přivlastniti. Co se týká archivů, jsou to zajisté ústavy vědecké, ale válčící se může přece zmocniti takových listin tam uložených, které pro něho mají důležitost ve spojení s válkou.

Movitý majetek veřejný za války světové.

§ 138a. Takové jsou normy týkající se movitého majetku veřejného, který válčící nalezne na území nepřátelském; ale za světové války byly soustavně porušovány ústředními mocnostmi, které odnášely veřejný majetek movitý všeho druhu, i když neměl žádného vojenského významu, následujíce tak příkladu Napoleona I., který zabíral umělecká díla na svých četných válečných výpravách, a dal je dopravovati do obrazáren pařížských. Ale právě jako majetek, uchvácený Napoleonem, musil býti vrácen dřívějším majitelům r. 1815, musily podle ustanovení příměří a mírových smluv ústřední mocnosti vrátiti majetek, který odstranily [1].

Kořist na bojišti.

§ 139. Případ movitého majetku nepřátelského, který najde vítězný válčící na nepřátelském území, liší se od movitého majetku nepřátelského na bojišti. Podle dřívější normy mezinárodního práva všechen nepřátelský majetek veřejný nebo soukromý, kterého se válčící mohl zmocniti na bojišti, byl kořistí, a mohl být přivlastněn. Ačkoliv někteří moderní publicisté [2], kteří psali před haagskou konferencí r. 1899, hájí platnosti této normy, je zřejmé podle článků 4 a 14 haagských Pravidel, že jest dnes obsoletní pokud jde o soukromý [3] majetek nepřátelský, vyjímaje vojenské listiny, zbraně, koně, a pod. Ale pokud jde o veřejný nepřátelský majetek, je toto zvykové pravidlo stále v platnosti. Tak mohou být vzaty nejen zbraně, střelivo, a cenné části výzbroje,

[1] Tak článek 245 mírové smlouvy s Německem nařizuje vrácení trofejí, archivů, historických upomínek nebo uměleckých děl, které byly z Francie odneseny německými úřady. Viz rovněž články 238, 244, Annex.

[2] Viz na příklad Halleck, II. str. 73 a Heffter, § 135.

[3] Viz výše § 124 a dále § 144.

které se nacházejí při mrtvých, raněných a zajatcích, nýbrž i válečná pokladna, a státní listiny, které má u sebe zajatý velitel, nepřátelské koně, děla, vozy a všechen ostatní veřejný majetek, který se najde na bojišti a má cenu. Komu se konečně dostane kořisti, o tom nerozhoduje mezinárodní právo, nýbrž vnitrostátní právo[1], neboť mezinárodní právo prostě stanoví, že válčící si mohou přivlastniti veřejný majetek nepřátelský na bojišti. Omezení ve článku 53 haagských Pravidel, že může být přivlastněn pouze takový movitý majetek, kterého lze užíti pro válečné operace, netýká se majetku, který se najde na bojišti, neboť článek 53 mluví pouze o „okupující armádě". Takový majetek může být přivlastněn, ať se ho užívá pro vojenské operace nebo ne; pouhá skutečnost, že byl sebrán na bojišti, zmocňuje válčícího, aby si ho přivlastnil.

VI.

PŘIVLASTŇOVÁNÍ A UŽÍVÁNÍ SOUKROMÉHO MAJETKU NEPŘÁTELSKÉHO.

Grotius, III. kap. 5 — Vattel, III. §§ 73, 160—164 — Hall, §§ 139, 141 až 144 — Westlake, II. str. 103—104 — Lawrence, §§ 172—175, 179 — Maine, str. 192—206 — Manning, str. 179—183 — Twiss, II. §§ 62—71 — Halleck, II. str. 73—75 — Moore, VII. §§ 1121, 1151, 1152, 1155 — Taylor, §§ 529—532, 537 — Wharton, III. § 338 — Wheaton, § 355 — Bluntschli, §§ 652, 656—659 — Heffter, §§ 130—136 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 488—500 — G. F. Martens, II. §§ 279—280 — Ullmann, § 183 — Bonfils, Nos. 1194 až 1206 — Despagnet, Nos. 579—590 — Pradier-Fodéré, VII, Nos. 3032—3047 — Rivier, II. str. 318—323 — Nys, III. str. 252 až 266 — Calvo, IV. §§ 2220—2229 — Fiore, III. Nos. 1391, 1392, 1472, a *Code*, Nos. 1535—1536, 1622—1623 — Martens, II. § 120 — Longuet, §§ 97—98 — Mérignhac, III. a str. 418—427 — Pillet, str. 333—342 — *Kriegsbrauch*, str. 53—56 — Zorn, str. 270—283 — Meurer, II. § 54 — Spaight, str. 188—201 — Garner, II. §§ 395 až 397, 399 — Holland, *War*, Nos. 106—107 — *Land Warfare*, §§ 407—415 — Bentwich, *The Law of Private Property in War*

---

[1] Podle britského práva patří všechna kořist koruně. Viz Twiss, II. §§ 64, 71.

(1907) — Borchard, § 104 — Viz rovněž monografie Ronarda de Card. Bluntschliho, Depamboura, Wehberga a Latifiho, uvedené na začátku § 133.

Nemovitý majetek soukromý.

§ 140. Válčící, který vtrhne do země, nemůže si za žádných okolností ani podmínek přivlastniti soukromý nemovitý majetek nepřátelský. Kdyby zkonfiskoval a prodal soukromé pozemky nebo budovy, neměl by kupec žádného práva[1] na takový majetek. Článek 46 haagských Pravidel výslovně předpisuje, že „soukromý majetek nemůže být konfiskován“[2]. Ale je rozdíl mezi konfiskací a dočasným užíváním soukromých pozemků a budov pro různé účely, kterých vyžadují potřeby válečné. Co bylo uvedeno výše[3] o užívání veřejných budov, platí stejně[4] o budovách soukromých. Je-li toho třeba, mohou být proměněny v nemocnice, kasárny a stáje bez zaplacení odškodného majitelům a mohou být též proměněny v opevnění. Humánní válčící nevyžene ubohé obyvatelstvo na ulici, nemusí-li. Ale pod tlakem okolností k tomu může být donucen a nikterak se mu nebrání, aby toho neučinil.

Soukromý materiál válečný a prostředky dopravní.

§ 141. Válčící, který vtrhne do země, může se zmocniti a používati pro válečné účely soukromého majetku movitého všeho druhu, který může sloužiti za válečný materiál, jako zbraní, střeliva, látek na stejnokroje, kůže na boty, sedla a rovněž všech zařízení (na zemi, na moři i ve vzduchu), která jsou upravena pro přenášení zpráv nebo pro dopravu osob a zboží, jako vozového parku železničního[5], lodí, telegrafů, telefonů, vozů a koní; musí je však vrátiti po uzavření míru a za-

[1] Viz dále § 283.

[2] Ačkoliv haagských Pravidel nemůže se doslovně užíti v obsazených nepřátelských koloniích, kde je obyvatelstvo domorodé a jen několik málo bílých osadníků, přece se jejich statky nesmějí prodávati, jako se to činilo v německé Východní Africe, Togolandě, Samoy a v Kameruně za světové války.

[3] § 136.

[4] Haagská Pravidla se o tom nezmiňují; ve článku 46 prostě předpisují, že soukromý majetek musí být „respektován“ a že nemůže být konfiskován.

[5] Viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege* (1906), § 15. Něco jiného je ovšem zabrání železničních kolejí a jejich doprava do jiných zemí; o tom viz Garner, II. § 397.

platiti za ně náhradu. To výslovně nařizuje článek 53 haagských Pravidel. Je samozřejmé, že zabrání takového majetku musí býti řádně potvrzeno stvrzenkou, ačkoliv o tom článek 53 nemluví; nebo jak jinak by mohla býti po uzavření míru zaplacena náhrada? Co se týká otázky, kdo má platit náhradu, praví správně Holland[1], že „mírová smlouva musí ustanoviti, na koho se uvalí konečně břemeno platiti náhradu".

Díla umělecká a vědecká, historické památky.

§ 142. Na druhé straně díla umělecká a vědecká a historické památky nesmějí být za žádných okolností ani poměrů přivlastněny nebo užívány pro vojenské operace. Článek 56 haagských Pravidel ustanovuje kategoricky, že „každé zabrání" takových děl a památek se zakazuje. Tak, ačkoliv kov, z něhož je socha ulita, může býti velmi významný pro děla, nesmí se ho nikdo dotknout.

Jiný soukromý majetek osobní.

§ 143. Soukromý majetek osobní, který nesestává z válečného materiálu nebo dopravních prostředků, kterých se dá užíti pro vojenské operace, zpravidla nemá být zabírán[2]. Článek 46 a 47 haagských Pravidel výslovně stanoví, že „soukromý majetek nesmí být konfiskován" a že „loupení je formálně zakázáno". Musí se však zdůrazniti, že tato pravidla mají, v určitém smyslu, výjimky, kterých žádají a které ospravedlňují potřeby válečné. Lidé a koně musí být živeni; lidé se musí chrániti před počasím. Není-li kdy na pravidelné rekvisice[3], aby byla opatřena potrava, krmivo, oděv a topivo, nebo jestliže obyvatelé z místa uprchli, takže pravidelných rekvisic nelze konati, musí válčící bráti tyto předměty, kdekoliv na ně přijde, a je oprávněn[4] tak činiti. Mimo to ubytování[3] vojáků (kteří musí býti — i jejich koně — dobře živeni obyvatelstvem domů, kde jsou uby-

[1] *War*, No. 113.

[2] Viz výše § 133 pozn. Ani nesmí nepřítel, který obsadí zemi, likvidovati závody nepřátelských poddaných v obsazeném území, ačkoliv nad nimi může mít dozor, a rozhodně nesmí prodávati jejich nemovitosti (viz nahoře § 140), ani kdyby jim výtěžek po válce vrátil.

[3] Viz dále § 147.

[4] Haagská Pravidla se o tomto případě nezmiňují.

továni) je rovněž zákonné, ačkoliv může být zhoubným pro soukromé jednotlivce, u nichž jsou ubytováni[1].

Movitý majetek soukromý za války světové.

§ 143a. Takové jsou normy, týkající se movitého majetku soukromého na území nepřátelském; ale byly soustavně porušovány ústředními mocnostmi za války světové. Živý fundus instructus, zvláště dobytek a koně, byly zabírány v Belgii a v obsazených částech Francie, a odváženy do Německa[2]. Továrny a dílny byly vybrakovány a jejich stroje a materiál odvezen pryč[3]. Hotové peníze byly vybrány ze soukromých bank[4]. To jsou jen příklady hromadného zabírání soukromého majetku, jak je prováděli Němci a jejich spojenci v zemích, které okupovali[5]. Nicméně však musí být zaplacena náhrada podle podmínek příměří a mírových smluv. Tak Německo „musí vrátiti v hotových penězích peníze, které byly odvlečeny, zabaveny nebo sekvestrovány; i dobytek, předměty jakéhokoliv druhu a ceniny, zabavené nebo sekvestrované a to v případě, že bude možno je zjistiti podle totožnosti na území, náležejícím Německu nebo některému z jeho spojenců“[6], a musí zaplatiti náhradu za „škody na jakémkoliv statku, kdekoliv ležícím, náležejícím některé z mocností spojených nebo sdružených, neb jejím příslušníkům (vyjímaje díla a materiál vojenský a námořní), který byl jednáním Německa neb jeho spojenců odvlečen, zabaven, poškozen nebo zničen“[7].

Kořist na bojišti.

§ 144. Soukromý majetek nepřátelský na bojišti už není v každém případě předmětem kořisti[8]. Zbraně, koně a vo-

[1] Viz dále § 147.

[2] Viz Garner, II. § 395, který uvádí výrok Lorda R. Cecila z 19. března 1918: „Belgie měla 1,5000.000 kusů hovězího dobytka; víme, že alespoň polovina ho je v Německu.“

[3] Viz Garner, II. § 396.

[4] Viz Garner, II. §. 399. Zdá se, že i Rusové sebrali hotovost ze soukromých bank za obsazení Lvova; viz Cybichowski v *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 470.

[5] Viz také dále § 147. Viz rovněž zprávu Cybichowského v *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 445, 468, o Rusech, kteří odvezli cenné věci, obrazy a jiný majetek ze Lvova za svého obsazení.

[6] Článek 238.

[7] Článek 244, Annex. 1.

[8] Viz výše § 139.

jenské listiny mohou být přivlastněny[1], i když jsou majetkem soukromým, právě jako soukromé prostředky dopravní, jako vozy a jiná vozidla, kterých nepřítel užíval. Ale dopisy, peníze, šperky a jiné cenné věci, které se najdou u padlých, raněných a zajatců, musí být podle článku 14 haagských Pravidel a podle článku 4 ženevské Konvence odevzdány informační kanceláři pro válečné zajatce, která je odevzdá, komu patří. Článkem 14 haagských Pravidel a článkem 4 ženevské Konvence stává se zřejmým, že dnes už není soukromý majetek nepřátelský, nalezený na bojišti, mimo vojenské listiny, zbraně, koně a pod., kořistí, ačkoliv jednotliví vojáci seberou kořisti co mohou nejvíce. Velitel nemá možnosti souditi provinilce v každém případě[2].

Soukromý majetek nepřátelský přinesený na území válčícího.

§ 145. Takové je postavení soukromého majetku, který nalezne válčící na území nepřátelském; ale jiný případ nastává, jestliže je nepřátelský majetek soukromý přinesen na území válčícího během války. Takový majetek, který je tam při vypuknutí války, nesmí být konfiskován[3] a rovněž soukromý majetek, nalezený na území nepřátelském, dnes zpravidla nepodléhá konfiskaci, není tedy pochyby, že soukromý majetek nepřátelský, přinesený na území válčícího v době válečné, zpravidla nemůže býti konfiskován[4]. Na druhé straně může válčící zakázati odstranění předmětů, kterých by mohl nepřítel použíti pro vojenské účely, jako zbraní, střeliva, zásob a podobně. A obdobně podle článku 53

[1] Viz výše § 139 a článek 4 haagských Pravidel. Tento článek zmiňuje se pouze o zbraních, koních a vojenských listinách, ale sedla, třemeny a podobné patří ke koním, jako střelivo ke zbraním, a mohou se tedy z toho důvodu rovněž přivlastniti; viz *Land Warfare*, § 69, pozn. (e).

[2] Za války ruskojaponské prováděl Japonsko do písmene předpis článku 14 haagských Pravidel. Prostřednictvím francouzských vyslanectví v Tokiu a v Petrohradě byly odevzdány ruské vládě všechny cenné věci, nalezené u ruských padlých a sebrané Japonci.

[3] Viz výše § 102.

[4] Případ nepřátelských lodí obchodních, zachycených ve vodách nepřátelského území, je ovšem výjimkou, stejně jako případ, kdy nepřátelské zboží, které najde válčící na některé ze svých obchodních lodí a zachycené v jednom z jeho přístavů. Viz výše § 102 a dále §§ 177 pozn. a 197 pozn.

haagských Pravidel není pochyby, že válčící může se zmocniti takových předmětů a použíti jich pro vojenské účely, jestliže je vrátí po uzavření míru a zaplatí za ně náhradu.

VII.

REKVISICE A KONTRIBUCE.

Vattel, III. § 165 — Hall, §§ 140—140* — Lawrence, § 180 — Westlake, II. str. 106—113 — Maine, str. 200 — Twiss, II. § 64 — Halleck, II. str. 68—70 — Taylor, §§ 538—539 — Moore, VII. § 1146 — Bluntschli, §§ 653—655 — Heffter, § 131 — Lueder v *Holtzendorff* IV. str. 500—510 — Ullmann, § 183 — Bonfils, Nos. 1207—1226 — Despagnet, Nos. 587—590 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 3048—3064 — Rivier, II. str. 324—327 — Nys, III. str. 328—392 — Calvo, IV. §§ 2231—2284 — Fiore, III. Nos. 1394, 1473—1476, a *Code*, Nos. 1565. 1614—1620 — Martens, II. § 120 — Longuet, §§ 110—114 — Mérignhac, III. a str. 427—459 — Pillet, str. 215—235 — Zorn, str. 283—315 — *Kriegsbrauch*, str. 61—63 — Holland, *War*, Nos. 111—112 — Bordwell, str. 314—324 — Meurer, II. §§ 56—64 — Spaight, str. 381—408 — Ariga, §§ 116—122 — Garner, II. §§ 387—394 a v *A. J.*, XI. (1917), str. 74—112 — *Land Warfare*, §§ 416—425 — Thomas, *Des Réquisitions Militaires* (1884) — Keller, *Requisition und Kontribution* (1898) — Pont, *Les Réquisitions Militaires du Temps de Guerre* (1905) — Albrecht, *Requisitionen von neutralem Privateigentum* etc. (1912), str. 1—24 — Gregory, *Contributions and Requisitions in War* (1915) — Borchard, § 105 — Ferrand, *Des Réquisitions en matière de Droit international public* (1917) — Risley v *Journal of the Society of Comparative Legislation*, New. Ser. II. (1900), str. 214—223.

Válka musí živiti válku.

§ 146. Rekvisice a kontribuce za války jsou výsledkem věčné zásady, že válka musí živiti válku[1]. To znamená, že každý válčící může přiměti svého nepřítele, aby platil, pokud je to možno, za pokračování války. Ale tato zásada, ačkoliv je tak stará, jako válka sama a vymře až s válkou, nemá stejného účinku v době moderní na jednání válčícího, jako mívala dříve. Po celá tisíciletí si válčící přivlastňovali všechen soukromý a veřejný majetek nepřátelský, kterého

[1] O sporu o oprávněnost rekvisic a kontribucí viz Albrecht, *op. cit.*, str. 18—21.

mohli dosáhnouti a když vyrostlo moderní právo mezinárodní, dostalo se tomuto jednání zákonné sankce. Ale po století sedmnáctém tato prakse se zmírňovala pod vlivem zkušenosti, že zásobování armád na území nepřátelském se stává více méně nemožným, jedná-li se s obyvatelstvem podle staré zásady. Ačkoliv si válčící podrželi přesně podle práva právo, přivlastňovati si všechen soukromý jakož i veřejný majetek, stalo se obyčejem, nevymáhati tohoto práva a místo toho ukládati kontribuce v hotových penězích a rekvisice zboží obyvatelům země, kam vtáhne nepřítel[1]. Když se tento obyčej ujímal, žádnému válčícímu nenapadlo platiti za rekvirované zboží hotovými nebo dávati na ně stvrzenky. Ale v devatenáctém století vžívala se jiná prakse; a velitelé dávali často stvrzenky na kontribuce a na zboží rekvirované, aby se zamezilo zneužívání a aby se zabránilo dalším žádostem za nové kontribuce a rekvisice velitelů, kteří přicházeli po nich a nevěděli o povinnostech dříve uložených. A z devatenáctého století jsou zaznamenány případy, že válčící skutečně zaplatili hotovými za všechny své rekvisice. Koncem století devatenáctého se to obyčejně dělalo tak, že velitelé dávali vždycky stvrzenku na kontribuce a že buď platili hotově za rekvisice nebo dávali na ně stvrzenku, takže válčící mohli býti odškodněni svou vlastní vládou po uzavření míru. Velitelům však nebylo uloženo žádné omezení, co se týká výše kontribucí a rekvisicí, nebo co se týká poměru mezi možnostmi země a uloženým břemenem.

Haagská Pravidla řešila postupně tuto otázku, stanovíce normy, které ji postavily na docela nový podklad. Že válka musí živiti válku, zůstává zásadou i v těchto pravidlech. Ale velký vliv na ně měl požadavek, aby nepřátelský stát jako takový a nikoliv soukromý nepřátelský jednotlivec podporoval válku a aby kontribuce a rekvisice byly ukládány, jen pokud toho vyžaduje nutnost válečná. Ačkoliv tedy určitý veřejný movitý majetek a výnos veřejných ne-

[1] Výtečný nástin historického vývoje provádění rekvisic a kontribucí podává Keller, *Requisitionen und Kontributionen* (1898), str. 5—26.

movitostí může být přivlastněn jako dosud[1], musí se za rekvisice platiti hotově, nebo není-li to možno, musí se na ně vydati stvrzenka.

Rekvisice zboží a ubytování.

§ 147. Rekvisicí označuje se požadavek dodati předměty jakéhokoliv druhu, kterých je třeba pro armádu, jako potraviny pro mužstvo, krmivo pro koně, oděv nebo prostředky dopravní. Může též nastati rekvisice některých služeb, ale o nich bude pojednáno[2] až při okupaci, neboť do tohoto oddílu spadá pouze rekvisice zboží. Tedy zboží, kterého může armáda žádati, nedá se určiti jednou pro vždy, neboť to závisí na jejích skutečných potřebách. Podle článku 52 haagských Pravidel mohou býti rekvisice vymáhány jak na obcích, tak na obyvatelích, ale pouze, pokud jich je pro armádu skutečně třeba[3]. Jednotliví vojáci ani důstojníci je nesmějí konati, nýbrž pouze místní velitel.

Všechny rekvisice musí být zaplaceny hotově, a není-li to možné, musí být potvrzeny stvrzenkou[4], a peníz se musí zaplatiti co možná nejdříve. Zásada, že rekvisice musí platiti nepřítel, je tím absolutně uznávána, ale ovšem, vrchní velitelé mohou vybírati kontribuce[5] v případě, že nemají hotových peněz na zaplacení rekvisic. Ať je tomu jakkoliv, z pravidla, že za rekvisice se musí platit, plyne nepochybně, že soukromý majetek nepřátelský obyčejně nemůže být přivlastňován armádou, vnikající do země.

[1] Viz výše §§ 134, 137.

[2] Viz dále § 170.

[3] Němci, když obsadili Belgii a část Francie za světové války, úplně ignorovali článek 52, neboť rekvirovali nejen to, čeho potřebovala armáda okupační, nýbrž to, co potřebovalo Německo vůbec. Viz podrobnosti Ferrand, *op. cit.*, str. 434—444 a Garner, II. § 393, který uvádí, „když se blokáda Německa stávala účinnější, a jeho vlastní zásoby domácích surovin byly ztenčeny, bylo provádění rekvisic v obsazených územích hnáno do krajností. Na jaře r. 1918, zdá se, zvrhlo se v systém jednotného loupení . . . týž systém . . . prý prováděly armády ústředních mocností v Srbsku, Rumunsku, Polsku, severní Italii a na jiných obsazených územích".

[4] Viz Garner, II. § 393, který cituje zprávu z belgických pramenů, že v Antverpách, před březnem r. 1915, bylo rekvirováno Němci zásob za 85,000.000 franků, že v době, kdy zpráva byla podána, nebyla ani polovina částky zaplacena, a ve většině případů nebyly dány stvrzenky.

[5] Viz dále § 148.

Zvláštní druh rekvisic je ubytování[1] vojáků v domech soukromých obyvatelů nepřátelského území, na nichž se žádá, aby jim dali stravu a byt, a někdy i stáje a krmivo pro koně. Ačkoliv se haagská Pravidla nezmiňují zvlášť o ubytování, přece článek 52 se na ně vztahuje, neboť ubytování není ničím jiným, než zvláštním druhem rekvisice. Nemůže-li se za ubytování zaplatit ihned hotově, každý obyvatel, který je poskytl, musí na ně dostati stvrzenku, na níž je uveden počet vojáků ubytovaných a počet dní, kolik byli stravováni, a peníz se musí zaplatiti pokud možno nejdříve.

Avšak ani v případě obyčejných rekvisic, ani v případě ubytování vojska, není velitel nucen platiti ceny, jaké žádají obyvatelé. Naopak ceny může určiti sám, ačkoliv se očekává, že budou slušné.

§ 148. Kontribuce je dávka v hotových penězích, která se vyžaduje buď na obcích, nebo na obyvatelstvu, ať už jsou to nepřátelští poddaní nebo cizí usedlíci. Kdežto dříve nebylo obecných pravidel o kontribucích, ustanovují článek 49 a 51 haagských Pravidel, aby kontribuce nebyly vyžadovány v míře přehnané, nýbrž výlučně[2] pro potřeby armády, na příklad pro zaplacení rekvisic nebo pro správu místa, o něž se jedná. Mohou být uloženy pouze písemným rozkazem vrchního velitele, na rozdíl od rekvisic, které může uložiti už místní velitel. Nemohou být uloženy obyvatelstvu bez rozlišení, nýbrž musí být určeny pokud možno podle pravidel, podle kterých jim jejich vlastní vláda ukládá daně. A konečně, na každou jednotlivou kontribuci musí být dána stvrzenka. Je zřejmé, že tyto normy haagských Pravidel snažily se vyloučiti, pokud jde o kontribuce, všechnu libovůli a despotism se strany nepřítele do země vnikajícího a zabezpečiti jednotlivým poplatníkům, jakož i platícím obcím možnost odškodnění později jejich vlastní

Kontribuce.

[1] Viz výše § 143.

[2] Co se týká kontribucí jakožto trestu, viz 50. článek haagských Pravidel. Viz rovněž Keller, *op. cit.*, str. 60—62.

vládou, uvalujíce tak, pokud možno, břemeno vésti válku se soukromých jednotlivců a obcí na příslušný stát[1].

Ale jak haagská Pravidla týkající se kontribucí, tak ta, která se týkají rekvisic, byla porušována ústředními mocnostmi na územích, která obsadily za světové války. V Belgii a v severní Francii, na příklad, kontribuce, které vybíraly, byly nepochybně přílišné, neboť nebyly rekvirovány ani pro potřeby armády okupační, ani pro potřeby správy země[2].

VIII.

NIČENÍ NEPŘÁTELSKÉHO MAJETKU.

Grotius, III. kap. 5, §§ 1—3, kap. 12 — Vattel, III. §§ 166—168 — Hall, § 186 — Lawrence, § 206 — Manning, str. 186 — Twiss, II. §§ 65—69 — Halleck, II. str. 63, 64, 71, 74 — Taylor, §§ 481—482 — Wharton, III. § 349 — Moore, VII. § 1113 — Wheaton, §§ 347—351 — Bluntschli, §§ 649, 651, 662, 663 — Heffter, § 125 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 482—487 — Klüber, § 262 — G. F. Martens, II. § 280 — Ullmann, § 176 — Bonfils, Nos. 1078, 1178—1180 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2770—2774 — Rivier, II. str. 265—268 — Nys, III. str. 160—164 — Calvo, IV. §§ 2215—2222 — Fiore, III. Nos. 1383—1388 a *Code* Nos. 1530—1534, 1610—1611 — Martens, II. § 110 — Longuet, §§ 99, 100 — Garner, I. §§ 206—213 — *Kriegsbrauch*, str. 53—56 — Holland, *War*, Nos. 3 a 76 (g) — Bordwell, str. 284 — Spaight, str. 111—140 — *Land Warfare*, §§ 414, 422, 426, 427, 434.

Svévolné ničení zakázáno.

§ 149. V dobách dřívějších armády, které vtrhly do země, obyčejně spálily a zničily všechen nepřátelský majetek, kterého nemohly použíti nebo odnésti. Později, když se válčení stávalo mírnějším, válčící přesně podle práva osobovali si stále ještě ničiti nepřátelský majetek podle svého uznání, ačkoliv zpravidla už svého práva nepoužívali. Dnes však toto právo jest obsoletní. Neboť ve století devatenáctém

[1] Je zvláštní, že *Kriegsbrauch*, str. 61—63, nezmiňuje se o haagských Pravidlech vůbec.

[2] Podrobnosti viz Garner, II. §§ 388—389. Podle mírové smlouvy (článek 244, annex 1) má Německo platiti náhradu za škody způsobené „ve formě vynucených záloh . . . občanskému obyvatelstvu".

stalo se obecně uznávanou normou mezinárodního práva, že všechno zbytečné a svévolné ničení nepřátelského majetku, ať veřejného nebo soukromého, je absolutně zakázáno; a toto pravidlo bylo výslovně stanoveno článkem 23 (g) haagských Pravidel: „Zakazuje se ničiti . . . nepřátelský majetek, nežádá-li takového ničení . . . důrazně nutnost válečná."

Ničení za účelem útoku a obrany.

§ 150. Všechno ničení a poškozování nepřátelského majetku za účelem útoku a obrany je *nutné* ničení a poškozování, a je tedy oprávněno, ať je to na bojišti za bitvy, nebo při přípravách na bitvu neb obležení. Aby se posílila obranná posice, může být dům zničen nebo poškozen. Aby se kryl ústup armády, může být vesnice na bojišti zapálena. Okolí pevnosti, kterou drží nepřítel, může být srovnáno se zemí, a tedy všechny soukromé i veřejné budovy v určitém obvodu, všechno rostlinstvo může být zničeno, a všechny mosty vyhozeny do povětří. Nemá-li být usedlost, ves, nebo i město opuštěno, nýbrž má-li se připraviti na obranu, může se státi, že bude třeba poškoditi mnohým způsobem, nebo úplně zničiti majetek soukromý i veřejný. Dále, jestliže a kde je bombardování právem dovoleno, stává se ničení majetku, které s sebou nese, rovněž po právu. Když se válčící strana zmocní nepřátelské továrny, která vyrábí střelivo nebo dodává zásoby nepřátelským sborům, není-li jisto, že by ji mohla udržeti proti útoku, může alespoň zničiti její zařízení, ne-li budovy. Nebo obsadí-li vojsko nepřátelskou pevnost, může opevnění srovnati se zemí. I vojsko, které si učiní zákopy na bojišti, může být přinuceno uchýliti se k ničení majetku různého druhu.

Ať je tomu jakkoliv, ničení musí *důrazně* vyžadovati nutnost válečná, a nesmí být pouze výsledkem touhy po plenění nebo po pomstě, která za světové války způsobila strašná a úplná zpustošení[1] domů, zahrad, vinic, stromů,

[1] Viz Garner, I. § 206, který cituje německé noviny, které praví: „před našimi novými posicemi, táhne se, jako obrovská stuha, říše smrti".

na území, z něhož odtáhly německé armády ve Francii na jaře 1917 a v dolech, továrnách a obydlích v Cambrai a jinde, která vyznačovala německou čáru ústupní na podzim roku následujícího[1].

Ničení při pochodu, výzvědech a při vedení vojenského transportu.

§ 151. Ničení nepřátelského majetku při pochodech vojska, při vedení vojenského transportu a při výzvědech, je po právu, je-li nevyhnutelné. Výzvědná hlídka se nemusí držet cesty, může-li lépe posloužiti svému účelu, když jede přes zdělaná pole. A vojsko může jíti, a transport se může vésti přes pole s úrodou, je-li toho třeba. Lidský velitel nedovolí svému vojsku a transportu, aby zbytečně šlo a jelo přes zdělaná pole a úrodu. Jestliže však toho vyžaduje účel války, je oprávněn tak učiniti.

Ničení zbraní, střeliva a zásob.

§ 152. Který majetek nepřátelský si může válčící přivlastniti, ten může také zničiti. Ustupující vojsko, aby zabránilo nepříteli užívání jich, může zničiti zbraně, střelivo, zásoby a pod., které odňalo nepříteli, nebo které rekvirovalo a nemůže odnésti. Nemůže však zničiti zásoby, které jsou majetkem soukromých nepřátelských obyvatel, aby zabránilo nepříteli, použíti jich později[2]. Velitel nemůže rekvirovati takové potraviny, aby je zničil, neboť článek 52 haagských Pravidel výslovně stanoví, že rekvisice jsou přípustny pouze pro potřeby armády.

Ničení historických památek, děl uměleckých a pod.

§ 153. Všechno ničení a poškozování historických památek, děl uměleckých a vědeckých, budov pro účely dobročinné, výchovné a náboženské[3] zakazuje zvlášť článek 56 haagských Pravidel, který ustanovuje, že ti, kteří se dopustí takových skutků, musejí být stíháni *(poursuivis)*, t. j. postaveni před válečný soud. Avšak tyto předměty těší se této ochraně pouze za vojenské okupace nepřátelského

[1] Viz Garner, I. § 211. Viz rovněž dále § 154.

[2] Spaight, str. 138, činí námitky proti tomuto tvrzení. Jeho důvody nejsou přesvědčivé, poněvadž se týkají oprávněného obecného pustošení.

[3] Podle Grotia (III. kap. 5, §§ 2 a 3) nezakazuje mezinárodní právo ničení hrobů, pomníků, chrámů a podobně, ačkoliv Grotius důtklivě (III. kap. 12, §§ 5—7) radí, aby se jich šetřilo, leč by jejich zachování bylo nebezpečným zájmům nepřítele do země vtrhujícího.

území. Bojuje-li se bitva kolem historické památky ve volné prostoře, jestliže se hájí kostela, školy nebo musea, nebo útočí-li se na ně za vojenských operací, mohou býti tyto předměty, jinak chráněné, poškozeny nebo zničeny za týchž podmínek, jako jiný majetek nepřátelský [1].

§ 154. Je třeba dotknouti se též otázky, je-li a za jakých podmínek je dovoleno obecné pustošení místa, ať je to město nebo větší část nepřátelského území. Nemůže být nejmenší pochyby o tom, že takové pustošení je zpravidla naprosto zakázáno a že se dovoluje jen ve výjimečných případech, když — abychom užili slov článku 23 (g) haagských Pravidel — „toho důrazně žádají potřeby válečné". Není možno vymeziti jednou pro vždy okolnosti, které činí obecné zpustošení nutným, neboť všechno záleží na závažných okolnostech každého případu. Ale musíme připustiti skutečnost, že obecné pustošení může být po právu. Na příklad je po právu v případě povstání lidu na území již obsazeném, kdy sebezachování nutí válčícího, aby se uchýlil k opatřením nejpřísnějším. Je také po právu, když nepřítel po porážce hlavního vojska a po tom, když jeho území je obsazeno, roztříští zbývající vojsko v malé tlupy, které vedou guerilu a kterým se dostává potravy a informace, takže není naděje na ukončení války, leč po obecném zpustošení, které zamezí každé zásobování tlup, bojujících guerilou. Ale musíme zvlášť upozorniti na to, že obecné pustošení je oprávněno pouze důraznou nutností a skutečností, že válčící nemá lepšího, ani méně krutého prostředku [2].

Obecné pustošení.

Nebylo na příklad žádné důrazné nutnosti, která by činila oprávněným obecné pustošení, kterého se dopustily německé armády na Sommě ve Francii na jaře r. 1917 za světové války, nebo na území, s kterého byly zatlačovány v následujícím podzimu [3].

[1] Viz níže § 158.

[2] Viz Hall, § 186, který podává *in nuce* pěkný přehled nauky i prakse obecného pustošení, od Grotia až k počátkům XIX. století. Viz rovněž Spaight, str. 125 až 139.

[3] Viz Fauchille, *L'evacuation des Territoires occupés par l'Allemagne dans le Nord de la France* (1917) a v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 317—336 a Garner, I. §§ 206 až 213. Viz rovněž výše § 150.

Ať je tomu jakkoliv, kdykoliv se válčící uchýlí k obecnému pustošení, měl by se, je-li možno, postarati o ubohé klidné obyvatelstvo zpustošeného pásma území. Bylo by lidštějším, odvésti je do zajetí, než je nechat zahynout na místě. Musíme schváliti jednání s nimi za války jihoafrické, kdy oběti pustošení byly ubytovány v koncentračních táborech. Účel války může válčícího i přinutit, aby uzavřel obyvatelstvo násilím[1] v táborech koncentračních.

IX.

ÚTOK, OBLÉHÁNÍ A BOMBARDOVÁNÍ.

Vattel, III. §§ 169—170 — Hall, § 186 — Lawrence, § 204 — Westlake, II. str. 87—89 — Moore, VII. § 1112 — Halleck, II. str. 59, pozn. 67, 185 — Hershey, No. 382 — Taylor, §§ 483—485 — Bluntschli, §§ 552—554b — Heffter, § 125 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 448—457 — G. F. Martens, II. §§ 286—287 — Ullmann, § 181 — Bonfils, Nos. 1079—1087 — Despagnet, Nos. 528—535 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2779—2786 — Rivier, II. str. 284—288 — Nys, III. str. 148—160 — Calvo, IV. §§ 2067—2095 — Fiore, III. Nos. 1322 až 1330, a *Gode*, Nos. 1524—1529 — Longuet, §§ 58—59 — Mérignhac, III. a str. 270—284 — Pillet, str. 101—112 — Zorn, str. 161—174 — Holland, *War*, Nos. 80—83 — Bordwell, str. 286 až 288 — Meurer, §§ 32—34 — Spaight, str. 157—201 — Garner, I. §§ 269—272 — *Kriegsbrauch*, str. 18—22 — *Land Warfare*, §§ 117—138 — Rolin-Jaequemyns v *R. I.*, II. (1870), str. 659, 674, III. (1871), str. 297—307 — Fauchille v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 56—74.

Kdy je útok, obléhání a bombardování po právu.

§ 155. Útok je výpad ozbrojeného vojska na nepřátelské vojsko na bojišti, nebo na zákopy, opevnění, obydlí, na vesnice nebo města, při čemž řítící se vojsko dopouští se všech násilností proti osobám, které mu jsou v cestě a ničí všechny překážky. Obléhání je obklopování a obkličování nepřátelského místa brannou mocí, která ruší spojení

[1] Viz výše § 116 pozn. O pustošení za války jihoafrické, a O koncentračních táborech, které byly v důsledku toho zřízeny, viz Beak, *The Aftermath of War* (1906), str. 1—30; *The Times History of the War in South Africa*, str. 252 až 254, Spaight, str. 306—310.

těch, kdo jsou uvnitř, s vnějším světem za tím účelem, aby hladem byli dohnáni ke vzdání se, nebo za tím účelem, aby na obléhané místo byl učiněn útok, a aby ho tak bylo dobyto. Bombardování je střílení a vrhání výbušného střeliva dělostřelectvem na osoby a věci. Obléhání může být provázeno bombardováním a útokem, ale není to nutné, poněvadž obležení může být provedeno pouhým obklíčením a vyhladověním, které se jím způsobí. Útok, obléhání a bombardování jsou každé zvlášť i společně úplně zákonným prostředkem válčení[1]. O bombardování ani o útoku *na* bojišti, nemusíme zvlášť pojednávat, neboť dovolují se za stejných okolností a podmínek, jako násilí vůbec. Zde jedině se jedná o to, za jakých okolností je dovolen útok a bombardování *mimo* bojiště. Nepřímo na tuto otázku odpovídá článek 25 haagských Pravidel, který kategoricky předpisuje, že „útok na města, vesnice, obydlí nebo budovy, které nejsou hájeny, nebo jich bombardování jakýmikoliv prostředky je zakázáno“[2]. Tento předpis byl rozhodným pokrokem v nazírání mezinárodního práva, neboť dříve mnozí spisovatelé[3] a vojenští odborníci tvrdili, že z určitých důvodů a pro určité účely mohou býti i nehájená místa, ve výjimečných případech, bombardována; a je pochybné, do jaké míry se prakse světové války přiblížila nové úrovni[4]. Ale nezáleží na tom, je-li hájené místo opevněné nebo ne, neboť neopevněné místo může být hájeno; ale není vždy nepochybné, za kterých okolností se místo považuje za

[1] Někteří spisovatelé — viz na příklad Pillet, str. 104—107, a Mérignhac, III. a str. 273 — tvrdí, že bombardování je zákonným pouze po neúspěšném pokusu oblehatelů, vyhladověním přinutiti obléhané, aby se vzdali; toto tvrzení se však nezakládá na žádné uznané normě mezinárodního práva.

[2] O obléhání se zde neděje zmínka, poněvadž by jednak žádnému válčícímu nenapadlo obléhati nehájené místo a poněvadž by to bylo neomluvitelné násilí na nepřátelských osobách a bylo by z toho důvodu proti právu.

[3] Viz na příklad Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 451.

[4] O podrobnostech mnohých obvinění, která na sebe vznášeli válčící navzájem pro bombardování nehájených míst, viz Garner, I. §§ 269—270.

hájené[1]. Válčícímu, který se zmocnil nehájeného opevněného místa, nebrání nic, aby nezničil opevnění bombardováním nebo jinými prostředky.

Slova „jakýmikoliv prostředky“ byla přidána druhou haagskou konferencí, aby tu zahrnovala i bombardování ze vzduchu. Nicméně však někteří se domnívají, že, obdobně podle bombardování silami námořními[2], mohou být uzly železniční, továrny na střelivo a pod. bombardovány ze vzduchu, i když jsou umístěny na místech nehájených. Otázka právní je sporná[3]. Všichni válčící utíkali se k takovému bombardování za světové války.

Jak se provádí útok.

§ 156. Na nehájená města, vesnice, obydlí nebo budovy nemá se útočiti[4]; je-li však útok po právu, neudává mezinárodní právo žádných pravidel o způsobu, jak jej prováděti. Proto platí pouze obecná pravidla o útoku a obraně. Obzvláště není[5] třeba oznámiti nastávající útok úřadům místa, nebo žádati jich, aby se vzdaly dříve než začne útok. Že útoku může a nemusí předcházeti bombardování, nebo že jej může a nemusí provázeti, sotva stojí za zmínku, ani to, že článkem 28 haagských Pravidel plenění měst dobytých útokem je výslovně zakázáno.

Jak se provádí obléhání.

§ 157. O tom, jak se provádí obléhání *bez bombardování*, není zvláštních norem mezinárodního práva, a i zde platí pouze obecná pravidla o útoku a obraně. Tedy vojsko, které obléhá město, může na př. odvésti řeku, která dodává pitnou vodu obleženým, nesmí však řeku otrávit[6]. Mimo to není žádného právního pravidla, které by zavazovalo obléhající, aby dovolili nekombatantům, nebo i jen ženám, dětem, starým lidem, nemocným a raněným, nebo poddaným neutrálních mocností, opustiti bez překážky obležené město.

[1] Viz Holls, *The Peace Conference at the Hague* (1900), str. 152. Podle *Land Warfare*, § 119, místo „považuje se za hájené, jestliže vojenská moc je má obsazeno, nebo jím prochází“.

[2] Viz dále § 213.

[3] Viz dále § 214 a—c. Autor poznamenal si tuto otázku k další úvaze.

[4] Viz § 155.

[5] To lze vyvoditi ze článku 26 haagských Pravidel.

[6] Viz výše § 110.

Ačkoliv se takové povolení[1] někdy dává, ve většině případů bývá odmítáno, poněvadž skutečnost, že nebojující jsou obléhání spolu s bojujícími, a musí zkoušeti stejná utrpení, může a velmi často také činí nátlak na úřady, aby se vzdaly. Dále, kdyby velitel obleženého místa vypudil nebojující, aby zmenšil počet těch, kteří užívají jeho zásob, nemusí je obléhající vojsko pustiti přes svou linii, nýbrž může je zahnati zpět[2].

Diplomatickým zástupcům neutrálních mocností nesmí se brániti v opuštění obleženého města, to je důsledek jejich exteritoriality. Zůstanou-li však dobrovolně, mohou si činiti nárok na nekontrolované[3] spojení se svým domovským státem pomocí korespondence a kurýrů? Když si p. Washburne, americký diplomatický zástupce v Paříži, r. 1870 za jejího obléhání Němci, činil nárok na to, aby mohl poslati posla do Londýna se zprávami v zapečetěném vaku německými liniemi, prohlásil Bismarck, že ochotně dovolí cizím diplomatům v Paříži, aby posílali jednou týdně posla do svých domovských států, ale jen budou-li jejich zprávy otevřené a nebudou-li obsahovat poznámek o válce. Ačkoliv Spojené státy a jiné mocnosti protestovaly, Bismarck svého rozhodnutí nezměnil. Celá otázka se musí považovat za nevyřízenou[4].

Jak se provádí bombardování.

§ 158. O bombardování pozemním vojskem se obyčejně před válkou světovou neuvažovalo, vyjma ve spojení s útokem a obléháním. Ale zkušenosti z této války, a zvláště nové užívání letectva a dalekonosných děl, zvířily otázku[5], pokud je bombardování po právu, užívá-li se ho pouze za účelem ničení a není-li pouze předehrou k obsazení nepřátelským vojskem. Je-li, jak se obecně za to má, bom-

[1] Tak r. 1870, za války francouzsko-německé, němečtí oblehatelé Štrasburku a Belfortu dovolili ženám, dětem a nemocným, aby odešli z obležené pevnosti.

[2] Viz *Land Warfare*, § 129.

[3] O věci pojednává Rolin-Jaequemyns v *R. I.*, III. (1871), str. 371 až 377.

[4] Viz výše díl I., § 399 a Wharton, I. § 97.

[5] Viz Fauchille v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 56—76.

bardování letectvem na jevišti válečných operací po právu, i když tu není úmyslu obsaditi bombardovaný úsek, zdálo by se oprávněným[1] podobné bombardování dalekonosnými děly. Ať je tomu jakkoliv, článek 26 haagských Pravidel stanoví, že velitel útočícího vojska má, vyjímaje případ přepadení, činiti, co může, aby oznámil svůj úmysl, že chce začíti s bombardováním. Ale je třeba zdůrazniti, že se tím neukládá přesná povinnost, oznámiti bombardování v každém případě, neboť velitel má pouze *činiti, co může,* aby poslal oznámení. Nemůže toho učiniti, když mu v tom zabrání okolnosti případu, nebo když válečná nutnost si žádá, aby s bombardováním se začalo ihned. Účelem oznámení je, umožniti soukromým jednotlivcům v místě, které má být bombardováno, aby si našli přístřeší pro sebe a pro svůj cenný osobní majetek.

Článek 27 haagských Pravidel kodifikuje dřívější zvykové právo, že se mají učiniti všechny nutné kroky, aby se, pokud možná, ušetřily všechny budovy, věnované náboženství, umění, vědě a dobročinnosti, a historické památky[2], nemocnice a všechna ostatní místa, kde jsou shromážděni nemocní a ranění, neužívá-li se těchto budov, míst a památek zároveň pro účely vojenské. Aby jich mohlo útočící vojsko ušetřiti, musí být opatřeny zvláštním označením, které musí být dříve oznámeno útočícímu vojsku a musí být viditelné na takovou vzdálenost, ze které obléhající dělostřelectvo provádí bombardování.

Není žádného bombardování, při němž by ti, kteří jím trpí, neobviňovali útočící vojsko, že nedbá pravidla, že taková místa musí být šetřena. Skutečností je, že se nelze vždy vyhnouti jejich zničení, ačkoliv dělostřelectvo útočných vojsk na ně nemusí úmyslně mířiti. Nemohu věřit, že by vojska civilisovaných států ničila takové budovy úmyslně.

[1] Toto mínění bylo zkonstruováno z náčrtu k poznámce autorově, a je zřejmé, že o něm chtěl znovu uvažovati.

[2] Viz Zitelmann v *Z. V.*, X. (1917), str. 1—19.

V praksi, kdykoliv jeden válčící obviňuje druhého, že úmyslně bombardoval nemocnici, kostel nebo podobnou budovu, popírá se buď toto obvinění s nevolí, nebo ospravedlňuje se tvrzením, že žalující těchto posvátných budov užíval nesprávně. Tak když si r. 1870 Francie stěžovala, že Němci za obléhání Paříže úmyslně bombardovali nemocnice, tvrdili Němci, že to byla náhoda. Dále r. 1870 za obléhání Štrasburku, když Němci bombardovali katedrálu, ospravedlňovali svůj čin tvrzením, že tam Francouzi postavili pozorovací stanici. Dále, za války světové, když Němci granáty a střelbou zničili kathedrálu remešskou a jiné posvátné budovy, hájili se rovněž tvrzením, že tam byly postaveny pozorovací stanice[1].

Ať je tomu jakkoliv, není právního závazku, aby útočící vojsko omezilo bombardování pouze na opevnění. Naopak zničení soukromých a veřejných budov bombardováním bylo vždycky a dosud je považováno za zákonné a je to jeden z prostředků, které působí na odpovědné úřady, aby se vzdaly. Někteří spisovatelé[2] tvrdí, buď že bombardování města na rozdíl od bombardování jeho opevnění není nikdy po právu, nebo pouze tehdy, když bombardování jeho opevnění nezpůsobilo, že se město vzdalo. Ale toto mínění nevyjadřuje skutečnou praksi válčících a haagská Pravidla je nepřevzala.

X.

VYZVĚDAČSTVÍ A VÁLEČNÁ ZRADA.

Grotius, III. kap. 4, § 18, No. 3 — Vattel, III. §§ 179—182 — Hall, § 188 — Westlake, II. str. 89—91 — Lawrence, § 199 — Phillimore, III. § 96 — Halleck, I. str. 571—575 a v *A. J.* V. (1911), str. 590—603 — Taylor, §§ 490—492 — Wharton, III. § 347 — Moore, VII.

---

[1] Podrobnosti o bombardování míst, vyjmenovaných ve článku 27, za války světové, viz Garner, I. §§ 285—289.

[2] Viz na příklad Pillet, str. 104 až 107; Bluntschli, § 554 a; Mérignhac, III. a str. 280—284; Vattel (III. § 169) nepopírá práva na bombardování města, ačkoliv ho nedoporučuje.

§ 1132 — Hershey, No. 383 — Bluntschli, §§ 563—564, 628—640 — Heffter, § 125. — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 461—467 — Ullmann, § 176 — Bonfils, Nos. 1100—1104 — Despagnet, Nos. 536—542 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2762—2768 — Rivier, II. str. 282—284 — Nys, III. str. 209—218 — Calvo, IV. §§ 2111—2122 — Fiore, III. Nos. 1341—1374—1376 a *Code*, Nos. 1492—1497 — Martens, II. § 116 — Longuet, §§ 63—75 — Mérignhac, III. a str. 285—299 — Pillet, str. 97—100 — Zorn, str. 174—195 — Holland, *War*, Nos. 84—87 — Bordwell, str. 291—292 — Meurer, §§ 35—38 — Spaight, str. 202—215, 333—335 — Ariga, §§ 98—100 — Takahashi, str. 185—194 — *Kriegsbrauch*, str. 30—31 — *Land Warfare*, §§ 155—173 — Friedemann, *Die Rechtslage der Kriegskundschafter und Kriegsspione* (1892) — Detourbet, *L'Espionnage et la Trahison* (1898) — Violle, *L'Espionnage militaire en Temps de Guerre* (1904) — Adler, *Die Spionage* (1906) — Routier, *L'Espionnage et la Trahison en Temps de Paix et en Temps de Guerre* (1915) — Bentwich v *Journal of the Society of Comparative Legislation*, New. Ser. X. (1910), str. 243—249 — M'Kinney v *Illinois Law Review* XII. (1918), str. 591—628.

Dvojí ráz vyzvědačství a válečné zrady.

§ 159. Válku nelze vésti bez všemožného druhu informací o silách a úmyslech nepřítele, a o povaze země v pásmu vojenských operací. Aby bylo dosaženo potřebné informace, bylo vždycky považováno za zákonné používati vyzvědačů, a také využívati zrady nepřátelských vojáků nebo soukromých poddaných nepřátelských, ať už byli podplaceni[1], nebo nabídli informace dobrovolně a zadarmo. Článek 24 haagských Pravidel formuloval staré právo zvykové, že je dovoleno používati metod, které jsou nutné pro obdržení informace o nepříteli a o zemi. Ale skutečnost, že tyto metody jsou po právu se strany válčícího, který jich užívá, nebrání trestu takových jednotlivců, kteří se zabývají dodáváním informace. Ačkoliv válčící, který používá vyzvědačů a zrádců, jedná po právu, jedná po právu i druhý válčící, když je trestá. Máť vyzvědačství a válečná zrada dvojí ráz. Neboť osoby, které se dopouštějí činů vyzvědačských nebo činů válečné zrady, jsou — jak uvidíme

[1] Někteří spisovatelé však jsou toho mínění, že není zákonným podplácetí nepřátelské vojáky, aby vyzrazovali; viz dále § 162.

dále[1] — považovány za válečné zločince, a mohou být potrestány, ale užívání vyzvědačů a zrádců považuje se za zákonné se strany válčících.

Vyzvědačství na rozdíl od polních hlídek a služby kurýrní.

§ 160. Vyzvědačství nesmí být zaměňováno, předně s polními hlídkami, nebo za druhé se službou kurýrní. Podle článku 29 haagských Pravidel vyzvědačství (špionáž) je čin vojáka nebo jiného jednotlivce, kteří chce tajně, nebo pod falešnými záminkami získati informace týkající se válčící strany v pásmu válečných operací, s tím úmyslem, aby je sdělil druhému válčícímu[2]. Proto vojáci, kteří nejsou v převlečení, a kteří proniknou do pásma nepřátelských operací, nejsou vyzvědači. Jsou to výzvědné hlídky, které požívají všech výhod členů branné moci a jsou-li zajati, musí se s nimi nakládati jako s válečnými zajatci. Rovněž vojáci nebo civilisté, kterým je uloženo dodati zprávy jejich armádě, nebo armádě nepřátelské, a kteří provádějí své poslání otevřeně, nejsou vyzvědači. A nezáleží na tom, jestliže kurýři použijí balonů, letadla, nebo jiných prostředků dopravních. Tak voják nebo civilista, který se snaží donésti zprávy vojska z obležené pevnosti jinému vojsku téhož válčícího, ať užije balonu, nebo letadla, ať jede nebo jde pěšky, nemůže být považován za vyzvědače. Na druhé straně, kurýři mohou snadno prováděti vyzvědačství, podobně i osoby v baloně nebo ve vzducholodi[3]. Pouhá skutečnost, že balon nebo letadlo jsou viditelné, nechrání osoby, které jich užívají, před tím, aby nebyly považovány za vyzvědače; neboť vyzvědačství je možno prováděti právě tak pod falešnými záminkami jako potajmu. Ale musí se zvláště dbáti na to, aby byl v takových případech skutečně prokázán čin vyzvědačský, neboť jednotlivec, který nese zprávy, není *prima facie* vyzvědačem, a nesmí se s ním jako s vyzvědačem zacházeti, dokud se nedokáže, že jím je.

[1] § 255.

[2] Pomáhati nebo chrániti vyzvědačství, nebo vědomě skrývati vyzvědače, jsou skutky, podle zvykové normy mezinárodního práva, trestné, jako by to byly činy vyzvědačství; viz *Land Warfare*, § 172.

[3] Viz dále, § 356 (4) o bezdrátové telegrafii.

Zvláštní případ vyzvědačství je případ majora Andréa[1], který se stal r. 1780 za americké války za osvobození. Americký generál Arnold, velitel West Point na Severní Řece (North River), měl v úmyslu zraditi Američany a spojiti se s britským vojskem. Zahájil jednání se Sir Henry Clintonem, za účelem vydání West Pointu, a Sir Henry Clinton pověřil majora Andréa, aby věc s Arnoldem dojednal. V noci, 21. září, sešli se Arnold a André mimo americké a britské linie, ale André, zaměniv svoji uniformu obyčejným oděvem, snažil se projíti americkou linií při svém návratu, opatřen pasem na jméno Johna Andersona, od generála Arnolda. Byl chycen, jako vyzvědač odsouzen a pověšen. Ježto nehledal informací[2], a nebyl tedy vyzvědačem podle článku 29 haagských Pravidel, nebylo by odsouzení pro vyzvědačství, kdyby takový případ nastal dnes, oprávněno. Ale bylo by možno odsouditi ho pro válečnou zradu, neboť André nepochybně zamýšlel zradu. Ať tomu bylo jakkoliv, Jiří III. považoval Andréa za mučedníka, a uctil jeho památku tím, že povolil jeho matce pensi a jeho bratrovi udělil titul baronský[3].

Trest za vyzvědačství.

§ 161. Obvyklým trestem za vyzvědačství je pověšení nebo zastřelení; ačkoliv jsou ovšem přípustny, a někdy se ukládají i tresty méně přísné. Nicméně, podle článku 30 haagských Pravidel, vyzvědač nemá být potrestán bez řízení před válečným soudem, a podle článku 31 vyzvědač, který není přistižen při činu, nýbrž dosáhne armády, ke které patří, a je potom zajat nepřítelem, nemá být trestán za své dřívější vyzvědačství, nýbrž musí se s ním zacházeti jako s válečným zajatcem. Ale článek 31 týká se pouze vyzvědačů, kteří patří do branné moci nepřátelské. Civilisté, kteří jednají jako vyzvědači, a jsou později chyceni, mohou být potrestáni. Na stav, hodnost, postavení ani pohnutku vyzvědačovu se nehledí. Ať je to voják nebo civilista, důs-

[1] Viz Halleck v *A. J.*, V. (1911), str. 594.

[2] Halleck, *loc. cit.*, str. 598, tvrdí opak.

[3] Viz Phillimore, III. § 106; Halleck, I. str. 573; Rivier, II. str. 284.

tojník nebo prostý voják. Ať poslouchá příkazu představených, nebo jedná z vlastního podnětu z vlasteneckých pohnutek. Případ vyzvědačství pozoruhodný postavením vyzvědače, je případ amerického kapitána Nathana Hale-a, který se stal r. 1776. Když americké vojsko odešlo z Long Islandu, vrátil se tam kapitán Hale v přestrojení, a získal cenné informace o anglickém vojsku, které obsadilo ostrov. Byl však chycen, dříve než dostihl své armády a popraven jako vyzvědač[1].

§ 162. Válečná zrada jest souborným názvem pro různé činy nepřátelské té válčící straně, v jejíž linii jsou spáchány[2]; od nich je třeba rozeznávati skutečnou zradu, které se mohou dopustiti pouze osoby, zavázané k věrnosti, byť i dočasné, proti poškozenému státu. Válečné zrady může se dopustiti voják nebo obyčejný poddaný válčícího, ale může se jí také dopustiti obyvatel obsazeného nepřátelského území, nebo i poddaný neutrálního státu, který tam dočasně bydlí, a může k ní dojíti po dohodě s válčícím, v jehož prospěch se děje, nebo bez takové dohody. V každém případě válčící, který užívá válečné zrady, jedná po právu, ačkoliv haagská Pravidla se o tom nezmiňují vůbec. Válečná zrada.

To se obecně uznává, ale je sporné[3], jedná-li po právu válčící, který podplácí velitele nepřátelské pevnosti, aby se vzdal, podněcuje nepřátelské vojáky k deserci, podplácí nepřátelské důstojníky, aby od nich obdržel důležité informace, podněcuje nepřátelské poddané, aby povstali proti legitimní vládě, a pod. Jestliže se normy mezinárodního práva netvoří podle učení spisovatelů, nýbrž podle toho, co v praksi[4] válčící dělají, musíme uznati, že takové činy,

[1] O případu majora Jakogy a kapitana Oki, který, ačkoliv byl uváděn jako případ vyzvědačství, je vlastně případem válečné zrady, pojednává se v § 255.

[2] O předmětu se šířeji pojednává v § 255.

[3] Viz Vattel, III. § 180; Heffter, § 125; Taylor, § 490; Martens, II. § 110 (8); Longuet, § 52; Mérignhac, III. a str. 289; viz rovněž § 164.

[4] Viz *Land Warfare*, § 158 a Spaight, str. 140—150, který činí rozdíl mezi podněcováním nepřátelských vojáků ke zradě a podněcováním nepřátelského obyvatelstva k revoluci; prvé připouští, druhé považuje za nepřípustné.

jak jsou ohavné a nemravné, nejsou považovány za nezákonné podle dnešních pravidel mezinárodního práva.

XI.

LSTI VÁLEČNÉ.

Grotius, III. kap. §§ 6–18 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. c. 1 — Vattel, III. §§ 177—178 — Hall, § 187 — Lawrence, § 207 — Westlake, II. str. 79—81 — Phillimore, III. § 94 — Halleck, I. str. 566—571 — Taylor, § 488 — Moore, VII. § 1115 — Bluntschli, §§ 565—566 — Heffter, § 125 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 457—461 — Ullmann, § 176 — Bonfils, Nos. 1073—1076 — Despagnet, Nos. 526—527 — Pradier-Fodéré, VI. Nos. 2759—2761 — Rivier, II. str. 261 — Nys, III. str. 204—209 — Calvo, IV. §§ 2106—2110 — Fiore, III. Nos. 1334—1339 — Longuet, §§ 53—56 — Mérignhac, III. a str. 263—266 — Pillet, str. 93—97 — *Kriegsbrauch*, str. 23—24 — Holland, *War*, Nos. 78—79 — Bordwell, str. 283, 286 — Meurer, II. str. 151—152 — Spaight, str. 152—156 — *Land Warfare*, §§ 139—154 — Brocher v *R. I.*, V. (1873), str. 325—329.

Ráz lstí válečných.

§ 163. Válečné lsti nebo úskoky jsou klamy, kterých se užívá v zájmu vojenských operací za tím účelem, aby nepřítel byl sveden na nepravou cestu. Takový klam má za války velkou důležitost, a právě jako se válčícím dovoluje užíti všech metod k dosažení informací — a článek 24 haagských Pravidel to potvrzuje —, tak se jim také dovoluje užívati všech druhů lstí za tím účelem, aby nepřítel byl oklamán. Lstí je možno dosáhnouti velmi důležitých věcí, jako na př. vzdání se vojska, nebo pevnosti, vyklizení území, které držel nepřítel, upuštění od obléhání, upuštění od zamýšleného útoku a pod. Ale lstí válečných se také užívá, a velmi často jako rozhodného činitele, během bitev.

Různé druhy lstí válečných.

§ 164. Válečných lstí je tolik druhů, že je není možno vypočítávati[1] a roztříditi. Ale některé příklady můžeme uvésti. Sotva je třeba zmiňovati se o zřizování nástrah a záloh,

[1] Viz *Land Warfare*, § 144, kde se vypočítávají mnohé legitimní válečné lsti.

o maskování vojenských operací (jako pochodů nebo postavení baterií a pod.), o předstírání útoků nebo útěku, nebo stažení vojska, o překvapeních a jiných úskocích, kterých se za války užívá denně. Ale je důležité věděti, že je možno, je-li to užitečné, nařídíti klamné signály a troubení, že je možno užíti hesla nepřátelského, rozšiřovati[1] klamné zprávy, napodobovati[2] signály a troubení nepřítele, aby jeho vojsko bylo svedeno s pravé cesty. I takové ohavné činy[3] jako podplácení nepřátelských velitelů a úředníků vysokého postavení, a tajné svádění nepřátelských vojáků k deserci, a nepřátelských poddaných k povstání, jsou často spáchány, ačkoliv mnozí spisovatelé protestují. Co se týká užívání státní vlajky, vojenských odznaků a stejnokrojů nepřátelských, je teorie i prakse jednotná v tom, že zakazuje takové užívání za skutečného útoku a obrany, neboť zásada, že válčící vojska mají být jista při bojování, kdo je přítel a kdo je nepřítel, považuje se za nedotknutelnou. Ale mnozí[4] publicisté mají za to, že válčící vojsko může těchto věcí užívati, jako válečného úskoku, až do chvíle, kdy dojde ke skutečnému bojování. Článek 23 (f) haagských Pravidel nezakazuje jejich užívání bezpodmínečně, nýbrž pouze jejích *zneužívání*, a nechává tak otázku nerozřešenu[5], kdy je užívání správné a kdy ne. Ti, kdo dosud učili, že užíván těchto odznaků je přípustno mimo skutečné bojování, mohou správně za to míti, že tento článek ho nezakazuje[6]

[1] Viz příklady uvedené u Pradier-Fodéré, VI. No. 2761.

[2] VizPradier-Fodéré, VI. No. 2760.

[3] O tom se jednalo výše v § 162.

[4] Viz, na př., Hall, § 187; Bluntschli, § 565; Taylor, § 488; Calvo, IV. No. 2106; Pillet, str. 95; Longuet, § 54. Ale počet spisovatelů, kteří považují za protiprávné užívati nepřátelského praporu, odznaků, stejnokrojů, i před skutečnou bitvou, zvětšoval se před světovou válkou; viz, na př., Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 458; Mérignhac, III. a str. 264; Pradier-Fodéré, VI. No. 2760 Bonfils, No. 1074; *Kriegsbrauch*, str. 24; Spaight, str. 104—110. Co se týče užívání nepřátelské vlajky válečnými loďmi, viz dále § 211.

[5] Viz *Land Warfare*, § 152.

[6] Nosí-li členové branné moci stejnokroj zajatců nebo padlých nepřátel, ne aby klamali, nýbrž z nedostatku oděvu — a když je toho třeba, budou to činiti —, měly by se udělati takové zřetelné změny na stejnokroji, které by učinily patrným, ke které straně vojáci

Úskok na rozdíl od věrolomnosti.

§ 165. Úskoky musí být pečlivě rozlišovány od věrolomnosti, neboť prvé jsou dovoleny, kdežto druhé jsou zakázány. Halleck[1] rozdíl přesně formuluje a stanoví zásadu, že kdykoliv se válčící výslovně nebo mlčky zavázal, a je tedy vázán mravním závazkem, že bude nepříteli mluviti pravdu, je to věrolomnost, zradí-li jeho důvěru, poněvadž je to porušení slibu[2]. Tak vlajky parlamentářské nebo kříže ženevské konvence nesmí se nikdy užíti pro válečnou lest; kapitulace se musí doslovně splnit; předstírání vzdání se, aby nepřítel byl vlákán do pasti, úkladné vraždění nepřátelských velitelů, vojáků nebo hlav států, jsou zrádné činy. Na druhé straně, na lest může se odpovídati lstí a válčící nemůže si stěžovat na nepřítele, který ho tak klame. Je-li na př. nepřátelský vyzvědač podplacen, aby dal klamnou zprávu svému zaměstnavateli, nebo jestliže důstojník, kterému přiblíživší se nepřítel nabídne úplatek, zdánlivě přijme, ale oklame podplácejícího a zavede ho do neštěstí, nedopouští se věrolomnosti.

XII.

OKUPACE NEPŘÁTELSKÉHO ÚZEMÍ.

Grotius, III. c 6, § 4 — Vattel, III. §§ 197—200 — Hall, §§ 153—161 — Westlake, II. str. 93—116 — Lawrence, §§ 176—179 — Maine str. 176—183 — Halleck, II. str. 432—466 — Taylor. §§ 568—579 — Hershey, Nos. 387—400 — Wharton, III. §§ 354—355 — Moore, VII. §§ 1143—1155 — Bluntschli, §§ 539—551 — Heffter, §§ 131 až 132 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 510—524 — Klüber, §§ 255

---

patří (viz *Land Warfare*, § 154). Mimo to, nosí-li vojáci, z nedostatku oděvu, civilní svrchníky, klobouky a podobné, musí být opatřeni pevným, zřetelným odznakem, který je vyznačuje jako vojáky, neboť jinak ztrácejí výsady členů branné moci. (Viz článek 1 haagských Pravidel.) Za války rusko-japonské obviňovali se válčící navzájem častěji, že užívají čínských oděvů pro členy svých branných mocí; jejich vojáci zřejmě musili z nedostatku patřičného oděvu dočasně užívati čínských oděvů. Viz však Takahashi, str. 174—178.

[1] I. str. 566.

[2] Viz *Land Warfare*, §§ 139—142, 146—150.

až 256 — G. F. Martens, II. § 280 — Ullmann, §§ 183—184 — Bonfils, Nos. 1156—1175 — Despagnet, Nos. 567—578 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2939—2988, 3019—3028 — Nys, III. str. 222—251 a 463—472 — Rivier, II. str. 299—306 — Calvo, IV. §§ 2166—2198 — Fiore, III. Nos. 1454—1481, a *Code*, Nos. 1540—1568 — Martens, II. §§ 117—120 — Longuet, §§ 115—133 — Mérignhac, III. a str. 387 až 415 — Pillet, str. 237—259 — Zorn, str. 213—243 — Garner, II. §§ 365—430 — *Kriegsbrauch*, str. 45—50 — Holland, *War*, Nos. 102—106 — Bordwell, str. 312—330 — Meurer, II. §§ 45 až 55 — Spaight, str. 320—380 — *Land Warfare*, §§ 340—404 — Waxel, *L'Armee d'Invasion et la Population* (1874) — Litta, *L'Occupazione militare* (1881) — Löning, *Die Verwaltung des General-Gouvernements im Elsass* (1874) a v *R. I.*, IV. (1872), str. 622, V. (1875), str. 69 — Bernier, *De l'Occupation militaire en Temps de Guerre* (1884) — Corsi, *l'Occupazione militare in Tempo di Guerra e le Relazioni internazionali che ne derivano* (2. vyd. 1886) — Bray, *De l'Occupation militaire en Temps de Guerre*, etc. (1891) — Magoon, *Law of Civil Government under Military Occupation* (2. vyd. 1900) — Lorriot, *De la Nature de l'Occupation de Guerre* (1903) — Deherpe, *Essai sur le Développement de l'Occupation en Droit international* (1903) — Sichel, *Die kriegerische Besetzung feindlichen Staatsgebietes* (1905) — Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege* (1906), str. 78—90 — Couner, *The Development of Belligerent Occupation* (1912) — Meurer, *Die völkerrechtliche Stellung der vom Feind besetzten Gebiete* (1915) — Ferrand, *Des Réquisitions en matière de Droit international public* (1917) — Nys, *L'Occupation de Guerre* (1919) — Rolin-Jaequemyns v *R. I.*, II. (1870), str. 666, a III. (1871), str. 311 — Stier-Somlo v *Z. V.*, VIII. (1914), str. 581—608 — Cybichowski v *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 427—478 — Oppenheim v *The Law Quarterly Review*, XXXIII. (1917), str. 266—286 a 363—370 — Visscher, ibid. XXXIV. (1918), str. 72—81 — Bentwich v *The British Year-book of International Law*, I. (1920—1921), str. 139 až 148.

§ 166. Podaří-li se válčícímu obsaditi celé nebo i jen část nepřátelského území, uskuteční tím velmi důležitý předmět války. Nejen že pak může užívati zdrojů nepřátelské země pro účely vojenské, může si je prozatím i ponechati jako záruku svého vojenského úspěchu a tím přiměti nepřítele, aby se musil podrobiti podmínkám mírovým. Mezinárodní právo v otázkách okupace učinilo větší pokrok než v jiném oboru. V dobách dřívějších bylo nepřátelské území, obsazené válčícím, považováno v každém směru za

Okupace je předmětem války.

jeho státní majetek, takže s ním a s jeho obyvatelstvem mohl činiti, co chtěl. Mohl zpustošit zemi ohněm a mečem, mohl si přivlastnit všechen veřejný a soukromý majetek a zabíjeti obyvatelstvo, nebo je odvésti do zajetí, nebo je přiměti, aby mu přísahalo věrnost. Mohl dokonce i dříve, než byla válka rozhodnuta a jeho okupace definitivní, disponovati územím a postoupiti je třetímu státu; takový případ se stal za severní války (1700—1718), kdy Dánsko prodalo obsazená území švédská Bremen a Verden Hanoveru. Bylo nepochybným, že okupující může nutiti obyvatelstvo obsazeného území, aby sloužilo v jeho armádě a bojovalo proti svému legitimnímu panovníku. Tak za války sedmileté Fridrich II. Pruský častěji násilně odváděl k vojsku tisíce mužů ze Saska, které okupoval.

Ale v druhé polovici osmnáctého století začínaly se poměry pomalu měniti. Začal se jeviti jasněji rozdíl mezi vojenskou okupací území pouze dočasnou a mezi skutečným získáním území následkem dobytí a podmanění, a je to vidět ze skutečnosti, že Vattel[1] na to upozorňuje. Bylo to však až dlouho po napoleonských válkách, během devatenáctého století, kdy následky tohoto rozlišování byly v plném rozsahu vneseny do teorie i prakse mezinárodního práva. Ještě r. 1808, když ruské sbory okupovaly vojensky Finsko, které bylo v té době částí Švédska, přiměl Alexander I. Ruský obyvatelstvo, aby mu přísahalo věrnost[2], ačkoliv teprve článkem 4 Mírové smlouvy Frederikshammské[3] ze 17. září 1809 Švédsko postoupilo Finsko Rusku; a ještě r. 1814 v případě *The Foltina*[4] hájil Sir William Scott platnosti zásady obecného práva, „že dobyté území stává se ihned částí královských dominií“[5].

[1] III. § 197.

[2] Víz Martens, *N. R.*, I. str. 9

[3] Viz Martens, *N. R.*, I. str. 19.

[4] 1. Dod. 450.

[5] Týká se toho, že Velká Britanie postoupila ostrov Guadeloupe, vzatý r. 1810 Francouzům, před uzavřením míru Švédsku, článkem 5 stockholmské smlouvy ze dne 3. března 1813. Ale zdá se, že Švédsko ho nikdy nemělo. Alespoň svolilo smlouvou londýnskou ze 13. srpna 1814, aby byl navrácen Francii, a Velká Britanie mu zaplatila dvacet čtyři miliony franků odškodného.

První spisovatel, který vyvodil všechny důsledky z rozlišování mezi pouhou vojenskou okupací a skutečným získáním území, byl Heffter ve svém pojednání *Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart*[1], které vyšlo r. 1844; ale trvalo to celé devatenácté století, než se vyvinuly normy o okupaci, které jsou teď obecně uznávány a v mnohém směru byly kodifikovány články 42—56 haagských Pravidel.

Pokud se tyto normy týkají jednání s osobami a s majetkem obyvatelstva v obsazeném území, a majetku, který je na takovém území, o tom jsme už uvažovali[2]. Co se nás tu týká, jsou práva a povinnosti okupujícího válčícího vzhledem k jeho politické správě území a jeho politické moci nad obyvatelstvem[3]. Zásada, která je základem těchto moderních norem, je ta, že okupující, ačkoliv nikterak nenabývá svrchovanosti nad takovým územím pouhou skutečností, že je okupoval, přece nad ním má prozatím vojenskou pravomoc. Zabraňuje tím legitimnímu suverénovi, aby svoji pravomoc vykonával a požaduje pro sebe poslušnost obyvatel, má spravovati zemi nejen v zájmu svých vojenských prospěchů, nýbrž také alespoň pokud možno v zájmu veřejného dobra obyvatel. Tak dnešní mezinárodní právo nejen že dává okupujícímu určitá práva, nýbrž ukládá mu i určité povinnosti.

Kdy nastává okupace.

§ 167. Poněvadž okupující má určitá práva a povinnosti, ačkoliv jeho moc je pouze vojenskou, je první otázka, kdy a za jakých okolností se území musí považovat za obsazené.

Dnes je jisto, že pouhý vpád není okupací. Vpád je pochod nebo vjezd armády — nebo let vojenských letadel —

[1] § 131.

[2] Viz výše §§ 107—154.

[3] Haagská Pravidla (články 42 až 56). Všichni francouzští spisovatelé a mnozí jiní pojednávají pod nadpisem „okupace“ nejen o těchto otázkách, nýbrž i o jiných věcech, jako o přivlastňování veřejného a soukromého majetku, rekvisicích a kontribucích, o ničení veřejného a soukromého majetku, o násilí vůči nepřátelským poddaným a nepřátelským úředníkům. Nemá to však co činiti s okupací, a je lépe o nich pojednávati ve spojení s prostředky válčení na zemi.

do nepřátelské země. Okupace je vpád *plus* zmocnění se nepřátelské země za účelem jejího držení, v každém případě aspoň dočasného. Rozdíl mezi pouhým vpádem a okupací ukáže se na skutečnosti, že okupující zavede jakousi správu, kdežto při vpádu se to neděje. Malý válčící sbor může vpadnouti do nepřátelského území, aniž zavede nějakou správu, rychle se přižene na některé místo ve vnitrozemí za účelem prozkoumání poměrů, zničení mostu nebo skladiště zbraní a zásob a pod. a rychle se vzdálí, když uskutečnil svůj úmysl[1]. Ačkoliv se může správně tvrditi, že pokud a jak dalece má takový vpadnuvší sbor v držení místo a zavede v něm dočasnou správu, místo okupuje, přece neokupuje celé území a i okupace tohoto místa přestává v okamžiku, kdy je sbor opustí.

Ať je tomu jakkoliv, okupaci bude zpravidla provázeti vpád. Vojsko vtáhne na území a v tom okamžiku, když dospěje do vsi nebo do města — jestliže na své cestě skutečně nebojuje —, zmocní se správních úřadů, pošty, stanic policejních a podobně a zajistí si tam svou moc.

Se stanoviska vojenského jsou takové vesnice a města nyní „okupována". Článek 42 haagských Pravidel ustanovuje, že to území se považuje za obsazené, které je skutečně pod mocí nepřátelské armády a že taková okupace týká se pouze území, kde tato moc je založena a může se uplatňovati. Tato definice není vůbec přesná, ale je tak přesná, jak může býti právní definice takové skutečnosti, jako je okupace. Kdyby, jak tvrdí někteří publicisté[2], bylo pouze takové území považováno za okupované, jehož každou část drží dostatečný počet vojáků, aby mohli ihned a na místě uvésti v platnost moc okupujícího státu, byla by skutečná okupace velikého území nemožná, neboť nejen v každém městě, vesnici a železniční stanici, nýbrž i v každém osamělém obydlí a chatrči by bylo třeba dostatečného počtu vojáků. Podle rozumu nic jiného by nemělo být

[1] Viz *Land Warfare*, § 343.

[2] Viz na příklad Hall, § 161. To bylo také stanovisko delegátů malých států na bruselské konferenci r: 1874.

nutnou podmínkou skutečné okupace za války, než ty podmínky, za kterých může v době míru suverén vykonávati svou pravomoc nad územím. Které to jsou podmínky, to je otázka skutková, kterou nutno je řešiti podle okolností každého případu. Zabrání-li se legitimnímu suverénovi vykonávati jeho moc a jestliže okupující, jsa s to uplatňovati svou pravomoc, skutečně zřídí v území správu, nezáleží na tom, jakými prostředky a jakým způsobem svoji pravomoc vykonává. Na příklad, jestliže je ve středu území usazena velká vojenská síla, ze které jsou stále po území vysílány jízdné čety, je toto území skutečně okupováno, není-li na něm nepřátelského vojska a mohou-li nad ním tyto čety vykonávati vliv[1].

Nebo, táhne-li armáda nepřátelským územím, zmocňujíc se dopravních tratí a nehájených měst, obkličujíc pevnosti obléhajícím je vojskem, a odzbrojujíc obyvatelstvo v bydlištích, ve volné prostoře, celé území za armádou je skutečně okupováno, je-li tam ustavena nějaká správa, a jestliže — jakmile je třeba uplatniti pravomoc okupujíciho vojska — může být do dotyčného místa posláno v přiměřené lhůtě dostatečné vojsko. Podmínky se mění podle podmínek země, které se to týká. Je-li veliká země řídce zalidněna, je třeba k jejímu okupování menšího vojska, a menší počet ústředí může být obsazen posádkami, než v případě země hustě zalidněné. Tak okupace bývalého svobodného státu Oraňského a bývalé Jihoafrické republiky stala se efektivní r. 1901, nějakou dobu po tom, když byly připojeny k Velké Britanii, a když se pravidelná válka zvrhla v guerillu, ačkoliv jenom asi 250.000 britských vojáků mělo udržovati okupaci na území asi 500.000 čtverečných mil. Skutečnost, že všechna města a všechny do-

[1] To není tak zvaná *konstruktivní* okupace, ale je to vpravdě *skutečná* (efektivní) okupace. Okupace je konstruktivní, jestliže nepřítel prohlásí za obsazené okresy, na které vlastně nemá vlivu — na příklad, obsadí-li vlastně pouze hlavní město velké provincie, ale prohlásí, že tím obsadil celou provincii, ačkoliv nepodniká kroky, aby na ni měl vliv.

pravní trati byly v rukou a ve správě britské armády, že obyvatelstvo menších míst bylo vzato do koncentračních táborů, a nepřátelské vojsko bylo buď zajato, nebo rozptýleno v malých tlupách guerilly, a konečně, že kdykoliv se tyto tlupy pokoušely o útok, mohly se britské posily v přiměřené době objeviti, úplně stačila uhájiti britskou pravomoc[1] nad tímto rozsáhlým územím, ačkoliv trvalo déle než rok než byl mír konečně zaveden[2].

Konec okupace.

§ 168. Okupace se končí, když válčící z území odtáhne, nebo je odtamtud vypuzen. Tak okupace zůstává jen na omezené ploše území, je-li okupační armáda stažena do pevnosti v onom území, a zde obležena zpět postupujícím vojskem, nebo jestliže okupující soustředí své síly na určitém místě území, ustoupiv před znovu postupující armádou. Ale okupace nepřestává, protože okupující, odzbrojiv obyvatelstvo a zařídiv správu země, táhne za ustupujícím nepřítelem, zanechav za sebou jen poměrně málo vojáků.

§ 169. Ježto okupující skutečně vykonává pravomoc

[1] Může se směle pochybovati o tom, mohla-li se okupace těchto území, v době, kdy byla anektována (viz svrchu I. § 239), nazývati efektivní. Britská vláda tedy neměla prohlásiti jejich aneksi tak brzy. Ale nemělo by být pochyby o tom, že okupace stala se účinnou nějaký čas po tom, r. 1901. Viz však Sir Thomas Barclay v *Law Quarterly Review*, XXI. (1905), str. 307, který tvrdí opak; viz rovněž dále §§ 264, 265. *The Times History of the War in South Africa* (str. 251) odhaduje počet burských bojovníků v květnu 1901 asi na 13.000. Tito ozbrojení muži byli rozptýleni na velký počet tlup v guerille, a byli to velkou většinou mužové, kteří se zdánlivě podvolili britským úřadům, potom však se chopili zbraní. Italská anekse Tripolisu a Cyrenaiky za války turecko-italské v listopadu 1911 byla rovněž předčasná. Viz výše I. § 239, a Rapisardi-Mirabelli v *R. I.*, 2. ser., XV. (1913), str. 527 až 544. Ale viz rovněž Tambaro v *Jahrbuch des Völkerrechts*, I. (1913), str. 583—629, který tvrdí opak.

[2] Normy o efektivní okupaci musí být formulovány na základě skutečné prakse jako jiné normy mezinárodního práva. Normy, které jsou formulovány teoretiky, nejsou autoritativní; takovými jsou pouze ty, které jsou sestrojeny na základě skutečné prakse válčení, a proti kterým nečiní mocnosti námitek.

a zabraňuje legitimní vládě, aby uplatňovala svoji pravomoc[1], nabývá okupující dočasného práva vykonávati správu nad územím a jeho obyvatelstvem; a všechny kroky, které podniká při provádění tohoto práva, musí být uznány legitimní vládou po ukončení okupace. Ježto však právo okupujícího na okupovaném území je pouze právo vykonávati správu, nemůže je ani anektovati, dokud trvá válka, ani je nemůže učiniti svobodným státem, ani je rozděliti (jako Německo rozdělilo za války světové Belgii)[2] ve dva správní obvody z důvodů politických. Mimo to, správa okupujícího nikterak se nemůže srovnávati s obyčejnou správou, neboť to je zřejmě a výhradně správa vojenská. Vykonávaje ji, je okupující úplně nezávislý na ústavě a zákonech území, neboť okupace je předmětem války, a udržování a bezpečnost jeho sil, a účel války, zabírají především jeho zájmy, a musí být podporovány za všech okolností a poměrů. Ale, ačkoliv má okupující, co se týká bezpečnosti své armády, a účelu války, moc téměř absolutní, přece, ježto není suverénem území, nemá práva zaváděti změny v zákonodárství[3] nebo ve správě, mimo ty, které dočasně[4] vyžaduje jeho zájem na udržení a zabezpečení armády, a na uskutečnění cíle války. Naopak, jeho povinností je spravovati zemi podle platných zákonů a podle platných pravidel správních; musí zajistiti veřejný pořádek a bezpečnost, musí respektovati rodinnou čest a práva, život jednotlivců, soukromý majetek, náboženské přesvědčení a svobodu. Zásadní význam má článek 43 haagských Pravidel: „Když legitimní moc skutečně přejde do rukou okupujícího, má učiniti všechny kroky, jež jsou v jeho

Práva a povinnosti okupujícího vůbec.

[1] Co se týká práv, která má okupující na neutrálním území, které se stalo jevištěm válečným, viz výše § 71.

[2] Garner, II. § 372.

[3] Viz dále § 172.

[4] Tedy je nepochybné, že Němci, měníce za své okupace Belgie ve světové válce universitu v Gentu na ústav flámský, jednali protizákonně. Podrobnosti viz Garner, II. §§ 368—370. Protizákonné bylo také jednání Rusů za okupace Lvova, když se vměšovali do otázek školských a vyučovacího jazyka. Viz Cybichowski v *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 453—457.

moci, aby znovu zavedl a zajistil, pokud možná, veřejný pořádek a bezpečnost, řídě se, pokud není naprosto nemožno, zákony, které v zemi platí.“

Práva okupujícího pokud jde o obyvatelstvo.

§ 170. Poněvadž okupující má vojenskou moc nad územím, je obyvatelstvo podřízeno jeho právu válečnému a má poslouchati jeho rozkazů[1]. Jejich povinnost poslouchati nevyplývá ovšem z jejich vlastního vnitrostátního práva, ani z práva mezinárodního, nýbrž z válečného práva okupujícího, jemuž jsou podřízeni. Avšak moc okupujícího nad obyvatelstvem není neobmezená, neboť články 23, 44 a 45 haagských Pravidel[2] stanoví výslovně, že se mu zakazuje nutiti obyvatelstvo, aby se zúčastnilo vojenských operací proti legitimní vládě, nebo aby podávalo informace o armádě druhého válčícího nebo o jeho obranných prostředcích. Ani je nemůže nutiti k přísaze věrnosti. Poněvadž moc okupujícího není suverenitou, nejsou obyvatelé mu na čas zavázáni k věrnosti. Na druhé straně může však je přinutiti, aby složili přísahu — často nazývanou „přísahou neutrality“ —, že se budou zdržovati nepřátelského vystupování proti němu a že se dobrovolně podvolí jeho oprávněným rozkazům; a může je přísně trestati, porušíli tuto přísahu. Může konati rekvisice a žádati na nich kontribuce[3]. Může je nutiti, aby pro něho konali služby jako vozatajové nebo ošetřovatelé koní, a může je nutiti, aby pohřbívali mrtvé, sbírali a odnášeli raněné, a přinášeli zásoby, dodávky, zavazadla a pod.[4], jestliže — viz

[1] Co se týká omezování osobní svobody a vlasteneckých projevů, uložených obsazené Belgii za světové války, viz Garner II. § 366 až 367.

[2] Ačkoliv haagská Pravidla nemohou doslovně platit v obsazených koloniích nepřátelských, které jsou obydleny domorodci a kde je málo bílých usedlíků, nesmějí tito být deportováni, leč by toho bylo z vojenských důvodů třeba.

[3] Viz výše §§ 147, 148.

[4] Dříve je mohl rovněž nutiti, aby mu konali služby jako vůdcové, ale to bylo zakázáno článkem 44, který byl upraven druhou haagskou konferencí. Ale Německo, Rakousko-Uhersko, Japonsko, Černá Hora a Rusko podepsali s ohrazením proti článku 44, takže za světové války platilo staré pravidlo, že obyvatelé mohou být přinuceni sloužiti jako vůdci.

článek 52 haagských Pravidel — jich požadované služby nenutí, aby se zúčastnili vojenských operací proti vlastní zemi. Může je nutiti, aby mu prokazovali služby spravováním cest, mostů, budov nebo jiných děl, poškozených nebo zničených vojenskými operacemi, nebo kterých je třeba buď pro správu země, nebo pro potřeby armády okupační, vždycky s tou podmínkou, že se těmi službami nezúčastní vojenských operací.

Avšak výraz „zúčastniti se vojenských operací" je do určité míry sporný. Mnozí spisovatelé tvrdí, a *Land Warfare*[1] rovněž uvádí, že ona slova se vztahují na stavění mostů, opevnění a pod., i za frontou. Ale v *praksi*[2] činili válčící vždycky rozdíl mezi vojenskými *operacemi* a vojenskými *přípravami*, a neodsuzovali jako nepřípustné nucení obyvatelstva, aby prokazovalo služby při stavění vojenských cest, opevnění a pod., za frontou nebo při jiných pracích přípravných pro vojenské operace. Ovšem, staly se pokusy, aby byl dán zákaz požadování i takových služeb, které znamenají účast pouze na vojenských *přípravách*. Tak ruský návrh, předložený konferenci bruselské r. 1874, měl v úmyslu[3] ustanoviti, aby obyvatelstvo obsazené provincie nebylo nuceno zúčastniti se vojenských operací proti své vlastní vládě, *ani takových činů, které přispívají k uskutečnění předmětů válečných, které škodí jejich vlastní zemi.* Ale konference vyškrtla tato slova. Je pravda, že oxfordská *„Manuel des Lois de la Guerre sur Terre"* (příručka zákonů o válce na zemi) ústavu mezinárodního práva stanovila[4] pravidlo, že okupující nesmí nutiti obyvatelstvo, ani aby se zúčastnilo vojenských operací, *ani aby mu pomáhalo při pracích útočných a obranných*; ale haagské konference tohoto pravidla nepřijaly a článek 52 haagských Pravidel zakazuje vyžadovati pouze takových služeb, které znamenají povinnost, zúčastniti se vojenských operací. Je zřejmé, že všechny pokusy, rozšířiti zákaz na služby,

[1] § 391.
[2] Viz výše §§ 116, pozn., 126, pozn.
[3] Článek 48.
[4] Článek 48 (2).

které znamenají povinnost účastniti se vojenských *příprav* a pod., dosud se nezdařily.

Za války světové nejen Němci v Belgii a ve Francii[1], ale i Rusové v Haliči[2] nutili obyvatelstvo stavěti opevnění a zákopy za frontou, ačkoliv šlechetnější výklad článku 52 jim měl v tom brániti. Můžeme doufati, že budoucí konference tak zlepší haagská Pravidla, že se jimi věc vyjasní.

Ať je tomu jakkoli, nikdo nemá práva na to, aby odváděl obyvatelstvo do země okupujícího za tím účelem, aby je tam nutil pracovati. Když za světové války odváděli Němci do Německa tisíce Belgičanů[3] a francouzských mužů a žen, a nutili je tam pracovati, celý civilisovaný svět tuto krutou praksi označoval jako bezpráví.

Okupující může vybírati obyčejné daně, dávky a poplatky, které uložila legitimní vláda pro dobro státu. Ale v tom případě je povinen podle článku 48 haagských Pravidel vybírati je, pokud možno, podle platných norem a platného daňového základu, neboť musí hraditi správní vydání v obsazeném území podle téže sazby, kterou byla vázána vláda legitimní.

Kdokoliv se nepodrobí jeho rozkazům, nebo dopustí se zakázaného skutku, může být potrestán; ale článek 50 haagských Pravidel výslovně stanoví normu, *„že nelze obyvatelstvu ukládati obecného trestu, peněžitého nebo jiného pro činy jednotlivců, za které nemůže být kolektivně odpovědno“*[4]. Ale musíme zvlášť na to upozorniti, že tato norma na neštěstí nikterak nebrání[5] represaliím okupujícího v tom případě, když se nepřátelští jednotlivci, kteří nepatří k branné

[1] Podrobnosti viz Garnre, II. § 400.

[2] Viz Cybichowski v *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 467.

[3] Viz Heuvel v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 261—300; Passelecq, *Les Déportations belges à la Lumière des Documents allemands* (1917); Basdevand, *Les Déportations du Nord de la France et de la Belgique en vue du Travail forcé et le Droit international* (1917); Garner, II. §§ 413—430.

[4] Němci za své okupace Belgie a severní Francie za světové války pravidelně ukládali obecné tresty. Podrobnosti viz Garner, II. §§ 403 až 412, kde se též vykládá článek 50.

[5] Viz Holland, *War*, No. 110, a *Land Warfare*, §§ 385—386. Viz

moci, dopustí činů nezákonného válčení, ačkoli v praksi jsou tím trestáni nevinní jednotlivci za činy nezákonné, za které nejsou ani právně, ani mravně odpovědni. Na př. je spálena vesnice, jakožto represalie za zrádný útok, kterého se dopustili na nepřátelských vojínech neznámí jednotlivci[1]. Článek 50 nezabraňuje ani tomu, aby si okupující neponechal rukojmí[2] pro zabezpečení komunikace, ohrožované guerillou, kterou nevedou členové branné moci, nebo pro jiné účely[3], předpokládajíc, že jich neusmrtí, ačkoliv musí trpět za konání nebo opominutí druhých, za které nejsou ani právně, ani mravně odpovědni.

U obyvatelstva nepřátelského území nemusí okupující činiti rozdílu mezi poddanými nepřátelskými a mezi poddanými neutrálních států[4]; a usedlí poddaní neutrálních států nemají proti němu žádných nároků, stejně jako poddaní nepřátelští, na náhradu za ztráty utrpěné jeho činy válečnými[5], jsou-li po právu[6].

rovněž Zorn, str. 239—243, kde je podán zajímavý výklad článku 50, a Garner v *A. J.*, XI. (1917), str. 511 až 537.

[1] Viz dále §§ 248, 250, kde jsou formulovány námitky proti platnému právu. Tak ospravedlňovali Němci spálení Louvainu. Garner, I. §§ 282—284.

[2] To však není sporný bod; viz dále § 259.

[3] Válčící si někdy berou rukojmí, aby si zajistili, že se vyhoví požadované kontribuci, rekvisici a pod. Pokud se s takovými rukojmími zachází jako s válečnými zajatci, nezdá se tato prakse protiprávnou, ačkoliv haagská Pravidla se o ní nezmiňují, a mnozí spisovatelé ji odsuzují; viz výše § 116, pozn. a dále § 259, pozn.

[4] Viz výše § 88, a Frankenbach, *Die Rechtsstellung von neutralen Staatsangehörigen in kriegführenden Staaten* (1910), str. 46 až 50. Pitt Cobbett, *Cases and Opinions on International Law;* (3. r. vyd. 1913) II. str. 256—270; Hirsch, *Die rechtliche Stellung der Angehörigen neutraler Staaten* (1914), str. 80—84; Borchard, §§ 101 až 103.

[5] *Hardmans Case* (viz *A. J.*, VII. [1913], str. 879) je dobrý příklad. William Hardman byl britský poddaný, usedlý v Siboney, městě na Kubě, když r. 1898 za španělsko-americké války tam byla okupace vojska Spojených států. V americkém vojsku vypukla nemoc, a poněvadž se americké vojenské úřady obávaly žluté zimnice, považovaly za nutné, v zájmu zdraví vojska spáliti několik domů i s nábytkem a osobním majetkem obyvatel. Hardman byl jedním z těch

Pokračování a pozn. 6 viz str. 224.

Postavení vládních úředníků a obecních činovníků po dobu okupace.

§ 171. Okupací přechází pravomoc nad územím de facto do rukou okupujícího; může tedy na dobu své okupace zbaviti úřadu všechny vládní úředníky a obecní činovníky, kteří neodešli s ustupující armádou. Naopak však nesmí jich nutiti násilím, aby zastávali dále své funkce po dobu okupace, odmítají-li tak činiti, vyjma kde káže vojenská potřeba, aby určitá funkce byla dále obstarávána. Jsou-li ochotni sloužiti mu, může na nich žádati přísahu poslušnosti, ne však věrnosti, a nemůže je nutiti, aby zastávali své funkce jeho jménem, ačkoliv jim může brániti, aby tak nečinili ve jménu legitimní vlády[1]. Podle článku 43 haagských Pravidel má zajistiti veřejný pořádek a bezpečnost, musí tedy dočasně ustanoviti jiné funkcionáře v tom případě, když funkcionáři legitimní vlády odmítnou mu sloužiti, nebo jsou-li jím zbaveni úřadu po dobu okupace.

Postavení soudů za okupace.

§ 172. Zvláštní postavení, jaké mají soudy dnes v civilisovaných zemích, činí nutným, abychom pojednali o jejich

nešťastných obyvatel, a když byla válka skončena, žádala pro něho britská vláda £ 93, jakožto cenu za jeho zničený osobní majetek. Jak britská, tak i americká vláda souhlasily v tom, že poddaný neutrální mocnosti, sídlící v nepřátelské zemi po dobu vojenské okupace, nemůže podle zákona žádati odškodné za ztráty, utrpěné činem válečným se strany okupujícího; ale britská vláda tvrdila, že pálení domů v Siboney nebyl čin válečný, nýbrž pouze opatření pro lepší zabezpečení zdraví amerického vojska. Případ byl jedním z těch, které byly rozhodnuty r. 1913, britskou a americkou stížnostní komisí. Rozhodčí vydali nález proti britské vládě, poněvadž čin považovali za čin válečný, ale doporučili americké vládě, aby z milosti dala Hardmanovi odškodné za utrpěnou ztrátu.

[6] Ale válčící ovšem může dáti náhradu. Tak když r. 1914, za světové války po okupaci Liége, popravili Němci několik civilistů, a mezi nimi pět Španělů, jakožto represalie za útoky, jichž se prý dopustilo civilní obyvatelstvo proti německým vojínům, povolili peněžitou náhradu rodinám nešťastných Španělů, ačkoliv tvrdili, že poprava jejich byla oprávněna jakožto represalie.

[1] Mnozí publicisté tvrdí, že v případě, ponechá-li okupující úředníky legitimní vlády v úřadě, *musí* jim platiti jejich obvyklý plat. Ale nevím, že by existovalo nějaké zvykové nebo smluvní právní pravidlo tohoto smyslu. Ale je v zájmu okupujícího, aby takové služné platil, a zpravidla to učiní. Pouze v případě podle článku 48 haagských Pravidel je nucen to činiti.

postavení za okupace[1]. Jak jsme už vysvětlili[2], zakazuje se podle britského a amerického výkladu článku 23 (h) haagských Pravidel mocnosti, jež okupuje nepřátelské území, aby prohlásila práva a žalobní práva obyvatel za zrušená, zastavená, nebo nedobytná na soudech, a článek 43 ustanovuje, že okupující musí respektovati platné zákony země, leč by mu to bylo naprosto nemožno. Ale okupující může, kde je toho třeba, ustanoviti soudy vojenské místo soudů řádných; a v případě, že a pokud připustí konání spravedlnosti u řádných soudů, může nicméně, pokud toho vyžadují válečné účely, nebo pro udržení veřejného pořádku a bezpečnosti, dočasně měniti zákony, zvláště trestní právo, podle něhož se koná spravedlnost, jakož i zákony o soudním řízení[3].

Není pochyby o tom, že okupující může suspendovati soudce[4], stejně jako jiné úředníky. Avšak, když je suspenduje, musí dočasně ustanoviti jiné na jejich místě. Chtějí-li mu sloužiti, musí respektovat jejich nezávislost podle zákonů země. Nemá však práva nutiti soudy, aby vydávaly své nálezy jeho jménem, ačkoliv jim nemusí dovoliti vynášeti nálezy jménem legitimní vlády. Případ, který se stal za francouzsko-německé války, může nám býti příkladem. V září r. 1870, po pádu císaře Napoleona a po prohlášení francouzské republiky, vynášel apelační soud v Nancy své rozsudky „Jménem francouzské vlády a lidu". Německo dosud neuznalo francouzské republiky, a Němci tedy rozkázali, aby soud užíval formule „Ve jménu vysoké německé moci, okupující Alsasko a Lotrinsko," ale dali na srozuměnou, budou-li proti této formuli námitky, že by připustili jinou, a že jsou ochotni připustiti i formuli „Ve jménu císaře francouzského," neboť císař dosud se nevzdal trůnu. Soud

[1] Viz Petit, *L'Administration de la Justice en Territoire occupé* (1900).

[2] Viz výše § 100 a.

[3] O praksi Němců v obsazené Belgii za světové války viz Garner, II. §§ 365—367, 373—376.

[4] O odstranění židovských soudců Rusy za jejich okupace Lvova ve světové válce viz Cybichowski, *Z. I.*, XXVI. (1916), str. 452.

však odmítl vynášeti své rozsudky jinak, než „Jménem francouzské vlády a lidu“, a v důsledku toho svá zasedání zastavil. Není pochyby, že Němci neměli práva poroučeti, aby se užívalo formule „Ve jménu vysoké německé moci atd.“, ale zajisté nemusili připouštěti formuli, které dával přednost soud; a skutečnost, že byli ochotni připustiti jinou formuli, měla přiměti soud k tomu, aby přijal kompromis. Bluntschli[1] správně má za to, že nejpřirozenějším rozluštěním nesnáze by bylo užívati neutrální formule „Jménem zákona“.

Na druhé straně, za belgické okupace ve světové válce, nezasahovalo Německo do prakse belgických soudů, když vynášely a prováděly se rozsudky jménem krále belgického[2]. Ale změna nastala, když r. 1918 zastavily belgické soudy svá zasedání následkem deportace některých soudců a na jejich místě byly ustanoveny soudy německé[3].

[1] § 547.
[2] Viz *Deutsche Juristen-Zeitung* (1915), str. 805.
[3] Viz Garner, II. §§ 377—378.

KAPITOLA IV.

VÁLČENÍ NA MOŘI.

I.

O VÁLČENÍ NA MOŘI VŮBEC.

Hall, § 147 — Lawrence, §§ 193—194 — Westlake, II. str. 136—154 — Maine, str. 117—122 — Manning, str. 183—184 — Phillimore, III. § 347 — Twiss, II. § 73 — Halleck, II. str. 80—82 — Taylor, § 547 — Wharton, III. §§ 342—345 — Wheaton, § 355 — Bluntschli, §§ 665—667 — Heffter, § 139 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 547—548, 571—581 — Ullmann, §§ 187—188 — Bonfils, Nos. 1268, 1294—1338 — Despagnet, Nos. 647—649 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3066—3090, 3107—3108 — Nys, III. str. 391—432 — Rivier, II. str. 329—335 — Calvo, IV. §§ 2123, 2379—2410 — Fiore, III. Nos. 1399—1413 — Pillet, str. 118—120 — Perels, § 36 — Testa, str. 147—157 — Boeck, Nos. 3—153 — Lawrence, *International Problems and Hague Conferences* (1908), str. 178—206 — Westlake, *Papers*, str. 250—258 — Reddie, *Reseaches*, porůznu — Ortolan, II. str. 35—50 — Hautefeuille, I. str. 161—167 — Schramm, §§ 1—8 — Wehberg, §§ 1, 2 — Scholz, *Die seekriegsrechtliche Bedeutung von Flottenstützpunkten* (1918), porůznu — Gessner, Westlake, Lorimer, Rolin-Jaequemyns, Laveleye, Albéric Rolin a Pierantoni v *R. I.*, VII. (1875), str. 236—272, 558—656 — Twiss v *R. I.*, XVI. (1884), str. 113—137 — Quigley v *A. J.*, XI. (1917), str. 22—45 — Bower v *A. J.*, XIII. (1919), str. 60—78. Viz také spisovatele uvedené dále v § 178.

§ 173. Účel války je stejný v případě války na zemi i na moři, totiž je to přemožení nepřítele. Ale aby bylo dosaženo tohoto účelu při válčení na moři, uplatňují se jiné snahy, než při válčení na zemi. Kdežto snahou války na zemi je přemožení nepřátelské armády a okupace nepřátelského území, je snahou[1] při válčení na moři: Porážka

Snahy a prostředky válčení na moři.

[1] Snaha války nesmí se zaměňovati s cílem války; viz § 66.

nepřátelského loďstva; zničení nepřátelského loďstva obchodního; zničení nepřátelských pobřežních opevnění a námořních, jakož i vojenských zařízení na nepřátelském pobřeží; zamezení styků s nepřátelským pobřežím; zamezení dovozu kontrabandu a prokazování stranických služeb nepříteli; všemožné podporování vojenských operací pozemních, jako chránění vojska při vstupu na nepřátelské pobřeží; a konečně obrana domácího pobřeží a ochrana domácího loďstva obchodního[1]. Prostředky, kterými válčící na moři hledí uskutečniti tyto snahy, jsou: Útok na nepřátelské lodi a jejich zajímání, násilí vůči nepřátelským jednotlivcům, přivlastňování a ničení nepřátelských lodí a nepřátelského majetku na moři, rekvisice a kontribuce, bombardování nepřátelského pobřeží, přeřezávání podmořských kabelů, blokáda, vyzvědačství, zrada, válečné lsti a zajímání neutrálních lodí, které vezou kontraband nebo prokazují stranické služby.

Zákonná a nezákonná prakse námořního válčení.

§ 174. Jako ve válce na zemi, tak ani ve válce námořní není každé jednání, které poškozuje nepřítele při útoku a obraně, po právu. Ačkoliv dosud nebyla kodifikována žádná pravidla o zákonech námořního válčení nějakou obecnou právotvornou smlouvou, která by odpovídala haagským Pravidlům, jsou tu přece smlouvy o jednotlivých otázkách — jako o podmořských minách, o bombardování námořními silami — a zvykové normy mezinárodního práva, které věc upravují.

Ať je tomu jakkoliv, normy o prostředcích válčení na moři, ačkoliv jsou v mnohém směru totožné s platnými normami o válčení na zemi, liší se od nich v mnohém ohledu a proto o nich musí být pojednáno zvlášť v následujících odstavcích. O blokádě a o zajímání lodí, které vezou kontraband a prokazují nepříteli služby stranické, pojednáme pod záhlavím „neutralita“[2], neboť ačkoliv to jsou prostředky válčení s nepřítelem, mají velkou důležitost, hledíc na neutrální obchod.

[1] Viz snahy války uvedené v článku 1 U. S. Naval War Code (Americký zákoník válčení na moři.)

[2] §§ 368—413 a.

§ 175. Kdežto předměty, proti kterým směřují prostředky válčení pozemního, jsou nesčetné, je počet předmětů, proti kterým jsou namířeny prostředky válčení námořního, omezen na šest. Hlavním předmětem jsou nepřátelské lodi, státní i soukromé; dále jsou to nepřátelští jednotlivci, při čemž se činí rozdíl mezi těmi, kteří se zúčastní boje a ostatními; za třetí nepřátelské zboží na moři; za čtvrté nepřátelské pobřeží; za páté a za šesté neutrální lodi, které se snaží prolomiti blokádu, které vezou kontraband, nebo prokazují nepříteli služby stranické. Předměty a prostředky válčení na moři.

§ 176. Je jasno, že v dobách, kdy válčící mohl zničiti všechen veřejný i soukromý majetek nepřátelský, jehož se mohl zmocniti, nebylo žádného zvláštního pravidla o soukromých lodích nepřátelských a o soukromém majetku nepřátelském, dopravovaném po moři. Ale prakse námořního válčení přestupovala často meze i tak širokého práva, zacházejíc s neutrálním zbožím na nepřátelských lodích jako se zbožím nepřátelským a s neutrálními loďmi, které vezly nepřátelské zboží, jako s loďmi nepřátelskými. Až teprve v době *Consolato del Mare* ve čtrnáctém století byl přijat soubor jasných a určitých pravidel o soukromých lodích nepřátelských a o soukromém majetku nepřátelském na moři, na rozdíl od neutrálních lodí a neutrálního zboží. Podle této proslulé sbírky námořních zvyklostí, které byly zachovávány státy na Středozemním moři, není pochyby, že válčící může zabaviti a přivlastniti si všechny nepřátelské lodi a zboží. Ale činí se rozdíl, je-li buď loď nebo zboží neutrální. Ačkoliv loď nepřátelská může být vždycky přivlastněna, neutrální zboží na ní má být vráceno neutrálním vlastníkům. Na druhé straně nepřátelské zboží na neutrálních lodích může být přivlastněno, ale neutrální lodi, které vezou takové zboží, musí být vráceny vlastníkům. Avšak tato pravidla *Consolato del Mare* nebyla veskrze obecně uznávána, třebas byla přijata různými smlouvami mezi jednotlivými státy ve století čtrnáctém a patnáctém. Ani státy, které patřily k Lize Hansy, ani Nizozemí a Španělsko za války o osvobození, ani Anglie a Španělsko za svých válek v šestnáctém století těchto pravidel nepřijaly; Vývoj mezinárodního práva o soukromém majetku na moři.

a Francie výslovně stanovila nařízením z r. 1543 (čl. 42) a z r. 1584 (čl. 69), že neutrální zboží na nepřátelských lodích, jakož i neutrální lodi, které vezou nepřátelské zboží, mohou být přivlastňovány[1]. Ačkoliv r. 1650 přijala Francie pravidla *Consolato del Mare*, opustil je zase Ludvík XIV. nařízením z r. 1681 a znovu ustanovil, že neutrální zboží na nepřátelských lodích a neutrální lodi, které vezou nepřátelské zboží, mohou být přivlastňovány. Španělsko ustanovilo táž pravidla r. 1718. Nizozemí na rozdíl od *Consolato del Mare* snažilo se několika smlouvami uplatniti zásadu, že vlajka kryje zboží, takže by nepřátelské zboží na neutrálních lodích nepropadalo přivlastňování, kdežto neutrální zboží na nepřátelských lodích by mu propadalo. Na druhé straně Anglie v osmnáctém století a ve století devatenáctém až do začátku krymské války r. 1854 přidržovala se pravidel *Consolato del Mare*. Tak nebylo obecně uznávaných norem mezinárodního práva o soukromém majetku na moři[2]. Věci se zhoršily najímáním soukromých lodí ke kořistění, což bylo uznáváno obecně za zákonné, a skutečností, že válčící často prohlásili pobřeží za blokované, aniž měli dostatečný počet válečných lodí po ruce, aby blokáda byla účinnou. Až teprve deklarací pařížskou r. 1856 vešly v platnost obecné normy mezinárodního práva o soukromém majetku na moři.

Deklarace pařížská.

§ 177. Změna nastala, když vypukla krymská válka r. 1854; všichni válčící prohlásili, že nebudou vydávati zajímacích listů; Velká Britanie prohlásila, že nebude zabavovati nepřátelského zboží na lodích neutrálních; a Francie prohlásila, že si nebude přivlastňovati neutrálního zboží na nepřátelských lodích. Ačkoliv tato změna v názorech se strany válčících byla původně myšlena pro válku krymskou pouze a výjimečně, vedla po uzavření míru r. 1856 ke známé a epochální deklaraci pařížské[3], která stanovila

[1] Robe d'ennemy confisque celle d'amy. Confiscantur ex navibus res, ex rebus naves.

[2] Boeck, Nos. 3—103 a Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 571—578, podávají výtečný přehled fakt.

[3] Viz Martens, *N. R. G.*, XV. str. 767, a výše, díl I. § 559. Viz

čtyři normy — 1. že se najímání soukromých lodí kořistních ruší; 2. že neutrální[1] vlajka kryje nepřátelské zboží[2] s výjimkou válečného kontrabandu; 3. že neutrální zboží, vyjma válečný kontraband, nemůže být zabráno, je-li pod nepřátelskou vlajkou; 4. že blokády, mají-li býti závazné, musí být effektivní, t. j. musí být udržovány takovou brannou mocí, která skutečně stačí zabrániti přístupu k nepřátelskému pobřeží. Poněvadž mimo Spojené státy americké a několik jiných států jsou nyní všichni členové rodiny národů smluvními stranami deklarace pařížské, můžeme právem za to míti, že uvedené normy jsou obecným mezinárodním právem tím spíše, že nepodepsané mocnosti až dosud v praksi vždy jednaly ve shodě s těmito normami[3].

rovněž Piggott, *The Declaration of Paris* (1919), který činí proti Deklaraci námitky.

[1] Pouze *neutrální* vlajka kryje nepřátelské zboží, nikoliv vlajka válčícího, který tedy může zabaviti nepřátelské zboží, které vezou jeho vlastní lodi obchodní. (*The Roumania*, (1915) 1 B. a C. P. C. 536. Viz výše § 102 a níže § 196 pozn.) Neutrální vlajka chrání nepřátelské zboží jen tak dlouho, dokud je pod ní. Ztrácí ochranu ihned, jak je přeloženo do překládacích lodic. (*The Dandolo*, (1916) 2 B. a C. P. C. 339.) Na druhé straně zase, je-li nepřátelské zboží, naložené do nepřátelských lodí před vypuknutím války, přeloženo *in transitu* na lodi neutrální, nechrání ho neutrální vlajka. (*The Jeanne*, (1916) 2 B. a C. P. C. 227; *The Baweaw*, (1917) 3 B. a C. P. C. 116; *The Vesta*, [1920] P. 385.) Ačkoliv deklarace pařížská je deklarace, která přeje neutrálnímu obchodu, může podle ní nejen neutrál, kterého se to týká, nýbrž i nepřítel žádati náhradu za zboží, které není kontrabandem a které bylo zabaveno, ačkoliv je vezla neutrální loď. (*The Dirigo*, (1919) 3 B. a C. P. C. 439.)

[2] Bylo tvrzeno — viz na př. Rivier, II. str. 429, a Schramm, str. 93 —, že neutrální vlajka kryje pouze soukromý, nikoliv veřejný majetek nepřátelský, a proto, že takové zboží na neutrálních lodích, které náleží státu nepřátelskému, může být zabaveno a přivlastněno. Italský kořistní soud rozhodl r. 1912, za války turecko-italské, v případech *The Sheffield, The Newa* a *The Menzale* ve prospěch tohoto mínění (viz Coquet v *R. G.*, XXI. (1914), str. 281—290). Ale deklarace pařížská mluví o *marchandise neutre*, bez jakékoliv kvalifikace, vyjímajíc pouze zboží, které patří mezi kontraband, a nemělo by se tedy hájiti mínění, že veřejný majetek nepřátelský nepožívá ochrany neutrální vlajky. Viz dále § 319 pozn.

[3] Že je hnutí, směřující ke zrušení deklarace pařížské, bylo uvedeno nahoře v § 83 pozn.

Ale norma pařížské deklarace, že neutrální vlajka kryje nepřátelské zboží s výjimkou válečného kontrabandu, stala se do značné míry bezúčinnou[1] tím, že Spojené státy používaly za války občanské nauky o nerušené plavbě ve formě nauky o nerušené dopravě[2] tím, že se této nauky používalo za světové války i na podmínečný kontraband, následkem velkého počtu presumpcí, že zboží má určení nepřátelské tím, že byla uvalována na neutrálního zasilatele povinnost, aby dokázal nevinné určení nákladu, a tím, že nesmírně vzrostl seznam kontrabandu[3].

Zásada přivlastňování soukromých lodí nepřátelských a nepřátelského zboží na nich.

§ 178. Deklarace pařížská nedotkla se staré normy, že soukromé lodi nepřátelské a soukromé zboží nepřátelské na nich, nebo na lodích té válčící strany, která provádí zajímání, může se zabaviti a přivlastniti, a tato norma tedy platí jako dříve, ačkoliv je značné hnutí pro její zrušení. R. 1785 stanovilo Prusko a Spojené státy americké článkem 23 své přátelské smlouvy[4], že v případě války mezi nimi obchodní lodi nemají býti zabavovány a přivlastňovány. Dále. r. 1871 stanovily Spojené státy a Italie článkem 12 své smlouvy obchodní[5], že v případě války mezi nimi obchodní lodi, s výjimkou těch, které vezou kontraband válečný, nebo pokoušejí se prolomiti blokádu, nemají býti zabavovány a přivlastňovány. R. 1823 navrhly již Spojené státy Velké Britanii, Francii a Rusku[6] smlouvu, která by zrušila normu, že nepřátelské lodi obchodní a nepřátelské zboží na nich může být přivlastněno; ale návrh přijalo pouze Rusko, s tou podmínkou, budou-li všechny ostatní námořní mocnosti souhlasiti. Dále, r. 1856[7] při příležitosti deklarace pařížské, pokoušely se Spojené státy, aby zvítězila zásada, že nepřátelské lodi obchodní nemají

[1] Viz Quigley, *The Immunity of Private Property from capture at Sea* (1918) a v *A. J.*, XI. (1917), str. 22—31.

[2] Viz dále § 401.

[3] Viz dále §§ 393, 394, 403 a.

[4] Viz Martens, *R.*, IV. str. 37.

[5] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., I. str. 57.

[6] Viz Wharton, III. § 342, str. 260 až 261, a Moore, VII. § 1198, str. 465.

[7] Viz Wharton, III. § 342, str. 270 až 287, a Moore, VII. § 1198, str. 466.

být přivlastňovány, vymiňujíce si jako podmínku svého přistoupení k deklaraci pařížské, aby tato zásada byla uznána. Ale pokus se zase nezdařil pro odpor Velké Britanie. R. 1865 ustanovila Italie článkem 211 svého námořního zákoníku, že v případě války s jiným státem nepřátelské lodi obchodní (které nevezou válečného kontrabandu, nebo nechtějí prolomit blokádu) nemají být zabavovány a přivlastňovány, jestliže je zaručena vzájemnost. Když vypukla r. 1866 válka, prohlásilo Prusko a Rakousko výslovně, že nebudou zabavovati a přivlastňovati si navzájem lodí obchodních. Když vypukla válka francouzsko-německá r. 1870, prohlásilo Německo, že francouzské lodi obchodní jsou vyňaty ze zajímání, ale změnilo své chování, když Francie jednala jinak. Spojené státy americké pokoušely se bez úspěchu[1] zabezpečiti imunitu před zajímáním pro nepřátelské lodi obchodní a zboží na moři na prvé a druhé haagské konferenci.

Nelze popříti, že trvalé hnutí, které se datuje od polovice osmnáctého století, pro zrušení normy, že nepřátelské lodi soukromé a zboží vezené po moři mohou být zabírány, bylo by mělo ve druhé polovici devatenáctého století úspěch, kdyby nebylo rozhodného odporu Velké Britanie. Veřejné mínění[2] ve Velké Britanii nebylo a není připraveno na souhlas se zrušením této normy; a není pochyby, že jeho zrušení by znamenalo určitý stupeň nebezpečí pro zemi, jakou je Velká Britanie, jejíž postavení a moc závisí hlavně na jejím loďstvu. Možnost zničiti nepřátelský obchod zničením jeho loďstva obchodního je vydatnou zbraní v rukou velké námořní mocnosti. Mimo to, nejsou-li nepřátelské lodi obchodní zajímány, mohou být vypraveny jako křižníky, nebo alespoň se jich může užívat pro dopravu vojska, střeliva a potravin. Před válkou světovou dohodly se různé námořní státy s paroplavebními společnostmi, aby tyto sta-

[1] Viz Holls, *The Peace Conferences at the Hague*, str. 306 až 321, a Scott, *Conferences*, str. 699—707.

[2] Autor by byl nepochybně přepsal konec tohoto odstavce ve světle zkušenosti získané za světové války.

věly své zámořské parníky podle takových plánů, aby se daly snadno proměniti ve válečné lodi, a tyto lodi prokazovaly velké služby válčícím v této válce.

Důvod, že je to nespravedlivé, aby soukromí nepřátelští cizinci trpěli zabavováním majetku, nemá váhy proti pravděpodobnosti, že strach před zničením obchodního loďstva v případě války může zastrašiti stát, který má v úmyslu vésti válku, aby toho nečinil. Je na politicích, nikoliv na právnících, aby rozhodli, je-li nutno, aby se Velká Britanie stavěla proti zrušení normy, že soukromý majetek nepřátelský na moři může být konfiskován.

Ale ať je tomu jakkoliv, od konce devatenáctého století až do vypuknutí světové války nebylo to pouze stanovisko Velké Britanie, jež překáželo zrušení této normy. Když vzrostlo loďstvo kontinentálních mocností, dovedly tyto mocnosti oceniti význam této normy za války a pokřik proti zajímání nepřátelských lodí obchodních se ztišil. Můžeme snad i říci, i kdyby Velká Britanie byla kolem r. 1912 navrhla zrušení této normy, že by pravděpodobně větší počet námořních států byl odmítl na návrh přistoupiti. Neboť na druhé haagské konferenci Francie, Rusko, Japonsko, Španělsko, Portugalsko, Mexiko, Columbia a Panama vedle Velké Britanie hlasovaly proti zrušení; a před světovou válkou byl patrný pomalý sice, ale trvalý vzrůst počtu těch kontinentálních publicistů[1], kteří odporovali

[1] Viz na příklad Perels, § 36, str. 195—198; Röpcke, *Das Seebeuterecht* (1904), str. 36—47; Dupuis, Nos. 29—32; Pillet, str. 119; Giordana, *La Proprietà privata nelle Guerre maritime*, etc. (1907); Niemeyer, *Prinzipien des Seekriegsrechts* (1909); Boidin, str. 144—167; Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), § 2. Na druhé straně Ústav mezinárodního práva hlasoval několikrát pro zrušení normy; viz *Tableau général de l'Institut de Droit International* (1893), str. 190—193, a *Annuaire*, XXV. (1912), str. 600. Literatura o konfiskování soukromého majetku nepřátelského na moři je hojná. Vedle literatury, uvedené na začátku § 173, viz Upton, *The Law of Mations affecting Commerce during War* (1863); Cauchy, *Du respect de la Propriété privée, dans la Guerre maritime* (1866); Vidari, *Del Rispetto della Proprietà privata fra gli Stati in Guerra* (1867); Gessner, *Zur Reform des Kriegsseerechts* (1875);

zrušení prakse zajímati nepřátelské lodi obchodní, proti které se kdysi činilo tolik námitek.

§ 179. Ať je tomu jakkoliv, nezdála se tehdy příliš dalekou doba, kdy by se mocnosti musily o tomto dohodnouti, jakož i o jiných bodech námořního válčení, v kodexu pravidel, týkajících se válčení na moři, který by byl obdobný haagským Pravidlům o válčení na zemi. Začátek učinily Spojené státy americké svým zákoníkem o válce na moři[1], který byl vydán r. 1900, ačkoliv tento zákoník zrušily r. 1904. Později na druhé haagské konferenci bylo uzavřeno několik konvencí o některých částech námořního válčení, totiž: 1. Konvence VI., která se týkala stavu nepřátelských lodí obchodních při vypuknutí nepřátelství; 2. konvence VII., o přeměňování lodí obchodních v lodi válečné; 3. konvence VIII. o kladení automatických podmořských min dotykových; 4. konvence IX. o bombardování námořními silami; 5. kon- Kodifikace práva námořního válčení.

Klobukowski, *Die Seebeute oder das feindliche Privateigenthum zur See* (1877); Bluntschli, *Das Beuterecht im Kriege und das Seebeuterecht insbesondere* (1878); Boeck, *De la Propriété privée ennemie sous Pavillon ennemi* (1882); Dupuis, *La Guerre maritime et les Doctrines anglaises* (1899); Leroy, *La Guerre maritime* (1900); Röpcke, *Das Seebeuterecht* (1904); Hirst, *Commerce and Property in Naval Warfare: A Letter of the Lord Chancellor* (1906); Hamman, *Der Streit um das Seebeuterecht* (1907); Wehberg, str. 207 až 256, a *Das Beuterecht im Land- und Seekrieg* (1909); Cohen, *The Immunity of Enemy's Property from Capture at Sea* (1909); Macdonell, *Some plain Reasons for Immunity from Capture of Private Property at Sea* (1910); Huttenheim, *Die Handelsschiffe der Kriegführenden* (1912); Loreburn, *Capture at Sea* (1913); Schramm, § 8; Slade v *Naval Annuel* (1914), str. 88—98; Westlake, *Papers*, str. 613—619; Quigley v *A. J.*, XI. (1917), str. 32—45; Stier-Somlo, *Die Freiheit der Meere und das Völkerrecht* (1917); Hays v *A. J.*, XII. (1918), str. 283—290; Meurer, *Das Programm der Meeresfreiheit* (1918); Davison, *The Freedom of the Seas* (1918). Viz rovněž literaturu uvedenou Bonfilsem, No. 1281, Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3070 až 3090, a Boeck, Nos. 382—572, kde se probírají důvody autorů proti nynější praksi a pro ni.

[1] Viz výše díl I. § 32, a Stockton v *Proceedings of the American Society of International Law*, VI. (1913), str. 115—123. O námořních zakonících některých jiných mocností viz Garner, I. §§ 7—9.

vence XI. o určitých omezeních co do výkonu práva zajímati v námořní válce[1].

Od té doby však byla bojována světová válka a stalo se nemožným předvídati, jak se vyvine hnutí pro nedotknutelnost soukromého majetku na moři před zajímáním, nebo zákony válčení na moři vůbec.

II.

ÚTOK NA NEPŘÁTELSKÉ LODI A JEJICH ZABAVOVÁNÍ.

Hall, §§ 138, 148 — Lawrence, § 182 — Westlake, II. str. 154—162, 312—316 — Phillimore, III. § 347 — Twiss, II. § 73 — Halleck, II. str. 105—108 — Taylor, §§ 545—546 — Moore, VII. §§ 1175, 1183 atd. — Walker, § 50, str. 147 — Wharton, III. § 345 — Hershey, Nos. 404, 405, 423—426 — Bluntschli, §§ 664—670 — Heffter, §§ 137—139 — Ullmann, § 188 — Bonfils, Nos. 1269—1273[3], 1350—1354, 1398—1400 — Despagnet, Nos. 654—659 — Rivier, II. § 66 — Nys, III. str. 432—449 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3155—3165, 3176—3178 — Calvo, IV. §§ 2368—2378 — Fiore, III. Nos. 1414—1424, a *Code*, Nos. 1665—1671 — Pillet, str. 121—128 — Perels, § 35 — Testa, str. 155—157 — Lawrence, *War*, str. 48 až 55, 93—111 — Ortolan, II. str. 31—34 — Boeck, Nos. 190 až 208 — Dupuis, Nos. 150—158 a *Guerre*, Nos. 74—112 — *U. S. Naval War Code*, články 13—16 — Bernsten, §§ 7—8 — Schramm, § 8 — Wehberg, str. 174—207 — Garner, I. §§ 214—215, 220—222, II. §§ 532—537.

Důležitost útoku na nepřátelské lodi a jejich zabavování.

§ 180. Kdežto za války na zemi jsou hlavními prostředky všechny druhy násilí proti nepřátelským jednotlivcům, ve válce námořní jsou nejdůležitějšími prostředky útok na nepřátelské lodi a jejich zabavování. Neboť spolu s nepřátelskými loďmi zmocňuje se válčící nepřátelských jednotlivců a nepřátelského zboží, které je na nich, takže si může přivlastniti lodi a zboží, a může i zadržeti ony nepřátelské jednotlivce, kteří mohou být internováni jako

[1] Ústav pro mezinárodní právo na své schůzi v Oxfordu r. 1913 přijal návrh zákoníka o námořním válčení (Manuel des Lois de la Guerre maritime). Autor se tu nezmiňuje o deklaraci Londýnské, poněvadž se původně zabývala neutralitou.

váleční zajatci. Z toho důvodu a ve srovnání s útokem a zabavováním nepřátelských lodí, má násilí proti nepřátelským osobám a ostatní prostředky námořního válčení pouze podřadnou úlohu, ačkoliv zajisté nejsou nedůležité. Neboť slabá námořní mocnost může dokonce omeziti operace svého loďstva na pouhou obranu pobřeží, a tak zcela upustiti od přímých útoků a zabavování nepřátelských lodí.

Kdy je útok po právu.

§ 181. Všechny nepřátelské lodi válečné a ostatní státní lodi, které se setkají s válečnými loďmi válčícího na širém moři nebo v územním vodstvu[1] některého z válčících[2], mohou být ihned napadeny a napadená loď se ovšem může ihned

[1] Mohou-li být nepřátelské lodi obchodní zajímány v řekách, je sporná otázka. Viz Wehberg, str. 60 až 61, a Biensfeldt v *Z. V.*, X. (1917), str. 375—381, a většina autorů tam uvedených. Nemělo by být pochyby o tom, že mohou být zajímány v řekách na místech, která jsou přístupna z moře lodím po moři plujícím a že námořní lodi mohou být zajímány rovněž na místech v řekách, která nejsou přístupna z moře, jestliže tam byly dopraveny, za účelem uniknutí zajetí. Ústav mezinárodního práva (viz článek 1 jeho *Manuel de la Guerre maritime* [1913]) odpověděl na tuto otázku záporně, ale za světové války různé kořistní soudy na ni odpovídaly kladně. V rozsudku italského kořistního soudu (viz *The Cervignano* a *The Friuli*), kterým byly prohlášeny za propadlé r. 1917 dvě demontované rakouské lodi, zakotvené v říčním přístavu, děje se zmínka o tom, že německé kořistní soudy prohlásily za propadlé několik belgických lodí, zakotvených v německém rýnském přístavě Duisburgu a ruskou loď *Primula*, zajatou v řece Trave, která vede z Lübecku do Frauenmünde. Jiná jest otázka o zajímání nepřátelských lodí na vnitrozemských jezerech, která nejsou spojena s mořem a nejsou z moře přístupna. V *Re Craft captured on Victoria Nyanza*, (1918) 3 B. a C. P. C. 295, bylo uhájeno mínění, že právo zajímání může být vykonáváno na takových velikých vnitrozemských jezerech, která patří zčásti k území každého z válčících, mají-li na nich oba válčící ozbrojené lodi.

[2] Ne ovšem v územním vodstvu neutrálních států; viz *The De Fortuyn*, (1760) Burrell 175; *The Bangor*, (1916) 2 B. a C. P. C. 206; *The Düsseldorf*, (1919) 3 B. a C. P. C. 466, [1920] A. C. 1034; *The Valeria*, [1920] P. 81; *The Pellworm*, [1920] P. 347. Viz však *The Tinos*, výše § 71 pozn. a *The Ekaterinoslav* a *The Mukden* dále, § 320 pozn.

brániti[1] protiútokem. Nepřátelské lodi obchodní[2] mohou být napadeny pouze tehdy, odmítnou-li podrobiti se kontrole potom, když jim bylo dáno patřičné znamení, aby tak učinily[3]. Ale nepřátelská loď obchodní není povinna podrobiti se kontrole; naopak může odmítnouti a brániti se útoku. Ale pouze válečná loď je kompetentní útočiti buď na válečné lodi nebo na lodi obchodní ve válce států, které podepsaly deklaraci pařížskou, jež zakazuje najímání soukromých lodí kořistních. Každá loď obchodní válčícího státu, která útočí na státní nebo soukromou loď nepřátelskou, je považována za námořního lupiče (piráta) a jako s takovou se s ní jedná, a členové mužstva jsou považováni za válečné zločince[4], v téže míře jako soukromí jednotlivci, kteří se dopustí nepřátelství ve válce pozemní. Je-li však obchodní loď napadena lodí nepřátelskou, má právo vésti protiútok a nemusí přestati se svým útočením, dá-li se loď, která zahájila nepřátelství, na útěk, nýbrž může ji pronásledovati a zabaviti.

Mimo to, musí-li lodi obchodní očekávati, že budou napadeny bez výstrahy nepřítelem, který nedbá zákona, nemusí čekat na útok, než samy zahájí nepřátelství. Tak když r. 1915, za světové války, uchýlilo se Německo ke své hanebné ponorkové praksi, a když obchodní lodi byly torpedovány bez výstrahy, nebo byly-li varovány, bylo jejich mužstvo v nebezpečí života, jsouc vyloděno na záchranné čluny na širém moři, bylo úplně po právu, když se spojenecké lodi obchodní pokoušely potápěti německé ponorky,

[1] Viz výše § 85. Dříve se nikdy nepochybovalo o tom, že se obchodní loď může brániti proti útoku nepřátelské lodi válečné. Ale viz Schramm, str. 308, který tvrdí, že sebeobrana je nepřípustná.

[2] Výrazu „nepřátelská loď obchodní" jest zde rozuměti v širším slova smyslu, kde je totožný s výrazem „soukromá loď". Nemělo by tedy býti pochyb o tom, že jachty mohou být zajímány jako jiné soukromé lodi, ačkoliv Wehberg, str. 177, to popírá. Viz německý případ s *The Primavera*, (1916) uvedený výše, § 102a pozn.

[3] Tato norma ovšem platí také o útocích ponorek. O praksi německých a rakouských ponorek za světové války viz níže § 194a.

[4] Viz výše § 85 a dále § 254.

i když jim bylo dáno znamení, zastaviti se a podrobit se kontrole. Když Němci r. 1916 odsoudili a popravili kapitána Fryatta[1], velitele lodi *Brussels* proto, že se v březnu r. 1915 pokoušel potopiti německou ponorku U 33, nebylo to nic jiného než justiční vražda.

Útok na nepřátelskou loď na moři brannou mocí s pobřeží, na př. pobřežními bateriemi, je přípustný jen tehdy, je-li loď nepřátelskou lodí válečnou. Nepřátelské lodi obchodní nesmějí být napadány tímto způsobem; neboť válečnými loďmi mohou být napadeny pouze tehdy, když jim bylo marně dáváno znamení, aby se podrobily kontrole.

Jak se útočí.

§ 182. Jednoho způsobu útoku, který byl obvyklý v době plachetních lodí, totiž toho, že se lodi postavily bok po boku a mužstvo bojovalo, způsob to, který by mohl býti obdobou útoku ve válce pozemní, dnes se neužívá; nastane-li však takový případ, je úplně po právu. Útok bývá dnes obyčejně prováděn střelbou z děl, torpedováním[2] a naskytne-li se příležitost, prorážením; a nehledě k případům, kdy je závazná[3] haagská Deklarace, která zakazuje takové útoky ze vzduchu, nic nebrání útočiti na nepřátelské lodi vrháním střel a třaskavin z letadel. V tom případě, že se napadená loď nejen dá na útěk, nýbrž že se i brání protiútokem, je každý způsob útoku proti ní po právu, stejně jako i ona sama má právo užívati všech způsobů útoku v sebeobraně[4].

Podmořské miny dotykové.

§ 182a. Zvláštní pozornosti[5] zasluhuje útok pomocí plovoucích mechanických min, na rozdíl od tak zvaných

[1] Viz Scott v *A. J.*, X. (1916), str. 865—877. Pokus Jerusalemův v *Z. V.*, XI. (1918), str. 563—585, ospravedlniti odsouzení a popravu kapitána Fryatta, je marný.

[2] Článek 1 haagské Konvence VIII. zakazuje užívání torped, která se nestanou neškodnými, minou-li se cíle.

[3] Viz výše § 114 a dále § 214 a

[4] Ale letadla nesmějí útočiti na lodi obchodní, aniž je vybídla, aby se vzdaly, a jestliže potopí loď, musí zachránit mužstvo. Viz dále § 194.

[5] Viz Lawrence, *War*, str. 93 až 111; Wetzstein, *Die Seeminenfrage im Völkerrecht*, (1909); Rocholl, *Die Frage der Minen im Seekrieg*, (1910); Barclay, *Problems*, str. 59 a 158; Lémonon, str. 472—502; Higgins, str. 328—345; Boidin.

min s elektrickým kontaktem. O těchto není třeba zvlášť pojednávat, protože jsou spojeny s baterií na zemi a mohou tedy přirozeně být položeny pouze při pobřeží a nejsou žádným nebezpečím pro neutrální loďstvo, leda na místě, kde jsou položeny. Ale plovoucí mechanické miny mohou být kladeny jak na širém moři, tak i při pobřeží; mohou mimo to odplouti na jakoukoliv vzdálenost od místa, na němž byly položeny, a tak mohou být velice nebezpečné plavbě vůbec. Mechanických min značnou měrou užívaly obě strany za války rusko-japonské v době blokády Port-Arthuru r. 1904, a otázka, jsou-li přípustny, byla přetřásána v tisku všech neutrálních států, neboť nebezpečí pro neutrální loďstva bylo zřejmé. Druhá haagská konference se věci ujala a nehledíc k odporujícím si názorům mocností, vytvořila konvenci VIII. o kladení automatických podmořských min dotykových. Tato konvence má třináct článků a byla podepsána s ohrazením nebo bez ohrazení většinou mocností, zastoupených na konferenci. Dvacet států ji ratifikovalo, ale některé učinily výhrady[1]. Tato konvence zakazuje válčícím[2] klásti *nezakotvené* automatické miny dotykové, leč by byly tak sestrojeny, že by se staly neškodnými nejdéle hodinu po tom, kdy ti, kteří je položili, ztratili nad nimi vládu, a zakazuje klásti *zakotvené* automatické miny dotykové, které se nestanou neškodnými ihned, jak se uvolní od svých kotev. Zakazuje rovněž klásti automatické miny dotykové u pobřeží a přístavů nepřátelských za tím jediným účelem, aby byla zahrazena cesta obchodní plavbě[3].

Užívá-li se automatických min dotykových zakotvených, má se dbáti všemožné opatrnosti pro bezpečnost pokojné plavby. Válčící měli učinit opatření, pokud možno, aby se

str. 216—235; Dupuis, *Guerre*, Nos. 331—358; Scott, *Conferences*, str. 576—587; Martitz v *The Report of the 23rd Conference* (1906) *of the International Law Association*, str. 47—74; Stockton v *A. J.*, II. (1908), str. 276—284 Wehberg § 5.

[1] Viz výše díl I. § 568 a.

[2] O neutrálech viz dále § 363 a.

[3] Francie a Německo podepsaly s ohrazením proti tomuto opatření.

tyto miny staly neškodnými po určité době, a kde by již nebyly pod dozorem, měli válčící oznámit vyhláškou námořníkům, která pásma jsou nebezpečná, jakmile tomu dovolily vojenské potřeby a toto oznámení mělo být sděleno vládám cestou diplomatickou.

Na konci války měla každá mocnost odstraniti miny, které položila.

Nebylo pochyby, ani v době, kdy konvence byla zdělávána, že její ustanovení nejsou naprosto s to, aby zajistila bezpečnost neutrální plavby, a z toho důvodu podepsali ji britští zmocněnci s ohrazením, že pouhá skutečnost, že nezakazuje určitého činu nebo postupu, nebude vylučovati možnost, aby Velká Britanie mohla popírati jeho legitimnost. Ústav mezinárodního práva se tou věcí zabýval na svých schůzích v Paříži r. 1910 a v Madridě r. 1911, a vytvořil „Réglementation[1] internationale de l'Usage des Mines sous-marines et Torpilles" (Mezinárodní úprava užívání podmořských min a torped) a v Oxfordu r. 1914 přijal pět článků o tomto problému ve své *„Manuel de Guerre maritime"* (Příručka o námořní válce).

Světová válka ukázala, že je haagská konvence ještě méně uspokojivou, než se předvídalo. Prvý den války potopila se německá loď, která kladla miny v Severním moři a 23. srpna 1914, oznámila britská admiralita, že „Němci pokračují ve své praksi, rozsévajíce bez rozlišení miny po obvyklých obchodních tratích. Tyto miny se nestávají neškodnými po určitém počtu hodin, nejsou kladeny ve spojení s nějakým určitým vojenským plánem . . ., ale zdá se, že jsou rozsety, aby na ně narazily náhodou jednotlivé britské válečné nebo obchodní lodi". Velká Britanie tak nepostupovala, ale 2. října 1914 oznámila systém minových polí na určitých notifikovaných plochách. Jak válka postupovala, kladlo Německo miny i na jiných obchodních tratích. Velká Britanie zavedla jiná notifikovaná minová pole, a Holandsko protestovalo proti obojímu postupu[2].

[1] Viz *Annuaire,* XXIV. (1911), str. 301.

[2] Viz podrobnosti v Garner, I. §§ 214—215, 220—222.

Povinnost ušetřiti nepřítele.

§ 183. Jakmile napadená loď, nebo loď, která činí protiútok, stáhne vlajku, a tím oznámí, že je ochotna vzdáti se, musí se ušetřiti a musí být zajata bez další střelby. Pokračovati v útoku, ačkoliv loď je ochotna vzdáti se a potopiti ji a její mužstvo, znamenalo by porušení zvykového práva mezinárodního a bylo by přípustné pouze výjimečně v případě krajní nutnosti nebo jako represalie.

Zabavování.

§ 184. Zabavení se vykoná tím, že zajímající si zabezpečí držbu lodi, tím, že pošle důstojníka a několik mužů ze svého mužstva na palubu. Nedá-li se to však z nějakého důvodu provésti, rozkáže zajímající zajaté lodi, aby stáhla vlajku a plula podle jeho rozkazů. Zabavení lodi zahrnuje v sobě zabavení všeho zboží, které je na ní, ačkoliv neutrální zboží vrátí kořistní soud majiteli, jakož i osobní majetek[1] kapitána, mužstva a nepřátelských cestujících.

Není pochyby, že nepřátelské lodi obchodní, které leží v nepřátelském přístavě, mohou být zabaveny i když přístav sám není okupován[2]. Je-li však město okupováno po kapitulaci, a obchodní lodi, které patří nepřátelským poddaným, usedlým ve městě, jsou v jeho přístavu, nemohou být podle britské prakse[3] zabaveny, ačkoliv podle americké prakse se tak státi smí[4].

Účinek zabavení.

§ 185. Účinek zabavení je různý v případě soukromých lodí nepřátelských a v případě státních lodí nepřátelských.

Zabavení *soukromých* lodí nepřátelských, můžeme charakterisovati podle obdoby obsazení nepřátelského území ve válce na zemi. Poněvadž loď i jednotlivci a zboží na ní jsou skutečně pod mocí zajímajícího, její důstojníci a mužstvo i každý soukromý jednotlivec na palubě podrobeni jsou zatím disciplině zajímajícího, právě jako soukromí

[1] Viz Westlake, str. 144—155, zvláště vzhledem k tak zvaným zavazadlům (pacotilles), menším balíkům zboží, které smí kapitán vézti na vlastní účet.

[2] *The Fortuna,* (1814) 1. Dod. 450; *The Polka,* (1854) Spinks 57.

[3] *The Ships taken at Genoa,* (1803) 4 C. Rob. 388.

[4] *Heviera v. United States* a *Diaz v. United States,* (1912) 222 U. S. 558, 574. Viz Kingsbury v *A. J.,* VI. (1912), str. 650—658 a dále § 227 pozn.

jednotlivci na obsazeném území jsou podřízeni pravomoci okupantově[1]. Avšak zabavení soukromých lodí nepřátelských nepřenáší s konečnou platností vlastnictví na válčícího[2], jehož síly vykonaly zabavení. Kořist musí být vznesena na kořistní zájemný soud, který potvrdí zajetí přisouzením kořisti a tím teprve stává se přivlastnění zajímající strany válčící definitivním[3].

Na druhé straně účinkem zabavení *státních* lodí nepřátelských je jejich přímé a konečné přivlastnění. Mohou být buď odvlečeny do přístavu nebo ihned zničeny. Všichni jednotlivci na palubě stanou se válečnými zajatci, ačkoliv, byl-li by náhodou na lodi soukromý jednolivec nepřátelského původu, který by pro nepřítele neměl ani významu, ani ceny, pravděpodobně by v zajetí nezůstal dlouho, nýbrž byl by v patřičné době propuštěn na svobodu.

Co se týká zboží na zajatých státních lodích nepřátelských, není pochyby, že účinek zabavení je, že nepřítel si může přímo přivlastniti zboží, které je na takové lodi a je nepřátelským majetkem, a takové zboží může býti ihned zničeno, je-li třeba. Jestliže však je neutrální zboží na zajaté nepřátelské lodi státní, je sporno, sdílí-li osud zajaté lodi nebo ne. Podle britské prakse sdílí, ale podle americké prakse nesdílí[4].

§ 186. Nepřátelským lodím, které se zabývají vědeckými objevy a výzkumy, podle obecného mezinárodního obyčeje, který se zachovával před druhou haagskou konferencí r. 1907, se povolovala imunita před útokem a zabavením potud a dotud, pokud se zdržovaly samy nepřátelských činů.

Nedotknutelnost lodí, které mají poslání náboženské, vědecké nebo dobročinné.

[1] O konečném osudu mužstva viz výše § 85.

[2] Tvrdí se, že zajatá nepřátelská loď obchodní může být ihned zajímajícím proměněna v loď válečnou, ale případy s *The Ceylon* (1811) a *The Georgiana,* (1814) 1 Dod. 105 a 397, které se uvádějí ve prospěch takové prakse, nejsou rozhodující. Viz Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 138 až 142.

[3] Viz dále § 192; a Smith, *The Destruction of Merchant Ships under International Law* (1917), str. 21—27.

[4] Viz jednak *The Fanny,* (1814) 1 Dod. 443 a za druhé *The Nereide,* (1815) 9 Cranch 388. Viz rovněž dále § 424 pozn.

Tento obyčej vznikl v osmnáctém století. R. 1766 francouzský učenec Bougainville, vydávaje se ze St. Malo s loďmi *La Bondeuse* a *L'Étoile* na výzkumnou cestu kolem světa, byl opatřen ochrannými průvodními listy, vydanými britskou vládou. R. 1776 prohlásila francouzská vláda, že lodi kapitána Cooka *Resolution* a *Discovery*, které vypluly z Plymouthu za účelem prozkoumání Tichého oceánu, nesmějí býti napadeny a zabaveny francouzskými křižníky. Dále francouzskému hraběti Lapérouseovi, který vyplul na výzkumnou cestu r. 1785 s loďmi *Astrolabe* a *Boussole*, byla zaručena imunita před útokem a zajetím. Během devatenáctého století stal se tento obyčej zcela obecným a uzrál téměř ve zvykové právo; příkladem je rakouský křižník *Novara* (1859) a švédský křižník *Vega* (1878). Ale lodím, které měly poslání náboženské nebo dobročinné, nebyla udělována imunita. Zajímavý případ se stal za války francouzsko-německé. V červnu r. 1871 byla zajata francouzským křižníkem loď *Palme*, která patřila misionářské společnosti basilejské, a byla prohlášena propadlou kořistním soudem bordeauxským. Majitelé se odvolali a francouzský Conseil d'État loď propustil, ne proto, že by zajetí nebylo oprávněné, nýbrž že slušnost žádala, aby byl vzat v úvahu fakt[1], že švýcarští poddaní, kteří mají lodi na moři, musí je opatřiti vlajkou jiného státu.

Druhá haagská konference vtělila bývalý obyčej o imunitě lodí, které se zabývají výzkumy a objevy ve psanou právní normu a článkem 4 konvence XI. rozšířila ji na lodi s náboženským, vědeckým nebo dobročinným posláním.

Otázka, co to je „dobročinné poslání", vytanula za světové války, když německá loď *Paklat*[2], rekvirovaná německými

[1] Viz Rivier, II. str. 343—344; Dupuis, No. 158; Boeck, No. 199; a výše díl I., § 258.

[2] (1915) 1 B. a C. P. C. 515. Viz rovněž Garner, I. § 319, který pojednává o případu *The Admiral Ganteaume*, o francouzském parníku, který byl potopen německou ponorkou, když vezl belgické uprchlíky do Anglie, brzy po vypuknutí světové války. O postavení mnohých lodí, které najal belgický pomocný výbor, aby vozily zásoby obyvatelstvu obsazeného území v Belgii, a které byly potopeny německými ponorkami, rovněž pojednává Garner, I. § 328—330.

úřady v Tsing-Tau při vypuknutí války s Japonskem, aby odvezla ženy a děti do Tientsinu, byla na své cestě zajata křižníkem a prohlášena za propadlou hong-kongským kořistním soudem, jako loď, která nemá dobročinného poslání.

Imunita jest stejná, ať je loď soukromá nebo státní[1].

Imunita lodí rybářských a malých člunů, kterých se užívá pro místní obchod.

§ 187. Pobřežním člunům rybářským, na rozdíl od člunů, které lovily na širém moři, byla, podle obecného, ne však světového práva zvykového, platného v devatenáctém století, poskytována imunita před útokem a zabavením, dokud a pokud nebyly ozbrojeny, a zabývaly se pokojně chytáním a dovážením ryb[2]. Už ve století šestnáctém uzavíraly jednotlivé státy smlouvy, které ustanovovaly takovou imunitu pro jejich rybářské lodi v době válečné. Ale ze století sedmnáctého a osmnáctého máme příklady prakse opačné, a lord Stowell odmítl[3] uznati takovou výjimku z přesného práva, ačkoliv uznával pravidlo zdvořilosti na případ se vztahující. Velká Britanie vždy hájila stanovisko, že imunita, kterou povolí rybářským člunům, je zmírněním[4] přísného práva v zájmu lidskosti, které však může být kdykoliv odvoláno, a že její křižníky mají právo zabavovati nepřátelské rybářské čluny, leč by jim v tom bránily zvláštní instrukce admirality[5]. Ale na druhé haagské konferenci změnila své stanovisko a dala souhlas k imunitě nejen lodí rybářských, ale i k imunitě lodí, kterých se užívá v místním obchodu. Článek 3 konvence XI. ustanovuje, že *lodi, kterých se užívá výlučně v rybářství pobřežním a malé čluny, užívané pro*

[1] Viz U. S. Naval War Code, článek 13. O věci pojednává široce Kleen, II. § 210, str. 503—505. O případu Angličana Flinderse, který se vydal na výzkumnou cestu z Anglie na *Investigatoru*, ale zaměnil tuto loď za *Cumberland*, kterou zajali r. 1803 Francouzi v Port Louis, na Mauritiusu, ježto to nebyla loď, které byl dán ochranný list průvodní, viz Lawrence, § 182.

[2] *The Paquette Habana*, (1899) 175 U. S. 677. Viz U. S. Naval War Code, článek 14; Japanese Prize Law (japonské zájemné právo), článek 35 (1).

[3] *The Young Jacob and Johanna*, (1798) 1 C. Rob. 20.

[4] Viz Hall § 148.

[5] Viz Holland, *Prize Law*, § 36.

místní obchod[1], spolu s příslušenstvím, výstrojí, nářadím a nákladem, jsou vyňaty ze zajímání.

Nicméně však imunita pobřežních člunů rybářských před zajetím byla za světové války[2] bezcenná, protože Německo potápělo britské rybářské čluny, a všichni válčící zajímali a internovali členy mužstva, kteří byli vojenského věku.

Musíme zvláště upozorniti na to, že čluny, které se zabývají rybolovem na širém moři[3] a velké čluny, které se zabývají místním obchodem[4], nepožívají výsad imunity před zajetím. Mimo to pobřežní rybářské čluny a malé čluny, užívané pro místní obchod, ztrácejí imunitu, účastní-li se činů nepřátelských, a čl. 3 konvence XI. výslovně ustanovuje, že válčící nesmí využívat neškodného rázu člunů, zabývajících se pobřežním rybolovem a místním obchodem, pro účely vojenské, zatím co je zachováván jejich pokojný vzhled.

Imunita lodí obchodních při vypuknutí války, na cestě do přístavu válčícího státu a na cestě z něho.

§ 188. Několikrát, při vypuknutí války ve století devatenáctém, prohlásili válčící, že nepřátelská loď obchodní, na cestě do některého z jejich přístavů při vypuknutí války, nemá být zajata na moři za své plavby do tohoto přístavu a na cestě z tohoto přístavu. Tak, když vypukla krymská válka, povolila Velká Britanie a Francie takovou imunitu ruským lodím, Německo učinilo totéž stran francouzských lodí r. 1870[5], Rusko co do tureckých lodí r. 1877, Spojené státy co do španělských lodí r. 1898, a Rusko a Japonsko

[1] O významu slova „malé čluny, užívané pro místní obchod", viz *H. M. Procurator in Egypt v. Deutsches Kohlen-Depot-Gesellschaft*, 2 B. a C. P. C. 439; 3 B. a C. P. C. 264. Viz rovněž *The Maria*, (1915) 1 B. a C. P. C. 259. V každém případě je to otázka skutková.

[2] Viz Garner, I. § 232.

[3] *The Berlin*, (1914) 1 B. a C. P. C. 29. Avšak výraz „pobřežní rybolov", který není vymezen v haagské konvenci, zajisté se nesmí vykládat tak, jako by znamenal pouze rybolov v přímořském pásmu, neboť rybáři, zabývající se tak zvaným pobřežním rybolovem, často loví mimo územní vodstvo. O tom, zabývá-li se člun pobřežním rybolovem, nebo rybolovem na širém moři, musí rozhodnouti velikost a ráz člunu.

[4] Viz pozn. 1 na str. 246.

[5] Viz však výše § 178.

vzájemně r. 1904. Nebylo však normy mezinárodního práva, která by nutila válčícího, aby povolil takovou lhůtu z milosti, a když vyšlo poslední vydání této knihy, zdálo se možným, že v budoucích válkách nebude povolována, z důvodů, které byly uvedeny už při ustanoveních haagské konvence VI. Pokud tato domněnka byla správnou, co se týká světové války, na to jsme už ukázali[1].

Lodi v tísni.

§ 189. Staly se případy, že nepřátelské lodi byly nuceny pro nepřízeň počasí hledat útočiště v přístavu válčícího státu a že jim bylo povoleno vynětí ze zabavení[2]. Tak když r. 1746 za války se Španělskem *Elisabeth,* britská válečná loď, musila hledati útočiště v přístavu havanském, nebyla zabavena, nýbrž bylo jí umožněno, aby spravila své poškození a byla opatřena ochranným listem průvodním až na Bermudy. Dále, stejně r. 1799, za války s Francií *Diana,* pruská obchodní loď, musila hledat útočiště v přístavu v Dunkirku a tam byla zabavena, ale vrácena francouzským soudem kořistním. Avšak tyto a jiné případy nevytvořily normy mezinárodního práva, podle níž by se povolovala imunita před útokem a zabavením lodím v tísni a pravděpodobně taková norma nevznikne, zvláště pokud jde o lodi válečné a lodi obchodní, které lze snadno proměniti v křižníky.

Imunita nemocničních a parlamentářských lodí.

§ 190. Podle haagské konvence, která přizpůsobila zásady ženevské konvence válčení na moři, jsou nemocniční lodi nedotknutelné a nemohou tudíž býti ani napadeny ani zabaveny[3]. O imunitě lodí parlamentářských viz níže[4].

Imunita poštovních lodí a pošty dopisové.

§ 191. Není obecné normy mezinárodního práva, která by poskytovala imunitu před útokem a zabavením nepřátelským poštovním lodím; a žádná se nepovolovala za světové války; ale různé státy umlouvaly často takovou imunitu pro případ války zvláštními smlouvami[5]. Tak na příklad Velká Britanie a Francie článkem 9 Poštovní kon-

[1] Viz výše § 102 a.

[2] Viz Ortolan, II. str. 286—291; Kleen, II. § 210, str. 492—494.

[3] Viz dále §§ 204—209.

[4] § 225.

[5] Viz Kleen, II. § 210, str. 505 až 507.

vence ze dne 30. srpna 1890 a Velká Britanie a Holandsko článkem 7 Poštovní konvence ze dne 14. října 1843 ustanovily, že všechny poštovní lodi, které plují mezi zeměmi smluvních stran, mohou své plavby konati i v době válečné bez překážky nebo obtěžování, dokud by nebyla některou stranou vydána zvláštní vyhláška, že má poštovní služba přestati.

Ačkoliv není obecné normy, která by poskytovala imunitu před zajetím nepřátelským lodím poštovním, má nepřátelská *pošta dopisová* podle článku 1 haagské konvence XI.[1] požívati imunity, neboť jím je nařízeno, že poštovní korespondence neutrálů nebo válčících, ať je rázu oficiálního nebo soukromého, která je snad nalezena na lodi neutrální[2] nebo nepřátelské na moři, je nedotknutelná, a že v tom případě, že je loď zadržena, má zajímající odeslati korespondenci, pokud možná, bez odkladu. Pouze jediná výjimka je z tohoto pravidla: Korespondence, která je určena pro blokovaný přístav nebo z něho přichází, nepožívá imunity.

Za světové války užívaly ústřední mocnosti pošty k tomu, aby rozšiřovaly propagační literaturu, dopravovaly kontraband, posílaly zástavy do ciziny, aby udržely svůj úvěr, podávaly informace a organisovaly štvaní a sabotáž v továrnách v neutrálních zemích[3]. Tyto věci nabyly takových rozměrů, že Spojenci přikročili k otvírání a zkoumání pošty dopisové, určené do určitých zemí, byla-li nalezena na neutrálních parnících, plujících britskými územními vodami nebo do přístavů britských. Tento postup vyvolal protest států neutrálních[4], ale imunita před zajetím na moři,

[1] Viz Hershey v *A. J.*, X. (1916), str. 580—584, který správně zjišťuje, že tato smlouva nebyla závaznou za světové války, poněvadž všichni válčící nebyli při ní stranami.

[2] Viz dále §§ 319—411.

[3] Viz podrobnosti v Garnerovi, II. §§ 532—534.

[4] O diplomatických sporech Velké Britanie a Spojených států amerických pro zasahování do pošty viz *Parl. Papers*, Cd. 8173, 8223, 8261, 8294, 8438 nebo *A. J.*, X. (1916). Zvláštní doplněk, str. 404 až 426; o sporech se Švédskem viz *Parl. Papers*, Cd. 8322; o sporech s Holandskem viz *R. G.*, XXIV. (1917), Documents, str. 79. Viz rovněž Hall, str. 743—746.

povolená poště dopisové, neznamená imunitu před censurou, jestliže pošta jest na lodích, které plují v územních vodách a do přístavu strany válčící[1].

Musíme rovněž zvláště poznamenati, že podle haagské konvence je před zajetím imuní poštovní korespondence[2] a nikoliv balíčky poslané poštou[3].

III.

PŘIVLASTŇOVÁNÍ A NIČENÍ NEPŘÁTELSKÝCH LODÍ OBCHODNÍCH.

Hall, §§ 149—152, 171, 269 — Lawrence, §§ 183—191 — Westlake, II. str. 309—312 — Phillimore, III. §§ 345—381 — Twiss, II. §§ 72 až 97 — Halleck, II. str. 362—431, 510—526 — Taylor, §§ 552 až 567 — Wharton, III. § 345 — Wheaton, §§ 355—394 — Hershey, Nos. 428—432 — Moore, VII. §§ 1206—1214 — Bluntschli, §§ 672 až 673 — Heffter, §§ 137—138 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 588—596 — Ullmann, § 189 — Bonfils, Nos. 1396—1440[3] — Despagnet, Nos. 670—682 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3179—3207 — Rivier, II. § 66 — Nys, III. str. 695—710 — Calvo, IV. §§ 2294 až 2366, V. §§ 3004—3034 — Fiore, III. Nos. 1426—1443, a *Code*, Nos. 1715—1728 — Martens, II. §§ 125—126 — Pillet, str. 342 až 353 — Perels, §§ 36, 55—58 — Testa, str. 147—160 — Valin, *Traité des Prises*, 2 díly (1758—1760) a *Commentaire sur l'Ordonnance de 1681*, 2 díly (1766) — Pistoyer et Duverdy, *Traité des Prises maritimes*, 2 díly (1854—1859) — Upton, *The Law of Nations affecting Commerce during War* (1863) — Boeck, Nos. 156—209, 329—380 — Dupuis, Nos. 96—149, 282—301 — Bernsten, § 8 — Roscoe, *The Growth of English Law* (1911) str. 92—140 — Schramm, §§ 2, 13—15 — Marsden, *Early Prize Jurisdiction and Prize Law in England* v *English Historical Review*, XXIV. (1909), str. 675; XXV. (1910), str. 243; XXVI. (1911), str. 34. Viz rovněž literaturu, kterou uvádí Bonfils na začátku čís. 1396.

[1] Viz Cd. 8438, str. 4.

[2] Jestliže dopisy obsahují nejen korespondenci, ale i zboží nebo je-li zboží posláno listovní poštou, může být takové zboží, je-li to kontraband, konfiskováno. Co se týká zástav, viz *The Frederick*, VIII. (1916) 2 B. a C. P. C. 395; *The Noordam*, (1919) 3 B. a C. P. C. 488 a (po odvolání) v (1920) A. C. 904; a Cd. 8261, str. 4.

[3] O poštovních zásilkách viz *The Simla*, (1915) 1 B. a C. P. C. 281, a rovněž Cd. 8173.

Kořistní soudy.

§ 192. Uvedli jsme už nahoře[1], že zajetí soukromé lodi nepřátelské musí být potvrzeno kořistním soudem a že teprve jeho přisouzením stává se přivlastnění definitivním. Původ[2] kořistních soudů musíme hledati na konci středověku. Ve středověku, když se rozpadla říše římská, nastala na širém moři anarchie. Pirátské lodi dánské pokrývaly Severní a Baltické moře a plavbu na moři Středozemním ohrožovali řečtí a saracenští piráti. Obchodní lodi se tedy sdružovaly k vzájemné ochraně a plavily se jakožto obchodní loďstvo pod velitelem zvlášť k tomu voleným, tak zvaným admirálem. Občas také vyslaly ozbrojené loďstvo, aby vyčistilo některé části širého moře od pirátů. Pirátské lodi a zboží ukořistěné rozdělili si zajímající podle rozhodnutí admirálova. Ve třináctém století samy námořní státy evropské pokoušely se udržovati na širém moři pořádek. Postupem doby musily se ozbrojené lodi vykázat patenty nebo zájemnými listy panovníků námořního státu a jejich kořist podléhala úřední kontrole státu, který jim vydal patent. Námořní státy zřizovaly úřady, zvané admiralita, a úředníci tohoto úřadu admirality prováděli kontrolu nad ozbrojenými loďmi a jejich kořistí, vyšetřujíce v každém případě[3] legitimaci zajímajícího, státní příslušnost zajaté lodi a jejího zboží; a když se vyvinulo moderní mezinárodní právo, stalo se uznanou normou zvykového práva, že v době válečné musila ustanoviti admiralita námořních válčících států soud[4] nebo soudy, které měly rozhodovati, kdykoliv najaté

[1] § 185.

[2] Přidržuji se výtečného přehledu fakt, který podává Twis, II. §§ 74 až 75, ale viz též Marsden, *Documents relating to Law and Custom of the Sea* (I. 1915, II. 1916), a týž autor v *The English Historical Review*, XXIV. (1909), str. 675, XXV. (1910), str. 243, XXVI. (1911), str. 34, a v *The Journal of the Society of Comparative Legislation*, New. Ser. XV. (1915), str. 90 až 94. Viz rovněž Senior v *Law Quarterly Review*, XXXV. (1919), str. 73—83.

[3] První případ, o kterém se děje zmínka, že byl projednáván soudně před admirálem v Anglii, datuje se z r. 1357; viz Marsden v *English Historical Review*, XXIV. (1909), str. 680.

[4] V Anglii vládní nařízení (Order in Council), datované z 20. července 1589, ustanovuje po prvé, aby každé zajetí bylo předloženo soudu admirality; viz Marsden, str. 690.

soukromé lodi kořistní nebo státní lodi učinily nějakou kořist, bylo-li zajetí po právu nebo ne. Tyto soudy se nazývaly soudy kořistními. Toto zřízení přešlo až na naše doby a dnes všechny námořní státy buď ustanovují trvalé soudy kořistní, nebo je jmenují zvlášť v každém případě, když vypukne válka. Celá tato instituce je v podstatě v zájmu neutrálů, neboť válčící chtějí se chrániti rozhodnutím soudním před nároky neutrálních států, tvrdících, že zajetí neutrálních lodí a zboží[1] nebylo po právu. Zajetí každé soukromé lodi, ať *prima facie* patří nepříteli nebo neutrálovi, musí tedy být vzneseno na kořistní soud. Soudy kořistní nejsou soudy mezinárodními, nýbrž soudy státními, ustavenými podle vnitrostátního práva, a právo, podle něhož soudí, je vnitrostátní právo[2], spočívající na zvyku, zákonech nebo zvláštních nařízeních jejich státu. Avšak každý stát je vázán mezinárodním právem, aby vydával pouze takové zákony a nařízení[3] svým kořistním soudům, která jsou v souhlasu

[1] Skutečnost, že ve Velké Britanii jsou kořistní soudy příslušné prohlásiti za propadlé britské lodi, které se dopustily obchodování s nepřítelem, nemá co činiti s mezinárodním právem, nýbrž je úplně věcí vnitrostátního práva, stejně jako otázka — viz výše § 101 —, je-li obchodování s nepřítelem dovoleno nebo zakázáno. Ale podle britské prakse jsou britské kořistní soudy rovněž příslušné prohlásiti propadlými obchodní lodi spojence, které byly usvědčeny, že obchodovaly s nepřítelem. Tato prakse se zakládá na skutečnosti — viz výše § 101 — že britské soudy považují za normu mezinárodního práva že obchodování s nepřítelem je *ipso facto* při vypuknutí války zakázáno. Viz *The Panariellos*, (1915) 1 B. a C. P. C. 195; 2 B. a C. P. C. 47.

[2] Viz dále § 434.

[3] Organisace a řízení kořistních soudů ve Velké Britanii jsou upraveny Zákonem o námořní kořisti (Naval Prize Act) z r. 1864, (24 & 28 Vict. c. 25), Zákonem o kořistních soudech (Prize courts Act) z r. 1894 (57 & 58 Vict. c. 39), Zákonem o řízení před kořistními soudy (Prize courts [Procedure] Act) z r. 1914 (4 & 5 Geo. V. c. 13), Zákonem o kořistních soudech z r. 1915 (5 & 6 Geo. V. c. 57), Zákonem o řízení před kořistními soudy z r. 1916 (6 Geo. V. c. 2), Zákonem o námořní kořisti z r. 1918 (8 & 9 Geo. V. c. 30) a Pravidly kořistních soudů (Prize court Rules) 1914. Ústav mezinárodního práva zabýval se v různých schůzích zajímáním a vtělil normy věci se týkající do článků 100—115 své *Manuel des Lois de la Guerre maritime*, která byla přijata na schůzi v Oxfordě r. 1913 (viz *Annuaire*, XXVI. str. 667—671).

s mezinárodním právem[1]. Místo aby stát vydával zvláštní předpisy, může tudíž přímo nařídíti svým kořistním soudům, aby se řídily normami mezinárodního práva a rozumí se, není-li odchylných zákonů nebo nařízení, že se kořistní soudy mají říditi právem mezinárodním. Kořistní soudy mohou válčící zříditi v kterékoliv části svého území, nebo na území spojenců, ne však na území neutrálním. Kdyby dnes neutrální stát dal svolení ke zřízení kořistního soudu[2] na svém území, znamenalo by to s jeho strany porušení neutrality.

Kdežto řádné soudy kořistní jsou soudy státními, obsahovala Konvence XII. Druhé haagské konference ustanovení o zřízení mezinárodního[3] soudu kořistního v Haagu, který by byl v určitých věcech odvolacím soudem v případech kořistních; ale tato konvence nebyla nikdy ratifikována a za války světové nebylo mezinárodního soudu kořistního.

Doprava kořisti do přístavu kořistného soudu.

§ 193. Jakmile je loď zabavena, musí být dopravena do přístavu, kde zasedá kořistní soud. Zpravidla řídí ukořistěnou loď do přístavu důstojník a mužstvo, které na ni poslal zajímající. Tento důstojník může žádati velitele a mužstvo lodi, aby mu pomáhalo, jestliže však odmítnou, nemůže jich nutiti. Zajímající nemusí provázeti ukořistěnou loď do přístavu, mimo ten případ, kde důstojník a mužstvo nemůže být naloděno na ukořistěnou loď, a kdy se jí dá rozkaz stáhnouti vlajku a plouti podle rozkazů. Zajímající musí v tomto případě dovésti kořist do přístavu. Mezinárodní právo nerozhoduje, do kterého přístavu má ukořistěná loď býti dopravena. Předpisuje jen, že ukořistěná loď musí býti dopravena přímo do přístavu, kde zasedá kořistní soud, a odklad je povolen pouze v případě tísně

[1] Postavením kořistního soudu k vnitrostátnímu *(municipal)* a mezinárodnímu právu zabývala se široce tajná rada za světové války v případě *The Zamora*, (1916) 2 B. a C. P. C. 1, je to vůdčí případ, pokud jde o britské soudy kořistní. Viz rovněž Picciotto, *The Relation of International Law to the Law of Enlgand and The United States* (1915).

[2] Viz dále § 327 a článek 1 Konvence XIII. Druhé haagské konference.

[3] Viz výše díl I. § 476a a dole §§ 442—447.

nebo nutnosti. Ukořistěná loď, v případě tísně nebo v tom případě, že je v tak špatném stavu, že nemůže být dopravena do takového přístavu, může odplouti do blízkého neutrálního přístavu, dá-li k tomu dotyčný neutrální stát svolení[1] a tehdy zajímající loď válečná jakož i kořist požívají výsady exterritoriality. Jakmile tomu však okolnosti dovolí, musí být kořist z neutrálního přístavu dopravena do přístavu, kde zasedá kořistní soud; a pouze tehdy, je-li stav ukořistěné lodi takový, že je to absolutně nemožné, může vynésti kořistní soud svůj rozsudek v její nepřítomnosti, když vyslechl příslušné průvody.

Všechno mužstvo i náklad má zpravidla zůstati na ukořistěné lodi, dokud tato nedojede do přístavu, kde se vynáší rozsudek. Je-li však náklad v takovém stavu, že tam nemůže být poslán, může, podle okolností jednotlivého případu, být buď zničen nebo prodán v nejbližším přístavě, a je-li prodán, pošle se vyúčtování kořistnímu soudu. To se týká také neutrálního zboží, ačkoliv toto má být podle Deklarace pařížské vráceno neutrálním majitelům.

Zničení kořisti.

§ 194. Poněvadž, přisoudí-li zájemný soud zajatou nepřátelskou loď soukromou, přechází vlastnictví k ní s konečnou platností na válčícího, jehož síly ji zajaly, je zřejmo, že po přechodu vlastnictví může být zajatá loď i s nákladem zničena. Na druhé straně je rovněž zřejmé, že zajatá obchodní loď nesmí být zpravidla zničena při zajetí[2], místo aby byla dopravena do přístavu k přisouzení, neboť je třeba rozsudku kořistního soudu, má-li přivlastnění ukořistěné lodi nabýti konečné platnosti. Jsou však výjimky z tohoto pravidla, není však jednotnosti ani v teorii, ani v praksi co do těchto výjimek. Kdežto někteří[3] považují zničení ukořistěné lodi za dovolené pouze v případě krajní nutnosti, jiní[4] je dovolují téměř vždy, jeví-li se to účelným.

[1] Viz dále § 328 a články 21 až 23 Konvence XIII. Druhé haagské konference.

[2] Viz Smith, *The Destruction of Merchant Ships under International Law* (1917), str. 27—54.

[3] Viz na příklad Bluntschli, § 672.

[4] Viz na příklad Martens, II. § 126, který mimo to nečiní rozdílu mezi tím, je-li ukořistěná loď nepřátelská nebo neutrální.

Tak vláda Spojených států amerických dala při vypuknutí války s Anglií r. 1812 instrukce velitelům amerických lodí, aby ničili ihned každou zajatou loď, vyjma velmi cenné, poněvadž jednotlivý křižník, i když pracuje úspěšně, může opatřiti posádkou jen několik ukořistěných lodí, zničí-li však každou zajatou loď, může i dále zajímati a tím stále zmenšovati nepřátelské loďstvo obchodní[1]. Za občanské války americké křižníky jižních konfederovaných států ničily všechny nepřátelské ukořistěné lodi, poněvadž neměly otevřeného přístavu, kam by přiváděly ukořistěné lodi. Za války rusko-japonské zničily ruské křižníky dvacet jednu zajatou japonskou loď obchodní[2]. Podle britské prakse[3] může zajímající zničiti ukořistěnou loď pouze ve dvou případech — totiž předně, je-li ukořistěná loď v takovém stavu, že nemůže být poslána do žádného přístavu k přisouzení; a za druhé, když zajímající loď nemůže postrádati mužstva, které by ukořistěnou loď dopravilo do takového přístavu. *„Manuel des Lois de la Guerre maritime“*, ústavu pro mezinárodní právo, navrhl článkem 104, aby státy vzaly v úvahu normu, která by zakazovala zničení nepřátelské lodi obchodní, vyjma „v případě výjimečné nutnosti, t. j. když je toho třeba, aby byla zajištěna bezpečnost lodi, která zajetí provádí, nebo úspěch válečných operací, které právě podniká“[4]. Ať je tomu jakkoliv[5], v každém případě, kdy se ničí ukořistěná loď, musí zajímající napřed odstraniti mužstvo, lodní listiny, a je-li možno, i náklad, a potom poslati mužstvo, listiny a náklad do přístavu k přisouzení, aby bylo prokázáno před kořistním soudem, že zajetí i zničení se stalo po právu.

[1] *U. S. Naval War Code* (článek 14) povoloval zničení v případě vojenské *nebo* jiné nutnosti.

[2] Viz Takahashi, str. 284—310.

[3] *The Acteon*, (1815) 2 Dod. 48; *The Felicity*, (1819) 2 Dod. 381; *The Lencade*, (1855) Spinks 217. Viz rovněž Holland, *Prize Law*, §§ 303—304.

[4] Viz *Annuaire*, XXVI. str. 669.

[5] O této věci důkladně pojednává Boeck, Nos. 268—285; Dupuis, Nos. 262—268; a Calvo, V. §§ 3028 až 3034. Co se týká zničení neutrální lodi viz dále, § 431.

Je-li zničení zajaté nepřátelské lodi obchodní výjimečně po právu, vyžaduje pozornosti[1] otázka odškodnění neutrálních majitelů zboží, které bylo na lodi. Zdá se být samozřejmým, že není třeba platiti náhrady[2], stalo-li se zničení lodi samé po právu a nebylo-li možno náklad odstraniti. Poučný případ se stal za války francouzsko-německé. Dne 21. října 1870 zabavil francouzský křižník *Desaix* dvě německé lodi obchodní, *Ludwig* a *Vorwärts*, ale spálil je, poněvadž nemohl postrádati mužstva, které by ukořistěné lodi dopravilo do francouzského přístavu. Neutrální majitelé části nákladu žádali za náhradu, ale francouzský Conseil d'État odmítl dáti odškodnění, z toho důvodu, že čin zajímajícího byl po právu[3]. Podobně rozhodl hamburský kořistní soud r. 1915 za světové války. *Glitra*, anglická obchodní loď byla zajata německou ponorkou a potom potopena, poněvadž nemohla být dopravena do německého přístavu. Norští majitelé nákladu žádali za náhradu, ale kořistní soud jí nepovolil, z toho důvodu, že potopení bylo po právu[4].

Ničení ukořistěných lodí ponorkami.

§ 194a. Otázka ničení lodí ukořistěných nabyla zvláštní důležitosti užíváním ponorek[5]. Není nejmenší pochyby o tom, že ponorky mohou po právu vykonávat kontrolu a prohlídku nepřátelských lodí obchodních a zajímati je. Ale ponorka nemůže nikdy postrádati mužstva, jež by dopravilo ukořistěnou loď do přístavu k přisouzení, ani není dosti místa v ponorce, aby nalodila mužstvo ukořistěné lodi.

[1] Viz Wright v *A. J.*, XI. (1917), str. 358—379.

[2] Wehberg, str. 295 a Smith, *op. cit.*, str. 54—58, nesouhlasí s tímto tvrzením; ale Nöldcke v *Z. V.*, IX. (1916), str. 447—458, je schvaluje.

[3] Viz Boeck, No. 146; Barboux, str. 53, 155; Calvo, V. § 3033; Dupuis, No. 262; Hall, § 269; Westlake, II. str. 309. Viz rovněž článek 3 neratifikované Haagské konvence XII.

[4] Viz *Deutsche Juristen-Zeitung* (1915), str. 456. Viz rovněž hamburský případ *The Indian Prince*, *A. J.*, X. (1916), str. 930—935.

[5] O této otázce viz Garner, I. §§ 228—243; *A. J.*, XI. (1915), str. 666—680; Minor v *Proceedings of the American Society of International Law*, X. (1916), str. 51 až 60; Hyde, tamtéž XI. (1917), str. 26—35; Perrinjacquet v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 117—203.

Z toho důvodu se rozšířilo přesvědčení, že ponorka nesmí nikdy ničiti zajatou loď obchodní. Ale prakse ústředních mocností byla za světové války docela jiná. Německé ponorky, i před tím, než byl dán obecný rozkaz torpedovati bez výstrahy všechny nepřátelské lodi obchodní ve válečné oblasti, kterou Německo prohlásilo kolem britských ostrovů[1], zničily několik anglických jimi ukořistěných lodí, davše lhůtu deseti minut mužstvu, aby spustilo záchranné čluny a opustilo loď. Ačkoliv v těchto případech nikdo nepřišel o život, poněvadž mužstvo bylo buď zachráněno loďmi, které potkalo, nebo jinak dostihlo břehu, bylo přece vydáno značnému nebezpečí. Po únoru 1915 torpedovaly německé ponorky často jak nepřátelské, tak neutrální lodi obchodní a tím byla způsobena značná ztráta na životech. Nejhroznější byl případ *Lusitanie*, zaoceánského parníku, který byl torpedován 7. května 1915, blíže irského pobřeží, kdy zahynulo přes 1100 nebojujících mužů, žen a dětí. Na neštěstí to byl však pouze jeden z mnohých[2].

Vykoupení kořisti.

§ 195. Ačkoliv zpravidla mají být ukořistěné lodi předváděny před kořistní soud, nezakazuje mezinárodní právo vykupování zajaté lodi, buď ihned po zajetí, nebo potom, když byla dopravena do přístavu, ale před přisouzením. Ale prakse přijímati a platiti výkupné, která vznikla v šestnáctém[3] století, je dnes v mnohých zemích zakázána vnitrostátním právem. Tak na př. Velká Britanie zakazuje v § 45 Zákona o námořní kořisti z r. 1864 (Naval Prize Act) vykupování, vyjma v tom případě, když je zvlášť povoleno vládním nařízením (Order in Council). Kde se přijímá výkupné, uzavírá se smlouva o výkupném mezi zajímajícím a velitelem zajaté lodi; tento dá onomu tak zvaný úpis na výkupné (ransom bill), v němž slíbí částku výkupného. Dostane opis úpisu na výkupné, který mu slouží jako průvodní list na ochranu lodi, aby nebyla znovu zajata,

[1] Viz výše I. § 50a.

[2] Autor měl v úmyslu pojednati o německé praksi a odsouditi ji; ale jeho rukopis neudává přesné formy, kterou by byly měly jeho důvody.

[3] Viz Senior v *The Law Quarterley Review*, XXXIV. str. 50.

předpokládajíc, že zachová směr cesty k přístavu, který je uveden v úpise. Aby bylo zabezpečeno placení výkupného, může býti zadržen důstojník zajaté lodi jako rukojmí; jinak všechno mužstvo má být osvobozeno zároveň s lodí, neboť výkupné se platí za vrácení ukořistěné lodi i za propuštění mužstva ze zajetí. Dokud není výkupné zaplaceno, může býti rukojmí držen v zajetí. Ale je výlučně věcí vnitrostátního práva dotyčného státu, aby rozhodlo, může-li zajímající podati žalobu na zaplacení výkupného, není-li toto zaplaceno dobrovolně[1]. Je-li zajímající loď sama zajata i s rukojmím nebo s úpisem na výkupné, je rukojmí osvobozen a úpis ztrácí svou platnost a nemusí být zaplacen[2].

§ 196. Kořist je ztracena: 1. Jestliže ji zajímající úmyslně opustí, 2. unikne-li, jsouc zachráněna[3] vlastním mužstvem nebo 3. je-li zajata zpět. Vlastnictví ke kořisti, kterého nabývá podle mezinárodního práva válčící, jehož síly ji zajaly, předpokládajíc, že kořistní soud potvrdí zajetí, pozbývá se, je-li kořist ztracena, a zdá se zřejmým a vnitrostátní právo všude to uznává, že titul bývalých majitelů oživuje *ipso facto*, jakmile se zajaté nepřátelské lodi obchodní podaří uniknouti. Ale jiný případ nastává, jestliže opuštěnou loď ukořistěnou, jejíž posádka byla naloděna na loď zajímající, potom potká a zmocní se jí neutrální loď nebo loď jejího vlastního státu. Zajisté, že není věcí mezinárodního práva, aby rozhodovalo, zda ožije opuštěním původní vlastnictví; to je věcí práva vnitrostátního.

Ztráta kořisti, zvláště zpětné zajetí.

Případ zpětného zajetí se rovněž liší od uniknutí. Zde rovněž musí vnitrostátní právo rozhodnouti, ožije-li dřívější vlastnictví nebo ne, neboť mezinárodní právo stanoví pouze

[1] O britské praksi před Zákonem o námořní kořisti z r. 1864 viz *Cornu v. Blackburne*, (1781) 2 Douglas 640; *Authon v. Fisher*, (1782) 2 Douglas 649 pozn.: *The Hoop* 1 C. Rob. 201; Hall, § 151 a o praksi americké *Goodrich and De Forest v. Gordon*, (1818) 15 Johnson 6.

[2] O výkupném pojednává velice jasně Senior v *Law Quarterly Review*, XXXIV. str. 49—62; viz rovněž Twiss, II. §§ 180—183; Boeck, Nos. 257—267; Dupuis, Nos. 269—277.

[3] Viz Gregory v *A. J.*, XI. (1917), str. 315—326.

normu, že při zpětném zajetí připadá vlastnictví lodi na válčícího, jehož síly loď zpět ukořistily. Vnitrostátní právo jednotlivých států upravilo věc různě. Tak pro Velkou Britanii stanoví § 40 Zákona o námořní kořisti z r. 1864, že zpět zajatá loď, jestliže jí zajimatel neužíval jako lodi válečné, má být vrácena dřívějšímu majiteli, zaplatí-li tento osminu až čtvrtinu její ceny, podle rozhodnutí kořistního soudu, jakožto odměnu za zachránění, ať je loď zpět ukořištěna před tím, kdy nepřátelský soud kořistní potvrdil zajetí nebo po tom. Jiné státy vrací zpět zajatou loď pouze tehdy, stane-li se zpětné zajetí do čtyřiadvaceti hodin[1] po zajetí, nebo dříve než je zajatá loď dopravena do nepřátelského přístavu, nebo dříve než je prohlášena za propadlou nepřátelským soudem kořistním.

Osud kořisti.

§ 197. Zajetím, po němž následuje prohlášení za propadlé kořistním soudem, stává se zajatá nepřátelská loď i zajaté nepřátelské zboží[2], jak už jsme vysvětlili, majetkem válčícího, jehož síly zajetí provedly. Ale podle Pařížské deklarace neutrální zboží, vyjma kontraband, které se nachází na nepřátelských lodích, nesmí být prohlášeno propadlým. Nicméně však platí presumpce[3], že všechno zboží na nepřátelských lodích je nepřátelské, ledaže si na ně jako na neutrální činí nárok neutrální majitelé; mimo to jedině neutrální zboží obchodní jest vyňato z konfiskace, nikoliv však jiné neutrální statky mimo zboží obchodní[4]. Dále neutrální zástavní věřitelé, mající hypotéku[5] neb zástavu[6] na nepřátelské lodi nebo na nepřátelském nákladě, nemají nároků na odškodné z výtěžku jejich prodeje.

Co se stane s ukořistěnou lodí, když byla prohlášena za

[1] Na příklad Francie: viz Dupuis, Nos. 278—279.

[2] Ovšem, nezáleží na tom, bylo-li toto zboží zajato na lodích nepřátelských nebo na lodích obchodních, které plují pod vlajkou válčícího, který je zajal. Viz výše §§ 102, 177 pozn.

[3] Viz výše § 90.

[4] *The Schlesien*, (1914) 1 B. a C. P. C. 13.

[5] *The Marie Glaeser*, (1914) 1 B. a C. P. C. 38; [1914] P. 218 a německý případ s *The Fenix*. *Z. V.*, IX. (1915), str. 103, a *A. J.*, X. (1916), str. 909.

[6] *The Odessa*, (1914) 1 B. a C. P. C. 163, 554.

propadlou, o tom nerozhoduje mezinárodní právo, nýbrž právo vnitrostátní. Válčící může odevzdati ukořistěnou loď těm, kdo ji zajali, nebo si ji může ponechati, nebo ji může prodati a rozděliti celý výtěžek nebo část mezi zajímající, nebo mezi členy námořnictva vůbec. Pro Velkou Britanii zřídil Zákon o námořní kořisti z r. 1918[1] kořistní fond námořní, do kterého plyne výtěžek z prodeje určitých ukořistěných lodí a nákladu, a ze kterého se rozděluje kořistné členům válečného loďstva a námořnictva. Koupí-li neutrální poddaný zajatou loď potom, když byla prohlášena za propadlou, nemůže na ni ovšem útočiti válčící, jehož poddanému dříve náležela a zajmouti ji; koupí-li ji však nepřátelský poddaný a je-li potom zajata, může být vrácena dřívějšímu majiteli.[2]

§ 198. Obchodní lodi, které patří poddaným neutrálních států, ale plují pod vlajkou nepřátelskou, mají ráz nepřátelský[3] a mohou tedy být zajaty a prohlášeny propadlými. To se sotva dotýká lodí, které patří poddaným států vnitrozemských, poněvadž tyto, nemajíce žádné námořní vlajky, musejí plouti pod vlajkou jiného státu[4] a jsou tedy v případě války vydány zajetí.

Lodi, které patří poddaným neutrálních států, ale plují pod vlajkou nepřátelskou.

§ 199. Mimo to loď, která pluje pod neutrální vlajkou, může být zajata a prohlášena propadlou, jestliže z důvodů, uvedených v §§ 89 a 91, má ráz nepřátelský.

Lodi, které plují pod vlajkou neutrální.

§ 200. Co se týká zboží, určeného nepřátelským poddaným, které však bylo *in transitu* prodáno poddaným států neutrálních, není jednotné prakse a stanovisko jednotlivých států jsme uvedli výše v § 92.

Zboží prodané neutrálům *in transitu*.

IV.

NÁSILÍ PROTI OSOBÁM NEPŘÁTELSKÝM.

Viz literaturu uvedenou na začátku § 107. Viz rovněž Bonfils, Nos. 1273 až 1273[3] a Schramm, § 16.

[1] 8 & 9 Geo. V. c. 30.
[2] Viz výše § 196.
[3] Viz výše § 89.
[4] Viz výše díl I. § 261.

Násilí proti bojujícím.

§ 201. Co se týká zabíjení a zraňování bojujících ve válce námořní a prostředků, kterých se k tomu účelu užívá, o tom jsou zvykové normy mezinárodního práva, podle kterých mohou být jen takoví bojující zabiti nebo raněni, kteří mohou a chtějí bojovat, nebo kteří odporují zajetí. Muži neschopní pro nemoc nebo zranění, nebo takoví, kteří složí zbraň a vzdají se, nebo neodporují zajetí, musí být ušetřeni, vyjma v případě krajní nutnosti nebo represalií. Jed a takové zbraně, střely a materiál, které působí zbytečné útrapy, jsou zakázány, rovněž i zabíjení a zraňování zrádným způsobem[1]. Deklarace petrohradská[2] a Haagská deklarace, zakazující užívání rozpínavých (dum-dum)[3] kulek, platí ve válce námořní jako ve válce pozemní, rovněž jako Haagská deklarace o střelách a výbušných látkách, vrhaných z balonů, a o střelách, které rozšiřují dusivé nebo otravné plyny[4].

Všichni válčící a rovněž všichni důstojníci a členové mužstva zajatých lodí obchodních mohli se státi dříve[5] válečnými zajatci. Podle článků 5 až 7 Konvence XI. Druhé haagské konference[6] ti členové mužstva zajatých obchodních lodí, kteří jsou poddanými neutrálních států, nemohou se nikdy státi válečnými zajatci; ale kapitán, důstojníci a členové mužstva, kteří jsou poddanými nepřátelského státu, a dále kapitán a důstojníci, i když jsou poddanými neutrálních států, mohou se státi válečnými zajatci v tom případě, když odmítli propuštění na čestné slovo. Za světové války nebyla tato konvence závaznou, poněvadž nebyli všichni válčící při ní smluvními stranami a nepřátelští poddaní, kteří byli členy mužstva obchodních lodí, stávali se válečnými zajatci. Jakmile takoví zajatci přistanou, jsou

[1] Viz odpovídající pravidla pro válčení na zemi, o kterých se jedná výše v §§ 108–110. Viz rovněž *U. S. Naval War Code*, článek 3.

[2] Viz výše § 111.

[3] Viz výše § 112.

[4] Viz výše §§ 113, 114.

[5] To se téměř všeobecně uznávalo, ale hrabě Bismarck za války francouzsko-německé odmítl to uznati (viz dále § 249) a stejně někteří němečtí spisovatelé, jako na příklad Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 479 pozn. 6.

[6] Viz výše § 85.

podřízeni článkům 4 až 20 haagských Pravidel; ale dokud jsou na palubě, musí se jednání s nimi říditi podle starého zvykového práva mezinárodního, že se zajatci je třeba jednati lidsky[1], nikoliv jako se zločinci. Mimo to haagská Konvence o přizpůsobení zásad ženevské konvence námořnímu válčení stanoví některé zvláštní normy o trosečnících, raněných a nemocných, kteří tím, že upadli do rukou nepřátelských, stávají se válečnými zajatci[2].

Násilí proti nebojujícím členům námořních sil.

§ 202. Právě jako vojenské síly se skládají z bojujících a nebojujících, tak také jsou složeny námořní síly válčících. Nebojující, jako na příklad topiči, lékaři, duchovní, členové nemocničního personálu a pod., kteří se neúčastní boje, nemohou být přímo napadeni a zabiti nebo zraněni[3]. Ale jsou vydáni každému poškození, které je nepřímým následkem útoků jejich lodí nebo útoků na jejich loď a zajisté mohou se státi válečnými zajatci, leč by byli členy personálu náboženského, lékařského a nemocničního, kteří jsou podle článku 10 Haagské konvence X.[4] nedotknutelni.

Násilí proti nepřátelským jednotlivcům, kteří nepatří k námořním silám.

§ 203. Rovněž nepřátelští jednotlivci, kteří nejsou členy námořních sil vůbec, ale jsou na nepřátelské lodi napadené nebo zajaté, jestliže a pokud se nezúčastní boje, nemohou být přímo napadeni a zabiti nebo zraněni, ačkoliv jsou vydáni každému nebezpečí, které je nepřímým následkem útoku na loď nebo jejího útoku. Jsou-li to pouze soukromí jednotlivci, mohou se státi válečnými zajatci[5] pouze výjimečně a za stejných okolností jako soukromí jednotlivci na obsazeném území. Nicméně však dokud jsou na zajaté lodi, jsou podřízeni disciplině zajímajícího. Všechna omezující opatření proti nim, která jsou nutná, jsou tudíž po právu, jakož i tresty v případě, že se nepodvolí zákonným rozkazům velícího důstojníka. Jsou-li to nepřátelští úředníci v důležitém postavení[6], mohou se státi válečnými zajatci.

[1] Viz Holland, *Prize Law*, § 249 a *U. S. Naval War Code*, články 10, 11.

[2] Viz dále § 205.

[3] Viz *U. S. Naval War Code*, článek 3.

[4] Viz dále § 209.

[5] Viz Schramm, § 16: viz rovněž *U. S. Naval War Code*, článek 11 a výše § 116.

[6] Viz výše § 117.

V.

ZACHÁZENÍ S RANĚNÝMI A S TROSEČNÍKY.

Perels, § 37 — Pillet, str. 188—191 — Westlake, II. str. 185—189 — Moore, VII. § 1178 — Hershey, Nos. 408—422 — Bernsten, § 12 — Bonfils, Nos. 1280—1280[9] — Pradier-Fodéré, VIII. No. 3209 — *U. S. Naval War Code*, články 21—29 — Ferguson. *The Red Cross Alliance at Sea* (1871) — Honette, *De l'Extension des Principes de la Convention de Genève aux Victimes des Guerres maritimes* (1892) — Cauwès, *L'Extension des Principes de la Convention de Genève aux Guerres maritimes* (1899) — Holls, *The Peace Conference at the Hague* (1900), str. 120—134 — Boidin, str. 248—262 — Dupuis, *Guerre*, Nos. 82—105 — Meurer, II. §§ 74—87 — Higgins, str. 382—394 — Lémonon, str. 526—554 — Nippold, II. § 33 — Scott, *Conferences*, str. 599—614 — Takahashi, str. 375—385 — Wehberg, § 10 — Garner, I. §§ 319—327 — Fauchille v *R. G.*, VI. (1899), str. 291—302 — Bajer v *R. G.*, VIII. (1901), str. 225—230 — Renault v *A. J.*, II. (1908), str. 295—306 — Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 73—87 a v *The Law Quarterly Review*, XXVI. (1910), str. 408—414. Viz rovněž literaturu uvedenou na začátku § 118.

Přizpůsobení ženevské konvence válčení na moři.

§ 204. Brzo po ratifikování ženevské konvence uznávala se obecně nutnost, přizpůsobiti její zásady válčení na moři, a mezi neratifikovanými dodatečnými články z r. 1868 bylo devět, které k tomu směřovaly[1]. Toho však bylo dosaženo až na Haagské konferenci r. 1899 konvencí[2], která měla čtrnáct článků. Tato konvence byla nahrazena na Druhé haagské konferenci Konvencí X. o přizpůsobení zásad ženevské konvence válčení na moři, která obsahuje dvacet osm článků. Byla podepsána, ačkoliv s některými výhradami všemi mocnostmi, zastoupenými na konferenci, mimo Nicaraguu, která přistoupila později, a byla ratifikována s výhradou nebo bez ní, většinou signatárních mocností. Stanoví pravidla o raněných, nemocných, trosečnících, padlých; o lodích nemocničních; o odděleních pro nemocné na válečných lodích; o zřetelné barvě a odznaku lodí nemoc-

[1] Viz výše § 118 a díl I. § 560.

[2] Martens, *N. R. G.*, 2. ser. XXVI. str. 979.

ničních; o neutrálních lodích, které naloďují válčící raněné, nemocné nebo trosečníky; o duchovním, lékařském a nemocničním personálu zajatých lodí; o provádění konvence a zamezování zneužívání a porušování.

§ 205. Zajímající musí respektovati a ošetřovati vojáky, námořníky a jiné osoby úředně přidělené loďstvu nebo armádě, ať je jejich národnost jakákoliv, jsou-li přijati na loď jako nemocní nebo ranění (čl. 11). Všichni nepřátelští trosečníci, nemocní nebo ranění, kteří padnou do moci válčícího, jsou válečnými zajatci. Zajímající má na vůli rozhodnouti, mají-li zůstati na lodi nebo být posláni do přístavu jeho státu, nebo do přístavu neutrálního, nebo dokonce do nepřátelského. Jsou-li posláni do přístavu nepřátelského, nemohou znovu sloužiti ve válce (čl. 14). Jsou-li vyloděni v neutrálním přístavu se svolením místních úřadů, musí je neutrální stát střici, aby se neúčastnili znovu války[1] (čl. 15). Po každém utkání musí oba válčící, pokud dovolují vojenské zájmy, učiniti opatření pro hledání trosečníků, raněných a nemocných, a chrániti je od loupení a zlého nakládání (čl. 16). Musí poslati nepřátelským úřadům seznam jmen nepřátelských nemocných a raněných, které sebrali, a informace o internování, přemístění, přijetí do nemocnice, a o úmrtí mezi nemocnými a raněnými, kteří jsou v jejich rukách. Musí rovněž poslati všechny předměty v osobním užívání, šperky, dopisy atd., které najdou na zajatých lodích, aby byly doručeny osobám, kterým jsou určeny (čl. 17). Ranění, nemocní a trosečníci.

§ 205 a. Po každém utkání musí oba válčící, pokud vojenské zájmy dovolí, učiniti opatření na ochranu padlých před loupením a zlým nakládáním, a musí dohlédnouti, aby pohřbení, ať na zemi nebo na moři nebo ohněm, předcházelo pečlivé vyšetření, aby se zjistilo, zdali život skutečně uhasl (čl. 16). Musí poslati nepřátelským úřadům vojenské známky nebo důkazy totožnosti, které najdou u padlých; musí rovněž poslati předměty osobního užívání, šperky, dopisy atd., které zanechali ranění a nemocní, Zacházení s padlými.

[1] Viz dále § 348a.

zemřelí v nemocnici, aby byly doručeny osobám, jimž jsou určeny (čl. 17).

Nemocniční lodi.

§ 206. Je třeba rozeznávati tři různé druhy nemocničních lodí — totiž vojenské lodi nemocniční; nemocniční lodi, vypravené soukromými jednotlivci nebo pomocnými společnostmi válčících; a nemocniční lodi vypravené soukromými jednotlivci a pomocnými společnostmi neutrálními.

(1) Vojenské nemocniční lodi (čl. 1) jsou lodi, postavené nebo určené státy zvláště a jedině pro pomoc raněným, nemocným a trosečníkům. Jména jejich musí být sdělena válčícím na začátku nebo během války, ale v každém případě dříve, než se jich užije. Válčící je musí respektovati, nesmějí je zajati, dokud trvá nepřátelství; lodi takové nemají postavení válečných lodí, dokud kotví v neutrálním přístavě.

(2) Nemocniční lodi, vypravené zcela nebo částečně nákladem soukromých jednotlivců nebo pomocných společností, úředně uznaných, kteří a které jsou poddanými *válčících,* musí být rovněž respektovány (čl. 2) a jsou vyňaty ze zajímání, předpokládajíc, že domovský stát jim dal úřední pověření a zvláštní průkaz, a oznámil jejich jména druhému válčícímu na začátku nebo během války, a v každém případě dříve než se jich užilo.

(3) Nemocniční lodi, vypravené zcela nebo částečně nákladem soukromých jednotlivců nebo úředně uznaných pomocných společností států *neutrálních* (čl. 3) musí být rovněž respektovány a jsou vyňaty ze zajímání, předpokládajíc, že se podřídily kontrole jednoho z válčících, s předcházejícím svolením jejich vlastní vlády a s úředním pověřením válčícího, a jestliže jejich jména byla podobně oznámena.

Podle článku 4 musí každá nemocniční loď poskytnouti pomoc a podporu raněným, nemocným a trosečníkům obou válčících. Příslušným vládám se zakazuje užívati jich pro jakékoli účely vojenské. Jejich velitelé nesmějí nikterak másti pohyby bojujících, a za bitvy nebo po ní jednají na vlastní odpovědnost a nebezpečí. Oba válčící mají právo kontroly a prohlídky nad každou nemocniční lodí, mají právo od-

mítnouti jejich pomoc, rozkázati jim, aby se vzdálily, uložiti jim určitý směr plavby, ustanoviti na lodi svého komisaře a zadržeti je dočasně, jestliže toho důležité okolnosti vyžadují.

Ochrana, na kterou mají nemocniční lodi nárok, přestává, užívá-li se jich k vykonávání činů škodlivých nepříteli (čl. 8). Ale neztrácí se z té pouhé příčiny, že její mužstvo je ozbrojeno za tím účelem, aby udržovalo pořádek a chránilo raněných a nemocných, nebo proto, že je na lodi aparát bezdrátové telegrafie. Avšak každá válečná loď obou válčících může, podle článku 12 (proti němuž Velká Britanie učinila ohrazení ve formě výkladu), žádati, aby byli vydáni ranění, nemocní nebo trosečníci, kteří jsou na nemocniční lodi kteréhokoliv druhu.

Jest litovati toho, že v praksi se staly případy zneužívání nemocničních lodí pro účely vojenské. Tak r. 1905 za války rusko-japonské *Orel*[1] (též „Aryel" zvaný), ruská nemocniční loď, byla zajata a prohlášena za propadlou japonským soudem kořistním, protože prokázala, sloužíc jako nemocniční loď, určité služby ruskému loďstvu, jež se rovnaly jejímu použití pro účely vojenské. Dále r. 1915 za války světové německá nemocniční loď *Ophelia*[2] byla zajata a prohlášena za propadlou britským soudem kořistním, protože byla sice vypravena jako loď nemocniční, ale také jako loď signálová pro účely vojenské.

Horší než zneužívání nemocničních lodí pro účely vojenské byl promyšlený postup, sledovaný Německem[3] za světové války, potápěti ihned bez kontroly a prohlídky všechny nemocniční lodi, které zastalo v určitých oblastech vodních. V únoru 1917 Německo obvinivši Velkou Britanii a Francii, že užívá nemocničních lodí pro dopravu vojska a střeliva a že i jinak porušuje Haagskou konvenci X. (ob-

[1] Viz Takahashi, str. 620—625; Hurst, II. str. 354; a Higgins, *op. cit.*, str. 74, a v *The Law Quarterly Review*, XXVI. (1910), str. 408.

[2] 1 B. a C. P. C. 210; 2 B. a C. P. C. 150.

[3] Viz Des Goutes v *R. G.*; XXIV. (1917), str. 469—486.

vinění, jež byla bez odkladu vyvrácena), německá vláda prohlásila, že „nestrpí žádné nepřátelské lodi nemocniční v anglickém průplavu (La Manche) nebo v krajích Severního moře“ [1]. V březnu téhož roku vznesše nová obvinění, prohlásili, že nepřátelské nemocniční lodi, s kterými se setkají v určitých oblastech moře Středozemního, „bude německé námořní vojsko považovati za válčící“ a bude na ně „ihned útočiti“ [2]. Dokonce i před těmito vyhláškami útočily německé ponorky na nemocniční lodi; po nich byly svobodně potápěny bez výstrahy, kontroly nebo prohlídky a často s velkými ztrátami na životech. Mezi mnoha obětmi tohoto jednání byly *Asturias*, *Gloucester*, *Castle*, *Donegal*, *Lanfranc*, *Dover Castle*, *Rewa*, *Glenart Castle* a *Leandovery Castle* [3].

Nemocniční lodi v neutrálních přístavech.

§ 206a. R. 1904 [4] sešla se v Haagu mezinárodní konference, aby vymezila postavení nemocničních lodí, které vplují do neutrálních přístavů. Konvence, při níž Velká Britanie nebyla smluvní stranou, byla podepsána 21. prosince 1904 a ustanovovala, že nemocniční lodi, které vyhovují podmínkám haagské konvence, mají býti osvobozeny od státních poplatků a dávek, ale nicméně podléhati prohlídce a jiným formalitám podle zákonů, platných v dotyčném přístavu.

Oddělení pro nemocné.

§ 206b. Podle článku 7 Haagské konvence X. musí být v případě bitvy oddělení pro nemocné na válečné lodi pokud možno respektováno a šetřeno. Tato oddělení a materiál, který k nim patří, zůstávají podřízeny právu válečnému; nesmí se jich však užívati k jinému účelu, než k tomu, k jakému byly původně určeny, dokud jich je třeba pro

[1] *Parl. Papers*, Misc., No. 16, (1917), Cd. 8692, str. 4. Zdá se, že Němci pouze při jedné příležitosti použili práva zastaviti a podrobiti prohlídce nemocniční loď, které dává válčícím článek 4 Haagské konvence X., a tehdy nenašli nic, co by potvrzovalo jejich obvinění. Kdyby byla pravdivá jejich tvrzení o vládách spojeneckých, byli by je mohli nesporně dokázati, používajíce tohoto článku.

[2] Tamtéž, str. 6.

[3] Podrobnosti v Garnerovi, I. §§ 320—326, který se zmiňuje o různých neúspěšných pokusech, zastaviti německou praksi.

[4] Viz výše díl I. § 592.

raněné a nemocné. Jestliže toho však vyžaduje vojenská situace, může jich velitel, do jehož moci upadly, použíti k účelům jiným, předpokládajíc, že se dříve řádně postaral o umístění raněných a nemocných na lodi se nacházejících. Ochrana, které požívají oddělení pro nemocné, přestává, užívá-li se jich k vykonávání činů, škodlivých nepříteli (čl. 8). Ale neztrácí se proto, že je mužstvo ozbrojeno, aby chránilo raněných a nemocných.

Zřetelná barva a odznak nemocničních lodí.

§ 207. Všechny vojenské nemocniční lodi musí být vně bíle natřeny, s vodorovným zeleným pruhem asi v šíři jednoho a půl metru. Ostatní nemocniční lodi musí být rovněž vně bíle natřeny, ale s vodorovným pruhem červeným. Loďky a malé čluny nemocničních lodí, kterých se užívá pro nemocniční práce, musí být rovněž bíle natřeny. Vedle toho, že jsou natřeny zřetelnou barvou, musí vyvěsit nemocniční lodi (čl. 5) vedle své státní vlajky bílý prapor s červeným křížem, ustanovený ženevskou konvencí[1]. Náleží-li neutrálnímu státu, musí vyvěsiti na hlavním stěžni také státní vlajku válčícího, pod jehož kontrolou pracují. Význačných znaků nemocničních lodí nikdy se nesmí užívat pro jiné účely. Všechny nemocniční lodi, které se chtějí zabezpečiti za noci před zasahováním druhých lodí, nač mají právo, musí se svolením válčícího, kterého provázejí, učinit příslušná opatření, aby jejich zvláštní zbarvení bylo dostatečně patrné.

Neutrální lodi které pomáhají raněným, nemocným a trosečníkům.

§ 208. Je třeba činiti rozdíl mezi neutrálními loďmi válečnými a soukromými loďmi, které pomáhají nemocným, raněným a trosečníkům.

(1) Jestliže válečné lodi přijmou na palubu raněné, nemocné nebo trosečníky, musí, pokud možná, učiniti opatření, aby se znovu neúčastnili operací válečných (čl. 13). Nesmějí jich však vydati protivníku, nýbrž musí je zadržeti až do konce války[2].

[1] Není námitek, aby mimokřesťanské státy, které z důvodů náboženských odmítají kříž, neužívaly jiného odznaku. Tak Turecko si zajistilo právo užívati červeného půlměsíce, a Persie červeného slunce.

[2] Viz dále § 348.

(2) Neutrální lodi obchodní[1], jachty nebo čluny, které z vlastní vůle zachránily nemocné, raněné nebo trosečníky, nebo které takové muže přijaly na palubu na výzvu válčícího, musí podle článku 9 požívati zvláštní ochrany a určitých výhod. V žádném případě nesmějí být zajaty pouze proto, že jsou na nich takové osoby. Ale s výhradou zvláštních slibů, jež jim byly učiněny, mohou být zajaty, dopustí-li se nějakého porušení neutrality. Mimo to podle článku 12[2] každá válečná loď kteréhokoliv válčícího může na nich žádati vydání raněných, nemocných nebo trosečníků, jež dopravují.

Personál duchovní, lékařský a nemocniční.

§ 209. Konvence X. ustanovuje, že duchovní, lékařský a nemocniční personál každé zajaté lodi jest nedotknutelný a že jeho členové se nestávají válečnými zajatci, nýbrž musí pokračovati v konání svých povinností, dokud by bylo potřeba. Konají-li své povinnosti, má jim válčící, do jehož rukou upadli, dávati stejnou mzdu a stejný plat, jaký patří osobám téže hodnosti v jeho vlastním loďstvu. Mohou opustiti loď, uzná-li to vrchní velitel za možné a při svém odchodu mohu s sebou vzíti všechno lékařské nářadí a nástroje, které jsou jejich soukromým majetkem (čl. 10).

Používání Konvence X. a zamezení zneužívání.

§ 209a. Předpisy Konvence X. jsou závazné pouze tehdy, je-li válka válkou výhradně mezi smluvními mocnostmi (čl. 18). V případě operací válečných mezi vojskem pozemním a námořním platí její předpisy pouze pro síly, které jsou na lodi (čl. 22). Smluvní mocnosti se zavázaly v případě, že by jejich trestní právo nevyhovovalo, vydati předpisy, nebo předložiti svým zákonodárným sborům osnovy, které by zamezovaly jednotlivé činy loupení nebo zlého nakládání s raněnými a nemocnými v námořním vojsku a podle nichž by bylo trestáno neoprávněné užívání zřetelných odznaků nemocničních lodí (čl. 21).

[1] Viz dále § 348a.

[2] Proti čemuž podala Velká Britanie ohrazení ve formě výkladu.

VI.

VYZVĚDAČSTVÍ, ZRADA, VÁLEČNÉ LSTI.

Viz vedle literatury uvedené na začátku §§ 159 a 163, Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3157 a Bentwich v *The Journal of the Society of Comparative Legislation*, New. ser. X. (1910), str. 243—249.

Vyzvědačství a zrada.

§ 210. Vyzvědačství[1] a válečná zrada mají tak velkou úlohu ve válčení námořním, jako ve válčení na zemi[2] ale může se jich užívati. Haagská Pravidla pojednávají pouze o válce na zemi, není tedy po právu závazku, souditi vyzvědače ve válčení námořním před válečným soudem podle článku 30, ačkoliv je to radno.

Válečné lsti.

§ 211. Podle zvykového práva jsou válečné lsti v námořní válce dovoleny ve stejné míře, jako ve válce pozemní; věrolomnost je vyloučena.

Co se týká užívání falešné vlajky, většina spisovatelů považuje za zcela zákonné, užije-li válečná loď neutrální nebo nepřátelské vlajky, 1. když pronásleduje loď nepřátelskou, 2. když se snaží uniknouti, a 3. za účelem vlákání nepřátelské lodi ve srážku[3]. Na druhé straně obecně se uznává, že přímo před útokem musí loď vztyčiti svoji

[1] O případu *The Haimum* viz dále § 356.

[2] Viz výše §§ 159—162.

[3] Užívání falešné vlajky se strany válečného křižníku je analogické užívání nepřátelské vlajky a pod. ve válce pozemní; viz výše § 164. Britská praksе — viz Holland, *Prize Law*, § 200 — dovoluje užívání falešných barev. *U. S. Naval War Code*, článek 7, zakazuje je naprosto, ale ještě r. 1898 za války se Španělskem užily dva americké křižníky španělské vlajky (viz Perels, str. 183). Za války mezi Tureckem a Ruskem, r. 1877, užívaly ruské válečné lodi v Černém moři italské vlajky (viz Martens, II. § 133, str. 566). Užívání neutrální nebo nepřátelské vlajky považují za zákonné mezi jinými Ortolan, II. str. 29; Fiore, III. Nos. 1340; Perels, § 35, str. 183; Pillet, str. 116; Bonfils, No. 1274; Calvo, IV. 2106; Hall, § 187. Viz též Pillet v *R. G.*, V. (1898), str. 444—451. Ale důvody proti užívání falešné vlajky viz Pradier-Fodéré, VI. No. 2760 a Wehberg, str. 261—262. O tom, má-li obchodní loď válčícího právo užívati falešné vlajky, jednala vláda britská s vládou Spojených států za války světové. Viz *Parl. Papers*, Misc. No. 6 (1915), Cd. 7816.

státní vlajku. Halleck[1] vypravuje tyto případy: R. 1783 *Sybille*, francouzská fregata o třiceti osmi dělech, vylákala britskou válečnou loď *Hussar*, vyvěsivši britskou vlajku, a dávajíc si tvářnost kořisti britského zajimatele, octnuvší se v tísni. Když se *Hussar* přiblížil, aby jí pomohl, začala ihned útočit, aniž vyvěsila francouzskou vlajku, byla však přemožena a zajata. Velitel *Hussara* potom veřejně zlomil meč velitele *Sybille*, kterého správně obviňoval z věrolomnosti; ačkoliv francouzský velitel byl osvobozen, když byl potom souzen francouzskou vládou. R. 1813 provedli dva obchodníci newyorští plán zničiti britskou válečnou loď *Ramillies* tímto způsobem: Naložili na palubu škuneru několik sudů mouky a mimo to několik sudů střelného prachu, od nichž vedl lunt k jakémusi kohoutku, který pomocí hodinového stroje měl spustiti v určitou dobu, na kterou byl nařízen; škuner se přiblížil k *Ramillies* tak, aby byl zajat. *Ramillies* vyslal člun se třinácti muži a s poručíkem, aby škuner přejali. Nato mužstvo škuneru loď opustilo, a tento vybuchl, když poručík se svými muži byl na palubě.

Vattel[2] vypravuje následující případ věrolomnosti: R. 1755 za války mezi Velkou Britanií a Francií objevila se nedaleko Calais britská válečná loď a dávala znamení, že potřebuje pomoci, a zajala pak francouzskou šalupu a několik námořníků, kteří jí přišli na pomoc. Vattel sám nebyl jist, stal-li se tento případ opravdu, nebo byl-li vymyšlen. Ale není pochyby, stal-li se opravdu, že je to příklad věrolomnosti, jaká se nedovoluje.

Na druhé straně, toto je dokonale oprávněná lest, která se stala za světové války. Koncem října r. 1914 německý křižník *Emden*, skrývaje svou totožnost nastrojeným čtvrtým komínem a japonskou vlajkou, proplul kolem strážní lodi v přístavu Penang v malajských státech, neodpovídal na její signály, připlul plnou parou k ruskému křižníku *Zemshug* a tu, stáhnuv japonskou vlajku a vyvěsiv německou vlajku, zahájil palbu a ruskou loď torpedoval.

[1] Díl I. str. 568. [2] Díl III. § 178.

VII.

REKVISICE, KONTRIBUCE, BOMBARDOVÁNÍ.

Hall, § 140 — Lawrence, § 204 — Westlake, II. str. 182—184 — Moore, VII. §§ 1166—1174 — Hershey, No. 427 — Taylor, § 499 — Bonfils, Nos. 1277—1277[1] — Despagnet, Nos. 618—618 bis — Fiore, *Code*, Nos. 1655—1664 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3153—3154 — Nys, III. str. 392—396 — Pillet, str. 117 — Perels, § 35, str. 181 — Holland, *Studies*, str. 96—111 — Dupuis, Nos. 67—73, a *Guerre*, Nos. 42—47 — Barclay, *Problems*, str. 51 — Higgins, str. 352 až 357 — Lémonon, str. 503—525 — Bernsten, § 7, III. — Boidin, str. 201—215 — Nippold, II. § 28 — Scott, *Conferences*, str. 587 až 598, a v *A. J.*, II. (1908), str. 285—294 — Wehberg, str. 93—97 — Garner, I. §§ 273—278.

Rekvisice a kontribuce v městech pobřežních.

§ 212. Pokud vím, nestal se žádný případ v Evropě[1], že by námořní síly byly uložily nepřátelským pobřežním městům rekvisice nebo kontribuce. Otázka, jsou-li oprávněny, byla dána před delší dobou článkem francouzského admirála Aube, o válčení na moři v budoucnosti, který vyšel r. 1882 v „*Revue des Deux Mondes*“[2]. Aube ukazoval, že jedním z úkolů loďstva bude útočiti a bombardováním ničiti opevněná a neopevněná vojenská a obchodní nepřátelská města pobřežní, nebo alespoň bez milosrdenství je nutiti, aby se podrobily rekvisicím a kontribucím. Za britských námořních manévrů r. 1888 a 1889 byly uloženy pomyslné kontribuce několika pobřežním městům, a to dalo podnět Hallovi[3], aby pečlivě uvážil, za jakých podmínek by v námořní válce byly rekvisice a kontribuce po právu. Vycházeje ze zásad o rekvisicích a kontribucích ve válce pozemní, došel k důsledku, že mohou být vybírány i ve válce námořní, jestliže bylo vyloděno vojsko, které se skutečně zmocnilo pobřežního města a usadilo se tam, třebas pouze dočasně, dokud nebylo uloženým rekvisicím a kontribucím vyhověno; že však nemohou být žádné

[1] Holland, *Studies*, zmiňuje se (str. 101) o případě, který se stal v Jižní Americe r. 1871.

[2] Díl I. str. 331.

[3] § 140*.

rekvisice a kontribuce žádány pouhým vzkazem na pevninu, ve kterém se vyhrožuje trestem bombardování v případě zamítnutí. Není pochyby, že Hallovy důvody jsou logicky správné; nebylo však nikterak jisto, jak se na ně dívají námořní mocnosti, dokud se nesešla Druhá haagská konference. Tato konference vytvořila Konvenci (IX.)[1], jejíž dva články — 3 a 4 — jednají o rekvisicích a kontribucích.

Podle článku 3 nehájené přístavy, města, vesnice, obydlí a jiné budovy mohou být bombardovány námořními silami, jestliže místní úřady, byvše formálně vyzvány, odmítnou podvoliti se rekvisicím potřeb a zásob, *nutných* pro *okamžitou* potřebu dotyčných námořních sil. Tyto rekvisice musí být úměrné k možnostem místa; může je žádati pouze velitel dotyčných námořních sil; musí se za ně platiti hotově a není-li to možno pro nedostatek hotových peněz, musí se na ně dáti potvrzení.

Co se týká kontribucí, Konvence IX. nezakazuje přímo jich vymáhání, ale článek 4 výslovně zakazuje bombardování nehájených míst námořními silami pro nezaplacení kontribucí v penězích; v praksi tedy nenastane případ vymáhání kontribucí ve válčení námořním.

Bombardování nepřátelského pobřeží.

§ 213. Není vůbec pochyby, že nepřátelská pobřežní města, která jsou hájena, mohou být bombardována námořními silami, které pracují buď nezávisle, nebo ve spolupráci s obléhající armádou. Ale před Druhou haagskou konferencí z r. 1907 nebyla vyřešena otázka, mohou-li námořní síly bombardovati pobřežní místa *otevřená a nehájená*. Ústav mezinárodního práva r. 1895 na své schůzi v Cambridge ustanovil výbor, který měl věc[2] prozkoumati. Na základě zprávy tohoto výboru doporučil ústav státům

[1] Viz výše díl I. § 568 á.

[2] V posledním vydání tohoto pojednání byly uvedeny zajímavé výňatky z jeho zprávy (viz *Annuaire*, XV. [1896], str. 148—150, 313), kterou sepsal profesor Holland, se schválením holandského generála Den Beer-Portugael, a která byla r. 1896 přednesena na schůzi ústavu v Benátkách. Ale světová válka ubrala jim mnoho na významu.

na uváženou soubor norem, prohlašuje, že právní předpisy o bombardování jsou tytéž ve válce pozemní i námořní.

Prvá haagská konference věc nerozřešila, ale navrhla, aby se o ní uvažovalo na konferenci další. Druhá haagská konference Konvencí IX. stanovila podrobná pravidla o všech sporných bodech:

(1) Bombardování nehájených přístavů, měst, vesnic, obydlí a jiných budov námořními silami, je za všech okolností a poměrů zakázáno (čl. 1). Vymezuje termín „nehájený", článek 1 výslovně uvádí, že „místo nemůže být bombardováno pouze z toho důvodu, že jsou před přístavem zakotveny automatické podmořské miny dotykové", ale Velká Britanie, Francie, Německo a Japonsko podaly proti tomu ohrazení, neboť správně považovaly takové místo za „hájené".

(2) Ačkoliv nehájená místa sama jsou vyňata, přece vojenské továrny, vojenská nebo námořní díla, skladiště zbraní nebo válečného materiálu, dílny nebo zařízení, kterých by mohlo být užito pro potřeby nepřátelského loďstva nebo armády a válečné lodi v přístavu nehájených míst mohou být bombardovány; a bombardující nenese odpovědnosti za nevyhnutelnou škodu, která se tak způsobí nehájenému místu nebo jeho obyvatelům. Zpravidla však musí velitel dříve než sáhne k bombardování těchto závodů, lodí a pod., dáti výstrahu místním úřadům, aby je samy zničily. Pouze v tom případě, je-li z důvodů vojenských nutno jednati bez odkladu a nemůže-li se nepříteli povoliti žádná lhůta, může velitel zahájiti bombardování bez předchozí výstrahy, ale musí učiniti všechna potřebná opatření, aby nehájené místo samo trpělo co možná nejméně (čl. 2).

(3) V tom případě, že nehájená místa nevyhoví zákonným rekvisicím[1], mohou být bombardována.

(4) V případě bombardování musí být učiněna všechna opatření, aby byly ušetřeny budovy, věnované veřejné bohoslužbě, vědě, umění, nebo účelům dobročinným; historické

[1] Viz výše § 212.

památky; nemocnice a místa, kde jsou shromážděni nemocní nebo ranění, jestliže se jich v té době neužívá k účelům vojenským. Aby mohlo útočící vojsko prováděti tento článek, musí být privilegované budovy, památky a místa označena viditelnými značkami, které sestávají z velkých, pevných, pravoúhlých ploch, které jsou úhlopříčkou rozděleny na dva barevné trojúhelníky, z nichž vrchní je černý, spodní bílý (čl. 5). Jestliže to vojenská nutnost neznemožňuje, musí velitel útočícího námořního vojska činiti, co mu je možno, aby dal úřadům výstrahu (čl. 6).

(5) Dáti město nebo místo v plen, i když ho bylo dobyto útokem, je zakázáno (čl. 7).

Po prvé byla tato pravidla vyzkoušena v praksi za války turecko-italské. Dne 25. února 1912 admirál Faravelli, velitel italské švadrony, překvapil za svítání tureckou dělovou lodici „Awni-Illa“ a torpedový člun v přístavu Beirutském a vyzval je, aby se vzdaly, dávaje jim lhůtu do devíti hodin.

Žádost byla sdělena guvernérovi a konsulárním úřadům. V devět hodin byly turecké lodice znovu signálem vyzvány, aby se vzdaly a ježto nedaly žádné odpovědi, bylo na ně střileno a byly zničeny, ačkoliv s počátku mocně odpovídaly na střelbu Italů. Střely, které se minuly lodic a vybuchly na nábřeží, zabily a zranily několik jednotlivců a poškodily několik budov. Turecká vláda protestovala proti takovému postupu, jakožto proti porušení Konvence IX., byla-li však zpráva admirála Faravelliho správná, neměl protest podkladu.

Za války světové nebyla nebo nemusila být haagská konvence přesně podle zákona závaznou, neboť všichni válčící nebyli při ní smluvními stranami. Ať tomu bylo jakkoliv, Němci bombardováním Scarborough, Hartlepool, Whitby, Whitehaven a jiných anglických pobřežních měst ignorovali ducha konvence, neboť tyto nájezdy neměly vůbec žádného vojenského účelu, leč by bylo dovoleným vojenským účelem strašiti a terorisovati civilní obyvatelstvo nepřátelského státu.

VIII.

ZACHÁZENÍ S PODMOŘSKÝMI TELEGRAFNÍMI KABELY.

Moore, VII. § 1176 — Hershey, No. 397 — Westlake, II. str. 116—119 — Liszt, § 41, III. — Bonfils, No. 1278 — Pradier-Fodéré, VI. No. 2772 — Nys, III. str. 314—327 — Fiore, III. No. 1387 — a *Code*, Nos. 1672—1677 — Perels, § 35, str. 185 — Perdrix, *Les Câbles sousmarins et leur Protection internationale* (1902) — Kraemer, *Die unterseeischen Telegraphenkabel in Kriegszeiten* (1903) — Scholz, *Krieg und Seekabel* (1904) — Jouhannaud, *Les Câbles sousmarins* (1904) — Zuculin, *I Cavi sottomarini e il Telegrafo senza Fili nel Diritto di Guerra* (1907) — Wehberg, str. 134—138 — Holland v *Journal de Droit international* (Clunet), XXV. (1898), str. 648—652, a *War*, No. 114 — Goffin v *The Law Quarterly Review*, XV. (1899), str. 145—154 — Bar v *Archiv für Öffentliches Recht*, XV. (1900), str. 414—421 — Rey v *R. G.*, VIII. (1901), str. 681—762 — Dupuis v *R. G.*, X. (1903), str. 532 až 547 — Nordon v *The Law Magazine And Review*, XXXII. (1907), str. 166—184 — Cybichowski v *Z. I.*, XVII. (1907), str. 160 až 201 — Garner, II. § 560 — viz rovněž literaturu uvedenou výše, v díle I. na začátku § 286.

Nejistota co do norem, jak zacházeti s podmořskými telegrafními kabely.

§ 214. Ježto mezinárodní konvence na ochranu podmořských telegrafních kabelů z r. 1884[1] výslovně stanoví článkem 15, že se vyhrazuje válčícím volnost jednání, zůstává otázka, pokud mohou válčící rušiti podmořské telegrafní kabely, nerozřešena. Druhá haagská konference pojala do článku 54 haagských Pravidel předpis, že podmořské kabely, spojující okupované nepřátelské území s územím neutrálním, nemají býti zabavovány nebo ničeny, a v případě, že naprostá nutnost pudí okupující, aby takový kabel zabavili a zničili, že má býti vrácen po uzavření míru a náhrada zaň zaplacena. Není však norem pro jiné možné případy zabavení a zničení[2].

[1] Viz výše díl I. §§ 286, 287.

[2] Ústav mezinárodního práva přijal pět pravidel na své schůzi v Bruselu r. 1902 (viz *Annuaire*, XIX. (1902), str. 331); ale byly nahraženy článkem 54 *Manuel des Lois de la Guerre maritime*, kterou ústav přijal na své schůzi v Oxfordě 1913. (Viz *Annuaire*, XXVI. (1913), str. 657.)

Za války světové válčící přeřezávali a v mnohých případech odváděli kabely a užívali kabelů, které byly spojeny s nepřátelským územím, a na mírové konferenci v Paříži vyskytly se otázky, jsou-li takové činy po právu a rovněž jsou-li kabely, které patří nepřátelské společnosti nebo nepřátelskému státu, podřízeny právním předpisům o zajímání jakožto nepřátelský majetek na moři[1]. V mírové smlouvě s Německem vzdalo se Německo za sebe a za své poddané všech práv na kabely tam uvedené, ačkoliv cena těch, které byly soukromým vlastnictvím, měla býti připsána k dobru na účet reparační[2]. Ale ani tento předpis, ani předpisy jiných mírových smluv nelze pokládati za stanovení právního pravidla o této otázce naprosto nerozřešené[3].

[1] Latifi, *Effects of War on Property* (1909), str. 114, praví, že nemohou, a tak i Scholz, *op. cit.*, ale já nepochybuji, že ano.

[2] Článek 244 a Dodatek VII.

[3] V pojednání není možno probírati podrobnosti tohoto úplně nejasného oddílu právního. Čtenáře, kteří v něm mají zvláštní zájem, můžeme odkázati na výtečnou monografii Scholzovu, *Krieg und Seekabel* (1904).

KAPITOLA IV a.

VÁLČENÍ VE VZDUCHU.

Bonfils, §§ 1440 4—21 — Despagnet, No. 721 bis — Mérignhac, III. a str. 299 až 345 — Meyer, *Die Luftschiffahrt in kriegsrechtlicher Beleuchtung* (1909) — Philit, *La Guerre aérienne* (1910) — Stael-Holstein, *La Réglementation de la Guerre des Airs* (1911) — Bellenger, *La Guerre aérienne et le Droit international* (1912) — Spaight, *Aircraft in War* (1914) — Garner, I. §§ 291—312 — Nys, Fauchille a Bar v *Annuaire*, XIX. (1902), str. 58—114, XXIV. (1912), str. 23—133 — Fauchille v *R. G.*, VIII. (1901), str. 414—485, XXIV. (1917), str. 56 až 74 — Ellis v *A. J.*, VIII. (1914), str. 256—277 — Picciotto v *The Journal of Comparative Legislation*, New. Ser. XV., část II. (1915), str. 150—155 — Winfield v *The Law Magazine and Review*, X. (1914—1915), str. 257—271, a literatura uvedená výše, díl I. str. 352.

Normy před světovou válkou.

§ 214 a. Když se sešla Prvá haagská konference r. 1899, začínalo se všude uvažovati o zhoubných možnostech vzduchoplavectví. V skrovné míře užívalo se ovšem již v předcházejících válkách balonů; ale tehdy po prvé se zdálo, že řiditelné vzduchoplavy, kterých by bylo možno ve značné míře užívati jako přístrojů válečných, jsou v dosahu praktické vědy. V tomto ovzduší rozřešila konference snadno, ale nedostatečně nesnáze tím, že zakázala vrhati střely nebo výbušné látky z balonů nebo z letadel na dobu pěti let[1]. Mezi Prvou a Druhou haagskou konferencí nastal značný pokrok ve vynálezech leteckých, a to vedlo ke změně stanoviska mnohých důležitých států; a ačkoliv konference r. 1907 prodloužila zákaz vrhání výbušných látek nebo střel ze vzducholodí do skončení Třetí haagské konference, odmítly mnohé ze silnějších vojenských mocností podepsati deklaraci, která zákaz prodlužovala. Přece však ke článku 25 haagských Pravidel, který zakazuje útok

[1] Viz výše § 114.

nebo bombardování měst, obydlí nebo budov, které nejsou hájeny[1], byla přidána slova „jakýmikoliv prostředky“, a tato slova měla znamenati bombardování letadly.

O právním postavení letadel za války dále uvažoval Ústav mezinárodního práva na svém sjezdu v Madridě r. 1911 a zde byla přijata[2] zásada, že válka ve vzduchu nesmí znamenati větší nebezpečí pro osoby a majetek nebojujícího obyvatelstva než válka na zemi nebo na moři. Avšak úvahy ústavu nemohly ovšem vytvořiti mezinárodního práva; a haagská deklarace a článek 25 haagských Pravidel byly téměř[3] jediné normy, týkající se letadel za války, které existovaly při vypuknutí světové války. Z nich deklarace nebyla jistě závaznou, neboť mimo jiné válčící, ani Francie, ani Německo ji nepodepsaly[4] a i závaznost článku 25 byla sporná[5]. Předpokládáme-li, že článek 25 byl závazný, rozhodně tu nebylo normy, která by rozhodovala, co po jeho rozumu vlastně znamená výraz „hájené“ místo. Vpravdě teprve v této válce byly objeveny po prve širší možnosti a směrnice vývoje válčení ve vzduchu, a mezinárodní právo, jak bylo při jejím vypuknutí, nebylo způsobilé, aby podle něho mohly být měřeny nové problémy, vzniklé z praktické zkušenosti.

Prakse za války světové.

§ 214b. Letadel totiž svobodně užívali všichni válčící ve válce světové a pro rozmanité práce. Byly to oči armád v poli a loďstva na moři. Zkoumaly disposice nepřátelských formací a umístění nepřátelské obrany a záloh; hlídaly nepřátelské loďstvo, sledovaly plavbu nepřátelských ponorek. Konaly svou úlohu také při operacích námořních a vojenských, vrhajíce bomby na lodi při válečných podnicích

[1] Viz výše § 156.

[2] Viz *Annuaire*, XXIV. (1911), str. 346.

[3] Viz však článek 29 haagských Pravidel (výše § 160), který jedná o dopravě zpráv balony a článek 53 (výše § 137), který jedná o zabrání okupujícím vojskem, „les moyens affectés... dans les airs à la transmissions des nouvelles au transport des personnes ou des choses“, (prostředků pro zasílání zpráv, pro dopravu osob a věcí vzduchem).

[4] Viz výše § 114.

[5] Viz Garner, I. 297.

na moři a na zásoby střeliva, tábory vojenské, zásobovací sbory, na vojenské zálohy a na sta jiných předmětů za válečných podniků na zemi. To však nebyly činy, které vyvolaly nevoli a spory; ale útoky na města vzdálená jeviště válečného, které podnikalo nejprve Německo a jeho spojenci, a které příležitostně podnikali i jeho odpůrci, neradi a jako represalie. Některé z těchto útoků mířily ke zničení předmětů vojenského významu; jiné měly pouze vzbudit hrůzu mezi civilním obyvatelstvem, vnášejíce válku až k nim[1]. Proti útokům na předměty vojenského významu, které jsou daleko od bojiště, se namítá, že letadla nemohou přesně určiti svůj cíl, a že jejich bomby zrovna tak pravděpodobně mohou padnouti mezi husté civilní obyvatelstvo, z něhož všichni schopní muži vojenského věku byli už odvedeni k vojsku. Zdá se jasné, že škoda na předmětech vojenského významu, způsobená takovými útoky za světové války byla bezvýznamná, kdežto škoda na životě a majetku civilních občanů byla značná. Právnická námitka proti útokům na civilní obyvatelstvo je, že se jimi porušuje norma, že soukromí jednotlivci nepřátelští, pokud se nezúčastní boje, nemohou být přímo napadeni a zabiti nebo zraněni[2].

§ 214c. Dnešní normy mezinárodního práva nejsou způ- Dnešní stav.
sobilé, aby upravovaly válčení ve vzduchu[3]. Nejen že nejsou určeny meze, v jakých by se mělo dovoliti letectvu útočiti mimo jeviště námořních a vojenských operací; je mnoho jiných nerozřešených otázek, stran nichž se vyskytují pochybnosti, na př. ty, jež se týkají bombardování na jevišti námořních a vojenských operací[4], útoků na obchodní lodi na moři[5], ničení ukořistěných lodí[6], vypouštění proklamací[7], a povinností neutrálů vůči mužstvu a mate-

[1] Podrobnosti Garner, I. §§ 292 až 296.

[2] Viz výše § 116.

[3] Mezinárodní konvence letecká netýká se svobody jednání válčících stran, ani jako válčících, ani jako neutrálů. Viz výše díl I. § 197c.

[4] Viz výše § 155.

[5] Viz výše § 182.

[6] Viz výše § 194.

[7] Viz dále § 255, a Garner, I. § 312.

riálu, zachráněnému z letadel, ztroskotavších na moři, který se dostal do jejich pravomoci[1].

Ať je tomu jakkoliv, není pochyby, že obecných zásad, uložených v Deklaraci petrohradské z r. 1868 a v obou deklaracích, které byly přijaty na Prvé haagské konferenci, o rozpínavých kulkách a střelách, šířících dusivé nebo otravné plyny, a v haagských Pravidlech o válčení na zemi a pod., jest použíti i pokud jde o násilnosti řízené s letadel.

[1] Viz dále § 341 a, a Garner, I. § 302.

KAPITOLA V.

MIMO-NEPŘÁTELSKÉ VZTAHY VÁLČÍCÍCH.

I.

O MIMO-NEPŘÁTELSKÝCH VZTAZÍCH MEZI VÁLČÍCÍMI VŮBEC.

Grotius. III. c. 19 — Pufendorf, VIII. c. 7 §§ 1—2 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. c. 1 — Vattel, III. §§ 174—175 — Hall, § 189 — Lawrence, § 210 — Phillimore, III. § 97 — Halleck, II. str. 345—349 — Taylor, § 508 — Wheaton, § 399 — Bluntschli, § 679 — Heffter, § 141 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 525 až 527 — Ullmann, § 185 — Bonfils, Nos. 1237—1238 — Despagnet, No. 555 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2882—2887 — Rivier, II. str. 360 — Nys, III. str. 473 — Calvo, IV. §§ 2411—2412 — Fiore, III. No. 1482 a. *Code*, Nos. 1744—1746 — Martens, II. § 127 — Longuet, §§ 134—135 — Mérignhac, III.a str. 358—360 — Pillet, str. 355—356 — *Kriegsbrauch*, str. 38 — *Land Warfare*, §§ 221 až 223 — Emanuel, *Les Conventions militaires dans la Guerre Continentale* (1904).

Fides etiam hosti servanda.

§ 215. Ačkoliv vypuknutím války zpravidla se končí mimo-nepřátelské vztahy států, přece nutnost okolností, vhodnost, lidskost a jiní činitelé vyvolávají nebo mohou vyvolávat jakési mimo-nepřátelské styky mezi válčícími. A jest obecně uznanou zásadou mezinárodního práva, že válčící musí takové styky, kde se vyskytnou, prováděti poctivě. *Fides etiam hosti servanda* je norma, které se šetřilo ve starověku, dokud tu ještě nebylo mezinárodní právo v moderním slova smyslu. Ale tehdy mělo pouze sankci náboženskou a mravní. Poněvadž v době moderní válka není stavem anarchie a bezzákonnosti mezi válčícími, nýbrž zápas v mnohém ohledu řízený, omezený a upravený právními předpisy, je jasno, že tam, kde se mezi válčícími vyskytnou vztahy mimo-nepřátelské, jsou chráněny zákonem.

Fides etiam hosti servanda je tedy zásada, která dnes požívá sankce právní stejně, jako sankce náboženské a mravní.

Různé druhy styků mimo-nepřátelských.

§ 216. Poněvadž vypuknutím války končí se jakýkoliv diplomatický[1] styk a ostatní vztahy mimo-nepřátelské, je jasno, že mimo-nepřátelské vztahy mezi válčícími musí spočívati buď na zvláštních normách mezinárodního práva, nebo na zvláštních dohodách mezi válčícími.

V dobách dřívějších nebylo zvláštních norem mezinárodního práva, které by byly vyžadovaly mimo-nepřátelských vztahů mezi válčícími; v poslední době však vzniklo několik takových norem. Tak na př. propouštění[2] zajatců na čestné slovo zavazuje nepřítele, aby jich nepřijímal znovu do vojska, dokud válka trvá. Nebo jiný příklad, podle článku 4 ženevské Konvence z r. 1906 a článku 14 haagských Pravidel — viz rovněž článek 17 haagské Konvence X. — je povinností každého válčícího, aby vrátil nepříteli, prostřednictvím jeho úřadu pro válečné zajatce, všechny předměty k osobnímu užívání, dopisy, šperky a pod., které se najdou na bojišti, nebo které zanechají zemřelí v nemocnicích[3]. O mimo-nepřátelských vztazích tohoto druhu však nemusíme pojednávati v této kapitole, neboť jsme o nich už pojednali.

Mimo-nepřátelské vztahy mohou též vyplývati ze zvláštních úmluv mezi válčícími (tak zvaná *commercia belli*), které byly uzavřeny buď v době míru za tím účelem, aby byly utvořeny určité mimo-nepřátelské styky v tom případě, že by vypukla válka, nebo za války. Takové mimo-nepřátelské vztahy vznikají cestovními pasy, ochrannými listy průvodními, bezpečným průvodem, vlajkami parlamentářskými, úmluvami vojenskými (kartely), vzdáním se, kapitulací a

[1] Není pochyby o tom, že všechny *přímé* diplomatické styky se končí, ale nepřímé diplomatické styky trvají dále prostřednictvím vyslanectev neutrálních mocností. Takovým způsobem došlo k velkému počtu úmluv mezi Spojenci a ústředními mocnostmi za světové války.

[2] Viz výše § 129.

[3] Viz výše § 144.

přiměřím, a také jednáním o mír[1]. O každém druhu musíme pojednati zvlášť.

§ 217. Někteří spisovatelé[2] mluví o mimo-nepřátelských stycích mezi válčícími, které vznikají tím, že válčící dá nepřátelským poddaným omezené nebo povšechné povolení obchodovati. Vysvětlili jsme výše[3], že jest věcí vnitrostátního práva, aby rozhodlo, je-li mezi poddanými válčících vypuknutím války všechen obchod a pod. zakázán nebo ne. Jestliže vnitrostátní právo jednoho nebo obou válčících obsahuje takový zákaz, je ovšem věcí jeho nebo jejich volné úvahy, zda udělí výjimečná povolení k obchodu svým poddaným nebo poddaným druhého válčícího; a taková povolení přirozeně znamenají určité výsady. Tak na př. jestliže válčící dovolí nepřátelským poddaným obchodovati se svými poddanými, jsou nepřátelské lodi obchodní, které se tímto obchodem zabývají, vyňaty ze zajetí a přivlastnění s jeho strany. Tato výjimka nespočívá však na mezinárodním právu, nýbrž na povolení k obchodu, vydaném válčícím a kdykoliv odvolatelném; a z takových povolení nevznikají žádné mimo-nepřátelské mezinárodní vztahy mezi válčícími. Něco jiného by bylo, kdyby se před válkou nebo během války válčící dohodli, že určitý obchod mezi svými poddanými za války dovolí; ale mimo-nepřátelské styky, založené na takové úmluvě, nebyly by styky, které vznikají z povolení obchodu, nýbrž styky, které vznikají z kartelu[4].

Povolení k obchodování.

II.

PASY, OCHRANNÉ PRŮVODNÍ LISTY, BEZPEČNÉ PRŮVODY.

Grotius, III. c. 21, §§ 14—22 — Vattel, III. §§ 265—277 — Hall, §§ 191, 195 — Lawrence, § 213 — Phillimore, III. §§ 98—102 — Hershey, str. 400, pozn. 68 — Halleck, II. str. 358—361 — Taylor, § 511

---

[1] Viz dále § 267.

[2] Viz na příklad, Hall, § 196; Halleck, II. str. 371—388; Lawrence, § 214; Manning, str. 168; Taylor, § 512; Wheaton, §§ 409—410; Fiore, III. No. 1500; Pradier-Fodéré, VII. No. 2937.

[3] § 101.

[4] Viz dále § 224.

— Wheaton, § 408 — Moore, VII. §§ 1158—1159 — Bluntschli, §§ 675—678 — Heffter, § 142 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 525 až 529 — Ullmann, § 185 — Bonfils, Nos. 1246—1247 — Despagnet, Nos. 558—561 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2884, 2932—2938 — Nys, III. str. 477—478 — Calvo, IV. §§ 2413—2418 — Fiore, III. No. 1499 a *Code*, Nos. 1765—1772 — Longuet, §§ 142—144 — Mérignhac, III.a str. 384—386 — Pillet, str. 359—360 — *Kriegsbrauch*, str. 41 — Holland, *War*, No. 101 — *Land Warfare*, §§ 326—337.

Pasy a ochranné listy průvodní.

§ 218. Jeden válčící ustanoví při příležitosti, že se mají vydávati určitým poddaným druhého válčícího pasy a ochranné listy průvodní.

Pas je písemné dovolení, které dává válčící nepřátelským poddaným nebo jiným, aby mohli cestovati v jeho území nebo v území nepřátelském, které okupoval.

Ochranný list průvodní je písemné povolení, které dává válčící nepřátelským poddaným nebo jiným, aby se mohli odebrati na určité místo za určitým účelem; na př. do obleženého města, kde mají vésti určitá jednání, nebo aby se mohli vrátiti domů po moři[1]. Ochranné průvodní listy mohou být též vydány na zboží, aby bylo dopraveno bez překážky na určité místo. Ale ochranný průvodní list, který je dán jednotlivci, nekryje, není-li to výslovně stanoveno, zboží, které s sebou veze. Tak když r. 1915, za války světové, získal od Velké Britanie kapitán von Papen, vojenský attaché německého vyslanectví ve Washingtoně, ochranný průvodní list, aby se mohl vrátiti domů, byla jeho zavazadla podrobena ve Falmouth prohlídce a byly mu zabaveny důležité papíry, které vrhaly světlo na jeho úklady ve Spojených státech.

Pasy a ochranné listy průvodní činí příjemce nedotknutelným, dokud a pokud vyhovuje podmínkám, které mu byly zvlášť uloženy, nebo které jsou nutné v okolnostech jeho zvláštního případu. Nelze jich přenésti na jinou osobu a mohou být dány na určitou nebo na neurčitou dobu; v prvém

[1] Tak za světové války r. 1915, dostali dr. Dumba, odstupující rakouský vyslanec, a r. 1917, hrabě Bernsdorff, odstupující vyslanec Spojených států, ochranné listy průvodní, aby se mohli vrátiti domů na neutrálních lodích, stavících v britských přístavech.

případě přestává jejich platnost, když doba vyprší. Mohou být odvolány nejen když příjemce ochrany zneužije, ale i z důvodů vojenských. Mimo to jsou věcí mezinárodního práva pouze tehdy, jestliže jejich poskytování bylo sjednáno mezi válčícími nebo jejich odpovědnými veliteli, nebo mezi válčícími a mocnostmi neutrálními. Jsou-li dány bez takového ujednání jednostranně jedním z válčících nebudí zájem mezinárodního práva[1].

§ 219. Válčící někdy dovolí, aby někteří poddaní nebo majetek druhého válčícího byl chráněn před jeho silami bezpečným průvodem, který může být dvojí. Jeden spočívá v písemném rozkazu, který dostane nepřátelský poddaný, nebo který je zůstaven s nepřátelským majetkem a je určen veliteli branné moci toho válčícího, který rozkaz dává, a ukládá mu ochranu jednotlivce nebo majetku. Tím se stává tento jednotlivec nebo majetek nedotknutelným. Druhý způsob bezpečného průvodu je ten, že se určí jeden nebo několik vojáků, aby provázeli nepřátelské poddané, nebo aby střežili místa, kde je určitý nepřátelský majetek, za účelem ochrany. Vojáci, kteří konají tuto službu, jsou nedotknutelni se strany druhého válčícího; nesmějí být ani napadeni, ani zajati, a jestliže upadnou do rukou nepřátelských, musí býti stravováni, chráněni a po případě bezpečně posláni zpět ke svým sborům. Bezpečné průvody, jako pasy a ochranné průvodní listy jsou věcí mezinárodního práva pouze tehdy, bylo-li jejich udílení sjednáno válčícími, nebo spadají-li pod článek 8 a 9 Ženevské konvence z r. 1906[2], a jinak nikoliv. Bezpečné průvody.

III.

VLAJKY PARLAMENTÁŘSKÉ.

Grotius, III. c. 24, § 5 — Hall, § 190 — Lawrence, § 211 — Westlake, II. str. 91 — Hershey, No. 384 — Moore, VII. § 1157 — Phillimore, III. § 115 — Halleck, II. str. 369 — Taylor, § 510 — Bluntschli,

[1] Toto rozlišení by se zdálo nutným, ačkoliv se obyčejně nedělá.
[2] Viz výše § 121.

§§ 681—684 — Heffter, § 141 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 421—423 — Ullmann, § 180 — Bonfils, Nos. 1239—1245 — Despagnet, Nos. 556—557 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2927—2931 — Rivier, II. str. 279—280 — Nys, III. str. 474—476 — Calvo, IV. §§ 2430—2432 — Fiore, III. No. 1378 a *Code*, Nos. 1500—1505 — Martens, II. § 127 — Longuet, §§ 136—138 — Mérignhac, III.a str. 361 až 366 — Pillet, str. 356—358 — Zorn, str. 195—199 — Meurer, II. §§ 39—40 — Bordwell, str. 293, 294 — Spaight, str. 216—231 — *Kriegsbrauch*, str. 26—29 — Holland, *War*, Nos 88—91 — *Land Warfare*, §§ 224—255.

Význam parlamentářských vlajek.

§ 220. Určité okolnosti a poměry činí věcí nutnou nebo vhodnou, aby armády válčících vstoupily z různých důvodů ve vyjednávání. Od nepamětných dob se užívalo bílého praporu jakožto symbolu, chtělo-li vojsko vyjednávati s nepřítelem, a vždycky a všude se považovalo za povinnost nepřítele, aby tento symbol respektoval. Ve válce pozemní se užívá parlamentářské vlajky takto[1]: Jednotlivec — voják nebo civilní občan —, jemuž bylo uloženo vyjednávati s nepřítelem, přiblíží se k němu, nesa buď vlajku sám, nebo provázen praporečníkem a často také bubeníkem nebo trubačem a tlumočníkem. Ve válce námořní osoba, jíž bylo uloženo vyjednávati s nepřítelem, přiblíží se k nepříteli ve člunu, který má bílou vlajku. Haagská Pravidla recipovala článkem 32 až 34 většinu zvykových norem mezinárodního práva o parlamentářských vlajkách, aniž přidala normy nové. Tyto normy jsou stejné pro válčení na zemi i pro válčení na moři, ačkoliv jejich působnost pro válčení na zemi spočívá nyní na haagských Pravidlech, kdežto jejich působnost pro válčení na moři spočívá stále pouze na právu zvykovém.

Jak zacházeti s parlamentáři, kteří nejsou přijati.

§ 221. Poněvadž velitel vojska nemusí podle článku 33 haagských Pravidel parlamentáře přijmouti, může se parlamentáři, jakmile se objeví, dáti znamení, aby se vzdálil. Ale i tehdy je nedotknutelný od té doby, kdy rozvine prapor, až do uplynutí doby, které je třeba, aby se vzdálil. V této době nesmí býti ani úmyslně napaden ani zajat. Nicméně však vojsko za bitvy není povinno zastaviti své vojenské

[1] Viz haagská Pravidla, článek 32.

operace proto, že se blíží nepřátelský parlamentář, kterému bylo dáno znamení, aby se vzdálil. Ačkoliv na něho nesmí se úmyslně střílet, kdyby byl za bitvy raněn nebo zabit náhodou, není na příslušném válčícím odpovědnosti nebo mravní viny. V dřívějších dobách mohl velitel vojska oznámiti nepříteli, že v určité omezené nebo neomezené době nepřijme za žádných okolností nebo podmínek parlamentáře; a jestliže se i přes takové oznámení přiblížil parlamentář, nepožíval žádných výsad a mohl být napaden a zajat jako každý jiný člen nepřátelského vojska. Ale tato norma je dnes obsoletní a na jejím místě platí norma, že velitel nesmí nikdy napřed prohlásiti, vyjma v případě represalií, ani pro určitou dobu, že nepřijme parlamentáře [1].

Jak se nakládá s parlamentáři připuštěnými.

§ 222. Parlamentářům a jejich společníkům, jestliže je druhá strana připustí, musí se poskytnouti výsada nedotknutelnosti. Nesmějí být ani napadeni, ani zajati, a musí se jim dovoliti, aby se bezpečně vrátili v přiměřené době na vlastní frontu. Ale nemusí se jim dovoliti, aby získávali informací o armádě, která je přijímá a mohou jim tedy být zavázány oči, nebo mohou být voděni kolem, nebo se jim může zabránit, aby nepřišli do styku s jinými jednotlivci, mimo ty, s kterými úředně jednají a může se jim i dočasně zabrániti v odchodu, než se skončí určitá vojenská operace, o které se dověděli. Článek 33 haagských Pravidel zvláště stanoví, že velitel, k němuž je poslán parlamentář „může podniknouti všechny kroky, kterých je třeba, aby se zabránilo parlamentáři, aby využil svého poslání k získání informací". Parlamentářům se však nikterak nebrání, aby podali informace, kterých nabyli pozorováním, když procházeli nepřátelskou frontou a ve styku s nepřátelskými osobami. Není jim však dovoleno kresliti mapy obranných opatření a posic, sbírati informace tajně a podloudně, vyvolávati nebo dopouštěti se zrádných činů a podobně. Činí- i tak, mohou být postaveni před válečný soud. Článek 33 a

[1] To je zcela zřejmé z diskusí na Prvé haagské konferenci; viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XXVI. str. 465; *Land Warfare*, § 234; Spaight, str. 221—223.

34 haagských Pravidel výslovně stanoví, že parlamentář může být dočasně zadržen, jestliže zneužije svého poslání za účelem získání informace a že ztrácí všechny výsady nedotknutelnosti, „jestliže se nepochybně dokáže, že využil svého výsadního postavení k tomu, aby vyvolal nebo dopustil se zrádného činu". Kdo se blíží s bílou vlajkou a jeho společníci musí mít[1] u sebe nějaké úřední pověření, aby ukázali, že mají za úkol zahájiti vyjednávání (čl. 32); jinak mohou být zadrženi jako zajatci, neboť je to poslání parlamentářovo a nikoliv bílá vlajka, která ho chrání. Toto poslání chrání každého, komu je svěřeno, ať má hodnost jakoukoliv a ať je to civilista nebo voják; ale nechrání zběha. Zběh může být zadržen, postaven před válečný soud a potrestán, a armádě, která ho poslala, se oznámí příčina jeho potrestání[2].

Zneužití parlamentářské vlajky.

§ 223. Něco jiného než zneužití poslání pověřeným parlamentářem je zneužití vlajky parlamentářské samé, které může nastati dvojím různým způsobem:

(1) Vojsko, které posílá pověřeného parlamentáře k nepříteli, musí se chovati způsobem tomu přiměřeným, totiž, že řady, které parlamentář opouští, musí se zastaviti a přestati ve střelbě. Jestliže úmyslně tak neučiní, je to zneužití parlamentářské vlajky. Případ ještě horší nastane, je-li parlamentář úmyslně vyslán s předstíraným posláním, aby mohly být provedeny vojenské operace pod ochranou, kterou je nepřítel povinen parlamentáři a jeho společníkům.

Případ toho druhu vypravuje Halleck[3]: „Dne 12. července 1882, když britské loďstvo bylo u Alexandrie, podpírajíc autoritu khediva egyptského, a když povstalci pod vedením Arabi Pasha byli vehnáni do úzkých, byl zpozorován povstalecký člun, který měl bílou vlajku, jak se blíží od přístavu k lodi J. V. *Invincible*, načež lodi J. V. *Temeraire*

[1] Článek 32 haagských Pravidel potvrzuje toto zvykové právo, neboť mluví o jednotlivci, který je „pověřen" jedním z válčících, aby vešel ve styk s druhým.

[2] Viz Hall § 190.

[3] II. str. 315; Spaight, str. 229 popírá, že to bylo zneužití bílé vlajky.

a *Inflexible*, které právě zahájily palbu, dostaly rozkaz, aby přestaly střílet. Jakmile střelba ustala, člun místo aby plul k *Invincible*, vrátil se do přístavu. Zároveň vztyčili povstalci parlamentářskou vlajku na tvrzi Ras-el-Tin. Těmito podvody získali povstalci čas, aby mohli opustiti svá místa a ustoupiti městem, opustiti tvrz a celá posádka mohla odtáhnouti pod ochranou vlajky parlamentářské."

(2) Bílé vlajky by mohlo být užito k tomu, aby se nepřítel domníval, že bude poslán parlamentář, ačkoliv se nevysílá, aby bylo lze prováděti vojenské operace pod ochranou, již nepřítel poskytne této domnělé vlajce parlamentářské.

Obojí způsob zneužívání je hrubou věrolomností a může se naň odpovídati represaliemi nebo potrestáním provinilců v tom případě, že upadnou do rukou nepřátelských.

IV.

KARTELY.

Grotius, III. c. 21, §§ 23—30 — Vattel, III. §§ 278—286 — Hall, § 193 — Lawrence, § 212 — Westlake, II. str. 162 — Phillimore, III. §§ 111—112 — Halleck, II. str. 361—363 — Taylor, § 509 — Bluntschli, §§ 679—680 — Heffter, § 142 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 525—529 — Ullmann, § 185 — Bonfils, Nos. 827 a 1280 — Despagnet, No. 658 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2832—2837, 2888 — Rivier, II. str. 360 — Nys, III. str. 484—487 — Calvo, IV. §§ 2419—2421 — Longuet, §§ 140, 141 — Pillet, str. 358, 359 — *Kriegsbrauch*, str. 38 — Holland, *War*, No. 100, a *Prize Law*, §§ 32—35 — *Land Warfare*, §§ 338—339.

§ 224. Kartely jsou dohody mezi válčícími, jež se uzavírají za účelem, aby se umožnil určitý druh mimonepřátelských styků mezi nimi, kterým by jinak válka bránila. Kartely mohou být uzavírány v době míru, v očekávání války nebo za války a sloužiti několika účelům. Tak spojení poštovní, telegrafní, telefonní a železniční, kterého by jinak nebylo, může být upraveno kartely, podobně jako výměna zajatců, nebo určité zacházení s raněnými a pod. Tak také

Definice a účel kartelů.

se mohou válčící dohodnouti o obchodních[1] stycích svých poddaných, omezených nebo neomezených. Všem právům a povinnostem, které vyplývají z kartelů, se musí vyhověti stejně a poctivě, jako právům a povinnostem, vyplývajícím z jiných smluv.

Lodi kartelové.

§ 225. Kartelové[2] lodi jsou lodi válčících, které jsou pověřeny dopravou vyměněných zajatců po moři z nepřátelské země do země jejich vlastní, nebo dodáváním úředních sdělení nepříteli a od něho. Zvykové právo sankcionovalo tyto normy o kartelových lodích za tím účelem, aby jim byla zabezpečena ochrana, a aby bylo také zabezpečeno jejich výlučné používání jako prostředku k výměně zajatců. Kartelové lodi nesmějí obchodovati nebo vézti náklad nebo zprávy;[3] zvlášť není jim dovoleno voziti střelivo nebo válečné nástroje, vyjma jediné dělo na dávání signálů. Musí být opatřeny příslušnou listinou, prokazující, že jsou pověřené kartelové lodi. Jsou pod ochranou obou válčících a nemohou být ani zabaveny, ani přivlastněny. Požívají této ochrany nejen když skutečně vezou vyměněné zajatce nebo úřední sdělení, ale i na cestě domů po takové dopravě a na cestě pro zajatce nebo pro úřední sdělení[4]. V tom případě, že nevyhovují buď obecným normám o lodích kartelových nebo zvláštním podmínkám, které jsou jim uloženy, ztrácejí ihned ochranu a pak mohou být zabaveny a přivlastněny nepřítelem.

V.

KAPITULACE A PROSTÉ VZDÁNÍ SE.

Grotius, III. c. 22, § 9 — Vattel, III. §§ 261—264 — Hall. § 194 — Lawrence, § 215 — Westlake, II. str. 91 — Phillimore, III. §§ 122 až 126 — Halleck, II. str. 354—357 — Taylor, §§ 514—516 —

[1] Viz výše § 217. Ale úmluvy o povolování pasů, průvodních listů a bezpečných průvodů — viz výše § 218 a 219 — nejsou věcí kartelů.

[2] Viz výše § 190.

[3] *The La Rosina*, (1800) 2 C. Rob. 372; *The Venus*, (1803) 4 C. Rob. 355.

[4] *The Daifje*, (1800) 3 C. Rob. 139; *The La Gloire*, (1804) 5 C. Rob. 192.

Wheaton, § 405 — Moore, VII. § 1160 — Bluntschli, §§ 697—699 — Heffter, § 142 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 527 — Ullmann, § 185 — Bonfils, Nos. 1259—1267 — Despagnet, No. 562 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2917—2926 — Rivier, II. str. 361—362 — Nys, III. str. 487—491 — Calvo, IV. §§ 2450—2452 — Fiore, III. Nos. 1495—1497 — a *Code*, Nos. 1756—1763 — Martens, II. § 127 — Longuet, §§ 151—154 — Mérignhac, III.[a] str. 366—373 — Pillet, str. 360—364 — Bordwell, str. 294 — Meurer, II. §§ 41—42 — Spaight, str. 249—259 — *Kriegsbrauch*, str. 38—41 — Holland, *War*, No. 92 — *Land Warfare*, §§ 301—325.

Ráz a účel kapitulací na rozdíl od prostého vzdání se.

§ 226. Kapitulace jsou dohody mezi brannými mocemi válčících, které ustanovují podmínky vydání pevností a jiných hájených míst, nebo válečných lodí nebo oddílů vojenských. Je tedy třeba rozlišovati mezi vzdáním se *prostým* a *smluvním*.

Jestliže jeden nebo několik vojáků složí zbraně a vzdají se, nebo vzdá-li se pevnost nebo válečná loď, aniž si vyhradí jakékoliv podmínky, není to kapitulace, neboť kapitulace je dohoda, kterou se ustanovují určité podmínky vzdání se.

Nicméně však i prosté vzdání se, ačkoliv to není kapitulace, je dohoda, neboť je to úmluva, aby přestalo nepřátelství, s kterou přemožená strana souhlasí, aby její síly byly odvedeny do zajetí, a v tom případě, že se vzdává nějaké místo, že se vzdá bez odporu držby a navzájem vítěz souhlasí, že jich ušetří.

Kapitulace jsou pouze a výlučně konvence vojenské; nesmí tedy obsahovati jiné úpravy, než místního a vojenského rázu, týkající se vydání vojska, míst nebo lodí. Jestliže takové úpravy obsahují, jsou tyto neplatné, leč by byly ratifikovány politickými úřady obou válčících[1]. Vzdání

[1] Viz Phillimore, III. § 123, který pojednává o slibu Lorda Williama Bentincka Janovu, r. 1814, který se týkal jeho samostatnosti, a který britská vláda neuznala. Phillimore sám neschvaluje stanovisko Velké Britanie, a tak i někteří cizí spisovatelé, jako na příklad Despagnet (No. 562); ale nelze pochybovati o normě, že kapitulace jsou vojenské úmluvy, a že tedy taková ustanovení, která nejsou místního vojenského rázu, jsou neplatná.

se některého místa, nebo vojenského sboru může ovšem být stanoveno úmluvou, která obsahuje jiná než vojenská ustanovení, ale potom takové vzdání se nespočívá na kapitulaci. Právě jako ráz kapitulací je pouze vojenský, tak je takovým i jejich účel — je to upuštění od beznadějného zápasu a odporu, který by znamenal pouze zbytečnou ztrátu na životech se strany beznadějně obleženého vojska. Tedy, jakékoliv jsou nepřímé následky kapitulace, její přímé následky nemají co činiti s válkou v celku, nýbrž jsou pouze místní a týkají se výlučně vzdávajících se vojenských sil.

Obsah kapitulací.

§ 227. Není-li jinak výslovně ustanoveno, uzavírá se kapitulace se samozřejmou podmínkou, že vzdávající se vojenské síly se stanou válečnými zajatci a že všechen válečný materiál a ostatní státní majetek v jejich držení, nebo na vzdávajícím se místě nebo lodi, bude vydán v takovém stavu, v jakém byl v době, kdy byla podepsána kapitulace. Nic nebrání vojenským silám, které se obávají, že se musí vzdáti, aby zničily své zásoby, střelivo, zbraně a jiné válečné nářadí, které by bylo užitečným nepříteli, kdyby mu padlo do rukou. A dále nic nebrání veliteli, ani když už se začalo vyjednávati o vzdání se, aby takové věci nezničil. Jakmile však je jednou kapitulace podepsána[1], je takové ničení protiprávní, a provádí-li se, je to věrolomnost, kterou může druhá strana trestati jako válečný zločin.

Ale vojenské síly, o něž jde, se mohou dohodnouti na zvláštních podmínkách, které musí pak obě strany poctivě splniti. Jediná norma, kterou ustanovuje o kapitulacích

[1] Když generál Stoessel, velitel Port Arthuru za války ruskojaponské, v únoru 1905 vyhodil do povětří opevnění a potopil lodi během vyjednávání o vzdání se, ale před tím, než byla kapitulace podepsána, obviňoval jej tisk nespravedlivě z věrolomnosti. *U. S. Naval War Code*, článek 52, nařizuje správnou zásadu: *když bylo dosaženo dohody o kapitulaci, nebo když byla podepsána*, nesmí vzdávající se poškozovati ani ničiti lodi, majetek nebo zásoby, které má v držení, a které má vydati, leč by mu právo k tomu bylo výslovně vyhrazeno v úmluvě nebo v kapitulaci.

článek 35 haagských Pravidel, jest, že musí vyhovovati požadavkům vojenské cti, a jsou-li jednou uzavřeny, musí být svědomitě splněny. Z možných podmínek bývá, že úmluva nabude platnosti pouze tehdy, když se do určité doby nepřiblíží pomocné vojsko, nebo podmínka, že se vzdávajícími se silami vojenskými se nebude v každém směru nakládati jako s obyčejnými válečnými zajatci. Tak se může smluviti, že důstojníci nebo i vojáci budou propuštěni na čestné slovo, a že důstojníci, kteří zůstanou válečnými zajatci, podrží své meče. Zdali válčící povolí nebo dokonce nabídne takové zvlášť příznivé podmínky, to závisí na významu vojenských sil, místa, nebo lodi, která se vzdává a na statečnosti vzdávajících se sil. Jsou dokonce příklady[1] kapitulací, které stanovily, že vzdávající se vojsko opustí místo s plnou ctí, a že vezme s sebou své zbraně i zavazadla, se připojí k vlastní armádě, neznepokojováno nepřítelem, jehož řadami mu bude procházet[2].

Forma kapitulace a prostého vzdání se.

§ 228. O formě kapitulací není žádné normy mezinárodního práva; mohou tedy být uzavírány ústně nebo písemně. Obyčejně se však uzavírají písemně. Vyjednávání o kapitulaci, z kterékoliv strany vychází, obyčejně bývá zahájeno pod vlajkou parlamentářskou. Na druhé straně vojenský sbor, který se chce vzdáti bez zvláštních podmínek vzdání se, t. j. bez kapitulace, může svůj úmysl naznačiti vztyčením bílého praporu na znamení, že upouští ode všeho odporu. Na otázku, musí-li nepřítel ihned ustati ve střelbě a přijmouti vzdání se, je třeba odpověděti kladně, předpokládajíc, že je jist, že bílý prapor byl vztyčen na rozkaz nebo se

[1] Za války francouzsko-německé povolili Němci tyto velice příznivé podmínky francouzskému vojsku, které vydalo Belfort 15. února 1871.

[2] Otázku, zdali nepřátelské lodi obchodní, které patří nepřátelským poddaným, usedlým v kapitulujícím městě a které se nalézají v jeho přístavu po kapitulaci, mohou být zabaveny a konfiskovány, rozhodl záporně Sir W. Scott v *The Ships taken at Genoa*, (1803) 4 C. Rob. 388, ale zdá se, že nejvyšší soud Spojených států zastává odchylné mínění v *Herrera v. United States* a *Biaz v United States*, (1912) 222 U. S. 558, 574. Viz Kingsbury v *A. J.*, VI. (1912), str. 650—658 a výše § 184.

svolením velitele vojenských sil. Poněvadž však takové vztyčení praporu může nastati i bez svolení velitele, který je může popříti, nemá válčící povinnosti, aby přestal ve svém útoku, dokud se nepřesvědčí, že bílý prapor skutečně naznačuje úmysl velitelův, vzdáti se.

Kdo je kompetentní uzavírati kapitulace.

§ 229. Kompetencí uzavírati kapitulace jsou nadáni velitelé vojenských sil, které stojí proti sobě. Kapitulace, které tedy uzavřeli nepověření podřízení důstojníci, nemusí velitel uznati, aniž poruší slovo. Co se týká zvláštních podmínek kapitulačních, musíme zvlášť poznamenati, že kompetence velitelova, stanoviti je, je omezena[1] na podmínky, jejichž splnění závisí zcela na vojenských silách, kterým velí. Jestliže povoluje podmínky proti svým instrukcím, nebo podmínky, jejichž splnění závisí na jiných vojenských silách jako vlastních a na vyšších důstojnících, jeho vyšší důstojník jich nemusí uznati. Toho příkladem je kapitulace El Arish[2] dne 24. ledna 1800, kterou sjednal francouzský generál Kléber a turecký velký vezír a kterou schválil britský admirál Sir Sidney Smith. Poněvadž generál Kléber, který velel francouzské armádě v Egyptě, se domníval, že nemůže zůstati v Egyptě, navrhl, že se vzdá s tou podmínkou, že jeho armáda bude v bezpečí dopravena do Francie se zbraněmi i zavazadly. Velký vezír přijal tyto podmínky. Britský admirál Sir Sidney Smith, který je schválil, byl místním velitelem pobřeží egyptského, ale jako důstojník byl podřízen lordu Keithovi, veliteli britského loďstva na Středozemním moři. Lord Keith dostal 8. ledna 1800 tajný rozkaz, datovaný ze dne 15. prosince 1799 od britské vlády, který mu dával instrukce, aby nesvolil k žádné kapitulaci, která by stanovila svobodný návrat Kléberovy armády do Francie. Sir Sidney Smith však nedostal instrukce na základě těchto rozkazů dříve než 22. února 1800 a když tedy schvaloval kapitulaci El Arishu v lednu, nevěděl, že jedná proti rozkazům britské vlády[3]. Lord Keith, jakmile obdržel výše uvedené rozkazy 8. ledna 1800, psal ihned generálu Kléberovi, ukazuje na

[1] Viz *U. S. Naval War Code*, článek 51.

[2] Martens, *R.*, VII. str. 1.

[3] Martens, *R.*, VII. str. 8, 9.

to, že nemá dovolení svoliti k návratu francouzské armády do Francie[1]. Na druhé straně britská vláda, když se dověděla, že Sir Sidney Smith schválil návrat francouzské armády, poslala 28. března 1800 nové rozkazy[2] lordu Keithovi, které tento obdržel koncem dubna a které mu radily, ačkoliv Sir Sidney Smith překročil meze své kompetence, aby dovolil provedení kapitulace a aby francouzská armáda byla bezpečně dopravena do Francie. Mezitím se však okolnosti úplně změnily. Když dostal generál Kléber 17. března 1800 dopis lorda Keithe ze dne 8. ledna, vydal ke svému vojsku proklamaci[3], uveřejňuje v ní dopis lorda Keithe, a žádaje na něm, aby se připravilo k bitvě. Zahájil nepřátelství znovu 20. března, byl však 14. června zavražděn a velení převzal generál Menou. 20. června 1800 obdržel Menou informace o změněném stanovisku anglické vlády vzhledem ke kapitulaci El Arish. Poněvadž nepřátelství bylo obnoveno od března, odmítl[4] generál Menou dáti souhlas k provedení kapitulace a pokračoval v nepřátelství.

Je jasno, že Sir Sidney Smith, schvaluje kapitulaci, přijal podmínku, která nezávisela úplně na něm a na vojsku, kterému velel, nýbrž na lordu Keithovi a jeho loďstvu. Lord Keith jakož i britská vláda byli by mohli po právu odmítnouti uznání kapitulace. Britská vláda tak neučinila, nýbrž byla ochotna ratifikovati schválení Sira Sidney Smitha, poněvadž nechtěla popříti sliby Sira Sidney Smitha, kterému v té době nebyly známy rozkazy vlády lordu Keithovi. Na druhé straně francouzští generálové nejednali nesprávně, když znovu zahájili nepřátelství, obdrževše prvé informace lorda Keithe a tím byla kapitulace zrušena.

Porušení kapitulace a prostého vzdání se.

§ 230. Že kapitulace musí být svědomitě plněny, je stará zvyková norma, později pojatá do článku 35 haagských Pravidel. Každý čin odporující kapitulaci by znamenal mezinárodní delikt, byl-li by nařízen válčící vládou, a válečný zločin, kdyby byl spáchán bez takového rozkazu. Na takové

[1] Martens, *R.*, VII. str. 10.
[2] Martens, *R.*, VII. str. 11.
[3] Martens, *R.*, VII. str. 15.
[4] Martens, *R.*, VII. str. 16.

porušení se může odpovídat represaliemi nebo potrestáním provinilců jako válečných zločinců.

Není-li tu kapitulace, nýbrž prosté vzdání se, je povinností vzdávajících se vojenských sil ustati ve střelbě, jakmile vztyčí bílý prapor a nepřítel se blíží, aby je převzal. Ti členové vzdávajících se sil, kteří pokračují ve střelbě, ztrácejí nárok na to, aby byli ušetřeni[1] a mohou býti na místě usmrceni. Nebo jsou-li zajati, mohou být potrestáni jako váleční zločinci.

VI.

PŘÍMĚŘÍ.

Grotius, III. c. 21, §§ 1—13, c. 22, § 8 — Pufendorf, VIII. c. 7, §§ 3 až 12 — Vattel, III. §§ 233—260 — Hall, § 192 — Lawrence, § 216 — Westlake, str. 92 — Phillimore, III. §§ 116—121 — Halleck, II. str. 346—354 — Hershey, No. 386 — Moore, VII. § 1162 — Taylor, §§ 513 a 516 — Wheaton, §§ 400—404 — Bluntschli, §§ 688 až 696 — Heffter, § 142 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 531—544 - Ullmann, § 186 — Bonfils, Nos. 1248—1258 — Despagnet, Nos. 563—566 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2889—2916 — Rivier, II. str. 362—368 — Nys, III. str. 491—494 — Calvo, IV. §§ 2433—2449 — Fiore, III. Nos. 1484—1494 a *Code*, Nos. 1773—1786 — Martens, II. § 127 — Longuet, §§ 145—149 — Mérignhac, III.[a] str. 373—384 — Pillet, str. 364—370 — Zorn, str. 201—206 — Bordwell, str. 294 až 296 — Meurer, II. §§ 43—44 — Spaight, str. 232—248 — *Kriegsbrauch*, str. 41—44 — Holland, *War*, Nos. 93—99 — *Land Warfare*, §§ 256—300.

Ráz a druhy příměří.

§ 231. Příměří (nebo klid zbraní) v širším slova smyslu jsou všechny dohody mezi válčícími silami vojenskými o dočasném zastavení nepřátelství. Nemohou být žádným způsobem srovnávány s mírem a neměly by se nazývati dočasným mírem, poněvadž stav válečný trvá mezi válčícími navzájem a mezi válčícími a neutrály v každém směru, vedle pouhého zastavení nepřátelství. Přes to tedy, že je nepřátelství zastaveno, zůstává právo kontroly a prohlídky neutrálních lodí obchodních netknuto a rovněž tak právo

[1] Viz výše § 109.

zajímati neutrální lodi, které se snaží prolomit blokádu, a právo, zabaviti válečný kontraband. Ačkoliv jsou všechna příměří v podstatě podobná, spočívajíce v zastavení nepřátelství, musíme rozeznávati tři různé druhy — totiž 1. klid zbraní, 2. obecné příměří a 3. příměří částečné[1]. Haagská Pravidla pojednávají o příměří v článcích 36 až 41, ale velmi neúplně, takže mezery musí být vyplňovány starým právem zvykovým.

Klid zbraní.

§ 232. Klid zbraní, na rozdíl od příměří v užším slova smyslu, je zastavení nepřátelství, na kterém se usnesly vojenské nebo námořní síly velké nebo malé, na dobu velmi krátkou a za účelem pouze okamžitým, místního vojenského významu. Takový účel může být — sbírání raněných; pohřbívání padlých; vyjednávání o vydání nebo vyklizení hájeného místa, nebo o příměří v užším slova smyslu; nebo aby si mohl velitel vyžádati instrukce, a aby je mohl dostati od vyššího úřadu[2] a pod. Klid zbraní nemá co činiti s účely politickými nebo s válkou vůbec, neboť má význam pouze okamžitý a místní. Týká se výlučně těch sil a toho místa, které jsou předmětem klidu zbraní. Haagská Pravidla neuvádějí zvlášť klid zbraní, neboť článek 37 mluví pouze o místním příměří, zahrnuje zřejmě klid zbraní mezi místní příměří.

Příměří obecné.

§ 233. Příměří obecné je zastavení nepřátelství, na kterém se válčící dohodnou — na rozdíl od klidu zbraní, který má účel okamžitý a místně vojenský — pro celé vojsko a pro

[1] Ačkoliv je toto rozlišení naprosto nutné, jak bude patrno z následujících odstavců, mnozí spisovatelé ho nečiní. Holland, *War*, No. 93, dokonce praví: „Není rozdílu ve významu slov — alespoň podle britského užívání — „truce“ (příměří na kratší dobu), „armistice“ (příměří na delší dobu a podmíněné) a „klid zbraní“ („suspension of arms“).“ *Land Warfare*, § 256 — viz zvlášť poznámku (a) — přijímá rozlišení jako nezbytné.

[2] Poučný příklad o klidu zbraní za takovým účelem dává dohoda mezi německým vojskem, které obléhalo Belfort a mezi francouzským vojskem, které tuto pevnost drželo za francouzsko-německé války; dohoda tato byla podepsána 13. února 1871; viz Martens, *N. R. G.*, XIX. str. 646.

celou oblast válečnou[1]. Příměří obecná[2] jsou úmluvy životní politické důležitosti, které se týkají války jakožto celku. Zpravidla se uzavírají, ačkoliv ne vždy, pro účely politické. Může se státi, že jednání o mír dozrálo tak dalece, že je konec války v dohledu, a že tedy vojenské operace se zdají zbytečnými; nebo že vojska obou válčících jsou vyčerpána a potřebují odpočinku; nebo že válčící musí řešit nesnáze domácí, jejichž urovnání je naléhavější než pokračování ve válce; nebo za jiným politickým účelem[3]. Tak článek 2 obecného příměří na konci francouzsko-německé války ze dne 28. února 1871[4] výslovně prohlašoval, že účelem příměří je umožniti francouzské vládě, aby svolala parlamentní shromáždění, které by rozhodlo, má-li se ve válce pokračovati, nebo jaké podmínky mírové by se měly přijmouti. Na druhé straně, za války světové, každá z centrálních mocností žádala o příměří, které jí bylo povoleno, protože už nemohla dále bojovati a žádala si míru.

Pod tlakem vojenských nesnází žádalo Bulharsko o obecné příměří[5], které bylo povoleno 29. září 1918. Na počátku

[1] Avšak z určitých důvodů mohou být malé oddíly válčícího vojska a malé části bojiště zvlášť vyjmuty, aniž by se činila ujma obecnému rázu příměří, jestliže je v příměří zahrnuta hlavní síla vojska a větší část oblasti válečné. Tak článek 1 obecného příměří na konci války francouzsko-německé ze dne 28. února 1871 vyjímá zvlášť všechny vojenské operace v departementech du Doubs, du Jura, de la Côte d'Or, a stejně i obléhání Belfortu.

[2] Válčící v praksi často nerozlišují dostatečně výrazy „klid zbraní" a „obecné příměří", a zaměňují je. Tak na příklad, příměří mezi Francií a Německem, uvedené pod č. 2 na str. 297 je nadepsáno „Convention entre l'Allemagne et la France pour la *Suspension des Hostilités* ...", kdežto jednotlivé články úmluvy mluví vždycky správně o příměří (armistice) a dodatek k úmluvě, podepsaný 29. ledna je nadepsán „Annexe à la Convention *d'Armistice*" (Martens, *N. R. G.*, XIX. str. 634).

[3] Vede-li několik států válku společně proti jednomu nepříteli, uzavrou někdy někteří obecné příměří, a ostatní odmítnou. Tak r. 1912, ve válce balkánské, Bulharsko, Srbsko a Černá Hora uzavřelo příměří s Tureckem, ale Řecko odmítlo připojiti se.

[4] Martens, *N. R. G.*, XIX. str 626.

[5] *A. J.*, XIII. (1919) Dodatek, str. 402.

října podniklo Rakousko-Uhersko kroky[1] u Spojených států stran příměří, které bylo uzavřeno dne 3. listopadu 1918 mezi zástupci rakousko-uherského nejvyššího velitelství a zástupci italského nejvyššího velitelství, kteří jednali jménem Spojených a sdružených mocností[2]. Obecné příměří s Tureckem bylo podepsáno už 30. října 1918. V říjnu, 3—6. r. 1918, žádala německá vláda presidenta Spojených států, aby podnikl kroky za obnovením míru, „a aby bylo zamezeno dalšímu krveprolévání," žádala ho, „aby způsobil okamžité uzavření obecného příměří na zemi, na moři a ve vzduchu"[3]. Po výměně dopisů a ujišťování oznámil president Německu dne 23. října 1918[4], že se zabývá se Spojenými mocnostmi otázkou příměří a dne 5. listopadu[5] oznámil, že „maršál Foch byl zmocněn vládou Spojených států a vládami Spojenců, aby přijal řádně pověřené zástupce německé vlády a sdělil s nimi podmínky příměří." Došlo ke schůzce a obecné příměří bylo uzavřeno mezi maršálem Fochem, nejvyšším velitelem spojeneckých vojsk, jednajícím jménem Spojených a sdružených mocností, ve spojení s admirálem Wemyssem, na jedné straně a německou delegací na straně druhé, dne 11. listopadu 1918[6].

§ 234. Příměří částečná jsou úmluvy o zastavení nepřátelství, které neuzavírají válčící pro celé vojsko a celou oblast válečnou, které však neslouží pouze okamžitým a místně vojenským účelům, jako klid zbraní. Příměří částečná uzavírají válčící pro značnou část svých vojenských sil a fronty; mají vždy význam politický, týkajíce se války vůbec; a velmi často, ač ne vždy, se uzavírají pro účely politické. Příměří částečné.

Článek 37 haagských Pravideł zřejmě zahrnuje částečná příměří spolu s klidem zbraní názvem „místní" příměří. Částečné příměří může být uzavřeno pouze pro síly vojenské nebo námořní; pro zastavení nepřátelství pouze

[1] *Ibid.*, str. 77.
[2] *A. J.*, XIII. (1919) Dodatek, str. 80.
[3] *Ibid.*, str. 85.
[4] *Ibid.*, str. 95.
[5] *A. J.*, XIII. (1919) Dodatek, str. 95.
[6] *Ibid.*, str. 97. *Parl. Papers*, Misc., No. 25, (1918), Cd. 9212.

v koloniích a pod. Ale podmínkou je vždy, aby v něm byla zahrnuta značná část vojenských sil a oblasti válečné, a aby účel jeho nebyl pouze chvilkový.

Kdo je kompetentní uzavírati příměří.

§ 235. Co se týká kompetence uzavírati příměří, je třeba rozeznávati mezi klidem zbraní a příměřím obecným a částečným.

(1) Ježto ráz a účel klidu zbraní je pouze vojenský, místní a chvilkový, předpokládá se, že každý velitel je kompetentní uzavříti takovou dohodu, a není třeba ratifikace vyšších důstojníků nebo jiných úřadů. I velitelé velmi malých proti sobě stojících oddílů mohou sjednati klid zbraní.

(2) Na druhé straně, poněvadž obecná příměří mají životní význam politický, jsou pouze samy vlády válčících nebo jejich vrchní velitelé kompetentní uzavírati je, a je třeba ratifikace[1], ať je to zvlášť ustanoveno nebo ne. Kdyby vrchní velitel uzavřel obecné příměří, které by nebylo ratifikováno, může být znovu zahájeno nepřátelství, aniž to byla věrolomnost, neboť je obecně známo, že vrchní velitel není zmocněn uzavírati smlouvy s vyloučením ratifikace, leč by se mu dostalo k tomu zvláštní plné moci.

(3) Částečná příměří mohou uzavírati vrchní velitelé příslušných vojenských sil a ratifikace není třeba, leč by byla zvlášť smluvena, neboť velitelé jsou odpovědni svým vládám v tom případě, že se dohodnou na částečném příměří, aniž k tomu byli zvlášť zmocněni.

Forma příměří.

§ 236. O formě příměří není právní normy, mohou být tedy uzavírána buď ústně nebo písemně. Avšak při významu obecných nebo částečných příměří je radno, aby byla uzavírána podepsáním písemných listin, které obsahují všechny podmínky, o nichž byla sjednána dohoda. Není znám příklad, že by obecné nebo částečné příměří v moderní době bylo uzavřeno jinak než písemně. Ale klid zbraní se často sjednává pouze ústně.

[1] Obecná příměří, která přinesla zastavení nepřátelství za světové války r. 1918, nebyla podrobena ratifikaci, a autor by byl pravděpodobně tento paragraf znovu prohlédl.

§ 237. Samozřejmým obsahem všech příměří je, že ne- Obsah příměří.
přátelství musí přestati. Obyčejně, ačkoliv toho vůbec není třeba, pojímají strany do smlouvy o příměří zvláštní podmínky. Jestliže a pokud se to nestalo, jsou právní důsledky příměří v některém ohledu velmi sporné. Všichni souhlasí, že válčící mohou v době příměří, mimo fronty, kde stojí vojska proti sobě, podnikati všechno a cokoliv chtějí, připravujíce obranu a výboj; na příklad mohou vyráběti a dovážeti střelivo a děla, cvičiti nováčky, stavěti pevnosti, soustřeďovati nebo stahovati vojenské sbory. Není však jednotného názoru na to, co se nesmí dělati, nebo co se může, přímo v liniích, kde válčící stojí proti sobě. Většina spisovatelů, vedená Vattelem[1], tvrdí, že není-li zvláštních ustanovení, je samozřejmou podmínkou příměří, aby na oné frontě nenastala žádná změna *statu quo*, které by mohla druhá strana, kdyby nebylo příměří, zabrániti použitím vojska, na příklad dělostřelbou nebo jinými prostředky. Tito spisovatelé považují za věrolomnost válčícího, dojde-li k takovým změnám pod ochranou příměří. Na druhé straně menší počet spisovatelů, ale které vede Grotius[2] a Pufendorf[3], tvrdí, že jedinými samozřejmými podmínkami příměří je zastavení nepřátelství a dalšího postupu; všechny jiné skutky, jako zesilování posic soustředěním většího množství vojska na místo, stavění a zesilování náspů, spravování trhlin v obležených pevnostech, stahování vojsk a pod., že jsou dovoleny. Poněvadž haagská Pravidla se o věci nezmiňují, spor zůstává dosud nerozřešen. Myslím, že názor menšiny je správný, neboť příměří neznamená nic jiného, než zastavení skutečného nepřátelství, a je na stranách samých, aby ustanovily takové podmínky, které považují za nutné nebo výhodné. Zdá se, že je v intencích haagských Pravidel, aby tak učinily. To se týká zvlášť ostatních sporných otázek, jako zásobování potravinami obležených míst a styku obchodního nebo jiného s oby-

[1] III. §§ 246—248.
[2] III. c. 21, § 7.
[3] VIII. 7 § 10.

vatelstvem území, kde se před příměřím skutečně bojovalo. Co se týká zásobování, poukazovalo se správně na to, že kdyby nebylo dovoleno, oslabila by se tím za příměří posice obleženého vojska. Nevím však, proč by to měl být důvod k tomu, aby se zásobování považovalo za dovolené. Zásada *„vigilantibus jura sunt scripta“* platí o příměří stejně, jako o ostatních právních jednáních. Je na stranách, aby uvážily takovou úpravu, která opravdu vyhovuje jejich potřebám a nedostatkům. Tak za války francouzsko-německé přišlo vniveč dvacetipětidenní příměří, navržené v listopadu 1870, poněvadž Němci nedovolili, aby Paříž[1] byla znovu zásobena. Co se týká styků, ustanovuje článek 39 haagských Pravidel, že: „záleží na smluvních stranách, aby určily v podmínkách příměří, jaké styky jsou dovoleny na jevišti válečném s obyvatelstvem a navzájem“.

Aby se zabránilo vypuknutí nepřátelství v době příměří, obyčejně se umluví tak zv. demarkační pásmo[2] — totiž úzký neutrální pruh půdy mezi vojsky —, která stojí proti sobě, na které nesmí vstoupit žádný člen ani jedné ani druhé branné moci. Není-li však zvláštního ustanovení, není žádných demarkačních pásem.

Začátek příměří.

§ 238. Není-li jinak ustanoveno, začíná se příměří v okamžiku, kdy je smlouva o něm sjednána. Ale strany často výslovně stanoví dobu, kdy má začínati. Je-li stanovena přímo hodina, není podnětu ke sporům. Někdy však strany pouze určí, že příměří bude trvati od jednoho ustanoveného dne do druhého, na př. od 15. června do 15. července. V takovém případě je skutečný začátek sporný. Většina publicistů tvrdí, že příměří začíná ve 12 hodin v noci ze 14. na 15. červen, ale Grotius soudí, že začíná ve 12 hodin v noci z 15. na 16. červen[3]. Proto, aby nebylo nesnází, měly by být úmluvy o příměří vždycky přesnější.

[1] Viz Pradier-Fodéré, VII. No. 2908, kde se obšírně pojednává o otázce zásobování v době příměří a kde se uvádějí názory mnohých spisovatelů od Grotia až po naši dobu.

[2] Viz Pradier-Fodéré, VII. No. 2901.

[3] Grotius, III. c. 21, § 4. Viz Pradier-Fodéré, VII. No. 2897. Spor nastává znovu o konci příměří; viz dále § 240.

Je-li vojsko, jehož se příměří týká, roztroušeno po velmi veliké oblasti, stanoví velmi často strany různá data pro začátek příměří v různých částech fronty, poněvadž není možno oznámiti příměří najednou všem vojskům, kterých se týká. Tak na příklad článek 1 obecného příměří na konci války francouzsko-německé [1] stanovil, že příměří vejde v platnost ihned pro vojska v Paříži a kolem Paříže, ale vzhledem k ostatním vojskům bude odloženo o tři dny. Článek 38 haagských Pravidel stanoví, že příměří musí být notifikováno úředně a v přiměřené lhůtě kompetentním úřadům a vojskům a že nepřátelství přestává ihned, jakmile je příměří oznámeno, nebo v určené době, podle okolností případu [2].

Někdy se stane, že vojsko, které nevědělo o začátku příměří, pokračuje v nepřátelství, když už toto nastalo. V takových případech musí býti, pokud je to možno, znovu zaveden *status quo*, jaký byl při začátku příměří, váleční zajatci a zachycené nepřátelské lodi z té doby musí být osvobozeni, kapitulace zrušeny, obsazená místa vyklizena a pod.; ale ovšem, strany se mohou usnésti na něčem jiném.

Porušení příměří.

§ 239. Každé porušení [3] příměří je zakázáno, dají-li k němu rozkaz dotyčné vlády, je to mezinárodní delikt. V případě, že příměří poruší členové vojenských sil na vlastní vrub, mohou být potrestáni druhou stranou, padnou-li jí do rukou. Ale mimo to není jednotného názoru mezi spisovateli mezinárodního práva o právech poškozené strany v případě porušení příměří druhou stranou; mnozí [4] tvrdí, že poškozený může ihned, bez výstrahy zahájiti nepřátelství; jiní [5] se domnívají, že ne, že má pouze právo

[1] Martens, *N. R. G.*, XIX. str. 626.

[2] Obecné příměří s Německem ve světové válce r. 1918 bylo podepsáno v 6 hod. ráno, a mělo vejíti v platnost v 11 hod. dopoledne.

[3] Jako potopení německých lodí ve Scapa Flow 21. června 1919, z rozkazu admirála von Reutera.

[4] Viz na příklad Grotius, III. c. 21, § 11; Pufendorf, VIII. c. 7 § 12; Vattel, III. § 242; Phillimore, II. § 121; Bluntschli, § 695; Fiore, III. No. 1494.

[5] Viz na příklad, Calvo, IV.

vypovědĕti příměří. Haagská Pravidla se snažila spor urovnati a článek 40 stanoví, že každé vážné porušení příměří jednou ze smluvních stran dává druhé straně právo je vypovědĕti a dokonce v případě nutnosti zahájiti ihned nepřátelství. Z toho můžeme formulovati tři normy: 1. Porušení, která nejsou vážná, nedávají práva vypovědĕti příměří; 2. vážná porušení zmocňují druhou stranu, vypovědĕti příměří, ale ne zpravidla, aby zahájila ihned nepřátelství bez výstrahy; 3. pouze v nutném případě je strana oprávněna zahájiti nepřátelství bez výstrahy. Ale poněvadž „vážné porušení" a „nutný případ" nejsou přesně vymezené, nechává se v praksi na uváženou poškozené straně, jak postupovati.

Je třeba rozeznávati porušení příměří soukromými jednotlivci, kteří jednají z vlastního popudu a porušení příměří členy branné moci. Neboť, poruší-li příměří nepověřené soukromé osoby, má poškozená strana podle článku 41 haagských Pravidel pouze právo žádati potrestání provinilců a je-li třeba, odškodné za utrpěné ztráty.

Konec příměří.

§ 240. V tom případě, že příměří je uzavřeno na neurčitou dobu a jestliže strany neučinily žádných ustanovení o tom, jak oznámí zahájení nepřátelství, může se příměří vypovědĕti kdykoliv a nepřátelství může být zahájeno ihned po výpovědi. Ve většině případů však jsou příměří sjednána na určitou dobu a tu vyprší, když tato uplyne, bez zvláštní vyhlášky, leč by se výslovně ustanovilo, že konec bude oznámen. V tom případě, že příměří je uzavřeno na určitou dobu a není umluvena přesně hodina, kdy končí, nýbrž pouze datum dne, končí příměří ve dvanáct hodin v noci. V tom případě, že bylo sjednáno, aby příměří trvalo od určitého dne do určitého dne, na př. od 15. června do 15. července, je sporné[1], počítá-li se ještě 15. červenec nebo ne. Konečně může být příměří uzavřeno s určitou resolutivní podmínkou, jejíž splnění znamená konec příměří.

§ 2436; Despagnet, No. 566; Pradier-Fodéré, VII. No. 2913.

[1] Viz výše § 238.

KAPITOLA VI.

PROSTŘEDKY K ZABEZPEČENÍ ZÁKONNÉHO VÁLČENÍ.

I.

O PROSTŘEDCÍCH K ZABEZPEČENÍ ZÁKONNÉHO VÁLČENÍ VŮBEC.

Bonfils, Nos. 1014—1017 — Spaight, str. 461 — *Land Warfare*, §§ 435 až 438 — Garner, II. §§ 578—595.

§ 241. Poněvadž válka není stavem anarchie a bezzákonnosti, mezinárodní právo žádá, aby se válčící řídili jeho normami při provádění svých vojenských a námořních operací. Pokud a dokud to válčící činí, je jejich válčení po právu (zákonné), nečiní-li toho, je proti právu (nezákonné). Nezákonných činů a opominutí mohou se pak dopustiti válčící vlády samy, nebo velitelé a členové válečné moci, nebo jednotlivci, kteří nepatří k válečné moci. Zkušenost učí, že protiprávné činy a opominutí se strany jednotlivých vojáků jsou celkem za války nevyhnutelné, neboť vášně, které jsou vzněcovány válkou a za války, vždy nějaká přivodí. Válčící však mají nepřímou odpovědnost za činy svých vojáků, kteří se příčí mezinárodnímu právu a tato odpovědnost se stává odpovědností přímou, odmítnou-li napraviti spáchanou křivdu, potrestáním provinilců, a, je-li třeba, odškodněním těch, kteří křivdu utrpěli [1]. Případy, kdy válčící vlády samy se dopustí činů protiprávných, a také případy, kdy odmítnou potrestati své vojáky za protiprávné činy, jsou mezinárodními delikty [2]. Je-li pak spáchán mezinárodní delikt v době míru, může

Válčení zákonné a nezákonné.

[1] Viz výše díl I. §§ 149—150.
[2] Viz výše díl I. § 151.

poškozený stát, když dojde k nejhoršímu, vypověděti provinilci válku, aby ho přinutil k přiměřené náhradě[1]. Dojde-li však k mezinárodnímu deliktu za války samé, není dnes vůbec prostředků, aby byl provinilec donucen k nápravě.

Jak je zákonné válčení do určité míry zabezpečeno.

§ 242. Zákonné válčení je však, alespoň do určité míry, zabezpečeno několika prostředky, uznanými mezinárodním právem. Tyto prostředky se dělí na tři třídy. Prvá třída obsahuje prostředky svépomoci: represalie; trestání válečných zločinů, kterých se dopustí nepřátelští vojáci a jiní nepřátelští poddaní; braní rukojmí. Druhá třída obsahuje: stížnosti, vedené u nepřítele; stížnosti, vedené u neutrálních států; přátelské služby, prostředkování a intervence se strany neutrálních států. Třetí třída obsahuje právo na náhradu škody. Tak podle článku 3 haagské Konvence IV. jsou válčící odpovědni za všechny činy, kterých se dopustí členové jejich válečných sil a musí poskytnouti podle okolností případu náhradu škody za porušení haagských Pravidel. Tyto prostředky zabezpečují do určité míry zákonné válčení, poněvadž je v zájmu obou válčících, zabrániti nepříteli, aby se mu nedostalo příležitosti, kdy by byl oprávněn jich použíti. Přes to vždycky se bude vyskytovati mnoho protiprávných činů spáchaných jednotlivými nepřátelskými vojíny; ale v mnohých případech se jim dostane trestu buď od jednoho nebo druhého válčícího. Válčící mají právo[2] trestati přísně nepřátelské činy soukromých jednotlivců nepřátelských, kteří nepatří k braṇné moci, jako činy nezákonného válčení.

Tedy, ačkoliv do určité míry je vlastně zákonné válčení těmito prostředky zabezpečeno, přece obě balkánské války z r. 1912 a 1913 a hlavně válka světová, za které byly páchány nejhorší hanebnosti, a za které došlo k mnohému porušení základních zásad válečného práva, ukázaly jasně, že je třeba nalézti nové prostředky, aby válčící byli přinuceni vésti válku v mezích práva válečného[3].

[1] Viz výše díl I. § 156.

[2] Viz dále § 254.

[3] O jediném prostředku, jehož lze použíti — o intervenci Společnosti národů —, pojednává se dále, § 246.

II.

STÍŽNOSTI, PŘÁTELSKÉ SLUŽBY A PROSTŘEDKOVÁNÍ, INTERVENCE.

Land Warfare, §§ 439—440.

Stížnosti vedené u nepřítele.

§ 243. Velitelé válečných sil, které proti sobě podnikají nepřátelství, často vedou na sebe vzájemné stížnosti stran jednotlivých nezákonných činů válečných, kterých se dopustili členové jejich branné moci, jako zneužití parlamentářské vlajky, porušení parlamentářské vlajky nebo Ženevské konvence a pod. Stížnost se pošle nepříteli pod ochranou parlamentářské vlajky, a zájem, který má každý velitel na tom, aby jeho sbory jednaly podle zákona, měl by ho vždycky přiměti k tomu, aby stížnostem věnoval pozornost a potrestal provinilce, jestliže se ukáže, že stížnosti jsou oprávněné. Velmi často však je nemožno obvinění dokázati, a pak tu stojí obvinění a popření proti sobě, aniž je možno nesnáz nějakým způsobem rozřešiti. Často se také stává za války, že válčící vlády vedou proti sobě navzájem stížnosti na nezákonné činy a opominutí. Poněvadž za války jsou diplomatické styky přerušeny, posílají se takové stížnosti nepříteli buď pod ochranou vlajky parlamentářské, nebo prostřednictvím neutrálního[1] státu, který poslouží přátelskými službami. Ale i zde často stojí rozhořčená obvinění a důrazné popírání tváří v tvář a není cesty, která by spor urovnala.

Stížnosti vedené u neutrálů.

§ 244. Přihodí-li se určité vážné protiprávné činy neb opominutí za války, vedou válčící často stížnost u neutrálních států, žádajíce je buď za přátelské služby, prostředkování nebo intervenci, aby přiměly nepřítele k zachovávání zákonů válečných, nebo prostě je upozorňují na fakta. Tak na začátku války francouzsko-německé vedla Francie

[1] Tak v říjnu r. 1904, za války rusko-japonské, poslalo Japonsko stížnost na to, že prý ruské vojsko užívá čínských uniforem, ruské vládě prostřednictvím vlády Spojených států amerických; viz Takahashi, str. 174—178, a výše § 164. Viz rovněž výše § 216 pozn.

stížnost u Velké Britanie a žádala o její intervenci, neboť Německo zamýšlelo utvořiti dobrovolnické loďstvo, což Francie považovala za porušení Pařížské deklarace[1]. Naopak zase Německo v lednu 1871 v cirkuláři, adresovaným jeho diplomatickým zástupcům v cizině, který měl býti sdělen neutrálním vládám, stěžovalo si, že ve dvaceti a jednom případě francouzské vojsko, jak bylo tvrzeno, schválně a úmyslně střílelo na parlamentáře. A dále v listopadu 1911 a v únoru 1912 za války turecko-italské vedlo Turecko stížnost u mocností pro popravu Arabů v Tripolisu jako válečných zločinců a pro bombardování tureckých válečných lodí v přístavu Bejrutu[2].

Za války světové vedli všichni válčící nesčetné stížnosti u neutrálních mocností, obviňujíce se navzájem z nekonečného porušování zákonů válečných a zákonů neutrality.

Přátelské služby a prostředkování.

§ 245. Stížnosti, vedené u neutrálních států, mohou dáti podnět jednomu nebo několika z nich, aby prokázaly přátelské služby, nebo pokusily se prostředkovati mezi válčícími za účelem urovnání sporu, který vznikl z obvinění a z popírání protiprávných činů nebo opominutí při vedení války; a tak se může zabrániti, aby nedošlo k represaliím. Přátelské služby a prostředkování takto nabídnuté neliší se od těch, kterými se urovnávají spory mezi státy v době míru[3]; jsou to přátelské činy na rozdíl od intervence, která je mocenským zasáhnutím za tím účelem, aby válčící byli přinuceni zachovávati zákony válečné.

Intervence se strany neutrálů.

§ 246. Není pochyby, že neutrální státy (ať už se u nich vede stížnost nebo ne) mohou buď jednotlivě, nebo společně a hromadně vykonávati intervenci, kdykoliv dojde k protiprávným činům nebo opominutím při vedení války, kterých se dopustí 1. vlády válčících, nebo 2. členové válčících sil, jestliže příslušné vlády nepotrestají provinilce. Bylo už řečeno[4], že jiné státy mají právo intervence v tom

[1] Viz výše § 84.
[2] Viz výše § 213.
[3] Pojednává se o nich výše §§ 7—11.
[4] Výše díl I. § 135 (4).

případě, že některý stát poruší v době míru nebo v době válečné ony zásady mezinárodního práva, které jsou obecně uznávány. Není nejmenší pochyby o tom, že jsou takové zásady mezinárodního práva ohroženy v tom případě, že se válčící vláda dopustí nezákonných činů válečných, nebo nepotrestá provinilce, v tom případě, že se takových činů dopustí členové jejích branných sil. Ale vedle toho, podle haagských Pravidel jeví se nyní protiprávné válčení na zemi po právu věcí všech smluvních států, které uzavřely konvenci, a proto v případě války mezi státy signatárními mají neutrální signatární státy zajisté právo intervence, dojde-li při válčení k činům, které jsou podle haagských Pravidel nezákonné. Kdyby k nějaké takové intervenci došlo, neměla by co činiti s válkou vůbec a zasahující stát by se následkem toho nestal stranou ve válce, nýbrž týkala by se pouze mezinárodního deliktu, kterého se dopustil některý válčící nezákonným válčením.

Ačkoliv však mají neutrální státy nepochybně *právo* intervenovati, nemají dnes povinnosti tak činiti a následek toho je, že dochází k velmi častému porušení práva. Obě balkánské války z r. 1912 a 1913, a ještě více válka světová, za které docházelo k nejhorším hanebnostem a k mnohému porušování základních zásad válečného práva, ukázaly, že válčící jsou často ochotni pominouti všech norem válčení pro nějaký vojenský účel. Zdá se, že by se v budoucnu dalo zabrániti takovému porušení jedině tím způsobem, že by Společnost národů měla povinnost intervence v tom případě, že by válčící porušil základní zásady právní, kterými se řídí vedení války[1].

III.

REPRESALIE.

Vattel, III. § 142 — Hall, § 135 — Westlake, II. str. 123—126 a *Papers*, str. 259—264 — Taylor, §§ 487, 507 — Wharton, III. § 348 b —

[1] Viz výše § 167 b (5), díl I.

Hershey, No. 337 — Moore, VII. § 1114 — Bluntschli, §§ 567, 580, 654, 685 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 392 — Pradier-Fodéré, VIII. Nos. 3214—3221 — Bonfils, Nos. 1018—1026 — Despagnet. No. 543 — Rivier, II. str. 298—299 — Calvo, IV. §§ 2041—2043 — Martens, II. § 121 — Mérignhac, III.a str. 349—358 — Holland, *War*, Nos. 119—120 — Bordwell, str. 305 — Spaight, str. 462 až 465 — *Land Warfare*, §§ 452—460 — Lammasch, *Das Völkerrecht nach dem Kriege* (1917), str. 17—20 — Le Fur, *Des Représailles en temps de guerre* (1919) — Halleck v *A. J.*, VI. (1912), str. 107—118 — Wilkinson, *The Law Magazine and Review*, XL. (1914—15), str. 289—298 — Woolsey v *The Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1915), str. 62—67 — Renault v *Journal de Droit international* (Clunet), XLII. (1915), str. 313—344 — Mérignhac v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 9—26.

Represalie mezi válčícími narozdíl od represalií v době míru.

§ 247. Kdežto represalie v době míru je třeba rozeznávati od odvetných opatření (retorse) a kdežto represalie jsou škodlivé činy, podnikané za tím účelem, aby stát byl donucen k uspokojivému urovnání sporu, vzniklému z mezinárodního deliktu[1], jsou represalie mezi válčícími odvetná opatření, která záležejí v nezákonných činech válečných[2], ať jsou mezinárodními delikty nebo ne, za tím účelem, aby byl nepřítel přinucen zachovávati v budoucnu normy zákonného válčení[3]. Represalie mezi válčícími[4] jsou strašné

[1] Viz výše §§ 33, 42.

[2] Autor poznamenal, že konfiskace Palais de Venise, sídla rakousko-uherské legace u papežského dvora v Římě, dne 25. srpna 1916 a konfiskace rakousko-uherského majetku, která byla represaliemi za bombardování Benátek rakouskými letci (viz výše díl I., str. 566 pozn. a Scelle v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 244—255), nebyla by v souhlasu s definicí represalií, jak ji podává v tekstu, neboť tato předpokládá sáhnutí k takovým činům, které jsou porušením válečného práva. Zamýšlel z toho důvodu vrátiti se k této definici.

[3] Autor mínil činiti rozdíl, založený na zkušenosti ze světové války, mezi represaliemi, jejichž účelem je skutečně přiměti nepřítele k tomu, aby zachovával normy zákonného válčení, a mezi „represaliemi“ (mohou-li tak vůbec být nazývány), které nebyly ničím jiným než „vetou za vetu“. Byl by uvedl, jakožto příklad prvého druhu, vyloučení mužstva německých ponorek z řad válečných zajatců (viz dále, § 249 (4), a jako příklad druhého jednání spojenců, kteří následujíce německého příkladu užívali jedovatých plynů a tekutého ohně (viz výše, §§ 110, 113) při bombardování „otevřených“ měst (viz dále pozn. 3.) atd.

[4] Jak dalece jsou oprávněny represalie, které, ačkoliv jsou na-

zbraně[1], poněvadž v mnohých případech jsou namířeny proti nevinným nepřátelským jednotlivcům, kteří musí trpěti za skutečná nebo tvrzená provinění, za která nejsou odpovědni. Bez represalií nelze se obejíti, poněvadž bez nich by protiprávné činy při válčení byly nesčetné. Jak věci stojí, každý válčící a každý člen jeho válečných sil ví určitě, že může očekávati represalie, v případě, že poruší normy zákonného válčení. Avšak, ačkoliv represalie jsou často přiměřeným prostředkem, aby nepřítel byl přinucen tyto normy zachovávati, často se minou svého cíle a vyvolávají proti-represalie se strany nepřítele.

§ 248. Kdežto represalie v době míru jsou přípustny pouze za mezinárodní delikty, represalie mezi válčícími jsou přípustny[2] za kterýkoliv a za každý nezákonný čin válečný[3], ať jest mezinárodním deliktem nebo není. Tak

Represalie jsou přípustny za každý nezákonný čin válečný.

mířeny proti nepříteli, zasahují neutrály, o tom pojednávají §§ 319, 360.

[1] Za žádné války nesahali válčící tak často k represaliím jako za války světové. Abychom uvedli jen několik příkladů, německá armáda se dopouštěla v Belgii strašných hanebností ve jménu represalií. Francouzové bombardovali vzducholoďmi nehájená německá města Stuttgart, Karlsruhe a Trevir jakožto represalie, poněvadž Němci takovým způsobem bombardovali anglická a francouzská nehájená místa. Velká Britanie odmítla jednati podle všech pravidel neratifikované Deklarace londýnské, a Německo tedy prohlásilo celou vodní oblast kolem britských ostrovů za válečné pásmo, a dalo rozkaz svým ponorkám, aby torpedovaly všechny britské obchodní lodi bez výstrahy. Tím způsobem byla potopena *Lusitanie*, a více než 1100 nevinných civilních občanů utonulo. Jakožto odpověď na tyto represalie sáhla Velká Britanie k proti-represaliím, a zamezila všechen dovoz do Německa a vývoz z Německa. Poněvadž velká Britanie odloučila zajaté mužstvo německých ponorek od ostatních válečných zajatců, zavřelo Německo stejný počet zajatých anglických důstojníků do samovazby.

[2] Je na válčícím, který byl poškozen, aby uvážil, sáhne-li ihned k represaliím, nebo, než tak učiní, povede-li stížnost u nepřítele nebo u neutrálních států. V praksi však zřídka sáhne válčící ihned k represaliím, není-li porušení norem zákonného válčení velmi vážné a nežádá-li bezpečnost jeho vojsk přímých a drastických opatření.

[3] Je sotva možno pochybovati o tom, že váleční zajatci mohou být předmětem represalií za nezákonné činy válečné, kterých se dopustil nepřítel; viz Beinhauer, *Die Kriegsgefangenschaft* (1908), str. 74; Spaight, str. 89, 465.

Němci za války francouzsko-německé často jako represalií používali bombardování a střílení na nehájené otevřené vesnice, kde byli jejich vojáci zrádně úkladně zavražděni nepřátelskými jednotlivci, kteří nepatřili k branné moci. Nebo, lord Roberts za války jihoafrické dal rozkaz[1], aby jako represalie byly zničeny domy a farmy za to, že v jejich sousedství byly poškozeny dopravní trati. Nebo, když se za světové války německé vojsko dopouštělo v Belgii r. 1914 strašných hanebností, Německo[2], pokud je nepopřelo vůbec, prohlašovalo, že to byly nutné represalie. Že tato prakse je vadná a měla by tedy být zakázána, na to je poukázáno dále v § 250.

Nebezpečí libovolnosti při represaliích.

§ 249. Právo vykonávati represalie nese s sebou velké nebezpečí libovůle, neboť často skutečnosti, které podle tvrzení válčících je nutí, aby k nim sáhli, nejsou dostatečně ověřeny; někdy normy válečné, které podle jejich mínění nepřítel porušil, nejsou obecně uznávány; často čin represalií je přehnaný u srovnání s předcházejícím nezákonným činem válečným[3]. Některé příklady mohou býti dokladem tohoto nebezpečí.

(1) R. 1782 Joshua Huddy, kapitán v armádě amerických povstalců, byl zajat loyalisty a odevzdán kapitánu Lippencottovi na oko za tím účelem, aby byl vyměněn, byl však *bezdůvodně* oběšen. Velitel britského vojska uvěznil Lippencotta a dal rozkaz, aby byl souzen pro vraždu. Lippencott však byl válečným soudem osvobozen, poněvadž bylo dosvědčeno, že jeho rozkaz k popravení Huddyho souhlasil s rozkazy úřadu, kterého musil poslouchati. Nato bylo nařízeno několika britským důstojníkům, kteří byli válečnými zajatci v rukou Američanů, aby losovali o tom, kdo má být popraven jako represalie za popravu Huddyho. Los

[1] Viz oddíl 4. Proklamace ze dne 19. června 1900 (Martens, *N. R. G.*, 2. Ser., XXXII. str. 147), a Beak, *The Aftermath of War* (1906), str. 11.

[2] Viz „Bílou knihu“, kterou vydalo r. 1915 německé zahraniční ministerstvo, *Die Völkerrechtswidrige Führung des Belgischen Volkskrieges* a belgickou šedou knihu *Réponse au Livre blanc Allemand du 10 Mai 1915* (1916).

[3] Viz Le Fur, *op. cit.*, porúznu.

padl na kapitána Asgilla, mladičkého důstojníka, teprve devatenáctiletého, který by byl býval popraven, nebýti snažných proseb královny francouzské, která mu zachránila život[1].

(2) Když britská vláda poslala počátkem r. 1813 dvacet tři Iry, kteří byli naturalisováni ve Spojených státech a kteří byli zajati na lodích Spojených států, do Anglie, aby tam byli souzeni pro zradu, zmocnil kongres presidenta k odvetným opatřením. Na základě tohoto zákona dal generál Dearborn do tuhé vazby dvacet tři zajatce z Fort George. Generál Prevost na výslovný rozkaz lorda Bathursta nato poručil, aby byl dán do těžkého vězení dvojnásobný počet důstojníků Spojených států v činné službě i mimo ni. Nato následovala hrozba „neúprosnou přísností proti amerických občanům a vesnicím" v tom případě, bude-li se pokračovati v systému odvetných opatření. Pan Madison odpověděl tím, že dal do vazby stejný počet britských důstojníků, kteří byli zajati ve Spojených státech, a generál Prevost tedy ihned podřídil stejné disciplině všechny své zajatce bez rozdílu.... Klidnější rozvaha však brzy zavládla v britské vládě, která s tímto systémem započala. Část důstojníků Spojených států, kteří byli válečnými zajatci v Anglii, byla propuštěna na čestné slovo, s instrukcemi, aby oznámila presidentovi, že oněch třiadvacet válečných zajatců, kteří byli obviněni ze zrady, nebylo v Anglii souzeno, nýbrž že zůstali obyčejnými válečnými zajatci. To vedlo k propuštění na čestné slovo všech důstojníků na obou stranách[2].

(3) Za války francouzsko-německé zajali Francouzi čtyřicet německých lodí obchodních a učinili jejich kapitány a mužstvo válečnými zajatci. Hrabě Bismarck, který považoval zadržení těchto mužů jako válečné zajatce za příčící se mezinárodnímu právu, žádal, aby byli propuštěni, a když to Francouzi odmítli, nařídil, aby jako represalie bylo zatčeno čtyřicet

[1] Viz případ uvedený u Martense, *Causes célèbres*, III. str. 311—321. Viz rovněž Phillimore, III. § 105.

[2] Viz Wharton, III. § 348 b.

francouzských soukromých jednotlivců, kteří měli místní význam, a posláni jako váleční zajatci do Brém, kde byli nechání až do konce války. Hrabě Bismarck rozhodně nebyl v právu[1], neboť Francie se nedopustila podle tehdejšího práva žádného nezákonného činu tím, že zadržela německé lodní mužstvo jako válečné zajatce[2].

(4) Za světové války, když r. 1915 dala německá vláda rozkaz, aby její ponorky torpedovaly britské obchodní lodi, jakmile je uvidí, bez výstrahy, prohlásila britská admiralita, že napříště nebude považovat zajaté lodní mužstvo německých ponorek za „čestné" zajatce, nýbrž že je odloučí od ostatních německých zajatců. Následkem toho bylo ve smyslu represalií odděleno třicet devět zajatých důstojníků a mužů a byli umístěni v námořnických vězeňských barácích (naval detention barracks). Německo ihned sáhlo k protirepresaliím a dalo stejný počet britských důstojníků do samovazby. Velká Britanie záhy potom upustila od rozlišování v zacházení s válečnými zajatci[3].

(5) V září 1914 za světové války spálily německé armády v Belgii universitu lovaňskou i s její světoznámou knihovnou a jiné budovy v jiných městech jako represalie, uvádějíce, že belgičtí civilisté stříleli na německá vojska. Belgická vláda odmítla tato obvinění a tvrdila, že němečtí vojáci v Lovani se stříleli navzájem. Civilisovaný svět se zhrozil nad takovými represaliemi[4].

Návrh na omezení represalií.

§ 250. Haagská Pravidla se vůbec nezmiňovala o represaliích, poněvadž Bruselská konference z r. 1874, která přijala neratifikovanou Bruselskou deklaraci, škrtla několik oddílů z navrhované ruské osnovy zákoníku, týkajících

[1] Že stanovisko Bismarckovo nebylo správné, bylo ukázáno výše v § 201. Někteří němečtí spisovatelé se ho však zastávají; viz na příklad Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 479, pozn. 6. Co se týká dnešního práva v této věci viz výše §§ 85, 201.

[2] Případ tento je případ represalií, a nemá co činiti s braním rukojmí; viz dále § 258.

[3] Podrobnosti z Garnera, II. § 356.

[4] Podrobnosti z Garnera, I. §§ 282—284. Viz rovněž belgické a německé úřední publikace, o kterých je zmínka výše, § 248 pozn.

se represalií. Tyto původní oddíly[1] (69—71) stanovily: 1. že represalie jsou přípustny pouze v krajních případech naprosto jistého porušení norem zákonného válčení; 2. že činy, které se podnikají jako represalie, nemají být přehnány, nýbrž v poměru k provinění; 3. že represalie nařizují pouze vrchní velitelé.

Uváží-li se, s jakou libovolností podle dnešního stavu mezinárodního práva je možno sáhnouti k represáliím, není možno popříti, že je svrchovaně třeba dohody o přesných normách, podle nichž by se řídily represalie. Události ze světové války osvětlují dnešní stav věcí. Strašné hanebnosti, kterých se německá armáda dopouštěla v Belgii a ve Francii, jestliže se k nim vůbec německá vláda přiznala, ospravedlňovala vždycky jakožto represalie. Není pochyby, že článek 50 haagských Pravidel, který stanoví, že se „nesmějí ukládati obyvatelstvu obecné tresty peněžité nebo jiné za činy jednotlivců, za které nemůže být obyvatelstvo považováno kolektivně odpovědným", nezabraňuje, jde-li o represalie pálení vesnic nebo i měst, za zrádný útok, kterého se dopustí na nepřátelských vojácích neznámí jednotlivci, a poněvadž tomu tak je, najde si brutální válčící vždycky příležitost. Mělo by tedy být výslovně stanoveno, že represalie jako jiné tresty nesmějí být ukládány celému obyvatelstvu za činy jednotlivců, za které nemůže být kolektivně odpovědno.

IV.

TREST ZA VÁLEČNÉ ZLOČINY.

Hall, § 135 — Bluntschli, §§ 627—643a — Spaight, str. 462 — Holland, *War*, Nos. 117—118 — Hershey, str. 411, pozn. 4 — Ariga, §§ 96 až 99 — Takahashi, str. 166—184 — *Land Warfare*, §§ 441—451 — Renault, *De l'Application du Droit pénal aux Faits de Guerre*

[1] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser. IV. str. 14, 139, 207. Viz rovněž článek 85 a 86 v *Manuel of the Laws of War*, (příručka práva válečného), kterou přijal Ústav mezinárodního práva (*Annuaire*. V. str. 174).

(1915) — Dumas, *Les Sanctions pénales des Crimes Allemands* (1916) — Garner, II. §§ 581—588 — Landa v *R. I.*, X. (1878), str. 182—184 — Woolsey v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1915), str. 67—69 — Pic v *R. G.*, XXIII. (1916) str. 243—268 — Oppenheim v *The Law Quarterly Review*, XXXIII. (1917), str. 266—286 — Mérignhac v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 28—56.

Pojem válečného zločinu.

§ 251. Na rozdíl od nepřátelských činů vojínů, kterými tito neztrácejí výsady, aby se s nimi zacházelo jako se členy branné moci, kteří se nedopustili křivdy, jsou válečné zločiny takové nepřátelské nebo jiné činy vojínů nebo jiných jednotlivců, které může nepřítel trestati, jestliže zajme provinilce[1]. Musíme však zdůrazniti, že se výrazu „válečný zločin" neužívá v mravním smyslu výrazu „zločin", nýbrž pouze ve smyslu technicko-právním, důsledkem skutečnosti, že ti, kdo se dopustí takových činů, mohou být potrestáni nepřítelem. Neboť ačkoliv mezi činy, které se nazývají válečnými zločiny, je mnoho takových, které jsou zločiny v mravním slova smyslu (jako na příklad zneužití parlamentářské vlajky, nebo vraždění nepřátelských vojáků), jsou mezi nimi i jiné, které mohou být vysoce chvályhodné a vlastenecké (jako účast při povstání lidu na území, které nepřítel obsadil).

Ale poněvadž každý válčící může a ve skutečnosti musí v zájmu vlastní bezpečnosti tyto skutky trestati, nazývají se válečnými zločiny, ať jsou spáchány z jakékoliv pohnutky, pro jakýkoliv účel, a ať je mravní ráz činu jakýkoliv[2].

Různé druhy válečných zločinů.

§ 252. Ačkoliv se tyto činy jednotně označují jako válečné zločiny, je třeba rozeznávati čtyři různé druhy válečných zločinů, hledíc k podstatně různému rázu činů, totiž: 1. po-

[1] Podle této definice je jasné, že válčící může potrestati zajaté nepřátelské vojíny, kteří se před zajetím dopustili porušení norem válčení způsobem, který je činí — viz dále § 253 — válečným zločinem. Strupp v *Z. I.*, XXV. (1915), str. 359 odpovídá na tu otázku záporně. Viz výše díl I. § 445.

[2] Viz výše § 57. Obzvláště se činí námitky proti výrazu „válečná zrada", jak je ho užito níže, § 255, ale tento výraz je obecně uznáván. Viz Spaight, str. 334—335.

rušení uznaných norem o válčení, kterých se dopustí členové branné moci; 2. každý nepřátelský čin zbraní, kterého se dopustí jednotlivci, kteří nejsou členy nepřátelské branné moci; 3. vyzvědačství a válečná zrada; 4. všechny činy záškodnické.

§ 253. Porušení norem válčení je válečným zločinem pouze tehdy, je-li spácháno bez rozkazu příslušné vlády válčícího státu. Poruší-li členové branné moci pravidla válečná *z rozkazu* své vlády, nejsou válečnými zločinci a nemohou být nepřítelem trestáni[1], tento však může sáhnouti k represaliím. V tom případě, že se členové branné moci dopustí porušení norem z rozkazu svých velitelů, nemohou být trestáni členové, neboť velitelé sami jsou odpovědni a mohou tedy tito býti trestáni jako váleční zločinci, upadnou-li v nepřátelské zajetí[2]. Porušení norem válčení.

Uvádíme některá z důležitějších porušení, k nimž může dojíti:

(1) Užívání otrávených nebo jinak zakázaných zbraní a střeliva.

(2) Zabíjení nebo zraňování vojáků, neschopných pro nemoc nebo zranění, nebo kteří složili zbraně a vzdali se.

(3) Úkladné vraždění a najímání úkladných vrahů.

[1] Někdy se tvrdí opak; viz na příklad, Bellot v *Grotius Society*, II. (1917), str. 31—56, a Mérignhac v *R. G.*, XXII. (1917), str. 51—53. Ale Dumas, *Les Sanctions pénales des Crimes Allemands* (1916), str. 29—34, a Renault v *Journal de Droit international*, (Clunet) XLII. (1915), str. 341—342, souhlasí se mnou. Zákon nemůže žádat, aby jednotlivec byl potrestán za čin, k němuž byl podle práva nucen. Viz rovněž § 366 amerických *Rules of Land Warfare* z r. 1914, a Garner, II. § 588.

[2] Autor se nedožil toho, aby pojednal o právní odpovědnosti bývalého německého císaře za světovou válku, neb o článku 227 mírové smlouvy s Německem, která ho neviní z toho, že byl odpovědným za válečné zločiny, kterých se dopouštěli z rozkazu členové německé branné moci, nýbrž „pro nejhrubší porušení zásad mezinárodní mravnosti a posvátné autority smluv". Avšak holandská vláda odmítla přinutiti ho, aby opustil Holandsko a k procesu s ním nedošlo. Viz Garner, II. §§ 589—591.

(4) Zrádná žádost o milost nebo zrádné předstírání nemoci a zranění.

(5) Špatné zacházení s válečnými zajatci nebo s raněnými a nemocnými. Přivlastnění takových peněz a cenných věcí, které nejsou státním majetkem.

(6) Zabíjení nebo napadání nevinných soukromých jednotlivců nepřátelských. Bezprávné přivlastňování a ničení jejich soukromého majetku a zvláště plenění. Nucení obyvatelstva obsazeného území, aby podávalo informace o armádě druhého válčícího nebo o jeho obhajovacích prostředcích.

(7) Neuctivé zacházení s padlými na bojišti. Přivlastňování peněz a jiných cenných věcí, které se najdou u padlých a nejsou státním majetkem, nebo zbraní, střeliva a pod.

(8) Přivlastňování a ničení majetku, který náleží museím, nemocnicím, kostelům, školám a pod.

(9) Útok, obléhání a bombardování nehájených, otevřených měst a jiných obydlí. Bezprávné bombardování nehájených míst námořními silami.

(10) Zbytečné bombardování historických památek a takových nemocnic a budov, věnovaných náboženství, umění, vědám a dobročinnosti, jež jsou označeny zvláštními značkami, notifikovanými oblehatelům, kteří bombardují hájené město.

(11) Porušení Ženevské konvence.

(12) Útok na nepřátelské lodi, které stáhly vlajku na znamení, že se vzdávají, nebo jejich potápění. Útok na nepřátelské lodi obchodní bez předchozího vyzvání, aby se podrobily kontrole.

(13) Útok na nemocniční lodi nebo jejich zajetí a všechna ostatní porušení haagské Konvence o přizpůsobení zásad Ženevské konvence válčení na moři.

(14) Neoprávněné ničení nepřátelské kořisti[1].

(15) Užívání nepřátelského stejnokroje a pod. za bitvy; užívání nepřátelské vlajky při útoku válečné lodi.

[1] Bezprávné ničení neutrální kořisti — viz dole § 431 — není válečným zločinem, je to však přes to mezinárodním deliktem, děje-li se na rozkaz vlády válčícího státu.

(16) Ubližování nepřátelským jednotlivcům, kteří mají pasy nebo ochranné listy průvodní; rušení bezpečného průvodu.

(17) Ubližování parlamentářům.

(18) Zneužívání ochrany, která se poskytuje parlamentářské vlajce.

(19) Porušování kartelů, kapitulací a příměří.

(20) Nedodržení čestného slova[1].

Nepřátelské činy, jichž soukromí jednotlivci se dopustí zbraněmi.

§ 254. Není žádných norem mezinárodního práva, které by zakazovaly soukromým jednotlivcům sáhnouti ke zbraním a dopouštěti se nepřátelských činů, a také nemohou být, poněvadž mezinárodní právo je pouze a výlučně právem mezi státy. Avšak soukromí jednotlivci, kteří se takových skutků dopouštějí, nepožívají výsad členů ozbrojené moci, a nepřítel má podle zvykového práva mezinárodního právo považovati takové jednotlivce za válečné zločince a také je tak trestati. Nepřátelské činy se zbraní, kterých se dopustí soukromí jednotlivci, nejsou válečnými zločiny proto, že by tu šlo o porušení uznaných norem válčení, nýbrž proto, že nepřítel má právo považovati je za nezákonné činy válečné a také je tak trestati. Konflikt mezi chvályhodným vlastenectvím se strany takových jednotlivců a

[1] Článkem 228 mírové smlouvy s Německem „přiznává německá vláda mocnostem spojeným a sdruženým právo, aby postavily před své vojenské soudy osoby obžalované z činů příčících se zákonům a zvykům válečným. Osobám uznaným vinnými, budou vyměřeny tresty zákonem stanovené“! Viz rovněž mírovou smlouvu s Rakouskem, článek 173; s Bulharskem, článek 118; s Maďarskem článek 157; s Tureckem, článek 226. Dříve než byly tyto smlouvy sepsány, ustanovila mírová konference v Paříži komisi, která se skládala ze zástupců desíti spojených a sdružených mocností, která měla uvážiti odpovědnost původců války, dále fakta porušení zákonů a zvyků válečných ústředními mocnostmi, stupeň odpovědnosti za ně, postihující určité jednotlivce, organisaci a řízení soudního tribunálu, před nímž měli být souzeni. Komise vypracovala jednu zprávu většiny a dvě zprávy menšin a tyto důležité doklady uveřejnila „Carnegie Endowment for International Peace (Division of International Law, Pamphlet No. 32)“ (Carnegiův fond pro mezinárodní mír, odbor pro mezinárodní právo, brožura čís. 32).

bezpečností nepřátelských sborů je neřešitelný. Nebylo by rozumným, aby mezinárodní právo ukládalo válčícímu povinnost, aby zakázal svým soukromým poddaným užívání zbraní, poněvadž takové jednání může mít pro něho po případě největší význam, zvláště jedná-li se o osvobození kraje od nepřítele, který jej vojensky obsadil. Nicméně bezpečnost jeho sborů nutí nepřítele, aby považoval takové nepřátelské skutky za nezákonné činy válečné a také je tak trestal, a mezinárodní právo jej k tomu opravňuje.

Obyčejně se činí rozdíl mezi nepřátelskými skutky se zbraní, kterých se dopustí soukromí jednotlivci proti armádě, vnikající do země, nebo z ní odcházející, a mezi nepřátelskými skutky se zbraní, kterých se dopustí obyvatelstvo proti nepříteli, který okupoval dobyté území. V druhém případě se mluví o válečné vzpouře, ať už obyvatelé sáhnou ke zbraním jednotlivě, nebo se účastní tak zv. povstání lidu. Článek 1 a 2 haagských Pravidel činí co možná největší koncese, pokud jde o nepřátelské skutky, kterých se dopustí nepravidelné vojsko[1]. Meze těchto úlev nebudou moci válčící nikdy překročiti bez největšího nebezpečí pro své sbory.

Musíme zvlášť poznamenati, že obchodní loď válčícího, která útočí na nepřátelské lodi, aniž jimi byla dříve napadena, může být považována za piráta[2] a také tak se s ní může zacházet, a kapitán, důstojníci a členové mužstva mohou tedy být potrestáni jako váleční zločinci ve stejné míře jako soukromí jednotlivci, kteří se dopustí nepřátelských skutků ve válce na zemi[3].

Vyzvědačství a válečná zrada.

§ 255. Vyzvědačství a válečná zrada, jak bylo výše[4] vysvětleno, mají dvojí ráz. Mezinárodní právo dává válčícím právo, aby jich užívali. Na druhé straně dává válčícím i na to právo, aby je považovali, dopustí-li se jich nepřátelští vojíni nebo nepřátelští soukromí jednotlivci na

[1] Viz výše §§ 80—81.
[2] Viz výše §§ 85, 181.
[3] O popravě kapitána Fryatta, viz výše § 181.
[4] § 159.

jejich frontě[1], za nezákonné činy válečné a následkem toho je trestali jako válečné zločiny.

O vyzvědačství bylo pojednáno už výše[2]. Válečnou zradou jsou všechny takové činy (vyjma nepřátelské skutky se zbraní se strany civilního obyvatelstva a vyzvědačství), spáchané na frontě válčícího, poškozují-li jej a jsou spáchány s úmyslem prospěti nepříteli. Válečná zrada může být spáchána nejen v okupovaném území nepřátelském nebo v pásmu vojenských operací, ale i jinde mezi liniemi válčícího[3].

Uvádíme hlavní případy válečné zrady, které mohou nastati:

(1) Jakékoliv informace dávané nepříteli.

(2) Dobrovolné poskytování peněz, zásob, střeliva, koní oděvu a pod. nepříteli.

(3) Každá dobrovolná pomoc při vojenských operacích nepřítele, ať je to ukazováním cest v krajině, otevřením dveří hájeného obydlí, opravou zničeného mostu nebo jinak.

(4) Pokusy přiměti vojáky k deserci, ke vzdání se, k tomu, aby sloužili jako vyzvědači a pod., vyjednávati o deserci, vzdání se a vyzvědačství, které nabízejí vojáci.

(5) Pokusy podplatiti vojáky nebo úředníky v zájmu nepřítele a vyjednávati o takové podplacení.

(6) Osvobození válečných zajatců[4].

(7) Spiknutí proti branné moci, nebo proti jednotlivým jejím důstojníkům a členům.

[1] Vyzvědačství mimo frontu — význačný rys světové války — je trestné podle vnitrostátního práva státu, v němž k němu dojde.

[2] §§ 159—161.

[3] Viz Oppenheim v *The Law Quarterly Review*, XXXIII. (1917), str. 266 a výše § 251 pozn. o námitkách, které se uvádějí proti tomuto výrazu.

[4] Za světové války popravilo Německo Miss Cavell, která byla ošetřovatelkou v Bruselu, na základě obvinění, že pomáhala spojeneckým vojínům k útěku. I bylo-li v tajném přelíčení obvinění dokázáno, takže by snad rozsudek byl býval spravedlivý podle litery zákona, byla poprava hanebností, zvlášť proto, že obětí byla žena, která stejně oddaně ošetřovala německé jakož i francouzské a anglické raněné. Viz Garner, II. §§ 382—386.

(8) Způsobiti rozbití vojenských vlaků, zničení dopravních tratí, nebo telegrafů, nebo telefonů v zájmu nepřítele a zničení jakéhokoliv válečného materiálu k témuž účelu.

(9) Rozšiřovati nepřátelské proklamace, které jsou nebezpečné zájmům dotyčného válčícího[1].

(10) Úmyslné svedení s cesty vojenských sborů najatým vůdcem, nebo někým, kdo nabídl své služby dobrovolně.

(11) Prokazování kurýrních nebo podobných služeb nepříteli.

Nepřátelští vojáci — na rozdíl od soukromých jednotlivců nepřátelských — mohou být trestáni pro válečnou zradu pouze tehdy, když se dopustili zrádného činu, zdržujíce se na nepřátelské frontě v přestrojení. Jsou-li na příklad dva vojáci ve stejnokroji posláni do zad nepříteli, aby tam zničili most, nemohou být trestáni, jsou-li chyceni, pro válečnou zradu, poněvadž jejich čin byl zákonným činem válečným. Vymění-li však své stejnokroje za obyčejný oděv a tak se zdají býti členy pokojného soukromého obyvatelstva, mohou být potrestáni pro válečnou zradu. Zajímavý případ toho druhu se stal r. 1904 za války ruskojaponské. Dva Japonci převlečení v čínský kroj byli chyceni při pokusu zničiti dynamitem železniční most v Mandžurii, za zády ruského vojska. Když byli postaveni před válečný soud, přiznali se, že jsou Shozo Jakoga, třiačtyřicetiletý major japonského generálního štábu, a Teisuki Oki, jedenatřicetiletý kapitán japonského generálního štábu. Byli usvědčeni a odsouzeni k smrti provazem, ale způsob trestu jim byl změněn a byli zastřeleni. Všechny noviny, které uváděly tento případ, uváděly jej jako případ vyzvědačství; byl to však případ válečné zrady. Ačkoliv oba důstojníci byli v převlečení, nebylo možno podle článku 29 haagských Pravidel odsouditi je za vyzvědačství, předpokládajíc ovšem, že nebyli souzeni pro žádný jiný čin, než pro pokus zničiti most.

[1] Jak se zacházelo za světové války s letci, kteří pouštěli proklamace na nepřátelské frontě, viz Garner, I. § 312.

Jsou různá jednání obyvatel okupovaného nepřátelského území, které může válčící zakázati a trestati v zájmu pořádku a bezpečnosti své armády, ačkoliv nespadají do kategorie válečné zrady a nejsou tedy trestné jako válečné zločiny. K této třídě patří všechny činy, kterými se porušují rozkazy, dané po právu tím, kdo okupoval nepřátelské území[1].

Záškodnictví.

§ 256. Záškodníci jsou jednotlivci, kteří se potulují buď jednotlivě nebo hromadně v tlupách, po bojištích, nebo provázejí postupující nebo ustupující armádu, hledajíce kořist. Nemají nic společného s válčením v přesném slova smyslu; ale jsou nevyhnutelným průvodním zjevem válčení a často jsou to vojáci, kteří opustili své sbory. Činy jejich se považují za nezákonné činy válečné a trestají se v zájmu bezpečnosti obou válčících.

Způsob trestání válečných zločinů.

§ 257. Všechny válečné zločiny mohou být potrestány[2] smrtí, ale válčící mohou ovšem uložiti tresty mírnější, nebo mohou změniti rozsudek smrti v trest mírnější. Stane-li se to a místo trestu smrti je uloženo vězení, nastává otázka, zdali osoby, takto uvězněné, mají být propuštěny na konci války, ačkoliv lhůta jejich věznění ještě nevypršela. Někteří spisovatelé[3] odpovídají na tuto otázku kladně, tvrdíce, že by nebylo po právu ukládati trest, který by přesahoval trvání války. Ale já myslím, že by se na otázku mělo odpověděti záporně. Má-li válčící právo uložiti trest smrti, je samozřejmé, že může zvoliti i trest mírnější a vykonati jej, i když přesahuje trvání války. Nebylo by nikterak v zájmu lidskosti, popříti toto právo, neboť jinak by válčící vždycky musili v zájmu sebezachování ukládati a vykonávati trest smrti.

[1] Viz *Land Warfare*, § 446.

[2] Návrh Woolseye (viz *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1916), str. 67—69), aby všechny případy válečných zločinů soudil a rozsudky o nich vydával mezinárodní soud neutrálů, je dobře míněn; ale je otázka, je-li možno jej uskutečniti.

[3] Viz na příklad Hall, § 135, str. 437.

V.

BRANÍ RUKOJMÍ.

Grotius, III. c. 4, § 14a c. 11, § 18 — Hall, §§ 135, 156 — Taylor, § 525 — Bluntschli, § 600 — Lueder v *Holtzendorff*, IV. str. 475 až 477 — Klüber, §§ 156, 247 — G. F. Martens, II. § 277 — Ullmann, § 183 — Bonfils, Nos. 1145a, 1151 — Pradier-Fodéré, VII. Nos. 2843—2848 — Rivier, II. str. 302 — Calvo, IV. §§ 2158—2160 — Fiore, III. Nos. 1363—1364 — Martens, II. § 119 — Longuet, § 84 — Bordwell, str. 305 — Spaight, str. 465—470 — Breton, *Les Non-belligérents: leurs Devoirs, leurs Droits, et la Questions des Otages* (1904) — Garner, I. §§ 195—201 — *Kriegsbrauch*, str. 49, 50 — *Land Warfare*, §§ 461—464.

Dřívější prakse braní rukojmí.

§ 258. V dobách dřívějších bylo mnohem rozšířenější braní rukojmí, jakožto prostředek k zabezpečení zákonného válčení, než v době dnešní. Často se k němu sahalo v případech, kde vojenské sbory byly více méně odkázány vzájemně na svou poctivost, jako na příklad v případě kapitulace nebo příměří. Aby bylo jisto, že se nezamýšlí žádná věrolomnost, byli důstojníci nebo vynikající soukromí jednotlivci bráni jakožto rukojmí, kteří odpovídali svým životem za každou věrolomnost nepřítelovu. Tato prakse úplně vymizela a pravděpodobně sotva bude obnovena. Ale nesmíme zaměňovati tuto praksi s praksí, která dosud existuje, že se totiž zajmou nepřátelští jednotlivci za tím účelem, aby se stali předmětem represalií. Tak když r. 1870 za války francouzsko-německé dal hrabě Bismarck rozkaz, aby bylo odplatou zajato čtyřicet francouzských notablů a aby byli odvedeni do zajetí, když Francouzi odmítli propustiti mužstvo čtyřiceti zajatých obchodních lodí, nebylo těchto čtyřicet francouzských notablů vzato jako rukojmí, nýbrž byli předmětem represalií[1].

Moderní prakse braní rukojmích.

§ 259. Němci sáhli r. 1870, za války francouzsko-německé, k nové praksi braní rukojmí za tím účelem, aby si zajistili bezpečnost sborů před možnými nepřátelskými činy soukro-

[1] Viz § 249. Všichni francouzští spisovatelé, kteří o tom píší, dopouštějí se nedorozumění, uvádějíce to jako příklad braní rukojmí.

mých obyvatel obsazeného nepřátelského území. Významní mužové byli jati a zadrženi v očekávání, že se obyvatelstvo zdrží nepřátelských činů z ohledu na osud rukojmí. Tak když neznámí lidé často rozbíjeli vlaky, které dopravovaly vojenské sbory, jali Němci vynikající nepřátelské občany a umístili je na lokomotivách, a tento plán měl vždycky účinek a brzy přestalo další ničení vlaků. Ke stejné praksi sáhl lord Roberts[1], ačkoliv jen na krátko, r. 1900 za války jihoafrické. Většina spisovatelů ji odsuzuje. Ale při vší úctě, ve které mám tolik vynikajících mužů, kteří jsou proti této praksi, nemohu s jejich míněním souhlasiti. Jinak by bylo, kdyby byli bráni rukojmí a vydáni nebezpečím za tím účelem, aby se zamezilo zákonným nepřátelským činům se strany členů branné moci nepřátelské[2]. Nikdo však nemůže popříti, že rozbíjení vlaků na okupovaném území nepřátelském soukromými jednotlivci nepřátelskými je čin, který má válčící právo považovati za válečnou zradu[3] a tak jej i trestati. Za účelem ochrany před nezákonným činem válečným dávají se tito rukojmí na lokomotivy. Nebezpečí, kterému jsou vydáni, vychází od jejich spoluobčanů, kterým je známo, že na lokomotivách jsou rukojmí, a měli by se tedy zdržeti rozbíjení vlaků. Nelze popříti a také toho nikdo nebude popírati, že opatření to je ostré a že vydává jednotlivce v nebezpečí, aby trpěli za činy, za které nejsou odpovědni. Ale v sázce je bezpečnost vojska a komunikace okupujícího válčícího, a já tedy pochybuji, budou-li se bez tohoto opatření moci obejíti i ti nejlidštější velitelé, když ono jediné se ukázalo účinným. Dále se musí uvážiti, že stupeň kru-

[1] Viz oddíl 3 Proklamace lorda Robertse, vydané v Pretorii. 19. června 1900, ale tento oddíl byl zrušen Proklamací ze dne 29. července 1900; viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser. XXXII. str. 147, 149.

[2] *Land Warfare* tuto praksi nedoporučuje, poněvadž jsou jí nevinní občané vydáváni zákonným činům, jako je rozbíjení vlaků, se strany nájezdných oddílů branné moci nepřátelské. Spaight, str. 466 až 470, připouští praksi v zásadě, ale je toho mínění, že nebyla oprávněna za francouzsko-německé války, ani za války jihoafrické, poněvadž nebylo jistoty, nebylo-li rozbití vlaků dílem nájezdných oddílů ozbrojené moci nepřítelovy.

[3] Viz výše § 255 (8).

tosti, který je spojen s tímto opatřením, není větší než při represaliích, kdy rovněž musí jednotlivci nevinně trpěti za nezákonné činy, za které nejsou odpovědni. Mimo to není to moudřejší, zabránit rozbití vlaku tím, že se na lokomotivu umístí rukojmí, než sáhnouti k represaliím, když k němu dojde? Neboť není pochyby, že válčící je oprávněn sáhnouti k represaliím[1] v každém případě, kdy dojde k rozbití vlaku soukromými nepřátelskými jednotlivci[2] a nikdy se ničeho nenamítá proti tomu, že tak činí, ačkoliv je možné, že rozbití vlaku bylo zákonným činem, kterého se dopustil nájezdný oddíl branné moci nepřátelské.

Za války světové zavedlo Německo strašnou praksi, berouc rukojmí na území, které obsadily jeho armády, a střílejíc je, když byla domněnka, že civilisté stříleli na německé sbory. Garner, rozebrav podrobně průvody, shrnuje je takto: „Je jasné, že německá prakse bráti rukojmí byla velmi rozšířená. Skutečně máme důvod domnívati se, že k ní sahali v Belgii a ve Francii ve většině měst a vesnic, které spadaly pod jejich okupaci. Většinou účelem bylo... zabezpečiti si dobré chování obyvatelstva a přísnou poslušnost německým úřadům. Rukojmí byli často dáváni na mosty, aby tyto byly zabezpečeny před zničením; někdy byli shromážděni na veřejných křižovatkách; často musili jíti před vojenskými četami německými, aby je chránili před útokem a podobně. Značný počet jich byl zastřelen[3].“

VI.

ODŠKODNĚNÍ (KOMPENSACE).

Bonfils, No. 1026[1] — Despagnet, No. 510 bis. — Lémonon, str. 344 až 346 — Higgins, str. 260—261 — Scott, *Conferences*, str. 528 —

[1] Viz výše § 248.

[2] Válčící často berou rukojmí, aby si zajistili splnění rekvisicí, kontribucí, výkupného a pod., ale takové případy nemají nic společného s nezákonným válčením; viz výše § 116, str. 175, pozn. 2 a § 170, str. 241, pozn. 5. Haagská Pravidla se nezmiňují o braní rukojmí za žádným účelem.

[3] I. § 198.

Nippold, II. § 24 — Boidin, str. 83—84 — Spaight, str. 462 — Holland, *War*, No. 19 — *Land Warfare*, § 436 — Hofer, *Der Schadenersatz im Landkriegsrecht* (1913) — Schoen, *Die völkerrechtliche Haftung der Staaten aus unerlaubten Handlungen* (1917), str. 92—94 a 122—143 — Garner, II. § 580 — Fauchille v *R. G.*, XXIII. (1916), str. 280—297 — Pic, tamtéž, str. 243—268 — Mérignhac v *R. G.*, XXIV. (1917), str. 8.

Vznik zásady odškodnění za porušení zákonů válečných.

§ 259a. Není pochyby, kdyby válčící mohl být přinucen k tomu, aby platil náhradu za všechnu škodu, kterou způsobil porušováním válečných pravidel právních, že by to byl nepřímý prostředek k zabezpečení zákonného válčení. V dobách dřívějších nebylo normy, která by ustanovovala takové odškodnění, ačkoliv ovšem porušení válečných pravidel právních bylo vždy mezinárodním deliktem. Naopak, bylo zavedeným zvykovým právem[1], že po uzavření míru, nebylo-li to výslovně vymíněno[2], nemohl nikdo uplatňovati nároky na náhradu škod, které byly způsobeny porušením norem zákonného válčení. Až teprve za Druhé haagské konference doznaly věci změny. Při revisi konvence o zákonech a zvycích války pozemní byl přijat vedle jiných změn nový článek (3), který stanoví, že válčící, který poruší ustanovení haagských Pravidel, musí v daném případě poskytnouti náhradu škody a že odpovídá za všechny činy, kterých se dopustí osoby, jež jsou částí jeho branné moci. Německo, na jehož podnět tato zásada byla přijata, navrhlo dva články, které se té věci týkaly; jeden o poskytování náhrady škody za porušení haagských Pravidel, pokud jde o poddané neutrálních států[3] a druhý za porušení těchto Pravidel, pokud jde o poddané nepřátelské. Konference však raději nečinila rozdílu mezi různými případy porušení, nýbrž přijala zásadu obecnou.

Odškodnění za porušení haagských Pravidel.

§ 259b. Jest jasno, že článek 3 Konvence IV. stanoví dvě různé normy: 1. že válčící, který poruší haagská Pravidla, zaplatí, bude-li toho případ vyžadovati, odškodné;

[1] Viz dále § 274.

[2] Výslovně bylo nařízeno placení reparací za škody toho druhu, v mírové smlouvě s Německem po válce světové. Viz články 231 a 232, a dodatek ke článku 244.

[3] Viz dále § 357.

2. že válčící je odpovědný za činy, kterých se dopustí kterékoliv osoby, jež jsou částí jeho branné moci.

Uvažujeme-li o této druhé normě nejprve, tedy stát je odpovědným za mezinárodně protiprávné činy členů své branné moci, předpokládajíc, že tyto činy nebyly spáchány z jeho rozkazu nebo s jeho svolením, pouze nepřímo, nicméně však musí, jak bylo ukázáno výše [1], zaplatiti odškodné za tyto činy, žádá-li se za to. Z toho důvodu článek 3 nevytvořil nové normy, pokud předpisuje, že válčící musí platiti za škodu, způsobenou členy jejich branné moci.

Na druhé straně norma, že válčící musí platiti odškodné za škody, vzniklé porušením haagských Pravidel, byla normou novou, rozhodně aspoň, pokud je formulována obecně. Vykládá-li se doslovně, předpisuje článek 3 Konvence IV. placení odškodného pouze za porušení haagských Pravidel a ne za porušení ostatních norem mezinárodního práva o válčení na zemi, nebo dokonce o válčení na moři. Nemám však pochyby, že mocnosti chtěly uznati, že článek 3 se musí vztahovati na kteroukoliv normu práva válečného, jejímž porušením utrpí škodu poddaní nepřátelští nebo poddaní neutrálních států. Na příklad, jestliže by velitel námořních sil proti ustanovením Haagské konvence IX. bombardoval nehájené místo, možno žádati za odškodné pro takové poddané nepřátelské a neutrálních států, kteří bombardováním utrpěli škodu.

Avšak článek 3, ačkoliv stanoví povinnost platiti odškodné, nenařizuje ničeho o lhůtě nebo způsobu, jakým se mají nároky na odškodné urovnati. To je jasně případem pro arbitráž a musíme doufati, že některá mezinárodní konference učiní arbitráž povinnou pro nároky na odškodné, vzniklé z porušení haagských Pravidel, jakož i jiných zákonů válečných, jehož se dopustil válčící.

[1] Díl I. § 163.

KAPITOLA VII.

KONEC VÁLKY A POSTLIMINIUM.

I.

O UKONČENÍ VÁLKY VŮBEC.

Hall, § 197 — Lawrence, § 217 — Phillimore, III. § 510 — Taylor, § 580 — Moore, VII. § 1163 — Heffter, § 176 — Kirchenheim v *Holtzendorff*. IV. str. 791—792 — Ullmann, § 198 — Bonfils, No. 1692 — Mérignhac, III. a str. 121—133 — Despagnet, No. 605 — Calvo, V. § 3115 — Fiore, III. No. 1693 — Martens, II. § 128 — Longuet, § 155 — Charleville, *La validité juridique des Actes de l'Occupant en Pays occupé* (1902) — Focherini, *Il Postliminio vel moderno Diritto internazionale*, (1908) — Phillipson, *Termination of War* (1916).

Válka je stav dočasný.

§ 260. Normálním stavem mezi dvěma státy je mír, válka tedy nemůže býti více než stavem dočasným; ať je příčina nebo příčiny války jakékoliv, nemůže trvati věčně. Buď se totiž splní účel války a jeden válčící přemůže druhého, nebo oba se dříve nebo později vyčerpají svou námahou tak, že upustí od zápasu.

Trojí způsob ukončení války.

§ 261. Válka může se skončiti trojím různým způsobem:

(1) Válčící mohou upustiti od dalších činů válečných a přejíti do mírových vztahů, aniž výslovně uzavrou mír zvláštní smlouvou;

(2) mohou zavésti formálně stav mírový zvláštní mírovou smlouvou;

(3) válčící může ukončiti válku tím, že si podrobí svého protivníka[1].

[1] Není třeba zmiňovati se o tom, že občanská válka může se skončiti prostým zastavením nepřátelství, nebo smlouvou mírovou. Ale je důležité uvésti, že je rozdíl mezi občanskou válkou a jinou válkou

II.

PROSTÉ ZASTAVENÍ NEPŘÁTELSTVÍ.

Hall, § 203 — Phillimore, III. § 511 — Taylor, § 584 — Bluntschli, § 700 — Heffter, § 177 — Kirchenheim v *Holtzendorff*, IV. str. 793 — Ullmann, § 198 — Bonfils, No. 1693 — Despagnet, No. 605 — Nys, III. str. 738 — Rivier, II. str. 435—436 — Calvo, V. § 3116 — Fiore, III. No. 1693 — Martens, II. § 128 — Longuet, § 155 — Mérignhac, III. a str. 121 — Pillet, str. 370 — Phillipson, *Termination of War* (1916), str. 3—8.

Výjimečné případy prostého zastavení nepřátelství.

§ 262. Válka pravidelně se končí mírovou smlouvou nebo podrobením; ale staly se případy, kdy prosté zastavení všech činů válečných se strany obou válčících vedlo de facto a neformálně k ukončení války. Tak skončila se r. 1716 válka mezi Švédskem a Polskem, r. 1720 válka mezi Španělskem a Francií, r. 1801 válka mezi Ruskem a Persií, r. 1867 válka mezi Francií a Mexikem a téhož roku válka mezi Španělskem a Chile. Tak také se skončila světová válka mezi Německem a Čínou, neboť Čína nepodepsala mírovou smlouvu s Německem. Tak by také skončila světová válka mezi Spojenými státy a Německem, nebude-li sjednána mezi těmito dvěma mocnostmi[1] zvláštní mírová smlouva.

Ačkoliv je ukončení války prostým zastavením nepřátelství z mnohých důvodů nevýhodné a proto tedy válčící se mu zpravidla vyhýbají, přece k němu může v budoucnosti dojíti, jako k němu došlo v minulosti.

Účinek ukončení války prostým zastavením nepřátelství.

§ 263. Je-li válka skončena prostým zastavením nepřátelství, nejsou v žádné mírové smlouvě uloženy podmínky míru mezi bývalými válčícími a vzniká tedy otázka, má-li býti obnoven *status*, který existoval mezi stranami

v případě podrobení. Neboť není třeba dobytí a anekse, které tvoří podrobení, aby byla skončena občanská válka (viz dále § 264); dobytí samo stačí.

[1] Kdežto válka mezi Pruskem a většinou německých států r. 1866 skončila se podrobením některých států a mírovými smlouvami s druhými, neuzavřelo Prusko nikdy mírové smlouvy s knížetstvím lichtensteinským, které se rovněž války zúčastnilo.

před vypuknutím války, *status quo ante bellum,* nebo může-li se udržeti *status,* který existuje mezi stranami v době, kdy prostě zastaví nepřátelství, *status quo post bellum (uti possidetis).* Většina spisovatelů[1] správně má za to, že *status,* který existuje v době zastavení nepřátelství, je jaksi mlčky uznáván takovým zastavením a je tedy základem budoucích vztahů mezi stranami. Tato otázka má největší význam, jedná-li se o nepřátelské území vojensky obsazené válčícím v době, kdy je zastaveno nepřátelství. Podle správného názoru může je okupující anektovati, neboť protivník tím, že zastavil nepřátelství, vzdal se všech práv, která na ně měl. Na druhé straně ukončení války zastavením nepřátelství neřeší těch nároků stran, které nebyly urovnány skutečným stavem věcí při ukončení nepřátelství a je na stranách, aby je urovnaly zvláštní smlouvou nebo je zatím odložily.

III.

PODROBENÍ.

Vattel, III. §§ 199—203 — Hall, §§ 204—205 — Lawrence, § 77 — Phillimore, III. § 512 — Halleck, I. str. 501—534 — Taylor, §§ 220, 585—588 — Moore, I. § 87 — Walker, § 11 — Wheaton, § 165 — Bluntschli, §§ 287—289, 701—702 — Heffter, § 178 — Kirchenheim v *Holtzendorff,* IV. str. 792 — Liszt, § 10 — Ullmann, §§ 92, 97, 197 — Bonfils, Nos. 535 a 1694 — Despagnet, Nos. 387—390, 605 — Rivier, II. str. 436—441 — Nys, III. str. 738 — Calvo, V. §§ 3117—3118 — Fiore, II. No. 863, III. No. 1693, a *Code,* Nos. 1083—1086 — Martens, I. § 91, II. § 128 — Longuet, § 155 — Pillet, str. 371 — Holtzendorff, *Eroberungen und Eroberungsrecht* (1872) — Heimburger, *Der Erwerb der Gebietshoheit* (1888), str. 121—132 — Westlake v *The Law Quarterly Review,* XVII. (1901), str. 392, nyní znovu otištěno ve Westlake, *Papers,* str. 475—489 — Phillipson, *Termination of War* (1916), str. 8—51.

§ 264. Podrobení se nesmí zaměňovati s dobytím, ačkoliv bez dobytí není podrobení možné. Dobytí znamená zmoc- Podrobení na rozdíl od dobytí.

[1] Viz však Phillimore, III. § 511, který tvrdí, že má být obnoven *status quo ante bellum.*

niti se nepřátelského území vojenskou mocí a je dokončeno, jakmile území je platně[1] obsazeno. Je ovšem zřejmé, že dobytí *části* nepřátelského území nemá nic společného s podrobením, poněvadž nepřítel jí může snadno dobýti zpět. Ani dobytí *celého* nepřátelského území nemusí nutně znamenati podrobení; neboť ve válce mezi více než dvěma válčícími mohou vojenské sbory jednoho z nich vyklidit vlastní zemi a spojiti se se spojeneckou armádou, takže se v ozbrojeném zápasu pokračuje, ačkoliv území jednoho ze spojenců je úplně dobyto. Nebo válčící, ačkoliv zničil vojsko a dobyl celého území svého protivníka a tím ukončil ozbrojený zápas[2], nemusí si přáti vyhlazení nepřátelského státu, kterého by dosáhl aneksí dobytého území, nýbrž může uzavříti mírovou smlouvu s vypuzenou nebo uvězněnou hlavou poraženého státu, může znovu dosaditi její vládu a odevzdati jí celé dobyté území nebo jeho část. K podrobení dojde pouze tehdy, když válčící, zničiv vojsko a dobyv území svého protivníka, zničí jeho existenci aneksí dobytého území. Podrobení může tedy být správně definováno jako *vyhlazení válčícího, které nastane za války, když druhý válčící dobude území prvého a anektuje*[3] *je, zničiv nepřátelské vojenské síly*[4].

Podrobení, formální konec války.

§ 265. Ačkoliv úplné dobytí spolu se zničením nepřátelské branné moci přivádí ozbrojený spor a tím i válku skutečně ke konci, není jím ještě uskutečněn formální konec války a všechno záleží na tom, jak vítěz rozhodne o osudu přemoženého státu. Je-li ochoten znovu dosaditi hlavu přemoženého státu, která byla zajata nebo vypuzena, končí se

[1] Podmínky platné okupace jsou uvedeny výše v § 167. O podrobení jako způsobu jak nabýti území viz výše díl I. §§ 236—241.

[2] O pokračování ve válce guerillou, po skončení skutečné války, se pojednává v § 60.

[3] V § 261 bylo ukázáno, že k ukončení občanských válek stačí pouze dobytí.

[4] Předčasná anekse se může státi platnou, jestliže se okupace brzy na to stane účinnou. Tak, ačkoliv anekse jihoafrické republiky dne 1. září 1900 byla předčasnou, stala se platnou, když okupace r. 1901 nabyla účinnosti. Viz výše § 167 pozn.

válka mírovou smlouvou, kterou mezi sebou sjednají. Chce-li však nabýti celého dobytého území sám, anektuje je a tím se končí formálně válka podrobením. Že vypuzená hlava přemoženého státu protestuje a nevzdává se svých nároků, na tom záleží právě tak málo, jako na protestech neutrálních států. Tyto protesty mohou míti politický význam v budoucnosti; právně nemají vůbec významu.

Dějiny podávají mnoho příkladů podrobení. Ačkoliv podrobení není tak časté jako v dobách dřívějších, přece není nikterak řídkou událostí. Tak moderní Italie vznikla tím, že si Sardinie podrobila r. 1859 obě Sicilie, velkovévodství toskánské, vévodství Parmu a Modenu a r. 1870 státy papežské. Tak dále Prusko podrobilo si r. 1866 království hanoverské, vévodství nasavské, kurfiřtství hesen-kaselské a svobodné město Frankfurt nad Mohanem; a Velká Britanie anektovala r. 1900 svobodný stát oranžský a republiku jihoafrickou[1].

IV.

MÍROVÁ SMLOUVA.

Grotius, III. c. 20 — Vattel, IV. §§ 9—18 — Phillimore, III. §§ 513 až 517 — Halleck, I. str. 306—324 — Taylor, §§ 590—592 — Moore, VII. § 1163 — Wheaton, §§ 538—543 — Bluntschli, §§ 703—707 — Heffter, § 179 — Kirchenheim v *Holtzendorff*, IV. str. 794—804 — Ullmann, § 198 — Bonfils, Nos. 1696—1697, 1703—1705 — Despagnet, Nos. 606—611 — Rivier, II. str. 443—453 — Nys, III. str. 737—753 — Calvo, V. §§ 3119—3136 — Fiore, III. Nos. 1694—1700 a *Code*,

[1] Velká Britanie anektovala tato území r. 1900, a tedy úmluva z r. 1902 v „Podmínkách, za kterých se vzdala burská armáda v poli“ — viz *Parl. Papers*, South Africa (1902), Cd. 1096 —, nebyla mírovou smlouvou, a jihoafrická válka byla formálně skončena podrobením, ačkoliv — viz § 167 pozn. — prohlášení anekse bylo poněkud předčasné. Úmluva, ve které byly vtěleny podmínky vzdání poražených zbytků burského vojska, neměla tedy žádného mezinárodně právního podkladu (viz rovněž dále, § 274 pozn.). Něco jiného by bylo, kdyby byla britská vláda skutečně uznávala — jak tvrdil Sir Thomas Barclay v *Law Quarterly Review*, XXI. (1905), str. 303, 307 — existenci vlády jihoafrické republiky až do 31. května 1902.

Nos. 1954—1964 — Martens, II. § 128 — Longuet, §§ 156—164 — Mérignhac, III.a str. 121—123 — Pillet, str. 373—375 — Phillipson, *Termination of War* (1916), str. 75—204.

Mírová smlouva nejčastěji ukončuje válku.

§ 266. Ačkoliv tu a tam válka se končí prostým zastavením nepřátelství, a ačkoliv podrobení není nikterak vzácné nebo výjimečné, přece nejčastěji ukončuje válku mírová smlouva. Mnozí spisovatelé správně nazývají mírovou smlouvu normálním způsobem ukončení války. Prosté zastavení nepřátelství je jistě způsob nepravidelný, a podrobení ve většině případů, buď není úmyslem vítězovým, nebo ho nelze uskutečnit; a je to docela moudré, že mírová smlouva je normálním ukončením války. Státy, které vehnal spor do války, přesvědčí se dříve nebo později, když je rozhodnuto o válečném štěstí, že by ozbrojený spor měl býti skončen. Tak vzájemné dorozumění a vzájemná dohoda o určitých podmínkách je normální způsob ukončení sporu; a mírová smlouva takové dorozumění ztělesňuje.

Mírová jednání.

§ 267. Je často velmi nesnadno zahájiti mírová jednání, neboť vypuknutí války přerušuje všechny pravidelné mimo-nepřátelské styky. Každá strana, ačkoliv je ochotna vyjednávati, má snad vážné důvody pro to, aby jednání nezahajovala. Proto mají často velký význam přátelské služby a prostředkování se strany neutrálů, a pomocí jich často dojde k jednání, která by jinak byla dlouho odkládána. Ale ani formální ani neformální jednání mírová nenesou s sebou *ipso facto* zastavení nepřátelství, ačkoliv může být za účelem takových jednání uzavřeno částečné nebo obecné příměří. Skutečnost, že se mírová jednání konají přímo mezi válčícími, nevytváří mezi nimi styků mimo-nepřátelských, mimo tato vyjednávání. K takovým jednáním může dojíti výměnou listů mezi válčícími vládami, nebo prostřednictvím zvláštních vyjednavatelů, kteří se mohou sejíti na území neutrálním, nebo na území některého z válčících. V tom případě, že se setkají na území válčícího, jsou nepřátelští vyjednavači nedotknutelní, a musí se s nimi zacházeti stejným způsobem, jako s parlamentáři, ne-li jako s diplomatickými zástupci. Neboť může se státi, že

válčící přijme nepřátelského diplomatického zástupce za účelem jednání o mír[1]. Ať je tomu jakkoliv, jednání mohou býti vždycky přerušena dříve, než se dospěje k dohodě, ať se odbývají kdekoliv a ať je vede kdokoliv.

Preliminář mírový.

§ 268. Ačkoliv válčící jsou ochotni ukončiti válku mírovou smlouvou, nemohou se často hned dohodnouti o podmínkách. V takových případech se obyčejně nepřátelství končí tak zvaným preliminářem mírovým, kdežto definitivní mírová smlouva, která jej má nahraditi, se uzavře později. Takový preliminář jest smlouvou o sobě, obsahuje dohodu mezi stranami pokud jde o takové podmínky mírové, které jsou

[1] Válka světová (mimo válku mezi Německem a Čínou, a válku mezi Spojenými státy a těmi ústředními mocnostmi, s kterými byly ve válce — viz výše § 262) skončila se takto: — Mezi 3. až 6. říjnem 1918 poslala německá vláda presidentu Spojených států amerických cestou švýcarské diplomacie notu, ve které ho žádala, aby zahájil kroky pro obecné příměří (viz výše § 233) a pro obnovení míru, navrhujíc za základ mírových jednání program, který president stanovil ve svém Poselství ke kongresu 8. ledna 1918 (obsahoval „čtrnáct bodů") a ve svých prohlášeních následujících, zvláště v jeho „Proslovu" ze dne 27. září 1918 (viz *A. J.*, XIII. (1919) Supplement, str. 85). Po výměně not oznámil president Německu 5. listopadu 1918 (tamtéž), že byl ve spojení s vládami sdruženými se Spojenými státy ve válce, a že, vymiňujíce si bližší určení reparací a tak zvané „svobody moří", jsou ochotny uzavříti mír na navrhovaném podkladu. Obecné příměří bylo podepsáno 11. listopadu (viz výše § 233), a v lednu 1919 sešla se v Paříži mírová konference, na níž byly zastoupeny všechny vítězné mocnosti a žádná z přemožených (viz výše díl I. § 50 b). Osnova smlouvy byla odevzdána německé delegaci, která byla povolána do Paříže, aby ji přijala v květnu 1919. Německo uvedlo své námitky písemně, a smlouva byla, po některé úpravě, podepsána 28. června 1919. Nebylo žádné dohody, předcházející příměří, stran základu mírového jednání mezi Spojenými a sdruženými mocnostmi a mezi některým ze spojenců Německa. Příměří jim byla povolena (viz výše § 233) a svou dobou každému z nich byla odevzdána osnova smlouvy, aby podali písemně své poznámky a později ji podepsali (viz výše díl I. § 50 b), k čemuž můžeme nyní dodat, že mírová smlouva s Rakouskem nabyla platnosti 16. července 1920 a smlouva s Bulharskem 9. srpna 1920. Mírová smlouva s Maďarskem byla podepsána v Trianonu 4. června 1920; mírová smlouva s Tureckem byla podepsána v Sèvres 10. srpna 1920; ale tyto dvě smlouvy nevešly dosud (únor 1921) v platnost.

podstatné. Preliminář jest tak závazný, jako každá jiná smlouva, a potřebuje tedy ratifikace. Velmi často, ale ne vždycky, bývá definitivní smlouva mírová uzavřena na jiném místě, než kde byl sjednán preliminář. Tak válka mezi Rakouskem, Francií a Sardinií byla skončena preliminářem ve Villafranca 11. července, 1859, ale definitivní smlouva mírová byla uzavřena v Curychu 10. listopadu 1859. Válka mezi Rakouskem a Pruskem byla ukončena preliminářem v Mikulově 26. července 1866, ale definitivní smlouva mírová byla uzavřena v Praze 23. srpna. Za války francouzsko-německé předcházel preliminář versailský ze dne 26. února 1871 definitivní smlouvě mírové, uzavřené ve Frankfurtě 10. května 1871 [1].

Z účelu, pro který se preliminář uzavírají, vysvítá, že se jimi ustanovují takové podstatné podmínky, které jsou základem definitivní mírové smlouvy. Může se však státi, že neutrální státy protestují za tím účelem, aby tomu zabránily. Tak když válka mezi Ruskem a Tureckem se skončila preliminářem v San Stefano 3. března 1878, protestovala Velká Britanie, a když se sešel kongres v Berlíně, musilo se Rusko spokojiti s mírovými podmínkami méně příznivými, než ty, které byly ustanoveny v San Stefano.

Forma a části mírových smluv.

§ 269. Mezinárodní právo nemá žádných norem o tom, jakou formu mají míti mírové smlouvy; mohou tedy býti uzavřeny ústně nebo písemně; ale pro jejich důležitost je strany vždy uzavírají písemně, a není příkladu, že by mírová smlouva byla uzavřena ústně.

Obyčejně se rozeznávají jednotlivé části mírové smlouvy podle jednotlivých bodů, které jsou v ní stanoveny. Vedle úvodu (preamble) jsou tu články obecné, zvláštní a závěrečné. Obecné články jsou ty, které stanoví takové body, o jakých

[1] Na konci války rusko-japonské nebylo žádného preliminář mírového. Po jednání v Portsmouth (New Hampshire), které vedlo ke konečnému dorozumění 29. srpna 1905, byla mírová smlouva podepsána 5. září a ratifikována 1. října; ani na konci války světové (viz výše § 267 pozn. a díl I. § 50 b).

musí být dohoda v každé mírové smlouvě, jako je datum ukončení nepřátelství, propuštění válečných zajatců a pod. Zvláštní články jsou ty, které stanoví zvláštní podmínky jednotlivé dohody mírové. Závěrečné články jsou ty, které stanoví, jak se mají prováděti články obecné a zvláštní, nebo které obsahují výhrady a jiné zvláštní poznámky stran[1]. Někdy se vyskytují články *dodatečné*. Jsou to ustanovení, která jsou uložena ve zvláštní smlouvě, a mají doplňovati smlouvu mírovou[2].

Kompetence uzavírati mír.

§ 270. Poněvadž moc uzavírati mír má podle mezinárodního práva v rukou hlava[3] státu, jest ona kompetentní uzavírati mír. Ale právě jako jsou pro mezinárodní právo důležitá omezení, která ukládá ústava hlavě státu co do obecné pravomoci uzavírati smlouvy[4], tak ukládá také ústava hlavám států určitá omezení co do jejich kompetence uzavírati mír. Proto tedy mírové smlouvy, které uzavřely hlavy států, které porušují omezení ústavní, nejsou závazné pro dotyčné státy, poněvadž hlavy států překročily svoji pravomoc. Ústavy různých států řeší věc různě; a není vůbec třeba, aby vkládaly moc vypovídati válku a uzavírati mír do týchž rukou. Ve Velké Britanii má koruna skutečně neomezenou moc vypovídati válku a uzavírati mír. Ale ústavy jiných států upravují věc jinak[5]. Na spornou otázku, je-li hlava státu, která je v zajetí, kompetentní uzavírati mír, dlužno odpověděti záporně. Důvodem je, že hlava konstitučního státu, ačkoliv tím, že upadne do zajetí, ne-

[1] Mírová smlouva s Německem (viz výše díl I. § 568 e), podle které byly všechny mírové smlouvy po světové válce utvořeny, jmenuje nejprve smluvní strany, pak v úvodu (preamble) vykládá o původu války a příměří, pak jmenuje zmocněné zástupce, a pak stanoví datum konce války a zahájení diplomatických styků. Pak následuje v patnácti kapitolách hlavní část smlouvy. Na konci jsou obecné články, které upravují ratifikaci a uvedení smlouvy v platnost, pak jsou podpisy a datum a místo, kde byla uzavřena.

[2] Na př., doplňovací protokol k mírové smlouvě s Německem byl podepsán téhož dne jako smlouva sama.

[3] Viz výše díl I. § 495.

[4] Viz výše díl I. § 497.

[5] Viz příklad u Riviera, II. str. 445.

ztrácí svého postavení, přece tím ztrácí moc vykonávati práva, která jsou s ním spojena[1].

Datum míru.

§ 271. Neustanovuje-li mírová smlouva jinak[2], začíná se mír podepsáním mírové smlouvy. Kdyby nebyla ratifikována, může být nepřátelství znovu zahájeno, a neratifikovaná mírová smlouva se považuje za příměří. Někdy však mírová smlouva ustanovuje budoucí datum pro začátek míru, ustanovujíc, že nepřátelství musí přestati určitý budoucí den[3]. Tak se stává, když je válka vedena v několika, nebo v dílech světa daleko od sebe odloučených, takže není vojskům proti sobě stojícím možno dáti ihned zprávu o uzavření míru[4]. Různá data mohou dokonce býti ustanovena pro ukončení nepřátelství v různých částech světa.

Byla nadhozena otázka, zda v tom případě, že mírová smlouva ustanovuje budoucí datum pro ukončení nepřátelství ve vzdálených zemích, musí vojska, doslechnou-li se v těchto zemích o uzavření míru před tímto datem, ustati ihned ode všeho dalšího nepřátelství. Většina spisovatelů správně odpovídá na tu otázku kladně. Ale francouzské kořistní soudy prohlásily r. 1801 za propadlou jako správnou kořist nákladní loď anglickou „Swineherd“, kterou zajala francouzská soukromá loď kořistní „Bellona“ v Indickém moři v během pětiměsíční lhůty, která byla ustanovena mírem amienským pro ukončení nepřátelství v těchto mořích[5].

[1] Viz Vattel, IV. § 13.

[2] Mírové smlouvy po světové válce stanovily, aby mír začal, když vejdou v platnost, t. j. až bude sepsán úřední protokol o složení ratifikací přemožené mocnosti a určitých jiných mocností. Viz výše díl I. § 568e.

[3] V mírových smlouvách po světové válce toho nebylo třeba, poněvadž dlouho před tím byla uzavřena obecná příměří.

[4] Velmi zvláštní byl konec ruskojaponské války. Ačkoliv mírová smlouva byla podepsána 5. září 1905, dohoda o příměří před ratifikováním mírové smlouvy byla podepsána až 14. září, a nepřátelství pokračovalo až do 16 září.

[5] Podrobnosti Hall, § 199; viz rovněž Phillimore, III. § 521.

V.

ÚČINKY MÍROVÉ SMLOUVY.

Grotius, III. c. 20 — Vattel, IV. §§ 19—23 — Hall, §§ 198—202 — Lawrence, § 218 — Phillimore, III. §§ 518—528 — Halleck, I. str. 328 až 348 — Taylor, §§ 581—583 — Wheaton, §§ 544—547 — Bluntschli, §§ 708—723 — Heffter, §§ 180—183, 184 a — Kirchenheim v *Holtzendorff*, IV. str. 804—817 — Ullmann, § 199 — Bonfils, Nos. 1698 až 1702 — Despagnet, No. 607 — Rivier, II. str. 454—461 — Nys, III. str. 747—757 — Calvo, V. §§ 3137—3163 — Fiore, III. Nos. 1701—1703, a *Code*, Nos. 1965—1985 — Martens II. § 128 — Longuet, §§ 156—164 — Mérignhac, III. a str. 124—132 — Pillet, str. 375—377 — Phillipson, *Termination of War* (1916), str. 214 až 277.

Obnovení mírového stavu.

§ 272. Hlavním a obecným účinkem mírové smlouvy je obnovení mírového stavu mezi bývalými válčícími. Jakmile je smlouva ratifikována nebo jinak vejde v platnost, obživnou všechna práva a povinnosti, které tu jsou v době míru mezi členy rodiny národů *ipso facto* a ihned mezi bývalými válčícími.

Jednak všechny činy, zákonné za války, přestávají být zákonnými. Ani kontribuce, ani rekvisice, ani útoky na členy branné moci nebo na pevnosti, ani zajímání lodí, ani okupace území nejsou už zákonné činy. Dopustí-li se vojsko, kterému není známo uzavření míru, takových nepřátelských činů, musí býti, pokud možno, obnoven[1] takový stav věcí, jaký byl v době uzavření míru. Tak zajaté lodi musí být propuštěny, obsazené území vyklizeno, členové branné moci, kteří byli zajati, musí být osvobozeni, uložené a zaplacené kontribuce musí být vráceny. Za druhé zahájí se všechny pokojné styky mezi bývalými válčícími a jejich poddanými. Tak se obnovují styky diplomatické a úředníci konsulární ujímají se znovu svých povinností[2].

[1] *The Mentor*, (1799) 1 C. Rob. 179. Jinak je ovšem v případě data budoucího — viz výše § 271 —, které je ustanoveno pro zakončení nepřátelství.

[2] O předválečných smlouvách, viz výše § 101.

Mírový stav, vytvořený mírovou smlouvou, je právně definitivní, pokud uspořádání věcí, ustanovené a zavedené mírovou smlouvou, je pevnou základnou pro budoucí vztahy mezi stranami, ať byly věci, o něž jde, před vypuknutím války jakkoliv sporné. Uzavírajíce mír, prohlašují strany výslovně nebo mlčky, že se dorozuměly o takových rozřešených věcech. Mohou ovšem vésti proti sobě válku v budoucnu z jiných důvodů, ale jsou zákonně vázáni, nezačínati války pro věci, které byly urovnány předcházející smlouvou mírovou. Že se státy v praksi neřídí vždy tímto pravidlem, to je velmi dobře známý fakt, který sice pravidlo diskredituje, ale nemůže otřásti jeho teoretickou platností.

Zásada „Uti possidetis".

§ 273. Neustanoví-li strany jinak, má mírová smlouva ten účinek, že stav věcí zůstává tak, jak byl při uzavření míru. Tak všechen movitý státní majetek, jako střelivo, zásoby, zbraně, peníze, koně, prostředky dopravní a podobně, které zabral válčící, jenž vtrhl do země, zůstává jeho majetkem, jakož i výnos nemovitého majetku, který zabavil. Tak také, není-li nic ustanoveno o dobytém území, zůstává toto v rukou držitele, který je může anektovati. Dnes je však obvyklé, ačkoliv právně toho není třeba, že vítěz, který si chce podržeti dobyté území, zabezpečí si jeho postoupení v mírové smlouvě[1].

Amnestie.

§ 274. Mírová smlouva je považována za definitivní ukončení války, a tedy jedním z účinků každé mírové smlouvy je tak zvaná amnestie — totiž beztrestnost všech

[1] Případ zatajeného postoupení se stal, pokud jde o Tripolis a Cyrenaiku, na konci války turecko-italské r. 1912. Ježto Turecko nechtělo postoupiti tato území *expressis verbis*, a Italii záleželo na tom, aby jich získala, dohodly se strany protokolem ze dne 15. října 1912, že před uzavřením míru, ke kterému došlo v Lausanne 18. října 1912 — viz Martens, *N. R. G.*, 3. ser., VII. str. 7 —, Turecko dá ve třech dnech těmto územím úplnou autonomii, a tím se vzdá nad nimi suverenity. Když se to stalo, a mír byl uzavřen, oznámila Italie mocnostem svoji aneksi. Viz Diena v *Z. I.* XXIII. (1913), který však nepovažuje tento případ za případ zatajeného postoupení, nýbrž se domnívá, že Turecko zemi opustilo a Italie okupovala zemi, která nikomu nenáležela.

protiprávných činů, kterých se dopustili válčící sami, členové jejich vojenských sil a jejich poddaní za války, a to z pohnutek politických.[1] Obyčejně, ne však vždycky, vkládá se klausule o amnestii do mírové smlouvy. Proto tedy, není-li ve smlouvě[2] jinak ustanoveno, tak zvané válečné zločiny[3], které nebyly potrestány před uzavřením míru, nemohou už být potrestány po jeho uzavření. Jednotlivci, kteří se takových válečných zločinů dopustili a byli pro ně uvězněni, musí být propuštěni na svobodu[4]. Mezinárodní delikty, kterých se válčící dopustili úmyslně porušením norem zákonného válčení, považují se za prominuty. Dříve se po uzavření míru nemohly ani uplatňovati nároky na náhradu škod, způsobených takovými činy, leč by byl výslovně stanoven opak; ale článek 3 Haagské konvence IV. to změnil[5]. Na druhé straně amnestie nemá co činiti se zločiny sprostými nebo s dluhy, vzniklými za války. Válečný zajatec, který se dopustí vraždy za svého zajetí, může být souzen a potrestán po uzavření míru, stejně jako zajatec, který udělá dluh za svého zajetí, může být pohnán před soud po uzavření míru, nebo může být veden proces o výkupné.

[1] Tato beztrestnost má platnost pouze pro druhou stranu válečnou. Na příklad, zabraňuje sice tomu, kdo okupoval nepřátelské území, aby trestal válečné zločince po uzavření míru, nebrání však válčícímu, aby potrestal členy své vlastní branné moci, nebo kohokoliv ze svých poddaných, kteří se dopustili za války porušení zákonů válečných, t. j. zabíjeli raněné vojíny nepřátelské a pod.

[2] V mírových smlouvách po válce světové byl výslovně ustanoven opak. Viz výše § 253.

[3] Viz výše §§ 251—257. Klausule 4 „Podmínek, za kterých se vzdala burská vojska v poli“ („Terms of Surrender of the Boer Forces in the Field“) — viz *Parl. Papers*, South Africa (1902), Cd. 1096 — výslovně vylučovala z amnestie „určité skutky, které se nesrovnávají se zvyky válečnými, a které oznámil vrchní velitel burským generálům, a které budou souzeny před vojenským soudem ihned, jak bude skončeno nepřátelství“. Ale — viz výše § 265, str. 338 pozn. 1 — úmluva, do které byly vtěleny tyto podmínky vzdání, nebyla smlouvou mírovou, neboť burská válka skončila podrobením.

[4] To se týká těch, kteří dosud nebyli odsouzeni. Ti, kteří si odpykávají trest vězením, nemusí být propuštěni při uzavření míru; viz výše § 257.

[5] Viz výše § 259 a.

Ale zde zase amnestie povoluje beztrestnost pouze pro bezprávné činy, kterých se dopustí poddaní jednoho válčícího proti druhému. Bezprávné činy, kterých se dopustí poddaní válčícího proti své vlastní vládě, nejsou jí kryty. Válčící tedy může po uzavření míru trestati zradu, deserci a podobné skutky, kterých se dopustili za války jeho vlastní poddaní, leč by bylo výslovně jinak ustanoveno v mírové smlouvě [1].

Propouštění válečných zajatců.

§ 275. Velmi důležitým účinkem mírové smlouvy je ukončení zajetí válečných zajatců [2]. Tím však není řečeno, že s uzavřením míru musí býti všichni váleční zajatci ihned propuštěni. Znamená to pouze — abychom užili slov článku 20 haagských Pravidel —, že „po uzavření míru nastane repatriace válečných zajatců co možná nejdříve“, nebo, jak se vyjadřuje mírová smlouva s Německem, že jejich repatriace „nastane co možná nejdříve, jakmile vejde v platnost .... smlouva a že bude prováděna s největším urychlením“ [3].

Okamžité propuštění zajatců na místě, kde byli drženi, by bylo nevýhodné nejen pro stát, který je držel v zajetí, nýbrž i pro ně, neboť ve většině případů by neměli prostředků, aby si zaplatili cestu domů. Proto tedy, ačkoliv uzavřením míru přestávají být zajatci v technickém slova smyslu, zůstávají váleční zajatci jakožto soubor osob pod vojenskou disciplinou, dokud nejsou dopraveni na hranice a nejsou odevzdáni své vládě. Zdá se téměř obecně uznávaným [4] pravidlem, že váleční zajatci, kteří během svého zajetí udělali dluhy, mohou býti zadrženi po uzavření míru, dokud svých dluhů nezaplatí, a mírové smlouvy po světové válce ustanovily, že zajatci „stíhaní nebo odsouzení k trestům pro skutky jiné, než proti kázni“, mohou být podrženi ve vazbě [5]. Ale je sporné, mohou-li být zadrženi váleční zajatci,

[1] Tak Rusko ustanovilo článkem 17 preliminářе v San Stefano, 1878 — viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser. III. str. 252 —, že Turecko musí dáti amnestii všem svým poddaným, kteří se za války kompromitovali.

[2] Viz výše § 132.

[3] Článek 214.

[4] Ale viz Pradier-Fodéré, VII. No. 2839, který činí námitky.

[5] Viz na příklad, mírovou smlouvu s Německem, článek 219.

kteří si odpykávají trest na svobodě za provinění proti kázni. Po válce francouzsko-německé r. 1871 zadrželo Německo takové zajatce[1], kdežto Japonsko po válce rusko-japonské r. 1905 je propustilo. Po válce světové propustily spojené a sdružené mocnosti takové německé zajatce, jestliže provinění nebylo spácháno po určitém datu[2].

§ 276. Otázka, pokud mírovou smlouvou obživnou smlouvy uzavřené mezi stranami před vypuknutím války, je velice sporná. Odpověď závisí na druhé otázce, pokud vypuknutí války ruší trvající smlouvy mezi válčícími[3]. Není pochyby, že smlouvy, které byly zrušeny vypuknutím války, neobživnou. Na druhé straně stejně nemůže býti pochyby o tom, že smlouvy, které byly vypuknutím války pouze na čas suspendovány, obživnou. Ale není jistoty, ani jednotného názoru o smlouvách, které nenáležejí do těchto dvou tříd a mezinárodní právo stran nich nemá žádné normy. Je na stranách, aby v mírové smlouvě učinily zvláštní ustanovení. Obnovení smluv.

VI.

PROVÁDĚNÍ MÍROVÉ SMLOUVY.

Grotius, III. c. 20 — Vattel, IV. §§ 24—34 — Phillimore, III. § 597 — Halleck, I. str. 339—342 — Taylor, §§ 593—594 — Wheaton, §§ 548 až 550 — Bluntschli, §§ 724—726 — Heffter, § 184 — Kirchenheim v *Holtzendorff*, IV. str. 817—822 — Ullmann, § 199 — Bonfils, Nos. 1706—1709 — Despagnet, Nos. 612a, 613 — Rivier, II. str. 459 až 461 — Nys, III. str. 753 — Calvo, V. §§ 3164—3168 — Fiore, III. Nos. 1704—1705 — Martens, II. § 128 — Longuet, §§ 156 až 164 — Mérignhac, III.a str. 132—133 — Phillipson, *Termination of War* (1916), str. 205—213.

§ 277. Obecné pravidlo, že smlouvy musí být prováděny poctivě, týká se stejně smluv mírových jako jiných. Ale Jak se provádí mírová smlouva.

[1] Viz Pradier-Fodéré, VII. No. 2840; Bienhauer, *Die Kriegsgefangenschaft* (1908), str. 79; Payrat, *Le Prisonnier de Guerre* (1910), str. 364—370.

[2] Viz na příklad mírovou smlouvu s Německem, článek 218.

[3] Viz výše § 99, a velmi podrobné pojednání o té otázce u Phillimora, III. §§ 529—538.

velká důležitost mírové smlouvy a zvláštní poměry a podmínky, které ji provázejí, činí nutným, abychom upozornili na některé body, spojené s jejím prováděním. Okupované území má být vyklizeno, válečná náhrada má být zaplacena hotově, mají se stanoviti hranice postoupeného území a mnohé úkoly mají být provedeny. Tyto úkoly často vyžadují uzavření četných smluv, aby mírová smlouva mohla býti provedena do podrobností a vyžadují jmenování zmocněnců. Mohou se naskytnouti nesnáze při výkladu[1] některých ustanovení, které se rozřeší arbitráží nebo jinak, nemohou-li se strany dohodnouti. Je snad třeba učiniti opatření pro ten případ, kdy část nebo celé území obsazené během války má na nějakou dobu zůstati vojensky okupováno, za tím účelem, aby bylo zabezpečeno provádění mírové smlouvy[2], Můžeme si představiti, o jakém počtu důležitých bodů se musí jednati při provádění mírové smlouvy, uvážíme-li, že po skončení francouzsko-německé války r. 1871 mírem ve Frankfurtě bylo uzavřeno postupně více než sto dohod za účelem provedení této mírové smlouvy, nebo studujeme-li texty mírových smluv po světové válce a uvážíme, kolik otázek z nich vzniká den ze dne[3].

Porušení mírové smlouvy.

§ 278. Právě jako provádění mírové smlouvy je velice důležité, tak je také důležité její porušení. Mírová smlouva může být porušena v celku, nebo pouze v některém ze svých ustanovení. Poruší-li jedna ze stran smlouvu, není tím tato *ipso facto* zrušena; ale druhá strana ji může z toho důvodu zrušiti. Právě jako při porušení smluv vůbec, tak také při porušení smluv mírových domnívají se někteří publicisté, že je třeba činiti rozdíl mezi ustanoveními podstatnými a nepodstatnými, a že pouze porušení podstatných ustanovení dává druhé straně právo, aby smlouvu mírovou prohlásila za zrušenou. Výše[4] bylo ukázáno, že většina spisovatelů správně se staví proti tomuto rozlišení.

Ale rozdíl je třeba činiti mezi porušením smlouvy v době, kdy mají se plniti podmínky mírové smlouvy, a mezi po-

[1] Viz výše díl I. §§ 553—554.
[2] Viz výše díl I. § 527.
[3] Viz výše díl I. §§ 568 d—568 g.
[4] Viz výše díl I. § 547.

rušením pozdějším. V případě prvém může druhá strana ihned znovu zahájiti nepřátelství, neboť válka se nepovažuje za skončenou mírovou smlouvou, která byla porušena, případ druhý, který může nastati brzy, nebo také až po několika letech po období plnění mírových podmínek, nikterak se neliší od porušení smlouvy vůbec. Prohlásí-li strana mírovou smlouvu za zrušenou a vede válku proti státu, který smlouvu porušil, je tato válka novou válkou a není to nikterak pokračování války dřívější, která byla skončena porušenou smlouvou mírovou. Právě jako v případě porušení smlouvy vůbec, tak také v případě porušení smlouvy mírové, musí poškozená strana, která chce smlouvu prohlásiti za neplatnou z toho důvodu, učiniti tak v přiměřené lhůtě potom, když došlo k porušení; jinak smlouva, nebo alespoň části, které nebyly porušeny, zůstává v platnosti. Pouhý protest neznamená ani zrušení smlouvy, ani se jím nevyhrazuje právo smlouvu zrušiti [1].

VII.

POSTLIMINIUM.

Grotius, III. c. 9 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. c. 15 a 16 — Vattel, III. §§ 204—222 — Hall, § 162—166 — Manning, str. 190—195 — Phillimore, III. §§ 539—590 — Halleck, II. str. 535 až 564 — Taylor, § 595 — Wheaton, § 398 — Bluntschli, §§ 727 až 741 — Heffter, §§ 188—192 — Kirchenheim v *Holtzendorff*, IV, str. 822—836 — Bonfils, No. 1710 — Despagnet, No. 614 — Nys, III. str. 757—758 — Rivier, II. str. 314—316 — Calvo, V. §§ 3169—3226 — Fiore, III., Nos. 1706—1712 — Martens, II. § 128 — Pillet, str. 377.

§ 279. Termín „postliminium“ je původně termín římského práva, odvozený z *post* a *limen* (t. j. hranice). Vztahy Říma ke státu cizímu závisely podle římského práva na tom, zdali mezi nimi byla smlouva o přátelství [2]. Nebylo-li mezi nimi takové smlouvy, mohli býti Římané, kteří vstoupili

Pojem postliminia.

[1] Viz výše díl I. § 547.
[2] Viz výše díl I. § 40.

na půdu tohoto cizího státu, učiněni otroky, a římské zboží, které tam bylo dopraveno, si mohl cizí stát přivlastniti. Nuže, *jus postliminii* se nazývala norma 1. že Říman, který se stal takto otrokem, jestliže se vrátil na území římské říše, stal se *ipso facto* opět římským občanem a nabyl znovu všech práv, která měl před svým zajetím, 2. že římský majetek, který si cizí stát přivlastnil, když byl dopraven zpět na území říše římské, připadne ihned *ipso facto* dřívějšímu římskému majiteli, jakmile je dopraven na území římské říše. Moderní mezinárodní a vnitrostátní právo převzalo tento termín a označuje jím skutečnost, že území, jednotlivci a majetek, které byly v době válečné pod pravomocí nepřátelskou, vracejí se buďto během války nebo při jejím ukončení pod vládu svého původního suveréna. To může se státi různým způsobem. Okupované území může být dobrovolně vyklizeno nepřítelem a pak je ihned může obsaditi majitel; nebo může býti znovu dobyto legitimním suverénem nebo ho může znovu dobýti třetí strana a vrátiti je legitimnímu majiteli. Dobyté území může být rovněž osvobozeno úspěšným povstáním lidu. Majetek zabavený nepřítelem může si majitel znovu vzíti, ale nepřítel ho může také opustiti a následkem toho připadne zpět válčícímu, jemuž byl odňat. Dále dobyté území může být v důsledku mírové smlouvy vráceno legitimnímu suverénovi. Ve všech takových případech je třeba odpověděti na otázku, jaké právní účinky má postliminium hledíc na území, na jednotlivce na něm a na majetek, o který jde.

Postliminium podle mezinárodního práva na rozdíl od postliminia podle práva vnitrostátního.

§ 280. Většina spisovatelů zaměňuje účinky postliminia podle práva vnitrostátního s účinky podle práva mezinárodního. Na příklad: zdali se soukromá loď, která je zpět zajata, vrací *ipso facto* dřívějšímu majiteli[1], zdali dřívější zákony státu znovudobytého obživnou *ipso facto* opětným dobytím; mají-li býti rozsudky, které vydal o zločincích nepřítel během okupace, anulovány; tyto a podobné otázky, o kterých se pojednává v knihách o mezinárodním právu, nemají naprosto co činiti s právem mezi-

[1] Viz výše § 196.

národním, nýbrž o těch výlučně rozhoduje vnitrostátní právo dotyčných států. Mezinárodní právo se může zabývati pouze takovými účinky postliminia, které jsou mezinárodní. Ty můžeme seskupiti v tyto oddíly: obživnutí dřívějšího stavu věcí, platnost zákonných činů, neplatnost činů nezákonných.

Obživnutí dřívějšího stavu věcí.

§ 281. Ačkoliv území a obyvatelstvo na něm přichází vojenskou okupací za války pod skutečnou pravomoc nepřítele, nespadá ani území ani obyvatelstvo podle norem mezinárodního práva našich dob pod svrchovanost nepřítele, který vtrhl do země. Zůstávají, nenabývá-li jich vítěz podrobením, pod svrchovaností druhého válčícího, ačkoliv tento ve skutečnosti nemůže nad nimi vykonávati svoji svrchovanost. Nuže, v tom okamžiku, když nepřítel dobrovolně takové území vyklidí, nebo je zahnán povstáním lidu nebo vojenskými sbory druhého válčícího, nebo jeho spojence, obživne *ipso facto* dřívější stav věcí. Území a obyvatelé, o něž jde, ihned zase, pokud jde o mezinárodní právo, přicházejí pod vládu legitimního suveréna. Legitimní suverén je znovu odpovědným za všechny události mezinárodního významu, které se přihodí na takovém území, proti druhým státům, kdežto během okupace měl odpovědnost okupující.

Avšak postliminium neřeší případu, kdy okupující je zapuzen z území armádou státu třetího, který není spojencem legitimního suveréna takového území a následkem toho není obnoven dřívější stav věcí, leč by nový okupující odevzdal území legitimnímu suverénovi. Nestane-li se tak, nastává vojenská okupace nového okupujícího na místě okupace dřívější.

Platnost zákonných činů.

§ 282. Postliminium se nedotýká nikterak takových činů bývalého vojenského okupujícího majících vztah k okupovanému území a k jednotlivcům a jejich majetku na tomto území, k jejichž provedení byl podle mezinárodního práva kompetentní; tyto činy jsou činy zákonné. Stát, do jehož držení takové území se navrátilo, musí zajisté tyto zákonné činy uznati a dřívější okupující má podle mezinárodního práva na to nárok. Tedy jestliže okupující vybíral obvyklé daně, prodával obvyklý výtěžek nemovitého

majetku, disponoval takovým movitým majetkem státním, který měl právo si přivlastniti, nebo vykonal-li jiné skutky ve shodě se zákony válečnými, toho nesmí legitimní suverén nedbati, když se znovu ujme držení území.

To se však vztahuje pouze na činy, které se staly během okupace. To je patrno na případu, který se stal po francouzsko-německé válce. V říjnu 1870 za okupace německého vojska v *Départements de la Meuse* a *de la Meurthe* uzavřela berlínská firma smlouvu s německou vládou na vykácení 15.000 dubových stromů ve státních lesích těchto departementů, zaplativši napřed £ 2250. Berlínská firma prodala svá smluvní práva jiným, kteří vykáceli 9000 stromů a prodali v březnu 1871 své právo na vykácení zbývajících 6000 stromů zase jiné firmě. Poslední firma vykácela několik stromů za německé okupace; když však území znovu přešlo v držení francouzské vlády, bylo těm, kdo si ze smlouvy vyvozovali právo, zabráněno v dalším kácení stromů[1], a to bez náhrady. Je pochybno, měli-li Němci právo uzavříti vůbec tuto smlouvu. Ale i kdyby měli, dávala povolení káceti stromy pouze v době jejich okupace a ne po ní.

Neplatnost činů nezákonných.

§ 283. Vykonal-li okupující činy, ke kterým podle mezinárodního práva nebyl kompetentní, činí postliminium neplatnost takových nezákonných činů zjevnou. Tedy, prodal-li okupující nemovitý státní majetek, může být takový majetek potom na kupci vymáhán bez náhrady, ať je kupcem kdokoliv. Pověřil-li jednotlivce úřadem, mohou býti potom propuštěni. Přivlastnil-li si a prodal takový soukromý nebo veřejný majetek, který si vojenský okupující nemůže po právu přivlastniti, může býti tento na kupci potom vymáhán bez zaplacení náhrady.

Po mezivládí není postliminia.

§ 284. Případy postliminia nastávají pouze tehdy, navrátí-li se dobyté území buďto během války nebo po jejím skončení znovu v držení legitimního suveréna. Případy post-

[1] Protokol o podpisu připojený k dodatečné konvenci k mírové smlouvě frankfurtské, podepsaný 11. prosince 1871 — viz Martens, *N. R. G.*, XX. str. 868 —, obsahoval prohlášení, že francouzská vláda neuznává žádné povinnosti platiti náhradu.

liminia nenastávají, jestliže území, postoupené nepříteli mírovou smlouvou, nebo dobyté a anektované bez postoupení na konci války, která se skončila prostým zastavením nepřátelství[1], se navrátí později znovu ke státu, k němuž patřilo dříve; nebo když území celého státu, který byl dobyt a podroben, nabude znovu své svobody a stane se znovu územím svobodného státu. V těchto případech bylo území skutečně pod svrchovaností dobyvatele; období mezi dobytím a obnovením dřívějšího stavu věcí nebylo obdobím pouhé vojenské okupace za války, nýbrž obdobím mezivládí (interregnum) v době míru, a proto tedy obživnutí dřívějšího stavu věcí není případem postliminia. Příklad toho nám podává případ se statky kurfiřtství hesensko-kaselského[2]. Tento stát, až dosud svobodný, byl podroben r. 1806 Napoleonem a r. 1807 se stal částí království vestfálského, které založil Napoleon pro svého bratra Jeroma. Jerom v něm vládl až do konce r. 1813, když s pádem Napoleonovým rozpadlo se i království vestfálské a bývalý kurfiřt hesensko-kaselský byl znovu nastolen. Za své vlády prodal Jerom mnohé statky hesensko-kaselské Kurfiřt po svém návratu neuznal těchto smluv, ale zbavil majitele jejich majetku bez náhrady, jsa toho mínění, že nastal případ postliminia, a že Jerom neměl práva území prodávati. Soudy kurfiřtství vydaly rozsudek proti kurfiřtovi, popírajíce, že by byl nastal případ postliminia, neboť Jerom, ačkoliv byl usurpatorem, byl králem vestfálským v době mezivládí a prodej území nebyl tedy činem protiprávným. Ale kurfiřt, který měl v kurfiřtství absolutní moc, nepodvolil se nálezu vlastních soudů, a vídeňský kongres, na který se obrátili nešťastní majitelé statků, odmítl intervenovati, ačkoliv se Prusko silně za ně přimlouvalo. Všichni spisovatelé mezinárodního práva obecně uznávají, že tento případ není případem postliminia a že stanovisko kurfiřtovo nelze hájiti odvolávajíc se na mezinárodní právo.

[1] Viz výše § 263.

[2] Viz Phillimore, III. §§ 568 až 574, a literaturu tam uvedenou.

ČÁST III.

NEUTRALITA.

KAPITOLA I.

O NEUTRALITĚ VŮBEC.

I.

VÝVOJ INSTITUCE NEUTRALITY.

Hall, §§ 208—214 — Lawrence, § 223 — Westlake, II. str. 198—206 — Phillimore, III. §§ 161—226 — Twiss, II. §§ 208—212 — Hershey, čís. 446 — Taylor, §§ 596—613 — Walker, *History*, str. 195—202 a *Science* str. 374—387 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 614 až 634 — Ullmann, § 190 — Bonfils, čís. 1494—1521 — Despagnet, čís. 687 — Rivier, II. str. 370—375 — Nys, III. str. 535—546 — Calvo, IV. §§ 2494—2591 — Fiore, III. čís. 1503—1535 — Martens, II. § 130 — Dupuis, čís. 302—307 — Mérignhac, III. a § 495 — Boeck, čís. 8—153 — Kleen, I. str. 1—70 — Cauchy, *Le Droit maritime international* (1862), II. str. 232—439 — Gessner, str. 1—69 — Bergbohm, *Die bewaffnete Neutralität 1780—1783* (1884) — Fauchille, *La Diplomatie française et la Ligue des Neutres* 1780 (1893) — Schweizer, *Geschichte der schweizerischen Neutralität* (1895), I. str. 10—72 — Boye, *De Vaebnede Neutralitetsforbund* (1912) — Wehberg, § 2 — Pyke, *The Law of Contraband* (1915), str. 20—88 — Piggot a Ormand, *Documentary History of the Armed Neutralities* (1919) — Roxburgh v *Journal of Comparative Legislation*, 3. serie, I. str. 17.

Neutralita byla neznáma ve starověku.

§ 285. Ježto starověk neznal mezinárodního práva[1], nelze předpokládati, že by neutralita, jakožto právní instituce, byla se vyskytovala již u starých národů. Neutralita se nevyskytovala ani v praksi, neboť válčící nikdy neuznávali nestranného chování u jiných států. Jestliže vypukla mezi dvěma národy válka, třetí strany musily voliti mezi válčícími a státi se spojenci nebo nepřáteli jednoho nebo druhého. To neznamená snad, že třetí strany musily se skutečně

[1] Viz nahoře sv. I. § 37.

zúčastniti boje. Ničeho takového nebylo. Musily však, bylo-li toho zapotřebí, poskytnouti pomoc; na příklad dovoliti válečným silám průchod svým územím, dodávati proviant a pod. straně, které byly nakloněny a odepříti každou takovou podporu nepříteli. Jest známo několik případů, kdy třetí strany se snažily zachovati stanovisko nestrannosti[1]; ale válčící takové nestrannosti nikdy neuznali.

Neutralita ve středověku.

§ 286. Během středověku změnila se věc tak dalece, že v poslední části tohoto období válčící přímo třetí strany k volbě nenutili; právní povinnosti a práva souvisící s neutralitou byly ještě věcí neznámou. Stát mohl tvrditi, že není stranou ve válce, třebaže poskytoval jednomu z válčících peníze, vojsko a jinou podporu. K zamezení takového podporování, které nijak nebylo pokládáno za ilegální, byly v posledním období středověku uzavírány často smlouvy, zvláště ustanovující, že žádná ze smluvních stran nesmí jakýmkoliv způsobem v době války přispívati podporou nepříteli strany druhé, ani nesmí dovoliti svým poddaným, aby tak činili[2]. Vlivem těchto smluv došlo k uznávání rozdílu mezi skutečnou a zdánlivou nestranností třetích států ve válce; a neutralita, jakožto instituce mezinárodního práva, se během 16. století postupně vyvinovala[3].

Skutečností velkého významu bylo, že Švýcarská konfederace od konce 16. století pěstovala novou a změněnou politiku, zůstati za válek mezi jinými státy stále neutrální. Ačkoliv tato dřívější neutralita Švýcarska nemůže být nijak

[1] Viz Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 614—615.

[2] Sbírka pravidel a zvyklostí námořního práva, známá pod jménem *Consolato del Mare*, vyšla asi v polovici 14. století. Jedno z jejich pravidel, totiž že v době války nepřátelské zboží na neutrálních lodích může býti zabaveno, že však naproti tomu neutrální zboží na nepřátelských lodích musí býti vráceno, dosáhlo velké důležitosti, neboť Velká Britanie řídila se jím od počátku 18. stol. až do vypuknutí krymské války v r. 1854. Viz vpředu § 176.

[3] Viz *Neutrality and Neutralisation in the Sixteenth Century* — Liége, od W. S. Knighta (*Journ. Comp. Leg.*, 3. serie, II. str. 98) a *Neutrality of The Channel Islands during the Fifteenth, Sixteenth and Seventeenth Centuries* od E. T. Nicolle (*Journ. Comp. Leg.*, 3. ser., II. str. 238).

srovnávána s neutralitou moderní, neboť švýcarští žoldnéři po celá století poté bojovali ve všech evropských válkách, přece vládě švýcarské samé se v každém případě podařilo zaujmouti a zachovati stanovisko nestrannosti, které vyhovovalo pravidlům o neutralitě, tehdy běžným.

§ 287. Za časů Grotiových byla neutralita jakožto instituce mezinárodního práva uznávána, ačkoliv byla pouze ještě v plenkách a potřebovala dlouhé doby, aby dosáhla nynějšího stavu. Grotius neznal, nebo alespoň neužíval názvu „neutralita“ [1]. Jedná o neutralitě ve velmi krátké 17. kapitole Třetí knihy o Právu Války a Míru pod titulem *„De his, qui in Bello medii sunt“*, a stanoví pouze dvě normy pochybné ceny. První z nich jest, že neutrálové nesmějí činiti nic, co by posilovalo válčící stranu, jejíž věc je nespravedlivá, ani překážeti pohybům válčící strany, jejíž věc jest spravedlivá. Druhá pak, že ve válce, kdy je pochybno, čí věc je spravedlivá, mají se neutrálové k oběma válčícím stranám chovat stejným způsobem, dovolovati průchod vojskům, dodávati proviant pro vojska a neposkytovati pomoci obleženým. Neutralita v 17. stol.

Způsob, jakým Grotius jedná o neutralitě, ukazuje na jedné straně, že nehledě na uznání skutečnosti, že třetí strany *mohly* zůstati neutrálními, nebylo tu mnoho norem o povinnostech neutrálů, a na druhé straně, že dovolení průchodu silám válečným a dodávání jim proviantu nebylo pokládáno za ilegální. Skutečně pak prakse 17. století ukazuje v četných případech, že neutralita nebyla ve skutečnosti zachováváním nestrannosti a že válčící nerespektovali území neutrálních států. Tak na př., ačkoliv Karel I. zůstal neutrálním, markýz Hamilton a šest tisíc britských vojínů bojovalo r. 1631 pod Gustavem Adolfem. R. 1627 Angličané zajali francouzskou loď v holandských vodách; r. 1631 Španělé napadli Holanďany v dánském přístavu; r. 1639

[1] Že název ten byl za časů Grotiových znám, možno souditi z toho, že Neumayr de Ramsla v r. 1620 uveřejnil své dílo *Von der Neutralität und Assistens in Kriegszeiten*. Viz Nys v *R. I.*, XVII. (1885), str. 78.

zase naopak Holanďané byli útočníky a napadli španělské loďstvo v anglických vodách; v r. 1666 opět zajali anglické lodi na Labi; r. 1665 anglické loďstvo snažilo se polapiti holandskou východoindickou eskadru v přístavu Bergen, ale bylo odraženo za pomoci pevnůstek; konečně r. 1693 Francouzi pokusili se odvléci několik holandských lodí z Lisabonu a když jim to bylo pomocí tamních děl znemožněno, spálili je na řece [1].

Pokrok neutrality v 18. stol.

§ 288. Teprve v 18. století shodly se teorie i prakse v tom, že je povinností neutrálů zůstat nestrannými a povinností válčících respektovat území neutrálů. Bynkershoek a Vattel formulovali upotřebitelné definice neutrality. Bynkershoek [2] neužívá termínu „neutralita“, nýbrž nazývá neutrály „*non hostes*“ a definuje je jako ty, kdož nejsou ani při jedné, ani při druhé straně ve válce — *qui neutrarum partium sunt* — a kdož neposkytují na základě určité úmluvy podpory žádné ze stran. Vattel [3] na druhé straně užívá termínu „neutralita“ a uvádí tuto definici: Neutrálními jsou za války ty národy, které se nepřikloní k žádné straně, zůstávajíce přáteli společně oběma stranám a nepřejíce zbraním jedné strany na újmu druhé. Ale ačkoliv kniha Vattelova vyšla r. 1748, dvacet let později než Bynkershoekova, jest jeho učení v určitých směrech méně pokročilé než Bynkershoekovo. Bynkershoek na rozdíl od Grotia tvrdil, že neutrálové nemají co činiti s otázkou, která z válčících stran bojuje za věc spravedlivou; že neutrálové jakožto přátelé obou stran nemají býti mezi nimi soudci a v důsledku toho nesmějí poskytovati nebo odpírati cokoliv jedné či druhé straně, podle toho, jak soudí o spravedlivosti nebo nespravedlivosti věci té které strany. Vattel však učil [4], že neutrál, jakkoliv může obecně dovolit průchod vojskům válčících svým územím, může jej odepříti straně vedoucí válku za věc nespravedlivou.

[1] Viz Hall, § 209.
[2] *Quaestiones Juris Publici*, I. c. 9.
[3] III. § 103.
[4] III. § 135.

Ačkoliv teorie i prakse 18. století se shodly, že je povinností neutrálů, aby zůstali nestrannými, přece tato požadovaná nestrannost nebývala docela přesná.

Neboť po větší část století nevytýkalo se porušení neutrality státu, který poskytl jedné z válčících stran určitou omezenou podporu, kterou předtím slíbil úmluvou[1]. Dle toho mohl neutrál poskytnouti jedné z válčících stran vojsko, jakož i povoliti jeho silám volný průchod neutrálním územím. Dále mohla kterákoliv z válčících stran užívati pomocných zdrojů neutrálních. Dovoliti jedné nebo oběma válčícím stranám verbovati vojsko na jeho území, nebo vydávati kořistní listy jeho obchodním lodím, nebylo vykládáno žádnému státu za porušení neutrality.

Je pravda, že v druhé polovině 18. století teorie i prakse si uvědomily, že neutralita se nesrovnává s takovýmito a jinými ochotami. To však vedlo pouze k rozlišování neutrality v pravém slova smyslu a neutrality neúplné.

Přes to však, pokud se týče povinnosti válčících, respektovati neutrální území, byl učiněn v tomto století určitý pokrok. Kdykoli bylo neutrální území porušeno, byly žádány a prováděny reparace. Nicméně však platilo za legální, jestliže vítěz pronásledoval poraženou armádu na území neutrální a jestliže loďstvo[2] pronásledovalo poraženého nepřítele do neutrálních vod územních.

První ozbrojená neutralita.

§ 289. Zatím co, v celku vzato, povinnost neutrálů zůstati nestrannými a povinnost válčících respektovati území neutrální byla v 18. stol. obecně uznávána, členové rodiny národů nedospěli v tomto období ještě k dohodě, pokud jde o nakládání s neutrálními loďmi, obchodujícími se stranami válčícími. Je pravda, že právo kontroly a prohlídky kontrabandu válečného, jakož i právo kontraband zabaviti bylo obecně uznáváno, ale v ostatních směrech nebylo dohody o nějaké obecně platné teorii i praksi. Francie a Španělsko zachovávaly pravidlo, že neutrální zboží na

[1] Viz Nys v *R. I.*, 2. ser., XV. (1913), str. 173—181 a příklady v Hall, § 211.

[2] Viz doleji §§ 320, 347 (4).

nepřátelských lodích a rovněž neutrální lodi vezoucí nepřátelské zboží mohou býti válčící stranou zabaveny. Anglie naproti tomu, třebaže uznávala čas od času a to na základě zvláštních smluv s určitými státy pravidlo „volnost lodí, volnost zboží“, držela se v 18. stol. obecně pravidel *Consolato del Mare,* podle nichž zboží nepřátelské na lodích neutrálních mohlo býti konfiskováno, kdežto neutrální zboží na nepřátelských lodích musilo býti vráceno.

Anglie také zastávala stanovisko, že obchod neutrálů má zůstati omezen na týž rozsah, jako v době míru, jelikož většina států v době míru vyhrazovala kabotáž a obchod se svými koloniemi plavidlům svého vlastního obchodního loďstva. V r. 1756 po prvé se začalo o tomto principu uvažovati. Toho roku, za války s Anglií, Francie shledala, že námořní převaha Anglie jí zabraňuje pokračovati ve svém koloniálním obchodě vlastním obchodním loďstvem a proto jej uvolnila lodím nizozemským, kterýžto stát zůstal neutrálním. Anglie nato vydala svému loďstvu rozkaz zabavovati všechny takové lodi i s nákladem odůvodňujíc to tím, že se staly částí francouzského obchodního loďstva a nabyly tím rázu nepřátelského. Od toho času shora zmíněná zásada byla obecně zvána „normou[1] z r. 1756“, ačkoliv je nyní dokázáno[2], že již r. 1745 anglický kořistní soud pokládal za ustálenou normu právní, že neutrální loď nemá práva za války provozovati takový obchod strany válčící, k němuž nebyla připouštěna v době míru.

[1] *The Immanuel,* (1799) 2 C. Rob. 186. Přesné stanovení normy a faktů je uvedeno v Reddie, *Researches*, I. str. 307—313. Viz též dolejí uvedenou literaturu, § 400 u; Phillimore, III. §§ 212—222; Hall, § 234; Manning, str. 260 až 267; Westlake, II. str. 294; Moore III. § 1180; Boeck č. 52; Dupuis, č. 131—133. Viz, že původní smysl normy z r. 1756 se liší od smyslu, kterého nabyla rozšířením r. 1793. Od toho roku počínaje Anglie nejen že pokládala za nepřátelské lodi ty lodi neutrální, které se pustily do pobřežního a koloniálního obchodu, naskytnuvšího se jim za války s Anglií, nýbrž i ty, které vezly neutrální zboží z neutrálního přístavu do francouzského koloniálního přístavu. Toto rozšíření pravidla bylo zjevně neoprávněno a nelze věřiti, že by ještě kdy oživlo.

[2] Viz Marsden, *Law and Custom of the Sea* II. (1916), str. 436, jenž uvádí případ v *The Ceres.*

V praksi, podle níž nepřátelské pobřeží bylo prohlašováno za blokované a neutrální lodi prohlašovány za propadlé pro porušení blokády, ačkoliv blokády nikterak nebyly vždy efektivní, sledovala Anglie ostatní mocnosti.

Ježto najímání soukromých lodí kořistních bylo legitimní a obecně se ho užívalo, byl neutrální obchod při každé válce mezi námořními státy do značné míry rušen. Než roku 1780, za války mezi Velkou Britanií, jejími americkými koloniemi, Francií a Španělskem, poslalo Rusko Anglii, Francii a Španělsku cirkulární notu[1], v níž prohlásilo těchto pět zásad: 1. neutrálním lodím je dovoleno provozovati plavbu od přístavu k přístavu stran válčících a podél jich pobřeží; 2. nepřátelské zboží na neutrálních lodích, vyjma kontraband, nesmí býti stranami válčícími zabaveno; 3. pokud se týče kontrabandu, má se ve všech případech používati čl. 10 a 11 smlouvy mezi Ruskem a Velkou Britanií z r. 1766; 4. jen tehdy lze pokládati přístav za blokovaný, má-li tam blokující strana válečná umístěny své lodi, takže vstup je pro neutrální lodi spojen se zřejmým nebezpečím; 5. těchto zásad má býti používáno při jednání a rozhodování o legalitě kořistí.

V červenci 1780 uzavřelo Rusko[2] smlouvu s Dánskem, a v srpnu 1780 se Švédskem za tím účelem, aby vynutilo šetření těchto zásad vyzbrojením určitého počtu válečných lodí. Tak se objevila po prvé „Ozbrojená neutralita". R. 1781 Nizozemsko, Prusko a Rakousko, 1782 Portugalsko a 1783 obě Sicilie se k tomuto svazu připojily. Francie, Španěly a Spojené státy americké[3] přijaly její zásady, aniž se formálně připojily. Válka mezi Anglií, Spojenými státy, Francií a Španělskem byla skončena r. 1783 a válka mezi Anglií a Nizozemskem r. 1784; avšak v mírových smlouvách se o zásadách „Ozbrojené neutrality" neděje zmínka. Tento svaz neměl přímých praktických důsledků, neboť

[1] Martens, *R.*, III. str. 158. Viz Reddie, *Researches*, I. str. 321 až 357.

[2] Viz Martens, *R.*, III. str. 189, 198.

[3] Viz Albrecht v *Z. V.*, VI. (1912), str. 436—449.

Anglie setrvala na svém dřívějším stanovisku. Dokonce některé ze států, jež se k němu připojily, jednaly proti některým z jeho zásad, jakmile se samy dostaly do války — na př. Švédsko, za své války s Ruskem r. 1788—1790, a Francie a Rusko v r. 1793 —, a některé z nich uzavřely smlouvy obsahující ustanovení od oněch zásad odlišná. Nicméně, první ozbrojená neutralita prokázala svůj velký význam, neboť její zásady poskytly základ k Deklaraci pařížské z r. 1856.

Francouzská revoluce a Druhá ozbrojená neutralita.

§ 290. Války francouzské revoluce a války napoleonské ukázaly, že doba nebyla dosud zralá k pokroku[1] zamýšlenému První ozbrojenou neutralitou. Rusko, tatáž mocnost, která dala podnět k Ozbrojené neutralitě v r. 1780 pod vládou císařovny Kateřiny II. (1762—1796), spojilo se v r. 1793 s Velkou Britanií, aby bránilo veškeré neutrální plavbě do přístavů francouzských a přemohlo Francii hladem. Rusko a Anglie ospravedlňovaly své jednání výminečným rázem své války proti Francii, jež se ukázala být nepřítelem bezpečnosti všech ostatních národů. Francouzský konvent odpověděl na to rozkazem, daným francouzskému loďstvu, aby zajímalo všecky neutrální lodi vezoucí proviant do přístavů nepřátelských nebo vezoucí nepřátelské zboží.

Ale ačkoliv Rusko samo jednalo v rozporu se zásadami První ozbrojené neutrality, přece dalo vznik Druhé ozbrojené neutralitě, a to r. 1800 za vlády cara Pavla. Druhá ozbrojená neutralita měla příčinu svého vzniku v odmítavém stanovisku Anglie proti přiznání svobody od kontroly a prohlídky neutrálních lodí obchodních, plujících pod doprovodem[2]. Švédsko první žádalo r. 1653, za války mezi Holandskem a Velkou Britanií, aby válčící strany nekontrolovaly a neprohlížely švédské obchodní lodi, plující pod doprovodem švédských lodí válečných, jestliže tyto lodi válečné prohlásí, že obchodní lodi nemají na palubě kontrabandu.

[1] Viz Reddie, *Researches*, I. str. 418—468, III. str. 1—232.

[2] Viz doleji § 417.

Později ostatní státy uplatňovaly týž nárok a bylo uzavřeno několik smluv, jež ustanovovaly nepřípustnost kontroly a prohlídky neutrálních obchodních lodí, plujících pod doprovodem. Avšak Velká Britanie odmítala uznati tuto zásadu, a když v červenci 1800 britská eskadra zajala dánskou válečnou loď a její průvod lodí obchodních proto, že se postavily na odpor kontrole a prohlídce, Rusko vyzvalo Švédsko, Dánsko a Prusko k obnovení Ozbrojené neutrality, k tomu, aby k jejím zásadám dosavadním připojily zásadu další, že válčící strany nemají práva kontrolovati a prohlížeti, jestliže velitel válečné lodi, pod jejímž doprovodem neutrální lodi obchodní plují, prohlásí, že doprovázené lodi nevezou válečného kontrabandu. V prosinci r. 1800 Rusko uzavřelo smlouvy postupně se Švédskem, Dánskem a Pruskem, kterými Druhá ozbrojená neutralita stala se skutkem[1]. Trvala však pouze rok následkem zavraždění cara Pavla v Rusku 23. března a porážky loďstva dánského Nelsonem 2. dubna 1801 v bitvě u Kodaně. Nicméně i Druhá ozbrojená neutralita prokázala svůj význam, neboť vedla ke kompromisu, obsaženému v Námořní konvenci, uzavřené mezi Anglií a Ruskem pod carem Alexandrem I. dne 17. června 1801 v Petrohradě[2], k níž 23. října 1801 přistoupily Dánsko a Švédsko. Článkem 3 této úmluvy Anglie uznala, pokud se týkalo Ruska, normy, že neutrální lodi mohou se plaviti od přístavu k přístavu a podél pobřeží stran válčících a že blokáda musí býti efektivní. Ale v témž článku Anglie přinutila Rusko uznati normu, že nepřátelské zboží na neutrálních lodích může býti zabaveno a neuznala nepřípustnost kontroly a prohlídky neutrálních lodí pod doprovodem plujících, ačkoliv zase

[1] Martens, *R.*, VII. str. 127—202. Viz též Martens, *Causes célèbres*, IV. str. 219—302.

[2] Martens, *R.*, VII. str. 260 a Krauel ve *Festschrift der Berliner Juristenfakultät für Heinrich Brunner* (1914), str. 69—107. Krauel (cit. dílo, str. 97) popírá, že by ustanovení „Námořní konvence" obsahovaly nějaký kompromis, neboť se nevztahovaly na všecky námořní mocnosti; jistě však stanovily kompromis mezi Anglií na jedné a Ruskem, Švédskem a Dánskem na druhé straně.

v článku 4 připustila, že toto právo v tomto případě může býti vykonáno pouze lodí válečnou a ne soukromými loďmi kořistními.

Avšak tento kompromis neměl dlouhého trvání. Když v listopadu 1807 vypukla válka mezi Ruskem a Anglií, Rusko ve svém vyhlášení války [1] zrušilo Námořní konvenci z r. 1801, proklamovalo znovu zásady První ozbrojené neutrality a prohlásilo, že už nikdy od ní neustoupí. Velká Britanie ve své protideklaraci [2] proklamovala návrat k oněm zásadám, proti nimž První i Druhá ozbrojená neutralita byly namířeny a mohla vytknouti, že žádná mocnost nepoužila těchto zásad s větší přísností než právě Rusko pod carevnou Kateřinou II., poté, když dalo vznik První ozbrojené neutralitě.

Takovýmto způsobem veškerý pokrok, zavedený Námořní konvencí z r. 1801, přišel nazmar. Doba nebyla pokroku příznivá. Po Napoleonových Dekretech berlínských r. 1806, jimiž se nařizoval bojkot veškerého anglického zboží, prohlásila Anglie všechny francouzské přístavy a všechny přístavy spojenců Francie za blokované a nařídila svému loďstvu, aby zajímalo veškeré lodi do nich plující. Rusko, když bylo slavnostně ujistilo ve svém prohlášení války proti Anglii r. 1807, že už nikdy neupustí od zásad První ozbrojené neutrality, porušilo jednu z nejvýznačnějších jejich zásad tím, že v článku 2 ukazu [3], vydaného 1. srpna 1809, nařídilo, že neutrální lodi, vezoucí nepřátelské (anglické) zboží, mají býti zastaveny a nepřátelské zboží zabaveno, při čemž propadají zabavení též lodi samy, jestliže více než polovina jich nákladu je zboží nepřátelské.

Neutralita během devatenáctého století.

§ 291. Vývoj norem o neutralitě během devatenáctého století byl určen čtyřmi činiteli:

(1) Nejvýznačnějším a nejvlivnějším činitelem bylo stanovisko Spojených států amerických proti neutralitě od r. 1793 do 1818. Když se Anglie v r. 1793 připojila k válce vy-

[1] Martens, *R.*, VIII. str. 706.
[2] Martens, *R.*, VIII. str. 710.
[3] Martens, *N. R.*, I. str. 484.

puknuvší r. 1792 mezi t. zv. První koalicí a Francií, vydal Genêt, francouzský diplomatický zástupce pověřený u Spojených států, kořistní listy americkým obchodním lodím, jichž posádku tvořili američtí občané v amerických přístavech. Tyto soukromé kořistní lodi byly určeny k tomu, aby vyjížděly proti anglickým lodím, a v amerických přístavech byly francouzským ministrem zřízeny ve spojení s francouzskými konsuláty kořistní soudy. Na stížnost Velké Britanie vláda Spojených států nařídila odzbrojení těchto kořistních lodí a zrušení francouzských kořistních soudů[1].

Když procesem Gideona Henfielda[2], který byl osvobozen, vyšlo najevo, že vnitrostátní zákony Spojených států nezakazují najímání amerických občanů do služeb cizích válčících stran, vydal kongres r. 1794 zákon, kterým se americkým občanům dočasně zakazuje přijímati kořistní listy od cizí válčící strany nebo dáti se zařaditi do armády nebo námořnictva cizího státu, jakož i vypravovati a vyzbrojovati lodi za účelem kořistění pro cizí válečnou mocnost. Čas od času byly pak vydány ještě jiné zákony. Konečně 20. dubna 1818 kongres přijal t. zv. Zákon o verbování do ciziny (Foreign Enlistment Act), jehož předpisy měly míti stálou platnost a jenž byl základem anglického zákona o verbování do ciziny z r. 1819. Tím způsobem Spojené státy zahájily praksi dnešní, dle níž je povinností neutrálů, aby zabraňovali na svém území vystrojování a vyzbrojování křižníků pro válčící mocnosti, verbování pro cizí mocnosti válečné a podobně.

(2) Velkého významu nabyla trvalá neutralisace Švýcar a Belgie. Tyto státy přirozeně přijaly a dodržovaly za každé války v tomto století příkladné stanovisko nestrannosti proti válčícím mocnostem; a po každé, když v jich sousedství vypukla válka, učinily účinná vojenská opatření, aby zabránily válčícím užívati jich neutrálního území a prostředků.

(3) Třetím činitelem byla Deklarace pařížská r. 1856, jež zařadila do mezinárodního práva normu „volná loď, volné

[1] Viz Wharton, III. §§ 395—396.
[2] Viz Taylor, § 609.

zboží“, normu, že neutrální zboží na nepřátelských lodích nemůže býti přisvojováno, a normu, že blokáda musí býti efektivní.

(4) Čtvrtým činitelem byl obecný rozvoj vojenských a námořních zdrojů všech členů rodiny národů. To, že v druhé polovině 19. století všechny větší státy byly nuceny udržovati své armády a loďstva ve stálé válečné pohotovosti, mělo za následek, že každá válčící mocnost, kdykoli válka vypukla, střežila se dotknouti neutrálního státu z obavy, aby se nepřidal k nepříteli. Na druhé straně pak snažily se neutrální státy úzkostlivě plniti povinnosti neutrality z obavy, aby nebyly do války zataženy. Obecné pravidlo, že vývoj mezinárodního práva byl živen a podporován zájmy členů rodiny národů, hodí se tudíž i na neutralitu. Kdyby to nebylo bývalo v zájmu válčících mocností, aby zůstaly po dobu války v dobrých stycích s neutrály a v zájmu neutrálů, aby nebyli zataženi do války, nebyla by se instituce neutrality nikdy vyvíjela tak příznivě, jak tomu vskutku v 19. století bylo.

Neutralita ve dvacátém století.

§ 292. Tento vývoj pokračoval až do vypuknutí světové války r. 1914. Války jihoafrická a rusko-japonská poskytly několik případů, které zavdaly Druhé haagské konferenci z r. 1907 příležitost, aby vtáhla neutralitu do kruhu svých úvah a aby se dohodla na Konvenci V. o Právech a povinnostech neutrálních mocností a osob ve válce pozemní[1], a Konvenci XIII. o Právech a povinnostech neutrálních mocností ve válce námořní[2].

[1] Všecky státy na konferenci zastoupené tuto Konvenci podepsaly mimo Čínu a Nicaraguu, jež přistoupily později a nejméně 23 států ji ratifikovalo. Ale Velká Britanie podala ohrazení proti čl. 16—18 (viz shora § 18) a Argentina proti čl. 18. Velká Britanie ji neratifikovala. Viz shora svazek I., § 568 a; a Lémonon, str. 407—425; Higgins, str. 290—294; Boidin, str. 121—134; Nippold, § 25; Scott, *Conferences*, str. 541—555; Bustamante v *A. J.*, II. (1908), str. 95 až 120.

[2] Tato Konvence byla podepsána všemi mocnostmi na konferenci zastoupenými, mimo Spojené státy americké, Čínu, Kubu, Nicaraguu, a Španělsko; ale Spojené státy, Čína a Nicaragua přistoupily později. Alespoň 20 mocností ji

Kromě toho některé z konvencí touto konferencí přijatých, ačkoliv se netýkají přímo neutrálních mocností, mají pro ně nepřímo velký význam. Tak na př. Konvence VII. o Přeměně lodí obchodních ve válečné nepřímo se dotýká neutrálního obchodu; rovněž tak Konvence VIII. o kladení automatických podmořských dotykových min i Konvence XI. o určitých omezeních při výkonu práva kořisti. V Konvenci XII. se dohodla konference na zřízení mezinárodního kořistního soudu, jakožto soudu odvolacího z těch rozhodnutí kořistních soudů jednotlivých válčících mocností, která se týkají zájmů neutrálních mocností neb jich poddaných. Avšak tato konvence nebyla ratifikována, a proto, aby byla nalezena základna obecně uznávaného kořistního práva, o kterou by se navrhovaný soud mohl při rozsuzování opírati, sešla se r. 1908 v Londýně námořní konference a vydala r. 1909 Deklaraci londýnskou o zákonech války námořní, jež byla vlastně kodexem, obsahujícím normy o blokádě, kontrabandu, stranických službách, ničení neutrální kořisti, přechodu pod neutrální vlajku, nepřátelském rázu, průvodu, odporu proti prohlídce a o kompensacích.

Za války turecko-italské, první to námořní války po vydání této deklarace, obě válčící strany se jí řídily, ačkoliv nebyla dosud žádnou mocností ratifikována. Turecko dokonce ani nebylo signatárním státem. Když vypukla světová válka, deklarace nebyla stále ještě ratifikována; ale Spojené státy americké ihned vyzvaly obě skupiny válčících stran aby ji přijaly, ačkoliv dosud neměla právní závaznosti. Německo a Rakousko-Uhersko souhlasily pod podmínkou, že jejich nepřátelé rovněž tak učiní; avšak Velká Britanie, Francie a Rusko byly pouze ochotny přijati deklaraci s určitými modifikacemi[1]. Tak také skutečně učinily v prv-

ratifikovalo, ale vyskytuje se několik ohrazení. Viz shora svazek I. § 568 a; a Lémonon, str. 555—603; Higgins, str. 457—483; Bernsten, § 13; Boidin, str. 237—247; Dupuis, *Guerre*, Nos. 277—330; Nippold, § 34; Scott, *Conferences*, str. 620 až 648; Hyde v *A. J.*, II. (1908), str. 507—527.

[1] Shora, sv. I. § 50 a; *A. J.*, IX. (1915), Zvláštní doplněk, str. 1 až 8.

ních dobách války. Velká Britanie na příklad vládním nařízením (Order in Council) z 20. srpna 1914[1] uvedla deklaraci v platnost, neuznávala však seznamu kontrabandu v ní uvedeného a pozměnila její ustanovení co do falešných papírů[2], určení kontrabandu[3] a vědomosti o existenci blokády[4]. Toto nařízení zároveň dávalo směrnice soudům, aby pokládaly závěrečnou zprávu redakčního výboru za autoritativní výklad deklarace[5]. Toto nařízení z 20. srpna 1914 bylo nahrazeno novým z 29. října 1914[6]. Toto nové nařízení ponechávalo deklaraci v platnosti, avšak obsahovalo další změny co do dopravování kontrabandu[7] a neodkazovalo na závěrečnou zprávu. Další nařízení z 20. října 1915[8] zrušilo článek 57, jenž ustanovoval, že neutrální nebo nepřátelský ráz lodi měl býti posuzován dle toho, jakou vlajku byla oprávněna vyvěsiti[9]; konečně nařízením z 30. března 1916[10] byl zrušen čl. 19, jednající o zajímání lodi pro porušení blokády[11] a přičiněny další změny ustanovení o kontrabandu.

Toto bylo poslední vládní nařízení týkající se Londýnské deklarace. Neboť společným memorandem ze 7. července 1916[12] Velká Britanie a Francie oznámily neutrálním mocnostem, že na počátku války Spojené vlády přijaly tuto deklaraci, protože se zdálo, že podává v hlavních rysech vymezení práv a povinností stran válčících, jak se vyvinuly na základě zkušeností z dřívějších válek; že však během vývinu války světové stalo se zjevným, že její ustanovení, nejen že nepřinášejí zlepšení záruk přiznávaných

[1] Kabinetní nařízení o Londýnské deklaraci (č. 1) 1914; *London Gazette*, 21. srpna 1914.

[2] Viz doleji § 404.

[3] Viz doleji § 403 a.

[4] Viz doleji § 384.

[5] Viz shora sv. I. § 554 (8).

[6] Vládní nařízení o Londýnské deklaraci (č. 2), r. 1914; *London Gazette*, 30. října 1914.

[7] Viz doleji § 403 a.

[8] Vládní nařízení o Londýnské deklaraci r. 1915; *London Gazette* 26. října 1915.

[9] Viz shora § 89.

[10] Vládní nařízení o Londynské, deklaraci r. 1916; *London Gazette* 31. března 1916.

[11] Viz doleji § 385 a.

[12] *Parl. Papers*, Misc. č. 22 (1916) Cd. 8293; rovněž shora sv. I. § 50 a.

neutrálům, nýbrž ani neposkytují válčícím stranám právě těch nejúčinnějších prostředků k výkonu jich uznaných práv. Tato ustanovení, tvrdili oba spojenci, nejsou s to, aby zmohla úkol na ně připadající při rychle se měnících podmínkách a tendencích, jež nemohly býti předvídány, a proto prý došli k závěru, že se musí prostě obrátit k používání historických a uznaných norem mezinárodního práva. Velká Britanie, sledujíc tuto politiku, zrušila vládním nařízením o právu námořním ze 7. července 1916[1] všecka vládní nařízení týkající se Deklarace londýnské, prohlásila, že bude vykonávati práva válčící strany na moři přesně dle mezinárodního práva a vydala čtyři speciální ustanovení co do kontrabandu[2] a pokračování v plavbě[3].

Od 7. července 1916 nebylo tudíž Londýnské deklarace již používáno ani částečně, a je dosud neratifikována[4]. Nejistota v námořním právu, kterou deklarace měla odstraniti, byla před válkou pokládána za jednu z hlavních překážek zamýšleného Mezinárodního soudu kořistního a právě taková nejistota trvá podnes. Není proto naděje, že by tento soud byl zřízen, nebude-li snad učiněn druhý pokus o kodifikaci kořistního práva, který by byl úspěšnější, než pokus učiněný Londýnskou námořní konferencí.

Nehledě k osudu Londýnské deklarace způsobila světová válka mnoho změn v běžném chápání neutrality. Všecky velmoci a velmi mnoho mocností ostatních se boje zúčastnilo a v jich válkou zkrušeném obyvatelstvu se široce zakořenil názor, že neutrál se vyhýbá svému podílu na útrapách lidstva. Tento názor byl za daných okolností dosti přirozený, ale může v budoucích letech snadno zmizeti. Trvalejší bude patrně naučení, že v dlouho se vlekoucí moderní válce stává se situace neutrálů sotva snesitelnější, než situace strany válčící, kdežto rostoucí význam neutrální

[1] Tamtéž *London Gazette*, 11. července 1916.

[2] Viz doleji §§ 391—406 a.

[3] Viz doleji §§ 385 a, 403 a.

[4] Ohledně důvodů pro a proti ratifikaci, jak se jevily před světovou válkou, viz Smith, *International Law*, čtvrté vydání (1911), str. 353—371, a literaturu uvedenou shora, sv. I. § 586 b. n.

podpory a velké úsilí, které válčící strany budou vyvinovati, aby ji dosáhly, velkou měrou sledování neutrální politiky znesnadní. Kromě toho se vidí, že usnadniti neutralitu neznamená nutně zároveň zmenšiti nebezpečí války, neboť některý stát může býti podnícen k zahájení nepřátelství právě z přesvědčení, že jeho sousedi budou státi stranou.

Podobné úvahy asi inspirovaly čl. 16 Úmluvy o Společnosti národů, který chce zrušiti neutralitu ve všech válkách, kterých se Společnost zúčastní. Dle toho instituce neutrality vstoupila do nové fáze a mohla by se v budoucnosti vyskytovati pouze v oněch válkách, jichž se Společnost nezúčastní. Bude-li takových válek mnoho či málo, nelze ještě říci.

II.

PODSTATNÉ ZNAKY NEUTRALITY.

Grotius, III. kap. 17, § 3 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. kap. 9 — Vattel, III. §§ 103—104, — Hall, §§ 19—20 — Lawrence, § 222 — Westlake, II. str. 190—198 — Phillimore, III. §§ 136 až 137 — Hershey, čís. 447 — Halleck, II. str. 161 — Taylor, § 614 — Moore, VII. § 1287—1291 — Walker § 54 — Wheaton, § 412 — Bluntschli, §§ 742—744 — Heffter, § 144 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 605—606 — Gareis, § 87 — Liszt, § 42 — Ullmann, § 190 — Bonfils, čís. 1441 a 1443 — Despagnet, čís. 686 — Rivier, II. str. 368—370 — Pradier-Fodéré, VIII. čís. 3222—3224, 3232—3233 — Nys, III. str. 547—559 — Calvo, IV. §§ 2491—2493 — Fiore, III. čís. 1536—1541 a *Code*, čís. 1791—1798 — Martens, II. § 129 — Dupuis, čís. 316 — Mérignhac, III. a str. 496—509 — Pillet, str. 273—275 — Heilborn, *Systém*, str. 336—351 — Perels, § 38 — Testa, str. 167—172 — Kleen, I. §§ 1—4 — Hautefeuille, I. str. 195—200 — Gessner, str. 22—23 — Schopfer, *Le Principe juridique de la Neutralité et son Évolution dans l'Histoire de la Guerre* (1894) — Liftschütz v *Z. I.* XXVII. (1918), str. 40—124.

Pojem neutrality.

§ 293. Státy, které se nezúčastní války mezi druhými státy, jsou neutrálové[1]. Název „neutralita" je odvozen z latinského *neuter*. Neutralitu lze definovati jako *stanovisko*

[1] Grotius (III. kap. 17) je nazývá *medii in bello*; Bynkershoek (I. kap. 9) *non hostes, qui neutrarum partium sunt.*

nestrannosti zaujaté třetím státem vůči mocnostem válčícím a těmito uznané, z kteréhožto stanoviska vznikají mezi nestranným státem a mocnostmi válčícími práva a povinnosti. Zdali třetí stát zaujme při vypuknutí války stanovisko nestranné či nikoliv, není věcí mezinárodního práva, nýbrž mezinárodní politiky. Proto není tu, ledaže tak nějaká předchozí smlouva výslovně ustanovuje, pro stát povinnosti se stanoviska mezinárodního práva, aby zůstal neutrálním, když válka vypukne. Každý suverénní stát jakožto neodvislý člen rodiny národů je pánem svých vlastních rozhodnutí a otázka, zda zůstane při vypuknutí války neutrálním či nikoliv, je, není-li tu smlouvy, jež by ustanovovala něco jiného, otázkou politickou, nikoli právní. Přes to však pokládají se všecky státy, které výslovně neprohlásily slovem nebo skutkem opak, za neutrály a práva a povinnosti plynoucí z neutrality vznikají a trvají pouhým faktem, že stát zaujme stanovisko nestrannosti a není zatažen válečnými stranami do války. Zvláštní ujištění neutrálních států o úmyslu, zůstati neutrálními, není tudíž právně nutným, třebaže ony často výslovně a formálně svou neutralitu proklamují [1].

Neutralita je stanoviskem nestrannosti.

§ 294. Neutralita, jsouc stanoviskem nestrannosti, vylučuje takovou podporu a pomoc jedné z válčících stran, jež by škodila straně druhé a rovněž i takové ujmy straně jedné, ze kterých by druhá měla prospěch. Na druhé straně však opět vyžaduje od neutrálních států určitá aktivní opatření. Neboť neutrál musí válečným stranám zabránit, aby neužívaly v době války jeho neutrálního území a jeho prostředků k vojenským účelům. To se netýká pouze skutečného bojování na neutrálních územích, nýbrž i transportu vojsk, válečného materiálu, proviantu pro vojsko, vystrojování a výzbroje válečných a kořistních lodí, činnosti kořistních soudů a pod. Dále musí neutrálové zabrániti každé válčící mocnosti, aby se nevměšovala do jejich legitimního styku s druhou válečnou stranou obchodem a podobně, neboť nelze očekávati, že by válčící mocnost trpně snášela

[1] Viz doleji § 309.

citelné škody, vznikající jí tím, že nepřítel porušuje nějaké ustanovení, které působíc přímo ve prospěch neutrálův působí nepřímo také v prospěch jeho.

Důležito je však uvědomiti si, že nutné stanovisko nestrannosti není neslučitelno se sympatisováním s jednou z válčících mocností a antipatií proti druhé, pokud tyto city nedojdou výrazu ve skutcích, které by nestrannost porušovaly. Může tudíž nejen veřejné mínění a tisk neutrálního státu, ale i jeho vláda[1] dáti své sympatie k jedné či druhé straně najevo, aniž tím porušuje neutralitu. Dokonce pak skutky lidskosti se strany neutrálů a jich poddaných, jako vyslání lékařů do vojenských nemocnic, zásilky léků, potravin, obvazového materiálu a podobně, jakož i zaslání šatstva a peněz válečným zajatcům, nemůže býti nikdy vykládáno jako skutek stranický, i když tyto milodary jsou určeny raněným a zajatcům pouze jedné válčící strany.

Na druhé straně zase nutné stanovisko nestrannosti, jež ukládá neutrálům, aby neměli účasti na sporech mezi válčícími stranami, nezavazuje je, aby zůstali nečinnými proti tomu, když některá z válčících stran při vedení boje poruší normy mezinárodního práva. Naopak, jak bylo shora vytčeno[2], neutrálové mají pak *právo* intervenovati, nemají však — za současného právního stavu — povinnosti k tomu.

Neutralita jakožto chování, z něhož plynou práva a povinnosti.

§ 295. Neutralita, jsouc chováním trvajícím toliko za stavu válečného, vyvolává v život zvláštní práva a povinnosti, jichž obyčejně tu není. Vznikají teprve, když vypuknutí války bylo ratifikováno třetím státem, nebo když se tyto státy nějakým jiným způsobem[3] zcela bezpečně dověděly o vypuknutí války, jestliže tyto státy zaujmou stanovisko nestrannosti a nejsou válčícími stranami do války zataženy; uhasínají *ipso facto* ukončením války nebo vypuknutím války mezi neutrály a jednou z válčících stran.

[1] Viz však Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 656 a Frankenbach, *Die Rechtsstellung von neutralen Staatsangehörigen in kriegführenden Staaten* (1910), str. 53, jenž tvrdí opak.

[2] Svazek I. § 135 (4); sv. II. § 246.

[3] Viz čl. 2 Haagské konvence III.

Práva a povinnosti vyplývající z neutrality před vypuknutím války neexistují, třebaže ji lze každým okamžikem očekávati. Dokonce i tak zvaný neutralisovaný stát, jako Švýcarsko, nemá v době míru žádných povinností plynoucích z neutrality, ačkoliv jakožto neutralisovaný stát má i tehdy některé určité povinnosti.

Tyto povinnosti však nejsou povinnostmi plynoucími z neutrality, nýbrž povinnostmi, které byly neutralisovanému státu uloženy jakožto podmínka jeho neutralisace. Jsou v nich obsažena omezení k tomu konci, aby neutralisovaný stát byl chráněn od zatažení do války[1].

Neutralita je chováním státu.

§ 296. Poněvadž mezinárodní právo je právem pouze a výhradně mezi státy, je i neutralita nestranným chováním států a nikoli jednotlivců[2]. Pro jednotlivce neplyne z neutrality těch států, jichž občany jsou, žádných práv ani povinností po rozumu mezinárodního práva. Neutrální státy jsou de facto zavázány mezinárodním právem, aby bránily svým občanům v konání určitých skutků, ale povinnost těchto občanů, říditi se takovými předpisy svých vládců, je povinností uloženou jim právem vnitrostátním, nikoli mezinárodním. Na druhé straně zase je válčícím stranám mezinárodním právem dovoleno, trestati občany neutrálních států pro porušení blokády, vožení kontrabandu a prokazování *stranických* služeb nepříteli; avšak povinnost občanů neutrálních států, říditi se takovými předpisy válčících stran, je jim právě uložena těmito předpisy válčících stran a nikoli právem mezinárodním. Třebaže zpravidla státu nepřísluší jurisdikce nad cizími poddanými na širém moři[3], přece právo mezinárodní dává každé válčící mocnosti výjimečné právo, trestati cizí poddané zabavením nákladu a za určitých okolností i lodi samotné, jestliže jich lodi porušily blokádu, vezou kontra-

[1] Viz shora sv. I. § 96.

[2] Je nepřesno mluviti (jak se obyčejně v určitých případech děje) o jednotlivcích jakožto o neutrálech. Článek 16 Haagské konvence na př. označuje příslušníky státu, který se nezúčastní války, jako „neutrály". Válečná strana, okupovavši nepřátelské území, zase často nutí nepřátelské občany, již nejsou částmi ozbrojené moci nepřátelské, aby složili t. zv. „přísahu neutrálnosti".

[3] Viz shora sv. I. § 146.

band, nebo prokazují stranické služby nepříteli. Avšak těmito tresty[1] hrozí a je vykonávají válčící strany, nikoliv mezinárodní právo. Proto, i když neutrální lodi obchodní se dopustí takových skutků, neporušují tím ani neutralitu, ani nejednají proti mezinárodnímu právu; přestupují jednoduše zmíněné předpisy válečných stran. Rozhodnou-li se, že budou riskovati potrestání ve formě ztráty svého majetku, je to jejich vlastní věcí a jich neutrální domovský stát není nucen jim v tom zabraňovati. Avšak právu válčících stran trestati občany neutrálních států pro činy právě zmíněné odpovídá povinnost neutrálních států, svoliti k výkonu těchto práv každé válčící straně.

Nehledíme-li k dopravování kontrabandu, porušování blokády a poskytování stranických služeb nepříteli (což vše může válečná strana trestati zajetím a konfiskováním lodí nebo zboží), o kterých právě byla řeč, mají občané neutrálního státu úplnou volnost jednání a neutrální státy nemají žádné zvláštní povinnosti, zabraňovati svým občanům, aby neprodávali zbraně, střelivo a proviant straně válečné, nevstupovali do jeho vojska a podobně.

V době neutrality nepřerušují se styky mezi neutrály a válečnými mocnostmi.

§ 297. V neutralitě jakožto nestranném chování jest obsažena povinnost zdržeti se podporování některé válečné strany ať aktivně nebo pasivně; není v ní však obsažena povinnost přetrhnouti všecky styky se stranami válečnými. Nehledě k určitým omezením daným nestranností samou, bere se veškeren styk mezi válečnými státy a neutrály týmiž kolejemi jako dříve a převládá v něm ráz mírový přes to, že je válečný stav mezi stranami válečnými. To se týká jmenovitě provádění smluv, diplomatických styků a obchodu. Avšak nepřímo ovšem válečný stav mezi válčícími stranami může míti neblahý vliv na styky stran válčících a neutrálů. Tak na př. smluvní práva některého neutrálního

[1] Schramm, str. 39—41, odporuje obecnému názoru, že zabavení lodí a nákladu pro porušení blokády, dopravování kontrabandu a pod. má ráz trestu. Přehlíží fakt, že takové zabavení není trestem, jímž hrozí právo mezinárodní, nýbrž pouze válečné strany, kterým mezinárodní právo dovoluje je ukládati.

státu mohou býti dotčena okupací nepřátelského území některou z válčících stran; jeho občané, žijící na nepřátelském území, mají v určitém smyslu ráz nepřítele; jeho občané, obchodující se stranami válečnými, jsou obtěžováni právem kontroly a prohlídky, a právem válčících stran zajímati lodi, porušivši blokádu, jakož i válečný kontraband.

Neutralita je chováním v době války (neutralita za války občanské.)

§ 298. Ježto neutralita je chováním v době války, naskýtá se otázka, jaké je chování cizích států vůči válce občanské. Ježto válka občanská stane se pravou válkou tím, že vzbouřenci byli uznáni[1] za válčící mocnost, musí býti rozlišováno mezi případy, kdy k uznání takovému došlo a kdy nikoli. Není pochyby, že cizí stát se dopustí mezinárodního deliktu, jestliže podporuje vzbouřence, ačkoliv žije v míru se zákonitou vládou. Ale věci se změní uznáním. Vzbouřenci jsou pak válčící mocností a občanská válka je válkou skutečnou. Cizí státy se mohou této války buď zúčastniti nebo zůstati neutrálními, a v tomto posledním případě všechna práva a povinnosti neutrality se na ně vztahují. Ježto však uznání může býti poskytnuto cizími státy neodvisle od stanoviska zákonité vlády a ježto uznání zákonitou vládou není závazné pro vlády cizí, může nastati případ, že se vzbouřencům dostane uznání zákonitou vládou, kdežto cizí státy uznání odpírají a *vice versa*[2]. V prvním případě povstávají cizím státům práva a povinnosti neutrality potud, pokud se to týká zákonité vlády. Její válečné lodi mohou prohlížeti jich lodi obchodní a pátrati po kontrabandu; blokáda jí vyhlášená je pro ně závazná a pod. Avšak žádná práva ani povinnosti nepovstávají cizím státům v poměru ke vzbouřencům. Blokáda těmito vyhlášená je nezavazuje a jejich válečné lodi nesmějí prohlížeti lodi obchodní a pátrati po kontrabandu. Naproti tomu, jsouli vzbouřenci uznáni cizím státem, nikoli však vládou legitimní, má tento cizí stát všecka práva a povinnosti neutrality v poměru ke

[1] Viz shora §§ 59 a 76, a Rougier, *Les Guerre Civiles et le Droit des Gens* (1903), str. 414 až 447.

[2] Viz shora § 59.

vzbouřencům, nikoli však v poměru k legitimní vládě[1]. V praksi ovšem bude míti uznání vzbouřenců cizími státy, je-li skutečně oprávněno, vždy za následek též uznání legitimní vládou.

Neutralitu musí strany válečné uznati.

§ 299. Ačkoliv třetí státy nemají povinnosti zůstati neutrálními, když válka vypukne[2], a mohou se přidati k jedné z válčících stran, mají přece právo[3] žádati, aby žádná z válečných stran je do války nenutila. Válečná strana, která při vypuknutí války odmítne uznati třetí stát za neutrální, neporušuje ovšem neutralitu, neboť k neutralitě nedochází ani ve skutečnosti, ani po právu dříve, dokud obě válčící strany nesouhlasí s tím, aby třetí stát zaujal stanovisko nestrannosti. Neboť k tomu, aby neutralita vstoupila v život, nestačí jen, aby třetí stát zaujal stanovisko nestrannosti; je zároveň nutno, aby obě strany válečné uznaly toto stanovisko tím, že se mu podvolí, a nenutí stát, jenž chce býti neutrální, k účasti na válce[4]. Avšak mezinárodní právo ve svém nynějším vývoji nepřipouští, aby stát, jenž chce býti neutrální, byl do války nucen a strana válečná, jež odmítá uznati jej jakožto neutrála, porušuje právo mezinárodní, byť i ne neutralitu.

Avšak ačkoliv k tomu, aby neutralita nastala, je nutné svolení stran válečných k stanovisku nestrannosti zaujatému třetím státem, neznamená to, jak bylo tvrzeno[5], že neutralita je založena smlouvou, uzavřenou mezi oběma stranami

[1] Viz devět norem a posici cizích států v případě povstání, přijatých Ústavem mezinárodního práva na schůzi v Neuchâtelu r. 1900. (*Annuaire*, XVIII. str. 227.) Otázka, zda zákonitá vláda má právo prohlížeti lodi a pátrati po kontrabandu, když cizí státy odmítly uznati vzbouřence, ačkoliv zákonitá vláda tak učinila, je sporná; viz *Annuaire*, XVIII., str. 213—216.

[2] Viz shora § 293.

[3] Učení mnou v předešlých vydáních tohoto díla jakož i jinými spisovateli hájené, že třetí státy nemají práva žádat, aby byly neutrálními, nemůže býti hledíc k modernímu vývoji instituce neutrality udrženo.

[4] Historie zaznamenává několik případů, kdy státy, jež chtěly býti neutrálními, byly přinuceny jednou či oběma stranami válečnými sloučiti svůj osud s jednou či druhou.

[5] Viz Heilborn, *Systém*, str. 347, 350.

válečnými a třetími státy buď *expressis verbis* nebo jednáním, nepřipouštějícím pochybnost, což by mělo za následek, že by třetí stát mohl při vypuknutí války zaujati takové stanovisko, že by nebyl ani neutrálem, ani stranou válečnou a tak si zachovati svobodu jednání pro budoucnost. Ježto normálním stavem mezi členy rodiny národů je mír, stávají se, když vypukne mezi některými z členů válka, členové ostatní *ipso facto* neutrály tím, že zaujmou stanovisko nestrannosti a že s nimi válčící nejednají jakožto se stranou válečnou. Není to smlouva, jež dává neutralitě vznik; je to spíše zákonitý důsledek jistého chování se třetích států s jedné a stran válčících s druhé strany při vypuknutí války.

Jakmile třetí státy zaujaly stanovisko nestrannosti a strany válčící je uznaly, neutralita fakticky i právně existuje, a jak strany válčící, tak i neutrálové porušují neutralitu, jestliže se dopustí něčeho, co s ní je neslučitelno[1]. Strany válečné tudíž ji porušují, jestliže kdykoli potom vyhlásí válku neutrálnímu státu jen proto, že již nehoví jejich účelům, aby souhlasily s jeho neutralitou. Podobně neutrál porušuje neutralitu, jestliže kdykoli později vyhlásí válku jedné z válčících stran jen proto, že se mu již nehodí, aby zůstal neutrálním. Ačkoli jak v takových případech již samo vyhlášení války je *ipso facto* porušením neutrality, přece neutralita sama je tím skončena a dřívější neutrál je nadále válečnou stranou se všemi právy, jí náležejícími, a se všemi povinnostmi, právem mezinárodním jí uloženými[2].

III.

RŮZNÉ DRUHY NEUTRALITY.

Vattel, III. §§ 101, 105, 107, 110 — Westlake, II. str. 206—207 — Phillimore, III. §§ 138—139 — Halleck, II. str. 142 — Taylor, § 68 — Wheaton, § 413—425 — Bluntschli, § 745—748 — Geffcken

[1] Viz shora § 293 a doleji § 312.

[2] Tvrzení, že vyhlášení války, jež je *ipso facto* porušením mezinárodního práva, není účinné, bylo vyvráceno shora, § 61.

v *Holtzendorff*, IV. str. 634—636 — Ullmann, § 190 — Despagnet, čís. 685, 686 — Pradier-Fodéré, VIII. čís. 3225—3231 — Rivier, II. str. 376—379 — Calvo, IV. §§ 2592—2642 — Fiore, III. čís. 1542 až 1545 — Mérignhac, III. a 509—512 — Pillet, str. 277—284 — Kleen, I. §§ 6—22.

Trvalá neutralita.

§ 300. Prvním rozdílem, jejž třeba činiti mezi různými druhy neutrality, je rozdíl mezi neutralitou trvalou a ostatní. Trvalá neboli stálá neutralita je neutralita států, jež jsou neutralisovány zvláštními smlouvami členů rodiny národů, jako na př. nyní Švýcarsko. Nehledě k povinnostem jim z jich neutralisace vyplývajícím, jež nutno zachovávati právě tak v míru, jako ve válce, jsou povinnosti a práva neutrality pro ně tatáž, jako pro druhé státy. To se netýká jen povinnosti nepodporovati žádné z válčících stran, nýbrž i povinnosti brániti oběma v užívání neutrálního území k vojenským účelům. Tak na př. Švýcarsko r. 1870 a 1871 za války francouzsko-německé správně zabránilo dopravě vojsk a válečného materiálu obou válčících svým územím, odzbrojilo francouzskou armádu, jež se zachránila překročením švýcarských hranic a internovalo její členy až do uzavření míru[1].

Obecná a částečná neutralita.

§ 301. Další rozdíl jest mezi neutralitou obecnou a částečnou, která vzniká tím způsobem, že může být část území některého státu neutralisována[2], jako na př. ionské ostrovy Korfu a Paxo, jež jsou částí území řeckého. Takový stát má povinnost zůstat vždycky částečně neutrálním — totiž potud, pokud se to týká jeho neutralisované části. Obecná neutralita naproti tomu jest neutralita státu, jehož žádná část území není smlouvou neutralisována.

Dobrovolná a smluvní neutralita.

§ 302. Třetí rozdíl je mezi dobrovolnou a smluvní neutralitou. Dobrovolná (nebo prostá či přirozená) jest neutralita státu, jenž není ani obecnou, ani zvláštní smlouvou zavázán, aby v určité válce zůstal neutrálním. Neutralita jest ve většině případů dobrovolnou. Naproti tomu neutralita státu, jenž jest zavázán smlouvou zůstati ve válce neutrálním,

[1] Viz doleji § 339.

[2] Viz shora § 72. Ohledně okupace Korfu spojenci za světové války viz Garner, II. § 464.

jest neutralitou smluvní. Neutralita neutralisovaných států je ovšem v každém případě smluvní; rovněž mohou býti smlouvou zavázáni zůstati neutrálními v určité válce státy, jež nejsou neutralisovány, právě tak jako mohou býti jen smlouvou nebo dohodou zavázány, nezůstati neutrálními, nýbrž připojiti se k jedné z válčících stran.

Ozbrojená neutralita.

§ 303. O ozbrojené neutralitě mluvíme tehdy, když neutrální stát učiní vojenská opatření za účelem hájení své neutrality proti možným nebo pravděpodobným pokusům některé válečné strany o použití jeho území. Tak na př. neutralita Švýcarska za války francouzsko-německé byla neutralitou ozbrojenou.

Termínu „ozbrojená neutralita“ se rovněž používá v jiném smyslu, a to tehdy, když neutrální státy učiní vojenská opatření za účelem hájení skutečných nebo předstíraných práv neutrálů proti hrozícím porušením jich některou stranou válečnou. První a Druhá ozbrojená neutralita[1] z r. 1780 a 1800 byly ozbrojenými neutralitami v tomto smyslu.

Blahovolná neutralita.

§ 304. Ve smlouvách o neutralitě se často mluví o „blahovolné“ neutralitě v určité válce. Termínu toho se rovněž zhusta užívá při diplomatických jednáních. Není však rozdílu mezi blahovolnou neutralitou a neutralitou prostou[2]. Myšlenka ta pochází z dřívějších dob, kdy závazky, uložené neutralitou, nebyly tak přísné a kdy neutrální státy mohly v mnoha směrech nadržovati jedné z válčících stran, aniž tím porušovaly své neutrální stanovisko. Zůstal-li stát neutrálním v onom volném slova smyslu, jak se tenkráte neutralita posuzovala, avšak jinak favorisoval jednu válečnou stranu, byla jeho neutralita zvána neutralitou „blahovolnou“.

Úplná a kvalifikovaná neutralita.

§ 305. Rozdílem v dřívějších dobách prakticky velmi důležitým byl rozdíl mezi úplnou neboli absolutní a kvalifikovanou čili neúplnou neutralitou. Kvalifikovanou byla neutralita státu, jenž zůstal v celku neutrálním, avšak poskytl, aktivně či pasivně, přímo či nepřímo, nějakou pomoc

[1] Viz shora §§ 289, 290.

[2] Ohledně neutrality Řecka po jistou část světové války, viz doleji str. 435.

jedné válčící straně, a to podle závazku, plynoucího z nějaké smlouvy před válkou uzavřené a nemající platnosti pouze a výhradně pro onu válku. Na druhé straně za úplnou pokládala se taková neutralita, při níž neutrální stát ani aktivně, ani pasivně, ani přímo, ani nepřímo nefavorisoval žádné válčící strany. Není pochyby, že v osmnáctém století, kdy se uznávalo, že stát je neutrálním, i když byl předchozí smlouvou zavázán poskytnouti pomoc více méně omezenou jedné z válčících stran, byl rozdíl mezi neutralitou úplnou a kvalifikovanou oprávněn[1], avšak v druhé polovici devatenáctého století stala se spornou otázka, zda t. zv. kvalifikovaná neutralita jest vůbec neutralitou, či zda stát, jenž plně svůj závazek smluvní poskytl nějakou pomoc jedné z válčících stran, porušil tím neutralitu. Většina moderních spisovatelů[2] tvrdí, dle mého soudu správně, že stát je buď neutrálním nebo nikoli a že porušuje svou neutralitu, jestliže poskytuje jakoukoliv pomoc z jakéhokoliv motivu jedné z válčících stran. V tomto případě by měl stát, jenž na sebe vzal nějaké takové závazky, v dobách války často protichůdné povinnosti; aby dostál svým smluvním závazkům, byl by často nucen porušiti svou povinnost neutrality a *vice versa*. Řada spisovatelů[3] naproti tomu tvrdí, že plnění smluvních závazků nemůže založiti porušení neutrality. Jakákoliv pochybnost v této věci by měla nyní býti odstraněna, neboť článek 2 Haagské konvence V. kategoricky ustanovuje, že se „válčícím stranám zakazuje dopravovati přes území neutrální mocnosti vojska nebo transporty, ať již munice válečné či jiných potřeb". V tomto ustanovení nesporně jest obsažena zásada, že

[1] Viz Nys v *R. J.*, 2. ser. XV. (1913), str. 173—181.

[2] Viz na př. Ullmann, § 190; Despagnet, č. 686; Rivier, II. str. 378; Calvo, IV. § 2594; Taylor, § 618; Fiore, III. č. 1541; Kleen, I. § 21; Hall, § 215 (viz též Hall, § 219, týkající se průchodu vojsk), Phillimore, III. § 138, jde s většinou publicistů, avšak v § 139 myslí, že by bylo příliš přísným pokládati činy „menší" straníckosti, jež jsou důsledkem předválečných smluv, za porušení neutrality.

[3] Viz na př. Heffter, § 144; Manning, str. 225; Wheaton, §§ 425 až 427; Bluntschli, § 746; Halleck, II. str. 142.

kvalifikovaná neutralita nemá již *raison d'être* a že neutralita musí v každém případě být úplnou[1].

§ 306. K ilustraci řečeného dlužno se zmíniti o těchto případech kvalifikované neutrality: Historické příklady kvalifikované neutrality.

(1) Smlouvou přátelskou a obchodní, uzavřenou r. 1778 mezi Spojenými státy americkými a Francií, zaručily Spojené státy francouzským soukromým lodím kořistním a jich kořisti právo vstupu do amerických přístavů za války a zavázaly se nevpouštěti lodí kořistních zemí Francii nepřátelských. Když si Anglie r. 1793 za války anglicko-francouzské do vpouštění francouzských kořistních lodí do amerických přístavů stěžovala, odvolávaly se v odpovědi Spojené státy na své smluvní závazky[2].

(2) Dánsko vzalo na sebe několika smlouvami, zejména smlouvou z r. 1781, závazek, dodati Rusku určitý počet válečných lodí a vojska. R. 1788 za války mezi Ruskem a Švédskem Dánsko plnilo své závazky vůči Rusku a přes to se prohlašovalo za neutrální; Švédsko pak, ačkoliv protestovalo proti možnosti takové kvalifikované neutrality, přece se podvolilo a nepokládalo Dánsko za stát, s nímž je ve válečném stavu[3].

(3) R. 1848 za války mezi Německem a Dánskem zakázala Anglie, plníc smluvní svůj závazek vůči Dánsku, vývoz zbraní do Německa, dovolila však vývoz do Dánska[4].

(4) Roku 1900 za války jihoafrické Portugalsko, chtíc dostáti svému smluvnímu závazku[5] vůči Velké Britanii ohledně průchodu britských vojsk portugalským územím v Jižní Africe, dovolilo průchod britskému oddílu, jenž byl vyloděn v Beira[6] a byl určen do Rhodesie.

[1] Viz shora § 77, kde bylo poukázáno k tomu, že neutrál, jenž zaujme stanovisko kvalifikované neutrality, může býti dnes pokládán za vedlejší stranu válečnou.

[2] Viz Wheaton, § 425 a Phillimore, III. § 139.

[3] Viz Phillimore, III. § 140.

[4] Viz Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 610 a Rivier, II. str. 379.

[5] Článek 11 smlouvy anglo-portugalské o vymezení zájmových sfér v Africe. Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XVIII. str. 185.

[6] Viz doleji § 323; Baty, *International Law in South Africa* (1900), str. 75 a *Times History of the War in South Africa*, IV. str. 366,

(5) Roku 1915, za světové války, byla anglická a francouzská vojska vyloděna v Soluni, části to území řeckého, tehdy neutrálního, aby přispěla na pomoc Srbsku, jež bylo zároveň i řeckým spojencem. Řecko protestovalo, avšak nepostavilo se vylodění na odpor[1].

IV.

POČÁTEK A KONEC NEUTRALITY.

Hall, § 207 — Westlake, II. str. 208—210 — Phillimore, I. §§ 392 až 392a, III. §§ 146—149 — Taylor, §§ 610—611 — Wheaton, §§ 437 až 439 a Dana poznámka 215 — Heffter, § 145 — Bonfils, čís 1445—1446 — Despagnet, č. 680 — Pradier-Fodéré, VIII. čís. 3234 až 3237 — Rivier, II. str. 379—381 — Martens, II. § 138 — Kleen, I. §§ 5, 36—42.

Neutralita počíná se nabytím vědomosti o započetí války.

§ 307. Jelikož neutralita jest stanoviskem nestrannosti, které stát dobrovolně zaujme a s nímž válčící strany souhlasí, nemůže se počíti dříve, dokud vypuknutí války nevejde ve známost. Teprve pak mohou se třetí státy rozhodnouti, mají-li či nemají-li úmysl zůstati neutrálními. Jakmile se rozhodnou zaujmouti stanovisko nestrannosti a válčící strany souhlasí s jich rozhodnutím, vznikají jim povinnosti plynoucí z neutrality. U válčících států bylo dlouho obvyklo, že vypuknutí války třetím státům notifikovaly, aby jim umožnily rozhodnutí, avšak nebylo to podle práva nutno. Vědomost o vypuknutí války, získaná jakýmkoliv způsobem, poskytovala třetímu státu příležitost k rozhodnutí a jeho neutralita, zůstal-li neutrálním, datovala se od té doby, kdy se po prvé o vypuknutí války dověděl. Je však zřejmo, že okamžitá notifikace války se strany válčících států je velmi důležita, ježto vylučuje každou pochybnost a spory co do vědomosti o vypuknutí války. Neboť nutno stále míti na paměti, že neutrální stát nemůže býti činěn odpovědným za činy své nebo činy svých poddaných, které se staly dříve, než se mu dostalo vědomosti o válce,

[1] Garner, II. § 466.

byť i se dalo vypuknutí války očekávati. Z tohoto důvodu bylo čl. 2 Třetí haagské konvence ustanoveno, že válčící strany musí bez odkladu zaslati neutrálním mocnostem notifikaci o vypuknutí války[1] a že válečný stav je vůči neutrálním mocnostem bez účinnosti až do okamžiku, kdy takové oznámení obdrží, ledaže by bylo nade vší pochybu prokázáno, že skutečně o jeho vzniku vědomost měly[2].

Počátek neutrality ve válce občanské.

§ 308. Ježto válka občanská stane se válkou pravou uznáním vzbouřenců za válčící mocnost, počíná se neutralita za války občanské pro každý cizí stát oním okamžikem, kdy ono uznání je poskytnuto[3].

Založení neutrality deklaracemi.

§ 309. Neutralita jakožto stav, z něhož vznikají státům povinnosti a práva, vyžaduje, aby na straně neutrálního státu byly podniknuty účinné zákroky za tím účelem, aby bylo jeho úředníkům a občanům zabráněno dopustiti se činů, neslučitelných s jeho povinností nestrannosti. Takový manifest, kterým neutrální stát nařizuje svým orgánům a občanům, aby se chovali tak, aby to vyhovovalo stanovisku nestrannosti, které sám zaujímá, se nazývá „deklarace neutrality“ v užším slova smyslu. Taková deklarace nesmí se však pokládati za totožnou s prohlášeními, vydanými válčícími stranami a ohlašujícími neutrálům práva a povinnosti, nadcházející jim z neutrality, ani s ujištěními, dávanými neutrály válčícím stranám nebo *urbi et orbi*, že zůstanou neutrálními, třebaže i tyto manifesty a ujištění často deklaracemi neutrality[4] zvány jsou.

Vnitrostátní zákony o neutralitě.

§ 310. Mezinárodní právo ponechává každému státu, aby sám učinil nutná opatření k zajištění neutrality. Ježto v ústavních státech je moc vládní často tak omezena vnitrostátním právem, že vlády nemohou učiniti přiměřených opatření bez svolení svých parlamentů, a ježto, pokud se týče mezi-

[1] Může býti dokonce učiněno telegraficky.

[2] Viz shora §§ 94, 95.

[3] Že uznání může býti poskytnuto nebo odepřeno cizími státy neodvisle od stanoviska zákonité vlády, bylo řečeno shora, § 298, kde je rovněž podáno vysvětlení o důsledcích poskytnutí uznání buď jedině cizími státy, nebo jedině zákonitou vládou.

[4] Viz shora § 293.

národního práva, není přípustno, aby vláda na svou obranu namítala, že její vnitrostátní právo nedovoluje jí učiniti nutná opatření, vydaly si některé státy jednou provždy tak zvané Zákony o neutralitě, jež předpisují, jaké stanovisko mají státní úředníci a ostatní občané zaujmouti v tom případě, když stát zůstane za některé války neutrálním. Tyto zákony o neutralitě jsou za míru latentními; avšak jich předpisy vejdou *ipso facto* v platnost v tom okamžiku, kdy příslušné státy vydají deklaraci neutrality svým úředníkům a občanům.

Britský zákon o verbování do cizích vojsk.

§ 311. Spojené státy vydaly[1] zákon o neutralitě 20. dubna 1818; Velká Britanie následovala jich příkladu r. 1819, vydavši zákon o verbování do cizího vojska[2], jenž platil až do r. 1870.

Ježto tento zákon neposkytoval vládě dostatečné moci, vydal parlament 9. srpna 1870 Nový zákon o verbování do cizích vojsk[3], jenž dosud platí. Tento zákon pro případ britské neutrality zakazuje: 1. verbování britských občanů do vojenských či námořních služeb kterékoli válčící strany a skutky podobné (§§ 4—7); 2. stavění, vystrojení[4] a vy-

[1] Otištěn u Phillimorea, I. str. 667 až 672. Ohledně resoluce kongresu ze 4. března 1915 viz *A. J.* IX. (1915) str. 490—493. Viz též zákon „to punish Acts of Interference with the Foreign Relations, the Neutrality, and the Foreign Commerce of the United States, etc." vydaný 15. června 1917. (*A. J.*, XI. (1917) Dodatek str. 178—198).

[2] 59 Geo. III. kap. 69.

[3] 33 a 34 Vict. kap. 90. Viz Sibley v *Law Magazine and Review* XXIX. (1904), str. 454—467 a XXX. (1905), str. 37—53.

[4] Podle čl. § 30 interpretační klausule tohoto zákona rozumí se pod pojmem „vystrojení" opatření lodi jakýmkoliv nářadím, přístroji, nábytkem, potravinami, zbraněmi, střelivem nebo předměty lodní potřeby nebo jakoukoliv věcí, které se v lodi či na lodi používá „za účelem vystrojení a uzpůsobení jí pro moře či pro námořní službu". Je proto pro britské lodi protizákonným, dodávati, v případě že Velká Britanie zůstane neutrální, loďstvu válečné strany přímo uhlí. Tak za války rusko-japonské, zatím co německé lodi s nákladem uhlí následovaly ruské loďstvo na cestě na Dálný Východ, bylo v tom majitelům britských lodí Foreign Enlistment aktou zabráněno. Na základě tohoto zákona nařídila britská vláda r. 1904 zadržení německého parníku *Captain W. Menzel*, jenž vzal v Cardiffu náklad welského uhlí, aby je dopravil k ruské flotile jsoucí na cestě na Dálný Východ. Viz doleji § 350.

sílání[1] lodí k použití ve vojenské či námořní službě kterékoliv válčící strany (§§ 8—9); 3. přispívání k výzbroji válečné lodi kterékoliv válečné strany, dlící toho času v britském přístavě, někým, kdo žije na britském území; 4. připravování a vybavování námořní nebo vojenské výpravy proti přátelskému státu (§ 11).

Britský zákon o verbování pro cizinu (Foreign Enlistment Act) jde dále, než právo mezinárodní žádá, neboť snaží se zabrániti a také trestá různé činy, které dle současných norem mezinárodního práva neutrální stát zakazovati ani trestati nemusí. Neutrální stát na příklad nemusí zakazovati svým občanům, aby se dali naverbovati do služeb válčící strany; rovněž nemusí zakázati dodávání uhlí, potravin, zbraní a střeliva přímo válčícímu loďstvu, není-li snad toto v územních vodách jeho nebo je právě opustilo; rovněž ne prodávání lodí válčící straně, třebaže je zjevno, že budou přeměněny na křižníky, nebo jich bude používáno jako lodí dopravních. Neboť článkem 7 V. konvence a článkem 7 XIII. konvence se kategoricky ustanovuje, že „neutrální mocnost není vázána zabrániti vývozu nebo průvozu pro některou z válčících stran, zbraní, střeliva nebo vůbec čehokoliv, co může býti k užitku armádě nebo loďstvu".

Konec neutrality.

§ 312. Neutralita se končí s válkou nebo tím, že dosud neutrální stát započne válku proti jedné z válčících stran, nebo tento opět proti dosud neutrálnímu státu. Avšak nutno rozeznávati dvě skupiny případů:

[1] Zajímavý případ se stal za rusko-japonské války. Páni Yarrow a spol., stavitelé lodí, měli ve svém majetku částečně dohotovenou loď *Caroline*, jež mohla býti dohotovena buď jako jachta, nebo jako torpedovka. V září 1904 přišli do jejich loděnic pp. Sinnet a James Burke Roche, koupili *Caroline* a objednali, aby byla vybavena jako rychlá jachta. Objednané konečné práce byly dokončeny 3. října. 6. října loď opustila loděnice p. Yarrowovy a byla dopravena kapitánem Ryderem přes Hamburg do ruského přístavu Libavy, aby tam byla proměněna v torpedový člun. Že se § 8 zák. o verbování pro cizinu na tento případ vztahuje, o tom není pochyby. Rovněž však není pochyby, že pp. Sinnet a Roche byli britskou vládou stíháni na základě tohoto zákona a nikoliv na základě mezinárodního práva. Neboť podle mezinárodního práva jednalo se spíše o případ kontrabandu. Viz doleji §§ 321, 334, 397.

Za prvé ty, kdy vypukne válka mezi jednou z válčících stran a státem dosud neutrálním a to buď a) na základě rozporu, jenž nemá souvislosti s příčinou války právě trvající, nebo b) protože válčící strana porušila základní normy válečného práva, nebo c) protože buď válčící strana nebo neutrální stát se dopustil tak těžkého přestupku proti neutralitě, že poškozená strana pokládá za nutno odpověděti na něj prohlášením války. V těchto a podobných případech prohlášení války není *ipso facto* porušením neutrality.

Za druhé jsou případy, kdy vypukne válka mezi jednou z válčících stran a státem dosud neutrálním prostě proto že se válčící straně již nehodí, aby uznávala nestranné stanovisko neutrálovo, nebo neutrálovi, aby zůstal i nadále neutrálním. Válečná strana na př. chce dopravovati vojsko neutrálním územím a neutrál toho nedovolí; nebo neutrál chce se vzdáti neutrality a nemůže nalézti příčiny k válce v něčem, co se událo od doby, kdy se rozhodl, že zůstane neutrálním. V takových případech prohlášení války je *ipso facto* porušením neutrality, neboť, když již neutralita předtím po právu a ve skutečnosti nastala, nesmí ji neutrál zrušiti, leda pro nějakou příčinu, která nemá spojitosti s příčinou války právě trvající; rovněž ani válčící strana nesmí zatáhnouti neutrála do války[1].

Ať je tomu jakkoliv, povinnosti neutrality trvají jen potud, pokud stát zůstává neutrálním. Skončí se *ipso facto* tím, že neutrální stát se své neutrality vzdá, nebo že jedna z válčících stran započne proti státu dosud neutrálnímu válku. Při tom však skončení neutrality nesmí býti ztotožňováno s pouhým porušením neutrality. Pouhé porušení ještě *ipso facto* skončení neutrality nezpůsobuje[2].

[1] Viz shora § 299. Názor mnou v předešlých vydáních tohoto díla zastávaný, že válčící strana není povinna dovoliti státu dosud neutrálnímu, aby zůstal neutrálním a že neutrální stát není povinen zůstati neutrálním, nelze vzhledem k modernímu vývoji instituce neutrality udržeti. Když jednou se stát rozhodl, že zůstane neutrálním a válčící strany tuto neutralitu uznaly, nemůže žádná strana, aniž poruší neutralitu, vyhlásiti válku v tom případě, kdy to neodpovídá jejím cílům, aby i nadále plnila povinnosti z neutrality plynoucí.

[2] Viz doleji § 358.

KAPITOLA II.

VZTAHY MEZI VÁLČÍCÍMI A NEUTRÁLY.

I.

PRÁVA A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z NEUTRALITY.

Vattel, III. § 104 — Hall, § 214 — Phillimore, III. §§ 136—138 — Twiss, II. § 216 — Heffter, § 146 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 656—657 — Gareis, § 88 — Liszt, § 42 — Ullmann, § 191 — Bonfils, čís. 1441—1444 — Despagnet, čís. 684 a 690 — Rivier, II. str. 381—385, Nys, III. str. 560—625 — Calvo, IV. §§ 2491—2493 — Fiore, III. čís. 1501, 1536—1540 a *Code*, čís. 1799, 1801, 1807 — Martens, II. § 131 — Kleen, I. §§ 45—46 — Mérignhac, III. a str. 512—516 — Pillet, str. 273—275.

Chování se neutrálů a válčících všeobecně.

§ 313. Neutralita může býti zachována jen tehdy, jestliže i neutrálové i válčící ve svých vzájemných stycích se chovají určitým způsobem. Z tohoto důvodu vznikají z neutrality povinnosti a práva jak pro válčící, tak i neutrály a v důsledku toho může dojíti k porušení neutrality jak se strany válčících, tak i se strany neutrálů. Tyto povinnosti a práva jsou korelativní: povinnosti neutrálů odpovídají právům válčících stran a povinnosti válčících stran právům neutrálů.

Jaká jsou práva a povinnosti válčících a neutrálů.

§ 314. Jsou dvě práva a dvě povinnosti, plynoucí z neutrality pro neutrály a rovněž tak dvě pro válčící strany.

Povinností neutrálů je, za prvé, jednati proti válčícím stranám tak, aby to odpovídalo jich stanovisku nestrannosti; a za druhé nemíti ničeho proti tomu, když válčící strana užívá svého práva, trestati neutrální obchodní lodi pro porušení blokády, dopravování kontrabandu a poskytování stranických služeb nepříteli, jakož i v souvislosti s tím práva je prohlížeti, prováděti na nich kontrolu, prohlídku a po případě zajímati je.

Povinností válčících je za prvé jednati vůči neutrálům způsobem vyhovujícím jich stanovisku nestrannosti a za druhé nebrániti jich stykům s nepřítelem [1], zvláště obchodním.

Každá z válčících stran má právo požadovati od neutrálů nestrannost, naproti tomu neutrálové mají právo požadovati od každé z válčících stran, aby se vůči nim chovala tak, jak to odpovídá jich stanovisku nestrannosti. Neutrálové mají právo žádati, aby jich styky, zvláště obchodní, s nepřítelem nebyly rušeny; naproti tomu každá z válčících stran má právo trestati občany neutrálních států pro porušení blokády, dopravování kontrabandu a stranické služby jakož i kontrolovati, prohlížeti a zajímati neutrální obchodní lodi.

Pochybná práva a povinnosti neutrálů.

§ 315. Někteří spisovatelé [2] tvrdí, že z neutrality neplynou žádná práva pro neutrály a v důsledku toho nevznikají žádné povinnosti pro válčící strany, ježto vše, co válčící strana musí opominouti vzhledem k svému poměru k neutrálovi, musí býti rovněž opomínuto i v době míru. Avšak tento názor nemá podkladu. Jest pravda, že většina skutků, které musí válčící strana opominouti vzhledem k své povinnosti respektovati neutralitu, musí býti rovněž opominuta vzhledem k teritoriální svrchovanosti každého státu i v době míru. Avšak je několik skutků, jež nenáležejí do této kategorie, na př. nepřivlastnění si nepřátelského zboží na neutrální lodi. A tyto skutky, jež náležejí do této kategorie, zároveň spadají i do jiné kategorie. Tak na př. porušení neutrálního území válčící stranou pro vojenské a námořní účely válečné jest skutečně jednáním zakázaným i v době míru, neboť každý stát musí respektovati územní svrchovanost druhého státu; avšak je zároveň i porušením neutrality a proto zcela odlišno od ostatních porušení cizí územní svrchovanosti. To se stane zřejmým, přihlédneme-li k pravé podstatě takového

[1] Všichni spisovatelé z oboru mezinárodního práva rozvádějí povinnost nestrannosti, vznikající neutrálům, a povinnost válčících stran, jednati vůči neutrálům shodně s jich nestranností, v několik rozdílných povinností. Tím se dospívá k celé dlouhé řadě povinností a korespondujících práv a celá věc se zbytečně komplikuje.

[2] Heffter, § 149; Gareis, § 88; Heilborn, *Systém*, str. 341.

jednání. Byť i každý stát měl právo žádati odškodnění za obyčejné porušení své územní svrchovanosti, nemá povinnosti si toho všimnouti a není povinen odškodné žádati. Avšak v případech, kdy porušení jeho územní svrchovanosti zakládá zároveň porušení jeho neutrality, nemá neutrální stát jen právo žádati reparace, nýbrž i povinnost[1]. Neboť kdyby tak neučinil, porušil by svou povinnost nestrannosti, skýtaje prospěch jedné válčící straně ke škodě strany druhé[2].

Na druhé straně se tvrdí[3], že kromě smluvní neutrality, z níž plynou smluvní závazky, je nesprávno mluviti o povinnostech plynoucích z neutrality, neboť prý neutrálové mohou kdykoliv za války upustiti od neutrality a státi se válečnou stranou. Toto tvrzení je založeno na mylné doktrině[4], že neutrál neporušuje neutralitu tím, že se vzdá svého stanoviska nestrannosti prostě proto, že to neodpovídá jeho cílům, aby zůstal i nadále neutrálním.

Avšak i kdyby tato doktrina byla správnou, neznamenalo by to, že pokud stát zůstane neutrálním, nevznikají mu z neutrality žádné povinnosti.

Neboť řekne-li se, že z neutrality vznikají povinnosti, znamená to pouze tolik, že potud, pokud neutrálové mají vůli směřující k neutralitě a pokud válčící strany mají vůli uznávati tuto neutralitu, vznikají z neutrality povinnosti jak pro válčící strany, tak i pro neutrály.

Obsah povinnosti k nestrannosti.

§ 316. Bylo již shora řečeno[5], že nestrannost *vylučuje* takové přispění a pomáhání jedné z válčících stran, které by škodilo straně druhé jakož i takové škodění jedné z válčících stran, jež by bylo ku prospěchu druhé a že v sobě *zahrnuje* aktivní opatření na straně neutrálově za tím účelem, aby bylo

[1] Viz na př. čl. 3 XIII. haagské konvence, jenž ustanovuje: Byla-li nějaká loď zajata v územních vodách neutrální mocnosti, musí tato mocnost, je-li kořist ještě v dosahu její jurisdikce, použíti všech po ruce jsoucích prostředků k osvobození kořisti i s důstojníky a posádkou a internovati posádku kořisti. Není-li kořist v dosahu jurisdikce neutrální mocnosti, musí vláda zajímající loď na žádost této neutrální mocnosti propustiti kořist i s jejími důstojníky a posádkou.

[2] Viz dolejší § 360.

[3] Viz Gareis, § 88.

[4] Viz shora §§ 299, 312.

[5] § 294.

válčícím stranám zabráněno používati neutrálního území a neutrálních prostředků k jejím vojenským a námořním účelům, a aby jim bylo zabráněno vměšovati se do legitimního styku se stranou druhou. Avšak všechno toto nevyčerpává obsah povinnosti k nestrannosti.

Neboť podle nynějšího přesného pojmu neutrality povinnost nestrannosti *vylučuje* dále jakákoliv usnadňování vojenských a námořních operací válčících stran, byť by i byly poskytnuty oběma stranám stejnou měrou. Dříve se přispění nepokládalo za porušení neutrality, bylo-li dáno stejným způsobem oběma válečným stranám a státy se pokládaly za neutrální i tehdy, nechaly-li bojovati stejný počet svých vojáků na straně každého válčícího státu. Dnes by se to již nemohlo státi. Z V. a XIII. haagské konvence, jež jednají o neutralitě za války pozemní a námořní, je zcela zřejmo, že jakékoliv usnadnění, týkající se přímo vojenských nebo námořních operací, i tehdy, když je to pouhé dovolení přechodu neutrálním územím vojsku válčících stran, je protizákonné, byť i bylo poskytnuto oběma válčícím stranám stejně. *Povinnost neutrality dnes obsahuje zdržení se jakékoliv pasivní nebo aktivní součinnosti s válčícími stranami.*

Za druhé *zahrnuje* v sobě povinnost nestrannosti dále rovné nakládání s oběma válečnými stranami co do takových úsluh, které se netýkají přímo vojenských nebo námořních operací a které mohou býti proto poskytnuty nebo odepřeny válčícím stranám podle libosti neutrálovy. Pakli neutrál poskytne takových úsluh jedné válčící straně, musí jich v témže stupni poskytnouti i druhé. Pakli je odepře jedné, musí je stejně odepříti i druhé[1]. Tak na př. i když není podle dnešního mezinárodního práva porušením neutrality, jestliže neutrál dá dovolení svým občanům, aby dodávali některému z válčících zbraně a střelivo v normální cestě obchodování, bylo by porušením neutrality, kdyby zakázal vývoz zbraní, určených pouze jedné z válčících stran. Konečně, dovolí-li neutrál válečným lodím jedné

[1] Viz čl. 7, 8, 9, 11, 13, 14 Páté haagské konvence a čl. 7, 9, 11, 17, 19, 21, 23 Třináctě haagské konvence.

válčící strany dopraviti kořisti do neutrálních přístavů, musí tutéž úsluhu poskytnouti i druhé straně.

Povinnost nestrannosti nabývala před světovou válkou stále větší a větší intensity.

§ 317. Ačkoliv byla neutralita po staletí uznávána jakožto stanovisko nestrannosti, trvalo to přece dvě stě let, než povinnost nestrannosti dospěla k dnešnímu stupni a intensitě. Tento ustavičný vývoj naprosto nepřestal, když vypukla světová válka, nýbrž pomalu a postupně pokračoval. Za této války byla podrobná ustanovení o vztazích mezi neutrály a válčícími stranami, jak vyplývají z povinnosti neutrálního státu k nestrannosti, podrobena zkoušce a bude nutno zabývati se jimi obšírněji[1].

Obsah povinnosti válčících stran chovati se k neutrálům tak, aby to odpovídalo jich nestrannosti.

§ 318. Na druhé straně obsah povinnosti válčících stran chovati se k neutrálům tak, aby to odpovídalo jich nestrannosti, je tak zřejmý, že není zapotřebí zvláštního výkladu. Tato povinnost v prvé řadě *vylučuje* jakékoliv porušení neutrálního území k válečným, vojenským nebo námořním účelům[2], a jakékoli vměšování se do legitimního styku neutrálova s nepřítelem; za druhé přivlastnění si neutrálního zboží na nepřátelských lodích, vyjímaje kontraband[3]. Na druhé straně *zahrnuje v sobě* za prvé povinnost nakládati patřičným způsobem s neutrálními diplomatickými osobami, pověřenými u nepřítele, které se nacházejí v obsazeném nepřátelském území, a za druhé povinnost, nakládati patřičným způsobem s neutrálními občany a neutrálním majetkem na nepřátelském území. Válčící strana, jež nabude nepřátelského území, musí poskytnouti neutrálním vyslancům, pověřeným u nepřítele, alespoň právo opustiti bez obtěžování obsazené území[4]. Rovněž se musí zdržeti

[1] Viz doleji: Neutrálové a vojenské operace (§§ 320—328 a); Neutrálové a vojenské přípravy (§§ 329 až 335); Neutrální asyl pro pozemní vojsko, válečný materiál a letadla (§§ 336—341 a); Neutrální asyl pro námořnictvo (§§ 342 až 348 a); Příspěvky a půjčky válčícím stranám (§§ 349—352): Poskytování služeb válčícím stranám (§§ 353 až 356);

[2] Viz čl. 1—4 Páté haagské konvence a čl. 1—5, Třináctě haagské konvence.

[3] To bylo ustanoveno Deklarací pařížskou z r. 1856.

[4] Situace cizích vyslanců nalezených válčící stranou v obsazeném

toho, aby nakládal s neutrálními občany a jich majetkem na obsazeném území příkřeji, než jak to válečné zákony dovolují; neboť byť i nabyli neutrální občané a majetek tím, že se usadili na nepřátelském území, rázu nepřítele, přece neztrácejí ochrany svého domácího neutrálního státu[1]. Musí konečně nahraditi veškerou škodu v případě, že užívá svého práva angarie[2] vůči neutrálnímu majetku, procházejícímu nepřátelským územím.

Obsah povinnosti nebrániti stykům neutrálů s nepřítelem.

§ 319. Ani povinnost každé válčící strany nebrániti stykům neutrálů s nepřítelem nevyžaduje podrobného pojednávání. Je to povinnost, jež odpovídá vývoji instituce neutrality. Má obzvláštní význam, hledíc k obchodování neutrálních občanů s válčícími stranami, jelikož dříve byly často podnikány pokusy přerušiti veškeren neutrální obchod s nepřítelem, i když nebyla provedena efektivní blokáda. Důsledkem nyní uznávané svobody neutrálního obchodu s kteroukoliv válčící stranou je v prvé řadě ustanovení, přijaté Deklarací pařížskou z r. 1856, podle kterého válčící strana nemůže si přivlastniti nepřátelské zboží (vyjma kontraband) na neutrálních lodích na širém moři nebo v nepřátelských územních vodách[3], za druhé pak ustanovení, přijaté čl. 1 XI. Haagské konvence, podle kterého poštovní korespondence neutrálů nebo válčících stran (kromě korespondence, určené pro blokovaný přístav nebo z něho přicházející), která by byla nalezena na neutrální nebo nepřátelské lodi na moři, je nedotknutelná[4]. Avšak tato uznaná svoboda neutrálního obchodu vyžaduje na druhé straně jistá opatření se strany válčících států. Bylo by nerozumno ukládati válčící straně povinnost nezakazovati neutrálním

území není dosud podrobně vyřešena. Není však pochybnosti, že jim přísluší určité ohledy a že jim musí býti přiznáno alespoň právo volného odchodu. Viz shora sv. I., § 399.

[1] Viz shora § 88.

[2] Viz doleji §§ 364—367.

[3] Bylo již poukázáno k tomu, že nejen zboží, které je vlastnictvím nepřátelských jednotlivců, nýbrž i zboží patřící nepřátelskému státu má býti vyňato ze zabavení, je-li na neutrální lodi, ačkoliv v praksi Italie jedná opačně; viz shora § 177 n.

[4] Viz shora § 191 a doleji § 411.

občanům porušování blokády, dopravování kontrabandu a konečně i poskytování stranických služeb nepříteli. Proto dává mezinárodní právo každé válčící straně právo, aby, pokud je to v její moci, bránila neutrálním obchodním lodím v podnikání takových věcí a v souhlasu s tím aby je směla kontrolovati, prohlížeti, zajímati a konfiskovati[1].

Avšak povinnost válčící strany nerušiti styky a zejména legitimní obchod neutrálů s nepřítelem doznává výjimky v případě represalií.

Bylo již shora[2] řečeno, že neutrál musí zabrániti každé válčící straně, aby se nevměšovala do jeho legitimního styku se stranou druhou, neboť nelze očekávati, že by válčící strana nečinně snášela újmu vzniklou jí tím, že nepřítel poruší ustanovení, které, jsouc přímo prospěšno neutrálovi, je nepřímo prospěšno i jí. Jestliže tudíž nepřítel přikročí k opatřením, jež porušují nebo mají porušiti její styk s neutrály a tito nezabrání tomu, aby tato opatření byla provedena, má právo přikročiti k represaliím a navzájem přerušiti styk svého nepřítele s neutrály, při čemž tyto represalie nesmějí jíti dále než pokud je třeba k znemožnění dovozu a vývozu z nepřátelského území.

Tak na př. když za světové války v únoru 1915 Německo ve jménu represalií proti Spojencům, hlavně proto, že nechtěli zachovávati pravidla neratifikované Deklarace londýnské[3], prohlásilo všecky vody obklopující britské ostrovy za válečné pásmo, v němž bude každá nepřátelská obchodní loď ponorkou zničena, při čemž nebude vždy možno zachrániti posádku a cestující, a neutrálním lodím hrozí nebezpečí, odpověděla Velká Britanie vládním nařízením z 11. března 1915[4] a Francie dekretem z 13. března 1915[5],

[1] Že občan neutrálního státu, jenž se pokouší porušiti blokádu, dopravuje nepříteli kontraband, nebo poskytuje nepříteli stranické služby, dopouští se přestupku nařízení válčících stran, nikoliv však mezinárodního práva, bylo již prokázáno shora v § 296; viz též doleji §§ 383, 398.

[2] § 294; viz též §§ 316, 318.

[3] Viz shora § 292.

[4] *London Gazette*, 15. března 1915.

[5] Dalloz, *Jurisprudence générale* (1915), str. 78—79.

v nichž nařizovaly svým loďstvům, aby znemožnila veškeren vývoz a dovoz do Německa a nařízením vládním ze dne 10. ledna 1917 bylo nařízení z 11. března 1915 rozšířeno na veškera nepřátelská území[1]. Spojené státy americké protestovaly[2] proti těmto britským a francouzským represáliím, tvrdíce, že opatření, která byla učiněna, jsou porušením práv neutrálových.

Zajisté tomu tak bylo; avšak neutrálové si nemohli stěžovati, neboť nebránili Německu v provádění jeho hanebné ponorkové prakse, jež směřovala k úplnému odříznutí Velké Britanie. Jako si nemůže neutrál, jenž nezabránil nebo nemohl zabrániti jedné válčící straně v dopravě vojska jeho neutrálním územím, stěžovati, jestliže i druhá strana vkročí na toto území a tam napadne nepřítele, právě tak nemohou si ani neutrálové stěžovati, jestliže válečná strana přeruší obchodní styky druhé strany s neutrály z toho důvodu, že tito nezabránili druhé straně válečné v opatřeních, určených k přerušení styků prvé strany válčící s neutrály. Ustanovení, že válečná strana nesmí se vměšovati do zákonitého obchodu neutrálů, je založeno na kompromisu — právě tak jako ustanovení, že válčící strany nesmějí porušiti neutrální území; a předpokládá, že obě strany válčící je budou dodržovati a že neutrálové oběma zabrání, aby jich neporušili. Pakli naopak neutrálové trpí porušení tohoto pravidla jednou válčící stranou k podstatné újmě strany druhé, nelze od této čekati, aby to snášela bez odvety a nutno ji omluviti, jestliže mstíc se na nepříteli, rovněž ono ustanovení porušuje[3].

[1] *London Gazette*, 12. ledna 1917.

[2] *Parl. Papers*, Misc. č. 14, (1916), Cd. 8233.

[3] Viz doleji § 360, pozn. 2. Je-li válečná strana oprávněna použíti represalií, jež poškozují jak nepřítele, tak neutrály, je velmi spornou otázkou. Viz Phillimore v *Grotius Society*, II. str. 175; Pyke, *The Law of Contraband of War*, (1915) str. 4; *A. J.*, IX. (1915), str. 673, 680. Britské kořistní soudy uznaly vládní nařízení z 11. března 1915 jakožto vyhovující mezinárodnímu právu. Viz případ *The Stigstad*, (1916) 2 B. a C. P. C. 179, potvrzený Tajnou radou, 3 B. a C. P.C.347; *The United States*, (1916) 2 B. a C. P. C. 390; *The Frede-*

Dne 1. února 1917 Německo zahájilo rozšířenou ještě ponorkovou válku a tím vyprovokovalo nové represalní nařízení vládní z 16. února 1917[1], jež nařizovalo, že každá loď, vezoucí zboží, určené nepříteli nebo nepřátelského původu, může býti zajata a prohlášena propadlou pro dopravování takového zboží, ledaže by žádala před zajetím v některém britském nebo spojeneckém přístavu o přezkoušení svého nákladu, a že zboží, o němž se při přezkoušení shledá, že je nepřátelského původu nebo nepříteli určeno, může býti prohlášeno propadlým. Toto nařízení vládní bylo dle mého názoru *ultra vires*, neboť hrozilo potrestáním a osvojovalo si jurisdikci nad neutrálními loďmi za skutky, které jsou dle mezinárodního práva úplně zákonné. Pokládám za shodné s mezinárodním právem, že válčící strana může v určitých případech ve jménu represalií pokusiti se o znemožnění veškerého vývozu a dovozu do nepřátelského území; avšak překročuje dovolené meze jednání, jestliže prohlašuje propadlými a konfiskuje neutrální lodi a jich náklady pro dopravování nepřátelského zboží z nepřátelského území nebo do něho[2].

II.

NEUTRÁLOVÉ A VOJENSKÉ OPERACE.

Vattel, III. §§ 105, 118—135 — Hall, §§ 215, 219, 220, 226 — Westlake, II. str. 227—232 — Lawrence, §§ 229, 234—240 — Manning, str. 225—227, 245—250 — Twiss, II. §§ 217, 218, 228 — Taylor, §§ 618 620, 632, 635 — Walker, §§ 55, 57, 59—61 — Wharton, III. §§ 397 až 400 — Moore, VII. §§ 1293—1303 — Wheaton, §§ 426—429 — Bluntschli, §§ 758, 759, 763, 765, 769—773 — Heffter, §§ 146—150 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 657—676 — Ullmann, § 191 — Bonfils, čís. 1449—1457, 1460, 1469, 1470 — Despagnet, čís. 690

---

rick VIII. (1916), 2 B. a C. P. C. 395 a obzvláště *The Leonora*, (1918) 3 B. a C. P. C. 181, 385.

[1] *London Gazette*, 23. února 1917.

[2] Viz však rozsudek v *The Leonora*, (1918) 3 B. a C. P. C. 181, jenž prohlásil, že vládní nařízení z 16. února 1917 je v souhlase s mezinárodním právem. Byl potvrzen Tajnou radou (tamtéž, 385).

až 692 — Rivier, II. str. 395—408 — Calvo, IV. §§ 2644—2664, 2683 — Fiore, III. čís. 1546—1550, 1574—1575, 1582—1584 — Martens, II. §§ 131—134 — Kleen, I. §§ 70—75, 116—122 — Mérignhac, III. a str. 516—547 — Pillet, str. 284—289 — Perels, § 39 — Testa, str. 173—180 — Heilborn, *Rechte*, str. 4—12 — Dupuis, čís. 308—310, 315—317 a *Guerre*, čís. 277—294 — *Land Warfare*, §§ 465 až 471 — Einicke, *Rechte und Pflichten der neutralen Mächte im Seekrieg*, (1912) str. 22—70 — Wehberg, § 11.

Nepřátelství se strany neutrálů a proti nim.

§ 320. Povinnost nestrannosti neutrálovi uložená musí mu, jak patrno, brániti od podnikání nepřátelských činů proti některé z válčících stran. O tom by nebylo nutno se zmiňovati, leda jen proto, aby byl činěn rozdíl mezi nepřátelskými činy na jedné straně a vojenskými nebo námořními násilnými zákroky neutrálovými za účelem zabrániti porušování své neutrality, jehož se dopouští některá válečná strana na straně druhé. Nepřátelské skutky neutrálovy jsou násilná jednání, předsevzatá za účelem napadení jedné válčící strany. Jsou činy válečnými a dávají vzniknouti válečnému stavu mezi takovým neutrálem a dotyčnou stranou válčící. Jestliže však neutrál neútočí na válčící stranu, nýbrž pouze mocí se jí staví na odpor, když porušuje nebo pokouší se porušiti neutrálovu neutralitu, není to skutek nepřátelský. Tak na příklad, jestliže válečná loď válčící strany napadne nepřátelskou loď v neutrálním přístavu a je zahnána neutrálními válečnými loďmi, nebo jestliže vojsko strany válčící pokouší se proniknouti neutrálním územím a je mu v tom mocí zabráněno neutrálním vojskem, nedopouští se neutrál žádných skutků nepřátelských, neboť neučinil nic, než že plnil svou povinnost nestrannosti. Článek 10 V. Konvence kategoricky ustanovuje, že „když neutrální mocnost potlačí, třeba mocí, útok na svou neutralitu, nelze to pokládat za nepřátelské jednání.“ A dlužno zdůrazniti, že není již jednáním po právu, jestliže válčící strana pronásleduje[1] vojenské nebo námořní síly, jež se utekou na neutrální území; pakli by to válčící strana přece učinila, musí býti dle možnosti vyhnána neutrálem.

[1] Viz shora § 288 a doleji § 347 (4).

Na druhé straně je stejně zjevno, že nepřátelské skutky proti neutrálovi se strany válčícího jsou skutky válečnými a nikoli pouze porušením neutrality.

Tak na příklad německý útok na Belgii r. 1914, jenž měl umožniti německému vojsku, aby prošlo belgickým územím a napadlo Francii, byl původem války[1] mezi Německem a Belgií. Jestliže však vojsko jedné válčící strany napadne vojsko strany druhé, jež se uteklo na neutrální území, nebo jež tam dlí za jiným účelem, nezakládá takový útok nepřátelství proti neutrálovi, nýbrž je pouhým porušením neutrality; musí pak mu býti zabráněno nebo dáno za něj odškodnění podle povahy případu.

Zcela zvláštní okolnosti nastaly při vypuknutí a po dobu trvání rusko-japonské války. Účel, pro který Japonsko vstoupilo do války, byl, vypuditi ruské vojsko z čínské provincie Mandžurie a osvoboditi Koreu, jež byla tehdy neodvislým státem, od ruského vlivu. Mandžurie i Korea se proto staly částí území válečného, ačkoliv byly obě územím neutrálním a ani Čína ani Korea nevstoupily do války. Nepřátelské činy, k nimž došlo na těchto neutrálních územích, nebyly nikterak namířeny proti dotyčným neutrálům. Tato zvláštní situace vznikla z nemohoucnosti jak Číny tak Korey, osvoboditi se od ruské okupace a vlivu, při čemž Japonsko ospravedlňovalo svou akci, již třeba klasifikovati jako intervenci i svými životními zájmy. Mocnosti uznaly tuto situaci a působily na Čínu, aby se nezúčastnila války, a na válčící strany, aby nerozšiřovaly své vojenské operace mimo oblast mandžurskou. Ježto Mandžurie i Korea se staly částí území válečného[2], nelze nepřátelské skutky tam válčícími stranami navzájem spáchané klasifikovati jako porušení neutrality. Případy *Varjagu* a *Korejce* a případ *Rešitelnyj* mohou onen zvláštní stav věcí osvětliti:

(1) Dne 8. února 1904 vjela japonská eskadra pod velením admirála Uriu do korejského přístavu Čemulpo a vylodila japonské vojsko. Nazítří ráno žádal admirál Uriu

[1] Viz shora § 71.

[2] Viz shora § 71; Lavrence, *War*, str. 268—294; Ariga, §§ 16—22.

velitele dvou ruských lodí v tomto přístavu dlících, *Varjagu* a *Korejce*, aby opustili přístav a utkali se s ním v bitvě venku, hroze jim napadením uvnitř přístavu, jestliže odepřou. Oni neodepřeli a bitva se strhla mimo přístav, avšak v korejských územních vodách[1]. Stížnost Ruska, že v tomto případě Japonci porušili korejskou neutralitu, jeví se býti neoprávněnou, neboť Korea byla částí válečného území[2].

(2) Ruský torpedoborec *Rešitelnyj*, jedna z lodí, které unikly 10. srpna 1904 z Port-Arthuru, utekla se do čínského přístavu Chifu. Dne 12. srpna vjely do přístavu dva japonské torpedoborce, zajaly jej a odvlekly[3]. Není pochybnosti, že to bylo porušením neutrality[4], neboť Chifu nenáleželo k oné části Číny, jež byla územím válečným[5].

Zvláštní byla i situace za války světové, když, zatím co Řecko bylo ještě neutrálním, spojenci obsadili Soluň, Korfu a některé jiné řecké ostrovy. Vojsko, jež přistálo v Soluni, bylo napadeno Bulharskem a ostatními ústředními mocnostmi[6].

Dodávání vojska a válečných lodí válčícím stranám.

§ 321. Zůstane-li stát neutrálním, poruší svou nestrannost, dodá-li válčící straně vojsko nebo válečné lodi; při tom je lhostejno, zda poskytne takovou podporu pouze jedné, či oběma válečným stranám. Třebaže se V. Konvence nezmiňuje o dodávání vojska, přece článek 6 Konvence XIII. ustanovuje, že se zakazuje neutrálním mocnostem dodávati válečné lodi, střelivo nebo válečný materiál jakéhokoliv druhu

[1] Viz Lawrence, *War*, str. 279 až 289 a Takahashi, str. 462—466.

[2] Z tohoto důvodu prohlásil propadlým japonský kořistní soud v r. 1904, za války rusko-japonské ruskou loď *Jekatěrinoslav* (Hurst a Bray, II. str. 1) a *Mukden* (tamtéž, II. str. 12) ačkoliv nebyly zajaty na širém moři, nýbrž v územních vodách korejských. Viz *The Tinos*, shora § 71 n.

[3] Viz Lawrence, *War*, str. 291 až 294 a Takahashi, str. 437–444.

[4] Viz doleji §§ 360 a 361, kde se mluví o případech *Dresden* a *General Armstrong*.

[5] Viz shora § 306.

[6] Viz doleji § 323 a Garner, II. §§ 464—473.

mocnosti válčící, ať se dějej akýmkoliv způsobem, přímo nebo nepřímo.

Je však sporno, zda neutrální stát, jenž v době míru byl uzavřel smlouvu s jednou válčící stranou, že jí dodá v případě války určitý počet vojska, poruší neutralitu tím, že tyto své smluvní závazky plní. Většina spisovatelů[1] odpověděla na tuto otázku záporně a není pochyby, že v XVIII. století se podobné případy udávaly. Ani však jediný takový případ se neudál ve století XIX. a nemělo by býti pochybnosti, že dnes dlužno na otázku tu odpověděti kladně, neboť kvalifikovaná neutralita[2] je již nepřípustna.

Co se týče dodávání válečných lodí válčícím stranám, vznikla za války rusko-japonské otázka, zda neutrál porušuje svou povinnost nestrannosti, nezakáže-li svým paroplavebním společnostem, prodávati válčícím stranám ony své liniové lodi, které jsou pro případ války určeny k zařadění do státního loďstva jakožto křižníky. O otázce té došlo k diskusi u příležitosti prodeje Rusku lodí *Augusta Victoria, Kaiserin Maria Theresia* Severoněmeckým Lloydem a *Fürst Bismarck* a *Columbia* Hamburgsko-americkou Linií; neboť tyto lodi byly ihned zařaděny do ruského loďstva jakožto křižníky druhé třídy pod jmény *Kuban, Ural, Don* a *Terek.* Byly-li tyto lodi podle ujednání s německou vládou skutečně pomocnými křižníky německého loďstva a dala-li německá vláda souhlas k této transakci, dopustilo se Německo porušení neutrality. Avšak německý tisk tvrdil, že nebyly pomocnými křižníky a Japonsko u příležitosti prodeje neprotestovalo. Nebyly-li tedy tyto lodi pomocnými křižníky německého loďstva, byl jich prodej Rusku zákonitým prodejem kontrabandu[3].

§ 322. Ačkoliv některé státy, na př. Velká Britanie[4] a

[1] Viz na př. Bluntschli, § 759, a Heffter, § 144. Viz shora § 306 (2) kde je zmínka o případu dodávání vojska Dánskem Rusku v r. 1788 za války rusko-švédské.

[2] Viz shora § 305.

[3] Viz níže § 397.

[4] Viz § 4 Foreign Enlistment Akty, 1870.

Občané neutrálního státu, bojující ve vojsku válčících mocností.

Spojené státy americké zakazují svými vnitrostátními zákony svým občanům vstup do vojenských nebo námořních služeb válečných stran, sama povinnost nestrannosti, uložená neutrálům, neobsahuje dnes nutnost takového zákazu, předpokládajíc, že dotyční občané překročí hranice jednotlivě[1] a nikoliv hromadně. Avšak neutrál musí odvolati při vypuknutí války své pozemní i námořní důstojníky, kteří snad slouží v armádě nebo loďstvu válčících stran a musí zadržeti armádu i námořní důstojníky, kteří chtějí vzdáti se svého postavení zjevně za tím účelem, aby vstoupili do služeb válečných stran. Proto, když r. 1877 za války srbsko-turecké ruští důstojníci vystoupili z ruské a vstoupili do srbské armády jakožto dobrovolníci se svolením ruské vlády, bylo to porušením povinné nestrannosti se strany neutrálního Ruska.

Na druhé straně není porušením neutrality, když neutrál dovolí svým lékařům a jiným nekombatantům své armády, kteří jsou podle Ženevské konvence nedotknutelni, vstoupiti nebo setrvati ve službách válčících stran.

Transport vojska a válečného materiálu neutrálním územím.

§ 323. V odporu s praksí obvyklou v XVIII. stol.[2] se nyní obecně uznává, že vzniká porušení povinné nestrannosti, jestliže neutrál povolí válčící straně průchod vojsk nebo transport válečného materiálu nebo zásob svým územím[3]; při tom je lhostejno, zda se dá toto dovolení oběma válčícím stranám či pouze jediné.

a) Průchod vojska.

Prakse XVIII. stol. byla za oněch dob nutná, neboť mnoho německých států sestávalo z částí od sebe vzdálených, takže jich vojska musila procházeti územím jiných vládců, aby se dostala do vzdálených částí. Na počátku XIX. stol. stále ještě docházelo k procházení válečných oddílů neutrálním územím. Prusko, ačkoliv to zprvu opětovně odmítlo, uzavřelo konečně r. 1805 tajnou smlouvu s Ruskem, kterou zaručilo ruským vojskům průchod Slezskem v době války

[1] Viz článek 6 V. Konvence.
[2] Viz Vattel, III. §§ 119—132.
[3] Viz Dumas v *R. G.*, XVI. (1909), str. 289—316.

s Francií. Na druhé straně Napoleon, ještě než Rusko tohoto dovolení použilo, nařídil Bernadottovi pochod pruským územím Anspach, aniž by žádal Prusko o souhlas. Přes protest švýcarské vlády prošlo rakouské vojsko r. 1813 švýcarským územím a když r. 1815 po útěku Napoleonově z Elby a jeho návratu do Francie vypukla válka znovu, povolilo Švýcarsko spojeneckým vojskům průchod svým územím [1]. Avšak od těch dob se obecně uznává, že jakémukoliv průchodu vojska stran válčících neutrálním územím musí býti zabraňováno, a mocnosti v aktě z 20. listopadu 1815, kterou bylo Švýcarsko neutralisováno, podepsané v Paříži [2] *expressis verbis* prohlásily, že ze skutečností, které byly příčinou průchodu spojeneckého vojska částí území švýcarské konfederace, nemůže a nesmí býti vyvozováno nic nepříznivého co do neutrality a neporušitelnosti Švýcarska. V oněch několika málo případech [3], kdy v XIX. století státy předstíraly, že zůstávají neutrálními, nicméně však dovolily vojskům jednoho válčícího průchod svým územím, došlo proto k válce mezi neutrálem a druhým válčícím.

Jak již bylo řečeno [4], vylodili Spojenci za světové války v říjnu 1915, kdy Řecko bylo ještě neutrálním, na vyzvání tehdejšího ministerského předsedy řeckého Venizela vojsko v Soluni, aby poskytli pomoc Srbsku. Řecká vláda *pro forma* protestovala, avšak nebránila vyloďování. To vedlo k napadení Soluně centrálními mocnostmi; avšak k válce mezi centrálními mocnostmi a Řeckem došlo teprve mnohem později [5].

Je však, právě jako v případě dodávání vojska, nerozhodnutou otázka, zda lze dovoliti průchod vojsku, aniž by tím byla porušena neutrálům příslušející nestrannost v tom případě, kdy neutrál je o povolení takové požádán na základě trvající státní služebnosti nebo smlouvy před válkou tou uzavřené. Nemělo by býti pochyby, že na tuto otázku,

[1] Viz Wheaton, §§ 418—420.
[2] Viz Martens, *N. R.*, II. str. 741.
[3] Viz Heilborn, *Rechte*, str. 8—9.
[4] Shora §§ 306—320.
[5] Shora § 320 a Garner, II. §§ 464—473.

ježto dnes není kvalifikovaná neutralita již přípustna, dlužno odpověděti záporně[1].

b) Transport válečného materiálu a zásob.

Co do transportu válečného materiálu a zásob ustanovuje článek 2. Haagské konvence páté kategoricky, že „válčícím je zakázáno, dopravovati územím neutrální mocnosti vojska nebo transporty válečného střeliva nebo zásob". Avšak od těchto případů se liší ony, kdy je střelivo a pod. zasíláno soukromými jednotlivci válečné straně neutrálním územím. Co se toho týče, ustanovuje článek 7 zmíněné Konvence, že „neutrální mocnost není povinna zabrániti vývozu nebo průvozu zbraní, válečného střeliva, nebo vůbec všeho, co slouží potřebám armády nebo loďstva některé z válčících stran".

Rozdíl mezi těmito dvěma články byl příležitostně přetřásán[2] při sporu, jenž vznikl za světové války mezi Velkou Britanií a Holandskem pro průvoz kovů z Belgie (tehdy Německem vojensky okupované) do Německa a písku a štěrku z Německa do okupované Belgie holandským územím. Velká Britanie namítala, že Holandsko dovolujíc tuto dopravu (ať už účel, pro nějž onen materiál byl určen, je jakýkoliv) poskytuje Německu přímou podporu a dopouští se porušení neutrality. Holandsko zase hájilo názor, že je pouze tehdy povinno zabrániti průvozu tohoto materiálu, je-li tento ve spojitosti s vojenskými operacemi, že však ty zásilky, které byly provezeny, v takové spojitosti nebyly.

Doprava raněných neutrálním územím.

§ 324. Doprava raněných vojínů je rozdílná od dopravy vojska. Dovolí-li neutrál průchod raněným vojínům, neposkytuje jistě přímé podpory dotyčné válečné straně. Může však se lehko státi, že tím poskytne podporu nepřímou,

[1] Viz shora §§ 305—306, a sv. I. § 207. Rovněž nutno se odvolati na Clausse, *Die Lehre von den Staatsdienstbarkeiten* (1894), str. 212—217. Viz též Dumas v *R. G.*, XVI. (1909), str. 289—316.

[2] *Parl. Papers*, Misc., čís. 17 (1917), Cd. 8693, a Garner, II. § 570.

neboť válčící strana, jsouc zbavena starostí o transport svých raněných, může nyní použíti dopravních tratí k transportu vojska, válečného materiálu a zásob. Tak na př. když r. 1870 po bitvě u Sedanu a Met Německo se ucházelo u Belgie a Lucemburska o povolení, aby smělo posílati své raněné jich územím, Francie protestovala, dovozujíc, že úleva, které se tímto způsobem dostane německým tratím, by znamenala podporování vojenských operací německé armády. Belgie na radu Velké Britanie žádosti Německa nevyhověla, Lucembursko však ano[1].

Podle článku 14 V. Konvence *může* neutrální mocnost na žádost válčící strany povoliti průchod raněným nebo nemocným. Dovolí-li, pak nesmí vlaky, které je vezou, vézti ani kombatanty, ani válečný materiál a ranění a nemocní, naležející armádě druhé strany, musí zůstati na neutrálním území, musí zde býti střeženi neutrální vládou a po uzdravení musí jim býti zabráněno, aby se vrátili do své vlasti a připojili se znovu k její armádě[2]. Článek 14 ponechává neutrálovi na vůli, chce-li či nechce-li dovoliti průchod raněným a nemocným; musí tedy vyšetřovati každý případ a rozhodnouti se podle povahy případu. Za války světové Spojené státy, dokud byly ještě neutrální, nedovolily několika raněným nebo neschopným kanadským vojínům, kteří se po propuštění[3] z vojska vraceli do vlasti, průchod americkým územím.

§ 325. Na rozdíl od průchodu vojska neutrálním územím nevyžaduje povinnost nestrannosti neutrálu přináležející, aby zakázal válečným lodím[4] válčící strany průjezd pobřežním pásmem, které jest částí jeho územních vod. Článek 10 XIII. Konvence kategoricky ustanovuje, že „neutralita některé mocnosti není porušena *(n'est pas compromise)* pouhým průchodem válečných lodí strany válčící

Průchod válečných lodí.

[1] Viz Hall, § 219 a Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 664.

[2] Podle článku 15 páté Konvence vztahuje se Ženevská konvence na raněné a nemocné internované na neutrálním území.

[3] Viz Garner, II. § 570.

[4] Viz Trainé, *Das Gastrecht im Seekrieg* (1912), §§ 8—12.

a lodí, jimi ukořistěných“. Ježto[1] může každý přímořský stát i v době míru zakázati průjezd cizích lodí válečných svým pobřežním pásmem, ledaže by toto bylo částí tratí pro mezinárodní dopravu, může zajisté zakázati i průjezd válečným lodím stran válčících za války. Tak na příklad Holandsko při vypuknutí světové války r. 1914 prohlásilo, že nedovolí válečným lodím stran válčících průjezd svým evropským pobřežním pásmem a později zajalo německé a britské ponorky, které, ač nebyly v nouzi, vjely do holandských územních vod, a internovalo jich posádky. V r. 1916 opět prohlásilo Norsko, že nadále nedovolí ponorkám válčících stran průjezd svými územními vodami[2]. Přece však není neutrál povinen takový průjezd za války zakázati. Rovněž není nucen zakázati válečným lodím stran válčících vstup do svých přístavů, byť i tak učiniti mohl. Důvodem toho jest, že takový průjezd a takové povolení vstupu do přístavu jest ve skutečnosti velmi nepatrnou podporou a je ospravedlněno charakterem moře jakožto mezinárodní dopravní trati. Je však zřejmo, že válečné lodi válečných stran nesmějí se dopustiti při svém průjezdu žádných nepřátelských skutků proti lodím nepřítelovým a nesmějí používati neutrálních přímořských pásem a neutrálních přístavů jakožto základny pro své operace proti nepříteli[3].

Okupace neutrálního území válčící stranou.

§ 326. Na rozdíl od prakse XVIII. století[4] nesmí neutrál dnes na základě povinnosti nestrannosti dovoliti válčící straně obsazení neutrální pevnosti, ani jiné části neutrálního území. Ani tehdy nesmí býti taková okupace povolena, je-li dříve uzavřenou smlouvou umluvena, neboť tím by byla porušena neutralita[5]. Naopak neutrál musí dokonce užíti moci, aby zabránil válčícím stranám obsazení jakékoli části svého neutrálního území[6]. Podle mého názoru je třeba odpověděti

[1] Viz shora sv. I. § 188.
[2] Viz Garner, II. § 562.
[3] Viz doleji § 333.
[4] Viz Kleen, I. § 116.
[5] Viz Klüber, § 281, jenž tvrdí opak.
[6] Ohledně okupace části řeckého území za světové války viz shora § 320.

kladně na otázku, zda by taková okupace stranou válčící byla omluvitelnou v případě krajní nouze v sebeobraně, kdyby totiž neutrál sám nebyl s to, aby zabránil druhé straně v použití svého území jakožto základny pro jeho vojenské operace, neboť krajní nouze v zájmu sebeobrany musí se považovati za omluvu[1]. Avšak nouze tohoto druhu a stupně nastává pouze tehdy, když zneužití území nepřítelem přímo hrozí; nestačí pouze obava válčící strany, že by snad nepřítel mohl se o ně pokusiti.

Kořistní soudy na neutrálním území.

§ 327. Odedávna se obecně uznává, že povinnost nestrannosti nedovoluje neutrálovi, aby dal souhlas k zřízení kořistních soudů na neutrálním území. Válčící strana při jich zřizování je vedena pouze snahou usnadniti svým válečným lodím ničiti nepřítelův obchod; neutrál, který by takové kořistní soudy trpěl, by proto nepřímo podporoval válčící stranu v jejích námořních operacích. V XVIII. století nebylo dovolení neutrálovo ke zřízení kořistních soudů na jeho území pokládáno za protiprávné. Toho pádným důkazem jest „Réglement du Roi de France concernant les Prises qui seront conduits dans les Ports étrangers, et les Formalités qui doivent remplir les consuls de S. M. qui y sont établis“ z r. 1779. Když však Spojené státy americké v r. 1793 zrušily francouzský kořistní soud, zřízený francouzským vyslancem Genêtem na jejich území[2], ustálil se názor, že takové kořistní soudy jsou neslučitelné s neutrálovou povinností nestrannosti a článek 4 Konvence XIV. tak také ustanovuje.

Kořisti válčících stran v neutrálních přístavech.

§ 328. Není pochyby, že by bylo nepřímým podporováním námořních operací jedné válčící strany, kdyby jí neutrál dovolil, aby organisovala na neutrálním území uložení a prodej kořisti.

[1] Viz Vattel, III. § 122; Bluntschli, § 782; Calvo, IV. § 2642; Kleen, I. § 116, neuznává, jak se zdá krajní nouzi druhu shora zmíněného za omluvu. — Je rozdíl mezi tímto případem a případem nastavším při vypuknutí rusko-japonské války, kdy obě válčící strany vtrhly do Koreje, neboť, jak bylo vysvětleno shora v § 320, byla Korea i Mandžurie částí území válečného.

[2] Viz shora § 291 (1).

Dlužno však lišiti případ, kdy válečná loď strany válčící dlí se svou kořistí v neutrálním přístavu pouze přechodně. Neutrální mocnosti mohou — ačkoliv většina námořních států již tak nečiní — dovoliti, aby kořisti směly býti přechodně dopraveny do jejich přístavů[1]. Článek 21 a 22 Konvence XIII. ustanovuje takto: Ukořistěná loď může býti dopravena do neutrálního území jen pro neschopnost k plavbě, pro bouřlivé počasí nebo nedostává-li se jí paliva či zásob; musí jej opustiti ihned, jakmile okolnosti, které ospravedlňují její vstup, pominou; neučiní-li tak, musí ji neutrální mocnost ihned vyzvati k odchodu a neuposlechne-li, musí použíti všech prostředků, které má po ruce, zmocniti se kořisti i jejích důstojníků a posádky a internovati posádku; kořist, dopravená do neutrálního přístavu z jiných důvodů než je neschopnost k plavbě, bouře neb nedostatek paliva či zásob, na př. proto, aby byla zachráněna před vyproštěním ze zajetí — musí proto býti neutrální mocností zadržena. Článek 22 se nezmiňuje o tom, že v takovém případě její posádka musí býti internována, avšak není pochyby o tom, že se tak musí státi[2].

Dlužno uvažovati o otázce, zda může býti dovoleno, aby ukořistěná loď, jejíž neschopnost k plavbě je tak veliká, že ji není možno napraviti, směla zůstati v neutrálním přístavu a býti zde, když ji byl kompetentní kořistní soud prohlásil propadlou, prodána[3].

Ježto článek 21 ustanovuje, že ukořistěná loď, jíž byl dovolen vstup, musí opustiti neutrální přístav, jakmile okolnosti, které ospravedlňují její vstup, pominou, není pochyby, že může zůstati, není-li možno ji opraviti tak, aby byla plavby schopná. Nebylo by proto námitek proti tomu, aby byla v neutrálním přístavu prodána, byla-li předtím prohlášena za propadlou příslušným kořistním soudem.

Není-li námitek proti článku 21, je článek 23 Konvence XIII.

[1] Viz Trainé, *Das Gastrecht im Seekrieg* (1912), § 20; Scott v *A. J.* X. (1916), str. 104—112.

[2] Spojené státy internovaly posádku ukořistěné lodi v případě *Appam*. Viz doleji § 328 a.

[3] Viz Kleen, I. § 115.

velmi pochybného rázu. Dle něho může neutrální mocnost dovoliti ukořistěným lodím vstup do svých přístavů, ať už s průvodem či bez něho, jsou-li tam dopraveny za účelem sekvestrace až do rozhodnutí kořistního soudu; při tom se omezení podle článku 21 netýkají ukořistěných lodí, dopravených do neutrálního přístavu podle článku 23. To by v praksi umožnilo válčící straně zabezpečiti veškeru svou kořist před vyproštěním ze zajetí a neutrální mocnost, jež dovolí ukořistěným lodím válčící strany vstup do svých přístavů na základě tohoto článku, by poskytovala nepřímou podporu námořním operacím dotyčné válčící strany. Z tohoto důvodu Velká Britanie, Japonsko a Siam, jakož i Spojené státy severoamerické, učinily, když přistupovaly v prosinci 1909 ke konvenci, ohrazení proti článku 23. Ať je tomu jakkoliv, myslím, že ony mocnosti, které přijaly článek 23, nebudou činiti námitek proti prodeji takto sekvestrovaných ukořistěných lodí v neutrálním přístavu, předpokládajíc, že tyto byly předem prohlášeny propadlými příslušným kořistním soudem.

Případ lodi „*Appam*“.

§ 328a. Za světové války dopravily při různých příležitostech německé křižníky své kořisti do neutrálních přístavů. Tak v březnu 1915 dopravil německý křižník *Prinz Eitel Friedrich* francouzskou ukořistěnou loď do určitého čilského přístavu a jiné německé válečné lodi dopravily zajaté parníky *Valentine, Helicon* a *Sacramento* do čilského přístavu Juan Fernandez. Tyto činy byly předmětem různých protestů[1]. Avšak nejvíce pozornosti vzbudil případ lodi *Appam*. Tento britský liniový parník byl zajat německou válečnou lodí u pobřeží afrického a byl dopraven napříč Atlantickým oceánem kořistní posádkou, bez doprovodu lodi zajmuvší, do tehdy neutrálního amerického přístavu Newport News. Americká vláda nato propustila posádku lodi a cestující a internovala kořistní posádku; majitelé lodi pak zahájili u amerických soudů proces o vrácení lodi. Soud první stolice se řídil názorem, že články 21 a 22 Haagské konvence XIII.[2] pouze prohlašují platné normy

[1] Viz Garner, II. § 566.

[2] Viz shora § 328.

mezinárodního práva, dle kterých neutrální přístavy nemohou býti útočištěm nebo stálým cílem zájezdů kořistí válčících stran; že *Appam* byl dopraven do Spojených států z jiných příčin než neschopnost k plavbě, bouře, nebo nedostatek paliva či zásob a že musí býti propuštěn. Nejvyšší soud tento rozsudek potvrdil[1].

III.

NEUTRÁLOVÉ A VOJENSKÉ PŘÍPRAVY.

Hall, §§ 217—218. 221—225 — Lawrence, §§ 234—240 — Westlake, II. str. 210—227 — Manning, str. 227—244 — Phillimore, III. §§ 142 až 151 b — Twiss, II. §§ 223—225 — Halleck, II. str. 165—185 — Taylor, §§ 616. 619. 626—628 — Walker, §§ 62—66 — Wharton, III. §§ 392, 395—396 — Wheaton, §§ 436—439 — Moore, VII. §§ 1293 až 1305 — Heffter, §§ 148—150 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 658—660. 676—684 — Ullmann, § 191 — Bonfils, čís. 1458 až 1459, 1464—1466 — Despagnet. čís. 692—693 — Rivier, II. str. 395 až 408 — Calvo. IV. §§ 2619—2627 — Fiore, III. čís. 1551—1570 — Kleen, I. §§ 76—89, 114 — Mérignhac, III. a, str. 522—547 — Pillet, str. 288—290 — Dupuis, čís. 322—331 a *Guerre*, čís. 290—294 — *Land Warfare*, §§ 472—476 — Einicke. *Rechte und Pflichten der neutralen Mächte im Seekrieg* (1912), str. 71—153 — Wehberg. § 11.

Sklady a továrny na neutrálním území.

§ 329. Ačkoliv podle nynějšího přesného chápání povinnosti k nestrannosti nemusí[2] neutrálové zakazovati svým občanům dodávání zbraní a pod. válčícím stranám v rámci normálního obchodování, přece jsou neutrálové povinni[3] zakázati na svém území válčícím stranám zřizování a udržování skladů a továren zbraní, střeliva a vojenských pomůcek. Válčící strana může ovšem obejíti tento zákaz snadno tím, že nemá sama skladů ani továren, nýbrž uzavře s občany

[1] (1917) 243 U. S. 124; Garner, II. § 567. Viz též Scott v *A. J.*, X. (1916), str. 809—831; Coudert v *A. J.*, XI. (1917), str. 270—314; a dokumenty v *A. J.*, X. (1916), Special Supplement, str. 387—403 a XI. (1917), str. 443—453.

[2] Viz doleji § 350.

[3] Viz Bluntschli, § 777, a Kleen, I. § 114.

dotyčného neutrálního státu obyčejnou obchodní smlouvu na dodání libovolného množství zbraní, munice a potravin[1].

§ 330. V dřívějších stoletích se od neutrálů nevyžadovalo, aby zabraňovali válčícím stranám sbírání vojska na svém neutrálním území; ano, neutrál často sám sbíral na svém území vojsko pro válčící strany, aniž tím porušoval svou povinnou nestrannost v tom smyslu, jak se jí tenkráte rozumělo. Tak na př. Švýcarská konfederace často dodávala válčícím stranám, druhdy i oběma zároveň, tisíce rekrutů, ačkoliv při tom sama zůstávala vždy neutrální. Avšak ke konci XVIII. století vzniklo hnutí, směřující k změně této prakse. V r. 1793 Washington, president Spojených států amerických, zakázal sbírání vojsk pro válčící strany na americkém území a ponenáhlu následovaly tohoto příkladu další četné státy. V XIX. století většina spisovatelů zastávala názor, že povinnost nestrannosti nedovoluje neutrálovi, aby se na jeho území smělo sbírati vojsko; a několik málo[2] spisovatelů, kteří byli mínění odlišného, kladli podmínku, že neutrál, dovolí-li to vůbec, je povinen dáti toto dovolení oběma válčícím stranám stejně. Spor byl rozřešen články 4 a 5 Haagské konvence V., jež ustanovuje, že na neutrálním území nesmějí býti tvořeny bojovné útvary, ani zřizovány verbovací kanceláře a že neutrální mocnosti nesmějí takové jednání dovoliti. Sbírání vojska a pod.

Povinnost nestrannosti rovněž nepřipouští, aby neutrál dovolil válečné lodi válčícího, jež ztratila část své posádky, aby najímala lodníky v jeho přístavu, až na několik málo mužů, kterých je nezbytně třeba k dopravě lodi do nejbližšího domácího přístavu[3].

Najímání vojska na neutrálním území se podobá poskytování kořistních listů lodím, patřícím k obchodnímu

[1] Rozdíl, který někteří spisovatelé činili mezi příležitostnými dodávkami neutrálních občanů a organisovanými dodávkami ve velkých rozměrech jakož i tvrzení, že tyto poslední nesmějí býti neutrálním státem dovoleny, není nijak opodstatněn. Viz doleji § 350.

[2] Viz na př. Twiss, II. § 225, a Bluntschli, § 762.

[3] Viz článek 18 Konvence XVIII. a doleji § 333 (3) a § 346.

loďstvu neutrálovu. Od té doby však, co najímání soukromých lodí kořistních zaniklo, není nutno se o otázce, zda je neutrál povinen zakázati svým občanům přijímání těchto listů od válčícího[1], zvláště zmiňovati.

Průchod skupin mužů, kteří mají úmysl vstoupiti do vojska.

§ 331. Neutrál není svou povinností nestrannosti zavázán k tomu, aby zakázal průchod svým územím mužům, chtějícím vstoupiti do vojska, ať už procházejí jednotlivě nebo ve skupinách. Tak na př. r. 1870 Švýcarsko nenamítalo ničeho proti průchodu Francouzů, kteří cestovali přes Ženevu, aby stihli k francouzskému vojsku, ani proti průchodu Němců, kteří cestovali přes Basilej, aby stihli německé vojsko, ovšem s tou podmínkou, že cestovali beze zbraní a uniforem. Naproti tomu, když za války francouzsko-německé Francie zřídila v Basileji zvláštní kancelář[2], která měla sloužiti k dopravování skupin alsaských dobrovolníků Švýcarskem do jižní Francie, Švýcarsko tuto kancelář zcela správně zrušilo, ježto taková *oficielní* organisace průchodu celých skupin dobrovolníků jeho neutrálním územím měla více méně ráz průchodu vojska.

Druhá haagská konference schválila toto rozlišování, neboť článek 6 Konvence V. ustanovuje, že „neutrální mocnosti nevzniká odpovědnost již pouhou skutečností, že osoby překročí hranice jednotlivě (isolément) za tím účelem, aby nabídly své služby jedné válčící straně“. Na základě *argumentum e contrario* dojdeme k závěru, že odpovědnost neutrálovi vzniká, dopustí-li, aby muži překročili hranici *v celé skupině* za tím účelem, aby vstoupili do vojska válčící strany.

Organisování nepřátelských výprav.

§ 332. Poněvadž musí neutrál zakázati sbírání a průchod vojska a tvoření těles bojových, musí *a fortiori* zabrániti i organisování nepřátelských výprav z jeho území proti některé válčící straně. Takový případ nastane, jestliže se utvoří skupina mužů pod jednotným velením za tím účelem,

[1] Viz shora § 83. Nemohu souhlasiti s názorem mnohých spisovatelů, že neutrála, jenž přijme kořistní list od belligerenta dlužno považovati za piráta. Viz shora sv. I. § 273.

[2] Viz Bluntschli, § 770.

aby vyrazila z neutrálního území a přidala se k vojsku strany válčící. Tento případ se ovšem liší od onoho, kdy jistý počet jednotlivců, neorganisovaných v jeden celek s jednotným velením, vyrazí společně z neutrálního státu, aby vstoupili do vojska válčící strany. Tak na př. v r. 1870 za války francouzsko-německé vypravilo se 1200 Francouzů na dvou francouzských parnících z New Yorku, aby se přidali k francouzské armádě. Ačkoliv lodi tyto vezly též 96.000 pušek a 11,000.000 nábojů, přece je nechaly Spojené státy bez povšimnutí, neboť tito mužové nebyli organisováni v jeden celek a zbraně a munice byly dopravovány způsobem v obchodu[1] obvyklým.

Použití neutrálního území jakožto základny pro námořní operace.

§ 333. Ačkoliv neutrál není nucen k tomu, aby vzhledem ke své povinnosti nestrannosti zakázal[2] průjezd válečným lodím válčících[3] svým pobřežním pásmem, ani dočasný pobyt takových lodí ve svých přístavech, přece se obecně uznává, že nesmí dovoliti, aby lodi, jimž byl vstup povolen, si udělaly z neutrálního přímořského pásma a z neutrálních přístavů základnu pro své námořní operace proti nepříteli[4]. Článek 5 Haagské konvence XIII. ustanovuje, že „válčící strany nesmějí užívati neutrálních přístavů a vod za základnu pro své námořní operace proti svým protivníkům“[5]. Z této zásady vyplývají tyto normy:

[1] Viz Hall, § 222, a Curtis v *A. J.*, VIII. (1914) str. 1—37, 224—255.

[2] Viz Curtius, *Des Navires de Guerre dans les Eaux neutres*, (1907).

[3] Ohledně ponorek viz doleji § 344 a.

[4] Viz Trainé, *Das Gastrecht im Seekrieg*(1912).

[5] Tato pravidla pro lodi válečné platí i pro lodi, které se kladou na roveň lodím válečným, totiž takové, jichž se užívá k transportům nebo jako lodí pomocných nebo jichž se užívá jakýmkoliv jiným způsobem k usnadnění činů nepřátelských. Je sice pravda, že rozhodující články třináctého Haagské konvence mluví pouze o „válečných lodích válčících stran“ a nezmiňují se o lodích jim na roveň postavených; avšak §§ 3 a 4 předmluvy praví, „že není hned možno vymysliti opatření, kterých by bylo možno použíti při všech okolnostech, které by mohly v praksi nastati“ a „že v případech, které by touto konvencí nebyly řešeny, dlužno vzíti zřetel k obecným zásadám mezinárodního práva“. Není tedy pochyby, že její ustanovení, týkající se válečných lodí válčících

(1) Neutrál jest povinen zabrániti dle svých sil nepřátelské válečné lodi křižování v jeho části pobřežního pásma za tím účelem, aby zajímaly nepřátelské lodi, jakmile z něho vyplují. Ovšem neutrál je povinen dělati pouze tolik, kolik je v jeho moci. Je naprosto nemožno zabrániti takovému křižování za všech okolností a podmínek, zejména u neutrálů, kteří mají državy v různých odlehlých částech světa.

Kolik tisíc lodí by na př. bylo zapotřebí, kdyby byla Velká Britanie bezpodmínečně zavázána zabrániti takovému křižování v každé části pobřežních pásem svých četných držav, roztroušených po všech dílech světa?

(2) Neutrál je povinen zabrániti válečné lodi válčícího, aby opustila přístav současně s nepřátelskou lodí válečnou nebo obchodní, nebo musí učiniti jiná opatření, aby zabránil útoku, který by nastal ihned, jakmile by obě lodi dosáhly širého moře[1]. Článek 16 Haagské konvence XIII. ustanovuje: „Jsou-li v neutrálním přístavu či rejdě přítomny současně lodi obou válčících stran, musí mezi odjezdem lodi jedné a lodi druhé válčící strany uplynouti alespoň čtyřiadvacet hodin. Pořadí, v jakém se má díti odjezd, je určen pořadím příjezdu, ledaže by byla loď, jež přijela dříve, v takovém stavu, který připouští prodloužení jejího pobytu. Válečná loď válčící strany nesmí opustiti neutrální přístav nebo rejdu dříve než uplyne čtyřiadvacet hodin od odjezdu obchodní lodi, plující pod vlajkou jejího protivníka."

(3) Neutrál je povinen zabrániti válečné lodi válčícího, která z jakékoli příčiny pozbyla části své posádky, najmutí lodníků ve svém neutrálním přístavu, až na několik málo

stran vztahují se i na lodi pomocné. Za Světové války bylo mnoho diskutováno — viz Scott v *A. J.*, X. (1916) str. 113—116 a Garner, I. §§ 246—249 — o otázce, zda dlužno pokládati obchodní lodi valčících stran, které byly ozbrojeny pouze k vlastní obraně za lodi válečné a zda jim proto mají býti odepřena práva obyčejně obchodním lodím v neutrálních přístavech poskytovaná. Německá vláda byla toho názoru, že ano; ale všechny neutrální námořní státy až na Holandsko uznaly správně, že nikoli.

[1] Viz doleji § 347 (1).

mužů, kterých je třeba, aby byla loď bezpečně dopravena do nejbližšího přístavu svého vlastního státu[1].

(4) Neutrál je povinen zabrániti válčící straně náležejícím válečným lodím, kterým je povolen vstup do jeho přístavu či pobřežního pásma, naložení takového množství zásob a uhlí, které by jim umožnilo pokračovati v jich námořních operacích, neboť jinak by jim umožňoval křižování na širém moři na blízku jeho pobřežního pásma za účelem napadání nepřátelských lodí.

Mezi mocnostmi není však dosud jednoty o tom, jaké množství zásob a uhlí může býti válečné lodi strany válčící dovoleno naložiti. Článek 19 a 20 Haagské konvence XIII. ustanovuje:

Článek 19. „Válečné lodi válčících stran smějí v neutrálních přístavech či rejdách pouze doplniti své zásoby potravin na mírový stav. Podobně smějí tyto lodi naložiti tolik paliva, kolik jim stačí, aby dosáhly nejbližšího přístavu své vlasti[2]. Na druhé straně mohou naplniti své nádržky na palivo v těch neutrálních zemích, které přijaly tuto metodu určení dovoleného množství paliva. Jestliže lodi nedostanou podle zákonů neutrální mocnosti uhlí po čtyřiadvacet hodin po svém příjezdu, prodlužuje se doba jejich dovoleného pobytu na dalších čtyřiadvacet hodin."

Článek 20. „Válečné lodi válčících, které naložily palivo v některém neutrálním přístavu, nesmějí do tří měsíců obnoviti své zásoby v přístavu téže mocnosti."

Avšak Velká Britanie, která hájí pravidlo, že válečné lodi válčících nesmějí naložiti v neutrálních přístavech více

[1] Viz článek 18 Konvence XIII. a shora § 330.

[2] Jelikož množství paliva, jež bylo nutno pro anglickou nebo německou válečnou loď v čilském přístavu k dosažení anglického či německého přístavu bylo dostačitelné, aby jí umožnilo pokračování v nepřátelství v Atlantickém či Tichém oceánu na dlouhou dobu, ocitla se za světové války Chile ve velkých nesnázích, jak vyhověti tomuto článku a současně povinnosti, podle které měla znemožniti britským a německým válečným lodím naložení takového množství uhlí, které by jim umožnilo pokračovati v jejich operacích. Viz Garner, II. § 561.

zásob a paliva než je třeba k bezpečné dopravě do nejbližšího přístavu jich vlasti, jakož i Japonsko a Siam podaly ohrazení proti článku 19 a Německo proti článku 20. Otázka tato proto není dosud vyřešena.

Nicméně shoda je v tom, že není rozdílu, zda válečná loď zamýšlí koupiti zásoby a uhlí na pevnině či naložiti je z dopravních lodí, jež ji doprovázejí nebo s nimiž se setká v neutrálních vodách.

(5) Neutrál musí zabrániti válečné lodi válčícího, kterou vpustil do svého přístavu nebo pobřežního pásma, aby doplnila své zásoby střeliva a výzbroje a aby rozmnožila výzbroj, nebo jinak by ji nepřímo podporoval v přípravě nepřátelských činů. (Čl. 18 Konvence XIII.) Není rozdílu v tom, mají-li býti střelivo a zbraně dodány z pobřeží, nebo z dopravních lodí.

Podobně, ačkoliv neutrál může dovoliti opravení lehkého poškození, musí přece zabrániti válečným lodím válčících, aby v jeho přístavech prováděly takové opravy, které by zvýšily jich bojovnou sílu. Nesmí proto dovoliti rozsáhlé opravy, nutné k tomu, aby zničená válečná loď byla opět učiněna boje schopnou. To bylo za rusko-japonské války obecně uznáváno a proto musily býti ruské válečné lodi *Askold* a *Grossovoj* v Šanghaji, *Diana* v Saigonu a *Lena* v San Francisku odzbrojeny a i s posádkou zadrženy v přístavu. Článek 17 Haagské konvence XIII. formálně uznal tento rozdíl ustanovením, že „válečné lodi válčících mohou v neutrálních přístavech prováděti pouze opravy naprosto nutné k tomu, aby byly opět učiněny plavby schopnými, nesmějí však nikterak zvýšiti svou bojovnou schopnost". Místní úřady určí, jaké opravy jsou nutny, a tyto pak musí býti bez odkladu provedeny.

Na základě toho bylo v únoru 1913 za balkánské války dovoleno tureckému křižníku *Hamidieh*, aby zůstal několik dní v přístavě maltském a opravil lehké poškození způsobené špatným počasím. Na druhé straně, když za světové války přijely do neutrálních amerických přístavů německé křižníky *Prinz Eitel Friedrich* a *Kronprinz Wilhelm*, dělový člun *Geier* a jeho námořní tendr *Locksun*, aby tam provedly

opravy, byla jim k tomu poskytnuta pouze omezená lhůta a když po jejím uplynutí neodjely, byly zadrženy a učiněny k plavbě neschopnými až do konce války[1]. Za světové války vznikla též otázka, zda *mírné poškození* může býti opraveno i tehdy, když nebylo způsobeno počasím, nýbrž nepřátelskou činností v bitvě. Ježto článek 17 Konvence XIII. nečiní rozdílu mezi poškozením počasím a v bitvě, rozhodlo Holandsko, že takové opravy dovolí.

(6) Neutrál je povinen zabrániti válečným lodím válčících, kterým dovolil vstup do svých přístavů, aby tam nezůstaly déle než je třeba k obyčejným a zákonným účelům. Při vypuknutí světové války se nemohlo říci, že pravidlo přijaté r. 1862[2] Velkou Britanií, kterého se držely též některé jiné námořní státy, že totiž nesmí býti dovolen pobyt delší 24 hodin, je normou mezinárodního práva. Bylo ponecháno volné úvaze neutrálů, aby si dali svými vnitrostátními zákony takové normy, jaké pokládají za účelné, pokud ovšem připuštěné válečné lodi by neprodloužily svůj pobyt z jiných než obvyklých a zákonných důvodů. Článek 12 Konvence XIII. potvrdil tento stav, předepsav, že pravidlo o 24 hodinném pobytu má platiti pouze pro ty neutrální země, které nemají ve svém vnitrostátním právu ustanovení opačných[3]. Ve skutečnosti však přijala za světové války, když ne všechny, tedy alespoň většina států pravidlo o 24 hodinném pobytu[4].

Je shoda v tom — a článek 14 Konvence XIII. to stanoví výslovně —, že válečné lodi válčících, vyjímaje ty, které jsou toho času výhradně určeny k účelům náboženským, vědeckým nebo dobročinným, nesmějí prodloužiti svůj pobyt v neutrálních přístavech a vodách nad přípustnou dobu leda pro poškození nebo špatné počasí. Neutrál

[1] Viz Garner, II. § 563; *A. J.*, IX. (1915), str. 486; Hall, str. 671.

[2] Viz Hall, § 231.

[3] Německo, Domingo, Siam a Persie podaly proti článku 12 ohrazení.

[4] Viz Garner, II. § 563a *A. J.*, X. (1916), Supplement, str. 121 až 178, kde jsou sebrána pravidla několika států o vpouštění válečných lodí belligerentů do jich přístavů.

by se dopustil nesporně porušení své povinné nestrannosti, kdyby dovolil válečným lodím válčící strany přezimovati ve svém přístavu, nebo vyčkávati tam druhých lodí flotily nebo transportů.

Zásada, že neutrál je povinen zabrániti válečným lodím válčících stran, aby nedlely příliš dlouho v jeho přístavech nebo vodách, nabyla značné důležitosti za války ruskojaponské, když ruská baltická flotila byla na cestě na Dálný Východ. Admirál Rožděstvenský prý dlel ve francouzských územních vodách u Madagaskaru od prosince 1904 až do března 1905, očekávaje část baltické flotily, jež vyrazila později. Noviny zaznamenaly také zprávu o prodlouženém pobytu částí baltické flotily v zátoce Kamranh a Hon-Kohe ve francouzské Indo-Číně v dubnu 1905. Jsou-li tyto zprávy pravdivé, zdá se, že Francie, nezabránivši takovému zneužití svých neutrálních přístavů, porušila svou povinnost nestrannosti.

(7) Neutrální stát je povinen zabrániti, aby bylo více než tři válečné lodi téže strany válečné současně v některém jeho přístavu nebo rejdě, neustanovuje-li jeho vnitrostátní právo opak. (Čl. 15 Konvence XIII.)

(8) Válečná loď válčící strany nesmí hledati ochrany v neutrálním přístavě po nepřípustnou dobu proto, aby se vyhnula zajetí[1].

(9) Neutrál musí při vypuknutí války vyzvati všecky válečné lodi válčících stran dlící v jeho přístavech, rejdách nebo územních vodách, aby odpluly ve 24 hodinách nebo v takové lhůtě, jak je předepsána jeho vnitřními zákony. (Čl. 13 Konvence XIII.)[2]

Stavba a výstroj lodí určených k námořním operacím.

§ 334. Byť i neutrál nebyl nikterak[3] vázán svou povinností nestrannosti k tomu, aby zakázal svým občanům prodej vyzbrojených lodí válčícím stranám, ježto takovéto ozbrojené lodi se pokládají za pouhý kontraband, přece je povinen užíti všech k disposici mu jsoucích prostředků,

[1] Viz doleji § 374 (4).
[2] Viz doleji §§ 350, 397.
[3] Německo podalo proti článku 13 ohrazení.

aby zabránil svým občanům stavění, vystrojování a vyzbrojování lodí, kterých má být použito jakožto lodí válečných pro některou válčící stranu a rovněž aby zabránil odjezd z oblasti své moci každé lodi, jež byla na objednávku některé válčící strany uzpůsobena k účelům válečným[1].

Rozdíl mezi prodáváním vyzbrojených lodí válčícím a stavěním jich na objednávku je obyčejně definován takto:

Ozbrojená loď jakožto válečný kontraband nikterak se neliší od jinakého kontrabandu, ledaže by byla opatřena posádkou v neutrálním přístavě, takže může pak provozovati nepřátelství ihned, jakmile se ocitne na širém moři. Občan neutrálního státu, jenž staví ozbrojenou loď nebo vyzbrojuje loď obchodní, nikoli na objednávku některé válčící strany, přece však s úmyslem prodati ji válčící straně, neliší se nikterak od výrobce zbraní, jenž je vyrábí proto, aby je prodal válčící straně. Neutrál nemůže býti nucen k tomu, aby zakázal svým občanům prodávati ozbrojené lodi a dodávati je válčícím stranám, ať už v neutrálním přístavě, či v přístavu válečné strany. To bylo uznáno americkými soudy v případech *La Santissima Trinidad*[2] (1822) a *Meteor*[3] (1866[4]). Rovněž to uznává neratifikovaná Deklarace londýnská, jež v článku 22 (10) uvádí jakožto absolutní kontraband „válečné lodi včetně člunů a jich podstatných součástek".

Na druhé straně, staví-li neutrální poddaný ozbrojené lodi na objednávku válčící strany, připravuje tím prostředky k válečným operacím, ježto takové lodi, vypluvše z neutrálních územních vod a nalodivše posádku a střelivo, mohou ihned provozovati nepřátelství. Takovým způsobem, totiž vyřízením objednávky válčící strany, stává se neutrální

[1] Viz článek 8 Konvence XIII.

[2] 7 Wheaton, str. 340.

[3] Viz Balch, 201, 202; Wharton, III. § 396, str. 561.

[4] Viz Phillimore, III. § 151 b a Hall, § 224; viz však též Wehberg, str. 411—413, jenž tvrdí, že neutrálové musí zakázati svým občanům prodej vyzbrojených lodí válčícím stranám. Hershey, str. 467, pozn. 8, je, jak se zdá, téhož názoru.

území základnou pro námořní operace; ježto pak povinnost neutrality obsahuje závazek zabrániti každé válčící straně, aby si neučinila z neutrálního území základnu pro vojenské či námořní operace, dopouští se neutrál, jenž nezakáže svým občanům vyřizovati objednávky na stavbu a výstroj válečných lodí od válčících států, porušení neutrality.

Toto rozlišování, ačkoliv ovšem je logicky správné, je příliš jemné. Ježto však podle současného stavu právního neutrální státy nejsou povinny zakázati svým poddaným dodávání zbraní[1] a střeliva válčícím, bude patrně činěno i nadále.

Ať je tomu jakkoliv, ponorky jsou v téže kategorii jako lodi na povrchu plující, a když r. 1914 za světové války jedna ze Spojených mocností objednala u jisté firmy ve Spojených státech několik ponorek, zastávala americká vláda názor, že nelze dovoliti, aby objednávka ta byla vyřízena[2].

Případ *Alabama* a „Tři pravidla washingtonská".

§ 335. Hnutí, směřující k uznání skutečnosti, že podle povinnosti nestrannosti neutrál musí zakázati svým občanům stavění a vystrojování lodí určených k námořním operacím na objednávku válčících, se počalo známým případem lodi *Alabama*. Roku 1862[3], za americké občanské války, byla anglická vláda upozorněna vládou Spojených států na to, že na objednávku povstalců byla v Anglii zbudována loď k válečným účelům. Tato loď, nazvaná později *Alabama*, vyplula v červenci 1862 nevyzbrojena z Liverpoolu, avšak setkala se u Azorských ostrovů s třemi jinými loďmi rovněž z Anglie plujícími, které ji opatřily děly a střelivem, takže mohla ihned započíti s přepadáváním obchodních

[1] Viz doleji § 350.

[2] Viz *A. J.*, IX. (1915), str. 177 až 187.

[3] Co do podrobností viz Mountagne Bernard, *Neutrality of Great Britain during the American Civil War* (1870), str. 338—496; Geffcken, *Die Alabama-Frage* (1872); Pradier-Fodéré, *La Question de l'Alabama* (1872); Caleb Cushing, *Le Traité de Washington* (1874); Bluntschli v *R. J.*, II. (1870), str. 452—485; Balch, *The Alabama Question* (1900) a *L'Évolution de l'Arbitrage international* (1908), str. 43—70; Westlake v *Cambridge Modern History* XII. str. 16—22.

lodí Spojených států. Při skončení občanské války požadovaly Spojené státy od Velké Britanie náhradu škod, jež jejich obchodní loďstvo utrpělo operacemi lodi *Alabama* a jiných lodí, rovněž v Anglii vystavěných. Jednání vedlo se řadu let, až konečně 8. května 1871 uzavřely strany Smlouvu washingtonskou[1] a rozhodly se rozřešiti své spory arbitráží, při čemž Velká Britanie, Spojené státy, Brasilie, Italie a Švýcary měly právo voliti po jednom rozhodčím. Smlouva obsahovala 3 pravidla, od té doby zvaná „Tři pravidla washingtonská", kterými se měli rozhodčí říditi, totiž[2]: Neutrální vláda je povinna:

(1) Vynaložiti patřičnou péči k tomu, aby bylo v její sféře moci zabráněno vystrojování a vyzbrojování každé lodi, o které se z podstatných důvodů může domnívati, že je určena ke křižování nebo k válčení proti některé mocnosti, se kterou žije v mírovém stavu, jakož i k tomu, aby bylo zabráněno v odjezdu z okruhu její právní moci každé lodi, určené ke křižování nebo válčení jak nahoře zmíněno, která byla v okruhu její právní moci specielně, a to buď zcela neb zčásti přizpůsobena k účelům válečným.

(2) Nedovoliti ani netrpěti, aby některá z válčících stran používala jejich přístavů nebo vod jakožto základny pro námořní operace proti straně druhé, nebo k obnovování nebo doplňování vojenských zásob nebo zbraní nebo k najímání vojska.

(3) Vynakládati patřičnou péči k tomu, aby v jejich vlastních přístavech a vodách bylo všem osobám pod její jurisdikcí stojícím zabráněno v každém porušování zmíněných závazků a povinností.

Souhlasíc, aby tato pravidla byla závazná pro rozhodčí, prohlásila Velká Britanie výslovně, že dle jejího názoru nebyla tato pravidla v době případu *Alabama* uznána jakožto normy mezinárodního práva, avšak smlouva obsahovala ustanovení, že strany „souhlasí, aby tato pravidla byla pokládána za platná ve vzájemném styku v budouc-

[1] Martens, *N. R. G.* XX., str. 698.
[2] Viz Moore, VII. § 1330,

nosti, oznámena ostatním námořním mocnostem a tyto pozvány, aby k nim přistoupily".

Rozhodčí[1] sešli se v Ženevě r. 1871, měli tam třicet dvě konference a vydali 14. září 1872 své rozhodnutí[2], podle něhož měla Anglie zaplatiti Spojeným státům 15,500.000 dolarů odškodného.

Rozhodčí podali výklad pojmu *patřičné péče*[3] a projevili ve svém rozhodnutí další názory, jimž je značně odporováno a s nimiž Velká Britanie nikdy nesouhlasila. Ačkoliv se Velká Britanie a Spojené státy shodly na oněch třech pravidlech, neshodly se nikterak na jejich interpretaci a nemohly se shodnouti na obsahu sdělení ostatním námořním státům, smlouvou washingtonskou stanoveném. Nemělo by se proto říkati, že Tři pravidla washingtonská[4] se stala doslova světovými normami mezinárodního práva. Nicméně byla východiskem hnutí, směřujícího k obecnému uznání toho, že povinná nestrannost zavazuje neutrála k tomu, aby zabránil svým občanům stavění a vystrojování lodí na objednávku válečných stran, určených k účelům válečným a rovněž aby zabránil v odplutí z okruhu své jurisdikce každé lodi, jež byla na objednávku válčící strany uzpůsobena k účelům válečným.

Článek 8 Haagské konvence XIII. téměř doslova opakuje první z oněch „Tří pravidel washingtonských", s tím důležitým rozdílem, že na místo slov „vynaložiti patřičnou péči" klade slova „užíti prostředků, po ruce jí jsoucích". Z tohoto důvodu výkladu, použitého ženevskými rozhodčími, nelze užíti na článek 8, neboť otázka, zda neutrál užil prostředků, po ruce mu jsoucích, je pouhou otázkou skutkovou.

[1] Viz Moore, *Arbitrations*, I. str. 495—682.

[2] Rozhodčí výrok je otištěn v plném znění u Moore, *Arbitrations*, I. str. 653—659 a u Phillimore, III. § 151 a.

[3] Viz doleji § 363.

[4] Ohledně sedmi pravidel, přijatých ústavem mezinárodního práva při schůzi v Haagu r. 1875, které vyplývají ze Tří pravidel washingtonských, viz *Annuaire*, I. (1877), str. 139.

IV.

NEUTRÁLNÍ ASYL PRO VOJSKO POZEMNÍ, VÁLEČNÝ MATERIÁL A LETCE.

Vattel, III. 132—133 — Hall, §§ 226, 230 — Halleck, II. str. 150 — Taylor, § 621 — Wharton, III. § 394 — Moore, VII. §§ 1314—1318 — Bluntschli, §§ 774, 776—776 a — Heffter, § 149 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 662—665 — Ullmann, § 191 — Bonfils, čís. 1461—1462 — Rivier, II. str. 395—398 — Calvo, IV. §§ 2668 až 2669 — Fiore, III. čís. 1576, 1582, 1583 — Martens, II. § 133 — Mérignhac, III. a str. 577—586 — Pillet, str. 286—287 — Kleen, II. §§ 151—157 — Holland, *War*, čís. 131—133 — Zorn, str. 316 až 352 — Heilborn, *Rechte*, str. 12—83 — Garner, I. §§ 301 až 307 — *Land Warfare*, §§ 485 až 501 — Rolin-Jacquemyns v *R. J.*, III. (1871), str. 352—366.

O neutrálním asylu vůbec.

§ 336. Neutrální území, ležíc mimo oblast válečnou[1], poskytuje útočiště (asyl) členům ozbrojené moci válčících, poddaným válčících, jejich majetku a válečnému materiálu, patřícímu válčícím. Ježto podle norem mezinárodního práva musí se každý válčící, chtěje vyhověti své povinnosti, aby jednal s neutrály tak, aby to odpovídalo jich nestrannosti, zdržeti — vyjma případy krajní nouze v sebeobraně — porušení územní svrchovanosti neutrálovy, jsou nepřátelské osoby a zboží na neutrálním území dokonale bezpečny. Je pravda, že žádný z válčících nemá práva, žádati od neutrála[2] poskytnutí takového útočiště pro své občany, jich majetek a svůj majetek státní. Nemá však ani práva žádati, aby neutrál je odepřel nepříteli.

Územní svrchovanost neutrálova dává mu možnost rozhodovati libovolně o poskytnutí nebo odepření útočiště. Nicméně zavazuje jej jeho povinnost nestrannosti, aby, poskytne-li je, podnikl všecky nutné kroky k tomu, aby zabránil zneužití svého území jakožto základny nepřátelských operací.

[1] Viz shora §§ 70, 71.

[2] Obecně uznávaná zvyklost, podle níž neutrál poskytuje dočasné pohostinství lodím, kterékoliv z válčících, jež jsou v tísni, je výjimkou, o níž je zmínka doleji v § 344.

Neutrální území tedy může býti asylem 1. pro soukromý majetek, 2. veřejný majetek nepřátelský, zejména válečný materiál, peníze a zásoby, 3. pro civilní občany nepřátelské, 4. nepřátelské vojenské síly pozemní, 5. nepřátelské letce a 6. nepřátelské síly námořní. Podrobnosti dlužno ovšem uvésti jen pokud se týká útočiště pro pozemní síly, válečný materiál[1], letce a námořní síly[2]. Neboť pokud se týká majetku soukromého a civilních občanů, nutno se pouze zmíniti o tom, že soukromý válečný materiál, dopravený na neutrální území, je v témže postavení jako veřejný válečný materiál tam dopravený a dále, že civilní poddaní nepřátelského státu požívají na neutrálním území bezpečnosti i tehdy, je-li za jich vydání některým z válčících žádáno proto, že se dopustili zločinů válečných.

Pokud se týče asylu pro vojenské pozemní síly, dlužno rozlišovati mezi 1. válečnými zajatci, 2. jednotlivými zběhy a 3. oddíly nebo celými armádami, pronásledovanými nepřítelem a tím přinucenými utéci se na neutrální území.

Neutrální území a váleční zajatci.

§ 337. Neutrální území je asylem válečným zajatcům kteréhokoliv válčícího; stanou se svobodnými[3] *ipso facto* vstoupením na neutrální území, ať už unikli z místa, na němž byli v zajetí drženi a utekli se na neutrální území, či byli jako váleční zajatci na území neutrálním dopadeni nepřátelskými vojsky, která rovněž se tam utekla[4]. Tato zásada byla po staletí obecně uznávána. Jako ukázka slouží případ z r. 1588, kdy několik tureckých a berberských zajatců uniklo z galejní lodi španělské armády, jež ztroskotala poblíže Calais; ačkoliv španělský vyslanec žádal za jich

[1] §§ 337—341.

[2] §§ 342—348.

[3] Tak na př. v listopadu 1917 byl ruský zajatec, jenž utekl z jednoho německého zajateckého tábora ve Šlesvíku, postřelen dříve, než dosáhl dánské hranice, podařilo se mu však přece ji překročiti; nato dva němečtí vojáci ji rovněž překročili a odvlekli jej zpět na německé území. Německo se omluvilo pro porušení dánského území a prohlásilo, že by neváhalo vydati onoho zajatce dánským úřadům, kdyby nebyl mezitím zemřel. Viz *The Times*, ze 16. února 1917.

[4] Případ, kdy zajatci jsou na palubě válečné lodi válčících jež připluje do neutrálního přístavu je odlišný. Viz doleji § 345.

vydání, pokládala je Francie za svobodné tím, že vstoupili na její území a poslala je do Cařihradu[1]. Avšak má neutrál, na jehož území se zajatec utekl, povinnost internovati jej a tak zabrániti, aby se nepřipojil znovu ke své armádě? Dříve tato otázka nebyla rozřešena. R. 1870 za války německo-francouzské domnívala se Belgie, že je to její povinností a internovala francouzského poddůstojníka, jenž byl v zajetí v Německu a unikl na belgické území s úmyslem, vstoupiti ihned znovu do francouzského vojska. O tomto případu byly vyslovovány pochybnosti[2], avšak všichni spisovatelé se shodovali v tom, že je to něco odlišného, než chtějí-li uniknuvší zajatci zůstati na neutrálním území; ježto se pak může státi, že někdy později by chtěli opět se vrátiti k svému vojsku, mělo se za to, že je neutrál na základě své povinnosti k nestrannosti zavázán, učiniti přiměřená opatření, aby jim v tom zabránil. Podobně nebylo jednoty o tom, zda zajatci, přivedení na neutrální území vojskem nepřátelským, jež se tam uteklo, mohou býti internováni, zamýšlejí-li ihned opustiti neutrální území. Někteří spisovatelé[3] tvrdili, že nikoliv; druzí pak prohlašovali, že je vždycky možno je internovati a že se musí podrobiti opatřením, která neutrál uzná za vhodné učiniti, aby jim zabránil připojiti se opět k svému vojsku[4].

Článek 13 Haagské konvence V. rozřešil spor ustanovením, že neutrál, jenž uniknuvší zajatce válečné nebo ty, kteří byli na neutrální území přivedeni vojskem nepřátelským, jež se samo tam uteklo, u sebe přijme, má je ponechati na svobodě, že však, dovolí-li jim pobyt na svém území, *může* — avšak nemusí! — určiti jim bydliště a tak jim zabrániti, aby se nepřipojili k svému vojsku. Ježto takto je vše ponecháno úvaze neutrálově, musí tento zkoumati

[1] Viz Hall, § 226.

[2] Viz Rolin-Jacquemyns v *R. J.*, III. (1871), str. 355; Bluntschli, § 776; Heilborn, *Rechte*, str. 32—34.

[3] Na př. Heilborn, *Rechte*, str. 51—52.

[4] Viz Sauser-Hall v *R. G.*, XIX. (1912), str. 40—57, kde je pojednáváno o tomto a o dříve uvedených případech.

okolnosti každého jednotlivého případu a učiniti takové opatření, jež pokládá za přiměřené; válčící strana zajisté pak nemůže podle práva žádati na neutrálu, aby je internoval.

Případ, kdy nezranění zajatci jsou se souhlasem neutrálovým dopravováni územím neutrálním, je odlišný. Tito zajatci nenabývají vstoupením na neutrální území svobody, není však pochyby, že neutrál, dav souhlas k takovému transportu, porušuje svou povinnou nestrannost, ježto se to rovná průchodu vojsk neutrálním územím (čl. 2 Konvence V.).

Opět jiný je případ, kdy mezi raněnými, které válčící se souhlasem neutrálovým dopravuje neutrálním územím, jsou nepřátelští vojáci. Tito nepřátelští vojáci nabývají svobody, musí však podle článku 14 Konvence V. býti neutrálem střeženi, aby bylo zajištěno, že se již nezúčastní vojenských operací[1].

Zběhové a uprchlíci na neutrální území.

§ 338. Neutrál může poskytnouti asyl jednotlivým vojínům válčících stran, kteří utekli na jeho území, avšak není povinen tak učiniti, nýbrž může je ihned poslati zpět. Pakli takové útočiště poskytne, je na základě své povinnosti k nestrannosti povinen je odzbrojiti a učiniti nutná opatření, aby jim zabránil připojiti se k jejich vojsku. V praksi je však neutrálu nemožno, aby byl tak bdělý, že by vypátral každého jednotlivého uprchlíka na svém území. Vždycky se bude stávati, že se takoví uprchlíci vloudí na neutrální území a opustí je opět později, aby se připojili k svým vojskům, aniž je za to neutrál odpovědný. Nadto musí neutrál míti, dříve než může býti činěn odpovědným, vůbec možnost, takové uprchlíky zadržeti. Tak na př. Lucembursko za války německo-francouzské nemohlo zabrániti stům francouzských vojínů, kteří uprchli na jeho území po kapitulaci Met, aby se znovu nepřipojili k francouzskému vojsku, neboť podmínkou jeho neutralisace bylo, že nesmí míti armády; a proto na rozdíl od Švýcar nemohlo mobilisovati vojsko, aby vyplnilo svou povinnost nestrannosti[2].

[1] Viz též článek 15 Konvence X. a dolejí § 348a.

[2] Viz shora sv. I. § 100.

Jiné, než případy uprchlých vojáků, jsou případy zběhů. Jestliže tito desertují a překročí hranice neutrálního území, aby se připojili k nepříteli, liší se to sotva nějak od případu, kdy procházejí neutrálním územím mužové, chtějící vstoupiti do armády válčící strany[1]. Proto nemusí býti internováni, přicházejí-li *jednotlivě;* musí však býti internováni, pakli přijdou *jakožto celek.* Na druhé straně, desertují-li bez takového úmyslu, nemusí býti internováni ani když přijdou jakožto celek.

Neutrální území a uprchlé oddíly.

§ 339. Za války jsou při různých příležitostech nuceny velké oddíly vojska nebo dokonce celá armáda překročiti hranice neutrálního území, aby se vyhnuly zajetí. Neutrál není povinen to připustiti a může je na místě vypuditi; může však též poskytnouti asyl. Je však zřejmo, že přítomnost takových oddílů na neutrálním území je nebezpečím pro druhou stranu. Povinnost nestrannosti neutrálu příslušející jej zavazuje proto, aby je ihned odzbrojil, je střežil a tak se zajistil, že již nebudou po dobu trvání války provozovati nepřátelství proti svému nepříteli.

O tomto případě ustanovuje Haagská konvence V. toto:

Článek 11: „Neutrální mocnost, jež přijme na své území oddíly, náležející k armádě válčící strany, má je, je-li to možno, držeti v jisté vzdálenosti od jeviště války. Může je chovati v táborech, aneb dokonce uzavříti je v pevnostech nebo na místech pro tento účel určených. Rozhodne, mají-li býti důstojníci ponecháni na svobodě na čestné slovo, že neopustí bez dovolení neutrální území."

Článek 12: „Není-li zvláštní smlouvy, opatří neutrální mocnost internované potravinami, šatstvem a potřebami, jež poskytnouti káže lidskost. Po uzavření míru dlužno výlohy s internováním spojené vyrovnati."

Je obvyklo, že oddíly, jež nejsou právě stíhány nepřítelem — jsou-li, nemají k tomu času —, uzavírají prostřednictvím svého velitele úmluvu se zástupcem dotyčného neutrála, ve které se stanoví podmínky, za kterých překročí hranici a podřídí se jeho dohledu. Takové úmluvy jsou platny bez

[1] Viz shora § 331.

ratifikace, předpokládajíc, že obsahují pouze taková ustanovení, která nejsou v odporu s právem mezinárodním a týkají se pouze okolností daného případu.

Ačkoliv internované oddíly nejsou válečnými zajatci neutrálovými, jsou nicméně pod jeho dohledem a proto i v jeho disciplinární moci, právě tak, jako jsou zajatci váleční pod disciplinární mocí státu, jenž je drží v zajetí. Nemají exteritoriality[1], jež přísluší ozbrojeným oddílům v cizině, neboť jsou odzbrojeny. Ježto neutrál jim má zabrániti, aby neuprchly, musí užívati přísných prostředků a může přísně trestati každého člena internovaného oddílu, jenž by se pokoušel porušiti předpisy, nebo jenž se nepodrobí disciplinárním předpisům, týkajícím se pořádku, zdravotnictví a podobně.

Nejpozoruhodnějším případem z historie je onen, kdy Švýcary poskytly za války francouzsko-německé asyl francouzské armádě asi o 82.000 mužů s 10.000 koní, jež překročila 1. února 1871[2] jejich hranice. Francie musila zaplatiti po uzavření míru okolo 11,000.000 franků za pobyt její armády ve Švýcarech po zbytek války.

Jiné případy se přihodily za války světové, když po pádu Antverp r. 1914 internovalo Holandsko britské oddíly, jež vkročily jižně od řeky Šeldy do Holandska, aby tak unikly německé armádě[3] a když místní úřady ve španělské Nové Guinei internovaly 900 Němců a 14.000 domorodců, již překročili hranici Španělska na cestě z Německého Kamerunu[4].

Neutrální území a nekombatantní členové válečných sil válčících.

§ 340. Povinnost k nestrannosti neutrálovi příslušející jej zavazuje, aby stejným způsobem jako vojáky internoval i nekombatantní[5] členy válečných sil válčících, kteří by překročili jeho hranice. Nesmí však internovati vojenské lékaře a jiné nekombatanty, již požívají ochrany podle článku 9 Ženevské konvence[6].

[1] Viz shora sv. I. § 445.

[2] Viz Konvenci ohledně tohoto asylu mezi švýcarským generálem Herzogem a francouzským maršálem Clinchantem u Martense, *N. R. G.*, XIX. str. 639.

[3] *The Times*, 11. října 1914.

[4] *The Times*, 7. února 1916.

[5] Viz Heilborn, *Rechte*, str. 43 až 46. Konvence V. se o tom nezmiňuje.

[6] Viz shora § 121.

Neutrální území a válečný materiál válčících.

§ 341. Za války může se státi, že je na neutrální území dopraven válečný materiál, náležející některé z válčících stran, aby tak byl zachráněn před zajetím od nepřítele. Mohou jej tam přinésti oddíly, jež překročí neutrální hranici, aby unikly zajetí, po případě může tam býti poslán přímo na rozkaz velitelův. Neutrál není nikterak povinen tento materiál připustiti, právě tak, jako není povinen povoliti vstup vojákům válčících stran.

Učiní-li však tak, je na základě své povinnosti k nestrannosti vázán zabaviti jej a uložiti až do uzavření míru. Válečným materiálem dlužno rozuměti zbraně, střelivo, potraviny, koně, vojenské dopravní prostředky (na př. vozy a pod.) a všecko co patří k výstroji vojenských oddílů. Vojenské dopravní prostředky jsou však válečným materiálem jen potud, pokud jsou majetkem válčící strany. Jsou-li najaty nebo rekvirovány od soukromých osob, nesmějí býti neutrálem zadrženy.

Za války může se rovněž přihoditi, že válečný materiál, jenž byl původně majetkem jednoho válčícího, avšak později byl ukořistěn a přivlastněn nepřítelem, je tímto dopraven na neutrální území. Stává se takový materiál příchodem na neutrální území volným a musí býti vrácen původnímu majiteli? Či musí snad býti zadržen neutrálem a po válce vrácen onomu válčícímu, jenž jej na neutrální území dopravil? Analogicky podle válečných zajatců, kteří nabývají svobody dopravením na neutrální území, tvrdí někteří[1], že takový válečný materiál se stává volným a musí býti vrácen původnímu majiteli. S tím však nemohu souhlasiti[2]. Ježto ukořistěním stává se válečný materiál vlastnictvím nepřítelovým a zůstává jeho vlastnictvím, dokud jej druhá strana neukořistí nazpět a tím znovu sobě ne-

[1] Viz Hall, § 226.

[2] Viz Heilborn, *Rechte*, str. 60 a *Land Warfare*, § 492. Na Druhé haagské konferenci navrhovala vláda holandská ustanovení, podle něhož se měl ukořistěný válečný materiál, dopravený ukořistivší jej stranou na neutrální území, vrátit po válce původnímu vlastníku, avšak — o tom viz *Deuxième Conférence, Actes*, sv. I.

přivlastní, není důvodu, aby byl, když by se dostal na neutrální území, vrácen původnímu vlastníku [1].

§ 341 a. Není tu dosud zvykových ani smluvních norem pro případy, kdy letadlo válečné strany vkročí do neutrálního vzduchového prostoru, ať už úmyslně či ne, a je přinuceno přistati. Zdá se, že za světové války byl obecně u neutrálů praktikován způsob, podle něhož vždy byla letadla i letci internováni. Ba dokonce, když letadla válčících letěla nad územím neutrálů, aniž jevila úmysl přistáti, bylo na ně stříleno a tak nucena k přistání [2]. Avšak snesla-li se dolů, nikoliv na neutrálním území, nýbrž na širém moři, a byla-li jich posádka zachráněna neutrálními obchodními loďmi a dopravena na neutrální území, bylo s ní jednáno jako s vojíny-trosečníky a nebyla internována [3].

V.

NEUTRÁLNÍ ASYL PRO SÍLY NÁMOŘNÍ A ZTROSKOTANÝ VÁLEČNÝ MATERIÁL.

Vattel, III. § 132 — Hall, § 231 — Westlake, II. str. 234—242 — Twiss, II. § 222 — Taylor, §§ 635, 636, 640 — Wharton, III. § 394 — Wheaton, § 434 — Moore, VII. §§ 1314—1317 — Bluntschli, §§ 775 až 776 b — Heffter, § 149 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 665 až 667, 674 — Ullmann, § 191 — Bonfils, čís. 1463 — Despagnet, čís. 692 *ter*. — Rivier, II. str. 405 — Calvo, IV. §§ 2669—2684 — Fiore, III. čís. 1576—1581, 1584 a *Code*, čís. 1811—1815 — Martens, II. § 133 — Kleen, II. § 155 — Pillet, str. 305—307 — Perels, § 39, str. 213 — Testa, str. 173—187 — Dupuis, čís. 308—314, a *Guerre*, čís. 304—328 — Ortolan, II. str. 247—291 — Hautefauille, I. str. 344—405 — Takahashi, str. 418—484 — Garner, II. §§ 561 až 564 — Trainé, *Das Gastrecht im Seekrieg* (1912), §§ 14—20 — Einicke, *Rechte und Pflichten der neutralen Mächte im Seekrieg* (1912), str. 153—325 — Pepy, *Les Problémes soulevés par*

[1] Viz Heilborn, *Rechte*, str. 61 až 65, kde se jedná o otázce, zda neutrál může uplatňovati retenční právo na válečném materiálu dopraveném na jeho území za vydání učiněna k vydržování přechovávaných oddílů vojenských patřících vlastníku válečného materiálu.

[2] Viz podrobnosti u Garnera, I. §§ 301—303.

[3] Viz doleji § 348 a.

l'Asile maritime en Temps de Guerre (1913) a v *R. G.* XX. (1913), str. 574—599 — Wehberg, § 11 — Bajer v *R. J.*, 2. ser., II. (1900) str. 242—247 — Lapradelle v *R. G.*, XI. (1904), str. 531—564.

Asyl pro síly námořní na rozdíl od asylu pro síly pozemní.

§ 342. Zatím co podmínkou pro poskytnutí asylu neutrálem vojenským silám pozemním a jich členům jest, aby byli odzbrojeni a internováni a tím jim zabráněna účast na dalších vojenských operacích, může neutrál poskytnouti dočasně asyl válečným lodím válčících[1], aniž jest povinen je odzbrojiti a internovati[2]. Tomu je tak, ať již vyhledává válečná loď válčícího neutrální asyl, jsouc do neutrálních vod zahnána nepřítelem[3], či z příčin jiných. Důvodem pro to jest, že se moře pokládá za mezinárodní dopravní cestu, že přístavy všech národů slouží více méně zájmům mezinárodní dopravy námořské a že okolnosti plavby námořní vyžadují jisté pohostinnosti v přístavech pro lodi všech národů. Proto vyvinuly se normy mezinárodního práva týkající se asylu pro válečné lodi válčících v neutrálních přístavech poněkud odlišně od norem o asylu pro vojska pozemní. Nicméně norma, že na základě své povinnosti k nestrannosti nesmí neutrál připustiti, aby válčící zneužil jeho území jako základny k válečným operacím, zůstává v platnosti i co do asylu, poskytovaného jeho lodím válečným.

Neutrál má volnost poskytnouti či odmítnouti asyl námořním silám válečným.

§ 343. Neutrál, třebaže může poskytnouti ve svých přístavech asyl válečným lodím válčících, není nikterak k tomu povinen. Může zakázati všem válečným lodím válčících vstup do svých přístavů, ať už jsou tyto lodi pronásledovány nepřítelem, či se dožadují vstupu z příčin jiných. Nicméně zavazuje jej jeho povinnost k nestrannosti, aby neodepřel jedné straně to, co poskytne straně druhé; nesmí tedy dovoliti vstup do svých přístavů válečným lodím jedné strany a nepřipustiti válečné lodi strany druhé. (Článek 9 Kon-

[1] Co je tu řečeno o neutrálním asylu válečným lodím belligerentů platí též o takových jejich lodích, jež byly na válečné přeměněny; viz shora § 333.

[2] Viz však doleji § 347 o zneužití asylu, čemuž nutno zabrániti.

[3] To však není všeobecně připouštěno; viz na př. Kleen, II. str. 29—31. Tento bod nebyl Konvencí XIII. rozřešen.

vence XIII.) Neutrálové pravidelně povolují vstup válečným lodím obou stran, vylučujíce je při tom často z určitých přístavů. Tak na př. Rakousko zakázalo za krymské války všem válečným lodím válčících vstup do přístavu kotorského.

Dále uzavřela Velká Britanie za americké občanské války všem válečným lodím válčících přístavy ostrovů Bahamských, vyjímajíc případy bouřlivého počasí.

Ať je tomu jakkoliv, ježto neutrál musí znemožniti válčícím, aby nezneužili jeho území jako základny vojenských operací, nesmí, jak již bylo vysvětleno[1], dovoliti současný pobyt v jednom ze svých přístavů neomezenému počtu válečných lodí jedné válečné strany.

Asyl válečným lodím v tísni.

§ 344. Z pravidla, že neutrál není povinen povoliti vstup do svých přístavů válečným lodím válčících, není přesně po právu výjimek. Existuje však mezinárodní obyčej, že nemá býti nikdy odepřen vstup do nejbližšího přístavu těm válečným lodím válčících, jež jsou v tísni. Podle tohoto obyčeje byly vždy lodi v tísni se nacházející vpouštěny dokonce i do těch přístavů, jež byly jinak pro ně zavřeny. Ba jsou dokonce známy i případy, že válečné lodi v tísni žádaly o vstup a dostalo se jim asylu i od nepřítele v nepřátelských přístavech[2].

Asyl pro ponorky.

§ 344a. Za světové války se vynořila otázka, zda se mají ponorky, tvořící část válečných sil válčících, posuzovati stejně jako jiné lodi válečné a zda se jim má v důsledku toho poskytovati asyl v neutrálních přístavech. V srpnu 1916 navrhli Spojenci neutrálním mocnostem, aby nebylo poskytováno asylu žádným podmořským lodím jakéhokoliv typu. Dovozovali[3], že v takových případech použití zásad mezinárodního práva je dotčeno novými zvláštními okolnostmi:

(1) Ponorky mohou plouti ponořeny a tak se vyhnouti kontrole a pozorování;

[1] Viz shora § 333 (7).
[2] Viz shora § 189.
[3] *Parl. Papers*, Misc. C. 33 (1916), Cd. 8349. Viz Reeves v *A. J.*, XI. (1917), str. 147 a Hall, § 231a.

(2) je nemožno zjistiti jich totožnost a určiti jich národní ráz, určiti, zda jsou neutrály či patří straně válčící, zda jsou kombatanty či nekombatanty, jakož i odstraniti jich schopnost působiti škodu, jež leží v jich podstatě;

(3) každé místo, na němž se dostane ponorce, vzdálené od své základny, příležitosti k odpočinku a doplnění zásob, znamená takové zvětšení jejích sil, že se takové místo skutečně výhodami, jež poskytuje, stává základnou námořních operací.

O tomto návrhu však nedošlo ke shodě, ježto mocnosti různě se chovaly. Tak na příklad, zatím co Spojené státy americké jej odmítaly a vpustily německou válečnou ponorku U 53 do amerického přístavu Newportu[1], zakázalo Norvézsko dekretem z 13. října 1916[2] všem válečným ponorkám stran válčících vstup do norvézských územních vod, vyjímaje případy *vis major*. Podobné stanovisko zaujalo Švédsko dekretem z 19. července 1916[1] a Holandsko svým prohlášením neutrality ze 4. srpna 1914[3]. Španělsko zakázalo dekretem z 29. června 1917 vstup do španělských vod a přístavů, ať z jakékoliv příčiny, všem ponorkám válčících stran.

Exteritorialita válečných lodí v době asylu.

§ 345. Exteritorialita, jíž dle obecně uznané normy mezinárodního práva požívají[4] válečné lodi v cizích přístavech, trvá i v době jich pobytu v neutrálních přístavech za války. Proto na příklad nenabývají svobody vjezdem do neutrálního přístavu[5] váleční zajatci na palubě tak dlouho, dokud se nedostanou na pevnou zemi. Na druhé straně mají se válečné lodi válčících stran podříditi všem předpisům vydaným neutrálem za tím účelem, aby bylo zabráněno zneužití jich přístavů jakožto základny k válečným operacím — na příklad předpisu neopouštěti přístavu současně s lodí druhé válečné strany. A nepodřídí-li se dobrovolně, mohou býti k tomu přinuceny i násilím, neboť neutrál je povinen

[1] Garner, II. § 564 ohledně lodi *Deutschland*, viz Garner, II. § 565.

[2] *Journal de Droit international*, Clunet, XLIV. (1917), str. 322.

[3] *R. G.*, XXIV. (1917), Documents, str. 110—114, 186.

[4] Viz shora sv. I. § 450.

[5] Viz shora § 337.

všemi prostředky, jež má po ruce, zabrániti zneužití poskytnutého asylu.

Zvláštní předpisy obsahuje článek 24 Konvence XIII. pro případ, kdy válečná loď válčícího odepře opustiti neutrální přístav: „Jestliže nehledíc k notifikaci neutrální mocnosti válečná loď strany válčící neopustí přístavu, v němž nemá práva pobývati, může neutrální mocnost použíti všech prostředků, jež uzná za vhodné, aby učinila tuto loď neschopnou k plavbě po dobu války a velící důstojník oné lodi musí výkon těchto opatření usnadniti. Je-li neutrální mocností loď válčícího zadržena, jsou rovněž zadrženi důstojníci a posádka. Důstojníci a posádka takto zadržená může býti ponechána na dotyčné lodi, po případě na lodi jiné, nebo na zemi a může býti podrobena omezovacím opatřením, jež se jeví býti potřebnými. Na dotyčné lodi však nutno ponechati za účelem dohledu potřebný počet mužů. Důstojníci mohou býti ponecháni na svobodě na čestné slovo, že neopustí neutrálního území bez dovolení."

Jestliže důstojník, jenž byl na čestné slovo ponechán na svobodě, uprchne z neutrální země, je jeho vláda povinna přiměti jej k návratu a neutrální vláda může jej disciplinárně potrestati pro porušení čestného slova[1].

Je-li loď internována a k tomu účelu odzbrojena, ztrácí ráz lodi válečné. Nepožívá již privilegia[2] exteritoriality, jež válečným lodím v cizích vodách přísluší, a váleční zajatci nabývají svobody, ač musí býti dotyčným neutrálem zadrženi[3].

Úlevy válečným lodím v asylu.

§ 346. Válečná loď válčícího, jíž bylo v neutrálním přístavě poskytnuto dočasně pohostinství, nejen že není odzbrojena a zadržována; jak již bylo řečeno, možno jí dokonce poskytnouti určité služby, jako drobné opravy[4],

[1] Viz pozoruhodný případ uniknutí členů posádky německých křižníků internovaných na čestné slovo ve Spojených státech, o němž se zmiňuje Scott v *A. J.*, X. (1916), str. 877—882 a Garner, II. § 563.

[2] Viz Scott v *A. J.*, X. (1916), str. 355—357.

[3] Viz doleji § 348 a (6).

[4] Viz shora § 333 (5).

dodání omezeného množství zásob a uhlí[1], a za určitých okolností i dovolení najmouti velmi ovšem malý počet námořníků[2].

§ 347. Válečným lodím válčících, jež požívají dočasného asylu v neutrálních přístavech, bylo by ovšem snadno ho zneužíti, kdyby neutrálové nebyli povinni takovému zneužití zabrániti. Zneužití asylu musí býti zabráněno.

(1) Asylu mohou zneužíti za prvé tím způsobem, že si zjistí, jsou-li v tomtéž neutrálním přístavu nepřátelské lodi, a jakého druhu jsou, vyplují současně s nimi z přístavu a napadnou je ihned, jakmile dosáhnou širého moře. Aby se tomu zabránilo, zařizovaly neutrální státy v XVIII. století věci tak, že setkaly-li se válečné nebo soukromé kořistní lodi válčící strany v neutrálním přístavě s loďmi nepřátelskými, nebylo jim dovoleno odplouti společně, nýbrž byl ponechán interval nejméně čtyřiadvaceti hodin mezi odplutím lodí jedné a druhé strany. — V XIX. století toto t. zv. „pravidlo dvacetičtyř hodin“ bylo uvedeno v platnost většinou států a Druhou haagskou konferencí, jak již o tom byla zmínka[3], výslovně uzákoněno.

(2) Za druhé může dojíti k zneužití asylu přezimováním v přístavě za tím účelem, aby bylo vyčkáno ostatních lodí téže flotily nebo podobným úmyslným zdržením. Není pochyby, že neutrálové musí takovémuto zneužití zabrániti, nařídíce dotyčným válečným lodím válčících, aby opustily neutrální přístavy[4].

(3) Za třetí může dojíti k zneužití asylu opravováním k plavbě neschopné válečné lodi válčícího. Ačkoliv, jak bylo již vysvětleno[5], jsou drobné opravy dovoleny, dopustil by se porušení své povinnosti k nestrannosti neutrál, který by dovolil opravy, jež by válečné lodi strany válčící vrátily schopnost plavby.

(4) Konečně může dojíti k zneužití asylu setrváním v neutrálním přístavu po nepřípustnou dobu za účelem vyhnutí

[1] Viz shora § 333 (4).
[2] Viz shora § 333 (3).
[3] Viz shora § 333 (2).
[4] Viz shora § 333 (6).
[5] Viz shora § 333 (5).

se útoku a zajetí druhou stranou válečnou[1]. Ježto nyní není již právo pronásledování do neutrálních vod, jež bylo hájeno Bynkershoekem[2], uznáváno, bylo by zneužitím pohostinství, kdyby byl prchající lodi dovolen delší pobyt v neutrálních vodách a neutrál, jenž by to dovolil, porušil by, podporuje tím jednu stranu válečnou na úkor druhé[3], svou povinnost k nestrannosti. Proto, když r. 1904 po bitvě u Port Arthuru ruská bitevní loď *Cesarevič*, křižník *Novik* a několik torpedoborců unikly a utekly se do německého přístavu Tsing-Tau, musil *Novik*, jenž byl nepoškozen, po několika hodinách přístav opustiti[4], kdežto ostatní lodi, jež byly příliš poškozeny, než aby mohly opustiti přístav, byly odzbrojeny a spolu s posádkou zadrženy až do konce války. Rovněž tak, když koncem května 1905, po bitvě u Tsu Shima unikly tři poškozené válečné lodi ruské, *Aurora*, *Oleg* a *Zemčug* do přístavu Manila, nařídila vláda Spojených států, aby byly odzbrojeny a zadrženy i s posádkou až do konce války.

Neutrální válečné lodi jakožto asyl.

§ 348. Za války může se přihoditi, že neutrální válčící lodi zachrání od utonutí vojíny a námořníky válečné lodi válčícího nepřítelem ponořené, po případě že je z jiného

[1] Viz shora § 333 (8).

[2] *Quaestions Juris publici*, I. kap. 8 Viz též shora §§ 288, 320.

[3] Toto bylo obecně uznáno teprve za války rusko-japonské r. 1904; avšak článek 24 Konvence XIII. odstraňuje každou pochybnost. Až do oné války bylo sporno, zdali je neutrál povinen buď propustiti či odzbrojiti a zadržeti válečnou loď, jež se utekla před útokem a zajetím do jeho přístavu. Viz Hall, § 231, a Perels, § 39, str. 213, na rozdíl od Fiore, III. č. 1579. Réglement sur le Régime légal des navires et de leurs Équipages dans les ports étrangers, přijatý ústavem pro mezinárodní právo ve schůzi v Haagu — viz *Annuaire*, XVII. (1898), str. 273 —, zodpověděl (čl. 42) tuto otázku kladně.

[4] Tento příklad ukazuje rozdíl mezi povinnostmi neutrálů co do asylu pro vojsko pozemní a síly námořní. Kdežto pozemní vojsko, překročivší neutrální hranice, musí býti buď ihned zahnáno nebo internováno, možno válečným lodím poskytnouti na určitou, omezenou dobu pobyt v neutrálních přístavech a pak nerušený odchod; viz shora § 342. Dodání malého množství uhlí *Noriku* v Tsing-Tau bylo spisovateli v novinách kritisováno, avšak neprávem. Viz shora § 333 (4).

důvodu vezmou na palubu. Ježto se tím neutrální válečná loď stává pro takto zachráněné členy ozbrojené moci válčících asylem, vzniká otázka, zda musí býti vydáni nepříteli, či po dobu války internováni, po případě dopraveni do své vlasti. Před Druhou haagskou konferencí byly zaznamenány dva případy, jež tuto věc osvětlují:

(1) Na počátku čínsko-japonské války, 25. července 1894, po potopení britské lodi *Kow-shing* sloužící k transportu čínského vojska[1] japonským křižníkem *Naniwa*, bylo francouzským dělovým člunem *Lion* zachráněno a dopraveno do korejského přístavu Čemulpo 45 čínských vojínů, již se udrželi na stožáru potopené lodi. Několik set se jich zachránilo na ostrovy blízké místu nehody a 120 jich bylo vzato na palubn německé válečné lodi *Iltis* a dopraveno zpět do čínského přístavu *Tientsin*[2].

(2) Na počátku rusko-japonské války, 9. února 1904, přijaly ruské křižníky *Varjag* a *Korejec* výzvu[3] japonské flotily, svedly bitvu u Čemulpa a vrátily se s velkým počtem raněných do přístavu; britský křižník *Talbot*, francouzský *Pascal* a italský *Elba* vzaly na palubu velký počet členů posádky zničených ruských křižníků. Japonci žádali, aby tyto neutrální válečné lodi vydaly zachráněné muže jakožto válečné zajatce, neutrální velitelé však odepřeli a konečně bylo ujednáno, že zachránění mají býti vydání Rusku pod podmínkou, že se do konce války nezúčastni nepřátelských činů[4].

Článek 13 Konvence X. Druhé haagské konference upravil otázku těmito případy vzniklou takto: „Jsou-li na palubu neutrální válečné lodi vzati ranění, nemocní nebo trosečníci, musí býti učiněno dle možnosti opatření, aby se již nemohli zúčastniti válečných operací.“

[1] Viz svrchu § 89 n.

[2] Viz Takahashi, *Cases of on international Law during the Chino-Japanese War* (1899), str. 36, 51.

[3] Viz svrchu § 320 (1).

[4] Viz Lawrence, *War*, str. 63 až 75, a Takahashi, str. 462—466.

Novými případy, nastavšími za války světové, vznikly opět pochybnosti stran správného výkladu tohoto článku.

(1) Článek tento mluví pouze o neutrálních *válečných lodích* a nezmiňuje se o případech, kdy ranění, nemocní nebo ztroskotaní vojíni nebo námořníci jsou zachráněni jinou neutrální lodí veřejnou — na př. lodí majákovou, celním kutterem a pod. Není pochyby, že tohoto článku nutno užíti analogicky, ačkoliv je známo ze světové války, že Holandsko neinternovalo, nýbrž propustilo několik německých letců, kteří byli zachráněni holandskou veřejnou lodí majákovou.

(2) V případě lodi „*Runhild*“ vznikla otázka, zda nutno použíti článek 13 tehdy, když neutrální válečná loď zachrání raněné, nemocné nebo ztroskotané vojíny nebo námořníky nikoli na širém moři, nýbrž v pobřežním pásmu dotyčného neutrála. *Runhild* byla švédská loď, zajatá v listopadu 1916 německou ponorkou. Když byla dopravována posádkou kořistní lodi do německého přístavu, narazila na minu a potopila se. Všichni lidé na palubě vstoupili do záchranných člunů a veslovali směrem k švédskému pobřeží; dosáhnuvše švédského pobřežního pásma, byli vzati na palubu švédské torpedovky a vysazeni na švédský břeh. Kořistní posádka byla ve Švédsku nejprve podle článku 13 internována; avšak na protest Německa v červenci 1917 propuštěna, ježto švédská vláda byla názoru — myslím nesprávného —, že tento článek se týká pouze zachráněných na širém moři.

Neutrální území a vojíni i námořníci ze ztroskotaných lodí.

§ 348a. Jako se za války pozemní mohou dostati členové válečných sil strany válčící na neutrální území, tak mohou i za války námořní trosečníci nebo ranění či nemocní vojíni a námořníci válčících býti dopraveni na neutrální území, po případě dostati se tam vlastní silou. Mohou nastati tyto důležitější případy:

(1) Válečná loď strany válčící může zajmouti trosečníky, raněné či nemocné vojíny či námořníky nepřátelské a poslati je místo do některého ze svých přístavů do přístavu neutrálního. Dotyčný neutrál je *nemusí* přijmouti; *může* však jim poskytnouti asylu. Učiní-li tak, je podle článku 15 Konvence X. povinen — není-li mezi ním a oběma válčícími

opačné dohody — je střežiti a tak jim zabrániti, aby se již nezúčastnili války[1]; výlohy za internování platí ona strana válečná, jejímiž příslušníky jsou.

(2) Neutrální obchodní lodi[2] mohou zachrániti trosečníky, raněné nebo nemocné vojíny či námořníky buď z vlastního rozhodnutí, nebo je vzíti na palubu na žádost válečné lodi strany válčící. Podle článku 12 Konvence X. může kterákoliv válečná loď strany válčící kdykoli požádati o vydání těchto mužů. Nebyla-li však taková žádost učiněna a byli-li oni muži dopraveni do neutrálního přístavu, plyne nepřímo z článku 13 (jenž nařizuje zadržení mužů přijatých neutrální *lodí válečnou*), že muži dopravení na neutrální území neutrální *lodí obchodní* nemusí býti zadrženi.

(3) Vojínům či námořníkům ztroskotané lodi může se podařiti, že dosáhnou neutrálního pobřeží vlastní silou, plováním, zachycením se trosek, po případě pomocí některého z vlastních záchranných člunů. Konvence X. ani Konvence XIII. nezmiňuje se o těchto případech. Nicméně skutečnost, že ztroskotaní vojíni či námořníci, zachránění neutrální lodí obchodní a vyloděni v neutrálním přístavu, nesmějí býti zadrženi, je podkladem názoru, že nesmí býti ani tehdy zadrženi, když se jim podaří dosáhnouti neutrálního pobřeží vlastní silou. Neboť proč by se s nimi mělo nakládati hůře než s těmi, kteří byli zachráněni a vyloděni neutrální lodí obchodní?

Praxe za světové války nebyla jednotná. Norvézsko na př. zadrželo muže, kteří přežili potopení britské lodi *India* a *Lord Alverstone* a jimž se podařilo dosáhnouti norvézského pobřeží; Španělsko zadrželo na živu zůstavší kombatanty britské dopravní lodi *Woodfield*, kteří dosáhli pobřeží marockého ve vlastním záchranném člunu. Na druhé straně Španělsko zase nezadrželo kořistnou posádku německou, jež připlula k španělskému břehu v záchranném člunu jí ukořistěné lodi *Thyra*; a Řecko, tehdy ještě neutrální, nezadrželo osob zůstavších na živu po potopení britské dopravní lodi *Ramazan*.

[1] Viz shora § 205. [2] Viz shora § 208 (2).

(4) Může se přihoditi, že lodi válčící strany jsou neprávem napadeny a potopeny druhou válečnou stranou v neutrálních pobřežních vodách a vojáci či námořníci jejich dosáhnou neutrálního pobřeží. O tom se nezmiňuje ani X. ani XIII. Konvence. Ježto tito muži, i kdyby byly lodi právem napadeny a ponořeny na širém moři, nemusí býti zadrženi, byli-li dopraveni do neutrálního přístavu neutrální lodí obchodní či dosáhli ho vlastními silami, nemusí zajisté býti zadrženi ani tehdy, když byly jich lodi neprávem v neutrálních vodách napadeny a potopeny. Skutečně pak v případech těchto, i když jsou zachráněni neutrální válečnou lodí a vyloděni na neutrální břeh, nemusí býti zadrženi. Důvodem pro to je, že napadená loď se svou posádkou, jsouc po právu v neutrálním území, byla potopena způsobem protiprávným, takže ti, kteří zkázu přežili, nebyli, byvše vzati na palubu válečnou lodí, zachráněni před oprávněným zajetím.

Jich zajetí nepřítelem bylo by právě tak protiprávné, jako bylo potopení jich lodi; proto se na tento případ článek 13 Konvence X. nevztahuje[1].

Přes to Dánsko jednalo za světové války odlišně. V srpnu 1915 najela britská ponorka na mělčinu v dánských pobřežních vodách a bylo jí oznámeno, že musí býti uvolněna do čtyřiadvaceti hodin, jinak že bude zabavena. Před uplynutím této doby však byla napadena a ponořena německým torpedoborcem. Ti, kdož zkázu přežili, byli zachráněni dánskou válečnou lodí a vyloděni v Dánsku; dánská vláda pak rozhodla, že musí býti zadrženi. Dále v září 1917 pronásledovala britská válečná loď německou ozbrojenou loď rybářskou, střílela po ní i když už veplula do dánských pobřežních vod a potopila ji; když trosečníci dospěli k dánskému břehu, rozhodla opět vláda dánská, že musí býti zadrženi a internováni[2].

(5) Ozbrojené hlídky umístěné válčící stranou na neu-

[1] Viz shora § 348.

[2] Případ *Dresden* — viz doleji § 361 —, kde zkázu přeživší mužstvo bylo zadrženo chilskou vládou je jiný, neboť rozkaz, aby byla odzbrojena a její posádka internována, byl vydán dříve, než útok Angličanů nastal.

trální obchodní lodi mohou se dostati do neutrálního přístavu. Za světové války Spojenci obecně hověli praksi posílati neutrální lodi obchodní zastavené jich křižníky do přístavu válčících k prohlídce[1]. Tyto lodi nebyly zajaty, nýbrž měly pouze rozkaz plouti do určitého přístavu válečné strany; často byla na palubě umístěna ozbrojená hlídka k zajištění, že rozkazu bude uposlechnuto. Kdyby tedy některá z takových lodí byla na cestě do přístavu strany válčící přinucena nečasem uchýliti se do neutrálního přístavu, neměl by neutrál zajisté povinnosti posádku zadržeti, neboť případ tento je analogický s případem, kdy ukořistěná loď upadnuvší v tíseň je dopravena do neutrálního přístavu[2]. Ale dejme tomu, že posádka této lodi, jsouc již jednou v neutrálním přístavu, odepře jej opustiti, nebo, že loď ta dosáhne přístavu svého domovského státu, kde ovšem bude místními úřady osvobozena: musí pak neutrál zadržeti ozbrojenou hlídku, či může jí povoliti volný odchod? Nebo musí neutrál zadržeti hlídku, která, jsouc přemožena posádkou lodi je dopravena do neutrálního přístavu?

Jelikož ve všech těchto a podobných případech je hlídka v postavení, jako by byla nuceně přistala na neutrálním území, nemá, dle mého názoru, neutrál žádné povinnosti ji zadržeti a internovati. Dobrou ukázku podává případ lodi *Andrew Welch.* V r. 1915 za světové války, dokud ještě Spojené státy byly neutrální, byla americká loď *Andrew Welch* zastavena na širém moři britským křižníkem a nařízeno jí plouti do Lerwicku; na palubu byla dána ozbrojená hlídka šesti mužů. Následkem bouřlivého počasí byla nucena uchýliti se do přístavu Christiansand. Tam posádka odepřela plouti dále do Lerwicku. Norvéžská vláda nezadržela ozbrojené hlídky, nýbrž dovolila jí navrátiti se do Anglie.

(6) Váleční zajatci držení na lodi válčícího mohou dostihnouti neutrální půdy. Zde nutno rozeznávati dva druhy případů:

[1] Viz doleji § 421 a.

[2] Viz svrchu § 328 a článek 21 Konvence XIII.

(I) Může se státi, že loď je napadena nepřítelem a potopena nebo zničena a že zajatci zkázu přeživší dosáhnou neutrálního pobřeží buď vlastní silou, nebo jsou zachráněni a tam dopraveni neutrální lodí obchodní. Nebo také mohou zajatci lodi válčícího skočiti do moře, když je loď na moři, a dosáhnouti neutrálního břehu.

Případy ty jsou analogické s případy, kdy zajatci na pevné zemi uniknou na neutrální území. Proto je neutrál nesmí zadržeti, nýbrž musí povoliti jim volný odchod ze země; jen tehdy, když jim povolí pobyt v zemi, může je internovati[1].

(II) Na druhé straně se může státi, že jsou zajatci váleční držáni na palubě lodi strany válčící, jež dlí za legitimním účelem v neutrálním přístavu, avšak promeškavši předepsaný čas k odplutí, je zadržena s důstojníky i posádkou. Jaký je pak osud zajatců, již jsou na palubě? O tom, že nabudou nyní svobody, není pochyby; otázkou však je, může-li jim neutrál povoliti odchod ze země, či je povinen je zadržeti a internovati. Tvrdí se, že nesmí býti zadrženi, neboť případ ten je analogický s případem, kdy jsou na neutrální území dopraveni váleční zajatci nepřítelem, jenž se tam utekl. Této analogie však tu není, neboť ve válce pozemní musí oddíly strany válčící, které vstoupí na neutrální území — nebyly-li zahnány na místě — ihned býti odzbrojeny a internovány, kdežto válečným lodím může býti k určitým účelům a do jisté míry povolen vstup do neutrálních přístavů, a mohou tam obdržeti pohostinství, aniž by byly odzbrojeny nebo zadrženy. Pouze tehdy musí býti zadrženy, neodplují-li v ustanoveném čase. Proto stojí neutrál v případě právě projednávaném tváří v tvář skutečnosti, že má na svém území určitý počet kombatantů obou válečných stran, totiž důstojníky a posádku oné lodi a dřívější zajatce. Ježto obě strany přibyly do neutrálního přístavu oprávněným způsobem, musí neutrál, zadrží-li pak důstojníky a posádku, zadržeti podle spravedlivosti také dřívější válečné zajatce[2].

[1] Viz shora § 337 a článek 13 Konvence V.

[2] Viz shora § 345.

§ 348 b. Válečný materiál za války ztroskotaný, po případě dokonce opuštěná ztroskotaná válečná loď, patřící jednomu z válčících, může býti dopravena na neutrální území. Nutno rozlišovati více případů:

(1) V případě, že ztroskotaný válečný materiál je dopraven na neutrální území oddíly válčící strany, jejímž je majetkem, za tím účelem, aby tak unikl zajetí nepřítelem, není pochyby, že jej musí neutrální stát sekvestrovati a vrátiti válčícímu, jenž je jeho majitelem, teprve po válce

(2) Totéž platí i pro případ, kdy ztroskotaný materiál válečný je na neutrální pobřeží přihnán vlnami, nebo je zachráněn na moři neutrální válečnou lodí.

(3) Rozdílný je však případ, dosud nevyřešený, kdy je ztroskotaný válečný materiál na širém moři vyloven neutrální obchodní lodí a dopraven do neutrálního přístavu. Několik takových případů událo se za světové války[1]. V prosinci 1914 zachránila norvéžská obchodní loď *Orn* část výstroje britských křižníků *Cressy*, *Hogue* a *Aboukir*, potopených ponorkou, a dopravila ji do Hooku v Holandsku. Téhož měsíce dopravila táž loď do Hooku v Holandsku britského důstojníka a mechanika v hydroplanu, kteří byli nuceni přistati v Severním moři. V lednu 1916 přiblížil se jistý člun z majáku Noord-Hinder k opuštěnému britskému hydroplanu, odstranil Lewisovu strojní pušku a jiné součásti a dopravil je na maják, odkud byly poslány na pobřeží; hydroplan, zbavený strojní pušky, byl pak zachráněn na moři britskými úřady. V dubnu 1916 byla lodní výstroj a množství zboží všeho druhu, náležející britskému torpedoborci *Medusa*, opuštěnému posádkou v Severním moři, zachráněno holandskými rybáři a dopraveno do Holandska. Téhož měsíce byl přinucen k přistání v Severním moři hydroplan poručíka Bearea a byl zachráněn i s motorem holandským rybářským člunem, jenž jej dopravil do holandského přístavu.

V září 1917 byl zachráněn holandským rybářským člunem a dopraven do holandského přístavu britský hydroplan řízený poručíkem Hopcroftem a poddůstojníkem Garnerem,

[1] Viz *Parl. Papers*, Misc. č. 4 (1918), Cd. 8985.

kteří musili přistati v Severním moři. Ve všech těchto případech byli zachránění důstojníci propuštěni, ale ztroskotaný materiál byl zadržen v Holandsku. Britská vláda žádala i za vydání materiálu, správně dovozujíc, že není žádné normy mezinárodního práva, která by zavazovala vládu neutrální, aby jej zadržela, a že případ, kdy ztroskotaný materiál je dopraven neutrální obchodní lodí do neutrálního přístavu, je ve své podstatě obdobný případu, kdy jsou do neutrálního přístavu podobným způsobem dopraveni zachránění vojíni a námořníci válečné strany. Holandská vláda však odepřela souhlas, tvrdíc, že povinnost neutrality ji nedovoluje vydati válečný materiál, třebaže může na základě speciálního ustanovení propustiti důstojníky.

Ať jsou okolnosti případu jakékoliv, důvody, jimiž holandská vláda své stanovisko hájila, se naprosto na ně nehodily. Dovolávala se čl. 6 Konvence XIII. Druhé haagské konference, jenž zakazuje jakékoliv přímé nebo nepřímé poskytování válečných lodí, střeliva nebo jakéhokoliv válečného materiálu neutrální mocností státu válku vedoucímu, avšak tento článek se nikterak tohoto případu netýká. Dovozovala dále, že propouštěním vojínů a námořníků stran válčících, kteří byli zachráněni neutrální obchodní lodí, je výjimkou z obecného pravidla, uzákoněnou zvláštním ustanovením.

Avšak žádné takové zvláštní ustanovení neexistuje, neboť propouštění neutrální obchodní lodí zachráněných vojínů a námořníků válčící strany je pouhou interpretací čl. 13 Konvence X., jak již bylo ukázáno[1].

VI.

DODÁVKY A PŮJČKY VÁLČÍCÍM STÁTŮM.

Vattel, III. § 110 — Hall, §§ 216—217 — Westlake, II. §§ 251—253 — Lawrence, § 235 — Phillimore, III. § 151 — Twiss, II. §§ 227 až 228 — Halleck, II. str. 186 — Taylor, §§ 622—625 — Walker, § 67

[1] Viz shora § 348a (2).

— Wharton, III. §§ 390—391 — Moore, VII. §§ 1307—1312 — Bluntschli, §§ 765—768 — Heffter, § 148 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 686—700 — Ullmann, §§ 191—192 — Bonfils, čís. 1471—1474 — Despagnet, čís. 693—694 — Rivier, II. str. 385—411 — Calvo, IV. §§ 2624—2630 — Fiore, III. čís. 1559—1563 — Martens, II. § 134 — Kleen, I. §§ 66—69, 96—97 — Mérignhac, III. a str. 547—575 — Pillet, str. 289—293 — Dupuis, čís. 317—319 — *Land Warfare*, §§ 477—480 — Einicke, *Rechte und Pflichten der neutralen Mächte im Seekrieg* (1912), str. 71—117 — Pyke, *The Law of Contraband of War* (1915), str. 55—88 — Gregory, *The Manufacture and Sale of Munitions of War* (1916) — Westlake, *Papers*, str. 362—392 — Nys v *R. J.*, II. serie, XV. (1913), str. 181—196 — Butte v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1916) str. 112—134 — Morey a Gregory v *A. J.*, X. (1916), str. 467—491, 543—555 — Garner, II. §§ 546—559 a v *Proceedings of the American Society of International Law*, X. (1916), str. 18—32, a v *A. J.*, X. (1916), str. 749 až 797.

§ 349. Povinnost nestrannosti zavazuje neutrály nedodávati válčícím zbraní, střeliva, lodí a vojenských zásob[1] ať za peníze či zdarma. Neutrál, jenž prodá válčícím zbraně a munici na výdělek, i ten, kdo mu je dodá jakožto dar, porušuje svou povinnost nestrannosti. Pokud se týče přímých právních jednání stran takových dodávek mezi válčícími a neutrály, je norma ustálena. Je však rozdílný případ, kde, neutrál nejedná s válčícím přímo a vědomě, je mu však po příp. mělo by mu býti známo, že nepřímo mu dodává. Neutrální státy zaujaly k takovým případům různá stanoviska Tak na př. r. 1825 za války o neodvislost, kterou španělské jihoamerické kolonie vedly proti své mateřské zemi, prodala švédská vláda tři staré válečné lodi, *Försigtigheten, Euridice* a *Camille* dvěma obchodníkům, kteří zase je prodali obchodníkům anglickým, zastupujícím vládu mexických povstalců. Na stížnost Španělska Švédsko smlouvu tu zrušilo[2]. Dodávky se strany neutrálů.

V r. 1863 za americké občanské války vláda britská, prodavši starý dělový člun *Victor* soukromému kupci a

[1] Viz článek 6 Konvence XIII.

[2] Viz Martens, *Causes Célèbres*, V. str. 229—254.

shledavši pak, že agenti konfederovaných států se stali jeho držiteli, vydala nařízení, že po dobu války nesmějí býti prodány žádné další vládní lodi[1]. Na druhé straně vláda Spojených států amerických prodala na základě zákona z r. 1866 o prodeji zbraní, jež se skončením války občanské staly zbytečnými, r. 1871, nehledíc k válce francouzsko-německé, tisíce kusů zbraní a válečného materiálu, jež byly naloděny pro Francii[2]. Stanovisko tehdy Spojenými státy zaujaté se nyní obecně zavrhuje a proti opakování takové prakse se strany neutrálního státu možno se odvolati na článek 6 Konvence XIII. Tento článek zakazuje jakékoliv dodávání válečných lodí, střeliva nebo válečného materiálu jakéhokoliv druhu, ať přímé či nepřímé neutrálním státem straně válčící.

Dodávky se strany poddaných neutrálního státu.

§ 350. Na rozdíl od dodávek neutrálních států válčícím je dodávání takových předmětů neutrálními poddanými po právu, a neutrální stát proto není povinen tomu na základě své povinnosti k nestrannosti zabrániti. Článek 7 Konvence V. a článek 7 Konvence XIII. shodně uzákoňují starou zvykovou normu, že „neutrální mocnost není povinna zabrániti vývozu nebo průvozu, pro jednoho či druhého válčícího, zbraní, munice válečné, nebo vůbec všeho, co může býti k užitku armádě nebo loďstvu“.

Článek 18[3] Konvence V. dokonce uznává, že dodávání potřeb jednomu válčícímu občany státu neutrálního, kteří nežijí na území druhého válčícího nebo na území jím obsazeném, nedodává jim rázu nepřítele. Když v srpnu r. 1870 za války německo-francouzské si Německo stěžovalo u britské vlády, že tato nezakázala svým občanům dodávati zbraně a střelivo vládě francouzské, Velká Britanie správně namítla, že není mezinárodním právem nikterak povinna, aby svým poddaným v tom bránila.

Za světové války opět postavila se vláda Spojených

[1] Viz Lawrence, III. vyd., str. 520.

[2] Viz Wharton, III. § 391, a Moore, VII. § 1309.

[3] Že se Velká Britanie ohradila proti článku 18, bylo řečeno nahoře v § 88, pozn. 2, kde je též vysvětlen smysl tohoto ohrazení.

států na totéž stanovisko, když si Německo a Rakousko-Uhersko stěžovalo, že američtí výrobci a obchodníci dodávají Spojencům zbraně a střelivo [1].

Ovšem, že neutrální stát, jenž se chce vyhnouti každému sporu a třenicím, může svým vnitrostátním právem nařídit svým občanům, aby se takových dodávek zdrželi, jako učinilo na př. Švýcarsko a Belgie za války francouzsko-německé. Ale takové rozhodnutí je diktováno politickou opatrností a nikoliv předepsáno mezinárodním právem.

Snaha činiti rozdíl mezi dodávkami v jednotlivých případech, nebo v malém rozsahu, a dodávkami ve velkém rozsahu a pokládati pouze prvý způsob za zákonný [2], nedošla uznání ani v teorii ani v praksi. Podle dnešního stavu mezinárodního práva může válčící užívati, aby se chránil proti dopravování kontrabandu nepříteli po moři občany neutrálními, práva kontroly, prohlídky, pátrání a zabavení. Avšak, pokud se týče jich domácího státu, mohou takoví neutrální občané, riskujíce, že jim jich majetek bude po cestě zabaven, dodávati kterémukoliv válčícímu libovolné množství zbraní, střeliva, uhlí, zásob i dokonce ozbrojených lodí [3], předpokládajíc po každé, že jednají s válčícím způsobem v obchodování obvyklým.

Případ je poněkud jiný, nejde-li o obyčejný obchod s vládou válčícího státu a dodávají-li neutrální občané přímo armádě a loďstvu válčícího či jich částem. Křižuje-li na př. loďstvo válčícího nedaleko pobřežního pásma neutrálova, musí tento zabrániti, aby lodi patřící jeho občanům nedodávaly onomu loďstvu uhlí, zbraně, střelivo a zásoby; neboť jinak by se to rovnalo dovolení válčící straně, aby používala neutrálních pomocných prostředků k námořním operacím [4]. Nemusí však zabraňovati lodím svých

[1] Viz *A. J.*, IX. (1915), str. 687 až 694, 927—934 a znamenitý článek Garnerův v *A. J.*, X. (1916), str. 749—797; viz též Garner, II. §§ 546—558.

[2] Viz Bluntschli, § 766.

[3] Viz svrchu § 334 a doleji § 397.

[4] Viz shora § 333 (4); a Notu Rakouska-Uherska Spojeným státům z 29. června 1915, v době světové války a americkou odpověď z 12. srpna 1915, citovanou u Garnera, II. § 549 n.

občanů dopravovati zbraně, uhlí, střelivo a zásoby do přístavů válčících stran, třebaže dodávky ty jsou určeny pro loďstvo a armádu dotyčné válčící strany. Rovněž nemusí zabraňovati obchodním lodím válčících vstup do svých přístavů a dopravování zbraní a pod., koupených od jeho občanů do jich přístavů domácích. Nemusí také zabraňovati lodím svých občanů, aby jely za loďstvem strany válčící a dodávaly mu *en route*[1] uhlí, střelivo, zásoby a pod. předpokládajíc ovšem, že se tak neděje v neutrálním pobřežním pásmu.

Není tedy pochyby, že za dnešního stavu právního není neutrál povinen zabraňovati svým občanům v dodávání zbraní a střeliva válčícím. Není však také pochyby, že takové dodávky mohou způsobiti prodloužení války, jež by se jinak snad skončila dříve.

Bude to však trvati ještě dlouho, dojde-li vůbec k tomu, než bude neutrálům uloženo jako povinnost, aby zabraňovali, pokud to je v jich moci, takovým dodávkám a trestali své občany, kteří to provádějí. Ježto z takových dodávek plynou obrovské zisky, nejsou členové rodiny národů nakloněni k tomu, aby zákazem ochromovali obchod svých občanů. Dále chtějí i válčící státy míti možnost doplniti svou zásobu zbraní a střeliva, ztenčenou během války. Nadto by změna současného práva znamenala nevýhodu pro nevinnou válčící stranu, jež útoku neočekávala a nebyla proto na válku připravena, zatím co její protivník, jenž útok zamýšlel, učinil dokonalé přípravy.

Ať je tomu jakkoliv, otázka tato souvisí s úrovní veřejné morálky[2]. Stoupne-li tato úroveň a stane-li se světovým přesvědčením, že dodávání zbraní a střeliva neutrálními občany je s to, aby prodloužilo válku, dojde k vydání zákona, kterým budou neutrálové zavázáni mu brániti.

[1] Viz shora § 311, pozn. 4.

[2] Viz shora sv. I. § 51 (7); viz též Westlake, *Papers*, str. 362 až 392 a Gregory, *The Manufacture and Sale of Munitions of War* (1916), kde je velmi dobře hájen současný právní stav. O opačném stanovisku viz Butte v *Proceedings of the American Society of International Law*, V. (1916), str. 112 až 134.

§ 351. Na základě své povinnosti k nestrannosti nesmí povoliti neutrální stát žádné z válčících stran půjčku. Vattelem činěný rozdíl[1] mezi zúročitelnými půjčkami a půjčkami bezúročnými a jeho tvrzení, že zúročitelné půjčky neutrály poskytnuté jsou oprávněny, jelikož prý jsou poskytovány čistě za účelem výdělečným, nenašel mezi ostatními spisovateli souhlasu. Ani já nevím o žádném případě, že by v XIX. století neutrální stát poskytl zúročitelnou půjčku. Co platí o půjčce, platí tím spíše o peněžních podporách, poskytnutých neutrálním státem straně válčící. Poskytováním podpor stává se neutrální stát stejně tak spojencem válčící strany, jako kdyby jí dodával vojsko[2]. Půjčky a podpory se strany neutrálů.

§ 352. Dříve bylo v teorii mezinárodního práva nejasno o tom, zda je neutrál svou povinností k nestrannosti vázán, aby zabránil svým *občanům* poskytnouti stranám válčícím podpory a půjčky, které by jim umožnily pokračovati ve válce. Řada spisovatelů tvrdila[3], že je neutrál povinen zakázati takové podpory a půjčky buď vůbec, nebo aspoň že musí zakázati jich veřejné vypisování na neutrálním území. Na druhé straně zastávala řada spisovatelů názor, že, ježto peníze jsou právě tak předmětem obchodu, jako zboží jiné, není neutrál nikterak povinen zakazovati veřejné vypisování půjček válčícím svými občany na svém území. V rozporu s teorií mezinárodního práva není v praksi pochybností o tom, že neutrál nemusí vypisování půjček pro válčící strany na svém území zakazovati. Tak v r. 1854 za války krymské Francie marně protestovala proti ruské půjčce v Amsterodamě, Berlíně a Hamburku vypsané. R. 1870 za Půjčky a podpory se strany občanů neutrálních států.

[1] III. § 110.

[2] Viz shora §§ 305, 306, 321.

[3] Viz Phillimore, III. § 151; Bluntschli, § 768; Heffter, § 148; Kleen, I. § 68. Případ *De Wütz v. Hendricks* (1824) 9 Moo. 586, uváděný Phillimorem na podporu jeho tvrzení, že neutrálové musí zakázati svým občanům upisování půjček pro válčící není rozhodným, neboť Lord Chief Justic Best rozhodl, „že odporuje mezinárodnímu právu, aby osoby sídlící v této zemi vstoupily v jednání za účelem výdělečným prostřednictvím půjčky *na podporování občanů cizího státu, kteří stojí ve zbrani proti vládě, která je spojencem naší vlády vlastní.*“

války francouzsko-německé byla vypsána francouzská půjčka v Londýně. R. 1877 za války rusko-turecké nezakázal žádný neutrál svým občanům upisování ruské půjčky. R. 1904 za války rusko-japonské byla vypsána japonská půjčka v Londýně a Berlíně a ruská v Paříži a Berlíně.

Naproti tomu president Spojených států amerických Wilson za světové války svou radou americkým bankéřům[1] nejprve zabránil, třebaže ne zakázal, vypsání půjčky pro některé válčící. Avšak v září 1915 byla vypsána ve Spojených státech bez námitek anglo-francouzská půjčka, jež měla za účel stabilisovati valutu tím, že by umožnila Velké Britanii a Francii placení amerických objednávek americkými penězi a podobné půjčky byly pak tu vypsány i později[2].

Poněkud jinak je tomu, pokud se týče podpor, poskytovaných neutrálními občany válčícím. Neutrál ve skutečnosti není vázán zabrániti jednotlivým občanům poskytování podpor válčícím, jako není vázán zabrániti jim, aby nevstoupili do jeho vojska. Ale dovolil-li by na svém území veřejnou výzvu k upisování takových podpor, porušil by tím zajisté svou povinnou nestrannost; neboť jsou-li půjčky věcí obchodní, podpory jí nejsou. Nicméně nemusí býti zakazovány veřejné výzvy k upisování peněz pro lidumilné účely, jako pro raněné zajatce a pod., i když jsou činěny pouze ku prospěchu jedné z válčících stran.

Toto rozlišování mezi půjčkami a podporami a že veřejné subskripce půjček jsou dovoleny, avšak subskripce podpor zakázány, je zajisté dle dnešního právního stavu správné. Není však pochyby, že okolnost, že válčící mají možnost dostati půjčku od neutrálních občanů, může přispěti k prodloužení války. Rusko-japonská válka byla by se na příklad skončila mnohem dříve, kdyby oběma stranám bylo bývalo znemožněno, vypůjčiti si peníze od neutrálních poddaných.

[1] Garner, II. § 569.

[2] Druhá Haagská konference, uzákonivši v článku 7 Konvence V., že neutrál „není povinen zabrániti vývozu . . . čehokoliv, co může býti k užitku armádě nebo loďstvu“ nepřímo uznala, že není povinen zabrániti upisování půjčky pro válčící na svém území.

Proto to, co bylo řečeno o dodávání zbraní a střeliva, platí i o půjčkách; stoupne-li úroveň veřejné morálky a stane-li se světovým přesvědčením, že půjčkami neutrálních občanů se válka prodlužuje, zrodí se ustanovení, podle něhož budou neutrální vlády povinny takovým půjčkám brániti.

VII.

SLUŽBY VÁLČICÍM STRANÁM.

Westlake, V. str. 253—254 — Despagnet, čís. 696 *bis* — Bonfils, č. 1475[1] — Ullmann, § 192 — Rivier, II. str. 338—391 — Nys, III. str. 671—678 — Calvo, IV. §§ 2640—2641 — Martens, II. § 134 — Perels, § 43 — Kleen, I. §§ 103—108 — Lawrence, *War*, str. 83 až 92, 218—220 — Scholz, *Drahtlose Telegraphie und Neutralität* (1905), *passim*, a *Krieg und Seekabel* (1904), str. 122—133 — *Land Warfare*, §§ 481—484 — Wehberg, § 11 — Kebedgy v *R. I.*, II. serie, VI. (1904), str. 445—451 — Garner, II. § 560.

Lodivodství.

§ 353. Jelikož piloti jsou ve službách pobřežních států, je otázka, zda neutrálové mohou jim dovoliti, aby poskytovali služby válečným lodím válčících a lodím transportním, velmi důležitá. Článek 11[1] Haagské konvence XIII. ustanovuje, že „neutrální mocnost může dovoliti válečným lodím válčících použití služeb autorisovaných pilotů.“ Ježto tedy je vše ponecháno na vůli neutrálů, musí tito uvažovati o okolnostech každého jednotlivého případu zvláště. Nebylo by jistě námitek proti tomu, aby neutrál povolil lodím válčících, jimž je asyl legitimně poskytován, aby směli použíti pilota k vjezdu do jeho přístavů, jakož i jich lodím válečným k průjezdu jeho pobřežním pásmem, ač-li jich průjezd není zakázán. Avšak válčící může právem činiti námitky proti tomu, aby válečná loď protivníkova byla doprovázena na širém moři piloty neutrální mocnosti, leda že by se tak stalo v případu tísně.

Stojí za zmínku, že Velká Britanie za války francouzsko-německé v r. 1870 zakázala svým pilotům doprovázeti německé a francouzské válečné lodi mimo v pobřežním pásmu,

[1] Německo se proti článku 11 ohradilo.

vyjímaje případ tísně a že Dánsko, Norvéžsko a Švédsko, jež předpisují válečným lodím válčících stran užíti místních pilotů při vjezdu a výjezdu z přístavů a pod. — zakazuje svým pilotům doprovázeti válečné lodi válčících mimo tyto oblasti, leda že by byly v tísni[1].

Doprava se strany neutrálů.

§ 354. Je obecně uznáváno, že na základě své povinnosti k nestrannosti neutrál musí zabrániti svým válečným lodím a jiným lodím veřejným, aby neposkytovaly příležitosti k dopravě žádnému z válčících. Proto tyto lodi nesmějí voziti ani vojíny ani námořníky náležející k ozbrojené moci válčících, ani jejich zajatce válečné, střelivo, vojenské či námořní zásoby, ani depeše.

Odpověď na otázky, pokud takovým lodím je zakázáno voziti nepřátelské poddané, kteří nejsou členy vojska, záleží na otázce, zda jich dopravováním poskytují jednomu válčícímu služby, jež škodí druhému. Tak když za jihoafrické války r. 1900 zamýšlela holandská vláda poslati válečnou loď *Gelderland,* aby dopravila presidenta Krugera do Evropy, zjistila předem, že Velká Britanie nemá námitek.

Vynořila se též otázka[2], zda neutrál, jehož vagony jezdí po tratích válčícího, může je tam ponechati, ačkoliv se jich používá k dopravě vojsk, válečného materiálu a pod. Odpověď měla by dle mého názoru býti záporná, neboť není pochyby, že zůstanou-li vagony na tratích válčících, poskytuje dotyčný neutrál nepřímo službu válčícímu. Z toho důvodu článek 19. Konvence V. ustanovuje, že železniční materiál pocházející z neutrálního území nemá býti rekvirován ani užíván stranou válčící, leda v případě krajní nutnosti a v rozsahu, jí podmíněném[3].

Doprava neutrálními obchodními loďmi a vagony neutrálních soukromých majitelů.

§ 355. Jako není neutrál povinen zabraňovati svým obchodním lodím dopravovati kontraband, není též povinen zabraňovati jim v poskytování služeb válčícím tím, že jim po obchodnicku obstarávají dopravu nepřátelských oddílů a pod., jakož i dopravu nepřátelských depeší.

[1] Viz Wehberg, str. 419.

[2] Viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege* (1906), str. 126.

[3] Viz doleji § 365.

Neutrální obchodní lodi, jež takové služby válčícím poskytují, činí tak na vlastní nebezpečí; neboť to jsou stranické služby, za něž může válčící obchodní lodi trestati[1], třebaže neutrální stát, pod jehož vlajkou plují, nenese za to žádné odpovědnosti.

Totéž platí i o vagonech soukromých železničních společností neutrálního státu. Že válčící nesmí používati tohoto vozového materiálu bez souhlasu společnosti, které náležejí, k dopravě vojsk, válečného materiálu a pod., vyjímaje případ krajní nutnosti a v rozsahu jí podmíněném plyne z článku 19 Konvence V. Pakli však taková soukromá železniční společnost dá svůj souhlas a je-li jejího vozového materiálu používáno k válečným účelům, nabývá tento materiál nepřátelského rázu. Článek 19 Konvence V. se naň nevztahuje a druhá válečná strana jej může zabaviti a přivlastniti si, jako by to byl majetek nepřátelského státu[2].

Informace o vojenských a námořních operacích.

§ 356. Informace o vojenských a námořních operacích mohou býti poskytovány a získávány tolika různými způsoby, že nutno rozeznávati několik případů:

(1) Je jasno, že na základě své povinnosti k nestrannosti je neutrál zavázán zabrániti svým válečným lodím poskytování jakýchkoliv informací jedné válečné straně o námořních operacích strany druhé. Neutrál nenese však žádné odpovědnosti za to, dávají-li takové informace soukromé lodi, plující pod jeho vlajkou. Takové lodi však se vydávají v nebezpečí, že budou trestány pro poskytování stranických služeb[3].

(2) Je také zřejmo, že povinnost k nestrannosti zakazuje neutrálovi poskytovati válčícímu informace o válce prostřednictvím diplomatických vyslanců, kurýrů a pod.[4]. Naskytla se však otázka, zda musí neutrál zabrániti dopravování

[1] Viz dole ji §§ 407—413.

[2] Viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Kriege* (1906), str. 128.

[3] Viz doleji §§ 409, 410 a čl. 45 a 46 neratifikované Deklarace londýnské.

[4] Za světové války odevzdal švédský vyslanec v Argentině baron Lowen šifrovanou depeši pro vyslance německého, hraběte Luxburga a porušil tím švédskou neutralitu. Viz *A. J.*, XII. (1918), str. 135—140.

depeší, určených válčícímu, kurýry[1] přes své neutrální území. Myslím, že dlužno odpověděti záporně, alespoň potud, pokud se jedná o kurýry jsoucí ve službách diplomatických zástupců a o agenty, nesoucí depeše z nějakého státu hlavě tohoto státu či jeho diplomatickým zástupcům, dlícím v cizině. Jelikož jsou[2] pro svou osobu a úřední papíry nedotknutelní, nemůže je neutrál vyšetřovati, zda nesou informace, jež jsou k neprospěchu nepřítelovu.

(3) Podle článku 8 Konvence V. „není neutrální mocnost povinna zakazovati či omezovati užívání telegrafních či telefonních kabelů nebo přístrojů pro bezdrátovou telegrafii, jež jsou majetkem jejím nebo společností, po případě jednotlivých soukromníků, děje-li se ve prospěch válčících. Ježto je tedy vše ponecháno na vůli dotyčného neutrála, musí tento uvažovati o okolnostech každého jednotlivého případu a dle toho jednati. Tolik je však jisto, že válčící nemá práva trvati na tom, aby neutrál zakázal či omezil takové používání svých telegrafních linií atd. jeho protivníkovi. Na druhé straně je neutrál svou povinností k nestrannosti vázán zabrániti, aby z jeho území nebyly zasílány takové bezdrátové telegramy, jež by umožňovaly křižníkům válčících, dlícím mimo územní vody neutrální vyčkati a lapiti lodi, jež v těchto vodách jsou, ihned jakmile vyjedou, či jiné depeše bezdrátové, kterými se jeho neutrální území stává základnou námořních nebo vojenských operací pro jednu válečnou stranu[3].

Za světové války zakázaly všecky větší námořní státy neutrální, aby se zbavily povinnosti jim takto uložené, obchodním lodím válčících, jež dlely v jich přístavech, používati jejich bezdrátových telegrafů. Tak na př. Švédsko krátce po vypuknutí války vydalo zákon, zakazující lodím ve švédských přístavech užívati jejich aparátů radiotelegrafic-

[1] Viz Calvo, IV. § 2640.

[2] Viz shora sv. I. §§ 405, 457.

[3] Viz Garner, II. § 560, jenž se zmiňuje o stížnostech britské a francouzské vlády za světové války do posílání depeší německým válečným lodím v Jižním oceáně a Tichém moři radiovými stanicemi v různých státech latinské Ameriky.

kých a v únoru 1916, když německá loď *Mecklenburg* tento zákon přestoupila, zapečetilo radiotelegrafické aparáty na této i na ostatních německých lodích, jsoucích ve švédských přístavech. Za války zase Spojené státy americké daly pod dohled všecky soukromé radiové stanice, před válkou ve Spojených státech zřízené, a zakázaly jim všem posílání šifrovaných depeší[1].

Jiná situace vzniká, když válčící chce zařídit dopravu depeší po podmořském kabelu položeném právě k tomu účelu přes neutrální území, nebo po drátech telegrafních nebo telefonních, za tím účelem po neutrálním území vedených. To by mohlo býti vykládáno jako zneužití neutrálního území a neutrál tomu musí zabrániti. Když r. 1870 za války francouzsko-německé chtěla Francie položiti telegrafní kabel z Dunkerque do severní Francie, jenž měl jíti přes Kanál do Anglie a odtud zpět do Francie, Velká Britanie odmítla dáti souhlas, odvolávajíc se na svou neutralitu. Také r. 1898 za války mezi Spojenými státy americkými a Španělskem, když ony chtěly upevniti v Hong-Kongu kabel, jenž měl býti položen z Manily, odmítla Velká Britanie souhlas k tomu[2].

Jde rovněž o jiný případ, když válčící hodlá zřídit v neutrální zemi, přístavu nebo vodách radiotelegrafickou stanici, nebo jiný přístroj, kterým se může dorozuměti s válčícím vojskem na zemi či na moři, neb užívati některého zařízení takového rázu, jež jím bylo zřízeno před vypuknutím války za čistě vojenskými účely a nebylo již předem otevřeno obecnému veřejnému používání. Podle článku 3 a 5 Konvence V. a článku 5 Konvence XIII. musí tomu neutrál zabrániti. Když r. 1904 za války rusko-japonské při obléhání Port-Arthuru Rusové zřídili radiotelegrafickou stanici v Chifu a dorozumívali se pomocí její s obleženými, bylo to porušením neutrality.

(4) Je jasno, že svou povinností k nestrannosti je neutrál vázán nedovolovati válčícím zřizování zpravodajských kanceláří na svém území. Na druhé straně však není neutrál povinen zakazovati svým poddaným poskytovati informace

[1] Viz Garner, II. § 560.

[2] Viz Lawrence, *War*, str. 219.

válčícím ať už písemně, telegraficky, telefonicky či radiotelegraficky. Neutrál zejména není povinen zakázati svým občanům poskytovati informace válčícím pomocí radiotelegrafických stanic, zřízených na neutrálních obchodních lodích. Takoví jednotlivci ovšem se vydávají v nebezpečí, že budou potrestáni, jednají-li tajně, nebo pod klamnou záminkou jako vyzvědači[1], a loď že bude zajata a zabavena pro poskytování stranických služeb.

Na druhé straně není možno nakládati jako s vyzvědači s dopisovateli novinářskými, již použijí radiotelegrafické stanice neutrální obchodní lodi k zaslání zpráv svému listu[2] — ačkoliv za rusko-japonské války Rusko hrozilo, že tak učiní — a rovněž tyto lodi nemohou býti zabaveny, ačkoliv válčící nemusí jim dovoliti pobyt tam, kde se bojuje. Tak za rusko-japonské války Japonci vypověděli loď *Haimun*, opatřenou radiotelegrafickou stanicí ve službě *The Times* — ačkoliv po dobu prvních pěti neděl války ničeho nenamítali. Ovšem že někdo může býti současně neutrálním novinářským korespondentem i špionem a může pak býti pro špionáž trestán.

VIII.

PORUŠENÍ NEUTRALITY.

Hall, §§ 227—229 — Lawrence, §§ 233, 238, 239 — Phillimore, III. §§ 151 a—151 b — Taylor, §§ 630, 642 — Wharton, III. §§ 402, 402 a — Wheaton, §§ 429—433 — Moore, VII. §§ 1319—1328, 1334 až 1335 — Bluntschli, §§ 778—782 — Heffter, § 146 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 667—676, 700—709 — Ullmann, § 191 — Bonfils, č. 1476 — Despagnet, č. 697 — Pradier-Fodéré, VIII. č. 3235 — Rivier, II. str. 394—395 — Calvo, IV. §§ 2654—2666 — Fiore, III. č. 1567—1570 — Martens, II. § 138 — Kleen, I. § 25 — Dupuis

---

[1] Viz shora § 159.

[2] Viz Lawrence, *War*, str. 85 až 92. O postavení novinářských korespondentů ve válce námořní, jaké bylo před válkou světovou, viz Higgins, *War and the Private Citizen* (1912), str. 91—112 — a v *Z. V.*, VI. (1912), str. 19—28 a literaturu jakož i případy tam uváděné.

čís. 332—337 — Einicke, *Rechte und Pflichten der neutralen Mächte im Seekrieg* (1912), str. 326—364 — Schramm, str. 79—82 — Garner, II. § 562 — Harris v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1915), str. 31—39.

Porušení neutrality v užším a širším slova smyslu.

§ 357. Mnozí spisovatelé, mluvíce o porušení neutrality, jednají pod tímto nadpisem pouze o porušení povinnosti k nestrannosti, neutrálům příslušející. Jen taková porušení jsou skutečně také míněna, mluví-li se o porušení neutrality v užším slova smyslu.

Je však ze zřejmých důvodů nutno jednati nejen o porušení povinnosti k nestrannosti, již mají neutrálové, nýbrž i o porušení všech povinností, plynoucích z neutrality, ať už přináležejí neutrálům nebo válčícím. V širším slova smyslu tedy znamená porušení neutrality každé jednání nebo opominutí, odporující povinnosti neutrálově proti kterémukoliv válčícímu, jakož i naopak povinnosti kteréhokoliv válčícího proti neutrálovi. *Všude, kde se v tomto díle o tomto pojmu mluví, jedná se o tento širší pojem.*

Porušení neutrality se strany válčícího nesmí býti zaměňováno s porušením zákonů válečných, kterými občané neutrálních států utrpí škodu. Vybírá-li na příklad vojsko, obsadivší některé území, přehnané kontribuce od občanů neutrálních států, usazených v nepřátelské zemi v odporu se článkem 49 haagských Pravidel, je to porušením zákonů válečných, za něž podle článku 3 Konvence IV. musí zaplatiti náhradu; není to však porušením neutrality.

Porušení neutrality na rozdíl od skončení neutrality.

§ 358. Pouhé porušení neutrality nesmí býti zaměňováno se skončením neutrality[1], neboť ani porušení se strany neutrálovy[2], ani pouhé porušení se strany válčícího nezakládá *ipso facto* skončení neutrality. Hledí-li se na věc správně, trvá stav neutrality mezi neutrálem a válčícím i po porušení neutrality. Porušení neutrality není, než porušením povinnosti, plynoucí ze stavu neutrality. To neplatí jen o porušení neutrality, způsobeném nedbalostí, nýbrž i o po-

[1] Viz shora § 312.

[2] To však se skoro vesměs tvrdí, neboť se obyčejně nečiní rozdílu mezi porušením povinnosti k nestrannosti neutrálům přináležející a mezi skončením neutrality.

rušení úmyslném. I v krajním případě, kdy porušení neutrality je tak veliké, že postižená strana má za to, že jen válka je na ně přiměřenou odpovědí, není to ono porušení, jež způsobuje skončení neutrality, nýbrž rozhodnutí postižené strany.

Neboť není tak velikého porušení neutrality, aby nutilo postiženou stranu k vypovědění války, ježto tato strana má vždy na výběr, chce-li zachovati neutralitu či nikoliv.

To však platí jen o pouhém porušení neutrality, nikoli však o prohlášení války neb činech nepřátelských. Nepřátelské činy jsou činy válečnými a způsobují skončení neutrality[1]; vyhlášení války pak způsobí skončení neutrality dokonce ještě před propuknutím nepřátelství.

Následky porušení neutrality

§ 539. Porušení neutrality, ať spáchaná neutrálem proti válčícímu či válčícím proti neutrálovi, jsou mezinárodními delikty[2]. Mohou býti okamžitě odmítnuty a postižená strana může na poškoditeli žádati reparace a odepře-li, může podniknouti takové kroky, jaké uzná k vymožení potřebných reparací za vhodné[3]. Je-li porušení pouze nepatrné a bezvýznamné, postižený stát si obyčejně jen stěžuje. Je-li však porušení velmi vážné a podstatné, prohlásí snad postižený stát, že je s poškoditelem ve válečném stavu. V takovém případě není to porušení neutrality, jež způsobuje skončení neutrality, nýbrž prohlášení postiženého státu, že pokládá porušení to za tak vážné, že je nucen míti za to, že je s poškoditelem ve válečném stavu.

Že porušení neutrality, jako ostatní mezinárodní delikty, může býti spácháno pouze úmyslně nebo zaviněnou nedbalostí[4] a že se ho může dopustiti stát, jenž odepře podrobiti se následkům své „náměstné“ odpovědnosti za činy svých úředníků neb občanů[5], rozumí se samo sebou. Tak na př. napadne-li loďstvo válčícího nepřátelské lodi v neutrálních vodách územních, nemajíc k tomu rozkazu své vlády, má tato „náměstnou“ odpovědnost za toto porušení neutrál-

[1] Byly charakterisovány na rozdíl od pouhých porušení v § 320.
[2] Viz shora sv. I. § 151.
[3] Viz shora sv. I. § 156.
[4] Viz shora sv. I. § 154.
[5] Viz svrchu sv. I. 150.

ního území svým loďstvem. Odepře-li vláda ta odsouditi čin svého loďstva a dáti nutné reparace, mění se tato „náměstná“ odpovědnost v odpovědnost „původní“, neboť nastal případ porušení neutrality a mezinárodní delikt. Totéž platí, jestliže úředník neutrálního státu dopustí se, nemaje rozkazu své vlády, skutku, jenž by zakládal porušení neutrality, kdyby byl býval nařízen vládou; na př. dovolí-li náčelník provincie neutrálního státu bez zmocnění své vlády průchod neutrální provincií oddílům vojska válčící strany.

Neutrálové nesmějí nechati bez povšimnutí porušení neutrality spáchané válčícím.

§ 360. Je ponecháno zcela na vůli válčícímu, chce-li nechati bez povšimnutí porušení neutrality spáchané neutrálem na prospěch druhé válčící strany. Naproti tomu neutrálovi tato volnost co do porušení neutrality, spáchaného jedním válčícím ke škodě druhého nepřísluší. Je spíše svou povinností k nestrannosti vázán v prvém případě zabrániti všemi po ruce jsoucími prostředky, aby se dotyčný válčící takového porušení nedopustil; na př. odraziti útok válečných lodí válčícího na nepřátelské lodi v neutrálním přístavu. Článek 3 haagské Konvence XIII. ustanovuje: „Byla-li loď zajata v územních vodách neutrální mocnosti, musí tato mocnost, je-li kořist ještě v dosahu její pravomoci, použíti po ruce jsoucích prostředků k osvobození kořisti i s důstojníky a posádkou a internovati posádku kořistní.“

V případě však, že by nemohl zabrániti a odraziti porušení své neutrality, musí na základě své povinnosti k nestrannosti žádati od rušitele patřičnou náhradu[1], neboť jinak by nadržoval jedné straně na úkor strany druhé.

[1] Viz čl. 25 a 26 Konvence XIII. Tato povinnost se dnes obecně uznává; avšak před XIX. stol. ji nebylo, ačkoliv zásada, že válčící nesmějí se dopouštěti činů nepřátelských na neutrálním území a zvláště v neutrálních přístavech a vodách, byla náležitě uznávána. Že tato zásada přes uznávání byla v XVIII. stol. často veliteli loďstev válečných porušována, to ukazuje mnoho případů. Na př. r. 1793 byla v přístavě janovském zajata dvěma britskými válečnými loďmi francouzská fregata *Modeste* (viz Hall, § 220); a r. 1801 za války proti Švédsku zajala britská fregata loď *Freden* a tři jiné švédské lodi v norvéžském přístavě Oster-Risoer (viz Ortolan, II. str. 411—418).

Zanedbá-li neutrál této povinnosti, dopouští se tím sám porušení neutrality, za něž může býti válčícím, kterému vzešla z porušení neutrality druhým válčícím ujma, činěn odpovědným[1]. Zajme-li na příklad válečná loď válčícího nepřátelské lodi v přístavu neutrálově a nevymáhá-li tento neutrál, jenž tomu nemohl zabrániti nebo nezabránil, náhrady od dotyčného válčícího, může druhá strana činiti neutrála odpovědným za utrpěnou škodu.

Případy lodí *General Armstrong* a *Dresden*.

§ 361. Někteří spisovatelé[2] tvrdí, že neutrál nemá odpovědnosti za porušení neutrality, spáchané válčící stranou tím, že napadla nepřátelské vojsko na neutrálním území, jestliže se napadené vojsko, místo aby důvěřovalo ochraně nebo pomoci neutrálově, samo proti napadení brání. Tato zásada je přijata rozhodčím nálezem v případě lodi *General Armstrong*. R. 1814 za války mezi Velkou Britanií a Spojenými státy americkými bránila se americká soukromá loď kořistní *General Armstrong*, ležící v přístavu na ostrově Fayal, patřícímu k portugalským Azorám, proti útoku anglické eskádry, avšak přes to byla zajata. Spojené státy žádaly náhradu od Portugalska, neboť soukromá kořistní loď tato byla zajata v neutrálním portugalském přístavu. Jednání vleklo se po řadu let a konečně r. 1851 shodly se strany na rozhodčím v osobě tehdejšího presidenta francouzské republiky Louise Napoleona. R. 1852 vydal Napoleon své rozhodnutí ve prospěch Portugalska s odůvodněním, že ačkoliv napadení kořistní lodi v neutrálních vodách bylo porušením neutrality, nemůže býti Portugalsko činěno odpovědným, neboť loď se rozhodla, že se bude brániti sama, na místo aby si vyžádala ochrany portugalských úřadů[3]. Není však

[1] Bylo vytčeno shora v § 319, že když válčící učiní opatření, směřující k potlačení styku mezi druhým válčícím a neutrály a neutrálové provedení takových opatření nezabrání, má postižený válčící právo přikročiti k represaliím a brániti sám styku mezi neutrály a oním válčícím.

[2] Viz na př. Hall, § 228, a Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 701.

[3] Viz Moore *Arbitrations*, II. str. 1071—1132; Calvo, IV. § 2662;

vůbec jisto, že zásada v tomto rozhodnutí obsažená dojde obecného uznání v teorii i v praksi[1].

Ať je tomu jakkoliv, případy podobné případům *General Armstrong* nastaly za světové války. V březnu 1915 utekl se německý křižník *Dresden* do pobřežních vod čilských blíže ostrova Juan Fernandez a žádal, aby tam směl pobýti za účelem oprav po dobu osmi dnů. Žádost byla odmítnuta a *Dresden* vyzvána k odplutí do 24 hodin. Neodplula však a bylo jí oznámeno, že bude internována. Zatím přijely dva britské křižníky, *Kent* a *Glasgow*, a zahájily palbu. *Dresden* vyvěsila bílou vlajku a vyslala jednoho ze svých důstojníků, aby informoval *Glasgow*, že je v neutrálních pobřežních vodách. V odpověď vyzvala ji britská eskádra, aby se vzdala, jinak že bude zničena, načež ji posádka sama vyhodila do vzduchu a potopila[2]. U Halla je zase zmínka o případě, kdy bylo na britskou ponorku, jež najela na mělčinu v dánských územních vodách, střílelo německým torpedoborcem[3].

Jak se vymahá náhrada od válčících pro porušení neutrality.

§ 362. Je zřejmo, že povinnost neutrálova, nenechati bez povšimnutí porušení neutrality, spáchané jedním válčícím ke škodě druhého, zavazuje jej, aby, pokud může, důsledky takových křivd napravil. Musí na př. osvoboditi[4] kořist zabranou v jeho neutrálních vodách, zajatce zajaté na jeho území a pod. Pokud však nemůže nebo může jen nedostatečně křivdu odčiniti, musí vymáhati od rušitele náhradu. O způsobu, jak tuto náhradu vymáhati, nelze stanoviti obecného pravidla, neboť vše závisí od okolností jednotlivého případu. Pokud se však týká zajetí nepřátelských lodí v neutrálních vodách, vyvinula se prakse, kterou nutno pokládati za zá-

a Danovu poznámku 208 u Wheatona, § 429.

[1] Případ lodi *Rešitelnyj*, jenž se stal v r. 1904 za války ruskojaponské a jenž se poněkud podobá případu lodi *General Armstrong*, je projednáván shora v § 320 (2). Že nebylo žádného porušení neutrality v případě lodi *Varjag* a *Korejec*, je ukázáno shora v § 320 (1).

[2] Podrobnosti uvádí Garner, II. § 562. Viz též Alvarez, *La Grande Guerre* atd. (1915), str. 227 a dokumenty v *A. J.*, X. (1916), Supplement str. 72—76.

[3] 7. vydání, str. 663.

[4] Viz článek 3 Konvence XIII.

vaznou a podle níž neutrál je povinen žádati za vydání kořisti, eventuelně za odškodnění dotyčného válčícího a pak ji vrátiti straně druhé. Tak na příklad r. 1800 za války mezi Velkou Britanií a Nizozemskem žádalo Prusko britský kořistní soud za vydání holandské lodi *Twee gebroeders*[1], zajaté britským křižníkem *L'Espiègle* v neutrálním pruském pobřežním pásmu. Sir William Scott nařídil, aby loď byla vrácena, odmítl však přiřknouti útraty a náhradu škody, neboť zajmuvší strana neporušila pruskou neutralitu úmyslně, nýbrž omylem a nedorozuměním.

R. 1805 zase za války mezi Velkou Britanií a Španělskem žádaly Spojené státy u britského kořistního soudu za vydání španělské lodi *Anna*[2], zajaté anglickou soukromou kořistní lodí *Minerva* v jejich neutrálním pobřežním pásmu. Dále r. 1864 za občanské války americké, když byl zajat křižník Konfederovaných *Florida* křižníkem Federovaných *Wachusett* v neutrálním brasilském přístavě Bahia, žádala Brasilie za vydání kořisti. Ježto kořist se zatím, co byla zakotvena v Hampton Roads, potopila, nemohla býti vrácena; avšak Spojené státy odčinily[3] porušení neutrality jejich křižníkem spáchané tím, že postavily velitele křižníku před válečný soud, propustily svého konsula v Bahia, jenž k zajetí radil, a konečně vyslaly válečnou loď na místo, kde k porušení neutrality došlo, jen za tím zvláštním účelem, aby tam dala slavnostní pozdrav brasilské vlajce.

Mnoho podobných případů nastalo ve světové válce. V červenci 1916 byl zajat britský parník *Adams* německou torpedovkou ve švédských územních vodách a dopraven do německého přístavu Swinemünde; Švédsko žádalo za vydání kořisti a Německo se omluvilo, dopravilo loď na místo, kde byla zajata a propustilo ji[4]. Opět, když německá loď *Pell-*

[1] 3. C. Rob. 162. Tento případ je tím důležitější, že k zajetí došlo skutečně mimo neutrální mořskou úžinu prostřednictvím člunů, od *L'Espiègle* vyslaných. *L'Espiègle* však sama byla v neutrální mořské úžině.

[2] 5. C. Rob. 373. Viz shora sv. I. § 234.

[3] Viz Moore, VII. § 1334.

[4] *The Westminster Gazette* z 21. července 1916.

worm[1] a jiné byly zajaty britskými křižníky v červenci 1917 v holandských územních vodách, žádalo Holandsko za jejich vydání u britského kořistního soudu; podobně Norvéžsko žádalo za vydání německých lodí *Düsseldorf*[2] a *Valeria*[3], zajatých britskými loďmi v norvéžských územních vodách. Je to však pouze neutrální stát, jehož neutralita byla porušena, nikoli majitel lodi, jenž může, aspoň podle britské prakse, s úspěchem vésti spor o vydání lodi před kořistním soudem.

Nedbalost na straně neutrálově.

§ 363. Nehledě k úmyslnému porušení neutrality, může býti neutrál činěn odpovědným pouze za takové skutky ke škodě nebo prospěchu válčících spáchané, kterým mohl při patřičné bdělosti předejíti a jimž nepředešel zaviněnou nedbalostí. Není pro neutrála nikterak závazné, aby zabránil takovým skutkům za všech podmínek a okolností. To je ve skutečnosti nemožno a je to tím zřejmější, čím větší takový neutrální stát je a čím delší jsou jeho hranice. Pokud neutrál vyvinuje patřičnou péči, aby takovým skutkům zabránil, není, pakli přes to k nim dojde, odpovědným[4].

Avšak pojem *patřičné péče* se stal sporným vzhledem k definici podané Spojenými státy americkými při výkladu Tří pravidel washingtonských a přijaté Ženevským rozhodčím soudem[5]. Podle tohoto výkladu *musí býti patřičná péče neutrálova úměrna nebezpečí, jemuž by mohl býti ten který válčící vystaven v případě, že by nebyly se strany neutrálovy splněny závazky neutrality.* Kdyby tento výklad byl býval obecně přijat, znamenalo by to, že by neutrálům byly uloženy velmi tíživé závazky. Avšak k takovému obecnému uznání nedošlo. Ve skutečnosti nemůže míti pojem *patřičná péče* v právu mezinárodním jiného smyslu, než má v právu vnitrostátním. Znamená pak *péči, již možno*

[1] [1920] P. 347.

[2] [1919] 3. B. a C. P. C. 466, a *The Times* z 29. července 1920.

[3] [1920] P. 81; 37. T. L. R. 337.

[4] Viz *Bangor*, (1916) 2. B. a C. P. C. 206. a americké případy *Anna* (1818), 3 Wheaton 435: *Lilla* (1862), 2 Sprague 177; *Sir William Peel*, (1866), 5 Wall. 517; *Adela* (1867), 6 Wall. 266.

[5] Viz shora § 335.

rozumně očekávati, hledíc ke všem podmínkám a okolnostem případu.

Ať je tomu jakkoli, Druhá haagská konference podnikla krok, kterým jsou pro budoucnost všecky rozpory co do výkladu pojmu *patřičné péče* vyloučeny, neboť článek 8 a 25 Konvence XIII. ukládá neutrálům nikoli *patřičnou péči*, nýbrž *použití všech prostředků po ruce jsoucích.*

Kladení podmořských dotykových min neutrály.

§ 363a. Neutrálové smějí, aby se chránili před možným porušením svého neutrálního území, klásti u svých břehů automatické dotykové miny. Učiní-li tak, musí podle článku 4 Konvence VIII. zachovávati stejná pravidla a učiniti stejná opatření, jaká jsou uložena válčícím[1]. Krom toho musí podle § 2 článku 4 Konvence VIII. předem oznámiti námořníkům místo, kde automatické dotykové miny byly položeny a toto oznámení musí býti diplomatickou cestou ihned sděleno vládám.

Konvence VIII. jest ve svých ustanoveních, týkajících se kladení min neutrály stejně nedostatečnou jako v ustanoveních, týkajících se kladení min válčícími a nebezpečí, vznikající položením min neutrální námořní dopravě, je velmi značné. Avšak článek 4, mluvě o kladení dotykových min neutrálními mocnostmi *před jejich pobřežím*, třebaže neomezuje tyto operace na třímílové pobřežní pásmo, přece nezamýšlí poskytovati neutrálům právo klásti je i mimo toto pásmo[2]. Neboť výslovně je ustanoveno[3]: „Mais il paraîtrait entendu que l'absence de toute disposition fixant les limites dans lesquelles les neutres peuvent placer des mines ne devra pas être interprétée comme établissant, pour les neutres, le droit de placer des mines en pleine mer."

Neutrál, kladoucí miny ve svých pobřežních vodách, musí býti pamětliv své povinnosti k nestrannosti a uvážiti, zda

[1] Viz shora § 182a.

[2] Jak bylo mylně udáno v druhém (angl.) vydání tohoto díla.

[3] Viz *Deuxième Conférence*, Akta, III. str. 456. Viz též článek 6 „Réglementation internationale de l'Usage des Mines sous-marines et des Torpilles" vydaných Ústavem mezinárodního práva. (*Annuaire*, XXIV. (1911), str. 302.)

jeho minová pole neposkytují výhod jednomu válčícímu na úkor druhého.

Dne 14. července 1916, za světové války, prohlásilo Švédsko, že kanál Kogrund, vedoucí do moře Baltického, bude uzavřen minami a že tedy smí plouti pouze švédské lodi. Kanál byl v oblasti švédských územních vod. Cílem tohoto jednání bylo, aby lodi Spojenců, plující do moře Baltického nebo z něho se vracející, byly nuceny plouti vnějšími kanály, jež byly bedlivě střeženy německými válečnými loďmi. Zatím co tedy německé lodi měly přístup jak k východnímu, tak i západnímu pobřeží Švédska, bylo Rusko omezeno na pobřeží východní a ostatní Spojené mocnosti na západní, neboť Švédsko dovršilo přehradu Německem mezi nimi postavenou. Spojené mocnosti protestovaly.

IX.

PRÁVO ANGARIE.

Grotius, III. kap. 17, § 1 (viz též II. kap. 2, §§ 6—9) — Vattel, II. § 121 — Hall, § 278 — Lawrence, § 233 — Westlake, II. str. 131—134 — Phillimore, III. § 29 — Halleck, I. str. 519 — Taylor, § 641 — Walker, § 69 — Bluntschli, § 795a — Heffter, § 150 — Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 98—103 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 771—773 — Ullmann, § 192 — Bonfils, čís. 1490 — Despagnet, č. 494 — Mérignhac, III. a str. 586—591 — Rivier, II. str. 327—329 — Kleen, II. §§ 165, 230 — Perels, § 40 — Hautefeuille, III. str. 416 až 426 — Holland, *War*, čís. 139—140 — *Land Warfare*, §§ 507 až 510 — Albrecht, *Requisitionen von neutralem Privateigentum, insbesondere von Schiffen* (1912), str. 24—66 — Wehberg, str. 70 — Borchard, § 104 — Garner, I. §§ 118—119.

Původní právo angarie.

§ 364. Na základě t. zv. *jus angariae*[1] často v dřívějších dobách činili si válčící, kteří neměli dostatek lodí, nárok a také v praksi prováděli právo, uvaliti embargo na neu-

[1] Termin *angaria*, jenž v středověké latině značí *poštovní stanici*, je odvozen z řeckého ἄγγαρος — posel. *Jus angariae* tedy doslova znamená právo transportu.

trální obchodní lodi v jich přístavech, zajmouti a přinutit je a jich posádku k dopravování vojska, munice a zásob na určitá místa za dopravné předem splatné[1].

Tato prakse vyvinula se ve středověku[2] a byla zhusta zachovávána Ludvíkem XIV., králem francouzským. Aby uchránily lodi svých poddaných před zabavením na základě práva angarie, počaly státy v XVII. století uzavírati navzájem smlouvy, kterými se tohoto práva, pokud by šlo o lodi druhé smluvní strany, zříkaly. A tak se tohoto práva v XVIII. století neužívalo a v XIX. století není znám ani jediný případ, v němž by ho bylo použito. Přes to tvrdí mnozí spisovatelé[3], že není dosud obsoletní a že ho může být používáno i v tomto XX. století. Činí tak z toho důvodu, že ještě v XIX. století uzavřely některé státy smlouvy[4], jež obsahují články, jednající o kompensacích pro případ, že by jedna strana proti straně druhé práva angarie použila. Na druhé straně právo to je popíráno. Několik spisovatelů[5] mu odporuje. Článek 39 „Réglement sur le Régime légal des Navires dans les Ports étrangers“, přijatého ústavem mezinárodního práva[6], je zavrhuje: „Le droit d'angarie est supprimé...“ V „King's Regulations and Admiralty Instructions of 1908“ (čís. 494) jsou pod názvem „znásilnění britských lodí“ obsažena tato pravidla: „Jestliže britská obchodní loď, o jejíž národnosti není pochyby, byla by přinucena k dopravování vojska nebo k účasti na nepřátelství, je povinností nejstaršího důstojníka, není-li v místě diplomatického nebo konsulárního úřadu, aby remonstroval u místních úřadů a učinil k zajištění její volnosti nebo exempce všecky kroky podle povahy případu vhodné a vyhovující těmto Pravidlům.“

[1] Viz shora § 40.

[2] O původu a vývinu *jus angariae* viz Albrecht, *op. cit.*, str. 24 až 37.

[3] Viz na př. Phillimore, III. § 29; Calvo, III. § 1277; Heffter, § 150; Perels, § 40; Rivier, II. str. 328, Despagnet, č. 494.

[4] Viz Albrecht, *op. cit.*, str. 34 až 37.

[5] Viz na př. Bulmerincq v *Holtzendorff*, IV. str. 98—103; Lawrence, § 233; Kleen, II. § 165.

[6] Viz *Annuaire* XVII. (1898), str. 284.

Maje na mysli, že v XIX. století nestal se ani jediný případ užití tohoto práva angarie a že mezinárodní právo týkající se práv a povinností neutrálů vyvinulo se mnohem rozsáhleji v XVIII. a XIX. století, odvážil jsem se ve dvou předcházejících (anglických) vydáních tohoto díla tvrditi, že právo angarie „je nyní pravděpodobně obsoletní". Avšak, třebaže za světové války nedošlo ani k jedinému skutečnému případu — rekvisice holandských lodí Spojenci v březnu 1918, jakožto případ moderního práva angarie je projednáván doleji[1] —, přece se v této válce ukázalo, že válčící nevzdají se tak snadno používání jakéhokoliv práva, ledaže by bylo naprosto zřejmo, že ho není nebo že ho již není. Proto nelze s jistotou říci, že ono právo je obsoletní.

Rekvirování několika švédských a holandských parníků, ležících ve švédských a holandských přístavech, proti němuž švédská a holandská[2] vláda protestovaly, nemá s právem angarie nic společného, ať už jsou okolnosti případu jakékoliv. Britská vláda skutečně rekvirovala několik švédských lodí — *Sphinx*, *Bellgrove*, *Phyllis* a *Cremona* — jakož i lodí holandských — *Vembergen*, *Kelbergen* a jiných — a platila za jich použití náhradu. Avšak veřejné ohlášení vydané 11. října 1917 britskou vládou neodůvodňovala toto rekvirování právem angarie[3]. „Tonáž, jsoucí k disposici vládě Jeho Veličenstva," praví se v ohlášení, „byla rozmnožena nedávným rozhodnutím, aby bylo použito pro služby vlády oněch lodí, jsoucích vlastnictvím Britů nebo jsoucích z větší části vlastnictvím Britů, jež jsou v britských přístavech, avšak pluly dosud pod neutrální vlajkou. Ježto vláda německá v předpisech pro své kořistní soudy rozhodla, že mohou, nedbajíce neutrální vlajky, nakládati s těmito loďmi jako s britskými, jeví se býti nutným, aby tyto lodi za účelem ochrany britského kapitálu do nich investovaného pluly

[1] § 365.

[2] *Parl. Papers*, Misc., č. 5 (1918), Cd. 8986.

[3] V korespondenci s holandskou vládou jsou však odstavce, jež se snaží ospravedlniti rekvirování toto poukazováním na právo angarie; avšak tohoto termínu se tam nepoužívá.

pod britskou vlajkou a byly ke své obraně ozbrojeny“[1]. Ať je tomu jakkoliv, právo angarie nejen že opravňuje válčícího k rekvirování *neutrálních lodí* k účelům vojenským, nýbrž nutí i *neutrální posádky* ke konání služeb, kterými nabývají rázu nepřátelského.

Moderní právo angarie.

§ 365. Na rozdíl od tohoto původního práva angarie je *moderní* právo angarie právem válčícího, zničiti nebo užíti v případě nutnosti za účelem obrany nebo útoku neutrálního majetku na svém nebo nepřátelském území nebo na širém moři. Toto moderní právo angarie neopravňuje, jako právo původní, válčícího k tomu, aby nutil *neutrální jednotlivce* ke konání služeb, nýbrž vztahuje se pouze na neutrální majetek. V případě, že majetek občanů neutrálních států nabyl rázu nepřátelského[2], není již neutrálním majetkem v přesném smyslu slova „neutrální“ a vztahují se naň zjevně všecka ustanovení o vyvlastnění, použitelnosti a zničitelnosti[3] majetku nepřátelského. Předmětem práva angarie je proto *buď majetek občanů neutrálních států, jenž nepozbyl svého neutrálního rázu přes dočasné uložení na území válčícího a jenž proto nemá rázu nepřátelského, nebo neutrální majetek na širém moři, jenž nenabyl rázu nepřátelského.* Jakýkoliv neutrální majetek, ať pozůstává z lodí neb jiných prostředků dopravních[4], zbraní, střeliva, zásob, i každý jiný osobní majetek může se státi předmětem práva angarie, je-li použitelný k účelům a potřebám vojenským. Podmínky, za kterých může k výkonu práva toho dojíti, jsou tytéž, jako ony, za nichž možno použíti nebo zničiti soukromý majetek nepřátelský; avšak v každém případě musí se neutrálnímu vlastníku dostati plné náhrady[5].

[1] *The Times*, 12. října 1917.

[2] Viz shora § 90.

[3] Viz případ *William Hardman*, shora § 170 n.

[4] R. 1870, za války francouzsko-německé, zabavili Němci sta švýcarských a rakouských železničních vagonů ve Francii a užívali jich k vojenským účelům.

[5] Viz článek 6 Námořního válečného kodexu Spoj. států: — „Vyžadují-li toho vojenské potřeby, mohou býti neutrální lodi, jsoucí v oblasti pravomoci válčícího, zabaveny a zničeny, po případě jich použito k účelům vojenským, avšak vlastníci těchto neutrálních lodí musí býti v takových případech

K pozoruhodnému případu[1] došlo r. 1871 za války francouzsko-německé. Němci zabavili několik britských uhelných lodí, zakotvených v řece Seině u Duclairu a potopili je, aby tak zahradili francouzským dělovým člunům cestu proti proudu. Na intervenci britské vlády odmítl kníže Bismarck uznati, že Německo je povinno k náhradě majitelům potopených lodí, ačkoliv projevil souhlas učiniti tak.

Přesto však lze bezpečně tvrditi, že povinnost k placení náhrady za každou škodu způsobenou výkonem práva angarie musí býti dnes uznávána. Článek 53 haagských Pravidel obsahuje ustanovení o placení náhrady za zabavení a používání všech prostředků, používaných k dopravě osob či zboží, jsoucích soukromým majetkem obyvatelů obsazeného území nepřátelského a článek 52 haagských Pravidel obsahuje ustanovení o placení za rekvisice; je-li těmito články uznána nezabavitelnost soukromého majetku obyvatelů, musí býti uznána tím spíše také, pokud se jedná o soukromý majetek neutrální, jsoucí dočasně na obsazeném nepřátelském území.

Za světové války, 20. března 1918, Spojené státy americké — proklamací[2], v níž se uvádělo, že zákony a prakse národů poskytují válčícím mocnostem právo zabrati a používati v dobách vojenské nutnosti a k účelům, jež jsou nutny k pokračování ve válce, neutrální lodi, jsoucí v oblasti jich pravomoci — rekvirovaly sedmasedmdesát holandských lodí, kotvících v amerických přístavech[3] a učinily opatření, aby se majitelům dostalo plné náhrady. Několik dní na to následovala Velká Britanie, Francie a Italie. Velká Britanie ohlásila rozhodnutí Sdružených vlád o rekvirování holandských lodí ve svých přístavech „u výkonu práva angarie“

plně odškodněni. O částce náhrady nutno se, je-li to možno, dohodnouti s majitelem či velitelem lodi předem. Nutno vziti patřičný zřetel k smluvním ustanovením, k těmto věcem se vztahujícím.“ Viz též Holland, *War*, č. 140.

[1] Viz Albrecht, *cit. op.*, str. 45 až 48.

[2] Text v *A. J.*, XII. (1918), Supplement, str. 259.

[3] Viz Scott v *A. J.*, XII. (1918), str. 340—356.

notou z 21. března 1918[1], v níž bylo uváděno, že se „viděly nuceny, sáhnouti k svému nepopiratelnému právu, použíti každé lodi, jsoucí v jich přístavech k účelům válečným“, že však chtějí dáti náhradu majitelům lodí a zaříditi, budou-li o to požádáni, repatriování posádek. Dne 30. března 1918[2] protestovala holandská vláda proti tomuto výkladu práva angarie, „starého to pravidla, vyhrabaného pro tuto příležitost a uzpůsobeného k úplně novým okolnostem proto, aby byla nalezena omluva pro hromadné zabrání obchodního loďstva neutrální země válčící stranou“. Na tento protest odpověděla britská vláda 25. dubna 1918 memorandem, v němž se podrobně projednávalo moderní právo angarie v právu mezinárodním[3].

Holandské posádky rekvirovaných lodí nebyly Sdruženými vládami nuceny k pokračování ve službě, ačkoliv mnohé z nich tak učinily dobrovolně.

Pokud se Velké Britanie týká, bylo rozhodnutím i tajné rady v případech lodí *Zamora*[4] a *Canton*[5] uznáno moderní právo angarie za těchto podmínek: (1) Že rekvirování bylo odůvodněno naléhavou potřebou (byť i ne naprostou nezbytností), (2) že neutrálnímu majiteli se dostalo plného odškodnění. Soud poněkud rozšířil právo angarie, neboť připouštěl rekvirování nejen ve spojitosti s útokem nebo obranou, nýbrž též ve spojitosti s „jinými věcmi, jimiž je podmíněna národní bezpečnost“. Těmito případy bylo také konstatováno, že práva toho lze užívati proti zadrženému neutrálnímu majetku v době, kdy je ještě předmětem řízení soudu kořistního.

Právo angarie a neutrální vagonový materiál.

§ 366. Zvláštní případ práva angarie byl uznán článkem 19 Konvence V. Druhé haagské konference, jenž ustanovuje, že železniční materiál přicházející z území neutrální mocnosti, ať patří neutrálnímu státu či společnostem nebo soukromým osobám, nesmí býti válčícím rekvirován, ani ho nesmí býti používáno, leda *v případě naprosté nutnosti a*

[1] *Parl. Papers*, Misc., čís. 11 (1918), Cd. 9025, str. 2.
[2] Tamtéž str. 3.
[3] Tamtéž str. 6.
[4] (1916), 2. B. a C. P. C. 1.
[5] (1916), 2. B. a C. P. C. 264.

v rozsahu jí odůvodněném, že má býti vrácen do země svého původu jak možno nejdříve a že se má za jeho použití zaplatiti náhrada[1]. Tento článek dává též neutrální mocnosti, jejíž železniční materiál byl válčícím rekvirován, právo zadržeti a ve stejném rozsahu použíti železničního materiálu, pocházejícího z území dotyčného státu válčícího.

§ 367. Ať je rozsah práva angarie jakýkoliv, nevyplývá z právních norem o neutralitě. Korelativní povinnost válčícího, odškodniti neutrálního vlastníka majetku při vykonávání práva angarie vyvlastněného nebo zničeného, vyplývá z právních norem o neutralitě.

Právo angarie není odvozeno z neutrality.

Avšak právo angarie samotné je spíše právem, vyplývajícím z právních norem válečných. Právo válečné dává obyčejně válčícímu pouze právo, aby za určitých okolností a podmínek zabavoval, používal nebo ničil soukromý majetek obyvatel obsazeného nepřátelského území; avšak za jiných okolností a podmínek, a to velmi zřídka, dává podobně válčícímu právo zabavovati, používati nebo zničiti neutrální majetek, jsoucí dočasně na obsazeném území nepřátelském, na jeho území vlastním nebo na širém moři.

Ježto pak právo angarie je právem, vyplývajícím z právních norem válečných, nesmí býti směšováno s právem, které beze sporu každému státu přísluší, právem totiž zabaviti v případě potřeby a za kompensace jakýkoliv cizí majetek na svém území. Nemělo by se proto mluviti o právu angarie, příslušejícímu neutrálům[2] stejně jako válčícím, nebo o právu angarie v dobách míru stejně jako za války.

[1] Viz Nowacki, *Die Eisenbahnen im Krieg* (1906), str. 115—126 a Albrecht, cit. dílo, str. 22—24.

[2] Jak to činí Basdevant v *R. G.*, XXIII. (1916), str. 268—279. Viz též Garner, I. § 120.

KAPITOLA III.

BLOKÁDA.

I.

POJEM BLOKÁDY.

Grotius, III. kap. 1, § 5 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. kap. 11 — Vattel, III. § 117 — Hall, §§ 233, 257—266 — Lawrence, §§ 246—252 — Westlake, II. str. 255—276, a *Papers*, str. 312—361 — Maine, str. 107—109 — Manning, str. 400—412 — Phillimore, III. §§ 285—321 — Twiss, II. §§ 98—120 — Halleck, II. str. 210 až 242 — Taylor, §§ 677—684 — Walker, §§ 76—82 — Wharton[3] III. §§ 359—365 — Moore, VII. §§ 1266—1286 — Wheaton, §§ 509 až 523 — Hershey, čís. 477—495 — Bluntschli, §§ 827—840 — Heffter, §§ 154—157 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 738 až 771 — Ullmann, § 182 — Bonfils, čís. 1608—1673[12] — Despagnet, čís. 620—640 — Pradier-Fodéré, VI. čís. 2776—2779 a VII. čís. 3109 až 3152 — Nys, III. str. 165—196, 691—694 — Rivier, II. str. 288 až 298 — Calvo, V. §§ 2827—2908 — Fiore, III. čís. 1606—1629 — Martens, II. § 124 — Pillet, str. 129—144 — Kleen, I. §§ 124—139 — Ortolan, II. str. 292—336 — Hautefeuille, II. str. 189—288 — Gessner, str. 145—227 — Perels, §§ 48—51 — Testa, str. 221—229 — Dupuis, čís. 159—198 a *Guerre*, čís. 113—136 — Boeck, čís. 670 až 726 — Holland, *Prize Law*, §§ 106—140 — U. S. Naval War Code, čl. 37—45 — Bernsten, § 10 — Nippold, II. § 32 — Schramm, § 9 — Bargrave Deane, *The Law of Blockade* (1870) — Fauchille, *Du Blocus maritime* (1882) — Carnazza-Amari, *Del Blocco marittimo* (1857) — Frémont, *De la Saisie des Navires en cas de Blocus* (1899) — Guynot-Boissière, *Du Blocus maritime* (1899) — §§ 35—44 „*Réglement international des Prises maritimes*“ (*Annuaire*, IX. (1887) str. 218), přijatém Ústavem Mezinárodního Práva — Atherley-Jones, *Commerce in War* (1907), str. 97—252 — Söderquist, *Le Blocus maritime* (1908) — Hansemann, *Die Lehre von der einheitlichen Reise im Rechte der Blockade und Kriegskonterbande* (1910) — Güldenagel, *Verfolgung und Rechtsfolgen des Blockadebruchs* (1911) — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), §§ 17—23 — Wehberg, str. 138—172 — Piggot,

The Neutral Merchant (1913) — Halsbury, *The Laws of England*, XXIII. (1912), str. 279—281 — Klenedy v *Journal of Comparative Legislation*, Nová serie, IX. (1908), str. 239—251 — Myers v *A. J.* IV. (1910), str. 571—595 — Generální zpráva, podaná Námořní konferenci londýnské přípravným komitétem, článek 1—21 — Holtzoff v *A. J.*, X. (1916), str. 53—64.

§ 368. Blokáda jest uzavření přístupu k nepřátelskému pobřeží nebo jeho části válečnými loďmi[1], aby se tak zabránilo vjezdu a výjezdu lodím všech národů. Blokáda nesmí býti zaměňována s obležením, třebaže může trvati zároveň s obležením. Kdežto účelem obležení jest dobytí obleženého místa, směřuje blokáda spíše k přerušení styků, zejména obchodních, po moři mezi pobřežím a širým světem. Ačkoliv je, jak bylo shora uvedeno[2], válečným prostředkem proti nepříteli, týká se právě tak i neutrálů, neboť vjezd a výjezd neutrálních lodí je jí zapovězen a může býti stíhán tresty[3]. Definice blokády.

Blokáda v moderním slova smyslu je institucí, jež se nemohla vyvinouti, dokud nebyla neutralita v jisté formě uznanou institucí mezinárodního práva a dokud nebyla určitým způsobem zaručena svoboda neutrálního obchodu. Instituce blokády vyskytuje se od r. 1584 a 1630, kdy vláda holandská[4] prohlásila všecky přístavy flanderské, jsoucí v moci Španělů, za blokované; potřebovala však

[1] Když r. 1861 za americké občanské války uzavřela Federální vláda přístav Charleston tím, že potopila lodi naložené kamením, vznikla otázka, je-li tato t. zv. kamenná blokáda oprávněna. Nemělo by býti pochyby — viz doleji § 380 —, že taková kamenná blokáda není blokádou v obvyklém slova smyslu a že nelze zabavovati a konfiskovati neutrální lodi, pokoušející se o vjezd nebo výjezd. Není však na druhé straně také pochyby, že tento způsob uzavření nepřátelského přístavu je dovolen právě tak jako ostatní prostředky války námořní, je-li blokování přístavu notifikováno, takže se neutrální lodi mohou vyhnouti nebezpečí ztroskotání. Viz Wharton, III. § 361 a; Fauchille, *Blocus*, str. 143—145; Perels, § 35, str. 187.

[2] §§ 173—174.

[3] Ohledně t. zv. „blokády na velkou vzdálenost", viz doleji §§ 390 a—390 b.

[4] Viz Fauchille, *Blocus*, str. 2 až 6, a Westlake, *Papers*, str. 325 až 337.

několik století, než dosáhla nynějšího stupně vývoje, ježto až do počátku XIX. století užívali válčící zhusta t. zv. papírové blokády. Tato nyní již nemá platnosti, neboť nyní je závaznou pouze efektivní blokáda.

O blokádě lze vzhledem k její praktické důležitosti pro zájmy neutrálů pojednávati spíše v souvislosti s neutralitou než s válkou. Avšak nesmí býti blokáda jakožto prostředek válečný zaměňována s t. zv. mírovou blokádou, jež je jedním ze způsobů násilného urovnávání mezistátních sporů[1].

Nehledí-li se k ustanovení Pařížské deklarace, že blokáda, má-li býti závaznou, musí býti efektivní, není žádných smluvních ustanovení, jež by se týkala blokády, aniž se prakse jednotlivých států řídí společnými pravidly, jež by obsahovala předpisy pro všecky eventuality. Články 1—21 Londýnské deklarace skutečně představovaly kodex právních norem o blokádě; avšak tato deklarace nebyla ratifikována a ačkoliv, jak o tom již byla zmínka[2], na počátku světové války Spojenci přijali všechny tyto články s určitými modifikacemi, týkajícími se předpokladů vědomosti o existenci blokády, přece upustilo Britské vládní nařízení o právech námořních (British Maritime Rights Order in Council) ze 7. července 1916 a obdobný francouzský dekret od zmíněné deklarace úplně.

Blokáda strategická a obchodní.

§ 369. Blokáda je *strategickou* tehdy, tvoří-li část vojenských operací směřujících proti blokovanému pobřeží, nebo je-li vyhlášena proto, aby odřízla zásobování nepřátelským silám na pevnině. Na rozdíl od strategické blokády mluví se o *obchodní* blokádě, je-li vyhlášena prostě za tím účelem, aby odřízla pobřeží od styků s vnějším světem a nepodnikají-li se žádné vojenské operace na pevnině. Že obchodní blokády jsou podle nyní platných ustanovení mezinárodního práva právě tak legitimní jako blokády strategické, není obecně nikterak popíráno. Avšak někteří spisovatelé[3] tvrdili

[1] Viz shora §§ 44—49.

[2] Shora § 292.

[3] Viz Hall, § 233 a Westlake, *Papers*, str. 313—361; avšak Westlake se později (II. str. 263) vzdal svého odporu proti obchodním blokádám.

před světovou válkou, že blokády čistě obchodní měly by býti odstraněny, neboť prý neodpovídají zaručované svobodě neutrálního obchodu za války.

§ 370. Blokáda skutečně existuje tehdy, je-li vjezd a výjezd zakázán lodím všech národů. Blokáda jakožto prostředek válečný je přípustna pouze ve formě *universální* blokády, to jest — podle znění článku 5 neratifikované Deklarace londýnské — „musí se vztahovati nestranně na lodi všech národů". Byl-li by dovolen stranou válčící blokádu provádějící vjezd nebo výjezd lodím jedné národnosti, nebylo by tu vůbec blokády[1]. Blokáda musí býti obecnou.

Na druhé straně, předpokládaje, že blokáda je obecnou, lze poskytnouti určitým lodím k určitým účelům[2] zvláštní povolení vjezdu nebo výjezdu a válečným lodím všech neutrálních států může býti povolen nerušený přístup v obou směrech[3]. Tak na př., když za americké občanské války federální vláda blokovala pobřeží konfederovaných států, nebylo bráněno vjezdu a výjezdu neutrálních lodí válečných. Válčící však má právo zakázati neutrálním válečným lodím překročiti linii blokády a je ponecháno jeho rozhodnutí, zda jim to dovolí či ne; není ani nucen dáti povolení to všem, byť by je i byl dal jednomu nebo několika státům.

§ 371. Obyčejně je blokáda prohlášena za tím účelem, aby bylo zabráněno jak vjezdu, tak i výjezdu. Někdy je však zakázán pouze výjezd, nebo pouze vjezd. V takových případech se mluví o „blokádě vjezdu" nebo o „blokádě výjezdu". Na př. blokáda ústí dunajského prohlášená Spojenci r. 1854 za války krymské byla „blokádou vjezdu", neboť jejím účelem bylo zabrániti dopravě zásob ruské armádě od moře[4]. Blokáda vjezdu a výjezdu.

[1] Loď *Rolla*, (1807) 6. C. Rob. 364, *Franciska*, (1855) Spinks 287. Viz též doleji § 382.

[2] O této výjimce ze všeobecného pravidla se v neratifikované Deklaraci londýnské neděje zmínka.

[3] Uznáno článkem 6 neratifikované Deklarace londýnské.

[4] Loď *Gerasimo*, (1857) 11 Moore P. C. 88.

Která místa možno blokádou uzavříti.

§ 372. Dříve se zhusta tvrdilo, že blokovati možno pouze přístavy nebo pouze opevněné přístavy[1] avšak prakse států po každé ukázala, že lze blokovati jednotlivě přístavy a části nepřátelského pobřeží právě tak jako pobřeží nepřátelské v celku. Za americké občanské války bylo blokováno celé pobřeží konfederovaných států v rozsahu asi 2500 mořských mil. Dlužno přihlédnouti také k tomu, že předmětem blokády mohou se státi i ty přístavy válčícího, jež jsou v rukou nepřátelských. Na př. za války francouzsko-německé blokovali[2] Francouzi své vlastní přístavy Rouen, Dieppe a Fécamp, jež byly obsazeny Němci. Článek 1 neratifikované Deklarace londýnské nepřímo tuto praksi sankcionoval ustanovením, že „blokáda nesmí býti rozšířena[3] na přístavy jiné než náležející nepříteli nebo nepřítelem obsazené".

Blokáda mezinárodních řek.

§ 373. Není rozhodnuto dosud, zda může býti předmětem blokády ústí t. zv. mezinárodní řeky[4] v případě, že všechny pobřežní státy nejsou válčícími. Na příklad když v r. 1854 za války krymské blokovala spojená loďstva Velké Britanie a Francie ústí Dunaje, protestovalo Bavorsko a Würtembersko, jež zůstaly neutrálními. Když v r. 1870 Francie blokovala celé německé severomořské pobřeží, bylo z blokády vyňato ústí řeky Ems Dollart, neboť Dollart odděluje holandskou provincii Groningen od území německého. V r. 1863 opět, když za blokády pobřeží konfederovaných států zajal federativní křižník *Vanderbildt* britskou loď *Peterhoff*[5], plující do Matamorosu, na mexickém břehu řeky Rio Grande, propustily americké úřady tuto loď s odůvodněním, že obchod s Mexikem, jež bylo neutrální, nelze zakazovati.

Deklarací londýnskou, kdyby byla bývala ratifikována, byl by spor tento rozřešen pouze v jediném bodě. Usta-

[1] Napoleon I. tvrdil ve svých Berlínských Dekretech: „Le droit de blocus, d'après la raison et l'usage des tous les peuples policés, n'est applicable qu'aux places fortes."

[2] Viz Fauchille, *Blocus*, str. 161.

[3] T. zv. blokáda „na dlouhou vzdálenost" (viz níže, §§ 390a až 390b) je ovšem ve své podstatě blokádou vztahující se i na území mimo nepřátelské pobřeží.

[4] Viz shora sv. I. § 176.

[5] (1866) 5 Wall. 49. Viz Fauchille, *Blocus*, str. 171—183; Phillimore, III. § 293a; Hall, § 266; Rivier, II. str. 291.

novením, že „síly blokádu provádějící nesmějí zatarasiti přístup k neutrálním přístavům a pobřežím", byl by článek 18 zajisté zakázal blokádu celého ústí hraniční řeky mezi neutrálním a válku vedoucím státem, jako by bylo na příklad Rio Grande v případě, kdyby Spojené státy americké byly ve válce a Mexiko zůstalo neutrální. Není však předpisů pro případ blokování ústí řek, jako jsou na příklad Dunaj nebo Rýn, jež protékají od pramene k ústí na mořském pobřeží několika státy, jestliže jeden nebo více z těchto pobřežních států zůstane neutrální.

Blokáda úžin.

§ 373a. Podobnou otázce, zda možno blokovati ústí mezinárodní řeky, nikoliv však s ní totožnou je otázka, zda možno blokovati úžiny. Nutno lišiti tři případy:

(1) Úžiny, jež pouze oddělují území jednoho a téhož státu a nespojují dvě části širého moře, možno zajisté blokovati.

(2) Oddělují-li úžiny pouze území jednoho a téhož státu, současně však spojují dvě části širého moře, je otázka, zda je možno je blokovati, nerozřešena[1]. Za války turecko-italské v r. 1911 Italie neprohlásila blokádu Dardanel, jež spadají právě do této kategorie úžin. Bospor a Dardanely mají býti nyní podřízeny zvláštnímu mezinárodnímu režimu, za něhož nesmějí býti nikdy blokovány[2]; avšak obecně zůstává právní postavení úžin tohoto druhu co do blokády stále nevyřešeno.

(3) Nerozřešený jest také případ, kdy úžiny oddělují dva různé státy.

Ospravedlnění blokády.

§ 374. Vynořila se otázka, jakým způsobem může býti blokáda, jež přiznává válčícímu určitou jurisdikci nad neutrálními loděmi a má škodlivé důsledky pro neutrální obchod, ospravedlněna[3]. Mnoho spisovatelů řídí se Hautefeuillem[4] a tvrdí, že zřízení blokády tím, že válčící umístí určitý počet válečných lodí tak, aby uzavřel jimi přístup k pobřeží,

[1] Baty v *Jahrbuch des Völkerrechts*, I. (1913), str. 630—639.

[2] Viz shora sv. I. § 197.

[3] Podrobně pojednává o tom Fauchille, *Blocus*, str. 13—36, a Güldenagel, cit. dílo, str. 51—86.

[4] Viz Hautefeuille, II. str. 190 až 191.

rovná se dobytí dotyčné části moře a že toto dobytí opravňuje válčícího k zakázání vjezdu a výjezdu lodím všech národů.

Oproti této umělé konstrukci dobytí části moře pokoušejí se někteří spisovatelé [1] dokázati oprávněnost blokády válečnou nutností. Myslím však, že není vůbec třeba zvláštního ospravedlňování blokády. Ve skutečnosti jsou škodlivé důsledky blokády proti neutrálům téhož druhu, jako je mnoho jiných neutrálům škodlivých důsledků války vůbec. Ani tyto, ani ony není třeba zvláště ospravedlňovati. Blokáda je skutečně v rozporu s uznanou zásadou svobody moře i s uznanou svobodou neutrálního obchodu. Avšak vše toto se vyvinulo zároveň a byla-li svoboda moře v době míru a války, jakož i svoboda neutrálního obchodu obecně uznána, byla současně uznána za legitimní i výjimečná omezení, plynoucí z blokády.

II.

ZŘÍZENÍ BLOKÁDY.

Viz literaturu uvedenou shora na počátku § 368.

Kompetence ke zřízení blokády.

§ 375. Ježto prohlášení blokády je „vysokým [2] aktem suverenity“ a má dalekosáhlé důsledky pro neutrální obchod, uznává se obecně, že velitel námořních sil není oprávněn samovolně zříditi blokádu bez příkazu své vlády. To bylo uznáno článkem 9 neratifikované Deklarace londýnské, jenž ustanovoval, že „prohlášení blokády děje se blokádu provádějící mocností nebo námořními úřady jejím jménem“. Moc vlády ke zřízení blokády lze přenésti na velitele námořních sil k tomu výslovnému účelu, aby zřídil speciální blokádu, a to tím způsobem, že mu vláda nařídí, aby blokoval určitý přístav nebo pobřeží; po případě může vláda výslovně delegovati svou moc k prohlášení blokády

[1] Viz Gessner, str. 151; Bluntschli, § 827; Martens, II. § 124.

[2] Lod *Henrick and Maria*, (1799) 1. C. Rob. 146.

na velitele, aby jí užíval dle své vůle. Dokonce, dějí-li se válečné operace na místě velmi vzdáleném[1] od sídla vlády, a uzná-li velitel za nutné, zříditi blokádu, nabývá blokáda ta platnosti, dá-li vláda svůj souhlas bezprostředně na to, kdy se o skutku velitelově dověděla. Konečně se předpokládá, že v moci, jež je přiznána nejvyššímu veliteli loďstva, je obsaženo i zmocnění ke zřízení blokády, uzná-li to za nutné, avšak i pak musí jeho vláda dáti souhlas, jakmile se o jejím zřízení dozví[2].

Prohlášení a notifikace blokády.

§ 376. Blokáda nevzniká *ipso facto* vypuknutím války. Ani faktické uzavření přístupu k nepřátelskému pobřeží válečnými loďmi válčícího nemusí nutně o sobě znamenati, že se tím zakazuje vjezd a výjezd lodím *neutrálním*, neboť může k němu dojíti prostě za tím účelem, aby se zabránilo vjížděti a vyjížděti pouze lodím *nepřátelským*. Spisovatelé evropského kontinentu proto pokládali vždy za podstatnou podmínku platnosti zřízení blokády její notifikaci. Angličtí, američtí a japonští spisovatelé však nepokládali notifikaci za podstatnou okolnost, byť i měli za to, že k oprávněnému odsouzení neutrálních lodí pro porušení blokády je třeba, aby o její existenci věděly[3].

Ačkoli však spisovatelé kontinentální vždy pokládali notifikaci za podstatnou podmínku platného zřízení blokády, liší se co do způsobu, jakým tato nutná notifikace má býti provedena. Někteří[4] tvrdí, že jsou nutny tři různé notifikace: (1) Místní notifikace úřadům blokovaného přístavu nebo pobřeží; (2) diplomatická nebo obecná notifikace válčící stranou blokádu provádějící všem námořním neutrálním státům; (3) zvláštní notifikace každé blížící se neutrální lodi. Jiní spisovatelé[5] pokládají za podstatnou pouze diplomatickou a zvláštní notifikaci. Jiní opět[6] tvrdí, že je za-

[1] Loď *Rolla*, (1807) 6. C. Rob. 364.

[2] Ohledně celé věci viz Fauchille, *Blocus*, str. 68—73.

[3] Viz doleji § 384.

[4] Viz na př. Kleen, I. § 131.

[5] Viz na př. Bluntschli, §§ 831 až 832; Martens, II. § 124, Gessner, str. 181.

[6] Viz na př. Hautefeuille, II. str. 224 a 226; Calvo, V., § 2846, Fauchille, *Blocus*, str. 219—221.

potřebí pouze oné zvláštní notifikace každé blížící se lodi, avšak doporučují i notifikaci diplomatickou jakožto čin zdvořilosti.

V praksi bylo vždy obyčejem, že velitel blokádu zřizující notifikuje blokádu úřadům blokovaných přístavů nebo pobřeží a tamním cizím konsulům.

Dále bylo vždy obyčejem, aby vláda blokádu provádějící oznámila to diplomatickou cestou všem neutrálním námořním státům. Některé státy pak, jako Francie a Italie, nařizovaly vždy svým lodím válečným, blokádu provádějícím, aby zastavily každou blížící se neutrální loď a oznámily jí zřízení blokády. Avšak Velká Britanie, Spojené státy americké a Japonsko nepokládaly notifikaci za podstatnou podmínku pro zřízení blokády. Měly za to, že již prostě to, že přístup je uzavřen a vjezd a výjezd neutrálním lodím znemožněn, stačí, aby se o existenci blokády vědělo; když však nedošlo k diplomatické notifikaci, nezabavovaly lodí pro porušení blokády, neměl-li její velitel vědomosti o existenci blokády. Anglická [1], americká [2] a japonská [3] prakse tedy činila rozdíl mezi tak zvanou *de facto* blokádou a blokádou notifikovanou.

Kdyby byla bývala Deklarace londýnská ratifikována, byly by články 8—12 založily jednotnou praksi, neboť mocnosti se shodly na těchto ustanoveních:

(1) Aby byla blokáda závaznou, musí dojíti k jejímu *prohlášení* a *notifikaci* (čl. 8).

(2) Blokádu *prohlásiti* musí buď blokující mocnost nebo námořní úřady jejím jménem a nutno v prohlášení tom specifikovati: (a) den, kdy blokáda se začala; (b) geografické ohraničení pobřežní čáry, blokádě podrobené; (c) lhůta, do které je volno neutrálním lodím odplouti (čl. 9). Je-li počátek blokády nebo její geografické ohraničení udáno nesprávně, je prohlášení neplatné a k tomu, aby blokáda byla závaznou, je třeba deklarace nové (čl. 10). Nestane-li se zmínka

[1] Loď *Vrow Judith*, (1799) 1. C. Rob. 150.
[2] Viz U. S. Naval War Code článek 39—40.
[3] Viz Japonský kořistní zákon, článek 30.

o lhůtě, do které mohou neutrální lodi odplouti, nutno jim povoliti svobodný průchod (čl. 16).

(3) *Notifikaci* o prohlášení blokády nutno učiniti ihned. Je zapotřebí dvojí notifikace (čl. 11): (1) vládou blokujícího loďstva všem vládám neutrálním, aby mohly zpraviti o zřízení blokády obchodní lodi, plující pod jejich vlajkou; (2) velícím důstojníkem blokujícího loďstva místním úřadům, jichž povinností pak je zpraviti o tom cizí konsuly v blokovaném přístavě nebo na blokovaném pobřeží. Účelem této notifikace jest, dáti neutrálním obchodním lodím v blokovaném přístavu či přístavech možnost, aby se o zřízení blokády dověděly a učinily přípravy k opuštění přístavu ve lhůtě v prohlášení blokády stanovené. Nestala-li se taková notifikace, nutno dovoliti neutrálním lodím volný výjezd z blokovaného přístavu (čl. 16).

(4) Ustanovení o prohlášení a notifikaci blokády vztahují se též na případy, kdy hranice blokády byly rozšířeny nebo kde blokáda byla zrušena a pak znovu zřízena (čl. 12).

Avšak Deklarace londýnská, jak již bylo řečeno, nebyla ratifikována a třebaže Spojenecké vlády po vypuknutí světové války největší část jejich ustanovení přijaly, vrátily se později opět k „historickým a uznaným ustanovením mezinárodního práva“ [1].

Lhůta k odjezdu neutrálních lodí.

§ 377. Pokud se týče *vjezdu*, stává se blokáda platnou okamžikem, kdy je zřízena; dokonce ani lodi s přítěží nemají práva k vjezdu. Co se týče *výjezdu*, bylo vždy zvykem, že velitel blokujících sil povoloval určitou lhůtu, do které mohly neutrální lodi nerušeně blokované přístavy opustiti [2]; Avšak není žádného ustanovení o délce této lhůty. Často bývá povolováno 15 dní [3], avšak u blokád za války světové byly povolovány lhůty velmi krátké, totiž čtyři dny při blokádě německé Východní Afriky, dva dny při blokádě

[1] Viz shora §§ 292, 368.

[2] Uznáno implikací článek 9 neratifikované Deklarace londýnské.

[3] Podle U. S. Naval War Code, článek 43 má se povoliti 30 dní „ledaže by bylo vydáno speciální opačné nařízení“.

Kamerunu a bulharského pobřeží moře Egejského a tři dny při blokádě pobřeží maloasijského.

Skončení blokády.

§ 378. Nehledě k uzavření míru může dojíti ke skončení blokády čtverým způsobem:

Blokující mocnost může ji za prvé zrušiti nebo její oblast omeziti a to z jakéhokoliv důvodu. V takových případech je zvykem, že skončení blokády se oznámí všem neutrálním námořním státům[1].

Za druhé může dojíti ke skončení blokády tím, že nepřátelské síly zaženou blokující eskadru či loďstvo. V takovém případě končí se blokáda *ipso facto* tím, že je blokující eskadra zahnána, ať jsou její úmysly na návrat jakékoliv. Vrátí-li se tato eskadra a znovuzřídí blokádu, je to pokládati za blokádu novou a nikoliv pouze za pokračování blokády dřívější a nutno znovu učiniti všechna opatření k zřízení blokády nutná[2].

Třetím důvodem ke skončení blokády je ten, že se nezdaří blokádu učiniti efektivní[3].

Čtvrtým důvodem je dobytí a obsazení blokovaného přístavu nebo pobřeží blokujícími vojenskými silami. V případě lodi *Circassian*[4] za americké občanské války byl skutečně zastáván názor, že to nezpůsobilo skončení blokády; avšak smíšená komise pro britské a americké stížnosti, po válce dosazená, pokládala tento názor za nesprávný a přisoudila všem stěžovatelům náhradu[5].

[1] Článek 13 neratifikované Deklarace londýnské ustanovoval, že dobrovolné zrušení blokády a také každé omezení její oblasti musí právě tak jako prohlášení blokády notifikovati blokující vláda všem neutrálním vládám a velící důstojník blokujícího loďstva místním úřadům.

[2] Viz článek 12 neratifikované Deklarace londýnské.

[3] Viz doleji § 382.

[4] (1864) 2. Wall. 135.

[5] Avšak v r. 1899, za války španělsko-americké, pokládal Nejvyšší soud Spoj. států případ lodi *Circassian* za rozhodující pro posouzení případu lodi *Adula*. (176 U. S. 361.)

III.

EFEKTIVNOST BLOKÁDY.

Viz literaturu uvedenou shora na počátku § 368.

Blokáda efektivní na rozdíl od fiktivní.

§ 379. Že je nutno, aby blokáda byla učiněna efektivní tím, že tu musí býti blokující eskadra, dostatečně silná, aby zabránila lodím ve vjezdu nebo výjezdu, stalo se postupně v první polovině XIX. století uznanou zásadou; formálně bylo to jakožto ustanovení mezinárodního práva uzákoněno Deklarací pařížskou z r. 1856 a uznáno článkem 2 neratifikované Deklarace londýnské. Blokáda efektivní je opakem t. zv. fiktivní čili papírové blokády, jež byla zhusta praktikována v XVII., XVIII. a na počátku XIX. století[1]. Fiktivní blokáda vzniká prohlášením a oznámením, že přístav nebo pobřeží je blokováno, aniž při tom na zmíněném místě byl postaven dostatečný počet válečných lodí k tomu, aby skutečně zabránil vjezdu a výjezdu každé lodi. Zásadou První a Druhé ozbrojené neutrality bylo, že blokáda má vždy býti efektivní; avšak teprve po válkách napoleonských došla tato zásada obecného uznání. V druhé polovici XIX. století nepopíraly nutnost toho, aby blokáda byla efektivní ani ty státy, jež nepřistoupily k Deklaraci pařížské.

Podmínky efektivnosti blokády.

§ 380. Podmínkou efektivnosti blokády, jak ji definuje Deklarace pařížská, je, *aby byla prováděna silami, jež jsou dostatečny k tomu, aby zabránily přístupu k pobřeží.* Není však shody o tom, co je nutno k zřízení efektivní blokády podle této definice. Nehledě k rozporům mínění o bodech méně zajímavých, možno říci, že v podstatě jsou tu dvě různá mínění.

Podle jednoho je definice efektivní blokády vyslovena První ozbrojenou neutralitou z r. 1870 platnou a blokáda efektivní jen tehdy, je-li přístup k pobřeží zatarasen řetězem válečných lodí, zakotvených na místě tak blízko u sebe, že není možno linií onou proplouti bez zřejmého nebezpečí

[1] Viz Fauchille, *Blocus*, str. 74 až 109.

pro proplouvající loď[1]. To odpovídá praksi, zachovávané před válkou světovou Francií.

Podle druhého názoru je blokáda efektivní, je-li přístup střežen — podle slov dra Lushingtona[2] — „silami dostatečnými k tomu, aby učinily vjezd a výjezd nebezpečnými čili jinými slovy dostatečnými k tomu, aby, nehledě k zvláštním snad okolnostem, jako jsou mlha, prudký vítr a některé nutné absence, učinily velmi pravděpodobným zajetí lodí, pokoušejících se o vjezd nebo výjezd".

Podle tohoto názoru není třeba řetězu zakotvených válečných lodí, kterými by každá loď, pokoušející se o proražení blokády, mohla býti vzata do křížového ohně; postačí skutečné nebezpečí, že bude zajata, ať už nebezpečí to je způsobeno křižujícími nebo zakotvenými válečnými loďmi.

To je stanoviskem teorie a prakse Velké Britanie a Spojených států a zdá se, že téhož názoru je Německo a mnozí němečtí spisovatelé[3]. Blokádu celého pobřeží konfederovaných států za americké občanské války v rozsahu 2500 mořských mil čtyřmi sty federálními křižníky bylo ovšem možno prováděti pouze křižujícími loďmi; a skutečnost, že ji všechny neutrální státy uznaly za efektivní, dosvědčuje, že neshoda názorů spisovatelů je spíše významu teoretického než praktického.

Deklarací londýnskou, kdyby byla bývala ratifikována, byl by spor rozřešen alespoň do té míry, že by bylo určeno, že „otázka, je-li blokáda efektivní, je otázkou skutkovou"[4] a tím implicite uznáno shora zmíněné rozhodnutí dra Lushing-

[1] Viz Hautefeuille, II. str. 194; Gessner, str. 169. Kleen, I. § 129. Boeck, čís. 676—681; Dupuis, čís. 173—174; Fauchille, *Blocus*, str. 110 až 142. Phillimore, III. § 293 stojí na témže stanovisku, pokud se jedná o blokádu *de facto*: „Blokádu *de facto* dlužno zříditi tím, že se umístí určitý počet lodí a utvoří se z nich půlkruh kolem vjezdu do zakázaného přístavu; poruší-li se tento oblouk v jednom místě, zruší se celá blokáda."

[2] V jeho posudku případu lodi *Franciska*, (1855) Spinks 287.

[3] Viz Perels, § 49; Bluntschli, § 829; Liszt, § 41, III.

[4] Článek 3.

tona. Avšak, jak řečeno [1], deklarace nebyla ratifikována a bylo od ní za světové války Velkou Britanií a Francií upuštěno.

Postavíme-li se na stanovisko anglo-americké, tu, ježto otázka účinnosti je otázkou skutkovou a charakteristickou známkou účinnosti je skutečné nebezpečí pro proplouvající lodi, musíme uznati, že vzdálenost blokujících válečných lodí od blokovaného přístavu či pobřeží je nepodstatnou, pokud ji okolnosti a podmínky toho kterého případu ospravedlňují. Přístav Riga na příklad byl za války krymské blokován válečnými loďmi, umístěnými 120 mil od města v Lyser Ortu, tři míle to širokém kanálu, jenž tvoří jediný průchod k zálivu [2]. V určitých případech dokonce možno v nedostatku dostatečného počtu válečných lodí učiniti blokádu efektivní tím, že se na místě zřídí baterie, jež mohou stihnouti ohněm každou loď, pokoušející se o průjezd [3]; avšak musí tu býti také alespoň jedna válečná loď. Avšak blokáda kamenná [4], zvaná tak proto, že se v úžině ponoří lodi obtížené kamením, aby uzavíraly přístup, není efektivní blokádou.

Stupeň nebezpečí zakládající efektivnost.

§ 381. Není možno určiti přesně, jakého stupně musí nebezpečí pro lodi pokoušející se o proniknutí býti, aby zakládalo efektivní blokádu. Uznává se, že blokáda nepřestává býti efektivní, podaří-li se občas některé lodi proniknouti nerušeně její linii, je-li tu jen dostatečný stupeň nebezpečí, jež činí její zajetí pravděpodobným. Dr. Lushington praví o této věci toto [5]: „Udržení blokády musí po každé být otázkou stupně, a to stupně nebezpečí, hrozícího lodím vjíždějícím do přístavu nebo opouštějícím přístav. Nic mi

[1] Shora § 292, 368.

[2] Případ lodi *Franciska*, (1855) Spinks 287. Viz Hall, § 260, a Holland, *Studies*, str. 166—167.

[3] Loď *Nancy*, (1809) 1. Acton 63; *Circassian*, (1864) 2. Wall. 135; *Olinde Rodrigues*, (1898) 174 U. S. 510; viz též Bluntschli, § 829; Perels, § 49; Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 750; Walker, *Manual*, § 78.

[4] Viz shora 368. Ohledně kladení min před nepřátelskými přístavy a pobřežím, aby tím byla přerušena obchodní plavba, viz shora § 182 a.

[5] Ve svém posudku o případu lodi *Franciska*, (1855) Spinks 287.

není více vzdáleno a nic tak neodporuje mým názorům, jako znehodnocování pravidla, že blokáda musí býti dostatečně udržována; avšak je dokonale zřejmo, že žádnou mocí nelze naprosto bezpečně zatarasiti příchod; že lodi mohou vjížděti a vyjížděti za noci, mlhy, vichřice, nebo tehdy, jsou-li lodi blokující náhodou vzdáleny; že je nejvýš obtížno tvořiti nějaký úsudek pouze na základě počtu. Proto myslím, že v každém případě se vyšetřovalo, zda blokující síly byly způsobilé (kompetentní) a přítomné a bylo-li tomu tak, předpokládalo se, že svou povinnost splnily; a myslím, že mohu s bezpečností tvrditi, že v žádném případě nebyla blokáda pokládána za neplatnou proto, že lodi ujely nebo unikly z přístavu, nestal-li se takový vjezd nebo výjezd se souhlasem blokující eskádry, byly-li jen síly ji obstarávající na svém místě nebo nablízku.

Přerušení efektivnosti.

§ 382. Blokáda je efektivní potud, pokud trvá nebezpečí, které činí pravděpodobným zajetí lodí, jež se pokoušejí o průjezd. Pomíjí *ipso facto*, zmizí-li toto nebezpečí tím, že blokující válečné lodi byly zahnány nebo poslány jinam k vykonání nějakého úkolu, jenž nemá s blokádou nic společného, po případě dobrovolně se vzdálily nebo dovolily-li průchod lodím v jiných případech, než jež jsou výjimečně přípustny. Když na příklad v r. 1861 za americké občanské války byl federální křižník *Niagara*, jenž blokoval Charleston, odeslán a jeho místo po pěti dnech zaujal křižník *Minnesota*, blokáda ta přestala být efektivní, třebaže federální vláda odmítla to uznati[1]. Když pak za války krymské dovolila Velká Britanie ruským lodím vyvážet zboží z blokovaných přístavů a na základě toho povolila odjezd těchto lodí z blokovaného přístavu Rigy, přestala být tato blokáda efektivní, neboť znamenala pokus o přerušení pouze neutrálního obchodu; a zajetí dánské lodi *Franciska*[2] pro pokus o proražení blokády bylo zrušeno.

[1] Viz Mountagne Bernard, *Neutrality of Great Britain during the american Civil War* (1870), str. 237—239.

[2] Spinks 287. Viz shora § 370.

Na druhé straně prakse[1] a většina spisovatelů vždy uznávala, že blokáda nepřestává být efektivní, jsou-li blokující vojenské síly zahnány pouze na krátký čas následkem nečasu; článek 4 neratifikované Deklarace londýnské tento názor přijal a ustanovil, že „blokáda se nepokládá za zrušenu, jestliže se blokující síly dočasně vzdálí následkem nečasu". Angličtí[2] spisovatelé také zapírali, že by blokáda přestávala býti efektivní, je-li blokující válečná loď vzdálena na krátký čas proto, že stíhá loď, jíž se podařilo proniknouti nerušeně[3], avšak neratifikovaná Deklarace londýnská toho neuznává[4].

IV.

PORUŠENÍ BLOKÁDY.

Viz literaturu uvedenou shora na počátku § 368.

§ 383. Porušením nebo přestoupením blokády je nedovolený vjezd nebo výjezd lodi nedbající blokády. Pokus o porušení rovná se, pokud se týče trestnosti[5], porušení dokonanému; avšak prakse států se neshoduje v tom, který okamžik a jaké okolnosti skutkové rozhodují o počátku pokusu o porušení blokády. Definice porušení blokády.

§ 384. Ježto porušení blokády je s hlediska blokujícího válčícího deliktem, je podstatnou podmínkou toho, aby vjezd nebo výjezd lodi byl porušením blokády, aby tato loď o existenci blokády věděla. Není porušení, nebyla-li blokáda notifikována.

Z tohoto důvodu nepokládala kontinentální teorie a prakse nikdy blokádu za zřízenu bez místní a diplomatické notifikace, na základě které by mohla každá loď míti vědomost

[1] *Columbia,* (1799) 1. C. Rob. 154.

[2] Viz Twiss, II. § 103, str. 201, a Phillimore, III. § 294.

[3] Viz článek 37 U. S. Naval War Code.

[4] Viz Zprávu přípravného výboru článek 4.

[5] Bylo již řečeno (shora § 296), že rušitel blokády neruší mezinárodního práva, nýbrž ustanovení vydaná belligerentem, kterému mezinárodní právo dává dovolení, aby jich přestoupení trestal.

o tom, že existuje, po případě mohla by taková vědomost býti předpokládána. Z téhož důvodu byly některé státy, jako Francie a Italie, toho názoru, že nelze míti za to, že některá loď porušila blokádu, nebyla-li před tím, než se pokoušela o vjezd, zastavena jedním z blokujících křižníků, jenž jí dal zvláštní výstrahu a učinil o tom záznam v jejím lodním deníku [1].

Britská, americká a japonská prakse činila, pokud se týče nutně potřebné vědomosti lodí o existenci blokády, vždy rozdíl mezi oznámením skutečným a předpokládaným a nepokládala porušení blokády v případech, kde nebylo ani tohoto ani onoho oznámení, za možné [2]. Pod pojmem skutečné vědomosti se rozumí vědomost nabytá z přímé výstrahy jedné z blokujících válečných lodí nebo vědomost nabytá z jakéhokoliv jiného veřejného či soukromého informačního pramene. Předpokládaná vědomost vzniká, když se soudí, že loď o blokádě ví na základě notoričnosti nebo diplomatické notifikace. Vždy se předpokládalo, že existence blokády je notorickou lodím, jsoucím v blokovaných přístavech; je však otázkou skutkovou, je-li notorickou jiným lodím. Vědomost o existenci blokády se předpokládala po každé, kdy od toho okamžiku, kdy domácí stát lodi obdržel diplomatickou notifikaci o blokádě, uplynula doba dostatečná k tomu, aby mohl o tom vyrozuměti všechny lodi své vlajky, ať už pak tuto informaci skutečně dostaly, nebo se o tom dověděly či nikoliv [3].

Neratifikovaná Deklarace londýnská drží se do jisté míry britské, americké a japonské prakse; liší se hlavně v tom, že předpoklad vědomosti o blokádě není nikdy absolutní, nýbrž může býti v každém případě vyvrácen. Článek 14 ustanovuje, že „možnost, aby neutrální loď byla zajata pro

[1] Viz shora § 376.

[2] Viz Holland, *Prize Law*, §§ 107, 114—127; U. S. Naval War Code, článek 39; Japonský kořisiní zákon, článek 26.

[3] Lodi: *Vrouw Judith*, (1799) 1. C. Rob. 150; *Neptunus*, (1799) 2. C. Rob. 110; *Calypso*, (1799) 2. C. Rob. 298; *Neptunus*, (1800) 3. C. Rob. 173; *Hoffnung*, (1805) 6. C. Rob. 112.

porušení blokády, závisí na její vědomosti o blokádě buď skutečné či předpokládané". Vědomost o blokádě se předpokládá, *ledaže by se dokázal opak,* jestliže loď opustila neutrální přístav po oznámení blokády mocnosti, jíž tento přístav patří a jestliže se tato notifikace stala v dostatečné lhůtě (čl. 15). Avšak nemá-li loď, *blížící se* blokovanému přístavu, ani skutečné ani presumptivní vědomosti o blokádě, nelze ji přičítati porušení za vinu a musí se jí dáti oznámení a učiniti poznámka o výstraze v lodním deníku. Dále nutno volně propustiti loď neutrální, vyjíždějící z blokovaného přístavu, jestliže nedbalostí velícího důstojníka blokujícího loďstva nebylo prohlášení blokády notifikováno místním úřadům, nebo jestliže sice deklarace byla notifikována, avšak nebyla ustanovena lhůta, do které neutrální lodi mohou vyplouti (čl. 16).

Avšak deklarace tato nebyla ratifikována a při vypuknutí světové války, kdy její ustanovení byla uvedena Spojenými mocnostmi v život, došlo k změnám, pokud se týče předpokládané vědomosti o existenci blokády.

§ 385. Prakse států a mínění spisovatelů o tom, co zakládá pokus o porušení blokády, se v mnohých směrech lišila.

Dřívější prakse v otázce co zakládá pokus o porušení blokády.

(1) Druhá ozbrojená neutralita z r. 1800 snažila se omeziti pojem pokusu o porušení blokády na to, že loď užije, aby pronikla linií blokády, násilí nebo lsti. To bylo celkem praktikováno Francií, jež nadto, jak již řečeno, vyžadovala, aby se lodi před pokusem dostalo zvláštní výstrahy od blokujících válečných lodí. Toto stanovisko zastávali též mnozí spisovatelé[1].

(2) Prakse jiných států, na příklad Japonska, schvalovaná mnohými spisovateli[2], šla dále a pokládala za pokus o po-

[1] Viz Hautefeuille, II. str. 234; Kleen, I. § 137; Gessner, str. 202; Dupuis, čís. 185; Fauchille, *Blocus*, str. 322.

[2] Viz Bluntschli, § 835; Perels, § 51; Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 763; Rivier, II. str. 431; Viz též § 25 Pruských Regulací (1864) o námořní kořisti a článek 29 japonského zákona o námořním kořistnictví.

rušení blokády případy, kdy loď násilím či lstí, nebo i bez nich snažila se proniknouti linií blokády; na příklad když loď, plující do blokovaného místa, byla přistižena, ana kotví nebo křižuje poblíže linie blokády.

(3) Prakse Velké Britanie a Spojených států amerických jde nejdále, neboť pokládá za pokus porušení blokády, jestliže loď, jež dle svých lodních výkazů nepluje do blokovaného přístavu, je přistižena v jeho blízkosti, ana k němu směřuje; nebo jestliže loď, plující do přístavu, jehož blokování bylo diplomaticky oznámeno, vydala se na svou cestu, ačkoliv je jí známo, že blokáda nebyla zrušena (ledaže by byl přístav, z něhož loď ta vyplula, tak vzdálen od válečného jeviště, že je tím možno míti počínání velitele lodi za omluveno z toho důvodu, že vydal se na cestu do přístavu, o němž ví, že je blokován, v naději, že než tam dojede, blokáda bude zrušena a že má v úmyslu změniti směr lodi, shledá-li, že tomu tak dosud není)[1].

Tato prakse dále aplikovala na blokádu doktrinu o nepřetržité cestě[2], neboť pokládala za pokus porušení blokády, jestliže loď, jež, ač měla zjevné určení do neutrálního nebo neblokovaného přístavu, přece ve skutečnosti zamýšlela plouti, po zastávce v něm, do přístavu blokovaného[3].

(4) Za občanské války prohlubovaly ještě americké kořistní soudy tuto praksi a odsuzovaly pro porušení blokády lodi, které vědomě vezly do neutrálního přístavu náklad, jenž byl určen na konec pro přístav blokovaný; rovněž odsuzovaly pro porušení blokády náklad lodní[4], jenž byl na konec určen pro blokovaný přístav, nebylo-li lodi, jej vezoucí, jeho konečné určení známo. Na příklad *Bermuda*[5], britská loď s nákladem, jehož část měla podle mínění amerických soudů konečné určení do blokovaných přístavů konfederovaných států, byla zabavena na cestě do neutrál-

[1] Viz Holland, *Prize Law*, § 133 a U. S. Naval War Code, článek 42; *Betsey*, (1799) 1. C. Rob. 332.

[2] O této doktrině viz doleji § 400 n.

[3] Viz Holland, *Prize Law*, § 134 a případ lodi *James Cook*, (1810) Edwards 261.

[4] Nikoli však loď.

[5] (1865) 3. Wall. 514.

ního britského přístavu Nassau na Bahamských ostrovech a americkými soudy pro porušení blokády prohlášena propadlou. Totéž se přihodilo britské lodi *Stephen Hart*[1], jež byla zabavena na cestě do neutrálního přístavu Cardenas na Kubě. V pověstném případě britské lodi *Springbok*[2], jedoucí do Nassau na Bahamských ostrovech, zabavené na cestě do tohoto neutrálního britského přístavu, byl na konec prohlášen propadlým pro porušení blokády samotné náklad, neboť podle názoru soudu loď nevěděla o tom, že náklad byl určen pro blokovaný přístav. Tentýž osud stihl náklad britské lodi *Peterhoff*[3], plující do neutrálního mexického přístavu Matamoros. Britská vláda odepřela intervenovat ve prospěch britských majitelů zmíněných lodí a nákladů[4].

Je pravda, že většina autorit[5] pokládá tyto rozsudky amerických kořistních soudů za protizákonné, je však také faktem, že Velká Britanie tehdy zásady, jež jsou základem těchto rozsudků, uznala za správné.

Co je pokusem o porušení blokády podle neratifikované Deklarace londýnské.

§ 385a. Neratifikovaná Deklarace londýnská hleděla tuto spornou věc rozřešiti. Článek 17 ustanovoval, že „neutrální lodi nesmějí býti zajaty pro porušení blokády, leda v operačním pásmu válečných lodí, určených k tomu, aby činily blokádu efektivní“, a článek 19, že „ať je konečné určení lodi nebo jejího nákladu jakékoliv, nesmí býti zajata pro porušení blokády v době, kdy je na cestě do neblokovaného přístavu“.

Podle těchto ustanovení musí neutrální loď, aby byla vinnou pokusem o porušení blokády, skutečně vstoupiti do *operačního pásma* (rayon d'action) blokujícího loďstva. Co je toto *operační pásmo*, je v každém jednotlivém případě

[1] (1865) 3. Wall. 559.
[2] (1866) 5. Wall. 1.
[3] (1866) 5. Wall. 28.
[4] Viz *Parl. Papers*, Misc., č. 1 (1900).
[5] Viz na př. Holland, *Prize Law*, str. 38, p. 2; Phillimore, III. § 298; Twiss, *Belligerent Right on the High Seas* (1884), str. 19; Hall, § 263; Gessner, *Kriegführende und neutrale Mächte* (1877), str. 95—100; Bluntschli, § 835; Perels, § 51; Fauchille, *Blocus*, str. 333 až 344; Martens, II. § 124. Viz též Wharton, III. § 362, str. 401, a Moore, VII. § 1276.

otázkou. „Rozhodne-li se vláda zahájiti blokádu proti některé části nepřátelského pobřeží, určí k účasti na blokádě určitý počet válečných lodí a svěří velení důstojníku, jehož povinností je, aby jich užil k tomu, aby blokáda byla efektivní. Velitel námořního oddílu takto utvořeného rozestaví lodi podle svého rozhodnutí podle linie pobřeží a zeměpisné polohy blokovaných míst a vysvětlí každé lodi její úlohu a zvláště úsek, jejž má střežiti. Všecky střežené úseky dohromady, organisované tak, aby činily blokádu efektivní, tvoří operační pásmo blokujících sil“ [1].

Avšak pouze to, že neutrální loď vstoupila do operačního pásma, nemělo být dostatečným důvodem k jejímu zajetí, musila býti také ještě určena a plouti do blokovaného přístavu. Prošla-li operačním pásmem, aniž byla určena nebo plula do blokovaného přístavu, nepodnikala pokus o porušení blokády. I když konečným určením jejím nebo jejího nákladu byl blokovaný přístav, neměl jí býti přičítán pokus o porušení blokády, byla-li v okamžiku prohlídky skutečně na cestě do neblokovaného přístavu (čl. 19). Avšak na této cestě do neblokovaného přístavu musila býti skutečně, nikoliv jen zdánlivě; dalo-li se jí dokázati, že ve skutečnosti byl jejím bezprostředním cílem blokovaný přístav a že cestu do neblokovaného přístavu pouze předstírá, bylo možno ji zabaviti, neboť pak se skutečně pokoušela o porušení blokády [2].

Ať je tomu jakkoliv, předpisy tyto vylučovaly každé použití doktriny o nepřetržité cestě na blokádu. Avšak při vypuknutí světové války deklarace nebyla ratifikována a ačkoliv Spojené vlády napřed přijaly většinu jejich ustanovení i s článkem 19, přece v březnu 1916 [3] od článku toho upustily a prohlásily, že se zásada o nepřetržité cestě nebo konečném určení má na blokádu vztahovati. Později pak, jak již bylo řečeno, upustily od deklarace vůbec [4].

[1] Zpráva redakční komise k článku 17.

[2] Viz zprávu redakční komise k článku 19.

[3] *London Gazette* z 31. března 1916.

[4] Viz shora §§ 292, 368.

§ 386. Ačkoliv blokáda vjezdu zakazuje vjezd všem lodím, nemají-li zvláštního povolení[1], přece jsou i tu nutné výjimky z pravidla.

Kdy se vjezd nepokládá za porušení blokády.

Podle prakse před světovou válkou zcela obecně nepokládal se za porušení blokády vjezd lodi, jež byla naprosto nucena uchýliti se do blokovaného přístavu buď k vůli opravám[2] či nečasu[3], z nedostatku vody[4] či zásob, nebo z jakéhokoliv důvodu jiného. Naproti tomu nepřestal takový vjezd býti aspoň podle britské prakse porušením blokády, byl-li nutným následkem opilosti kapitánovy[5], neznalosti[6] pobřeží, ztráty kompasu[7], či k naj mutí pilota[8] a pod., nebo byl-li pokusem o zjištění[9], zda blokáda byla zrušena[10].

Neratifikovaná Deklarace londýnská uznávala, že nouze způsobuje výjimky z pravidla, že lodi nesmějí vstoupiti do blokovaného přístavu. Článek 7 ustanovoval, že „ve stavu nouze, zjištěném důstojníkem blokujícího oddílu, může neutrální loď vstoupiti do blokovaného místa a zase je opustiti, nesmí však tam ani vyložiti, ani naložiti náklad“. Avšak tento článek *stav nouze* nedefinuje a přikazuje jen, že tento stav musí býti zjištěn důstojníkem blokujícího oddílu[11]. Bylo tedy všechno, alespoň *prima facie*, přenecháno posouzení tohoto důstojníka. Jakmile však uznal, že je loď ve stavu nouze, bylo jeho povinností[12] dovoliti jí vstup do blokovaného přístavu, ledaže by nouzi odstranil sám.

[1] Viz shora § 370.

[2] *Charlotta*, (1810) Edwards 252.

[3] *Fortuna*, (1803) 5. C. Rob. 27.

[4] *Hurtige Hane*, (1799) 2. C. Rob. 124.

[5] *Shepherdess*, (1804) 5. C. Rob. 262.

[6] *Adonis*, (1804) 5. C. Rob. 256.

[7] *Elizabeth*, (1810) Edwards. 198.

[8] *Neutralitet*, (1805) 6. C. Rob. 30.

[9] *Spes and Irene*, (1804) 5. C. Rob. 576.

[10] Viz Holland, *Prize Law*, §§ 135—136.

[11] Viz případ britské lodi *Clumberhall*, odsouzené italským kořistním soudem proto, že vstoupila do blokovaného pásma za války turecko-italské r. 1912 následkem nouze, aniž by si dala ověřiti příčinu nouze blokujícím loďstvem. O tom bylo jednáno v Dolní sněmovně 25. května 1914; viz *Hausard*, sv. 63, str. 108.

[12] Viz zprávu redakční komise k článku 7.

Kdy se výjezd nepokládá za porušení blokády.

§ 387. Je jen málo případů, kdy se podle předválečné prakse Velké Britanie a většiny z ostatních států nepokládal výjezd za porušení blokády výjezdu[1]. Bylo na příklad dovoleno odplouti lodi, jež byla v blokovaném přístavě před zahájením blokády[2], jakož i lodi, jež tam vstoupily za blokády, buď že o ní nevěděla, nebo s dovolením blokující eskadry[3]. Dále bylo dovoleno opustiti nerušeně přístav lodi, jež nalodila svůj náklad před zahájením blokády[4]. Nebo opět bylo dovoleno opustiti nerušeně blokovaný přístav lodi, jež se tam uchýlila z naprosté nutnosti.

Rovněž byl povolen nerušený průjezd lodi[5], které použil diplomatický zástupce neutrálního státu výhradně k tomu, aby po ní repatrioval z blokovaného přístavu námořníky — trosečníky své země[6].

Průchod neblokovaným kanálem není porušením blokády.

§ 388. Porušení blokády může býti spácháno jedině průchodem blokovaným pásmem vstupním. Proto, je-li přístup do přístavu s moře blokován, avšak vede-li z něho vnitrozemský kanál k jinému neblokovanému nebo neutrálnímu přístavu, není porušením blokády vjezd ani výjezd lodi, projíždějící takovým kanálem na cestě do blokovaného přístavu[7].

[1] Viz Holland, *Prize Law*, § 130; Twiss, II. § 113; Phillimore, III. § 313.

[2] Loď *Frederick Moltke*, (1798) 1. C. Rob. 86.

[3] *Juno*, (1799) 2. C. Rob. 116.

[4] *Vrouw Judith*, (1799) 1. C. Rob. 150.

[5] Neratifikovaná Deklarace londýnská uznala v článku 7 — viz shora, § 386 —, že lodi, jež vstoupila následkem nouze do blokovaného přístavu, musí býti pak opět dovolen odjezd, pod podmínkou, že tam ani nenalodila, ani nevylodila nákladu; a článek 16 — viz shora § 384 — ustanovoval, že lodi, jež vyjíždějí z blokovaného přístavu za okolností tam uvedených, musí býti povolen volný průchod. Avšak kromě tohoto, deklarace nespecifikovala žádného případu, kdy by se výjezd neměl pokládati za porušení blokády.

[6] *Rose in Bloom*, (1811) 1. Dodson 55.

[7] *Stert*, (1801) 4. C. Rob. 65. Viz Phillimore, III. § 314.

V.

NÁSLEDKY PORUŠENÍ BLOKÁDY

Viz literaturu uvedenou shora na počátku § 368.

§ 389. Je obecně uznáváno, že loď může býti pro porušení blokády zajata jen tehdy, je-li přistižena *in delicto*; to znamená v době pokusu o porušení blokády, nebo v době rušení samého. Avšak i zde se prakse a teorie značně liší, neboť není shody o tom, do jaké míry je trvání pokusu nebo přímého rušení blokády časově omezeno. Zajetí lodí, porušivších blokádu.

Bylo již řečeno[1], že je spornou otázka o tom, který okamžik je pro počátek pokusu o porušení blokády rozhodný a že podle prakse Velké Britanie a Spojených států zakládá pokus fakt, že se loď, určená do blokovaného přístavu, vydala na svou cestu. Je patrno, že tento spor se týká otázky, který moment je rozhodný pro posuzování trestnosti lodi, jež ruší blokádu.

Podobně však je spornou otázka, kterým okamžikem se doba, v níž možno posuzovati loď rušící blokádu jako jsoucí *in delicto*, končí. Podle kontinentální teorie a prakse mělo se za to, že loď je *in delicto* jen tak dlouho, dokud skutečně je v linii blokády, nebo unikla-li odtud, pokud je jedním z blokujících křižníků pronásledována. Naproti tomu má prakse Velké Britanie[2] a Spojených států[3] za to, že loď, rušící blokádu je *in delicto* tak dlouho, *dokud nedokončila svou cestu z blokovaného přístavu do přístavu svého určení a zpět do přístavu, odkud původně vyjela*, při čemž se cesta tam a zpět pokládá za cestu jedinou. Avšak loď může býti *in delicto* jen pokud blokáda trvá a zajetí není přípustno, byla-li blokáda zrušena či jinak se skončila.

Deklarace londýnská hleděla rozřešiti tento spor, neboť podle článku 20 mělo platiti, že loď je *in delicto* jen tak dlouho[4], pokud by byla pronásledována válečnou lodí z od-

[1] Shora § 385.

[2] Loď Welvaart van Pillaw, (1799) 2. C. Rob. 128; *General Hamilton*, (1805) 6. C. Rob. 61.

[3] Viz U. S. Naval War Code, článek 44.

[4] Viz doleji § 428a.

dílu blokádu provádějícího (nikoliv křižníkem jiným) a nesměla by býti zajata, jestliže bylo od pronásledování upuštěno nebo blokáda zrušena. Podle toho ustanovení bylo možno loď zajmouti jen pokud pronásledování trvalo, ať byla uvnitř operačního pásma či nikoliv; i v tom případě, že se na čas utekla do neutrálního přístavu, mohla býti opět po výjezdu z něho zajata, byla-li zajímající lodí ona válečná loď z oddílu blokádu provádějícího, jež ji před tím pronásledovala a čekala pak na ni před přístavem, do něhož se utekla[1]. Avšak deklarace nebyla ratifikována.

Tresty za porušení blokády.

§ 390. Po zajetí dlužno dopraviti loď porušivší blokádu, aby byla postavena před kořistní soud. Za tím účelem možno posádku dočasně zadržeti, neboť musí vydati svědectví. Dříve bylo možno posádku uvězniti a tvrdí se, že mohla býti dokonce i na hrdle[2] trestána. Avšak od prakse, podle níž posádka byla uvězněna, bylo od XVIII. století upuštěno a dnes nejsou členové posádky ani válečnými zajatci, nýbrž musí býti propuštěni ihned, jakmile kořistní soud vydá rozsudek[3]. Jediným trestem, jenž může býti vysloven, je konfiskace lodi a nákladu. Avšak prakse[4] různých států co do trestání rušení blokády se značně od sebe liší. Podle předválečné prakse britské a americké může dojíti ke konfiskaci jak lodi, tak i nákladu, je-li majitel lodi a nákladu týž. Nemají-li loď a náklad společného majitele, zabaví se zboží pouze tehdy, je-li náklad válečným kontrabandem, nebo věděli-li majitelé o existenci blokády v době, kdy byl náklad pro blokovaný přístav naložen[5]. Nerozhoduje, zda zajatá loď, jež vezla náklad, sama sku-

[1] Viz Zprávu redakční komise k článku 20.

[2] Viz Bynkershoek, *Quaestiones Juris Publici*, I. kap. 11.

[3] Viz Calvo, V. §§ 2897—2898; U. S. Naval War Code, čl. 45.

[4] Viz Fauchille, *Blocus*, str. 357 až 394; Gessner, str. 210—214; Perels, § 51, str. 276—278.

[5] *Mercurius*, (1798) 1. C. Rob. 80; *Columbia*, (1799) 1. C. Rob. 154; *Alexander*, (1801) 4. C. Rob. 93; *Adonis*, (1804) 5. C. Rob. 256; *Exchange*, (1808) Edwards 39; *Panaghia Rhomba*, (1858) 12 Moore, P. C. 168. Viz Phillimore, III. §§ 318—319.

tečně prošla linií blokády, či zda bylo porušení blokády uskutečněno kombinovanou činností člunů a lodi, takže čluny projely linií a přeložily náklad do lodi, kotvící poblíže linie nebo *vice versa*[1].

Samotný náklad byl zabaven podle rozhodnutí amerického kořistního soudu za války občanské v případě lodi *Springbok* a jiných případech podobných[2], kdy se jednalo o zboží, jež mělo konečné určení do blokovaného přístavu a bylo posláno do přístavu neutrálního po lodi, jejíž majitelé o tomto konečném určení zboží nevěděli.

Deklarace londýnská navrhovala velmi jednoduché řešení této věci: podle článku 21 mělo býti trestem pro lodi, jež by porušily blokádu propadnutí lodi v každém případě, jakož i propadnutí nákladu, ledaže by byl majitel prokázal, že loďař v době, kdy zboží bylo naloďováno, o úmyslu lodi, porušiti blokádu, *nevěděl, ani věděti nemohl.* O případě, kdy celý náklad nebo jeho část byla válečným kontrabandem, se článek 21 nezmiňuje, avšak že musí býti takový náklad prohlášen propadlým, je samozřejmo. Avšak deklarace ta nebyla ratifikována.

VI.

TAK ZVANÁ BLOKÁDA NA DLOUHOU VZDÁLENOST.

Pojem blokády na dlouhou vzdálenost.

§ 390a. V předcházejících odstavcích této kapitoly byl vysvětlen a projednán pojem blokády, jak se mu rozumělo před světovou válkou, jakož i ustanovení mezinárodního práva, pojmu toho se týkající. Světová válka nepřispěla k objasnění nebo vývinu těchto ustanovení, neboť těch několik málo blokád, jež byly za ní prohlášeny — blokáda pobřeží německé Východní Afriky, Kamerunu, Bulharska na pobřeží moře Egejského, Malé Asie atd.[3] —, vyvolalo jen málo

[1] Loď *Maria*, (1805) 6. C. Rob. 201.

[2] Viz shora § 385 (4).

[3] Podrobrosti u Garnera, II. § 510.

nebo vůbec žádných sporů a neměly ve větších operacích válečných valného významu.

Ústřední mocnosti, jichž lodi mohly opouštěti svou základnu pouze k příležitostným výpadům, nebyly zajisté s to, aby udržovaly efektivní blokádu podle pravidel v této kapitole projednávaných; na druhé straně opět Spojené a sdružené mocnosti vzhledem k minám a ponorkám, operujícím podél pobřeží, k obraně znamenitě zařízeného, se přesvědčily, že je nemožností, zříditi blokádu Německa, tak jak se jí užívalo v dřívějších válkách. Na místo toho používaly t. zv. *blokády na dlouhou vzdálenost*[1].

Bylo již řečeno[2], že když Německo v únoru 1915 prohlásilo vody kolem Britských ostrovů za válečné území a že každá nepřátelská loď, v této oblasti dopadená, bude zničena a neutrálním lodím že tam hrozí nebezpečí, oznámila Velká Britanie, že v dohodě se svými spojenci bude se snažiti o to, aby na odvetu zabránila jakýmkoliv dopravním prostředkům přístup do Německa a odchod z něho. Vládní nařízení z 11. března 1915, jímž toto rozhodnutí bylo vyhlášeno, bylo výslovně označeno za akt odvety a nebylo v něm řeči o zřízení blokády, neboť s uznanými normami o blokádě nebylo v souhlasu. Avšak několik dní nato informoval britský zahraniční ministr o této nové politice vyslance Spojených států těmito slovy: „Britské loďstvo zřídilo blokádu, jež efektivně kontroluje ‚kordonem' křižníků veškeren průchod s mořské strany do Německa i z Německa"[3].

Tato blokáda na dlouhou vzdálenost byla ihned neutrály odmítnuta, zejména Spojenými státy americkými[4]. Připouštěly, že co se týče podmínek a prostředků námořní války, došlo od té doby, kdy ustanovení, jimiž se dosud

[1] Viz Garner, II. §§ 509—531, a v *A. J.*, IX. (1915), str. 843—857; Perrinjaguet v *R. G.*, XXIV. (1915), str. 210 255; Riggot, *The Neutral Merchant* (1915).

[2] Viz shora § 319.

[3] *Parl. Papers*, Misc. č. 6 (1915), Cd. 7816, str. 26.

[4] V Notách ze 2. dubna 1915 a 5. listopadu 1915: *Parl. Papers*, Misc. č. 14 (1916), Cd. 8233, str. 1, č. 15 (1916), Cd. 8234, str. 2.

zákonité blokády spravovaly, byla formulována, k velkým změnám a že „těsná“ blokáda se svým kordonem lodí v bezprostřední blízkosti blokovaného přístavu není snad už praktickou; namítaly však, že britské opatření neshoduje se ani „s duchem a zásadami základních pravidel válečných“. Hlavní jich výtkou bylo (1) že tato opatření rovnají se blokádě neutrálních přístavů — „tak rozsáhlá oblast širého moře je pod uzávěrou a lodní kordon tak daleko od uzavírané pevniny, že neutrální lodi, chtějíce dostihnouti důležitých neutrálních přístavů, jež Velká Britanie jako válčící nemá práva blokovati, musí nevyhnutelně projížděti blokujícími oddíly“[1]; (2) že, ježto obchodní styk mezi skandinávskými a německými baltickými přístavy není přerušen, nepostihují tato opatření „stejně přísně“ všechny neutrály[2] a (3) že nejsou efektivními, neboť „německé pobřeží je pro obchod se zeměmi skandinávskými volné“ a „německé lodi křižují jak v Severním, tak v Baltickém moři a zajímají a do německých přístavů dopravují neutrální lodi, plující do skandinávských a dánských přístavů“[3]. Spojené státy namítaly také, že „na základě těchto shora uvedených tří obecně uznaných důkazů“ nelze míti za to, že britská blokáda na dlouhou vzdálenost je „blokádou po právu, ani v praksi, ani efektivní“[4].

Na tyto vývody odvětila[5] britská vláda, že tato opatření nejsou nic jiného, než „adaptací starých zásad o blokádě na zvláštní poměry“[6] světové války a třebaže je nelze posuzovati přesně podle pravidel pro blokádu[7], že jsou přece s duchem těchto pravidel[8] ve shodě. Na americkou námitku, že tvoří vlastně blokádu neutrálních přístavů, od-

[1] Nota z 2. dubna 1915. Viz též notu z 5. listopadu 1915, čís. 21.

[2] Nota z 2. dubna 1915. Viz též notu z 5. listopadu 1915, čís. 20.

[3] Nota z 5. listopadu 1915, čís. 19.

[4] Nota z 5. listopadu 1915, čís. 22.

[5] V notách z 23. července 1915, a 24. dubna 1916: *Parl. Papers*, tamtéž.

[6] Nota z 23. července 1915, čís. 2.

[7] Nota ze 24. dubna 1916, čís. 35.

[8] Nota ze 24. dubna 1916, čís. 33.

větila Velká Britanie, že „může-li se blokáda státi efektivní pouze rozšířením se na nepřátelský obchod, jdoucí skrze neutrální přístavy, je možno takové rozšíření uhájiti a je ve shodě se zásadami, jež byly obecně přijaty[1], že Spojené vlády všemožně se snažily činiti rozdíl mezi neutrálním obchodem, prováděným *bona fide* a oním, jenž byl určen pro Německo[2], a že „zmírnily přísnost", se kterou jich opatření mohla postihovati neutrály tím, že ustanovily tresty méně kruté než ony, které bývaly nevyhnutelným důsledkem porušení blokády po starém způsobu[3]. Na výtku (2), že není nestranná, odvětily, že „volný průchod obchodu do blokované oblasti přes hranice pozemní nebo přes moře vnitrozemské nikdy se nepokládal za okolnost, která by rušila efektivnost blokády..... možno-li právem použíti doktriny o nepřetržité cestě na zboží jdoucí do Německa přes Rotterdam, jak lze popírati, že není právě tak použitelna na zboží podobného určení, procházející na cestě některým švédským přístavem a mořem Baltickým či dokonce pouze neutrálními vodami"[4]?

Na námitku (3), že blokáda na dlouhou vzdálenost není efektivní, projevila Velká Britanie pochybnost o tom, zda byla vůbec kdy blokáda, při které by počet lodí, jež proklouzly, byl tak nepatrný ve srovnání s počtem lodí zadržených[5].

Isolování centrálních císařství za Války světové.

§ 390 b. Zde byl právní spor přerušen[6]; mezitím se Velká Britanie a její spojenci přizpůsobili obtížnému úkolu, ro-

[1] Nota z 23. července 1915, čís. 9.

[2] Nota ze 24. dubna 1916, čís. 26.

[3] Nota z 23. července 1915, čís. 11.

[4] Nota ze 24. dubna 1916, čís. 35.

[5] Nota ze 24. dubna 1916, čís. 33.

[6] Poznámka v autorově rukopisu nasvědčuje, že zamýšlel uznati zákonitost blokády na dlouhou vzdálenost a stanoviti určité podmínky, kterými se měla říditi. Patrně by byl předepsal notifikaci a byl by trval na tom, aby byla effektivní a aby lodi pro její porušení nesměly býti odsuzovány. Zdá se, že se nemohl rozhodnout, zda má přijati britský nebo americký názor na t. zv. blokádu neutrálních přístavů, když v tom smrt jeho práci přerušila.

zeznávati neutrální obchod *bona fide* prováděný od obchodu, určeného pro Německo. Zřídili zvláštní oddělení, jež vyšetřovalo techniku a podklady německého zámořského obchodu; zjišťovali zboží, pocházející z Německa tím, že předpisovali, že všechno zboží, exportované z přilehlých zemí, má býti doloženo vysvědčením původu. Přiměli importéry těchto zemí, aby utvořili zastupitelská družstva a pak uzavírali s těmito družstvy smlouvy, podle nichž zboží jim zasílané nepodléhalo vůbec zásahům, začež dostávali záruky, že toto zboží, ani výrobky z něho nedostanou se v jakékoliv formě nepříteli. První z takových družstev byla Netherlands Overseas Trust; jiná byla tvořena ve Švédsku, Norsku, Dánsku a Švýcarsku. Přiměly mnohé lodní linie, aby se, chtějí-li se vyhnouti nákladnému zdržování při podrobných prohlídkách a pátráních, zavázaly, že na požádání dovezou nazpět do Anglie každé podezřelé zboží, jež nebylo v přístavě pro vyšetřování vyloděno, nebo že je uloží až do konce války, nebo je předají jich příjemcům jen pod nejpřísnější zárukou, že ani zboží ono, ani výrobky z něho se nedostanou k nepříteli. Přiměli jiné lodní společnosti, aby přijímaly zboží do severní Evropy jen tehdy, je-li doloženo osvědčením spojeneckých úřadů, že bude propuštěno linií blokády. Odepřeli dodávati uhlí neutrálním lodím, nezavázali-li se jich majitelé, že žádná loď, jež je jejich majetkem, jimi je najmuta, nebo podléhá jejich dozoru, nebude obchodovati s nepřátelskými přístavy, nebo voziti zboží nepřátelského původu nebo nepříteli určené.

Konečně hleděli uzavříti se zastupitelstvími neutrálních obchodníků úmluvy, podle nichž byl import toho kterého druhu zboží do neutrální země omezen na výši skutečné domácí potřeby[1].

Cíle, který Spojené vlády sledovaly, nebylo plně dosaženo ani těmito opatřeními tak dlouho, pokud Spojené státy

[1] Tato opatření jsou popsána v *Parl. Papers*, Misc. čís. 2 (1916), Cd. 8145.

zůstaly neutrálními.. Avšak po svém vstupu do války, v dubnu 1917, zakázaly Spojené státy export do neutrálních zemí severní Evropy, vyjímaje případy, kdy bylo dáno zvláštní povolení proti dostatečným zárukám. K tomu byly zákonem oprávněny a tím bylo isolování centrálních císařství dokonáno[1].

[1] Viz Garner, II. § 530.

KAPITOLA IV.

KONTRABAND.

I.

POJEM KONTRABANDU.

Grotius, III. kap. 1, § 5 — Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. kap. IX.—XII. — Vattel, III. §§ 111—113 — Hall, §§ 236—247 — Lawrence, §§ 253—259 — Westlake, II. str. 277—302, a *Papers*, str. 362—392, 461—477, 519—522 — Maine, str. 96—122 — Manning, str. 352—399 — Phillimore, III. §§ 226—284 — Twiss, II. §§ 121—151 — Halleck, II. str. 243—270 — Taylor, §§ 653—666 — Walker, §§ 73—75 — Wharton, III. §§ 368—375 — Hershey, čís 496 až 512 — Moore, VII. §§ 1249—1263 — Wheaton, §§ 476—508 — Bluntschli, §§ 801—814 — Heffter, §§ 158—161 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 713—731 — Gareis, § 89 — Liszt, § 42 — Ullmann, §§ 193—194 — Bonfils, čís. 1535—1588[15] — Despagnet, čís. 705 až 715*ter* — Rivier, II. str. 416—423 — Nys, III. str. 626—670 — Calvo, V. §§ 2708—2795 — Fiore, III. čís. 1591—1601, a *Code*, čís. 1850—1858 — Martens, II. § 136 — Kleen, I. §§ 90—102 — Boeck, čís. 606—659 — Pillet, str. 315—330 — Gessner, str. 70 až 144 — Perels, §§ 44—46 — Testa, str. 201—220 — Lawrence, *War*, str. 140—174 — Ortolan, II. str. 165—213 — Hautefeuille, II. str. 69—173 — Dupuis, čís. 199—230, a *Guerre*, čís. 137—171 — Bernsten, § 9 — Nippold, II. § 35 — Takahashi, str. 490—525 — Schramm, § 10 — Holland, *Prize Law*, §§ 57—87 — U. S. Naval War Code, čl. 34 až 36 — Heineccius, *De navibus ob Vecturam vetitarum Mercium Commissis Dissertatio* (1740) — Huebner, *De la Saisie des Bâtiments neutres*, 2. sv. (1759) — Valin, *Traité des Prises*, 2. sv. (1763) — Martens, *Essai sur les Armateurs, les Prises et surtout les Reprises* (1795) — Lampredi, *Del Commercio dei Populi neutrali in Tempo di Guerra* (1801) — Tetens, *Considérations sur les Droits des Puissances belligérants et des Puissances neutres sur Mer* (1805) — Pistoye et Duverdy, *Traité des Prises maritimes*, 2. sv. (1855) — Pratt, *The Law of Contraband of War* (1856) — Moseley, *What is Contraband and what is not?* (1861) — Upton, *The Law of Nations affecting Commerce during*

War (1863) — Lehmann, *Die Zufuhr von Kriegskonterbandewaren* etc. (1877) — Kleen, *De Contrabande de Guerre et des Transport interdits aux Neutres* (1893) — Vossen, *Die Konterbande des Krieges* (1896) — Hirsch, *Kriegskonterbande und verbotene Transporte in Kriegszeiten* (1897) — Manceaux, *De la Contrebande de Guerre* (1899) — Brochet, *De la Contrebande de Guerre* (1900) — Pincitore, *Il Contrabando di Guerra* (1902) — Remy, *Théorie de la Continuante du Voyage en matière de Blocus et de Contrebande de Guerre* (1902) — Knight, *Des États neutres au point de vue de la Contrebande de Guerre* (1903) — Wiegner, *Die Kriegskonterbande* (1904) — Atherley-Jones, *Commerce in War* (1907), str. 1—91 a 253—283 — Hold, *Die Kriegskonterbande* (1907) — Hansemann, *Die Lehre von der einheitlichen Reise im Rechte der Blokade und Kriegskonterbande* (1910) — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), §§ 24—30 — Wehberg, str. 97—123 — Garner, II. §§ 495—508a — Piggot, *The neutral merchant* (1915) — Pyke, *The Law of Contraband of War* (1915) a v *Law Quarterly Review*, XXXII. (1916), str. 50 až 69 (případ lodi *Kim*) — Westlake v *R. I.*, II. (1870), str. 614—635 — Kleen v *R. I.*, XXV. (1893), str. 7, 124, 239, 389 a XXVI. (1894), str. 214—217 — Bar v *R. I.*, XXVI. (1894), str. 401—414 — Brocher de la Fléchère v *R. I.*, 2. serie (1899), str. 337—353 — Fauchille v *R. G.*, IV. (1897), str. 297—323 — Kleen v *R. G.*, XI. (1904), str. 353—362 — Gover v *Journal of Comparative Legislation*, nová serie II. (1900), str. 118—130 — Kennedy a Randall v *Law Quarterly Review*, XXIV. (1908), str. 59—75, 316—327 a 449—464 — Generální zpráva podaná Přípravným výborem námořní konferenci londýnské, článek 22—44 — Moore v *R. I.*, 2. serie, XIV. (1912), str. 221—247 — Phillimore v *Journal of Comparative Legislation*, nová serie, XV. (1915), str. 223—238 — Perrinjaquet v *R. G.*, XXII. (1915), str. 127—238.

Definice válečného kontrabandu.

§ 391. Výraz kontraband je odvozen z italského „contrabbando“, což značí, odvozeno jsouc opět z latinského „contra“ a „bannum“ či „bandum“, „proti předpisu“. Válečný kontraband[1] je označení zboží, jež dopravovati ne-

[1] Ačkoliv — viz shora §§ 173 až 174 — je zabránění dovozu kontrabandu válečným zákrokem proti nepříteli, dotýká se přece jen hlavně neutrálního obchodu a lze o něm vhodněji pojednávati v souvislosti s neutralitou. — Dobrý, krátký náčrt o původu a vývoji moderního práva kontrabandového je podán v Pyke, *The Law of Contraband* (1915), str. 29—54. Totéž dílo (str. 100—104) jedná též o pokusu, zrušiti kontraband vůbec.

příteli je válčící stranou zakázáno, a to proto, že mu umožňuje vésti válku se zvýšenou silou. Avšak tato definice je pouze formální, neboť neudává, které druhy zboží ke třídě kontrabandu patří. O tom bylo mnoho sporů. V XVII., XVIII. a XIX. století platilo to, co o tom učil Grotius. Ačkoliv neužíval výrazu kontraband, jehož se začalo užívati až po jeho době, přece mluví o této věci a rozeznává[1] trojí třídu druhů zboží. Za prvé to, jehož, jako na příklad zbraní, možno užívati pouze ve válce a jež je proto kontrabandem vždycky. Za druhé to, jehož, jako na příklad předmětů přepychových, nemůže se ve válce používati a jež proto není kontrabandem nikdy.

Za třetí ono, jehož možno, jako na příklad peněz, potravin, lodí a předmětů námořní výzbroje užívati ve válce i za míru a jež podle svého užití a podle okolností případu kontrabandem býti může, ale nemusí. Přes Bynkershoekův rozhodný odpor[2] proti tomuto rozlišování se prakse většiny válčících podle něho řídila. Mnoho států uzavřelo od počátku XVI. století smlouvy, jimiž se určovalo, které druhy zboží, jehož lze po případě ve válce použíti, budou navzájem považovati za kontraband a které nikoliv; avšak tyto smlouvy se navzájem liší. A válčící, pokud nejsou smlouvami vázáni, upravují tuto otázku, zda ten který druh zboží, jehož lze po případě ve válce použíti, je kontrabandem či nikoliv, v každé válce dle své volné úvahy, podle zvláštních okolností a podmínek. Snaha První a Druhé ozbrojené neutrality z r. 1780 a 1800 po omezení počtu a druhů zboží, jež možno považovati za kontraband, selhala; a Deklarace pařížská z r. 1856 užívá výrazu kontraband, aniž se pokouší jej definovati. Článkem 22—29 Deklarace londýnské z r. 1909 se mocnosti o tom, co je a co není kontrabandem, dohodly;

[1] Viz Grotius. III. kap. 1, § 5: „Sunt res quae in bello tantum usum habent, ut arma: sunt quae in bello nullum habent usum, ut quae voluptati inserviunt: sunt quae et in bello et extra bellum usum habent, ut pecuniae, commeatus, naves, et quae navibus adsunt... In tertio illo genere usus ancipitis, distinguendus erit belli status...“

[2] *Quaestiones Juris publici*, I. kap. X.

avšak deklarace ta nebyla ratifikována a za světové války se ukázalo, že rozřešiti jednou pro vždy otázku, co dlužno považovati za kontraband, je nemožno.

Nadto jsou zájmy států, jsou-li válčícími, jiné, než jsou-li neutrály; a proto staví se všechny státy, jsou-li válčícími, na docela rozdílné stanovisko co do kontrabandu, než které zaujímají jakožto neutrálové.

Absolutní a podmíněný kontraband a zboží volné.

§ 392. Nehledě na rozlišování mezi zbožím, jehož možno používati pouze ve válce a zboží, jehož po případě lze užíti, možno rozeznávati různé třídy kontrabandu.

Jsou to za prvé ony druhy zboží, jež již svým rázem jsou určeny k použití ve válce. Sem dlužno počítati nejen zbraně a střelivo, nýbrž i takové předměty, jichž po případě lze ve válce užíti jako vojenské nebo námořní zásoby a podobně. Ty se zovou absolutním kontrabandem. Za druhé jsou druhy zboží, jež nejsou nutně již svým rázem určeny k použití ve válce, jež však za určitých okolností a podmínek mohou značnou měrou válčícímu sloužiti k dalšímu vedení války. Sem patří na př. potraviny, uhlí, zlato a stříbro. Tyto druhy zboží se zovou kontrabandem podmíněným čili relativním.

Ačkoliv se dosud neřídily všechny státy tímto rozlišováním, jež je důležito nejen pro určení, zda ten který druh zboží kontrabandem je či nikoliv, nýbrž též pro stanovení, jaké důsledky dopravování kontrabandu má [1], přece činily určitý rozdíl potud, že v různých válkách seznam druhů zboží, které prohlašovaly za kontraband, různě měnily. Některé druhy, jako zbraně a střelivo, byly v seznamech oněch vždycky, kdežto druhy ostatní byly pokládány za kontraband pouze tehdy, když to okolnosti té které války vyžadovaly. Většina spisovatelů vždy s rozlišováním mezi absolutním a podmíněným kontrabandem souhlasila, ačkoliv zase mnozí trvali na názoru, že pouze a výhradně zbraně a munice možno pokládati za kontraband a že podmíněný kontraband neexistuje [2]. Neratifikovaná Deklarace londýnská rozdíl ten

[1] Viz doleji § 405.

[2] Viz na př. Hautefeuille, II. str. 157, a Kleen, I. § 90.

přijala[1], přidala však ještě třetí třídu[2]. Do té patří všechny druhy zboží, jež za použitelné ve válce pokládati nelze, nebo u nichž použitelnost ve válce je tak málo pravděpodobná, že je za použitelné nemožno pokládati. Tyto druhy pak se zovou *zbožím volným*[3].

Ačkoliv však toto rozlišování mezi absolutním a podmíněným kontrabandem bylo až do vypuknutí světové války zajisté správné v teorii a užitečné v praksi, světová válka otřásla jím v samých základech. Vzniklo v dobách, kdy vojska byla malá a kdy války se zúčastňovala pouze nepatrná část obyvatelstva válčících států. Když však za světové války, jak již bylo řečeno[4], stal se členem ozbrojené moci ve všech válčících státech buď dobrovolně nebo nuceně každý schopný občan mužského pohlaví, celá země se všemi svými pomocnými zdroji byla postupně mobilisována, dopravní prostředky sestátněny, jich vývoj uspíšen až na nevídaný a nepředvídaný stupeň, prohlásili mnozí, že rozlišování mezi absolutním a podmíněným kontrabandem je zastaralé, neboť vláda válčícího státu mohla se, kdykoliv to uznala za potřebné, zmocniti a rekvirovati všechny druhy zboží v zemi, které sloužily nebo mohly sloužiti k dalšímu vedení války.

Druhy zboží, jež jsou absolutním kontrabandem.

§ 393. Že není možno ani potřebí omezovati absolutní kontraband pouze a výhradně na zbraně a střelivo, stane se zřejmým, uvědomíme-li si, že jiné druhy zboží, ač jich je možno použíti i jinak, mohou býti pro další vedení války válčícím právě tak užitečné a nezbytné. Stroje a materiál pro výrobu zbraní a střeliva jsou právě tak cenné jako výrobky samy a k námořní válce je právě tak třeba lodí a námořní výstroje jako zbraní a střeliva. Avšak co do otázky toho, kdy dlužno také druhy zboží, jichž možno po případě užívati ve válce, považovati za absolutní kontraband, není jednotného názoru a státy při vstupu do války omezují nebo

[1] Článek 23, 24.

[2] Článek 27.

[3] Je ještě řada jiných volných druhů zboží, které však nepatří ke druhům shora charakterisovaným; viz doleji § 396 a.

[4] Shora § 57 a.

rozšiřují — podle okolností — seznam druhů zboží, které za absolutní kontraband pokládají.

Ačkoliv však nutno ponechati válčícím volnost, aby brali v úvahu okolnosti té které války, přece nemělo by býti, pokud se rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem zachovává, zůstaveno prohlašování toho kterého druhu zboží za absolutní kontraband čistě jich libovůli. Měli by se říditi tím, zda je dotyčný druh zboží svým rázem určen k tomu, aby ho bylo použito k účelům vojenským, námořním nebo leteckým, ježto je pro tento účel nepostradatelným, při čemž by se měly vzíti v úvahu zvláštní okolnosti té které války a vývoj válečných prostředků. Neodpovídal-li by druh zboží tomuto hledisku, nesměl by býti prohlášen za absolutní kontraband. Je ovšem možno, že zboží, jež svou povahou není určeno k použití ve válce, takového rázu v některé válce a za určitých okolností nabude; v tom případě bylo by možno je za absolutní kontraband prohlásiti. Potraviny na příklad nemohou obyčejně býti prohlášeny za absolutní kontraband; jestliže však nepřítel, aby zajistil své vojsko, zmocní se všech potravin v zemi a odkáže celé obyvatelstvo na příděly, nabudou i potraviny rázu absolutního kontrabandu a mohou za něj býti prohlášeny.

Nebo jiný příklad: Bavlna se v dřívějších válkách za absolutní kontraband nepokládala; nyní však je význam bavlny pro výrobu prudkých třaskavin tak zjevný, že ji za světové války v r. 1915 Spojenci za absolutní kontraband vyhlásiti musili. Avšak, jak bylo řečeno, je nebezpečí, že rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem vymizí.

Články 22 a 23 Deklarace londýnské rozeznávaly dvě třídy absolutního kontrabandu. Článek 22 uváděl jedenáct skupin druhů zboží, s nimiž možno *po každé* bez zvláštní deklarace nebo oznámení nakládati jako s absolutním kontrabandem. V článku 23 byly obsaženy druhy zboží, jichž se výhradně užívá ve válce, a jež nebyly uvedeny mezi jedenácti skupinami třídy první, s nimiž však rovněž možno nakládati jako s absolutním kontrabandem, *po zvláštním prohlášení a notifikaci.* Takové prohlášení mohlo

býti vydáno v době míru a notifikace o tom měla býti zaslána všem ostatním mocnostem; byla-li však deklarace ta vydána po vypuknutí nepřátelství, měla býti notifikace zaslána jen mocnostem neutrálním. Zřekla-li se — viz článek 26 — některá mocnost práva nakládati s některým druhem zboží jako s absolutním kontrabandem, spadajícím do třídy prvé, musila to oznámiti všem ostatním mocnostem.

Seznam druhů prvé třídy byl vlastně kompromisem, neboť obsahoval některé druhy — jako zvířata jízdná, tažná a soumary — použitelné za války, jež Velká Britanie a ostatní mocnosti považovaly dříve za kontraband podmíněný.

Avšak Deklarace londýnská nebyla ratifikována a ačkoliv Velká Britanie a její spojenci přijali při vypuknutí světové války většinu jejich ustanovení[1], odmítli seznam absolutního kontrabandu, který v ní byl obsažen.

Za války pak počet druhů zboží, jež měly platiti jako absolutní kontraband, tak rozmnožili dodatečnými nařízeními, že konečný britský seznam z 2. července 1917 zabral dvě stránky *London Gazette*[2].

Byly tam na př.: letadla, alkohol, amoniak, zvířata, jichž možno za války používati, pancéřové desky, zbraně a střelivo, arsenik, asbest, ostnatý drát, kosti, borax, táborová výstroj, karbol, žíravé draslo, celulosa, šatstvo a výstroj (vojenská), měď, korek, bavlna a bavlněné zboží, diamanty, hodící se k účelům průmyslovým, elektrická zařízení použitelná za války, výbušné látky, upravené specielně k použití ve válce a materiál pro jich výrobu, polní kovárny, len, plyny válečným účelům sloužící, glycerin, zlato, stříbro, papírové peníze a peněžní náhražky, vlasy, postroje vojenské, konopí, surové kůže, nástroje, určené výhradně k výrobě válečného materiálu, železo, olovo, kůže vydělané, mazadla, rtuť, minerální oleje, motorová vozidla, fotografické filmy, platina, měřiče vzdáleností, guma, reflektory, hedvábí, mýdlo, sodium, škrob, ocel s obsahem tungstenu nebo molybdenu,

[1] Viz shora § 292.
[2] 3. července 1917.

kyselina sírová, mořidla, dehet, cín, terpentin, kola, vagony (vojenské), válečné lodi a jich součástky, vosk, dřevo, použitelné ve válce, zinek. Seznam tento obsahoval také velký počet jiných vzácných kovů, chemikalií a jiných pomůcek.

Druhy zboží, jež jsou kontrabandem podmíněným.

§ 394. Je mnoho druhů zboží, jež svou povahou nejsou určeny k použití ve válce, jež jsou však přes to pro válčícího velmi cenné pro další vedení války. Takové zboží je kontrabandem podmíněným, což značí, že je kontrabandem tehdy, je-li vzhledem k určení lodi, jež je veze, nebo vzhledem k jich příjemci jasně patrno[1], že jich má býti užito pro vojenské nebo námořní účely. Avšak ani v praksi mnoha států, ani v názorech spisovatelů není shody, ba jsou i rozpory[2] o tom, zda je, či není možno prohlásiti za podmíněný kontraband potraviny, koně a jiná nosná či tažná zvířata, uhlí a jiná paliva, peníze a pod. jakož i bavlnu.

(1) Že *potraviny* za normálních okolností nemají býti prohlašovány za kontraband, o tom by nemělo býti pochyby. Je dokonce řada spisovatelů[3], kteří rozhodně popírají možnost, že by mohly býti třeba jen podmíněným kontrabandem. Avšak většina spisovatelů vždy připouštěla, že za kontraband mohou býti prohlášeny potraviny určené pro armádu nebo námořnictvo. Tuto praksi zachovávala Velká Britanie[4], Spojené státy severoamerické a Japonsko. Avšak r. 1885, za nepřátelství proti Číně, ohlásila Francie rýži za absolutní kontraband pro její důležitost pro čínské obyvatelstvo. Rusko zase r. 1904 za války rusko-japonské prohlásilo za absolutní kontraband rýži a potraviny; na protest Velké Britanie a Spojených států severoamerických však své rozhodnutí změnilo a nakládalo s těmito druhy zboží pouze jako s podmíněným kontrabandem[5]. Článek 24 neratifikované Deklarace

[1] Viz doleji § 395.

[2] Viz Perels, § 45, a Hall, §§ 242—246, jenž poskytuje přehled o tomto sporu.

[3] Viz na př. Bluntschli, § 807.

[4] *Jonge Margaretha*, (1799) 1. C. Rob. 189.

[5] Viz případy lodí *Arabie* a *Calchas* (Hurst, I. str. 52, 143), při nichž ruský nejvyšší kořistní soud uznal rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem.

londýnské prohlašoval potraviny za kontraband podmíněný a jako takový byly uvedeny také v britském[1] a německém[2] seznamu kontrabandu za války světové.

(2) To, že *koně a jiná nosná či tažná zvířata* jsou často válčícími prohlašována za kontraband, vysvětluje se jich důležitostí pro jízdu, dělostřelectvo a vojenské transporty. Každý důvod proti tomu, aby se pokládala za podmíněný kontraband, je bez podkladu. Byla však prohlašována často i za kontraband absolutní, jako na př. článek 36 námořního válečného kodeksu Spojených států severoamerických z roku 1900. Rusko, jež za války rusko-japonské změnilo své stanovisko nejprve zaujaté a uznalo rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem, přece stále trvalo na svém prohlášení koní a zvířat tažných či nosných za absolutní kontraband. Také neratifikovaná Deklarace londýnská je v článku 22 prohlašuje za absolutní kontraband a jako takový se objevují i v britském a německém seznamu za války světové.

(3) Ježto válečné lodi jsou dnes poháněny parou, je patrna důležitost *uhlí* a jiných paliv pro válku námořní. Proto tvrdila Velká Britanie již od r. 1854, že uhlí, je-li určeno pro válečné lodi válčících neb jeho námořní přístavy, je kontrabandem. Avšak Francie a Italie se r. 1859 postavily na stanovisko jiné. Rusko, ačkoliv r. 1885 prohlásilo, že nikdy nebude souhlasiti s tím, aby se uhlí pokládalo za kontraband, prohlásilo přece r. 1904 za kontraband, a to absolutní, uhlí, naftu, alkohol a jiné druhy paliva. A trvalo na tomto názoru, ačkoliv bylo přinuceno uznati rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem. Článek 24 neratifikované Deklarace londýnské prohlašoval palivo a tudíž uhlí za podmíněný kontraband a za války světové nakládala Velká Britanie podle toho s každým palivem, vyjma mine-

[1] *London Gazette*, 3. července 1917. Britský seznam, o němž se tu mluví, je konečný seznam vydaný 2. července 1917.

[2] *London Gazette*, 7. srpna 1917. Německý seznam, o němž se tu mluví, je seznam vydaný nařízením z 25. června 1917. Před ním bylo mnoho seznamů jiných.

rální oleje, jež byly prohlášeny za kontraband absolutní, vzhledem k jich nutnému používání pro motory, aeroplany a ponorky. Německo prohlásilo uhlí, koks a minerální oleje za absolutní kontraband a ostatní palivo za podmíněný.

(4) Pokud se týče *peněz*, drahého kovu, z něhož možno raziti peníze, cenných papírů a pod., měla by vlastně již sama skutečnost, že neutrálu není v důsledku jeho povinnosti k nestrannosti dovoleno poskytnouti půjčku válčícímu, vésti k přesvědčení, že toto zboží je určitě kontrabandem, je-li určeno pro nepřátelský stát nebo jeho účely vojenské. Tyto druhy zboží se však zřídka dopravují neutrálními loďmi do přístavů válčících, neboť za dnešního stavu obchodní techniky může si válčící opatřiti nutné prostředky jinými cestami. Nicméně však za války světové r. 1916 prohlásili Spojenci, kteří na začátku války označili zlato, stříbro a papírové peníze za *podmíněný* kontraband, že budou nadále považovati zlato, stříbro a papírové peníze, všechny náhražky peněz a pod. za kontraband *absolutní*. Tyto druhy zboží objevují se jako absolutní kontraband i v seznamu německém.

(5) Pokud se týče *surové bavlny*, tvrdí se[1], že r. 1861 za války občanské prohlásili ji Spojené státy za absolutní kontraband, a to za zcela zvláštních okolností, neboť bylo jí používáno místo peněz a posílána do ciziny k úhradě nákladů na lodi, zbraně a střelivo. Avšak toto tvrzení je mylné[2]. Ať se věci mají jakkoliv, před světovou válkou nebylo lze pokládati surovou bavlnu za absolutní kontraband. Proto protestovala Velká Britanie, když Rusko v r. 1904 za války rusko-japonské prohlásilo surovou bavlnu za absolutní kontraband; avšak ačkoli se s počátku zdálo, že Rusko protestu vyhoví[3], na konec přece jen na svém

[1] Viz Hall, § 246; Taylor, § 662; Wharton, III. § 373.

[2] Viz Moore, VII. § 1254, a Holland, *Letters to the „Times" upon War and Neutrality* (1909), str. 108 až 112.

[3] Viz rozhodnutí Nejvyššího kořistního soudu v případě *Calchas* (7. května 1905 viz Hurst, I. str. 143); naproti tomu rozhodl tentýž soud v případě *St. Kilda* (11. prosince 1908, viz Hurst, I. str. 202), že surová bavlna je absolutním kontrabandem.

stanovisku setrvalo. Článek 28 neratifikované Deklarace londýnské uvádí surovou bavlnu mezi zbožím volným a za světové války ji Spojenci s počátku za kontraband neprohlásili.

Avšak časem stala se její důležitost pro výrobu prudkých třaskavin tak zjevnou, že prohlásili za *absolutní* kontraband: „surovou bavlnu, koudel, bavlněné odpadky, bavlněné nitě, bavlněné látky a jiné bavlněné výrobky, jichž možno užíti k výrobě třaskavin“ [1]. Jako absolutní kontraband byla bavlna také uvedena v seznamu německém.

Neratifikovaná Deklarace londýnská rozeznávala dvě kategorie podmíněného kontrabandu:

Článek 24 vypočítává 14 skupin druhů zboží, s nimiž může *vždy*, bez zvláštního prohlášení a oznámení býti nakládáno jako s podmíněným kontrabandem. Článek 25 obsahuje druhy zboží, jež nejsou uvedeny ani mezi jedenácti skupinami absolutního kontrabandu, obsaženými v článku 22, ani mezi čtrnácti skupinami kontrabandu podmíněného, obsaženými v článku 24, jichž však přece možno použíti ve válce právě tak jako v míru; s těmi také možno nakládati jako s podmíněným kontrabandem, avšak *teprve po zvláštním prohlášení a oznámení*. Pokud se tohoto prohlášení a oznámení týče, je šetřiti stejného postupu, jako v případě kontrabandu absolutního [2].

Avšak seznam obsažený v neratifikované Deklaraci londýnské nebyl za světové války Velkou Britanií přijat. S počátku byly v něm provedeny jen nepatrné změny, následujícími pak nařízeními se stále měnil, až konečně v konečném seznamu, obsaženém v prohlášení ze dne 2. července 1917 jsou uvedeny asi třicet čtyři druhy zboží označených za podmíněný kontraband [3]. Je tam mezi jiným: měchýře, boty a obuv použitelná ve válce, sudy, oděv ve válce použitelný, doky, polní kukátka, potraviny, píce, palivo (jiného druhu než minerální oleje, jež byly kontrabandem absolutním), klih,

[1] Viz Garner, II. § 498.
[2] Viz shora § 393.
[3] *London Gazette*, ze 3. července 1917.

postroje, podkovy, nautické přístroje, určité druhy olejů a tuků spolu s olejnatými semeny, ořechy a jádry, železniční, telegrafní a telefonní materiál, vozidla, ve válce použitelná (kromě motorů, jež byly kontrabandem absolutním), lodi všeho druhu (kromě válečných, jež byly kontrabandem absolutním).

Podstatnou známkou kontrabandu je jeho určení pro nepřítele.

§ 395. Ať je povaha zboží jakákoliv, není kontrabandem, není-li určeno [1] k tomu, aby ho bylo použito válčící stranou ve válce. Zbraně a střelivo, určené pro neutrála je právě tak málo kontrabandem, jako ostatní zboží téhož určení. Určení pro nepřítele, jež je podmínkou i pro zboží, jehož se zřejmě jen ve válce používá, je tím důležitější pro ony druhy zboží, jehož po případě lze ve válce použíti, které je pouze podmíněným kontrabandem. Na př. potraviny a uhlí je dokonale bezzávadno a není naprosto kontrabandem, je-li určené k tomu, aby ho bylo použito neutrálem. Avšak určení zboží nesmí býti ztotožňováno s určením lodi, jež je dopravuje. Neboť na jedné straně pokládají se určité druhy zboží za kontraband, ačkoliv loď je vezoucí pluje do přístavu neutrálního, a na druhé straně pokládají se určité druhy opět za kontraband i když nejsou určeny pro nepřítele proto, že loď je dopravující má se na cestě zastaviti v nepřátelském přístavu a pluje tedy do tohoto přístavu, třebaže její určení konečné je do přístavu neutrálního.

V neratifikované Deklaraci londýnské a to ve článku 30

[1] Zboží je určeno k tomu, aby ho bylo válčící stranou užito ve válce nejen tehdy, je-li naloděno pro nepřátelského příjemce, nýbrž i tehdy, je-li naloděno po vypuknutí války neutrálním odesilatelem pro neutrálního příjemce s tím úmyslem, aby se na konec dostalo do vlastnictví nepřítele. Okolnost, že v době zajetí odesilatelovo právo vlastnické na zboží ještě nepřešlo, nemá významu, neboť v takových případech pokládá se zajetí za dodání a se zbožím se před kořistním soudem nakládá jako s majetkem nepřátelským. Viz případy *Louisiana*, (1918) 3. B. a C. P. C. 60, a zejména *Kronprinzessin Victoria*, (1918) 3. B. a C. P. C. 247. Viz též případ *Rijn*, (1917) 2 B. a C. P. C. 507; *Hellig Olav*, (1918) 3. B. a C. P. C. 258; *Noordam*, (1918) 3. B. a C. P. C. 317; *Kronprins Gustaf*, (1919) 3. B. a C. P. C. 432; *Urna*, (1920) A. C. 899.

a 36 byla obsažena velmi podrobná pravidla, týkající se nepřátelského určení a byl činěn jasný rozdíl mezi charakteristickými známkami nepřátelského určení v případu kontrabandu absolutního a podmíněného.

(1) Nepřátelské určení při druzích zboží, jež jsou *absolutním* kontrabandem, je předpokládáno podle článku 30 tehdy, je-li zjevno, že jsou posílány buď na nepřátelské území nebo na území nepřítelem obsazené, nebo ozbrojené moci nepřítelově; a podle článku 31 pokládá se nepřátelské určení za prokázané, jestliže I. je zásilka určena do nepřátelského přístavu nebo ozbrojené moci nepřítelově, II. má-li se loď, dříve než dosáhne neutrálního přístavu, do něhož je zásilka určena, zastaviti výhradně v nepřátelských přístavech, nebo se zastaviti také v některém nepřátelském přístavu, nebo se setkati s ozbrojenými silami nepřítelovými.

(2) Nepřátelské určení při druzích zboží, jež jsou *podmíněným* kontrabandem, se předpokládá podle článku 33 tehdy, je-li zboží určeno k použití ozbrojenou mocí nebo vládním oddělením nepřátelského státu a nejde-li v tomto posledním případě z okolností najevo, že zboží ve skutečnosti pro válečné účely použitelno není [1]. Nepřátelské určení se však v každém případě předpokládá u zlata a stříbra v mincích nebo prutech a u papírových peněz, je-li určeno pro vládní oddělení nepřátelského státu. Podle článku 34 se nepřátelské určení podmíněného kontrabandu předpokládá, ledaže by se dokázal opak, je-li zásilka zboží určena I. nepřátelským úřadům, nebo nepřátelské smluvní straně usazené na nepřátelském území, o které je obecně známo, že zboží takové nepříteli dodává nebo II. opevněnému místu nepřítelovu nebo jinému místu, sloužícímu za základnu — ať operační nebo zásobovací — ozbrojené moci nepřítelově [2]. Na druhé

[1] Viz případ *Constantinos*, (1916) 2. B. a C. P. C. 140, kde egyptský kořistní soud zastával názor, že vlastník určitého podmíněného kontrabandu, určeného pro Smyrnu, prokázal, že je určeno k soukromé spotřebě.

[2] Za světové války — viz britskou notu Spojeným státům z 19. února 1915 v *A. J.*, IX. (1915), Doplněk, str. 176 — osobovalo si Německo právo, pokládati každý přístav nebo město na anglickém východním pobřeží za

straně, není-li zásilka takto určena a není-li opak dokázán, má se za to, že určení není nepřátelské. Jedná-li se o obchodní loď, která sama může býti podmíněným kontrabandem [1], pluje-li do opevněného přístavu nepřítelova, nebo na jiné místo sloužící za základnu ozbrojené moci nepřítelově, neplatí presumpce o nepřátelském určení, nýbrž vyžaduje se přímý důkaz, že je určena k tomu, aby jí bylo použito ozbrojenou mocí nebo vládním oddělením nepřátelského státu.

Při vypuknutí války světové přijala Velká Britanie ve shodě se svými Spojenci vládním nařízením z 20. srpna 1914 [2] mezi jinými články též článek 30, 31, 33 a 34 neratifikované Deklarace londýnské bez modifikací až na to, že k presumpcím obsaženým v článku 34, jednajícím o určení podmíněného kontrabandu, přidala presumpci novou. Toto vládní nařízení bylo nahrazeno nařízením novým z 29. října 1914, jež opět přijímalo tyto články Deklarace s novou presumpcí, že, je-li zásilka zboží, jež je podmíněným kontrabandem, určena „agentovi nebo pro agenta nepřátelského státu", nabývá zboží to rázu nepřátelského určení, jež činí zabavení přípustným.

Vládním nařízením z 30. března 1916 bylo dále stanoveno, že tato dodatečná presumpce má se vztahovati také na absolutní kontraband a že dlužno jak u absolutního tak i u podmíněného kontrabandu předpokládati nepřátelské určení, jež je důvodem k zabavení, v těch případech, kdy zásilka

opevněné místo a operační základnu. Ba dokonce jeden z jeho křižníku potopil neutrální holandskou loď *Maria* v září 1914, protože vezla obilí (podmíněný kontraband) z Kalifornie do Dublinu a Belfastu, a to pod záminkou, že Dublín a Belfast jsou základnou pro ozbrojenou moc Velké Britanie. Viz Garner, II. §§ 486, 508 a text rozhodnutí v *Z. V.*, IX. (1916), str. 408 a v *A. J.*, X. (1916), str. 927. Německo také — viz německou notu Spojeným státům z 5. dubna 1915 v *A. J.*, IX. (1915), Zvláštní doplněk, str. 181 — ospravedlňovalo ponoření americké lodi *William P. Frye*, vezoucí náklad pšenice do Queenstown, Falmouth nebo Plymouth s tím odůvodněním, že tyto přístavy jsou „silně opevněná anglická pobřežní místa, jež nadto ještě slouží jako základna pro britskou námořní moc".

[1] Viz doleji § 397.

[2] Viz shora § 292.

je určena „osobě nebo pro osobu, jež za trvajícího nepřátelského stavu dopravovala importovaný kontraband na území nepříteli patřící nebo jím obsazené“. Břemeno důkazu o tom, že zboží, na něž se předpisy tohoto nařízení vztahují, je určení nezávadného, náleží majiteli zboží. Avšak vládním nařízením ze 7. července 1916 O námořních právech bylo od Deklarace londýnské upuštěno a nařízeno, že „nepřátelské určení, jež je důvodem zabavení zboží, které je kontrabandem, se předpokládá, není-li opak dokázán, je-li zásilka určena nepřátelskému úřadu nebo zástupci v nepřátelském státě, nebo osobě či pro osobu bydlící na území nepříteli patřícím nebo jím obsazeném, nebo takovou, jež za trvajícího nepřátelského stavu dopravovala zboží, jež je kontrabandem, nepřítelovu úřadu, nebo zástupci v nepřátelském státě jsoucím, nebo osobě, bydlící v území nepříteli patřícím nebo jím obsazeném, nebo je-li zásilka označena „na řád“, nebo konečně není-li z lodních papírů jasně zřejmo, kdo je skutečným příjemcem zboží.“

§ 396. Je zřejmo, že druhy zboží, jež nejsou ve válce použitelny, nemohou býti nikdy za kontraband prohlášeny, ať je jich určení nepřátelské či nikoliv. Zboží volné.

To uznávala výslovně neratifikovaná Deklarace londýnská v článku 27 a uváděla v článku 28 — t. zv. *volném seznamu* — sedmnáct skupin druhů zboží, jež není možno nikdy prohlásiti za kontraband, byť i jich určení bylo pro nepřítele.

Tento volný seznam však nebyl Spojenci ve světové válce přijat; řada druhů zboží tam uvedených byla prohlášena za kontraband a tím volný seznam zřejmě pozbyl svého významu. V budoucnosti tak jako v minulosti bude na vůli válčících, zda chtějí či nechtějí pokládati ten který druh za volný, při čemž ovšem musí zachovávati obecnou zásadu[1], že za kontraband lze prohlásiti jen to zboží, jež umožňuje nepříteli vésti válku zvýšenou silou.

396a. Jsou však dvě skupiny druhů zboží, jež budou vždy uznávány za zboží volné. Zboží určené k potřebě dopravních lodí, nebo pro raněné.

[1] Viz shora § 391.

Za prvé není možno pokládati za kontraband ono zboží, jež slouží výhradně k pomáhání nemocným a raněným, byť i jich určení bylo pro nepřítele. Možno je však v případu naléhavé vojenské nutnosti rekvirovati, při čemž však nutno za ně dáti náhradu, je-li určeno pro území nepříteli patřící nebo jím obsazené, nebo jeho ozbrojené moci. Toto pravidlo bylo stanoveno neratifikovanou Deklarací londýnskou a za světové války přijato.

Za druhé nemohou nikdy býti kontrabandem předměty, určené potřebám lodi, na níž se nalézají, nebo potřebám posádky a cestujících během plavby. Ježto podstatnou okolností, která vtiskuje jakémukoliv zboží ráz kontrabandu, je nepřátelské určení, musí býti nutně ony předměty, jež loď veze zjevně pro svou vlastní potřebu nebo pro potřebu posádky a cestujících zbožím volným[1]. Obchodní lodi často mají na palubě dělo a něco střeliva pro dávání signálů a jedou-li mořským krajem, kde je nebezpečí od pirátů, často vezou nějaké zbraně a střelivo na obranu před pirátským útokem.

Nebude nesnadným ani pro pátrající válečnou loď válčící strany, ani pro kořistní soud zjistiti, zda tyto zbraně a střelivo jsou dopravovány *bona fide*, čili nic.

Lodi jako kontraband.

§ 397. Neutrální loď sama může býti kontrabandem, ať veze kontraband či nikoliv. Takový případ nastává tehdy, byla-li loď vystavěna či vystrojena pro použití ve válce a je na cestě k nepříteli. Třebaže mají neutrálové povinnost[2] zabrániti vhodným způsobem vystrojování, vyzbrojování nebo odplutí lodi, jež je v dosahu jejich působnosti, o které se právem domnívají, že je určena k účasti na nepřátelských operacích proti jedné z válečných stran, přece nejsou svou povinností k nestrannosti vázáni k tomu, aby bránili svým občanům v dodávání lodí válečné straně schopných k použití ve válce, ledaže by byly vystavěny nebo vystrojeny na její objednávku. Neutrální občané mohou tedy — není-li

[1] Článek 29 neratifikované Deklarace londýnské rovněž toto pravidlo obsahoval.

[2] Viz článek 8 Konvence XIII. a shora §§ 334, 350.

jim to zakázáno vnitrostátními zákony, jako na př. občanům britským §§ 8 a 9 zákona o službách cizincům (Foreign Enlistment Act) z r. 1870 — dodávati jako obchodníci válčícím lodi všeho druhu, mimo ty, jež by byly stavěny nebo vystrojeny na jeho objednávku. Podle prakse předválečné byly takové lodi, ježto jsou ekvivalentní zbraním, pravidelně považovány za absolutní kontraband [1]; ani nemusily býti při tom použitelny jako lodi válečné, stačí, že byly použitelny k dopravě vojsk a pod.

Podle článku 22, 24 a 34 neratifikované Deklarace londýnské dlužno rozlišovati mezi loďmi válečnými a jinými. S válečnými loďmi, spolu s jich čluny a význačnými jich součástkami, jež svou povahou jsou pouze na válečných lodích použitelny, možno bez oznámení nakládati jako s *absolutním* kontrabandem.

Lodi, bárky a čluny všeho druhu, plovoucí doky, části a součástky doků mohou býti pouze *podmíněným* kontrabandem, není však ani u nich třeba předchozího oznámení.

Spojenci za světové války tato ustanovení Deklarace londýnské přijali [2].

II.

DOPRAVOVÁNÍ KONTRABANDU.

Viz literaturu uvedenou na počátku § 391.

§ 398. Ježto prodej zboží všeho druhu válčícím neutrálními občany je na základě zaručené svobody obchodu legitimní, mohou tito prodávati kterémukoliv z válčících i zboží, jež je podmíněným nebo i absolutním kontrabandem. Také dopravování takového zboží neutrálními obchodními loďmi po širém moři je, pokud se jedná o mezinárodní právo, právě tak legitimní, jako prodej. Dopravování kontra-

Dopravování kontrabandu je trestno podle vnitrostátních zákonů válčících.

[1] Loď *Richmond*, (1804) 5. C. Rob. 325. Viz též Twiss, II. § 148, a Holland, *Prize Law*, § 86.

[2] Viz shora § 393, 394.

bandu nikterak[1] neodporuje předpisům práva mezinárodního. Avšak válčící jsou podle mezinárodního práva oprávněni zakázati a trestati dopravování kontrabandu neutrálními obchodními loďmi a dopravování kontrabandu je tedy porušením zákonů dotyčného válčícího. Dopravování kontrabandu je tedy nezákonné a trestné podle zákonů vnitrostátních, nikoliv podle práva mezinárodního[2]. Na otázku, proč je doprava kontrabandu zakázána a trestána válčícími přes to, že je legitimní podle práva mezinárodního, možno dáti odpověď pouze s poukazem na historický vývoj mezinárodního práva. Na rozdíl od dřívější prakse, jež zakazovala veškeren obchod mezi neutrály a nepřítelem, stala se znenáhla obecně uznávanou zásada svobody obchodu mezi občany neutrálními a občany států válčících; avšak v tomto uznání bylo od počátku obsaženo právo válčícího, trestati dopravu kontrabandu po moři. Důvodem k tomu je zřejmě potřeba válčícího, zabrániti v zájmu sebezachování import zboží, jímž by byl nepřítel posílen a zabaviti náklad kontrabandu a v určitých případech i samu loď na výstrahu lodím ostatním.

Současný stav otázky dopravování kontrabandu je tedy kompromisem. Mezinárodní právo v zájmu obecně uznané zásady svobody obchodu mezi válčícím a neutrálními občany nevyžaduje od neutrálů, aby zabraňovali svým občanům dopravu kontrabandu[3]; na druhé straně zmocňuje mezinárodní právo válčícího k zákazu a trestání dopravy kontrabandu právě tak, jako jej zmocňuje k zákazu a trestání porušení blokády[4].

[1] S tímto stanoviskem dnes souhlasí většina spisovatelů, zvláště britští a američtí, přece však jsou někteří, kteří tvrdí, že dopravování kontrabandu odporuje mezin. právu. Dlužno litovati, že Pyke, *The Law of Contraband* (1915), str. 89—95 a Butte v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1915), str. 152 toto tvrzení obnovují.

[2] Viz shora § 296.

[3] Viz *Ex parte Chavasse, in re Grazebrook*, (1865) 34. L. J. N. S. Bank. 17. Totéž platí o porušování blokády a poskytování stranických služeb; viz případ lodi *Helen*, (1865) L. R. 1. A. a E. 1.

[4] Viz shora § 383.

§ 399. Nejjednodušší případ dopravy kontrabandu nastává tam, kde loď veze do nepřátelského přístavu zboží, jež je kontrabandem a má nepřátelské určení[1]. V takovém případě je lhostejno, zda určení lodi do nepřátelského přístavu je zjevno, protože tak vysvítá z jejích papírů, nebo protože je přistižena na moři směřujíc do nepřátelského přístavu, při čemž třeba dle papírů má za cíl přístav neutrální. Přímé dopravování kontrabandu.

Podle dosud zachovávané prakse Velké Britanie a Spojených států severoamerických je dále naprosto bez významu, že jejím konečným určením je přístav neutrální a že dotyčné zboží je podle lodních papírů určeno pro neutrální přístav, jestliže se loď ta má zastaviti v nepřátelském přístavě na cestě ležícím nebo setkati se na cestě do neutrálního přístavu, kam pluje, s nepřátelskou námořní mocí[2]; neboť jinak by byla dána volná cesta podvodům a bylo by vždy předstíráno, že zboží, jež se ve skutečnosti veze do nepřátelského města na cestě ležícího, je určeno pro neutrální přístav, kam loď na konec popluje. Z téhož důvodu má se za to, že loď, vezoucí zboží, jež je kontrabandem a které má nepřátelské určení, dopravuje kontraband, jde-li z jejích papírů najevo, že její cíl závisí od eventualit, na základě kterých může se zastaviti v nepřátelském přístavě, neprokáže-li, že od úmyslu zastaviti se tam pro každý případ upustila[3].

Neratifikovaná Deklarace londýnská rozlišovala mezi dopravováním absolutního a podmíněného kontrabandu:

Pokud se týče *absolutního* kontrabandu, předpokládalo se podle článku 32, že loď veze kontraband, jestliže bylo její určení pro nepřátelský přístav zjevno z jejích papírů, ukazujících, že do takového přístavu pluje, neb z toho, že byla přistižena na moři, ana směřuje do nepřátelského pří-

[1] Ježto určení nákladu je nepřátelské, nezáleží na tom, že náklad má býti dovezen zase do neutrální země po určitém zpracování. Nepřátelské určení vtiskuje mu ráz kontrabandu: *Axel Johnson*, (1917) 2. B. a C. P. C. 532.

[2] Viz Holland, *Prize Law*, § 69.

[3] *Imina*, (1800) 3. C. Rob. 167; a *Treude Sostre*, (1800), o čemž se děje zmínka u případu *Lisette*, (1806) C. Rob. 390, n. Viz též Holland, *Prize Law*, § 70.

stavu, byť i podle jejích papírů se zdálo, že pluje do přístavu neutrálního.

Podle článku 31 je bez významu, že loď pluje do neutrálního přístavu a že dotyčné zboží je podle papírů lodních určeno pro neutrální přístav, jestliže se má zastaviti v nepřátelském přístavu na cestě ležícím, nebo setkati se s ozbrojenou mocí nepřítelovou dříve, než dostihne neutrálního přístavu, do něhož je zásilka dotyčného zboží určena.

Pokud se týče podmíněného kontrabandu předpokládá, se podle článku 35, že loď veze kontraband, jestliže podle svých papírů je určena do nepřátelského přístavu nebo jestliže nemůže, jsouc zjevně přistižena, ana pluje mimo svůj kurs k neutrálnímu přístavu, jenž je naznačen v jejích papírech, uvésti náležité důvody pro svoje odbočení s cesty.

Článek 32 a 35 praví, že lodní papíry tvoří konečný důkaz o určení lodi a nákladu, není-li loď snad přistižena mimo směr v nich naznačený; avšak zpráva redakční komise zdůrazňuje, že toto ustanovení nesmí býti vykládáno příliš doslovně, neboť jinak bylo by to usnadněním podvodů. Lodní papíry tvoří konečný důkaz — praví tato zpráva — *ačli nevychází ze skutkových okolností najevo, že jsou nepravdivé.*

Po vypuknutí světové války až do července 1916 přijali Spojenci článek 32 a 35 o přímém dopravování kontrabandu, třebaže článek 35 v mnoha důležitých směrech pozměnili[1]. Vládním nařízením o Námořních právech ze 7. června 1916 však od ustanovení deklarace nadobro upustili.

Dopravování kontrabandu oklikou.

§ 400. Obvyklejší případ dopravování kontrabandu nastává, když neutrální loď vezoucí zboží, jež je, má-li nepřátelské určení, kontrabandem, pluje podle svých papírů zdánlivě do přístavu neutrálního, má však v úmyslu, dopraviti je (i když by třeba musila je znova naloditi) poté, když se tam zastavila a snad i náklad tam vylodila, odtud do přístavu nepřátelského.

Není ovšem pochyby o tom, že takové lodi, vezouce zmí-

[1] Viz doleji § 403 a.

něné druhy zboží z neutrálního přístavu do nepřátelského, dopravují kontraband. Avšak za americké občanské války vznikla otázka, zda možno pohlížeti na ně jako na dopravující kontraband, když jsou na cestě z přístavu, z něhož vyjely do přístavu neutrálního, z něhož mají pak dopraviti náklad do přístavu nepřátelského, ježto mají ve skutečnosti v úmyslu dopraviti náklad z přístavu výjezdu do přístavu nepřátelského, třebaže ne přímo, nýbrž oklikou. Americké kořistní soudy odpověděly na tuto otázku kladně, použivše na dopravování kontrabandu zásady *dolus non purgatur circuitu* a teorie o nepřetržité cestě [1]. Toto stanovisko amerických kořistních soudů dalo příčinu k protestům mnoha autorit, jak britských, tak i cizích [2].

[1] T. zv. teorie o nepřetržité cestě pochází z dob anglo-francouzských válek na konci XVIII. století a souvisí s použitím t. zv. pravidla z r. 1756. (Viz shora § 289.) Neutrální lodi, zabývající se francouzským a španělským koloniálním obchodem, jenž jim byl otevřen za této války, hleděly vyhnouti se zajetí britskými křižníky a odsouzení britskými kořistními soudy podle pravidla z r. 1756 tím, že dopravovaly svůj náklad do neutrálního přístavu, tam jej vylodily a zaplatily dovozné poplatky, pak jej znovu naložily a dopravily do mateřské země té které kolonie. Tak bylo na př. v případě lodi *William*, (1806) 5. C. Rob. 385 prokázáno, že tato neutrální loď dovezla náklad ze španělského přístavu La Guira do Marbleheadu v Massachusetts — (Spojené státy byly neutrální) —, vylodila jej, zaplatila tam dovozní poplatky, pak většinu nákladu znovu naložila, kromě zboží jiného, a za týden odplula do španělského přístavu Bilbao. Ve všech takových případech pokládaly britské kořistní soudy cestu z přístavu koloniálního do neutrálního a odtud do nepřátelského za nepřetržitou a potvrdily zabavení dotyčných lodí. Viz Reddie, *Researches*, I. str. 307 až 313; Remy, *Théorie de la Continuauté du Voyage en matière de Blocus et de Contraband* (1902); Hansemann, *Die Lehre von der einheitlichen Reise im Rechte der Blockade und Kriegskonterbande* (1910); Fauchille v *R. G.*, IV. (1897), str. 297—323; Arias a Baldwin v *A. J.*, IX. (1915), str. 583 až 593, 793—801. Americké soudy aplikovaly teorii o nepřetržité cestě nejen na dopravování kontrabandu, nýbrž i na blokádu; viz shora § 385 (4), kde je zmínka o případech *Bermuda* a *Stephen Hart*. Viz též Judson v *Proceedings of the American Society of International Law*, IX. (1915), str. 104 až 111.

[2] Viz na př. Hall, § 247. Avšak Phillimore, III. § 227, str. 391,

Avšak Velká Britanie neprotestovala a podle stanoviska britské vlády v případě lodi *Bundesrath* a jiných, vyskytnuvších se v r. 1900 za války jihoafrické, bylo možno usuzovati, byť i jen nepřímo, že pokládá praksi amerických kořistních soudů za správnou a spravedlivou a že stane-li se sama stranou válčící, hodlá se držet týchž zásad[1]. V posledním vydání tohoto díla jsem napsal, že není důvodu, proč by se aplikace teorie o nepřetržité cestě neměla pokládati za rozumnou, spravedlivou a přiměřenou, jde-li o takové případy, kdy loď skutečně má v úmyslu dopraviti zboží oklikou do nepřátelského přístavu a kde důkaz o tomto úmyslu není založen na pouhém podezření.

Nepřímé dopravování kontrabandu. (Teorie o nepřetržitém transportu.)

§ 401. Před pojednáním o praksi za světové války obvyklé bude vhodno uvažovati o podobném případě, jenž nastává, když neutrální lodi vezou do neutrálních přístavů zboží, jež je kontrabandem, je-li určeno nepříteli a kdy je učiněno opatření (o kterém loď má nebo i nemá vědomost), aby se zboží to dostalo potom po moři nebo po souši do rukou nepřítele. Dlouho před světovou válkou vznikla otázka, zda možno míti za to, že tyto lodi, jsouce na cestě do neutrálního přístavu, dopravují válečný kontraband[2]. Již r. 1855, za války krymské, odpověděl francouzský Conseil Général des Prises, odsoudiv náklad ledku hanoverské neutrální lodi *Vrow Houwina*, kladně[3]; avšak teprve za

praví v rozsudcích Nejvyššího soudu Spojených států v případech *Bermuda*, (1865) 3. Wall. 514 a *Peterhoff*, (1866) 5. Wall. 49, že „obsahují velmi cenný a zdravý výklad zákona, jenž je zdánlivě a z valné většiny také skutečně v souhlasu s dřívějšími rozhodnutími anglických kořistních soudů". Na druhé straně nesouhlasí Phillimore, III. § 398, str. 490, s americkými soudy ohledně použití teorie o nepřetržité cestě na porušení blokády a zavrhuje rozhodnutí v případě lodi *Springbok*, (1866) 5. Wal. 1.

[1] Viz též Holland, *Manual of Naval Prize Law*, § 71.

[2] O této otázce, se zvláštním zřetelem k případu *Bundesrath*, jednají dva pěkné články v *Law Quarterly Review*, XVII. (1901). Viz též Baty, *International Law in South Africa* (1900), str. 1—44.

[3] Viz Calvo, V. § 2767, str. 52. Případ švédské neutrální lodi *Commercen*, jenž nastal r. 1814, (1. Wheaton 382) a o němž se

americké války občanské byla tato otázka rozhodnuta zásadně.

Když bylo zboží dovezené napřed ze vzdálenějších neutrálních přístavů dopravováno z britského přístavu Nassau na Bahamách a jiných sousedních neutrálních přístavů k blízkému blokovanému pobřeží Jižních Států, zajaly federální křižníky řadu lodí určených a skutečně plujících do Nassau a jiných neutrálních přístavů, protože celý jich náklad, nebo alespoň část měla konečné určení pro nepřítele. Americké soudy pokládaly tyto lodi za lodi vezoucí kontraband, třebaže pluly z jednoho neutrálního přístavu do druhého, a to na základě zřejmého důkazu, že dotyčné zboží mělo býti dopraveno z neutrálního přístavu, v němž bylo vyloděno, po zemi nebo po moři na území nepřítelovo. Hlavní případy jsou případy *Springbok* a *Peterhoff*[1], neboť soud shledal zajetí těchto a jiných lodí oprávněným a to jednak pro dopravování kontrabandu, jednak pro porušení blokády. Tím došlo k nové aplikaci teorie o nepřetržité cestě, ježto mohly býti pokládány lodi plující z jednoho neutrálního přístavu do druhého jen tehdy za lodi dopravující kontraband, jestliže byl transport z jednoho neutrálního přístavu do druhého a pak z tohoto druhého na území nepřátelské posuzován jako jedna nepřetržitá cesta. Tato nová aplikace teorie o nepřetržité cestě se vhodně nazývá „teorií o nepřetržité dopravě".

§ 402. Aplikace teorie o nepřetržité cestě v nové formě teorie o nepřetržité dopravě byla potírána mnohými britskými i cizími odborníky; avšak Velká Britanie ani v tomto

Případ lodi *Bundesrath.*

často mluví ve spojení s případem *Vrouw Houwina*, není příkladem nepřímého dopravování kontrabandu. *Commercen* byla na cestě do Bilbao ve Španělsku s nákladem zásob pro anglickou armádu ve Španělsku a byla lapena soukromou kořistní lodí, pověřenou Spojenými státy severoamerickými, jež byly tehdy ve válce s Anglií. Když se případ ten dostal r. 1816 před Mr. Justice Story, zamítl tento dovozování, že zajetí nebylo oprávněno, protože nebylo možno míti za to, že loď dopravuje kontraband, když je na cestě do neutrálního přístavu, a prohlásil, že nepřátelské určení zboží bylo dostatečným důvodem k oprávněnému zajetí lodi.

[1] Viz shora § 385 (4).

případě neprotestovala, naopak, jak bylo řečeno shora[1], odmítla intervenovati ve prospěch britských majitelů dotyčných lodí a nákladů. A že skutečně pokládala praksi amerických soudů za správnou a zdravou, stalo se jasně zjevným z jejího stanoviska za války jihoafrické. Když byly v r. 1900 německé lodi *Bundesrath, Herzog* a *General*, plující z německých neutrálních přístavů do portugalského neutrálního přístavu Lorenzo Marques v zátoce Delagoa, zajaty britskými křižníky pro podezření z dopravování kontrabandu, žádalo Německo za jich vydání, tvrdíc, že nelze mluviti o vožení kontrabandu u lodí, plujících z jednoho neutrálního přístavu do druhého. Avšak Velká Britanie odepřela uznati tuto zásadu, namítajíc, že zboží, jehož se má na konec dostati nepříteli, je kontrabandem, třebaže loď je vezoucí pluje do neutrálního přístavu[2].

Není pochyby, že stanovisko, zaujaté britskou vládou, bylo opakem názoru vynikajících[3] autorů z oboru mezinárodního práva. Dokonce i *Manual of Naval Prize Law*, vydaný profesorem Hollandem[4] r. 1888 „pod záštitou Lords Commissioners of the Admiralty," odporoval americké praksi, neboť v § 73 praví:

„. . . . Je-li určení lodi neutrální, dlužno i určení zboží na palubě jsoucího pokládati za neutrální, byť i ze zápisů nebo jinak šlo najevo, že zboží to má konečné nepřátelské určení, jež se splní přeložením na jinou loď, dopravou po souši nebo jiným způsobem." A dřívější prakse britských kořistních soudů zdá se býti s tím v souhlasu. R. 1798, za války mezi Anglií a Nizozemskem, byla neutrální loď *Imina*[5], jež

[1] Viz § 385 (4).

[2] Viz *Parl. Papers*, Africa, čís. 1 (1900).

[3] Viz na př. Hall, § 247 a Twiss v *Law Magazine and Review*, XII. (1877), str. 130—158. Viz též listiny znovu vydané Batym pod názvem *Prize Law and Continuous Voyage* (1915).

[4] V dopise listu *The Times* z 2. ledna 1900 vytýká profesor Holland, že se poměry od r. 1888 tak změnily, že stanovisko britské vlády v případě *Bundesrath* je zcela oprávněno; viz Holland, *Letters to the „Times" upon War and Neutrality* (1909), str. 114 až 119.

[5] 3. C. Rob. 167.

vyplula z neutrálního přístavu Gdanska do Amsterodamu s nákladem lodního dříví, avšak dozvěděvši se o blokádě Amsterodamu Angličany změnila kurs do neutrálního přístavu Emdenu, zajata na cestě do Emdenu britským křižníkem; byla však Sirem Williamem Scottem propuštěna, ježto neměla v úmyslu proraziti blokádu a ježto loď možno pouze tehdy pokládati za loď vezoucí kontraband, pluje-li do přístavu nepřátelského. Sir William Scott prohlásil: „Ustanovení o kontrabandu, jak jsem mu já vždycky rozuměl, je takové, že zboží musí býti přistiženo *in delicto*, skutečně na cestě do nepřátelského přístavu[1].“

Podporování teorie o nepřetržité dopravě kontinentálními spisovateli.

§ 403. Ačkoliv většina kontinentálních spisovatelů zavrhuje teorii o nepřetržité dopravě, přece řada vynikajících kontinentálních odborníků se jí zastává.

Gessner na př.[2] rozhodně tvrdí, že určení lodi vezoucí zboží je bezvýznamno oproti určení zboží samého. Bluntschli, ač zavrhuje[3] americkou praksi ohledně porušení blokády, kterého se dopustí loď plující z jednoho neutrálního přístavu do druhého, výslovně schvaluje[4] americkou praksi ohledně dopravování kontrabandu lodí plující sice z jednoho neutrálního přístavu do druhého, avšak vezoucí zboží nepřátelského určení. Kleen[5] zavrhuje pravidlo, že neutrální určení lodi činí zboží rovněž neutrálním a obhajuje zajetí, jde-li o nepřátelské určení zboží naloženého na lodi plující z jednoho neutrálního přístavu do druhého; výslovně praví, že zboží to je kontrabandem od okamžiku, kdy

[1] Často se tvrdí — viz Phillimore, III. § 227, str. 397—403 —, že r. 1864, v případě *Hobbs* v. *Henning*, 17. C. B. (N. S.) 791, zavrhl Lord Chief Justice Erle teorii o nepřetržité dopravě; avšak Westlake dokazuje, že tomu tak není. Viz Westlakeův úvod k Takahashi, *International Law during the Chino-Japanese War* (1899), str. XX.—XXIII. a v *Law Quarterly Review*, XV. (1899), str. 23—30 (znovu otištěno ve Westlake, *Papers*, str. 461—474). Viz též Hart, *tamtéž*, XXIII. (1907), str. 199, jenž jedná o případě *Seymour* v. *London and Provincial Marine Insurance Co.*, (1872) 41. L. I. C. P. 193, v němž soud uznal teorii o nepřetržité dopravě.

[2] Str. 119.

[3] § 835.

[4] § 813.

[5] I. § 95, str. 388.

loď opustí přístav, v němž bylo naloženo. Fiore[1] zavrhuje teorii o nepřetržité cestě, jak jí užívají americké a britské soudy, avšak přes to praví, že nepřátelské určení určitého zboží dopravovaného lodí plující do neutrálního přístavu, opravňuje k nazírání na loď takovou, jako na vezoucí kontraband a k zajetí jejímu. Bonfils[2] má týž názor jako Bluntschli a připouští aplikaci teorie o nepřetržité cestě na dopravování kontrabandu, zavrhuje při tom aplikaci její na porušení blokády[3]. Ústav mezinárodního práva přijal ustanovení[4]: „*La destination pour l'ennemi est présumée lorsque le transport va à un de ses ports, ou á un port neutre qui, d'après des preuves évidents et de fait incontestable, n'est qu'une étape pour l'ennemi, comme but final de la même opération commerciale.*“ (Určení pro nepřítele se presumuje, jestliže doprava směřuje do některého jeho přístavu, nebo do přístavu neutrálního, který podle jasných důkazů a nepopiratelných skutečností jest jen etapou k nepříteli, jenž je konečným cílem téže obchodní operace.) Tím tento sbor zastupující autority všech národů plně se přiklonil k americké aplikaci teorie o nepřetržité cestě na kontraband a tím uznal možnost nepřímého i oklikou prováděného dopravování kontrabandu.

Krom toho bylo i stanovisko řady kontinentálních států americké praksi příznivo. Podle §§ 4 a 6 pruských Pravidel z r. 1864 o námořních kořistech je důvodem k pokládání lodi za loď, vezoucí kontraband, a k jejímu zabavení nepřátelské určení zboží, nebo určení lodi pro nepřátelský přístav. Ve Švédsku platí totéž[5]. Jistý italský kořistní soud pak za války s Habeší v r. 1896 uznal zajetí holandské lodi *Doelwijk*[6] v Rudém moři, jež plula do neutrálního

[1] III. čís. 1649.

[2] Čís. 1569.

[3] Čís. 1570.

[4] Viz § 1. „Réglementation internationale de la Contrabande de Guerre“, *Annuaire*, XV. (1896), str. 230.

[5] Viz Kleen, I. str. 389, n. 2.

[6] Viz Martens, *N. R. G.*, druhá serie, XXVIII. str. 66, a Diena v *Journal de Droit international Privé* (1897), str. 268—297. Viz též doleji § 436.

francouzského přístavu Djibouti s nákladem zbraní a střeliva pro habešskou armádu, který měl být dopraven do Habeše po složení v Djibouti.

§ 403a. Neratifikovaná Deklarace londýnská poskytovala kompromis, jímž, kdyby byl býval přijat, byly by rozřešeny všecky spory co do aplikace teorie o nepřetržité cestě na vožení kontrabandu, a to jak vožení přímé, tak i oklikou.

Deklarace londýnská vzhledem k teorii o nepřetržité cestě a prakse za války světové.

(1) Na jedné straně připouštěl článek 30 aplikaci teorie o nepřetržité cestě co do kontrabandu *absolutního* jak na nepřímou dopravu, tak i na dopravu kontrabandu oklikou, pravě, že „absolutní kontraband může býti zabaven, dokáže-li se, že je určen pro území, patřící nepříteli nebo jím obsazené nebo jeho ozbrojené moci. *Je lhostejno, zda doprava zboží takového je přímá, či děje-li se přeložením na jinou loď nebo dodatečně po souši.*“

(2) Naproti tomu článek 35 zavrhuje teorii o nepřetržité cestě co do kontrabandu *podmíněného* pravě, že „podmíněný kontraband nelze zabaviti, ledaže by byl nalezen na lodi plující do území nepříteli patřícího nebo jím okupovaného nebo k ozbrojené moci nepřítelově [1], a není určen k tomu, aby byl složen v neutrálním přístavě na cestě ležícím“.

(3) Pro případy takové, kdy jde o nepřátelské území, jež nemá mořského břehu, článek 36 — na rozdíl od ustanovení článku 35 — výslovně uznává teorii o nepřetržité

[1] O článku 35 se jednalo za války turecko-italské. V lednu 1912 byl francouzský poštovní parník *Carthage*, jezdící mezi Marseilles a Tunisem zabaven italskou torpedovkou pro dopravování kontrabandu a dopraven do Cagliari, protože měl na palubě aeroplan určený pro Tunis. Ježto určení lodi bylo neutrální a aeroplany podle článku 24 Deklarace podmíněným kontrabandem, protestovala Francie proti zajetí lodi. Italie souhlasila s vydáním, a otázka, zda zajetí stalo se právem, byla předložena Stálému rozhodčímu dvoru v Haagu, jenž rozhodl 6. května 1913 ve prospěch Francie. Viz Martens, *N. R. G.*, III. serie, VIII. str. 174 a shora sv. I. § 151 n. Viz též Rapisardi-Mirabelli v *R. I.*, II. serie, XV. (1913), str. 128—135; Ruzé v *R. I.*, II. serie, XVI. (1914), str. 116—128; Basdevant. *La Leçon juridique des Incidents du „Carthage“, du „Manouba“, et du „Tavignano“* (1914).

cestě i pro *podmíněný* kontraband pravě, že „nehledě k ustanovením článku 35 může býti podmíněný kontraband zabaven, dokáže-li se, že má určení, o němž mluví článek 33 v případech, kde jde o nepřátelské území, jež nemá mořského pobřeží".

Ašak kompromis, jejž Deklarace londýnská poskytovala, nebyl Spojenci za světové války přijat a teorie o nepřetržité cestě bylo používáno, když šlo o nepřímou dopravu i o dopravu oklikou jak podmíněného[1], tak i absolutního kontrabandu. Britské vládní nařízení z 29. října 1914, jež nahrazovalo původní nařízení o Deklaraci londýnské z 20. srpna 1914 praví: „Nehledě k ustanovením článku 35 řečené Deklarace může býti podmíněný kontraband zabaven na palubě lodi plující do *neutrálního přístavu*, je-li zásilka zboží vystavena ‚na řad', nebo není-li z lodních papírů zřejmo, kdo je příjemcem[2] zboží, nebo jde-li z nich najevo, že příjemce zboží je na území patřícím nepříteli nebo jím obsazeném." Podle nařízení z 30. března 1916 mělo se toto ustanovení vztahovati i na kontraband absolutní.

Spojenci šli dokonce ještě dále, neboť nařízením z 29. října 1914 bylo ustanoveno: — „kde je zřejmo . . . ., že nepřátelská vláda dostává dodávky pro svou ozbrojenou moc z neutrální země nebo jejím prostřednictvím, [může býti nařízeno] že článek 35 řečené Deklarace nemá se na lodi plující do přístavu této země vztahovati . . . ., pokud takové nařízení platí, není loď vezoucí podmíněný kontraband do přístavu této země chráněna před zajetím"; a nařízení z 30. března 1916 dále stanovilo, že „určení, o němž mluví článek 30 (absolutní kontraband) a článek 33, (podmíněný kontraband) řečené Deklarace . . . . . se předpokládá, je-li zásilka zboží vystavena na osobu, jež za trvajícího válečného stavu dopravovala dovezený kontraband na území patřící nepříteli nebo jím obsazené".

Ve všech případech, na něž se tato nařízení vládní vzta-

[1] *Kim.* (1915) P. 215; 1. B. a C. P. C. 405.

[2] Viz *Kronprinzessin Viktoria*, (1918) 3. B. a C. P. C. 247.

hovala, náleží břemeno důkazu, že určení zboží je nezávadné, vlastníku zboží.

Avšak vládním nařízením o námořních právech ze 7. července 1916 bylo od Deklarace londýnské vůbec upuštěno a bylo zkrátka a jednoduše ustanoveno, že „zásady nepřetržité cesty nebo konečného určení možno použíti jak pro kontraband tak i pro blokádu". Toto nařízení obsahovalo také podrobné předpoklady týkající se nepřátelského určení, o čemž byla již zmínka[1].

Některé nové aplikace teorie o nepřetržité dopravě nebo nepřímém dopravování kontrabandu byly uskutečněny za světové války britskými kořistními soudy. R. 1917 na př. bylo rozhodnuto[2], že teorie o nepřetržité dopravě možno použíti i tehdy, když je zabaven na cestě do neutrální země kontraband, jenž byl určen k tomu, aby po určitém zpracování v neutrální zemi byl neutrálem vyvezen na území nepřítelovo. Avšak britský kořistní soud[3] projevil názor, že by nebylo ve shodě s mezinárodním právem, „kdyby se mělo za to, že suroviny, jež mají býti na neutrálním území zpracovány v tovary, určené k spotřebování na tomto území, mohou býti na cestě k občanům tohoto neutrálního území zabaveny z toho důvodu, že možným nebo nutným důsledkem by bylo, že jiní občané neutrální země budou vyvážeti nepříteli jiné zboží podobného druhu nebo přizpůsobené podobnému užití".

III.

DŮSLEDKY DOPRAVOVÁNÍ KONTRABANDU.

Viz literaturu uvedenou shora na počátku § 391.

§ 404. Bylo vždy v teorii i v praksi uznáváno, že loď vezoucí kontraband může býti zajata křižníky dotyčného válčícího. Avšak zajetí je přípustné jen, pokud je loď *in*

Zajetí pro dopravování kontrabandu.

[1] Shora § 395.

[2] *Balto*, (1917) 2. B. a C. P. C. 398.

[3] *Bonna*, (1918) 3. B. a C. P. C. 163.

delicto; tento stav se počíná, když loď opouští místo počátku cesty, a končí se, když byla složila zboží, jež je kontrabandem, buď u nepřítele nebo jiným způsobem.

I před Deklarací londýnskou bylo tedy obecně uznáváno pravidlo, že loď, jež vylodila svůj kontraband, nesmí býti na zpáteční cestě zajata. Britská a americká prakse připouštěla z tohoto pravidla jednu výjimku, a to v případě, kdy loď na své původní cestě vezla kontraband s podvrženými a falešnými dokumenty[1]. Avšak ostatní země této výjimky nepřipouštějí. R. 1879 za války mezi Peru a Chile byla německá loď *Luxor,* dopravivší náklad zbraní a munice z Monte Videa do Valparaisa, zajata v přístavě peruánském Callao a odsouzena peruánskými kořistními soudy pro dopravování kontrabandu. Německo intervenovalo a dosáhlo propuštění lodi. Zajetí pro dopravu kontrabandu bylo přípustno pouze na širém moři a v pobřežních vodách států válčících. Zajetí v pobřežních vodách neutrálových bylo by porušením neutrality.

Článek 37 neratifikované Deklarace londýnské potvrzoval tyto staré zvykové normy, ustanoviv, že loď, vezoucí zboží zabavitelné jakožto absolutní nebo podmíněný kontraband, může býti zajata na širém moři nebo v pobřežních vodách států válčících po celou dobu své plavby, i když se má staviti v některém přístavě před dostihnutím nepřátelského cíle.

Avšak článek 38 zavrhl britskou a americkou praksi a ustanovuje, že loď nesmí býti zajata z toho důvodu, že vezla kontraband[2] při dřívějších příležitostech, je-li tomu již ve skutečnosti konec.

Za světové války spojenci přijali článek 37, nikoli však článek 38. Britské vládní nařízení z 29. října 1914, jež vystřídalo nařízení z 20. srpna 1914 ustanovovalo, že „neutrální

[1] *Nancy,* (1800) 3. C. Rob. 122; *Margaret,* (1810) 1. Acton 333. Viz Holland, *Prize Law,* I. § 506, n. *b,* kde zavrhuje tuto praksi; Hall, § 247 ji nazývá „bezesporně přísnou"; Halleck, II. str. 220 ji hájí. Viz též Calvo, V. §§ 2756 až 2758.

[2] Avšak viz doleji § 428 a.

loď s dokumenty, ukazujícími neutrální určení, jež přes určení, které dokumenty ty ukazují, pluje do nepřátelského přístavu[1], podléhá zajetí a propadnutí, jestliže bude přistižena před skončením své nejbližší příští cesty"; toto ustanovení bylo znovu obsaženo ve vládním nařízení o námořních právech ze 7. července 1916, jímž byla deklarace zrušena.

Trest za dopravování kontrabandu podle dosud platné prakse.

§ 405. V dřívějších dobách nebyly ani v teorii ani v praksi podobné normy o trestnosti vožení kontrabandu uznávány. Trestem bylo zhusta zabavení nejen nákladu kontrabandu, nýbrž i nákladu ostatního i s lodí. Jen Francie tvoří výjimku, ježto podle *ordonance* z r. 1584 nezabavovala ani kontraband sám, nýbrž pouze jej zadržela proti náhradě v jeho ceně; teprve r. 1681 druhá *ordonance* prohlásila zabavení kontrabandu, ale i pak s vyloučením lodi a nezávadné části nákladu[2]. V XVII. století pak byl rozdíl mezi kontrabandem na jedné a nezávadným zbožím a lodí na druhé straně jasně uznán Zouchem a Bynkershoekem a více a více stávalo se pravidlem zabavení kontrabandu samotného, až na určité případy. V XVIII. století bylo právo na zabavení kontrabandu zhusta popíráno a pozoruhodna je změna stanoviska některých států jevící se v tom, že článek 13 Smlouvy o přátelství a obchodu[3] uzavřené

[1] V případě *Alwina*, (1916) 2 B. a C. P. C. 186, potvrzeném po odvolání (3 B. a C. P. C. 54) byl zastáván názor, že neutrální loď, jež vezla kontrabant s falešnými dokumenty, nelze zabaviti, pakli mezitím od toho podniku upustila, vylodila zboží kontrabandní v neutrálním přístavě a prodala je jinému kupci.

[2] Viz Wheaton „*Histoire des Progrès du Droit des Gens en Europe*" (1841), str. 82.

[3] Martens, *R.*, IV. str. 42. Stipulace ta byla obnovena čl. 13 Smlouvy o přátelství a obchodě z r. 1799 a článkem 12 Smlouvy o obchodu a plavbě uzavřené mezi těmito dvěma státy r. 1828; Martens, *R.*, VI. str. 679 a *N. R.*, VII. str. 619. Tyto smlouvy byly předmětem diplomatické korespondence mezi Spojenými státy a Německem za světové války, když Německo ponořilo neutrální americkou loď *William P. Frye* (viz shora § 395), jež vezla kontraband. Viz *A. J.*, IX. (1915). Special Supplement, str. 186—193, a X. (1916), Spec. Suppl., str. 345—352, *Z. I.*, XXVI. (1915), str. 184—197.

1785 mezi Pruskem a Spojenými státy severoamerickými bylo zabavení vůbec odstraněno. Tento článek ustanovoval, že válčící má právo zastaviti lodi vezoucí kontraband a zadržeti je na tak dlouho, pokud to bude nutno k vyvarování škody, kterou by mohly způsobiti, že však jim musí býti za zadržení dána náhrada. Dále se v něm pravilo, že válčící může zabaviti všechen kontraband za náhradu plné ceny a že, jestliže kapitán lodi zastavené pro dopravování kontrabandu všechen kontraband vydá, dlužno loď tu ihned propustiti. Pochybuji, že by jak Spojené státy, tak Prusko byly uzavřely druhou smlouvu tohoto druhu[1]; a je jisto, že bylo-li vůbec jaké ustanovení o trestnosti vožení kontrabandu obecně uznáno, bylo to právě pravidlo, že kontraband může býti zabaven. Stále však trvala nesnáz ležící v tom, že byl spor o tom, které zboží kontrabandem je a že prakse států byla velmi různá co do možnosti zabavení lodi samé a jejího nezávadného nákladu. Neboť kromě pravidla, že absolutní kontraband je zabavitelný, nebylo jednotného názoru co do osudu lodi a nezávadné části nákladu.

Velká Britanie a Spojené státy severoamerické konfiskovaly lodi, byl-li majitel kontrabandu zároveň vlastníkem lodi; rovněž zabavovaly onu část bezzávadného nákladu, jež patřila majiteli zboží, jež bylo kontrabandem[2]; konečně pak zabavovaly i lodi, jichž majitel nebyl zároveň majitelem kontrabandu, jestliže lodi tyto pluly za účelem dopravování kontrabandu s falešnými nebo padělanými papíry[3], nebo byla-li loď ta na základě smlouvy svého domácího státu

[1] Článek 12 Obchodní smlouvy mezi Spojenými státy severoamerickými a Italií podepsané ve Florencii 26. února 1871 — viz Martens, *N. R. G.*, II. serie, I. str. 57 — stanoví imunitu před zajetím jen pro takový soukromý majetek, jenž není kontrabandem, nebo se nepokouší o porušení blokády. Viz shora § 178.

[2] *Kronprinzessin Margareta*, (1917) 2 B. a C. P. C. 409; *Annie Johnson*, (1917) 3 B. a C. P. C. 138; *Posteiro*, (1917) 3 B. a C. P. C. 275; *Parana*, (1919) 3 B. a C. P. C. 482; *Antwerpen*, (1919) 3 B. a C. P. C. 486 n.

[3] Viz Holland, *Prize Law*, §§ 82—87.

vázána, nedopravovati nepříteli zmíněné zboží a věděl-li majitel lodi, že loď veze kontraband[1]. K tomu přidala třetí případ prakse britská — jak vidno z případu *Hakan*[2], rozsouzeného britským kořistním soudem za světové války. Uváživši praksi z dob minulých, vyslovila se Korunní rada, že „na základě předchozích případů dlužno míti za to, že vědomost majitele lodí o povaze zboží stačí k tomu, aby loď byla zabavena, zejména tam, kde dotyčné zboží tvoří podstatnou část celého nákladu".

Některé státy dovolovaly lodím, jež samy nepodléhaly zabavení a které vezly náklad kontrabandu, pokračovati v cestě, když byly vydaly náklad kontrabandu zastavivšímu je křižníku[3]; avšak Velká Britanie[4] a jiné státy trvaly na tom, že loď musí býti přivedena před kořistní soud v každém případě.

Pokud se týče podmíněného kontrabandu, nezabavovaly státy, jež rozdíl mezi absolutním a podmíněným kontrabandem vůbec uznávaly, často ani podmíněný kontraband, ani loď jej vezoucí, nýbrž pouze jej zadržely (nikoliv loď) a zaplatily náhradu.

Podle britské prakse[5], jež od konce století XVIII. převládala, bylo lodi zaplaceno dopravné a obvyklou náhradou za podmíněný kontraband byla cena nákupní plus 10 procent zisku. Státy, jež takto jednaly, připouštěly právo konfiskovati podmíněný kontraband, avšak poskytovaly k úlevě právo předkupní. Kontinentální spisovatelé, kteří odepřeli uznati existenci podmíněného kontrabandu, popřeli také v důsledku toho právo konfiskovati zboží, jež není absolutním kontrabandem; avšak tvrdili, že každý válčící má

[1] *Neutralitet*, (1801) 3 C. Rob. 295; *Ringende Jacob*, (1798) 1 C. Rob. 89; *Sarah Christina*. (1799) 1 C. Rob. 237; *Franklin*, (1801) 3 C. Rob. 217.

[2] (1916) 2 B. a C. P. C. 210 a, po odvolání, 479 na str. 487.

[3] Viz Calvo, V. § 2779.

[4] Viz Holland, *Prize Law*, § 81.

[5] Viz Holland, *Prize Law*, § 84. Velká Britanie rovněž používala předkupu místo konfiskace při absolutním kontrabandu, jenž byl surovinou a současně pocházel ze země, jež jej vyvážela.

podle t. zv. práva angarie[1] právo zastaviti všecky neutrální lodi, vezoucí zásoby a jiné zboží nepřátelského určení, jehož může sám použíti a vzíti si toto zboží za náhradu v jeho plné hodnotě.

Trest za dopravu kontrabandu podle Deklarace londýnské.

§ 406. Neratifikovaná Deklarace londýnská poskytovala v článcích 39 až 44 rozřešení sporu o trestání dopravy kontrabandu spravedlivým kompromisem. Kontraband, ať absolutní nebo podmíněný, je zabavitelný (čl. 39). Rovněž možno (čl. 40) zabaviti i loď, jež ho veze, tvoří-li kontraband podle ceny, váhy, objemu nebo dopravného více než polovinu nákladu[2]. Není-li tomu tak a je-li třeba tedy loď jej vezoucí propustiti, může býti (čl. 41) odsouzena k náhradě výloh, vzniklých zajimateli procesem před kořistním soudem jeho státu a opatrováním lodi a nákladu v době trvání procesu.

Ale ať je poměr mezi kontrabandem a zbožím nezávadným na téže lodi jakýkoliv, je možno (čl. 42) zabaviti i zboží nezávadné, které je majetkem vlastníka kontrabandu a je na téže lodi.

Vyplula-li loď s nákladem kontrabandu před vypuknutím války (čl. 43), nebo nevěděla o vydání seznamu kon-

[1] Viz shora § 365.

[2] V případě *Lorenzo* (Kořistní soud Sv. Lucie), (1914) 1 B. a C. P. C. 226, bylo správně rozhodnuto, že podle článku 40 Deklarace londýnské nastává konfiskace lodi vezoucí kontraband bez ohledu na to, zda majitel její o tom, že veze kontraband, věděl. V případě *Hakan*, (1916) 2 B. a C. P. C. 210 a, po odvolání, 479, byl zastáván názor (viz shora § 405), že vědomost majitele lodi o tom, že podstatnou částí nákladu je kontraband, sama stačí k oprávněnému jejímu odsouzení. V tomto případě byl také soudem prvé instance zastáván názor (na str. 226) (rovněž v případě *Maracaibo*, [1916] 2 B. a C. P. C. 294), že nehledě k Deklaraci londýnské, je nyní pravidlem mezinárodního práva, že loď může býti prohlášena propadlou, jestliže kontraband tvoří dle ceny, váhy, objemu nebo dopravného více než polovici nákladu. Dále bylo v případě *Maracaibo* tvrzeno, že toto pravidlo platí i tehdy, neví-li majitel lodi o závadné povaze zboží. Avšak vůči tomu byly vysloveny pochybnosti v případě *Dirigo*, (1919) 3 B. a C. P. C. 439. Viz též *Hillerod*, (1917) 3 B. a C. P. C. 48; *Ran*, (1919) P. 317. 3 B. a C. P. C. 621; *Kim*, (1920) P. 319.

trabandu, jenž se vztahuje i na její náklad, nebo neměla příležitosti, aby náklad svůj, poté, když se o tom dověděla, složila[1], může býti kontraband její zabaven jen, zaplatí-li se náhrada[2], a loď sama, jakož i její nezávadný náklad konfiskován býti nemůže, ani loď odsouzena k placení výloh vzniklých zajimateli. Avšak musila tu být nevyvratitelná presumpce co do *mens rea* lodi. Neboť podle druhého paragrafu článku 43 mělo se míti za to, že loď ví o vypuknutí války nebo o vydání seznamu kontrabandu, vyplula-li z neutrálního přístavu po propuknutí nepřátelství, nebo po vyhlášení o vypuknutí nepřátelství či oznámení o vydání seznamu kontrabandu mocnosti, jíž ten neutrální přístav náleží, bylo-li ovšem toto oznámení učiněno v náležité lhůtě. Avšak deklarace nebyla ratifikována.

O otázce předkupu podmíněného kontrabandu se Deklarace londýnská nezmiňuje. Nemůže tedy býti nikterak zabráněno tomu, aby jednotlivé námořní mocnosti nepoužívaly předkupu k zmírnění svého práva na konfiskaci.

Zabavení kontrabandu bez zabavení lodí.

§ 406a. Před Deklarací londýnskou se prakse jednotlivých států lišila[3] co do otázky, zda je možno dovoliti lodi, která sama nepodléhá zabavení, aby pokračovala v cestě, vydala-li kontraband, který vezla, zajimateli. Velká Britanie a některé jiné státy to popíraly; avšak řada států to opět připouštěla. Neratifikovaná Deklarace londýnská, ačkoliv zachovávala obecnou zásadu, že loď, ať se pak s ní děje

[1] Zdá se býti zřejmým, že článek 43 týká se jen nákladu, jenž je neutrálním majetkem. Je-li nepřítelův, může býti zabaven bez kompensace. Viz případ *Sorfareren*, (1915) 1 B. a C. P. C. 580.

[2] Je zřejmo, že loď musí býti předvedena před soud kořistní, chce-li zajimatel zabaviti kontraband proti placení náhrady. Na otázku, zda se článek 44 na takové případy vztahuje a zda tedy může býti neutrální lodi dovoleno pokračovati v cestě, když je její velitel ochoten vydati kontraband zajimateli, nutno odpověděti kladně, tvoří-li kontraband podle ceny, váhy, objemu nebo dopravného méně než polovinu nákladu, neboť článek 44 mluví přesně o případu, kdy *loď sama nepodléhá zabavení vzhledem k proporci kontrabandu na palubě její jsoucímu (viz článek 40)*.

[3] Viz shora § 405.

cokoliv, musí býti dopravena do přístavu kořistního soudu, připouštěla z tohoto pravidla dvě výjimky:

(1) Podle článku 44 je možno — ale není to nutné — dovoliti podle okolností lodi, jež byla zastavena pro dopravování kontrabandu a která sama nepodléhá vzhledem k poměrnému množství kontrabandu na palubě zabavení, aby pokračovala v cestě, vydala-li náklad kontrabandu zajimateli. V tom případě má zajimatel volnost, kontraband jemu vydaný zničiti. Avšak v každém případě nutno věc tu vznésti na kořistní soud.

Zajimatel musí tudíž učiniti o vydání kontrabandu záznam v lodním deníku zastavené lodi a velitel této musí vydati zajimateli ověřené opisy všech relevantních papírů.

(2) Podle článku 54 může zajimatel[1] výjimečně v případě nutnosti žádati za odevzdání, nebo může sám zaříditi zničení jakéhokoliv absolutního nebo podmíněného kontrabandu, nalezeného na lodi, jež sama zabavení nepodléhá, jestliže by doprava lodi do přístavu kořistního soudu byla spojena s nebezpečím pro zajmuvší křižník, nebo ohrožovala by zdárný výsledek operací, které v té době provádí. Avšak přes to musí zajimatel vznésti věc na kořistní soud. Musí tudíž učiniti o zabaveném zboží záznam v lodním deníku zastavené lodi a dostati ověřené kopie všech relevantních papírů. Nemůže-li zajimatel před kořistním soudem prokázati, že skutečně byl nucen upustiti od úmyslu dopraviti loď do přístavu toho soudu, bude odsouzen (viz čl. 51) k zaplacení hodnoty zboží majitelům, bez ohledu na to, bylo-li kontrabandem či ne. Avšak deklarace nebyla ratifikována.

V prvním období světové války přijali Spojenci ustanovení neratifikované deklarace, o čemž byla zmínka v této a předchozí kapitole; když pak v červenci r. 1916 Velká Britanie a Francie upustila vůbec od deklarace, výslovně ponechaly v platnosti článek 40.

[1] Viz doleji § 431.

KAPITOLA V.

STRANICKÉ SLUŽBY.

I.

RŮZNÉ DRUHY STRANICKÝCH SLUŽEB.

Hall, §§ 248—253 — Lawrence, §§ 260—262 — Westlake, II. str. 302 až 306 — Phillimore, III. §§ 271—274 — Halleck, II. str. 305—344 — Taylor, §§ 667—673 — Walker, § 72 — Wharton, III. § 374 — Wheaton, §§ 502—504 a Danaova poznámka 228 — Moore, VII. §§ 1264—1265 — Hershey, čís. 513—515 — Bluntschli, §§ 815 až 817 — Heffter, § 161 a — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 731 až 738 — Ullmann, § 192 — Bonfils, čís. 1584—1588 — Despagnet, čís. 716—716 bis — Rivier, II. str. 388—391 — Nys, III. str. 671 až 678 — Calvo, V. §§ 2796—2820 — Fiore, III. čís. 1602—1605 a *Code*, čís. 1859—1863 — Martens, II. § 136 — Kleen, I. §§ 103 až 106 — Boeck, čís. 660—669 — Pillet, str. 330—332 — Gessner, str. 99—111 — Perels, § 47 — Testa, str. 212 — Dupuis, čís. 231 až 238 a *Guerre*, čís. 172—188 — Bernsten, § 9 — Nippold, II. § 35 — Schramm, § 11 — Holland, *Prize Law*, §§ 85—105 — U. S. Naval War Code, čl. 16 a 20 — Hautefeuille, II. str. 173 až 188 — Ortolan, II. str. 209—213 — Mountague Bernard, *Neutrality of Great Britain during the American Civil War* (1870), str. 187 až 225 — Marquardsen, *Der Trent-Fall*, (1862) str. 58—71 — Hirsch, *Kriegskonterbande und verbotene Transporte in Kriegszeiten*, (1897) str. 42—55 — Takahashi, *International Law during the Chino-Japanese War* (1899) str. 52—72 — Vetzel, *De la Contrebande par Analogie en Droit maritime internationale* (1901) — Atherley Jones, *Commerce in War* (1907), str. 304—315 — Hirschmann, *Das internationale Prizenrecht* (1912) §§ 31—32 — Pastureau, *Des Transport interdits aux Neutres* (1912) — Wehberg, str. 123—132 — Garner, II. §§ 538—545. Viz též monografie uvedené shora na počátku § 391 a Generální zprávu, podanou přípravným výborem Mezinárodní námořní konference v Londýně, článek 45—47, Cd. 4554, str. 55.

O stranických službách vůbec.

§ 407. Před Námořní konferencí londýnskou z r. 1908 užívalo pojmu *stranické služby* (unneutral service) mnoho spisovatelů, když šlo o dopravu určitých osob a zpráv pro nepřítele neutrálními loďmi. Pojem ten byl zaveden proto, aby bylo rozlišováno mezi dopravováním osob a zpráv od dopravování kontrabandu, což bylo často směšováno. Ježto kontraband tvoří pouze určité zboží a nikdy ne osoby, ani zprávy, nedopravuje loď, jež veze nepříteli osoby a zprávy, kontrabandu[1]; a pak je tu další důležitý rozdíl. Doprava kontrabandu nemusí nutně býti a v praksi ve většině případů ani není provozována přímo ve službách nepřátelových. Naproti tomu doprava osob a zpráv je vždycky přímou službou nepříteli a následkem toho znamená pro něj daleko intensivnější podporu a intimnější spojitost s ním než dopravování kontrabandu. Z těchto důvodů měli mnozí spisovatelé za to, že je nutno jednati o dopravě osob a zpráv odděleně od dopravování kontrabandu. Ti z nich, již nepřijali termín *stranické služby* pro jeho poněkud klamavý ráz, dali přednost[2] výrazu *analogon kontrabandu*, neboť v praksi pokládá se námořní transport pro nepřítele vždy za něco analogického, byť i ne totožného s dopravováním kontrabandu[3].

Neratifikovaná Deklarace londýnská hleděla postaviti celou věc tu na novou a daleko rozsáhlejší základnu, neboť v článcích 45 až 47 se jedná pod titulem *De l'assistence hostile* — jehož úřední anglický překlad zní *unneutral services* (stranické služby) — nejen o dopravě osob k nepříteli po neu-

[1] To bylo uznáno v případě *The Yangtsze Insurance Association* v. *Indemnity Mutual Marine Assurance Company*, [1908] 1 K. B. 910; [1908] 2 K. B. 504.

[2] Přednost tomu dal jsem i v prvním vydání tohoto díla. Avšak když v překladu neratifikované Deklarace londýnské bylo užito oficiálně termínu *unneutral services*, stalo se zbytečným tomu oponovati.

[3] Třebaže — viz shora § 173 až 174 — zabrániti stranickým službám pro nepřítele je válečným prostředkem námořním, přece se týká hlavně neutrálního obchodu a je vhodněji, jednati o něm v souvislosti s neutralitou.

trálních lodích, nýbrž i o dopravování zpráv v jeho zájmu, o přímé účasti na nepřátelství a o řadě jiných skutků.

Neratifikovaná deklarace činila zřejmý rozdíl mezi dvěma druhy stranických služeb a stanovila, aby se na jeden pohlíželo jako na analogon kontrabandu, na druhý jako na analogon nepřátelských lodí obchodních. Doprava jednotlivců, kteří jsou členy ozbrojené moci nepřítelovy, a určité případy dopravování zpráv v zájmu nepřítele patří k prvnímu druhu; čtyři pak skupiny činů dávající nepřátelský ráz dotyčné lodi tvoří druh druhý.

Při vypuknutí světové války přijali spojenci pravidla o stranických službách obsažená v neratifikované Deklaraci londýnské a užívali jich (nehledě k případům represalií)[1] beze změny až do července 1916, kdy od celé deklarace bylo upuštěno. Nato mohlo se opět používati zvykových norem platívších před námořní konferencí londýnskou[2]. Avšak po tomto datu přišlo málo (ne-li vůbec žádný) případů stranických služeb před kořistní soudy, které obecné zásady určovaly nebo jich používaly: a ježto se okolnosti od doby, kdy staré zvykové normy vznikly, značně změnily, je dnešní stav právní co do stranických služeb nedostatečný.

§ 408. Každý válčící může trestati neutrální lodi dopravující ve službách nepřítelových určité osoby. Takovými osobami jsou podle zvykových norem mezinárodního práva, platívších před neratifikovanou Deklarací londýnskou, nejen členové ozbrojené moci nepřítelovy, nýbrž i jednotlivci, kteří, třebaže nejsou ještě členy ozbrojené moci, stali by se jimi ihned, jakmile by dostihli místa svého určení, a za třetí jednotlivé civilní osoby ve službách nepřítelových, které zaujímají buď tak vynikající postavení, že je možno zajmouti je jako válečné zajatce, nebo které jdou do ciziny jako agenti, pracující pro věc nepřítelovu. Doprava osob nepřiteli.

Tak na př. opustí-li hlava nepřátelského státu nebo některý ministr zemi, aby unikl zajetí, může býti neutrální loď,

[1] Viz doleji § 413 a. [2] Viz shora § 292.

která jej veze, trestána, rovněž tak i loď dopravující agenta nepřítelova vyslaného do ciziny k sjednání půjčky a pod. Avšak pouhá přítomnost nepřátelských osob na palubě neutrální lodi není ještě důkazem o tom, že jsou dopravovány lodí tou pro nepřítele a v jeho službách. To nastává teprve tehdy, kdy loď věděla o charakteru oněch osob a přece je dopravuje a tím koná služby nepříteli, nebo kdy byla loď nepřítelem přímo najata k dopravě zmíněných osobností. Nastoupí-li na př. muži vojenské služby schopní cestu po neutrální lodi do nepřátelského přístavu s tajným úmyslem vstoupiti do vojska nepřítelova, nelze pokládati loď tu za loď, dopravující osoby pro nepřítele; ale možno ji za takovou pokládati, jestliže nastoupí cestu, a to veřejně, nepřítelův agent. Dále na příklad, nastoupí-li uprchnuvší náčelník státu nepřátelského cestu pod falešným jménem a utají-li před lodí svou totožnost, nelze ji pokládati za loď, dopravující osoby pro nepřítele; avšak možno ji za takovou pokládati, ví-li, koho dopravuje, neboť potom jí je zjevno, že jedná ve službách nepřítelových. Pokud se týče přímého nájmu lodi nepřítelem, nelze míti pochybnosti o tom, že loď taková slouží nepříteli. Na př. americká loď *Orozembo*[1] byla r. 1807 za války anglo-holandské zajata a odsouzena proto, že, ačkoliv byla jistým obchodníkem v Lisaboně na oko najata k plavbě s přítěží do Macao a odtud s nákladem do Ameriky, přece přijala na rozkaz nájemcův na palubu tři holandské důstojníky a dva holandské civilní sluhy a vyplula nikoliv do Macao, nýbrž do Batavie.

Americká loď *Friendship*[2] byla rovněž r. 1807 za války mezi Anglií a Francií zajata a prohlášena propadlou, poněvadž byla najata francouzskou vládou k dopravě devadesáti důstojníků a námořníků-trosečníků domů do francouzského přístavu.

Podle britské prakse, platící před neratifikovanou Deklarací londýnskou, předpokládalo se, že neutrální loď vezoucí osoby je ve službách nepřítelových i tehdy, byla-li k tomu nepřítelem násilím přinucena, nebo i když neměla

[1] 6 C. Rob. 430.

[2] 6 C. Rob. 420.

bona fide vědomosti o stavu svých pasažérů. Tak na př. odsoudil Sir William Scott r. 1802 za války anglo-španělské švédskou loď *Carolina*[1], poněvadž vezla francouzské vojsko z Egypta do Italie, třebaže se velitel její snažil dokázati, že loď byla k tomu přinucena; a shora zmíněná loď *Orozembo* byla odsouzena[2], ačkoliv její velitel neměl vědomosti o tom, že slouží nepříteli. Sir William Scott[3] praví: „... V pří-

[1] 4 C. Rob. 256.

[2] Viz Phillimore, III. § 274 a Holland, *Prize Law*, §§ 90—91. Hall, § 249 n. britskou praksi zavrhuje. Z války rusko-japonské je zaznamenán pouze jediný případ odsouzení neutrální lodi pro dopravu osob pro nepřítele, a to případ *Nigretia*, lodi, jež usilovala dopraviti do Vladivostoku kapitána a poručíka zachráněného z ruského torpedoborce *Ratstoropny*. Viz Takahashi, str. 639—641 a Hurst a Bray, II. str. 201.

[3] Je dlužno zmíniti se o tom, že podle zvykového práva dosud platného tvoří případ vyslání diplomatického zástupce nepřítelem do neutrálních států výjimku z pravidla, že neutrální lodi mohou býti trestány pro dopravu agentů nepřítelem vyslaných. Důležitost této výjimky stala se zjevnou v případě lodi *Trent* za americké občanské války. 8. listopadu 1861 zastavil federální křižník *San Jacinto*, britský poštovní parník *Trent* na cestě z Havany do britského přístavu Nassau na Bahamách, sebral násilím pány Masona a Slidella, politické zástupce, vyslané konfederovanými státy do Velké Britanie a Francie i s jejich sekretáři a pak nechal loď pokračovati v cestě. Velká Britanie žádala za jich okamžité vydání a Spojené státy tomu ihned vyhověly, byť i důvod vyhovění nebyl stejný s důvodem v žádosti uvedeným. Spojené státy tvrdily, že odstranění těchto mužů s lodi, aniž byla loď sama přivedena před kořistní soud, bylo neobvyklým a proto neoprávněným, kdežto za propuštění bylo žádáno z toho důvodu, že nelze brániti neutrální lodi v dopravě diplomatických zástupců, vyslaných nepřítelem k neutrálům. Avšak oni páni nebyli diplomatickými zástupci v pravém slova smyslu, neboť konfederované státy, které je vyslaly, nebyly jako státy uznány, nýbrž jen jako mocnost válku vedoucí. Byli politickými agenty rázu quasi-diplomatického a proto bylo stanovisko Velké Britanie snad správné. To, že vláda Francie, Rakouska a Pruska svými diplomatickými zástupci ve Washingtoně protestovala, dokazuje alespoň, že neutrální lodi mohou nerušeně dopravovati na širém moři (nikoliv však pobřežními vodami druhého válčícího — viz shora, sv. I. § 398 a případy *Tarnowski*, *Dumba a Bernsdorff*, tam uvedené) diplomatické agenty, vyslané nepřítelem k neutrálům, třebaže je pochybno, zda to platí i o agentech rázu quasi-diplomatického. Viz *Parl. Papers* (1862), Sev. Amerika č. 5; Mar-

padech, v nichž jde o nevědomost *bona fide,* nemusí býti skutečného deliktu; avšak je-li služba sama škodlivou, stačí to k tomu, aby válčící měl právo zabrániti tomu, nebo alespoň zabrániti opakování toho."

Podle neratifikované Deklarace londýnské může se míti za to, že neutrální lodi obchodní (nehledě k případům dopravování osob, jež během cesty přímo podporují operace nepřítelovy) poskytují stranické služby pouze tehdy, dopravují-li nepřátelské osoby, jež již skutečně jsou členy ozbrojené moci nepřítelovy. Článek 45 činí slovy „včleněné do ozbrojené moci" zcela zřejmým, že reservisté a pod., kteří jsou na cestě do nepřátelské země, aby tam vstoupili do vojska, nepatří[1] ke skupině nepřátelských osob, které nesmí neutrální loď dopravovati, nechce-li se vystavovati nebezpečí trestu pro poskytování stranických služeb nepříteli.

Neratifikovaná deklarace rozeznávala čtyři případy dopravování členů ozbrojené moci nepřítelovy, totiž 1. když je neutrální loď výhradně zaměstnána transportem nepřátelských vojsk, 2. když loď dopravuje vojenský oddíl nepřítelův, 3. když loď veze jednu či více osob, které během cesty přímo podporují nepřítelovy operace, 4. když loď dopravuje při plavbě zvláště k tomu podniknuté jednotlivé členy ozbrojené moci nepřítelovy.

(1) Podle článku 46 (4) nabývá neutrální loď věnovaná toho času výhradně dopravování nepřátelských vojsk ne-

quardsen, *Der Trent-Fall* (1862); Wharton, III. § 374; Moore, VII. § 1265; Phillimore, II. §§ 130—130 a; Mountague Bernard, *Neutrality of Great Britain during the American Civil War* (1870), str. 187 až 225; Harris, *The Trent-Affair* (1896); avšak viz případ *Pontoporos,* (1915) 1 B. a C. P. C. 371; (1916) 2 B. a C. P. C. 87, kde k tomuto a jiným případům bylo přihlíženo; srovnej též případ *Svithiod,* (1920) A. C. 718.

[1] Avšak viz francouzský případ lodi *Frederico* (1915) — Garner, II. § 544; text v *R. G.,* XXII. (1915), Jurisprudence, str. 17, XXIV. (1917), Jurisprudence, str. 11 —, ve kterém kořistní soud odvolací rozhodl v přímém odporu s Renaultovou zprávou o Deklaraci londýnské, že reservisty na cestě domů z ciziny dlužno pokládati za „včleněné" do vojska svého domácího státu.

přátelského rázu. Tento případ bude projednán s jinými téhož druhu doleji[1].

(2) Jestliže loď, aniž se tím výhradně zaměstnává, dopravuje (nepodnikla však plavbu zvláště k tomu účelu) s vědomím majitelovým, nájemcovým nebo velitelovým vojenský oddíl nepřítelův, dlužno míti podle článku 45 (2) za to, že poskytuje stranické služby, za což může býti trestána. V souhlase s tím, jestliže neutrální loď s vědomím majitelovým, nájemcovým nebo velitelovým veze při své obvyklé plavbě vojenský oddíl nepřátelský, je podrobena zabavení pro stranické služby.

(3) Jestliže neutrální loď dopravuje s vědomím majitelovým, neb nájemcovým, nebo velitelovým jednu či více osob — občany válčící strany neb neutrálů —, které během plavby přímo podporují jakýmkoliv způsobem operace nepřítelovy, na příklad signalisováním či posíláním zpráv radiografických, podléhá rovněž podle článku 45 (2) zabavení pro poskytování stranických služeb.

(4) Jestliže neutrální loď dopravuje jednotlivé členy ozbrojené moci nepřítelovy, podléhá podle článku 45 (1) zabavení jen tehdy, podnikla-li plavbu tu zvláště pro tuto dopravu, t. j. odchýlila-li se od obyčejného směru a zastavila se v přístavu mimo obvyklý směr ležícím, aby tam nalodila zmíněné nepřátelské osoby, nebo měla takovou zastávku v úmyslu.

Liniový parník, jenž veze jednotlivé členy ozbrojené moci nepřítelovy a pluje v obvyklém směru své plavby, nelze pokládati za loď, která poskytuje stranické služby a kterou lze zabaviti. Avšak podle článku 47 je možno neutrální loď, jež veze členy ozbrojené moci nepřítelovy, plujíc svým obvyklým směrem, zastaviti, sebrati tyto nepřátelské osoby a zajmouti je jakožto válečné zajatce[2].

Avšak pravidla Deklarace londýnské nejsou závazna a vstoupilo v platnost opět dřívější právo zvykové.

[1] § 410.
[2] Viz doleji § 413.

Dopravování zpráv nepříteli.

§ 409. Každý válčící může trestati neutrální obchodní loď pro dávání zpráv nepříteli. Podle zvykových norem mezinárodního práva může každý válčící trestati neutrální lodi pro dopravování politických depeší od nepřítele nebo k nepříteli, zejména pak depeší, jež se týkají války. Avšak z tohoto pravidla jsou dvě výjimky. Za prvé, ježto neutrálové jsou oprávněni žádati, aby jejich styk s kterýmkoliv válčícím nebyl přerušován, nesmí býti neutrální loď v souhlase se starými případy trestána pro dopravování depeší od nepřítele vládě neutrální a *vice versa*[1] nebo od nepřátelské vlády jejím diplomatickým zástupcům a konsulům v neutrálních státech a *vice versa*[2]. Druhá výjimka byla utvořena článkem 1 Haagské konvence XI. o poštovní korespondenci[3], který praví, že poštovní korespondence, ať soukromá či úřední, je nedotknutelná. Avšak to, že neutrální loď má politické depeše od nepřítele nebo pro nepřítele na palubě, není samo ještě důkazem, že je veze *pro nepřítele a v jeho službách.*

Právě tak jako v případě, kdy jsou na palubě určité nepřátelské osoby, tak i v případě dopravy zpráv, předpokládá se, že loď je dopravuje ve službách nepřítelových jen tehdy, zná-li jich ráz a přece je na palubu přijala, nebo je-li přímo najata k jich dopravě. Tak na příklad byla kořistním soudem osvobozena americká loď *Rapid*[4], zajatá za války mezi Velkou Britanií a Nizozemskem na cestě z New Yorku do Tonningen proto, že měla na palubě depeši pro kabinetního ministra Nizozemska, ukrytou v obálce, adresované jistému kupci v Tonningen. Naproti tomu *Atalanta*,[5] jež dopravovala depeše v čajové skříňce, ukryté v kufru dozorce nákladu, byla odsouzena[6].

[1] *Caroline*, (1808) 6 C. Rob. 461.

[2] *Madison*, (1810) Edwards 229.

[3] O které viz shora § 191.

[4] (1810) Edwards 228.

[5] (1808) 6 C. Rob. 440.

[6] Neustálenou zdá se býti britská prakse vzhledem k otázce, zda loď musí znáti povahu depeše, již dopravuje. Proti případu *Rapid*, nahoře uvedenému tvrdí Holland, *Prize Law*, § 100, že nevědomost velitele lodi jej neomlouvá a Phillimore, III. § 272, je, jak se zdá, téhož mínění.

Podle neratifikované Deklarace londýnské možno je trestati dopravování depeší nepříteli jen tehdy, spadá-li to do kategorie dopravování zpráv nepříteli neutrální lodí. Rozeznávají se dva druhy takového dopravování zpráv:

Za prvé nabývá podle článku 46 (4) neutrální loď určená výhradně k dopravování zpráv nepříteli nepřátelského rázu; o tom pojednáme s jinými případy téhož druhu doleji [1].

Za druhé může býti podle článku 45 (1) neutrální loď zajata pro dopravování zpráv nepříteli, je-li na cestě za účelem takového dopravování zvláště podniknuté, t. j. odchýlila-li se od svého obyčejného směru a zastavila se, nebo chtěla se zastaviti v přístavu mimo obvyklý její směr ležícím za tím účelem, aby nepříteli dopravila zprávy.

Nelze tedy míti za to, že liniový parník, jenž dopravuje zprávy nepříteli v rámci svých obvyklých plaveb, poskytuje tím nepříteli stranické služby a parník takový nemůže býti trestán. Avšak v případě nutnosti měl by válčící v zájmu sebeochrany právo zadržeti dočasně takový parník, aby tak zabránil, aby se zprávy ty nedostaly do rukou nepřítelových [2].

Pojem „dopravování zpráv“ nebyl Deklarací londýnskou definován. Mínilo se jím zajisté nejen ústní předání zpráv, nýbrž i předání zásilek, zprávy obsahujících. Poskytnutí jakékoliv cenné politické zprávy nepříteli, ať už se týká války či nikoliv, nutno pokládati za stranickou službu, nejde-li o zprávu, danou nepřítelem neutrálním vládám, nebo *vice versa*, nebo nepřátelskou vládou jejím diplomatickým zástupcům a konsulům v neutrálních státech.

Avšak pravidla obsažená v Deklaraci londýnské nejsou závazna a platí staré normy zvykové.

§ 410. Na rozdíl od případů stranických služeb, které se podobají dopravování kontrabandu, vypočítává Deklarace londýnská v článku 46 čtyři případy stranických služeb takového druhu, že vtiskují neutrálním lodím nepřátelský ráz [3].

Stranické služby, jež zakládají ráz nepřátelský.

[1] § 410.
[2] Viz doleji § 413.
[3] Viz shora § 89 (1).

(1) Je to za prvé případ, že neutrální obchodní loď zúčastní se přímo nepřátelství. To se může stát různými způsoby, avšak v každém případě ztrácí taková loď neutrální ráz a nabývá rázu nepřátelského, právě tak, jako občan neutrálního státu, jenž vstoupí do řad nepřítelovy ozbrojené moci. Dlužno však rozeznávati mezi přímou účastí na nepřátelství, na příklad poskytnutím podpory nepřátelské flotile v bitvě a mezi činy povahy pirátské. Jestliže neutrální obchodní loď[1] bez kořistního listu za války napadne a ponoří z nenávisti k jednomu z válčících jeho obchodní lodi, bude považována za loď pirátskou a jako s takovou bude s ní naloženo.

(2) Za druhé je to případ, kdy neutrální loď pluje pod velením nebo pod dozorem agenta, umístěného na palubě nepřátelskou vládou[2]. Přítomnost takového agenta a skutečnost, že loď pluje pod jeho velením nebo dozorem je jasným důkazem, že je skutečně pro všecky účely částí a jednotkou nepřátelské moci.

(3) Za třetí je to případ, kdy neutrální loď je najata výhradně pro nepřítele. To může nastati dvojím způsobem: buď vykonává loď zvláštní služby výhradně pro nepřítele, jak tomu bylo na příklad u německých obchodních lodí za rusko-japonské války, které sloužily jakožto uhelné lodi ruskému loďstvu na cestě na Dálný východ; nebo může býti loď najata nepřítelem, takže je celá k disposici pro jakékoliv úkoly jím stanovené, ať už souvisí s válkou či nikoli[3].

[1] Viz shora §§ 85 181, 254.

[2] Viz *Thor*, (1914) 1 B. a C. P. C. 229; *Hanametal*, (1914) 1 B. a C. P. C. 347.

[3] Tři interesantní případy nastaly za rusko-japonské války r. 1905. *Industrie* (Takahashi, str. 732; Hurst a Bray, II. str. 323), německá loď, a francouzská loď *Quang-nam* (Takahashi, str. 735; Hurst and Bray, II. str. 348) byly odsouzeny, protože byly ve službách Rusů jakožto rekognoskační lodi. Americká loď *Australia* (Hurst and Bray, II. str. 373) byla odsouzena, protože byla najata ruskou vládou k dopravě nákladu a měla na palubě ruského úředníka. Za světové války došlo k zajímavému případu lodi *Zambesi*, (1914) 1 B. a C. P. C. 358, avšak to byla loď patřící jedné válčící straně a vykonávající služby straně druhé.

(4) Za čtvrté je to konečně případ, kdy je neutrální obchodní loď toho času určena výhradně k transportu nepřátelských oddílů nebo k dopravování zpráv nepříteli. Tento případ se liší od případu — o němž mluví článek 45 (1) — kdy je loď na cestě podniknuté specielně za účelem dopravy jednotlivých členů nepřátelské ozbrojené moci. V onom případě loď prostě vykonává zvláštní službu, kdežto zde je načas zcela a ustavičně určena k obstarávání stranických služeb.

Po tento čas je tedy skutečně částí a jednotkou nepřátelského námořnictva. Z toho důvodu má se za to, že ztratila svůj neutrální ráz, jestliže v okamžiku, kdy ji nepřátelský křižník prohledává, třeba ani neprovádí dopravu vojska, ani dopravu zpráv. A není žádného rozdílu, zda je nepřítelem najata a za dopravování vojsk nebo zpráv[1] placena či zda obstarává službu[2] zdarma. Avšak ustanovení Deklarace londýnské nebyla ratifikována a nejsou proto právně závazna.

II.

DŮSLEDKY STRANICKÝCH SLUŽEB.

Viz literaturu uvedenou nahoře na začátku § 407.

§ 411. Podle zvykových norem mezinárodního práva, přijatých též neratifikovanou Deklarací londýnskou, může býti neutrální loď zajata, jestliže vyjde prohlídkou nebo vyšetřováním najevo, nebo vznikne vážné podezření, že vykonává stranické služby pro nepřítele. Takové zajetí může se státi kdekoli na širém moři, nebo v pobřežních vodách kteréhokoliv válčícího. Zajetí pro stranické služby.

Poštovní parníky nejsou zásadně ze zajetí pro stranické služby vyňaty. Ačkoliv podle článku 1 Konvence XI. je

[1] Za světové války odsoudil italský kořistní soud albánskou loď *La Bella Scutarina* pro dopravování zpráv Rakušanům.

[2] O smyslu terminu „dopravování zpráv“ viz shora § 409.

poštovní korespondence válčících i neutrálů, úředního či soukromého rázu, nalezená na palubě lodi na moři, nedotknutelná[1] a nelze míti proto za to, že loď, vezoucí mezi svou poštovní korespondencí také zásilky, obsahující zprávy pro nepřítele, poskytuje stranické služby, přece[2] není poštovní parník vyňat z moci zákonů a zvyků námořní války, týkajících se neutrálních obchodních lodí. Poštovní parník je proto právě tak vydán nebezpečí zajetí pro vykonávání stranických služeb jako každá jiná obchodní loď.

Zajetí je přípustno jen, pokud je loď *in delicto,* t. j. v době, kdy vykonává stranické služby nebo je pro to pronásledována.

Tresty za stranické služby.

§ 412. Podle prakse platné před Námořní konferencí v Londýně mohla býti neutrální loď, zajatá pro dopravu osob neb depeší ve službách nepřítelových, konfiskována. Ba, i podle prakse britské[3] byla konfiskována i ona část nákladu lodi, jež náležela vlastníku lodi[4]. Nebyla-li loď shledána vinnou dopravováním osob nebo depeší ve službách nepřítelových a proto osvobozena, mohla vláda zajavší strany přece zadržeti ony osoby jako válečné zajatce a zabaviti depeše, byly-li takového rázu, že by byly příčinou k potrestání lodi, kdyby je nepříteli vezla a o jich rázu věděla.

Neratifikovaná Deklarace londýnská tato tři pravidla přijala. Článek 45 a 46 prohlašoval za zabavitelnou každou loď, jež vykonává stranické služby jakéhokoliv druhu pro nepřítele, rovněž pak i část nákladu, náležející vlastníku zabavené lodi. A článek 47 ustanovoval, že třebaže neutrální loď nebude zabavena, že zajavší stát přes to může zadržeti jakožto válečné zajatce všecky členy ozbrojené moci nepřítelovy na palubě nalezené. O případu, kdy se na palubě naleznou depeše, není v článku 47 zmínky.

Pouhá skutečnost, že neutrální loď poskytuje stranické služby, k odsouzení jejímu nestačí; vyžaduje se i *mens rea.* Pokud se týče čtyř druhů stranických služeb, které vtiskují

[1] Viz shora §§ 191, 319.

[2] Viz článek 2.

[3] *Friendship,* (1807) 6 C. Rob. 420; *Atalanta,* (1808) 6 C. Rob. 440. Viz Holland, *Prize Law,* §§ 95 a 105

[4] Viz však *Hope,* (1808) 6 C. Rob. 463 n.

ráz nepřátelský, je tu *mens rea* po každé zřejmě dána a proto vždy praesumována. Proto článek 46 nemluví na rozdíl od článku 45 o tom, zda loď ví o vypuknutí nepřátelství. Avšak co do ostatních případů stranických služeb ustanovuje článek 45, že loď není možno zabaviti, je-li přistižena na moři, aniž ví o vypuknutí nepřátelství, nebo neměl-li velitel potom, kdy se o vypuknutí nepřátelství dověděl, příležitosti, aby dotyčné pasažéry vylodil. Na druhé straně se předpokládá podle článku 45, že loď ví o válečném stavu, jestliže opustila nepřátelský přístav po vypuknutí nepřátelství, nebo neutrální přístav po oznámení o vypuknutí nepřátelství mocnosti, jíž přístav náleží, při čemž nutno, aby toto oznámení bylo podáno v patřičné lhůtě.

Ačkoliv neratifikovaná Deklarace londýnská stanovila stejné tresty pro více druhů stranických služeb, které vypočítávala, přece činí rozdíl co do nakládání v jiných ohledech s loďmi, zajatými pro stranické služby.

Článek 45 předpisuje, že se má s lodí, zajatou pro poskytování stranických služeb obojího druhu v témže článku uvedeného, nakládati povšechně stejně jako s neutrální lodí, zajatou pro dopravování kontrabandu. Loď ta neztrácí svůj neutrální ráz a musí býti v každém případě postavena před kořistní soud, ledaže by — viz článek 49 — její doprava do přístavu zajavšího ji státu byla spojena s nebezpečím pro loď zajetí provedší nebo ohrožovala úspěch vojenských operací, kterými je v té době zaměstnána. Od národního kořistního soudu jde odvolání k proponovanému mezinárodnímu kořistnímu soudu.

Článek 46 naproti tomu předpisuje, že se má s lodí, zajatou pro poskytování stranických služeb některého ze čtyř druhů v něm uvedených, nakládati povšechně stejně, jako se zajatou obchodní lodí nepřátelskou. Taková loď nabývá rázu nepřátelského. Podle toho[1] může býti všechno zboží na ní nalezené zajato, všechno zboží na palubě se pokládá za zboží nepřátelské a majitelé neutrálního zboží na palubě

[1] Viz shora § 89

musí jeho neutrální ráz prokázati. Dále nemůže býti použito článku 48 a 49 o zničení neutrálních lodí. Majiteli lodi nepřísluší odvolání od národního kořistního soudu ke kořistnímu soudu mezinárodnímu, leda co do otázky, zda čin, pro který loď byla obžalována, má ráz stranické služby [1]. Avšak předpisy deklarace nejsou právně závazné a platí stále ještě staré zvykové normy.

Zadržení nepřátelských osob a depeší bez zabavení lodi.

§ 413. Podle britské [2] a americké prakse, jakož i podle prakse některých jiných států, jak platila před Námořní konferencí v Londýně, nebylo lze zajmouti osoby nebo depeše vezené neutrální lodí nepříteli, nebyla-li při přistižení zabavena současně i loď sama. Propuštění pánů Masona [3] a Slidella, kteří byli r. 1861 za americké občanské války násilím odvedeni z lodi *Trent*, při čemž loď sama směla v cestě pokračovati, bylo Spojenými státy odůvodněno tím, že zajetí jich bez současného zabavení lodi bylo nelegální.

Ježto podle neratifikované Deklarace londýnské je neutrální loď, vykonávající stranické služby jakéhokoliv druhu, zabavitelná, je zřejmo že v takovém případě nesmí býti dotyčné nepřátelské osoby a depeše vzaty s lodi dříve, dokud není zajata loď sama a dopravena do přístavu kořistního soudu. Avšak článek 47 ustanovuje, že je možno odvésti každého člena ozbrojené moci nepřítelovy, nalezeného na palubě neutrální lodi a zajmouti ho jakožto válečného zajatce, třebaže není důvodu k zabavení lodi samé. Proto, veze-li loď jednotlivé členy ozbrojené moci nepřítelovy v pravidelném svém směru [4], nebo dopravuje-li vojenský oddíl nepřítelův a pod., aniž věděla o vypuknutí nepřátel-

[1] Otázka zda mohou nevinní vlastníci neutrálního zboží žádati, když loď byla zajimatelem zničena náhradu, bylo by nutno řešiti stejně jako otázku, zda mají nárok na náhradu vlastníci neutrálního zboží na zničení obchodní lodi nepřátelské.

[2] Viz Holland, *Prize Law*, § 104.

[3] Viz shora § 408 n.

[4] Ve shodě s tím sebral a zajal za války turecko-italské v lednu 1912 italský dělový člun *Volturno* v Rudém moři s britského parniku *Africa*, plujícího z Hodeida do Adenu, Colonela Riza Bey-e a jedenáct tureckých důstojníků. Ačkoliv Deklarace londýnská nebyla Velkou

ství, mohou býti členové ozbrojené moci na palubě jsoucí zajati, i když není zabavena loď sama, neboť nekonala žádných stranických služeb.

Deklarace londýnská se nezmiňuje o případu, kdy se naleznou na palubě neutrální lodi, jež sama pro jich dopravu nemůže býti zabavena, nepřátelské zásilky, obsahující zprávy.

Veze-li na př. poštovní parník, jedoucí ve svém obvyklém směru, depeši nepřátelskou nikoli ve svých poštovních pytlích, nýbrž odděleně (v kterémžto případě loď podle článku 45 nepodléhá zajetí), je možno zadržeti depeše bez současného zajetí lodi? Odpověď na tuto otázku měla by býti kladnou.

Avšak předpisy Deklarace londýnské nejsou právně závazny.

Zcela odlišným od případů zajetí nepřátelských osob a depeší, které loď nesmí bez nebezpečí, že bude trestána dopravovati, je případ [1], kde loď veze nepřátelské osoby a depeše, jež smí dopravovati, avšak kde válčící má za to, že je třeba, aby je v zájmu sebeochrany zabavil. Ježto nouze v zájmu sebezachování je podle mezinárodního práva omluvou [2] ilegálního skutku, je-li skutek tento pro sebeochranu nezbytný, může válčící tyto osoby a depeše zajmouti, je-li zajetí ne pouze žádoucno, nýbrž absolutně nutno [3] v zájmu

Britanii ratifikována, přece tato neprotestovala. Rovněž nutno se zde zmíniti o případě *Manouba*. Tento francouzský parník, jezdící mezi Marseilles a Tunisem, byl 18. ledna 1912 zajat italskou torpedovkou *Agordat* ve Středozemním moři, dopraven do Cagliari a propuštěn potom, když bylo 29 tureckých pasažérů, kteří byli pokládáni za turecké důstojníky, na cestě na bojiště jsoucí násilím sebráno a zajato. Na protest Francie sjednaly se strany na tom, aby případ byl rozřešen arbitráží stálého dvora rozhodčího v Haagu Italie tvrdila, že se řídila čl. 47 Deklarace londýnské. Dvůr rozhodl 6. května 1913 ve prospěch Francie, ježto velitel *Agordat* nežádal na *Manouba* vydání Turků, nýbrž je zajal. Viz Rapisardi-Mirabelli v *R. I.*, II. ser. XV. (1913), str. 135—138 a Ruzé v *R. I.*, II. ser., XVI. (1914), str. 128—136;

[1] Viz Hall, § 253; Rivier, II. str. 390.

[2] Viz shora sv. I. § 129.

[3] Viz shora sv. I. § 130.

sebeochrany. Na př. zajetí nepřátelského vyslance na palubě neutrální lodi bylo by omluvitelno, jestliže byl na cestě, aby předložil neutrálovi návrh smlouvy spojenecké, poškozující druhého válčícího.

Zajetí nepřátelských záložníků za světové války.

§ 413a. Rozdílný je také případ, kdy loď veze nepřátelské osoby, které vézti smí, avšak válčící nařídí jich zajetí jakožto skutek represalií. Zmínky hodný případ takový se přihodil za války světové. Dne 1. listopadu 1914 oznámilo britské zahraniční ministerstvo, že „vzhledem k jednání německého vojska v Belgii a Francii, kde odvléká jakožto válečné zajatce všechny osoby podrobené vojenské službě, dala vláda Jeho Veličenstva instrukce, aby všichni nepřátelští záložníci na neutrálních lodích byli jakožto váleční zajatci zajímáni.“ Francouzská vláda uveřejnila podobné oznámení. V důsledku toho byli všichni nepřátelští občané věku vojenského, nalezení na palubě neutrální lodi na širém moři, odváděni křižníky spojenců a zajati[1]. Tvrdí se, že tak bylo postiženo 64 neutrálních lodí a že z nich bylo odvedeno a zajato 3500 občanů ústředních mocností. Několik příkladů[2]: Italský parník *Ancona*, plující z New Yorku do Italie, byl zadržen anglickým křižníkem blíže Gibraltaru a odvedeno z něho 70 německých cestujících, kteří byli dopraveni jakožto váleční zajatci do Gibraltaru. Holandský parník *Neu Amsterodam* byl zastaven francouzským křižníkem na širém moři před Brestem a odvedeno z něho a zajato 400 Němců a 250 Rakušanů. Z protestů dotyčných neutrálních vlád měly výsledek pouze protesty americké. Když byl americký parník *Windber* dva dny po odplutí z přístavu Colon zastaven v listopadu 1914 francouzským křižníkem *Coudé* a odveden z něho August Piepenbrink, německý číšník, dopraven do Kingstonu na Jamajce a zadržen jako válečný zajatec, Spojené státy protestovaly a po výměně not svolila francouzská i britská vláda k jeho vydání „jakožto přátelskému aktu, aniž by tím byla porušena zásadní otázka“[3]. Když opět

[1] Legálnost tohoto aktu represalií se strany Spojenců je velmi pochybná. Avšak viz Wehberg, str. 315.

[2] Jinak viz Garner, II. § 539.

[3] Viz *A. J.*, IX. (1915), Special Supplement, str. 353—360 a shora sv. I. § 313 n.

v únoru 1916 byl americký parník *China* zastaven britským křižníkem *Laurentic* na širém moři, asi 10 mil od vjezdu do Jang-tse-Kiang a odvedeno z něho 28 Němců, osm Rakušanů a dva Turci a dopraveno do Hong-Kongu, kdež zadrženi jako váleční zajatci, vláda Spojených států protestovala a po krátkém jednání byli zajatci propuštěni, ačkoliv Velká Britanie si vyhradila zásadní otázku[1].

[1] Viz *A. J.*, X. (1916), Special Supplement, str. 427—432.

KAPITOLA VI.

PROHLÍDKA, ZAJETÍ A PROCES NEUTRÁLNÍCH LODÍ.

I.

PROHLÍDKA.

Bynkershoek, *Quaestiones Juris publici*, I. kap. 14 — Vattel, III. § 114 — Hall, §§ 270—276 — Manning, str. 433—460 — Phillimore, III. §§ 322—344 — Twiss, II. §§ 91—97 — Halleck, II. str. 271—304 — Taylor, §§ 685—689 — Wharton, III. §§ 325, 346 — Wheaton, §§ 524—537 — Moore, VII. §§ 1199—1205 — Hershey, čís. 516 až 520 — Bluntschli, §§ 819—826 — Heffter, §§ 167—171 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 773—781 — Klüber, §§ 293—294 — G. F. Martens, II. §§ 317—321 — Ullmann, § 195 — Bonfils, čís. 1674 až 1691 — Despagnet, čís. 717—721 — Rivier, II. 423—426 — Nys, III. str. 679—690 — Calvo, V. §§ 2939—2991 — Fiore, III. čís. 1630 až 1640 a *Code*, čís. 1876—1900 — Martens, II. § 137 — Kleen, II. §§ 185—199, 209 — Gessner, str. 278—332 — Boeck, čís. 767 až 769 — Dupuis, čís. 239—252 a *Guerre*, čís. 189—204 — Bernsten, § 11 — Schramm, §§ 13—14 — Nippold, II. § 35 — Perels, §§ 52 až 55 — Testa, §§ 230—242 — Ortolan, II. §§ 214—245 — Hautefeuille, III. § 1—298 — Holland, *Prize Law*, §§ 1—17, 155—230 — U. S. Naval War Code, čl. 30—33 — Schlegel, *Sur la Visite des Vaisseaux neutres sous Convoi* (1800) — Mirbach, *Die völkerrechtlichen Grundsätze des Durchsuchungsrechtes zur See* (1903) — Loewenthal, *Das Untersuchungsrecht des internationalen Seerechts im Krieg und Frieden* (1905) — Atherley Jones, *Commerce in War* (1907), str. 299—360 — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), §§ 33—34 — Wehberg, § 7 — Garner, II. § 500 — Duboc v *R. G.*, IV. (1897) str. 382—403. Viz též monografie uvedené shora na počátku § 391, články Bulmerincquovy v *Le Droit des Prises maritimes* v *R. I.* X.—XIII. (1878—1881) a Generální zprávu podanou Redakční komisí Mezinárodní námořní konferenci v Londýně, čl. 63. Cd. 4554, str. 63.

§ 414. Právo prohlídky[1] je válčícímu příslušející právo, aby navštívil a v případě potřeby prohlédl neutrální obchodní loď za tím účelem, aby se přesvědčil, zda loď ta skutečně patří k obchodnímu loďstvu neutrálnímu a shledá-li, že tomu tak, zda se pokouší porušiti blokádu, dopravovati kontraband nebo poskytovati stranické služby nepříteli. O právu prohlídky a pátrání byla zmínka již v *Consolato del Mare*, a ačkoliv bylo často[2] potíráno, je jeho *raison d'être* tak zřejmý, že již dávno bylo v praksi obecně uznáno. Je skutečně jediným prostředkem, jak se může válčící přesvědčiti, zda má neutrální obchodní loď v úmyslu poskytnouti podporu nepříteli a prokázati mu stranické služby[3]. Pojem práva prohlídky.

§ 415. Právo prohlídky může býti vykonáváno všemi loďmi válečnými[4] a vojenským letectvem válčícího[5]. Ježto je však právem válčících stran, smí býti ovšem vykonáváno pouze od vypuknutí do konce války. Právo prohlídky, které přísluší válečným lodím všech států v době míru v případech podezření z pirátství[6], nemá s právem prohlídky a pátráním, příslušejícím straně válčící, nic společného. Právo prohlídky, kým, kdy a kde se vykonává.

[1] Toto právo prohlídky není neodvislým právem, nýbrž je obsaženo v právu každého válčícího — viz shora § 314 — trestati neutrální lodi porušivší blokádu, vezoucí kontraband a konající stranické služby. Je *právem*, na rozdíl od *povinnosti* každého válčícího, prohlédnouti *nepřátelskou* obchodní loď, chce-li ji zajmouti. Viz Oppenheim v *Z. V.*, VIII. (1914), str. 154—169.

[2] Viz na př. Hübner, De la Saisie des Bâtiments neutres (1759), I. str. 227.

[3] Ústavem mezinárodního práva bylo r. 1887 v Heidelbergu přijato „Règlement international des Prises maritimes", jehož §§ 1—29 upravují prohlídku a vyšetřování. Viz *Annuaire*, IX. (1888), str. 218.

[4] Zajatá neutrální obchodní loď nestává se tím, že má na palubě kořistní posádku, loď veřejnou a nemá práva prohlížeti, vyšetřovati a zajímati jiné neutrální obchodní lodi. Když tedy v květnu 1917 za světové války zajal zajatý holandský vlečný parník s německou kořistní posádkou na palubě holandský parník *Koningin Emma*, jenž najel při dopravě do německého přístavu na mělčinu, protestovala holandská vláda. Německá vláda se omluvila a odškodnila majitele *Koningin Emma* za ztrátu lodi.

[5] Dříve i loďmi kořistnými.

[6] Viz shora sv. I. § 266 (2).

Ježto však příměřím se válka nekončí a výkon práva prohlídky není činem válečným, může býti vykonáváno v době částečného nebo obecného příměří[1]. Oblast, v němž může býti vykonáváno, tvoří pobřežní pásmo kteréhokoliv válčícího a širé moře, nikoli však pobřežní pásmo neutrální.

Nezáleží na tom, je-li část širého moře, ve které se válečná loď válčícího s neutrální lodí obchodní setká, blízko či daleko od oblasti, kde se bojuje, je-li tu jen důvod k podezřívání lodi. Otázka, zda válečné lodi válčícího mohou užívati práva prohlídky v pobřežním pásmu svého spojence, je čistě jejich věcí vnitřní, předpokládaje ovšem, že dotyčný spojenec je již také válčící stranou.

Jen soukromé lodi mohou býti prohlíženy.

§ 416. V XIX. století bylo obecně uznáváno, že neutrální lodi válečné nemohou býti předmětem výkonu práva prohlídky se strany válčících[2]. Totéž platí i o veřejných neutrálních lodích, které jsou ve službách ozbrojené moci, jako na příklad lodi dopravní. Pochybna je situace veřejných neutrálních lodí, jež nejsou ve službách ozbrojené moci, t. j. poštovních lodí, které jsou majetkem neutrálního státu. Je názor[3], že stojí-li pod velením důstojníka válečného loďstva, je nutno je pokládati za lodi válečné, že však je třeba vyžádati si od velitele čestné slovo, že neveze kontrabandu a nevykonává stranických služeb.

Lodi s průvodem.

§ 417. Švédsko žádalo[4] r. 1653, za války mezi Velkou Britanií a Nizozemskem, aby válčící neužívali svého práva prohlídky vůči švédským obchodním lodím, které plují s doprovodem švédské válečné lodi, jejíž velitel prohlásí, že

[1] Toto však není obecně uznáno. Hautefeuille na př. (III. str. 91) tvrdí, že za obecného příměří nemá býti právo prohlídky vykonáváno a v § 5 Règlement international des Prises maritimes Ústav pro mezinárodní právo je téhož názoru. Podle přesného práva může býti právo prohlídky a pátrání vykonáváno i po uzavření míru, dokud není mírová smlouva ratifikována, ačkoliv shora zmíněný § 5 Règlement prohlašuje, že přestává „avec les préliminaires de la paix". Viz doleji § 436.

[2] V dřívějších dobách snažila se Velká Britanie rozšířiti právo prohlídky i na neutrální lodi válečné. Viz Manning, str. 455.

[3] Viz na př. Gessner, str. 297 a Perels, § 52 IV.

[4] Viz Robinson, *Collectanea maritima* (1801), str. 145—157.

na palubě doprovázených lodí není kontrabandu. Mírem ve Westminsteru r. 1654 byla válka skončena a r. 1756 dělalo si tentýž nárok Nizozemsko, toho času neutrální. Avšak teprve v poslední čtvrtině XVIII. století bylo právo doprovodu více a více kontinentálními neutrálními státy uplatňováno. Za americké války neodvislosti r. 1780 uplatňovalo je opět Nizozemsko a když se r. 1781 samo pustilo do války s Velkou Britanií, nařídilo svým válečným a kořistním lodím, aby je respektovaly. Mezi r. 1780 a 1800 byly uzavřeny smlouvy, kterými toto právo bylo uznáno Ruskem, Rakouskem, Pruskem, Dánskem, Švédskem, Francií, Spojenými státy severoamerickými a jinými státy. Avšak Velká Britanie uznání stále odpírala a v červenci r. 1800 dalo jednání britské eskádry, jež zajala dánskou válečnou loď i s průvodem šesti lodí obchodních pro odpor proti prohlídce podnět ke vzniku Druhé ozbrojené neutrality. Velká Britanie však stále odpírala. Pouze Rusku[1] přiznala článkem 4 „Námořní konvence“ Petrohradské ze 17. června 1801 právo, že lodi pod doprovodem plující nesmějí býti prohlíženy loďmi kořistními; za války krymské upustila od svého nároku k vůli námořní součinnosti s Francií (kteréžto právo doprovodu v zásadě uznávala), avšak upustila od něho pouze pro tuto válku. Ačkoliv v XIX. století bylo uzavíráno stále více a více smluv upravujících právo doprovodu, není o něm zmínky v Deklaraci pařížské z r. 1856 a Velká Britanie uznání jeho po celé století to odpírala. Avšak upustila od své oposice na námořní konferenci v Londýně r. 1908 až 1909 a neratifikovanou Deklarací londýnskou bylo v článku 61 a 62 navrženo toto řešení:

Neutrální lodi plující pod doprovodem válečné lodi téže vlajky nepodléhají prohlídce a nesmějí býti prohlíženy, dá-li velitel průvodu na žádost velitele křižníku válečné strany, jenž prohlídku provésti hodlá, písemně všecky informace co do rázu doprovázených lodí a jich nákladu, kterých

[1] Avšak tato koncese týkala se i Dánska a Švédska, které (viz shora § 290) k námořní Konvenci 23. října 1801 přistoupily.

by bylo možno dosáhnouti prohlídkou. Má-li velitel válečné lodi válčících důvod k podezření, že bylo důvěry velitele průvodu zneužito, nesmí sám přikročiti k prohlídce, nýbrž jednati s velitelem průvodu. Tento musí věc vyšetřiti a sepsati o výsledku šetření zprávu, jejíž opis obdrží velitel křižníku válčící strany. Opravňují-li podle mínění velitele průvodu fakta ve zprávě uvedená zajetí jedné či více doprovázených lodí, musí závadnou loď své ochrany zbaviti, načež ji může křižník válčící strany zajmouti.

Vznikne-li rozpor názorů velitele průvodu a velitele křižníku válčící strany — na příklad o otázce, zda určité zboží je absolutním či podmíněným kontrabandem, či je-li přístav, do něhož loď pluje obyčejným obchodním přístavem či přístavem, jenž je základnou zásobování ozbrojené moci nepřítelovy a pod. —, nemá velitel křižníku válčící strany práva jednati proti rozhodnutí velitele průvodu. Může pouze protestovati a oznámiti případ své vládě, jež vyřídí věc cestou diplomatickou [1].

Avšak deklarace nebyla ratifikována a z chování se britské vlády za světové války jde najevo, že nehodlá již říditi se koncesemi, učiněnými na Námořní konferenci v Londýně a uznati právo doprovodu. Když na př. r. 1918 oznámila holandská vláda, že bude vyslán doprovázený transport, vezoucí vládní cestující a zboží do holandské Východní Indie, odepřela britská vláda výslovně uznati právo doprovodu, trvala na právu prohlídky neutrálních obchodních lodí, byť i pod doprovodem plujících a uvolila se upustiti od výkonu tohoto práva při této příležitosti jen za specielních podmínek, které vláda holandská přijala [2].

Není obecně platných norem o způsobu provádění prohlídky.

§ 418. Není norem mezinárodního práva, které by obsahovaly všechny podrobnosti a formality při provádění prohlídky. Velká řada smluv to navzájem mezi stranami upravuje, při čemž za vzor mnohým sloužil článek 17

[1] Kdyby byla bývala Deklarace londýnská ratifikována, byla by se její ustanovení vztahovala i na vojenské letectvo válčících, setkavší se s neutrálními obchodními loďmi plujícími po moři pod průvodem.

[2] *Parl. Papers*, Misc. čís. 13 (1918) Cd. 9028.

Mírové smlouvy pyrenejské z r. 1659; a všechny námořní státy vydaly pro své válečné lodi o tom instrukce. Proto se v praksi užívá v mnoha směrech stejných formalit; avšak ve směrech ostatních se prakse jednotlivých států liší.

Zastavení lodí za účelem prohlídky.

§ 419. Válečná loď, jež hodlá provésti prohlídku neutrální lodi, musí ji zastaviti nebo přinutiti k přitočení. Třebaže pronásledování lodi může se díti pod nepravou vlajkou, musí býti, když lodi stojí, ukázána vlajka pravá[1]. Rozkaz k zastavení může býti dán[2] houkáním, nebo vypálením jedné či více slepých patron z tak zvaného zjišťovacího děla (affirming gun), po případě dle nutnosti vypálením rány přes palubu lodi[3]. Pakli loď přes to nezastaví, má válečná loď právo, přinutiti ji k zastavení násilím.

Stane-li loď, zastaví i válečná loď, a to v přiměřené vzdálenosti. Tato je často určena smlouvou, jako na příklad na dostřel děla, polovina dostřelu, nebo dokonce i vzdálenost delší než na dostřel děla; avšak to vše je zcela neproveditelno[4]. Vzdálenost se nutně podle povahy případu, větru a počasí mění.

Pravidla pro zastavování lodi za účelem prohlídky platí také při prohlídkách, prováděných letectvem válčícího. Výzva může býti v takových případech dána houkáním, nebo jiným znamením.

Kontrola.

§ 420. Loď, jež byla zastavena nebo přinucena k přitočení, navštíví[5] jeden nebo dva důstojníci, vyslaní válečnou lodí po člunu. Tito důstojníci zkoumají lodní papíry, aby tak zjistili její národnost, ráz nákladu a cestujících a přístav, z něhož loď pluje. Místo navštívení obchodní lodi a prohlídky papírů jejích na palubě užívají válečné lodi některých států té prakse, že pozvou velitele lodi obchodní

[1] Viz shora § 211.

[2] Viz shora sv. I. § 268.

[3] Stran nouzových opatření týkajících se prohlídky, kterých se chopila Velká Britanie za války světové viz Hall, § 273, str. 798, pozn. 2.

[4] Viz Ortolan, II. str. 220, a Perels, § 53, str. 284, 285.

[5] Viz shora sv. I. § 268, a Holland, *Prize Law*, §§ 195—216.

k dostavení se i s listinami na palubu lodi válečné a přezkouší listiny ty tam.

Je-li shledáno vše v pořádku a není důvodu k podezření z obmyslného jednání, je lodi dovoleno pokračovati v jejím směru a do deníku lodního se zapíše záznam o kontrole. Naproti tomu, jde-li z prohlídky papírů najevo, že loď veze kontraband, nebo poskytuje stranické služby, nebo že podléhá z nějakého jiného důvodu zabavení, ihned se zajme. Může však také nastati případ, že ačkoliv je zdánlivě vše v pořádku, vznikne přece důvodné podezření proti lodi z obmyslnosti. V takovém případě se přikročí k vyšetření lodi.

Vyšetřování. § 421. Vyšetřování lodi na moři[1] provádějí[2] jeden či dva důstojníci v případě potřeby s několika muži, v přítomnosti velitele lodi. Dlužno pečovati, aby nebyla poškozena ani loď, ani náklad a nesmí se používati násilí. Žádný zámek nesmí býti vyšetřovateli násilím otevřen; dlužno vyzvati velitele, aby jej otevřel. Nevyhoví-li, nesmí se k tomu nutiti, neboť jeho odmítnutí přispěti k vyšetřování vůbec, po případě k vyšetřování uzavřeného oddílu lodního, nebo uzavřené bedny je samo ihned dostatečným důvodem k zajmutí lodi. Po vykonané prohlídce nutno vše opět pečlivě dáti na své místo. Uspokojí-li výsledek vyšetřování vyšetřující důstojníky a rozptýlí všechno podezření, učiní se o tom zápis v lodním deníku a loď smí pokračovati ve své cestě. Naproti tomu, přijde-li se na kontraband nebo objeví-li se jiný důvod k zajmutí, loď se zajme. Avšak ježto vyšetřování není nikdy možno provésti tak zevrubně na moři, jako v přístavu, může nastati případ, že ačkoliv vyšetřováním nevyšel najevo žádný důkaz o oprávněnosti podezření, vážné podezření přece trvá. V takovém případě může býti loď zajata a dopravena do přístavu k zevrubnějšímu vyšetření. Avšak velitel válečné lodi, která zajmutí provádí, musí býti pamětliv toho, že bude-li nakonec shledáno, že

[1] O praksi spojenců za světové války co do dopravování lodí do přístavu k vyšetření viz doleji, § 431 a.

[2] Viz shora sv. I. § 269, a Holland, *Prize Law*, §§ 217—230.

loď je nevinna a prohlásí-li kořistní soud, že nebylo vážného důvodu k podezření, jenž by opravňoval zajmutí lodi[1], nutno dáti lodi plnou náhradu škody, vzniklé ztrátou času a jiným způsobem. Proto, když vyšetřením na moři nevyjde najevo nic proti lodi, má býti zaváděno zajmutí pouze v případech vážného podezření.

Dopravení lodi do přístavu k vyšetření.

§ 421a. Za světové války stěžovaly si Spojené státy severoamerické, že britské křižníky, místo aby vyšetřovaly americké lodi na širém moři současně s návštěvou, dopravují je k vyšetření do přístavu. Britská vláda na obranu tohoto postupu namítala[2], že vzhledem k rozměrům moderních lodí, velkému jich nákladu a výborným metodám, užívaným k zatajení totožnosti zboží, je zevrubné vyšetření na širém moři nemožno, zejména při tak velkém nebezpečí útoků nepřátelských ponorek a také z toho důvodu, že „povětrnostní zimní poměry v severním Atlantickém oceánu zhusta vůbec znemožňují námořnímu důstojníku po celé dny, aby vstoupil na palubu lodi, plující do zemí skandinávských". Britská nota pravila dále, že lodi byly brány k vyšetření do přístavu již za americké občanské války, pak za války rusko-japonské i za druhé války balkánské. V diplomatické diskusi se pokračovalo[3], avšak spojenecké

[1] *Baron Stjernblad* (1917) 3 B. a C. P. C. 17; *Sigurd* (č. 2), (1917) 3 B. a C. P. C. 87, kde bylo mínění, že výlohy a škody se nenahrazují v případech, kdy oprávněnost zajmutí je odvislá od nějaké obtížné právní otázky; *Bernisse* (1919) 3 B. a C. P. C. 517 a čl. 64 neratifikované Deklarace londýnské.

[2] Britský Privy Council v případě *Zamora* (1916) 2 B. a C. P. C. 1 a francouzský kořistní soud odvolací v případě *Frederico* (1915), *R. G.* XXII. (1915), Jurisprudence, str. 17, XXIV. (1917), Jurisprudence, str. 11. pokládaly tuto praksi za oprávněnou. Viz Hall, str. 800. Ohledně holandské žádosti za náhradu škody pro dvě holandské torpedované lodi, *Bernisse* a *Elve*, jež byly torpedovány německou ponorkou, zatím co byly násilím dopravovány do přístavu Kirkwall k vyšetření viz *Parl. Papers*, Misc. č. 1, (1918) Cd. 8909, a (1919) 3 B. a C. P. C. 517.

[3] Viz noty Spojených států severoamerických ze 7. listopadu 1914, 28. prosince 1914 a 6. listopadu 1915 a britské noty ze 7. ledna 1915, 10. února 1915 a 24. dubna 1916 v *Parl. Papers*, Misc. č. 6 (1915) Cd. 7816 a č. 15, (1916), Cd. 8234; viz též Garner, II. § 500.

vlády při své praksi, bráti lodi k vyšetření do přístavu, setrvávaly.

Následky odporu proti prohlídce.

§ 422. Postaví-li se neutrální obchodní loď prohlídce nebo vyšetření na odpor, ihned se zajme a může býti konfiskována. Otázka, může-li býti pro odpor konfiskována pouze loď či také její náklad, je sporna.

Podle britské[1] a americké teorie i prakse podléhá konfiskaci loď i náklad. Ale kontinentální autoři[2] to důrazně popírají a tvrdí, že konfiskaci podléhá pouze loď.

Podle článku 63 neratifikované Deklarace londýnské je odpor proti legitimnímu výkonu práva prohlídky, vyšetřování a zajetí v každém případě důvodem ke konfiskaci lodi, která svým násilným odporem nabývá nepřátelského rázu[3]. Proto zboží na palubě jsoucí, jež patří veliteli nebo vlastníku lodi, se pokládá za zboží nepřátelské a konfiskuje se. Rovněž možno konfiskovati nepřátelské zboží na palubě jsoucí, třebaže měla loď v době jeho naložení ráz neutrální. Dále se předpokládá, že všecko zboží na palubě jsoucí je zbožím nepřátelským a neutrální jeho ráz musí eventuelně prokázati jeho majitelé. Konečně nemá vlastník lodí odvolání od vnitrostátního kořistního soudu k proponovanému Mezinárodnímu kořistnímu soudu, leda co do otázky, bylo-li zajetí z důvodů násilného odporu oprávněno.

Avšak deklarace nebyla ratifikována a není proto právně závazna. Prohlídka a vyšetřování se po zajetí lodi pro odpor nekoná proto, že již odpor sám je důvodem ke konfiskaci a je irrelevantní, ukázalo-li by se prohlídkou a vyšetřováním, že je loď vinna či nikoliv.

Co je odporem?

§ 423. Podle prakse dosud platné[4] i podle neratifikované Deklarace londýnské pouhý pokus neutrální obchodní lodi, vyhnouti se prohlídce, odpor nezakládá. Možno ji však pronásledovati a přinutiti násilím k zastavení, načež si nemůže stěžovati, bude-li ve snaze, přinutiti ji násilím k zastavení, poškozena, nebo i snad potopena. Ukáže-li se však

[1] *Maria* (1799) 1 C. Rob. 340.
[2] Viz Gessner, str. 318—321.
[3] Viz shora § 89.
[4] *Maria* (1799) 1 C. Rob. 340.

po násilném zastavení, prohlídce a vyšetření, že je nevinna, musí jí býti dovoleno v cestě pokračovati.

Neboť odpor, aby byl trestným, musí býti odporem *násilným*, t. j. užije-li loď v odporu proti nějakému legitimnímu jednání křižníku válčící strany, jenž ji vyzve k zastavení a podrobení se prohlídce a vyšetření, násilí. Není jisto, zda by samo skutečné použití násilí, nebo také odepření se strany velitele lodi, aby ukázal lodní papíry nebo otevřel uzavřené oddíly lodní, či uzavřené bedny a akty podobně zakládalo násilný odpor[1].

Plavba s nepřátelským průvodem rovná se odporu.

§ 424. Až na Wheatona zdá se, že se shodují všichni autoři v mínění, že pluje-li neutrální obchodní loď s doprovodem válečných lodí nepřítelových, rovná se to na její straně násilnému odporu, ať má úmysl klásti násilný odpor či nikoliv. Avšak vláda Spojených států severoamerických r. 1810 tuto zásadu popřela. Toho roku, za války mezi Velkou Británií a Dánskem vyhledávalo mnoho amerických lodí, plujících z Ruska, ochrany britských válečných lodí, načež Dánsko prohlásilo všecky takové americké lodi za dobrou a zákonnou kořist. Řada jich byla zajata, aniž by byly kladly odpor vůbec a Dánským kořistním soudem prohlášeny propadlými. Spojené státy protestovaly a žádaly na Dánsku náhradu, a r. 1830 byla podepsána oběma stranami v Kodani smlouva[2], podle níž Dánsko mělo zaplatiti 650.000 dolarů jako kompensace.

Avšak článkem 5 této úmluvy bylo výslovně stanoveno, „že tato konvence se vztahuje pouze na případy v ní uvedené a že, ježto nemá žádného jiného objektu, nemůže se jí později jedna či druhá strana dovolávati jakožto ustanovení precedenčního nebo pro budoucnost závazného[3].“

[1] Jinou nerozřešenou otázkou jest, zda je možno posádku trestati pro ozbrojený odpor jako válečné zločince; Schramm, *Das Prisenrecht* (1913), str. 358, myslí, že ano.

[2] Martens, *N. R.*, VIII. str. 350.

[3] Viz Wheaton, §§ 530—537 a Taylor, § 693, str. 790. Wheaton vyjednával tuto smlouvu za Spojené státy. S případem neutrální obchodní lodi plující pod nepřátelským doprovodem bývá zhusta směšován druhý případ — viz shora § 185 —, kdy jde o neutrální zboží, umístěné na palubě ozbrojené lodi nepřátelské. V případě

Článek 63 Deklarace londýnské nedefinoval termín „násilný odpor" a nebyl by jím proto tento sporný bod rozřešen, ani kdyby byla deklarace ratifikována.

Odpor neutrálního průvodce.

§ 425. Ježto Velká Britanie neuznává právo doprovodu a vždy trvala na právu prohlídky neutrálních obchodních lodí, plujících pod doprovodem neutrálních lodí válečných, vyvstala otázka, zda dlužno pohlížeti na takové obchodní lodi jako na kladoucí odpor prohlídce v těch případech, kdy odpor klade pouze provázející je loď válečná a nikoliv doprovázené lodi samy. Britská prakse odpovídá na tuto otázku kladně. Bylo tak ustanoveno Sirem Williamem Scottem v r. 1799[1] a 1804[2] při zajetí švédských lodí, plujících pod doprovodem švédské lodi válečné.

Kdyby byla bývala Londýnská deklarace ratifikována, nebylo by podle článků 61 a 62, kterými se uznává právo doprovodu, možno pohlížeti na odpor neutrální lodi průvodní za normálních okolností jako na odpor doprovázené neutrální lodi obchodní.

Pakli by velitel průvodní lodi, odepřev podati písemnou zprávu, o níž je zmínka v článku 61 nebo dovoliti vyšetření zmíněné v článku 62 násilím se opřel prohlídce doprovázené lodi obchodní křižníkem strany válčící, vznikla by přece zase otázka, zda odpor lodi průvodní se rovná odporu lodi provázené.

Chybící listiny.

§ 426. Účelem prohlídky je zjištění národnosti lodi, povaha nákladu a ráz cestujících, jakož i přístav, z něhož a do něhož pluje; je jasno, že tohoto účelu se nedosáhne, jestliže prohlížené lodi chybí její listiny. Jak nahoře řečeno[3],

Fanny (1814) 1 Dod. 443, odsoudil Sir William Scott neutrální portugalské zboží proto, že prý umístění neutrálního zboží na palubě ozbrojené lodi se rovná odporu proti prohlídce. Avšak nejvyšší soud Spojených států severoamerických byl v případě *Nereide* (1815) 9 Cranch 388, názoru opačného. Soud ten tvořilo pět soudců, mezi nimiž byl i Store, jenž se v názoru lišil od většiny a pokládal britskou praksi za korektní. Viz Phillimore, III. § 341; Wheaton, § 529; Smith, *The Destruction of Merchant Ships* (1917), str. 58–61.

[1] *Maria* (1799) 1 C. Rob. 340.

[2] *Elsebe* (1804) 5 C. Rob. 174.

[3] Sv. I. § 262.

má každá obchodní loď míti s sebou: (1) certifikát o registrování čili námořní list (pas); (2) seznam mužstva; (3) lodní deník; (4) zápis o nákladu; (5) nákladní listy a (6) je-li najata, nájemní smlouvu. Jestliže se loď při prohlídce nemůže jednou nebo více z uvedených listin vykázati, je podezřelou. Vyšetření za účelem zjištění správnosti podezření je ovšem přípustno; může se pak státi, že vyšetření to, třebaže neuvede na světlo důkazu o vině, podezření nerozptýlí. V tom případě je možno loď zajmouti a dopraviti do přístavu k zevrubnému vyšetření. Ale loď nemá býti pro pouhý nedostatek listin konfiskována, nejedná-li se přímo o případy, kde schází certifikát o registrování nebo námořní list (pas). Avšak, je-li i náklad podezřelý, či jsou tu jiné okolnosti, které podezření zesilují, má podle mého názoru kořistní soud volnost loď takovou konfiskovati[1].

Zničení, falšování a zatajení listin.

§ 427. Pouhý nedostatek listin není důvodem k témuž podezření, jako vzniká tehdy, jestliže loď některé své papíry zničí[2] nebo hodí do moře, zfalšuje nebo je skryje a zvláště, učiní-li něco takového, když se loď prohlídku konající objeví na obzoru.

Ať je pak její náklad jakýkoliv, může se loď okamžitě bez dalšího vyšetřování zajmouti, vyjde-li najevo, že došlo k zničení, zfalšování nebo zatajení listin. Prakse jednotlivých států co do dalších důsledků zničení, zfalšování nebo zatajení papírů se dosud lišila; avšak je jisto, že zabavení je přípustno, jestliže jiné ještě okolnosti podezření zesilují[3].

Dvojí a falešné listiny.

§ 428. Těžké podezření vzniká, má-li prohlížená loď dvojí či falešné listiny[4]; takovou loď je určitě možno zajmouti. Avšak prakse států je různá co do otázky, zda je přípustna konfiskace pouze z tohoto jediného důvodu. Kdežto prakse některých států, jako Ruska a Španělska,

[1] Viz Hall, § 247a, str. 730, n. 2; a doleji § 428 n.

[2] Viz případ *Hunter* (1815), 1 Dod. 480.

[3] Viz případ *Apollo* u Calvo, V. § 2989.

[4] *Sarah* (1801) 3 C. Rob. 330.

odpovídá na tuto otázku kladně, zaujímá prakse britská[1] a americká[2] stanovisko mírnější a odsuzuje lodi takové jen při jasném důkazu, že falešné a dvojí papíry jsou na lodi proto, aby jimi byl válčící, který loď zajme, oklamán; v jiných[3] případech[4] nikoliv.

Loď, jež má neutrální určení zastaví v nepřátelském přístavě.

§ 428a. Těžké podezření vzniká také v tom případě, kdy loď, jejíž listiny naznačují neutrální určení, pluje do přístavu nepřátelského. Dřívější prakse nepřipouštěla v takových případech zajetí a odsouzení, nebyla-li loď i jinak podezřelou. Avšak za světové války, v říjnu 1914, vydali Spojenci toto ustanovení: „neutrální loď, jejíž papíry naznačují neutrální určení, která však bez ohledu na určení v papírech naznačené pluje do přístavu nepřátelského, podléhá zajetí a propadnutí, bude-li přistižena před skončením své nejblíže příští plavby". Námořní vládní nařízení ze 7. července 1916 obsahovalo podobné ustanovení o neutrálních lodích, vezoucích kontraband.

[1] *Eliza and Katy* (1805) 6 C. Rob. 192.

[2] *St. Nicholas* (1816) 1 Wheaton 417.

[3] Viz Halleck, II. str. 271; Hall, § 276; Taylor, § 690.

[4] Neratifikovaná Deklarace londýnská se o dvojích nebo falešných listinách nezmiňuje, avšak ve Zprávě redakční komise o čl. 64 jsou obsaženy tyto poznámky: „Je snad vhodno zmíniti se o určitých případech, v nichž je zajmutí lodi oprávněno, ať je konečně rozhodnutí kořistního soudu jakékoliv. Zejména je to případ, kdy některé nebo všechny lodní listiny byly hozeny do moře, zatajena, nebo úmyslně zničeny z podnětu velitele lodi, člena posádky nebo některého cestujícího. V těchto případech je tu element, který opravňuje ke každému podezření a je důvodem k omluvě pro zajetí lodi, při čemž je ponecháno veliteli lodi, by své jednání před kořistním soudem hájil. I když soud přijme jeho vysvětlení a nenajde důvodu k odsouzení, nemají interesované strany nároku na náhradu. — Analogický případ by byl ten, kdy se najdou na palubě dvojí listiny, nebo listiny falešné, je-li tato jich nepravidelnost v souvislosti s okolnostmi, které mají míti vliv na zajetí lodi. Bylo shledáno dostatečným, aby tyto případy, v nichž je zajetí dostatečně omluveno, byly uvedeny v této zprávě a nebyly upraveny přesnými předpisy, neboť jinak by to mohlo vésti k domněnce, že jsou to jedině případy, kdy je zajetí oprávněno."

II.

ZAJETÍ.

Hall, § 277 — Westlake, II. str. 309—312 — Lawrence, § 191 — Phillimore, III. §§ 361—364 — Twiss, II. §§ 166—184 — Halleck, II. str. 389—421 — Taylor, § 691 — Hershey, čís. 521—522 — Moore, VII. §§ 1206—1214 — Bluntschli, § 860 — Heffter, §§ 171, 191, 192 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 777—780 — Rivier, II. str. 426 až 428 — Nys, III. str. 695—710 — Calvo, V. §§ 3004—3034 — Fiore, III. čís. 1644—1657 a *Code*, čís. 1901—1912 — Martens, II. § 126 — Kleen, II. §§ 203—218 — Gessner, str. 333—356 — Boeck, čís. 770—777 — Dupuis, čís. 253—281 a *Guerre*, čís. 205—217 — Bernsten, § 11 — Schramm, §§ 14—15 — Nippold, II. § 35 — Perels, § 55 — Testa, str. 243—244 — Hautefeuille, III. str. 214 až 298 — Holand, *Prize Law*, §§ 231—314 — U. S. Naval War Code, čl. 46—50 — Atherley-Jones, *Commerce in War* (1907), str. 361 až 646 — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), §§ 35—37 — Wehberg, §§ 7 a 8 — Garner, II. §§ 474—493 — Viz též monografie uvedené shora na počátku § 391, články Bulmerincqueovy o *Le Droit des Prises maritimes* v *R. I.*, X.—XIII. (1878 až 1881) a Generální zprávu redakční komise Námořní konference londýnské, čl. 48—54.

Důvody a způsob zajetí.

§ 429. Z toho, co bylo již řečeno o blokádě, kontrabandu, stranických službách a prohlídce, plyne, že k zajetí může dojíti buď proto, že loď, náklad nebo zboží propadá konfiskaci, nebo že je na základě těžkého podezření třeba dalšího vyšetření, jež možno provésti jen v přístavě. Oba případy se ve všech detailech zajetí navzájem podobají a v posledním případě může kořistní soud rozhodnouti, že zajetí se stalo právem, třebaže se nenašlo žádné příčiny ke konfiskaci lodi nebo nákladu.

Způsob, jakým se zajetí provádí, je stejný jako u zajetí nepřátelských lodí[1].

[1] Viz shora § 184. „Réglement International des Prises maritimes", přijaté Ústavem mezinárodního práva na schůzi v Heidelbergu roku 1887 upravuje zajetí v článku 45 až 62; viz *Annuaire*, IX. (1888), str. 218. Rozumí se samo sebou, že zajetí je možno jen na širém moři nebo v územních vodách válčících, nikoliv však v územních vodách neutrálních. Dojde-li k zajetí v neutrálních územních vodách, může u kořistního soudu žádati o propuštění dotyčný neutrální stát, nikoliv majitel lodi. Viz shora § 362.

Účinky zajetí neutrálních lodí a jich doprava do přístavu.

§ 430. Účinky zajetí neutrálních lodí jsou v každém směru odlišné od účinku zajetí lodí nepřátelských[1], ježto i účel zajetí je v obou případech odlišný. Nepřátelské lodi jsou zajímány za účelem přivlastnění si jich u výkonu práva válčícího, přivlastniti si veškeren nepřátelský majetek, přistižený na širém moři, nebo v pobřežním územním pásmu kteréhokoliv válčícího. Naproti tomu neutrální lodi jsou zajímány za účelem konfiskace lodi nebo nákladu, či obojího, což je trestem za určitá speciální jednání, který musí býti uvalen kořistním soudem po zevrubném vyšetření všech okolností toho kterého případu. Proto, třebaže účinkem zajetí neutrální lodi je, že loď i zboží a osoby na ní jsoucí jsou podřízeny moci zajimatelově, nestávají se její důstojníci ani posádka nikdy válečnými zajatci.

Tyto dlužno zadržeti jakožto svědky pro proces proti lodi a nákladu, není však překážek, aby byli propuštěni, není-li jich k tomuto účelu třeba. Cestující, jsou-li tu nějací, dlužno propustiti dle možnosti ihned, s výjimkou oněch osob nepřátelských, které mohou se státi válečnými zajatci.

Ohledně dopravy neutrální lodi do přístavu kořistního soudu, ať je zajata křižníkem strany válčící nebo vojenským letadlem, platí totéž, co platí o dopravě zajatých lodí nepřátelských[2] do takového přístavu.

Zničení neutrální kořisti.

§ 431. Vždy se uznávalo, že neutrální lodi zpravidla nesmějí býti potopeny, spáleny nebo jinak zničeny, právě jako nesmí býti zničeny zajaté nepřátelské lodi obchodní[3]. Ale je dávno již spornou otázkou, zda je možno zajaté lodi neutrální a zajaté lodi nepřátelské zničiti v případech výjimečných, místo aby byly přivedeny před kořistní soud. Britská prakse[4] nedává, pokud se týče neutrálního vlast-

[1] Viz shora § 185.

[2] Viz shora § 193.

[3] Viz Smith, *The Destruction of Merchant Ships under International Law* (1917), str. 78—101.

[4] *Acteon* (1815) 2 Dod. 48; *Felicity* (1819) 2 Dod. 381; *Leucade* (1855) Spinks 217; Viz Phillimore, III. § 333; Twiss, II. § 166; Hall, § 277; Holland, *Letters to the „Times" upon War and Neutrality* (1909), str. 140—150; Garner v *A. J.*, X. (1916), str. 12—41.

níka, zajimateli právo zničiti neutrální loď, ať jde o případ jakkoli výjimečný a ať je zničení lodi s hlediska vlády zajimatelovy jakkoli žádoucno. Proto, zničí-li zajimatel z jakéhokoliv motivu neutrální kořist, dlužno dáti majiteli plné odškodnění, třebaže by loď, kdyby byla bývala přivedena před kořistní soud, byla beze vší pochyby bývala prohlášena propadlou. Platí pravidlo, že od neutrální kořisti, nelze-li ji z jakéhokoliv důvodu dopraviti do přístavu kořistního soudu, musí býti upuštěno.

Avšak prakse jiných států toto britské pravidlo neuznává. Otázka tato nabyla veliké důležitosti v r. 1905 za války rusko-japonské, kdy ruské křižníky potopily britské lodi *Hipsang*, *Knight Commander*, *Oldhamia*, *St. Kilda*, *Ikhona* a německé lodi *Thea* a *Tetartos* a dánskou loď *Prinsesse Marie*[1].

Rusko zaplatilo náhradu majitelům lodí *Ikhona*, *St. Kilda*, *Thea*, *Tetartos* a *Prinsesse Marie*, ježto jeho kořistní soudy rozhodly, že jich zajetí nebylo oprávněno, ale odmítlo dáti náhradu majitelům ostatních zničených lodí, ježto jeho kořistní soudy měly jich zajetí za oprávněné.

Deklarace londýnská chtěla věc rozřešiti kompromisem. Uznávajíc, že zpravidla neutrální kořisti ničeny býti nemají a připouštějíc z tohoto pravidla jen jedinou výjimku, zmocňovala zajimatele k tomu, aby za určitých okolností a podmínek směl žádati za vydání kontrabandu, nebo jej sám zničiti, byl-li dopravován neutrální ukořistěnou lodí, od které byl nucen upustiti.

Podle článku 48 zajaté lodi neutrální zásadně zničeny býti nesmějí, nýbrž musí býti dopraveny do přístavu kořistního soudu. Avšak článek 49 připouštěl jako jedinou výjimku zničení zajaté neutrální lodi, která by musila býti prohlášena propadlou, je-li doprava její do přístavu kořistního soudu spojena s nebezpečím pro zajmuvší křižník, nebo ohrožuje-li úspěch operací, které v době zajetí prováděl.

[1] Zmiňuje se o tom Hurst and Bray, I. str. 21, 54, 96, 145, 166, 188, 226, 276, 357.

Podle těchto ustanovení není možno již zničiti neutrální kořist proto, že zajimatel nemůže postrádati kořistní posádky[1], že je přístav kořistního soudu příliš vzdálen a podobně. Jediným důvodem opravňujícím k zničení je nebezpečí ohrožení úspěchu operací zajimatelových v době zajetí prováděných. O intensitě tohoto nebezpečí článek 49 nemluví. Avšak vzhledem k tomu, že v článku 51 se mluví o „výjimečné nutnosti", doufá a očekává se, že kořistní soudy budou vykládati článek 49 v tom smyslu, že potopení neutrální kořisti je přípustno jen v případě naprosté nezbytnosti. Ať je tomu jakkoliv, podle článku 49 lze potopiti jen ty neutrální kořisti, které by propadly v případě, že by byly přivedeny před kořistní soud, konfiskací. Potopení zajatých neutrálních lodí — nehledě k těm, které nabyly rázu nepřátelského a mohou býti proto potopeny za týchž podmínek jako lodi nepřátelské — je tedy přípustno za zvláštních okolností zmíněných v článku 49 ve třech případech[2], totiž: (1) když — viz čl. 40 — loď veze kontraband, jehož cena převyšuje polovici ceny nákladu; (2) když byla loď zajata pro poskytování oněch stranických služeb, o nichž mluví článek 45; (3) když — viz článek 21 — loď byla zajata pro porušení blokády. Neutrální loď nesmí býti za žádných okolností ani podmínek potopena v případech, kdy by nepropadala konfiskaci; nemůže-li ji zajavši ji křižník dopraviti do přístavu kořistního soudu, musí od ní vždy upustiti.

Avšak kompromis navrhovaný Deklarací londýnskou nebyl ratifikován a nemá právní závaznosti.

Když zajimatel neutrální kořist zničí, musí uvésti v bezpečí všechny osoby na zajaté lodi jsoucí a musí převzíti všecky listiny zajaté lodi, jež mají význam pro rozhodnutí o platnosti zajetí[3].

[1] Schramm, str. 513 tvrdí opak a opírá se při tom o Wehberga.

[2] O případech, kdy neutrální loď má nedostatečné dvojí nebo falešné listiny, viz shora § 426—428.

[3] Viz článek 50 neratifikované Deklarace londýnské.

Jestliže se zajimateli nepodaří prokázati před kořistním soudem, že zničil kořist na základě výjimečné nutnosti, mají podle článku 51 majitelé lodi a nákladu dokonce právo na plné odškodnění, aniž jest nutno nějak zkoumati, zda zajetí samo stalo se oprávněně. Rovněž nutno zaplatiti náhradu, rozhodne-li kořistní soud, že zajetí stalo se neoprávněně, třebaže zničení samo stalo se právem (čl. 52). V každém případě a za všech okolností a podmínek mohou požadovati náhradu vlastníci neutrálního zboží[1] nepodléhajícího konfiskaci, které bylo zničeno zároveň s lodí (čl. 53).

Tímto způsobem bylo by bývalo zřízeno mnoho záruk oproti zlovolnému zničení neutrálních kořistí. Na druhé straně bylo by patrně nespravedlivým, žádati na zajimateli, aby propustil kořist i s kontrabandem na ní jsoucím, když by byl nucen od ní upustiti. Proto článek 54 dává zajimateli neutrální lodi, která sama nepodléhá konfiskaci, právo, žádati za vydání zboží na palubě nalezeného, které podléhá konfiskaci, nebo sám je zničiti[2] v případě, že by doprava lodi do přístavu kořistního soudu byla spojena pro něj s nebezpečím, nebo ohrožovala zdar operací, kterými se v době zajmutí zabýval.

Avšak ustanovení Deklarace londýnské nebyla ratifikována a prakse centrálních mocností za světové války se od nich velmi lišila[3].

§ 431 a. Není zaznamenán ani jediný případ, že by byly za světové války mocnosti spojené a sdružené zničily úmyslně jedinou neutrální loď. Naproti tomu potopily jich, jak se soudí, ústřední mocnosti nejméně 1716[4]. V několika málo případech — na příklad u americké lodi *Gulflight*, torpedované 7. května 1915, a *Nebraskan*, torpedované

Zničení neutrálních kořistí za světové války.

[1] Bylo tvrzeno — viz Schramm, str. 515—516 —, že také majitelé nepřátelského zboží, výjma kontraband, mohou žádati náhradu, ježto prý, podle Deklarace pařížské, neutrální vlajka nepřátelské zboží chrání. Je však pochybno, že by kořistní soudy takový nárok uznaly.

[2] Podrobnosti o takovém zničení byly uvedeny shora v § 406a (2).

[3] Všecka ustanovení o zničení neutrálních kořistí křižníky válčících platí také pro zničení vojenskými letadly válčících.

[4] Garner, II. § 491.

25. května 1915 — připouštělo nebo namítalo Německo, že se tak stalo omylem, a v několika málo případech jiných — na př. u lodí *Draupner, Saga* a *Asta* — prohlásil německý kořistní soud odvolací, zvrátiv rozsudek nižší instance, že zničení lodi bylo protizákonným a odškodnil majitele.

Avšak ve většině případů bylo zničení neutrálních lodí při spatření, bez prohlídky a vyšetření, aniž byla učiněna nějaká nebo přiměřená opatření pro zabezpečení cestujících a posádek, hájeno ústředními mocnostmi hlavně tím důvodem (k jehož zjištění jejich ponorky se ani nezastavovaly), že lodi ty vezly kontraband a že doprava jich do přístavu kořistního soudu byla by znamenala nebezpečí pro zajimatele. Mezi nejznámější patří případ americké neutrální lodi *William P. Frye,* potopené německým křižníkem *Prinz Eitel Friedrich*[2] a holandské lodi *Maria* a *Medea*[3], jichž potopení bylo německými kořistními soudy hájeno. Avšak torpedování neutrálních lodí při spatření stalo se pravidelným zjevem německého ponorkového válčení a nebyl z něho vyňat žádný neutrální námořní stát. Utonulo prý tak více než 2000 námořníků[4].

Výkup a opětné zajetí zajaté neutrální kořisti.

§ 432. O výkupu zajatých neutrálních lodí platí totéž, co o výkupu zajatých lodí nepřátelských[5].

Co do opětného zajetí neutrálních kořistí[6] mělo by platiti, že při opětném zajetí se loď stává *ipso facto* volnou, aniž je nutno platiti za záchranu. Byť zajata, byla přece stále majetkem neutrálovým a došlo-li by vůbec k prohlášení propadlou, bylo by to trestem, a válčící, jenž ji opět zajal, nemá žádného zájmu na tom, aby neutrální loď byla nepřítelem trestána.

Avšak otázka opětného zajetí neutrálních kořistí není rozřešena, neboť není o něm ani normy mezinárodního práva

[1] Garner, II. § 484.

[2] Viz Garner, II. § 485.

[3] Tamtéž §§ 486—487.

[4] Podrobnosti u Garnera, II. § 491.

[5] Viz shora § 195.

[6] Viz Hautefeuille, III. str. 369 až 407; Gessner, str. 344—356; Kleen, II. § 217; Geffcken v *Holtzendorff,* IV. str. 778—780; Calvo, V. §§ 3210—3216.

ani jednotné prakse jednotlivých států. Několik málo smluv se jí dotýká a vnitrostátní zákony různých států zřídka jen se o ní zmiňují. Podle britské prakse má ten, kdo opět zajal neutrální kořist, nárok na úplatu za zachránění jen tehdy, byla-li by loď opět zajatá prohlášena propadlou, kdyby byla dopravena do nepřátelského přístavu, nebo byl-li by nepřátelský kořistní soud v případě, že by loď byla zajimatelem zničena, uznal zničení za oprávněné[1].

Propuštění po zajetí.

§ 433. Vedle případů, kdy od zajaté lodi nutno upustiti, poněvadž ji z toho neb onoho důvodu nelze dopraviti do přístavu, jsou případy, kdy je loď propuštěna bez procesu. Pravidlem je, že zajatá loď má býti souzena kořistním soudem v případě, že zajimatel o ní tvrdí, že je podezřelou nebo vinnou. Může se však státi, že všecko podezření bude rozptýleno již před procesem; pak nutno loď ihned propustiti[2]. Propuštění bez procesu může nastati dokonce i tehdy, když již loď do přístavu kořistního soudu byla dopravena. Na příklad německé lodi *Bundesrath* a *Herzog*, zajaté r. 1900 za války jihoafrické a dopravené do Durbanu, byly, když vyšetřováním podezření bylo rozptýleno, propuštěny bez procesu.

Že propuštěné lodi mají nárok na náhradu škody, rozumí se samo sebou a článkem 64 Deklarace londýnské by to bylo, kdyby byla ratifikována, uzákoněno.

III.

PROCES PROTI ZAJATÝM NEUTRÁLNÍM LODÍM.

Lawrence, §§ 188—190 — Maine, str. 96 — Manning, str. 472—483 — Phillimore, III. §§ 433—508 — Twiss, II. §§ 169—170 — Halleck, II. str. 423—462 — Taylor, §§ 563—567 — Wharton, III. §§ 328 až 330 — Hershey, čís. 523—524 — Moore, VII. §§ 1222—1248 —

---

[1] *War Onskan* (1799) 2 C. Rob. 299; *Pontoporos* (1915) 1 B. a C.P.C. 371; (1916) 2 B. a C. P. C. 87; *Svanfos* (1919) 3 B. a C. P. C. 470. Viz též Holland, *Prize Law*, § 270.

[2] Viz Holland, *Prize Law*, § 246.

Wheaton, §§ 389—397 — Bluntschli, §§ 841—862 — Heffter, §§ 172 až 173 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 781—788 — Ullmann, § 196 — Bonfils, čís. 1676—1691 — Despagnet, čís. 677—682*bis* — Rivier, II. str. 353—356 — Nys, III. str. 711—736 — Calvo, V. §§ 3035—3087 — Fiore, III. čís. 1681—1691 a *Code*, čís. 1913 až 1952 — Martens, II. §§ 125—126 — Kleen, II. §§ 219—234 — Gessner, str. 357—426 — Boeck, čís. 740—800 — Dupuis, čís. 282 až 301 a *Guerre*, čís. 218—223 — Nippold. II. § 35 — Perels. §§ 56—57 — Schramm, § 17 — Testa, str. 244—247 — Hautefeuille, III. str. 299—369 — Atherley-Jones, *Commerce in War* (1907) str. 361—594 — Hirschmann. *Das internationale Prisenrecht* (1912), § 38 — Wehberg, § 9 — Picciotto, *The Relation of International Law to the Law of England and the United States*, (1915), str. 26—47 — Pyke v *Law Quarterly Review*, XXXII. (1916), str. 144, 167. Viz též monografie uvedené shora na počátku § 391 a články Bulmerincq-ovy v *Le Droit des Prises maritimes* v *R. I.*. X.—XIII. (1878—1881).

Proces proti zajaté lodi je věcí vnitrostátní.

§ 434. Ačkoliv válčící mají za určitých okolností podle mezinárodního práva právo zajmouti neutrální loď a povinnost přivésti tuto loď k procesu před kořistní soud, přece takový proces vůbec není věcí mezinárodní. Tak jako kořistní soudy jsou ústavy vnitrostátními[1], tak i procesy u těchto soudů proti zajatým neutrálním lodím vedené jsou věcmi vnitrostátními.

Domácí neutrální stát lodi v procesu není zastoupen a proces se ho nikterak přímo netýká. Ani není, jak se obyčejně myslí, v Anglii a ve Spojených státech právo, podle něhož soudí kořistní soudy, mezinárodním[1] právem. Tyto soudy používají zákonů své země, třebaže snad země sama přijala do svého vnitrostátního právního řádu zásady mezi-

[1] Viz shora § 192. Věc tato je, pokud se týče Velké Britanie, upravena zákonem zvaným Naval Prize Act, 1864 (27 & 28 Vict. kap. 25); Prize Courts Act, 1894 (57 & 58 Vict. kap. 39); Prize Courts (Procedure) Act, 1914 (4 & 5 geo. V. kap. 13); Prize Court Rules, 1914; Prize Court Act, 1915 (5 & 6 geo. V. kap. 57); Naval Prize (Procedure) Act, 1916 (6 geo. V. kap. 2); Naval Prize Act, 1918 (8 & 9 geo. V. kap. 30). „Réglement international des Prises maritimes", přijaté Ústavem mezinárodního práva r. 1887 v Heidelbergu, navrhovalo v §§ 63 až 118 podrobná pravidla pro organisaci kořistních soudů a jednání na nich; viz *Annuaire*, IX. (1888), str. 218.

národního práva, týkající se kořisti. Velká Britanie a Spojené státy tak učinily. Nejlepším důkazem, že kořistní soudy řídí se svým vlastním vnitrostátním právem, je, že se prakse kořistních soudů jednotlivých států v mnoha směrech od sebe liší. Na př. otázka nepřátelského rázu, otázka, co je a co není kontrabandem, kdy vzniká pokus o porušení blokády a kdy pomíjí, je praksí různých států různě řešena. Ve většině států vydává vláda po vypuknutí války soubor norem o kořistech, kterými se kořistní soudy mají říditi; a ačkoliv se předpokládá, že tyto normy jsou v souhlasu s právem mezinárodním, přece nemohou kořistní soudy k němu sáhnouti, jestliže tomu ve skutečnosti tak není[1].

Mnozí spisovatelé však tvrdí, že kořistní soudy jsou soudy mezinárodními a že zákony, jimiž se řídí, jsou právními normami mezinárodními.

Lord Stowell o tom znovu a znovu[2] důrazně ujišťoval a jeho příkladu následovala valná většina autorů[3] anglických a amerických. Skutečně pak, ačkoli ve světové válce Privy

[1] Viz rozsudek německého kořistního soudu v případě *Elida*, *Z. V.*, IX. (1915), str. 109: — „Kořistní Pravidla obsahují zásady stanovené císařem, jakožto nejvyšším velitelem v jeho zákonné císařské kompetenci pro výkon práva zajetí patřícího k válce námořní, a jsou proto v prvé instanci autoritativními ustanoveními nejen pro válečné loďstvo, nýbrž pokud se jedná o otázku zákonitosti jednání námořních velitelů ve spojení s právem zajetí též pro vnitrozemské úřady v této souvislosti rozhodující a zejména pro soudy kořistní. Právo mezinárodní upravuje jen práva a závazky ve styku mezistátním. Obecné zásady mezinárodní mohou proto míti pro posuzování zákonitosti jednání, jež souvisí s právem kořistním, kořistními soudy platnost jen potud, pokud v pravidlech o kořistech není žádných ustanovení a tím mlčky se odkazuje na zásady práva mezinárodního. Proto dlužno otázku samu, zda ustanovení zákonů o kořistech souhlasí s obecnými zásadami mezinárodními, z rozhodování kořistních soudů vyloučiti."

[2] *Maria* (1799) 1 C. Rob. 340; *Recovery* (1807) 6 C. Rob. 341; *Fox* (1811), Edwards 311.

[3] Viz na př. Halleck, II. str. 411; Manning, str. 472; Phillimore, III. §§ 433—436; Hall, § 277. Avšak viz naproti tomu Holland, *Studies*, str. 196; Westlake, II. str. 317—318; Scott, *Conferences*, str. 467; Maine, str. 96; Pyke v *Law Quarterly Review*, XXXII. (1916), str. 144 až 167.

Council, britský to kořistní soud odvolací uznal[1], že kořistní soudy jsou soudy vnitrostátními, přece stále zastával názor, že se řídí právem mezinárodním; a v jistém nedávném případě je kořistní soud opět označován jako „mezinárodní tribunál“[2].

Dá se však očekávati, že uznání rozdílu mezi vnitrostátním a mezinárodním právem, jak vyloženo shora[3], a uznání toho, že pouze státy, nikoliv jejich soudy, úředníci nebo občané, jsou subjekty mezinárodního práva, povede

[1] *Zamora* (1916) 2 B. a C. P. C. 1. na str. 12. Rozsudek v tomto případě je velmi významný, neboť se v něm stanoví zásada, že pro britské kořistní soudy nejsou vládní nařízení, která odporují právu mezinárodnímu, závazna, ledaže znamenají zmírnění práva koruny ve prospěch nepřítele nebo neutrála nebo potvrzují represalie, ospravedlněné okolnostmi případu a nezpůsobující neutrálům nerozumné nesnáze. Viz shora § 319; *Alwina* (1918) 3 B. a C. P. C. 54, str. 58; *Proton* (1918) 3 B. a C. P. C. 125. Naproti tomu uznávalo se v rozsudku o *Zamora*, že britské kořistní soudy jsou vázány těmi zákony parlamentem přijatými, jež odporují mezinárodnímu právu, čímž se porušuje názor, jakoby kořistní soudy musely se říditi právem mezinárodním. Kdyby tomu tak bylo, jak by pro ně mohl býti závazným zákon parlamentem přijatý, který odporuje mezinárodnímu právu? Zákony vnitrostátní nemohou *per se* měniti práva mezinárodního. Fakt, že britské soudy kořistní jsou *povinny* říditi se zákonem vydaným parlamentem prokazuje jasně, že právo, kterým se řídí, je právem vnitrostátním, třebaže v podstatě je to právo mezinárodní, které bylo vnitrostátním právem přejato a které nebylo derogováno zákonem parlamentem vydaným, ani vládním nařízením vydaným ku zmírnění práva koruny, ani nařízením, kterým se potvrzují oprávněné represalie. Ať je tomu jakkoliv, pozoruhodným zůstává, že Privy Council není toho názoru, že by se britské kořistní soudy musely říditi *celým* mezinárodním právem, nýbrž pouze mezinárodním právem kořistním v užším slova smyslu. Viz *Sudmark* (1917) 2 B. a C. P. C. 473, kde soud prohlásil, že jurisdikce kořistního soudu se nevztahuje na celou oblast práva mezinárodního, nýbrž je omezena na zjišťování a neomezování určitých věcí (včetně zajetí na moři), uvedených dříve v královských zmocněních (Royal Commissions), na jichž základě soud byl zřízen a určené nyní jednak zákony, jednak král. zmocněním, vydaným na počátku války.

[2] *Kronprinzessin Victoria* (1918) 3 B. a C. P. C. 247, str. 254.

[3] Sv. I. §§ 20—25.

i k všeobecnému uznání toho, že právo, užívané státními kořistními soudy, není a nemůže být právem mezinárodním, i když třeba, jako ve Velké Britanii a Spojených státech severoamerických, byla ustanovení mezinárodního práva o kořistech z valné části[1] zákony vnitrostátními přejata. Tak tomu jest a zůstane i tehdy, bude-li zřízen mezinárodní kořistní soud a bude-li obecně uznán a přijat mezinárodní kodex kořistního práva, podobný neratifikované Deklaraci londýnské. Zákony v takovém kodexu obsažené budou zajisté zákony mezinárodního práva; mohou však míti platnost jen pro dotyčné státy. Tyto zase budou je musiti vtěliti ve své vnitrostátní právní řády, čehož důsledkem bude, že jejich kořistní soudy budou povinny říditi se ve věcech kořistních takovými zákony vnitrostátními, které budou odpovídati mezinárodnímu kodexu. Úlohou mezinárodního kořistního soudu[2] bude pak, vnitrostátní kořistní soudy v tomto směru kontrolovati. Stát, který takový kodex mezinárodního práva kořistního přijme a pak nařídí svým kořistním soudům, aby užívaly zákonů mezinárodnímu kodexu odporujících, dopustí se mezinárodního přestupku; nicméně však jeho kořistní soudy budou povinny říditi se právem, obsaženým v onom nařízení.

Dosud není obecně platných ustanovení mezinárodního práva o jednání před kořistními soudy, a tak každý stát upravuje otázku tuto dle své vůle. Zajisté však musí se všem nárokům dostati slušného slyšení.

Jednání před kořistními soudy nelze srovnávati s jednáním před soudy civilními nebo trestními, neboť u kořistních soudů břemeno důkazu je v praksi všude uloženo majiteli zajaté lodi nebo nákladu.

[1] Skutečnost, že byla-li loď zajata v neutrálních vodách a neutrální stát svůj nárok na ni před kořistním soudem neuplatňuje, propadá podle britské prakse odsouzení, svědčí o tom, že kořistní soudy v Anglii neřídí se mezinárodním právem v každém směru. Činily-li by tak, musily by kořist osvoboditi, ať neutrální stát svůj nárok na ni uplatňuje čili nic. Viz též pozn. 1 na str. předešlé.

[2] Proces před tímto soudem byl by ovšem věcí mezinárodní.

Všude musí především beze sporu býti podán důkaz lodními listinami a výpověďmi velitele a důstojníků — „přímo z úst lodi samotné“; jsou však přípustny i jiné důkazy[1], což je nutno, nemá-li býti dána přílišná příležitost k podvodům.

Výsledek procesu.

§ 435. Proces proti zajaté neutrální lodi může se skončiti jedním nebo několika z těchto pěti způsobů: (1) loď a náklad jsou prohlášeny propadlými[2], nebo (2) loď sama je prohlášena propadlou, (3) náklad sám je prohlášen propadlým nebo loď i náklad jsou osvobozeny buď (4) s náhradou útrat a škody nebo (5) bez náhrady. Náhrada útrat a škody musí býti přisouzena, stalo-li se zajetí neoprávněně. Avšak může nastati případ, že zajetí je ospravedlněno, jako na příklad při porušení listin, i když kořistní soud loď neodsoudí a v tomto případě se útraty a náhrada škody neplatí; dále se nikdy neplatí útraty a náhrada škody, je-li alespoň část nákladu prohlášena propadlou, třebaže loď sama a větší část nákladu je osvobozena. O tom, že v případě, kdy zajimatel nemůže útraty a náhradu škody osvobozené neutrální lodi přisouzené zaplatiti, musí loď odškodniti jeho vláda, nemělo by býti sporu, neboť stát má t. zv. „nepřímou“ odpovědnost[3] za mezinárodní křivdy, spáchané jeho námořní ozbrojenou mocí.

Proces po uzavření míru.

§ 436. Před světovou válkou bylo sporno, zda je možno vésti proces proti neutrální lodi, zajaté před uzavřením míru i po uzavření míru[4].

[1] Viz Pyke v *Law Quarterly Review*, XXXII. (1916), str. 56.

[2] Zdá se býti zřejmým, že odsouzení (propadnutí) lodi zakládá ztrátu lodi ode dne zajetí; viz *Andersen* contra *Marten* (1907) 2 K. B. 248 (1908) A. C. 334. Viz též *Odessa* (1915) 1 B. a C. P. C. 554, str. 559: „Účinkem propadnutí je zbavení nepřátelského subjektu jeho vlastnictví ode dne zajetí.“ Opakem toho je projekt ústavu mezinárodního práva v *Annuaire* IX. (1888), str. 218.

[3] Viz shora, sv. I. § 163.

[4] Viz Perels, § 57, str. 309, Wehberg, str. 58 a Borchard, § 100, na rozdíl od Bluntschli, § 862. Není však pochyby, že válčící může užíti práva milosti a takovou kořist propustiti. Na př. v listopadu 1905, při skončení rusko-japonské války, vydal Mikado proklamaci o nepodmíněném propuštění všech neu-

Autor byl toho názoru, že odpověď na otázku tuto musí býti kladná, i když v mírové smlouvě je obsažena speciální klausule, podle které lodi válčících, které byly zajaty, dosud však nebyly prohlášeny propadlými, mají býti propuštěny. Proces proti kořistem neutrálním je v každém případě nezbytným, aby se rozhodlo, zda k zajetí došlo oprávněně či nikoliv a v tomto případě, zda mají býti majitelům přisouzeny útraty a náhrada škody. Tak na příklad v prosinci 1896, po skončení války habešské, italská kořistní komise činila v případě lodi *Doelwijk*[1] nárok na to, aby loď tato byla souzena, přes to, že v době od zajetí do procesu byl uzavřen mír a rozhodla, že zajetí lodi a nákladu bylo oprávněno; prohlásila však, že ježto mír byl uzavřen, nebylo by zabavení lodi a nákladu již oprávněno.

Jinou však otázkou, než zda neutrální kořisti mohou býti souzeny po uzavření míru, byla otázka, zda mohou býti prohlášeny propadlými a konfiskovány. V případě lodi *Doelwijk*, shora zmíněném, byla odpověď na ni zápornou, avšak autor byl toho názoru, že bylo dlužno odpověděti na ni kladně[2]. Ježto konfiskace lodi a nákladu je vlastně trestem, zdálo se mu správným, že trest může býti uvalen i po uzavření míru, stal-li se trestný čin před tím, než mír byl uzavřen.

Není však překážek, aby válčící zaujal stanovisko mírnější a nařídil svým kořistním soudům, aby neutrální lodi po uzavření míru neodsuzovaly.

Při skončení světové války byl názor autorův potvrzen, alespoň co se britské prakse týče, neboť v březnu 1920,

trálních kořistí zajatých po podepsání, avšak před ratifikací míru Portsmouthského. Tak unikly tři německé, dvě anglické a jedna norvéžská loď zabavení, které přesně podle práva — viz shora, § 415 n — by bylo úplně oprávněným.

[1] Viz Martens, *N. R. G.*, 2. ser., XXVIII str. 66—90, a Diena *Journal de Droit international privé* (1897), str. 268—297. Viz též shora § 403.

[2] Po skončení rusko-japonské války v listopadu 1905 a únoru 1906 prohlásily japonské kořistní soudy propadlými dvě americké lodi, *Australia* a *Montara*, jež byly zajaty krátce před uzavřením míru. (Hurst and Bray, II., str. 373, 403.)

když mírová smlouva s Německem nabyla platnosti, byla britským kořistním soudem[1] prohlášena propadlou norská loď *Rannveig*, zajatá 6. března 1919 pro dopravu plného nákladu kontrabandu k německé zásobovací základně v době příměří.

Protesty a nároky neutrálů po procesu.

§ 437. Skončí-li se proces odsouzením, které je potvrzeno soudem odvolacím, je věc, pokud se týče zajimatele a vlastníka zajaté lodi a nákladu s konečnou platností vyřízena. Avšak právo ochrany[2], které vykonává stát nad svými občany a jich majetkem v cizině, může nicméně dáti podnět k diplomatickým protestům a stížnostem se strany neutrálního domácího státu odsouzené lodi či nákladu, má-li se za to, že rozsudek kořistního soudu neodpovídá právu mezinárodnímu, nebo je-li formálně či meritorně nesprávným. Takovým protestem a stížností stává se věc, jež byla dosud vnitrostátní, věcí *mezinárodní*. Dějiny uvádějí mnoho případů, kdy neutrální státy po procesu proti lodím, které pluly pod jejich vlajkou, intervenovaly. Na příklad ve známém případě Slezské půjčky[3] pokládal Friedrich II. Pruský postup britských kořistních soudů vůči řadě pruských obchodních lodí, zajatých za války mezi Velkou Britanií a Francií r. 1747 a 1748 za nespravedlivý a přikročiv v r. 1752 k represaliím sekvestroval úroky Slezské půjčky. Věc byla vyřízena[4] r. 1756 tím, že Velká Britanie zaplatila jakožto odškodnění 20.000 £. Po americké válce občanské opět stanoveno bylo články 12—17 smlouvy Washingtonské[5], že musí býti ustanoveni tři zástupci, aby mezi jiným rozhodli o stížnostech do rozsudků amerických kořistních soudů. R. 1879 opět, za války mezi Peru a Chile, když byla německá loď *Luxor* peruánskými soudy prohlášena propadlou, Německo intervenovalo a vymohlo její propuštění[6].

[1] (1920) P. 177.

[2] Viz shora, sv. I. § 319.

[3] Viz shora § 37.

[4] Viz Martens, *Causes célèbres*, II., str. 167, a Satow, *The Silesian Loan and Frederick the Great* (1915).

[5] Viz Martens, *N. R. G.*, XX. str. 698 a Satow, *op. cit.*, str. 198.

[6] Viz shora § 404.

KAPITOLA VII.

PROPONOVANÝ KOŘISTNÍ SOUD MEZINÁRODNÍ.

I.

NÁVRHY MEZINÁRODNÍCH KOŘISTNÍCH SOUDŮ.

Westlake, II. str. 317—324 — Geffcken v *Holtzendorff*, IV. str. 785 až 788 — Boeck, čís. 743—766 — Dupuis, čís. 289, a *Guerre*, čís. 224 až 231 — Higgins, str. 432—435 — Lémonon, str. 280—293 — Nippold, I. § 15 — Trendelenburg, *Lücken im Völkerrecht* (1870), str. 49—50 — Gessner, *Kriegführende und neutrale Mächte* (1877), str. 52—58 — Pohl, *Deutsche Prisengerichtsbarkeit* (1911), str. 47 až 96 — Schramm, § 18 — Wehberg, § 9 — Bulmerincq a Gessner v *R. I.*, XI. (1879), str. 173—191, a XIII. (1881), str. 260—267.

§ 438. Přirozeně vzniká řada nesnází z dosud platného stavu mezinárodního práva, podle něhož vykonávají soudy válčícího, jehož ozbrojená moc zajala neutrální lodi, jurisdikci bez jakékoliv kontroly neutrální[1]. Třebaže neutrálové často po procesu intervenují a podaří se jim vymoci uznání svých stížností proti rozsudkům kořistních soudů, přece panuje odedávna velká nespokojenost a jsou činěny návrhy na tak zvané smíšené kořistní soudy. Starší projekty.

První takový návrh pochází z roku 1759 od Hübnera[2], jenž navrhoval kořistní soud složený ze soudců jmenovaných válčícími a rádců či přísedících jmenovaných domácím státem zajaté neutrální obchodní lodi. Během osmnáctého století následovala řada jiných návrhů[3].

Návrh podobný návrhu Hübnerovu pochází od Tetense[4]

[1] Viz shora § 437.

[2] *De la Saisie de Bâtiments neutres* (1759), sv. II. str. 21. Ohledně Hübnera viz Reddie, *Researches*, I. str. 291—305.

[3] Viz Pohl, *op. cit.* str. 64—70.

[4] *Considérations sur les Droits réciproques des Puissances belligérantes et des Puissances neutres sur Mer*, etc. (1805), str. 163. O Tetensovi viz Reddie, *Researches*, II. str. 130—231.

z r. 1805 a v devatenáctém století byla učiněna celá řada návrhů dalších.

Roku 1875 chopil se této věci ústav mezinárodního práva, zřídiv, na podnět Westlakeův, při schůzce v Haagu výbor k vypracování *Projet d'Organisation d'un Tribunal international des Prises maritimes.* Během doby byly Ústavu předloženy dva projekty, Westlakeův a Bulmerincqův. Westlake navrhoval[1], aby soudy odvolací byly zřízeny v každé válce a aby se skládaly ze tří soudců, — z nichž jednoho by jmenoval dotyčný válčící, druhého domácí stát dotyčné neutrální kořisti a třetího neutrální mocnost na případě tom nezúčastněná. Podle Westlakea by tedy bylo nutno zříditi v každé válce tolik odvolacích soudů, kolik by bylo dotyčných neutrálů. Bulmerincq navrhoval[2], aby byly v každé válce zřízeny pro všecky kořistní případy dva soudy, z nichž jeden by působil jakožto kořistní soud prvé stolice, druhý jakožto kořistní soud odvolací; každý by měl pozůstávati ze tří soudců, po jednom, ustanoveném každým z válčících, třetího, jmenovaného společně všemi neutrálními námořními mocnostmi. Na konec přijal Ústav na schůzi v Heidelbergu r. 1887 návrh[3], podle něhož při vypuknutí války každý válčící zřídí soud odvolací, sestávající z pěti soudců; předseda a jeden z přísedících bude jmenován válčícím, ostatní tři třemi neutrálními mocnostmi. Tento soud měl býti kompetentní pro všecky případy kořistní.

K dalšímu kroku v devatenáctém století nedošlo. Avšak za jihoafrické války stalo se obecným přesvědčení, že výhradná jurisdikce valčících nad zajatými neutrálními loďmi je neslučitelna s moderním stavem vývoje zámořského neutrálního obchodu. Proto na Druhé haagské konferenci r. 1907 podaly jak Německo tak i Velká Britanie návrh skutečného kořistního soudu mezinárodního.

[1] Viz *Annuaire*, II. (1878), str. 114.

[2] Viz *R. I.* XI. (1879), str. 191 až 194.

[3] §§ 100—109 „Réglement international des Prises maritimes." *Annuaire*, IX. (1888), str. 239.

§ 439. Německý návrh[1] byl, aby vnitrostátní kořistní soudy byly kompetentní pouze v první stolici a aby veškeré odvolání šlo ke kořistnímu soudu mezinárodnímu, jenž měl býti kompetentním nejen pro případy zajetí neutrálních lodí, nýbrž pro všecky případy zajetí lodí obchodních. Při vypuknutí každé války měl býti zřízen Mezinárodní kořistní soud; bylo-li by více než dvě válečné strany, mělo býti zřízeno tolik Mezinárodních kořistních soudů, kolik bylo navzájem bojujících dvojic států. Každý soud se měl skládati z pěti soudců, spolu zasedajících, z nichž tři by byli členy stálého rozhodčího dvoru soudního v Haagu a dva admirály. Admirálové tito měli býti z loďstva válčících, kdežto oni tři členové Stálého rozhodčího soudního dvoru měli býti vybráni mocnostmi neutrálními tak, že by každý válčící zmocnil jednu neutrální mocnost k zvolení jednoho člena a tito dva neutrálové ustanovili pak třetí neutrální mocnost k vybrání člena třetího. Každý z válčících a majitelé zajatých lodí nebo nákladů měli míti právo odvolati se k tomuto soudu. Německý projekt z r. 1907.

§ 440. Britský projekt[2] byl tento: Kořistní soud mezinárodní bude kompetentním pouze pro ty případy, které by se týkaly přímo neutrální mocnosti nebo jejich občanů a byly již rozhodnuty nejvyšším vnitrostátním kořistním soudem dotyčného válčícího. Britský projekt z r. 1907.

Jen neutrálním mocnostem, nikoli jich občanům, přísluší právo odvolání a právo zastupovati své občany v kořistních případech. Na rozdíl od projektu německého navrhuje projekt britský zřízení stálého mezinárodního kořistního soudu, pro nějž může každá mocnost, jejíž obchodní loďstvo v den podpisu navrhované konvence převyšuje rozsah 800.000 tun, jmenovati jednoho vynikajícího právníka jakožto člena a druhého jako jeho zástupce. Předsedu soudu jmenují signatární mocnosti podle abecedního pořádku. Šlo-li by o rozhodnutí právní otázky, pro niž byly stanoveny předpisy již v předchozí konvenci sporných stran, musí soud opříti své rozhod-

[1] *Deuxième Conférence, Actes,* II. str. 1071.
[2] Tamtéž, str. 1076.

nutí o tuto konvenci; v nedostatku takové konvence musí soud, jsou-li všechny civilisované národy jednoho mínění o některé otázce právního zájmu, založiti své rozhodnutí na tomto názoru; jinak rozhoduje podle zásad mezinárodního práva.

Konvence XII. Druhé haagské konference.

§ 441. Druhá haagská konference po diskusi o projektu německém a britském vytvořila konvenci XII., týkající se zřízení Mezinárodního kořistního soudu, která se celkem přiklání spíše k projektu britskému, avšak přejímá i řadu zásad projektu německého, připojujíc krom toho ustanovení další, která nepocházejí ani z jednoho ani druhého. Konvence byla podepsána všemi mocnostmi na konferenci zastoupenými vyjma Brasilii, Činu, Domingo, Řecko, Lucemburk, Černou Horu, Nicaraguu, Rumunsko, Rusko, Srbsko a Venezuelu; avšak 10 států — totiž Chile a Cuba, Equador, Guatemala Haiti, Persie, Salvador, Siam, Turecko a Uruguay — oznámily výhradu proti článku 15, poněvadž nesouhlasily se zásadou o složení soudu, v něm obsaženou. Avšak do vypuknutí světové války žádná z mocností konvenci neratifikovala a za této války Mezinárodní kořistní soud nebyl zřízen. Nicméně je třeba zmíniti se o některých podrobnostech návrhu.

II.

HAAGSKÝ PROJEKT MEZINÁRODNÍHO KOŘISTNÍHO SOUDU.

Westlake, II. str. 317—324 — Lawrence, § 192 — Hershey, čís. 525 až 531 — Ullmann, § 196 — Bonfils, čís. 1440[1]—1440[3] — Despagnet, čís. 683—683*bis* — Nys, III. str. 713—736 — Fiore, *Code*, čís. 1915 až 1924 — Dupuis, *Guerre*, čís. 232—276 — Bernsten, § 14 — Lémonon, str. 293—335 — Higgins, str. 435—444 — Barclay, *Problems*, str. 105—108 — Scott, *Conferences*, str. 466—511 — Nippold, I. §§ 16—19 — Fried, *Die zweite Haager Konferenz* (1908), str. 121—130 — Lawrence, *International Problems* (1908), str. 132—159 — Hirschmann, *Das internationale Prisenrecht* (1912), §§ 39—41 — Pohl, *Deutsche Prisengerichtsbarkeit* (1911), str. 103—211 — Schramm, §§ 18—19 — Wehberg, § 9 — Gregory, White a Scott v *A. J.* II. (1908), str. 458—475 a 490—506 a V. (1911), str. 302—324 — Denker Curtius v *R. I.*, 2. serie, XI. (1909), str. 5—36.

§ 442. Mezinárodní kořistní soud, k jehož zřízení mělo dojíti na základě neratifikované Haagské konvence XII., měl se skládati ze soudců a náhradníků, stanovených smluvními stranami z řad právníků, věhlasných v oboru námořního práva mezinárodního a nejlepší morální pověsti. Každá mocnost měla jmenovati jednoho soudce a jednoho náhradníka na období šesti let. Soudcové — a náhradníci, když zastupovali soudce — měli požívati mimo hranice svého státu diplomatických privilegií a imunity u výkonu svých povinností; nesměli v době svého úřadování jednati před soudem jako zástupci nebo advokáti, aniž jednati v jakékoliv působnosti za jednu ze stran. Soud.

Tito soudcové neměli jako celek rozhodovati o odvolacích případech na soud vznesených. Z nich měl býti utvořen rozhodující tribunál, sestávající z patnácti soudců, z nichž devět mělo tvořiti quorum (nejnižší počet, kdy soud je ještě schopen se usnášeti). Soudce nepřítomného nebo kterého něco zašlo zastupuje náhradník. Soudci jmenovaní Velkou Britanií, Německem, Spojenými státy severoamerickými, Rakousko-Uherskem, Francií, Italií a Ruskem měli vždy zasedati, naproti tomu měli soudcové ustanovení zbylými smluvními mocnostmi zasedati pouze střídavě po řadě. Neměla-li by válčící mocnost podle pořadí soudce zasedajícího v rozhodujícím tribunálu, měla míti právo žádati, aby soudce jí jmenovaný se zúčastnil rozhodování všech případů z té války vzniklých. Zasedání nesměl se zúčastnit soudce, jenž se zúčastnil rozhodování o téže věci u kořistního soudu vnitrostátního.

Válku vedoucí zajimatel jakož i neutrální mocnost, jež byla sama stranou nebo jejíž občan byl stranou, mohla jmenovati vyššího námořního důstojníka, aby se zúčastnil zasedání jako *přísedící*, bez hlasovacího práva.

Rozhodující tribunál měl zasedati v Haagu.

§ 443. Hlavní zásadou návrhu Konvence XII. co do kompetence soudu bylo, aby soud ten byl celkem, *nikoliv však výhradně* kompetentním v případech, které se neutrálů přímo nebo nepřímo týkaly. Kořistní soud mezinárodní měl býti, obecně, soudem odvolacím a o všech kořistních přípa- Kompetence.

dech měly v prvé stolici rozhodovati vnitrostátní kořistní soudy zajimatelovy. Nevydal-li však vnitrostátní soud konečného rozhodnutí do dvou let ode dne zajetí, mohla býti věc vznesena přímo na kořistní soud mezinárodní.

Z rozsudků vnitrostátních kořistních soudů mělo jíti odvolání k soudu mezinárodnímu: (1) týkal-li se rozsudek majetku neutrální mocnosti nebo neutrálního jednotlivce, (2) když se rozsudek týkal majetku nepřátelského a vztahoval se (a) na náklad na palubě neutrální lodi, (b) na nepřátelskou loď zajatou v územních vodách mocnosti neutrální, jestliže tato neučinila zajetí to předmětem diplomatické stížnosti a (c) na nárok opírající se o tvrzení, že zajetim bylo porušeno buď ustanovení platné konvence válčících mocností nebo nařízení vydané válčícím zajimatelem. V každém případě může býti odvolání odůvodněno tím, že je rozsudek vadný buď co do skutkového zjištění nebo co do právního posouzení.

Odvolání mohou podati[1] tyto mocnosti nebo jednotlivci:

(1) Neutrální mocnosti, jestliže se rozsudek nespravedlivě dotýká majetku jejich nebo majetku jejich občanů, nebo tvrdí-li, že k zajetí došlo v jejich územních vodách.

(2) Neutrální jednotlivci[2], dotýká-li se rozsudek nespravedlivě jich majetku. Avšak domácí stát takového jednotlivce může zakročiti a buď mu odvolání zakázati, nebo jednati místo něho.

(3) Občané nepřátelského státu, dotýká-li se rozsudek nespravedlivě jich zboží na lodích neutrálních, nebo jich majetku v případě, kdy dovozují, že zajetí bylo porušením ustanovení platné konvence válčících mocností nebo nařízení vydaného válčícím zajimatelem.

(4) Občané neutrálního nebo nepřátelského státu, odvozující svá práva od oněch jednotlivců, kteří sami mají právo k odvolání, byli-li účastni jakožto strany jednání před vnitrostátním soudem nebo soudy.

[1] Avšak viz článek 51 Konvence XII.
[2] Viz shora sv. I. § 289.

(5) Občané neutrálního nebo nepřátelského státu odvozující svá práva od neutrální mocnosti, jejíž majetek byl předmětem rozsudku, zúčastnili-li se jakožto strany jednání u vnitrostátního soudu nebo soudů.

Jakých právních norem se užívá.

§ 444. O tom, jakých právních norem navrhovaný kořistní soud mezinárodní má užívati, obsahuje článek 7 toto:

(1) Je-li právní otázka, o níž má býti rozhodnuto, upravena smlouvou platící mezi válčícím zajimatelem a mocností, jež sama nebo jejíž občan je stranou ve sporu, užije soud ustanovení této smlouvy.

(2) V nedostatku takové smlouvy užije soud ustanovení práva mezinárodního.

(3) Není-li obecně uznaných ustanovení práva mezinárodního, kterých by bylo možno použíti, založí soud své rozhodnutí na obecných zásadách spravedlnosti a slušnosti.

(4) Je-li příčinou odvolání porušení nařízení vydaného válčícím zajimatelem, užije soud tohoto nařízení.

(5) Soud je zmocněn nebrati zřetele k tomu, že odvolatel opominul vyhověti procesním předpisům vnitrostátního práva válku vedoucího zajímatele, domnívá-li se, že právní důsledky tohoto vnitrostátního práva jsou nespravedlivé nebo nesrovnávají se se slušností.

Jednání a rozsudek.

§ 445. Jednání před kořistním soudem mezinárodním má dvě fáze, písemné vyšetřování a jednání ústní.

(1) Písemné vyšetřování obsahuje podání a výměnu žalob, odpovědi, eventuelně replik, k čemuž dlužno připojiti všechny listiny a doklady, kterých strany hodlají použíti.

(2) Po skončení písemného vyšetřování ustanoví soud rok k veřejnému líčení, v němž se věc projedná. Strany musí přednésti své názory jak právní, tak i věcné, soud pak může kdykoliv jednání přerušiti, jde-li o to, aby byly získány další důkazy. Po diskusi vydá soud rozsudek. Rozhoduje většina hlasů přítomných soudců; při rovnosti hlasů nečítá se hlas soudce pořadím nejmladšího. Rozsudek musí býti vydán písemně, musí obsahovati důvody, na nichž rozhodnutí spočívá, jména soudců, kteří se rozhodování zúčastnili a jsou-li nějací, i jména přísedících, a podepsán předsedou a zapisovatelem.

Rozhodne-li soud, že zajetí lodi nebo nákladu je platné, možno s nimi naložiti podle vnitrostátních zákonů válčícího zajimatele. Rozhodne-li soud, že zajetí je neplatno, musí býti nařízeno propuštění lodi nebo nákladu a stanovena výše eventuálního odškodnění, zejména v případech, kdy loď či náklad byly prodány nebo zničeny. Rozhodl-li již vnitrostátní soud kořistní, že zajetí je neplatné, může kořistní soud mezinárodní na odvolání určiti pouze výši náhrady, náležející majiteli zajaté lodi nebo nákladu.

Žaloby na náhradu škody místo odvolání [1].

§ 446. Podle ústavy Spojených států severoamerických a patrně též některých států jiných nelze se odvolati z rozsudku jejich nejvyšších soudů. Tyto státy by tedy nikdy nemohly Konvenci XII. ratifikovati nebo zúčastniti se zřízení kořistního soudu mezinárodního, aniž předem změní svou ústavu.

Ježto pak taková změna je věcí velmi komplikovanou a choulostivou, usnesla se Námořní konference londýnská z r. 1908—1909 upozorniti vlády na výhody uzavření úmluvy, podle které státy, kterým by vznikly takovéto ústavní potíže, měly právo připojiti při ukládání svých ratifikací výhradu v tom smyslu, že právo rekursu k mezinárodnímu kořistnímu soudu ve spojitosti s rozsudky jich soudů vnitrostátních má býti vykonáváno ve způsobě přímých žalob na náhradu škody, při čemž by ovšem tato výhrada nesměla býti zkrácením práv zaručených Konvencí XII. soukromým jednotlivcům a vládám.

Pro uskutečnění tohoto návrhu podepsaly Velká Británie, Německo, Spojené státy severoamerické, Argentina, Rakousko-Uhersko, Chile, Dánsko, Španělsko, Francie, Japonsko, Norsko, Holandsko a Švédsko 19. září 1910 v Haagu Dodatečný protokol [2] ke konvenci o zřízení Mezinárodního kořistního soudu. Podle článku 1 tohoto protokolu mají

[1] Viz Scott v *A. J.*, V. (1911), str. 302—324; Butte, *Amerikanische Prisengerichtsbarkeit* (1913), str. 18—65, a v *A. J.*, VI. (1912), str. 799—829.

[2] Ostře kritisován Butte-m v *A. J.* VI. (1912), str. 799—829, a v *Amerikanische Prisengerichtsbarkeit* (1913), str. 18—65.

státy, jimž je ústavními nesnázemi znemožněno přijmouti Konvenci XII. v původní formě, právo, prohlásiti při ratifikování této konvence nebo při přístupu k ní, že v kořistních případech podléhajících jurisdikci jejích vnitrostátních soudů, je rekurs ke kořistnímu soudu mezinárodnímu možný jen ve způsobě žaloby na náhradu škody, způsobené zajetím. Bude-li takové prohlášení učiněno, měl se postup jednání před mezinárodním kořistním soudem změniti podle ustanovení v protokole obsažených.

Nynější stav Haagského projektu.

§ 447. Rozsáhlá pravomoc, jež měla býti dána soudu hledíc k zákonům, kterých měl používati, vedla mocnosti k tomu, že uložily Námořní konferenci londýnské z r. 1908 až 1909, aby vypracovala kodex kořistního práva.

Avšak kodex ten, obsažený v Deklaraci londýnské, nebyl ratifikován; a dokud nějaký takový kodex nebude ujednán a ratifikován, není naděje na zřízení Mezinárodního kořistního soudu. S Deklarací londýnskou padla také Haagská konvence XII. a Dodatečný protokol. Světová válka byla vybojována bez mezinárodního kořistního soudu. Budou-li kdy ve věci haagského projektu podniknuty nějaké další kroky, může ukázati jedině čas sám.

REJSTŘÍK.

A.

Aboukir, případ 439
Adams, případ 458
Admiralita, původ — 250
Alabama, případ — 416
Alexandr I. Ruský, přísaha věrnosti finského obyvatelstva 214
Alexandr II. Ruský, Zákoník práva válečného na souši 79
Alexis, případ — 41
Aljaška, spor o hranice 17
Alverstone, Lord 17
Ambulance viz transporty při vyklizování; válka pozemní
Americká občanská válka:
asyl lodím válečným 428, 458
blokáda 469, 478. 480. 482, 486, 493
kamenná blokáda 469
kontraband 508, 519, 521
nakládání s kořistí 254, 578
političtí, diplomatičtí zástupcové na neutrální lodi 539, 548
prodej lodí 415 násl.
skutečná válka 63
vjezd a výjezd neutrálních lodí válečných 471
Americká válka o neodvislost:
lodi doprovázené 554 n
nakládání s kořistí 578
prodej lodí 441
represálie 312
vyzvědačství 207
Americko-anglická válka:
represálie 312
zajetí v neutrálních přístavech 456
zničení kořisti 253
Amnestie 340
Amiens-ký mír (1862) 338
Ancona, případ lodi — 550
André, případ majora — 208
Andrew Welch, případ — 437
Angarie:
moderní právo — 464
náhrada 465
odvození práva — 467
původní právo 461
Angarie:
výkon práva — 390
zábor neutrálního zboží 466
Anna, carevna ruská 43
Anspach, průchod vojska 399
Antivari, blokáda — 49
Antverpy, pád — 424
Appam, případ lodi 405
Arbitráž viz mezinárodní arbitráž
Argentina, blokáda přístavů v r. 1838 a v r. 1845 48
Arnold, generál, u West Point 208
Arrêt de prince 45
Asgill, případ kapitána — 313
Asie Malá, blokáda 478
Askold, případ — 412
Asta, případ 570
Asyl viz Neutrální asyl
Athény, starý zákon athenský o represaliích 42
Aube, admirál — o námořní válce 271
Augusta Victoria, případ — 397
Aurora, případ 432
Awni-Illa, případ 274

B.

Bahamské ostrovy, zákaz přístupu válečným lodím válčících 428
Balkánská válka:
nezákonné činy za — 306, 309
opravy lodí válečných v neutrálních přístavech 412
přiměří za — 298
Balony viz Letectvo a balony
Baltické moře, neutralisování 89
Barbarská vojska 98
Barevné pluky (jako branná moc) 98
Barge, rozhodnutí — 19
Basilej úřad pro dobrovolníky 408
Bathurst Lord, represálie 313
Bavlna jako kontraband 504, 508
Beare, poručík, zachráněný holandským rybářským člunem 439

Bedřich II. Pruský:
násilné odvody 214
represálie 43—44
Belfort:
kapitulace 293
obléhání 203, 297
složení zbraní za obléhání 297
Belgie:
německý útok za světové války 219
neutralisace 363, 401, 421, 443
rozdělení za světové války 219
Bentinck, slib Lorda Williama — Janovu 291
Berlin:
dekrety (1806) 362, 472
kongres (1878) 336
smlouva o Kongu z r. 1885 88, 89
Bernadotte 399
Bernsdorf, hrabě, ochranné listy průvodní 284, 539
Bezpečné průvody 285
Bezdrátová telegrafie, užívání válčícími 450—452
Bílá vlajka; viz též: Vlajka míru
Bismarck:
násili proti bojujícím 260, 313, 324
o diplomatických vyslancích v obleženém městě 203
o právu angarie 465
represálie 314, 324
Blokáda:
definice 469
deklarace pařížská 78
efektivní 364, 479
efektivní: na rozdíl od fiktivní 479
podmínky 479
přerušení 482
stupeň nebezpečí, zakládající — 481
kamenná 469, 481
Kamerunu 478, 493
kompetence ke zřízení 474
která místa možno uzavříti — 472
lhůta neutrálním lodím 477
mezinárodní řeky 472
na dlouhou vzdálenost 472
pojem 493
zákonitost 495
za světové války 494
na rozdíl od obležení 469
na velkou vzdálenost — 472, 493—498
nepřetržitá cesta 486, 488, 496, 525
notifikace a prohlášení 475, 483
dřívější prakse 476
obecná, universální 471
Blokáda:
obchodní 470
obchodní a strategická 470
operační pásmo (rayon d'action) 487
ospravedlnění 473
pojem 468
porušení: během příměří 297
definice 483
následky 491
neblokované kanály 490
neutrálními státy 371, 391
pokus 485
prakse států 390, 485
trest 492
vjezd 489
výjezd 490
zajetí lodi 491
poštovní korespondence 247, 390
přátelské urovnávání sporů 4
prohlášení 359, 474
skončení 478
strategická 470
úžin 473
vědomí, nutné k porušení — 483
vědomí o existenci — 483
vjezd a výjezd 471
vjezd a výjezd neutrálních lodí 477
zajetí kontrabandu v době — 297
zřízení 473
Bluntschli:
nepřetržitá doprava 523
soudy za okupace 226
Bojiště 84
Bolivia, spor o hranice s Peru 19
Bombardování:
loďstvem námořním 272
pozemními vojsky 201
Bonfils, o dopravování kontrabandu 524
Bougainville, ochranný průvodní list 244
Bospor a Dardanelly 88, 101, 473
Breslau, případ lodi 123
Brindilla, případ lodi 122
Brusel:
deklarace 1874 79, 180
konference 1874 65, 216, 221, 314
Bryan, rozhodčí smlouvy 9
Buenos Ayres, smlouva o hranice z r. 1881 mezi Argentinou a Chile 88
Bukurešt, smlouva z r. 1886 91
Bulharsko jako válčící pod suverenitou Turecka 63, 91
Bulharská mírová smlouva 335

Bulmerincq, návrh soudů kořistních 580
Bundesrath, případ lodi 520, 522, 571
Bynkershoek:
o cizincích na území nepřátelském 109
o kontrabandu 501, 529
o neutralitě 356, 368, 432
o styku za války 142

C.

Camille, případ lodi 441
Caroline, případ lodi 383
Carthage, případ lodi 525
Castro, o propuštění holandského ministra 41
Cavell-ová, ošetřovatelka v Bruselu popravena 321
Ceres, případ 358
Cervignano, případ 237
Cesarevič, případ 432
Cizinci nepřátelští:
internování ve světové válce 138
jednání na soudech 139—140
společenství s nimi se vypuknutím války ruší 145
Cizinci, zákon o omezování — 111
Clinton (Sir Henry) 208
Clumberhall, případ lodi 489
Columbia, případ lodi 397
Commercia belli, úmluva mezi válčícími 282
Confiscantur ex navibus res, ex rebus naves 230
Consolato del Mare 230, ib., 354, 358, 553
Cook, kapitán, povolení bezpečného průvodu 244
Cumberland, případ lodi 245
Curych, Mír z r. 1859 336
Cyrenaika, anekse 218, 340

Č.

Čechoslováci za světové války 93
Černá hora, válka s tureckem 91
Černé moře, zrušení neutrality 87
Černoši (negři) jako členové pravidelného vojska 98
Červené moře, návrh na neutralisování 89
Červený kříž, 171, 172, 212, 267
Čestné slovo, propuštění na 178, 282
Činnost konsulární, přerušení 133

D.

Dánsko:
smlouva týkající se neutrality 379, 397
švédské území jím poddané 214
Dardanely, pásmem kontrolním 88, 101, 473
Dearborn, generál, represalie 313
Deklarace:
brusselská (1874) 79, 180
londýnská (1909) 81, 365—366
blokáda 471, 474, 476—478, 480, 482—485, 487—493
doktrina o nepřetržité cestě 525
konference předcházející 106, 123, 365, 555, 587
kontraband 501, 502, 504—505, 527
nepřátelský charakter 106, 112, 113, 117
prodej válečných lodí neutrály belligerentům 415
prohlídka lodí 556, 560—564
stranická služba 449
transport nepřátelského zboží 121
trest za dopravování kontrabandu 529—534
volné zboží 513
za světové války 365—366
zajetí nepřátelských lodí 567—569
o blokádě 474—475
o kontrabandu 504, 509
o neutralitě 381
o střelách dum-dum 81, 161, 260
o střelách vrhaných z balonů 81, 161
o šíření otravných plynů 81, 161, 260
o válce 128—130
pařížská (1856) 51, 78, 99, 100, 102, 135, 239—232, 238, 253, 258, 308, 360, 363, 389, 390, 470, 479, 501, 555
petrohradská (1868) 78, 160, 260, 280
Delagoa Bay, případ lodi 522
Den Beer Portugael, generál, pravidla o bombardování 272
Dessaix, případ 255
Depeše:
doprava pro nepřítele 450, 536, 542—545, 546—550
nosiči depeší 207
právo posílati 203

Desertéři (zběhové) 288, 423
Deutschland, případ 429
Diana případ 247, 412
Dieppe, blokáda 472
Diplomacie 74
Diplomatické styky, přerušení 133
Diplomatičtí zástupcové:
  depeše 449
  doprava neutrály 539—540, 550
  kořistní listy jimi vydané 363
  nepřípustnost represalií proti nim 44
  přistižení válčícím na nepřátelském území 389
  účinky vypuknutí války 133
  v obležených městech 203
  zajetí 164
Discovery, případ 244
Dluhy, smlouvní 5, 25, 46
Dobrovolná loďstva 99—103
Dobrovolné pomocné společnosti 169
Dobrovolné sbory 95
Doelwijk, případ 524, 577
Dogger Bank (doggerská výspa), případ 7, 14
Domicil:
  nepřátelský ráz 118
  ráz zboží určen domicilem majitelovým 118
Dominie v oblasti válečné 85
Dolus non purgatur circuitu 519
Doprava nerušená 232, 518—527
Dopravování obstáráváno neutrály 432, 448
Dopravování zpráv nepříteli 542—543
Drago, doktrina 25
Draupner, případ 570
Dresden, případ 436, 457
Druhá ozbrojená neutralita 360—362, 377, 479, 485, 501, 555
Duclair, britské uhelné lodi 465
Dumba Dr., povolení bezpečného původu 284, 539
Dum-dum, střely 81, 160, 260
Dunaj:
  blokáda 471, 472
  neutralisace 88
Dunant, Jean Henry, o nakládání s raněnými 166
Dupleix, případ 89

E.

Egypt za války turecko-italské 86
El Arish kapitulace 294
Elba, případ 433
Elisabeth, případ 247
Embargo:
  pojem 45
  prakse 150
  příklad 41
  řešení mezistátních sporů 5
  různé druhy 45
Emden, případ 270
Emže (řeka) vyňata z blokády 472
Euridice, případ 441
Expansivní střely 81, 160
Explosivní střely 160, 260

F.

Faravelli, admirál. Bombardování tureckých lodí v přístavu Beiruth Italy pod vedením admirála 274
Faucigny, neutralisace 87
Fécamp, blokáda 472
Federální státy, válka jich členů 63, 68 92
Fides etiam hosti servanda 281
Fiktivní blokáda 479
Finsko, připojení k Rusku 214
Fiore, o dopravě kontrabandu 524
Flinders, povolení bezpečného původu 245
Florida, případ 458
Foch, maršálek, uzavření příměří ve světové válce 299
Formosa, blokáda 49, 50
Försigtigheten, případ 441
Francouzská revoluce a Druhá ozbrojená neutralita 360
Francouzské kořistní soudy zřízené v Americe 363, 403
Francouzsko-britské války:
  (1793) majetek válčících v nepřátelském státě 146
  (1803) občané válčících států na území nepřítelově 136
  smluvní závazky 379
  (1755) věrolomnost 270
Francouzsko-německé války:
  angarie 465
  asyl pro válčící 420, 424
  bombardování 205
  blokáda 472
  diplomatičtí zástupcové v oblež. městech 203
  dobrovolnické loďstvo 99, 308
  dodávky neutrálů 442—443
  Franktiréři 96
  kapitulace 293
  kladení kabelu 450
  klid zbraní 297

Francouzsko-německé války:
kořisti 254
lodi pověřené duchovním posláním 243
lodivodství 448
mírová smlouva 335, 343
neorganisovaná nepřátelská výprava 409
občané válčících na území nepřátelském 139
obchodní lodi: imunita při vypuknutí 246
neutralita 88, 89, 376, 377, 408, 409, 423, 424
neutrál. asyl 420, 424
přeměněné lodi obch. 100—103
přivlastnění si 232
zničení 253
obležení 203
postliminium 348
příměří 297, 298, 302, 303
průchod dobrovolníků neutrálním územím 408
průchod raněných neutrálním územím 400, 401
půjčky 445
represalie 312, 314, 324
rukojmí 324
soudy 225
stížnosti k neutrálním mocnostem v době . . . 307
váleční zajatci 261, 343
zničení vlaků 325
Frankfurt n/Mohanem:
podrobení 333
smlouva z r. 1871 336, 344, 348
Franktiréři 96
Freden, případ 455
Frederikshamm, mírová smlouva z r. 1809 214
Friuli, případ 237
Fryatt, kapitán, případ 239
Fürst Bismarck, případ 397

G.

Gaeta, blokáda 48
Garner, lodní poddůstojník, zachráněný holandským rybářským člunem 439
Geier, případ 412
Gelderland, případ 448
General, případ 522
General Armstrong, případ 456
Genêt, kořistní listy jím vydané 363
Gessner, o dopravě kontrabandu 523
Goeben, případ 123
Grossovoi, případ 412
Grotius:
o kontrabandu 501
o nepřátelských občanech na území válčících 107
o neutralitě 355, 368
o příměří 302
o vyhlášení války 127
o zajetí 174
o zničení nepřátelského majetku 198
Gradeloupe, postoupený Francii 214
Guadeloupe, postoupený Švédsku 214
Guerille 69—71, 199, 218
Gulflight 569

H.

Haagská konvence:
o bombardování námořními silami v době války (IX) 81, 235, 272—274
o zajetí ve válce námořní, omezení výkonu tohoto práva (XI) 542, 545, 365, 390, 249, 260, 81, 104, 235, 244, 245, 248
Habešská válka: nepřátelské určení zboží za jejího trvání 524
proces proti neutrálním lodím po skončení míru 577
Haimun, případ 452
Hale Nathan, kapitán, případ 209
Hall o rekvisici a kontribuci ve válce námořní 271
Halleck:
o válečné lodi a věrolomnosti 212
o zneužití bílé vlajky 288
Hamidieh, případ 412
Hanover, podrobení 333
Hansa 62, 229
Hardmann, William, případ 223, 464
Hautefeuille:
ospravedlnění blokády 473
o právu k prohlídce neutrálních lodí 554
Hay-Pauncefote, smlouva 88
Heffter, o okupaci nepřátelského území 215
Heilborn, o válečném materiálu na neutrálním území 425
Helicon, případ 405
Henfield Gideon, případ 363
Hertha, případ 89
Herzog, případ 522, 571

Hesse-Cassel, podrobení svobodného státu 332, 349
Hlava státu:
násilí vůči — 157, 164
nepřípustnost represálií proti ní 44
právo uzavírati mír 337
v zajetí válečném 164
Hogue, případ 439
Holandská Východní Indie, eskadra, pokus o zajetí 356
Holandsko:
blokáda 48
obchodní smlouva s Portugalskem 17
Holland, Thomas Sir:
o bombardování 272
o doktríně o nepřetržité cestě 522
o mírové blokádě 48
o náhradě škody 189
o přímění 297
o stranických službách 542
Hon-kohe, záliv, pobyt ruského loďstva 414
Hopcroft, poručík zachráněn holandským rybářským člunem 439
Hospodářský boykot 54
Hübner, projekt kořistního soudu 579
Huddy Joshua, případ 312
Hussar, případ, 270

CH.

Chablais a Faucigny, neutralisace 87
Charleston, blokáda 469, 482
China, případ 551

I.

Iltis, případ 433
Immunita lodí parlamentářských 247
India, případ 435
Indiáni, jako členové pravidelného vojska 98
Inflexible, případ 289
Informační kancelář pro válečné zajatce 172, 179, 282
Intervence:
doba 54
pojem 52
právo 54. 308
příklady 394
protiprávní činy 308
řešení státních sporů 4
rozdíl od účastenství ve sporu 53
Intervence:
způsob 53
Invase, rozdíl od okupace 97, 215
Investigator, případ 245
Invincible, případ 288
Italská kořistní komise 577
Italský námořní zákonník (1865) 233

J.

Jakoga, major Shozo, případ 209, 322
Jameson, Dr., útok 62
Janov, kapitulace 291
Jed, ve válčení 83, 160, 202, 260
Jihoafrická republika:
anekse 332, 333
efektivní okupace 217
Jameson, povstání 62
Jihoafrická válka:
amnestie 341
domorodci jako výzvědné hlídky 98
doprava 448
koncentrační tábory 200
nepřátelští občané na území válčícího 137
nepřetržité transporty 520, 521
neutralita 364. 379
oblast válečná 84
okupace nepřátelské území 217
podrobení 333
potřeba mezinárodního kořistního soudu 580
propuštění lodí 571
průchod vojsk 379
repatriace 182
represalie 312
rukojmí 325
zajatci 159
zpustošení 200
Jonské ostrovy, neutrality 87, 376

K.

Kabely viz Telegrafní kabely
Kaiserin Maria Theresia, případ 397
Kamenná blokáda 469, 481
Kamranh, ruská zátoka 414
Kamerun, blokáda 478, 493
Kapitulace:
bílá vlajka 294
forma 293
kompetence 294
obsah 292

Kapitulace:
porušení 295
ráz a účel 291
rozdíl od prostého vzdání 291
Karel XII., švédský král, o obléhání 158
Kateřina, carevna ruská 360, 362
Kartely:
definice a účel 283, 289
výkupném, úmluva o 174
Kleber, generál francouzský a kapitulace El Arish 294
Kleen, o dopravování kontraband 523
Klid zbraní 297
Kodaň:
bitva (1801) 361
smlouva (1830) 561
Komise:
rozhodčí (arbitráž) 17
vyšetřující 7
Komory pro znovupřivtělení 62
Kompensace:
neutrální kargo na zničených nepřátelských lodích 255, 256
porušení zákonů o válce 305, 327—328, 491, 453
výkon práva angarie 464
Kompromis 25—29
Kompromisorní klausule 5, 16
Koně jako kontraband 507
Konference:
berlínská (1885) 88, 89
prostředkovatelů 11
Kongo, neutralisace 88
Kongo (řeka), neutralisace 88
Kongo (Svobodný Stát), připojení k Belgii 89
Koningin Emma, případ 553
Kontraband:
absolutní 502, 503—506, 511, 517, 525, 526
bavlna jakožto 504, 508
definice 500
dopravování 391, 515—534
dopravování oklikou 518—527
důsledky dopravování 527—534
francouzská ordonance o dopravování 529
koně jakožto 507
kontinentální názor na dopravování 523
nepřetržitá doprava (doktrina) 232, 518—527
nepřímé dopravování 520—527
neutrálové a dopravování 371, 391, 442, 515—534
peníze jakožto 508
Kontraband:
podmíněný 502, 506—510, 511, 518, 526, b
pojem 499—515
podstatnou známkou jest určení pro nepřítele 510—513, 527
potraviny jakožto 504, 506
předměty určené k potřebě dopravních lodí 513
přímá doprava 517
trestnost dopravování 515
trest za dopravování 529—533
uhlí 507
válečné lodi jakožto 415, 514
zabavení kontrabandu bez zajetí lodi 529—533
zajetí pro dopravování 527—529
zajetí v době blokády 296
Kontribuce 193—200, 220, 271
Korea:
jeviště války 395
za války rusko-japonské 86, 403
Korejec, případ 395, 433, 457
Korfu:
neutralisace 88, 376
okupace za svět. války 396
Kořisti, viz též: Naval Prize Act.
Kořisti:
britský kořistní soud a právo angarie 466
doprava ke kořist. soudu 252, 568
mužstvo 104, 242, 252, 253, 255, 455, 492, 566
na bojišti 172, 186, 190
náklad 253
neutrální zboží 253, 255, 258, 547
osud 242, 258
prodej 403
pruská pravidla 524
rukojmí za výkupné 257
účinky prodeje 259
upuštění od 257
uschování na neutr. území 403—405
vykoupení 256, 570
zabavení po uzavření míru 577
zničení 253—255, 566—570
zpětné zajetí 257, 570
ztráta 257
Kořistní soud viz též Mezinárodní kořistní soud.
Kořistní soud:
britská prakse 251, 358, 572
doprava neutrální lodi k .. 569
francouzský 64. 369, 403
jednání 575
nepřetržitá cesta a 519
odvolání z rozsudku 547, 578, 583

Kořistní soud:
posuzování lodí porušivší blokádu 491
prakse 573—574
přisouzení 243, 251—252
původ 250
reformní projekty 579
souzení zajaté lodi neutrální 531 až 534, 547, 563, 567—571
území, na kterém jest zřizován 252, 403
volnost konfiskovati loď 563
za světové války 527
Korporace:
akcionáři 113
nepřátelského rázu 112—113
Kotor, zákaz vstupu válečným lodím 428
Kressy, případ lodi 439
Kréta:
blokáda 49, 50
za války turecko-italské 86
Kriegs-manier, případ 77, 83
Kronprinz Wilhelm, případ 412
Kruger, president, doprava do Evropy 448
Krymská válka:
asyl pro válečné lodi 428
blokáda 471, 472, 481, 482
kontraband 520
nepřátelský majetek na moři pod vlajkou neutrální 230
nepřátelští občané na území válečném (belligerentově) 137
obchodní lodi 150, 246
průvod 555
půjčky 445
zajímací listiny 230
Kvalifikovaná neutralita viz Neutralita
Kypr, za světové války 85

L.

Lambermont, baron, o soukromých osobách, které se dopouštějí skutků nepřátelských 65
Lapérouse, hrabě, poskytnutí bezpečného průvodu 244
Lausane, mírová smlouva 340
Lena, případ 412
Lékařské zařízení viz válka pozemní, válka námořní
Lesť válečná:
na rozdíl od věrolomnosti 212
ráz 210
různé druhy 210
Letectvo:
bombardování — 67, 203
bombardování nemocnice 168
neutrální vzduchový prostor 426
podmíněný kontraband 525
právní postavení 278
právo prohlídky 553, 557
střely a třaskaviny, vrhání — 81, 160, 239, 277
ve válce světové 277—280
vpád do nepřátelské země 215
vyzvědačství 207
ztroskotání, záchrana neutrálem 279, 439
Lieber, o zákonech válečných 79
Lichtenstein, válka s Pruskem 330
Lippencott, kapitán, případ 312
Locksun, případ 412
Loď viz Kontrabandní lodi, Nepřátelské lodi; Rybářské čluny; Válečné lodi; Obchodní lodi.
Lodi viz kontrabandní lodi, Nepřátelský ráz; Nepřátelské lodi; Rybářské čluny; Válečné lodi; Obchodní lodi; Mírová blokáda.
Lodi:
jako kontraband 396, 514
v tísni 247, 437, 489
Lodi kartelové 290
Lodivodství neutrálů 447
Lodní listiny (papíry) 518, 526
Lodní papíry:
dvojí a falešné 528, 530, 563
chybící listiny 562
prohlídka 557
zničení a zahájení 563
Londýnská deklarace viz Deklarace londýnská
smlouva (1814) 88, 214
Lord Alverstone, případ 435
Lord Keith, kapitulace El Arish 294
Loupení (plenění, drancování) 189, 274
Lovaň (Louvain) spálení 223
Lucembursko, neutralita 401, 422
Ludwig, případ 255
Ludvík XIV.:
embargo 462
dobytí Štrasburku 62
nařízení z r. 1681 o neutrálním majetku 230

Ludvík Napoleon, rozhodnutí o případě General Armstrong 456
Lushington, Dr., o blokádě 480, 481
Lusitania, torpedování 138, 256, 311
Luxor, případ 528, 578

M.

Madison, represalie 313
Maďarská smlouva mírová 335
Magellanova úžina, neutralisace 88
Majetek viz též Soukromý nepřátelský majetek;
Veřejný nepřátelský majetek.
Malacca, případ 101
Mandžurie, jeviště války 396
ve válce ruskojaponské 86, 403
Manouba, případ 549
Maria, případ 570
Martens von 17
Mason, případ jeho zajetí 539, 548
Mecklenburg, případ 451
Medea, případ 570
Medusa, případ 438
Menam, blokáda 49
Menou, generál, kapitulace El Arish 295
Menzel, kapitán W. — případ 382
Messina, blokáda 48
Mety, bitva 401, 422
Mezinárodní arbitráž:
Bryanovy smlouvy 9
jednací řeč 26, 27
jednání soudné 26
jednání soudní, pravidla o něm 27
jmenování rozhodčích 17, 25
haagská konvence 24—30
kompetence soudu 27
listiny 25
náklady 29
obligatorní 25
pojem 16
přátelské urovnávání sporů státních 4
použití 22
předběžná jednání 27
a Společnost národů 18, 21, 23 30—34
Stálý mezinárodní soud rozhodčí 13, 23, 25—30, 167, 581
účel 19
účinnost 25
výrok rozhodnutí 18, 19, 28
výrok rozhodnutí, odvolání proti — 19, 28—29
výrok rozhodnutí, spory o výklad 28
Mezinárodní arbitráž:
výrok rozhodnutí, závaznost a povinnost podrobiti se nálezu 17, 25, 28—29
Mezinárodní Dvůr rozhodčí, viz:
Stálý Rozhodčí dvůr
Mezinárodní komise vyšetřující:
jednání o . . . 8—10
případ Dogger-Bank (Doggerská výspa) 7, 14,
Mezinárodní konference v Haagu:
ohledně nemocničních lodí (1904) 266
Mezinárodní konvence o ochraně podmořských telegrafních kabelů: 275
Mezinárodní kořistní soud:
Haagský projekt — dnešní stav 586—587
jednání 585—586
kompetence 547, 560, 583—585
konvence (XII.) o zřízení 252, 364, 582
návrhy na zřízení 579—587
personál 583
právní normy, kterých se užívá 585
rozsudek 585
sídlo 583
úkoly 575
o zřízení 583
žaloba na náhradu škody 586—587
Mezinárodní řeky:
blokáda 472
Mezinárodní soudní dvůr:
návrh na zřízení 33
nucená pravomoc neschválena 33
povaha sporů tam podávaných 33
řešení mezinárodních sporů 33
Mezinárodní spory:
viz též Haagská konvence. Mezinárodní rozhodčí soud Intervence. Společnost národů. Mírová blokáda. Represalie. Retorse.
Mezinárodní spory:
politické 3—5
politické příčiny 3
politické řešení 4
právo mezinárodní a 4
přátelské urovnávání 3—30
čtyři způsoby přátelského řešení 4
násilné řešení 35—55
čtyři způsoby násilného řešení 4—5, 36
násilné řešení: pojem 35
násilné řešení: ultimatum a demonstrace 37
válka na rozdíl od 36

Mezinárodní spory:
účast třetí strany 52
právní 3—5
právní příčiny 3
právní řešení 4
Společnost Národů jakožto činitel v... 6, 30—34
zastupování stran 32
Mezinárodní Unie poštovní, v době války 135
Mexiko, blokáda 48
Mikulov, preliminář r. 1866 336
Milice 95
Mimonepřátelské vztahy 281—304
Miny:
konvence o kladení 81, 239, 365
podmořské dotykové 230—241, 460
volně plující mechanické 239—241
Mír viz Mírová smlouva.
Mír:
preliminář 335
vyjednávání 334
Mírová blokáda:
osud lodí zajatých za... 51
není nezbytně příčinou války 52
příklady 48, 49—51
přípustnost 49, 51
různá prakse 50
třetí státy a..., zajetí lodí a... 50
vývoj 48
význam 52
způsob 51
Mírová konference viz: Haagská mírová konference.
Mírová smlouva:
Amiens (1802) 338
Berlín (1878) 336
Bukurešť (1886) 91
Curych (1859) 336
Frankfurt (1871) 336
Frederikshamm (1809) 214
Lausanne (1912) 340
Londýn (1864) 88
Nimeguen 62
Paříž 11,
Portsmouth (1905) 14, 336, 577
Praha (1866) 336
Pyreneje (1659) 557
St. Germain-en Laye (1919)
San Stefano (1878) 336, 342
Trianon (1920) 335
Versailles (1919) 335
Westminster (1654) 555
Mírové společnosti 22
Mityleny, dobytí ostrova 43
Modena, podrobení 333
Modeste, případ 455
Moynier Gustav 166

N.

Náhrada škody:
za neutrální kargo na zničených lodích nepřátelských 255, 256
za neutrální kargo na zničených lodích neutrálních 566
za právo angarie 1164
za soukromý majetek 188, 189, 190, 191
Námořní konference londýnská viz Londýn
Námořní konvence petrohradská (1801) 361, 362, 555
Nancy, odvolací soud 325
Napoleon I.:
berlínské dekrety (1806) 362, 472
represalie 138
vojákům nařízen pochod neutrálním územím 398
zadržení uměleckých děl 185, 186
Národnost majitelova určuje ráz zboží 119, 120
Násilí:
ve válce námořní 259—262
ve válce pozemní 157—164
Nassau, podrobení 333
Naval Prize Act:
(1864) 256, 572
(1918) 258, 572
Navarino, bitva 48
Nebojující (nekombatanti) přiděleni k armádám 95, 161, 168, 177, 424
(Nekombatanti) nebojující, přiděleni k válеč. loďstvu 261, 263—268, 429
Nebraskan, případ 569
Nelson, porážka dánského loďstva 361
Německý kontrakt o kácení stromů ve francouzských lesích 348
Německá mírová smlouva 335
Německá mírová smlouva:
forma 337
kompensace za porušení zákonů válečných 327
kompensace za zajetí soukromého majetku 190
obnovení smluv podle 135
obvinění německého císaře 317
postoupení obchodního loďstva 153
předválečné kontrakty podle 146
proces proti válečným provinilcům 317

Německá mírová smlouva:
soukromá práva majetková 148
vrácení veřejného majetku 186
Německé pobřeží, blokáda 472
Německá vých. Afrika, blokáda 477, 493
Nemocniční lodi 247, 264, 266
Nemocniční lodi:
odznak 266—267
v neutrálních přístavech 266
zneužití 264, 266
Nepřátelské činy válečné 131, 132
Nepřátelské lodi, viz Obchodní lodi nepřátelské. Neutrální asyl
Nepřátelské lodi:
dodávání jich neutrály 363, 379, 382, 396, 414—418
duchovní osoby na . . . 269
haagská konvence o . . . 150—154
legitimní útok na . . . 237
lékaři a nemocniční personál 268
nemocnice 266
neutrálové jakožto lodivodové 447
neutrální zboží na . . . 115, 243, 562
poštovní korespondence na . . . 247, 390
převod 120—123
Nepřátelské lodi:
převod nepřát. zboží 123—125, 259
přivlastnění 232—235, 250—259
účinky zajetí 242
útok a zajetí 236—249, 432—433
v neutrálních vodách 403—406, 409—414
záchrana 242
zaručená ochrana před útokem 243—249
Nepřátelské území:
okupace: deportace obyvatel v době 222
konec 218
konstruktivní 217
nakládání s občany neutrálními 223, 389
nakládání s obyvateli . . . 218—223
neutrální majetek v době . . . 389
postavení soudů 224
povinnosti plynoucí z . . . 215, 219
práva vznikající . . . 219
přerušení nepřátelství a . . . 332
rukojmí v době . . . 223
situace úředníků 224
účel válčení 213
situace vyslanců v době 389
Nepřátelský majetek viz Veřejný nepřátelský majetek.
Soukromý nepřátelský majetek.
Nepřátelský průvod 561
Nepřátelský ráz viz Cizinci nepřátelští jednotlivci 107
Nepřátelský ráz:
jednotlivci, nepřátelští občané usazení na území nepřátelském 108—112, 118
nepřátelští občané v územích neutrálních 110
neutrálové sloužící v ozbrojené moci belligerentově 109
neutrálové usazení na území nepřátelském 109, 389
neutrální vagonový materiál 448
Nepřátelský ráz viz Cizinci nepřátelští korporace 112
Nepřátelský ráz:
lodi 113, 259
lodi, byly-li převedeny 115, 120
Nepřátelský ráz viz Cizinci nepřát. pojem 106
Nepřátelský ráz:
pravidlo z r. 1756 115
vznik na základě stranických služeb 542
Nepřátelský ráz viz cizinci nepřát. zboží 115, 117
Nepřátelský ráz:
zboží: je-li postoupeno 123
Nepřátelství viz též válka.
Nepřátelství:
Haagská konvence o zahájení 81
účinky prostého zastavení 330—331
od a proti neutrálům 394, 396
příklady prostého přerušení 330
Nepřetržitá cesta, částečné uznání Deklarací londýnskou 525
Neumayr de Ramsla o neutralitě 355
Neutralisace:
dočasná 89
vyloučení z „oblasti válečné“ 87
Neutralisované státy jako strana válčící 90, 91, 394—396
Neutralita: viz též Blokáda. Válečný kontraband.
První ozbrojená neutralita.
Foreign Enlistments Acts.
Obchodní lodi neutrální.
Druhá ozbrojená neutralita.
Porušení.
Neutralita:
angarie právo 461—467
asyl pro námořní loďstvo 426—440
asyl pro válečný materiál 425

Neutralita:
asyl pro vojsko pozemní 419—426
blahovolná 371
částečná 376
definice 368
dobrovolná 376
konec 363
konec, rozdíl od porušení 453
kvalifikovaná 377—379, 397, 400
občanská válka a 373
obecná 376
ozbrojená, definice 377
počátek 381
podstatné znaky 368—375
pojem 368
povinnost nestrannosti 368, 369, 387—390
práva a povinnosti, odvozené z . . . 370, 385—394
pravidla z r. 1756 115, 358, 519
příklady 355
přísaha 220, 371
prohlášení o 381
různé druhy 375—380
smlouvy, týkající se 354, 359, 361, 379, 396
smluvní 376
středověk 354
styk v době trvání neutrality nepřerušen 372, 390
„Tři pravidla washingtonská“ 416—418
trvalá 376
úplná 377
uznání se strany válčících 374
vědomost o válce nutná k 380
vojenská operace a 394—406
vojenské přípravy a 406—416
vývoj instituce 353—368
zákony, předpisující stav 381—384
Neutrálové viz Obchodní lodi neutrální. Neutrální asyl. Stranické služby.
Neutrálové:
dodávky občany 441—447
dodávky válčícím 382, 414—418, 441—447
chování se, všeobecně 369
intervence 308
kořistní soudy na území 403
kořisti válčících a . . . 403
lodivodství 447
lodi, zachraňující raněné 267, 432, 433
min kladení 460
námořní informace a 449—452
Neutrálové:
námořní operace a 400—414
nepřátelství se strany neutrálů a proti nim 394—396
nestrannost a 396, 387—390
občané bojující pro válčící 397
občané, stav v době neutrality 371
okupace neutrálního území válčící stranou 402
organisování nepřátelských výprav 408
oznámení o vypuknutí války 129
„patřičná péče“ pojem 459
práva a povinnosti 370, 385—393
práva a povinnosti, Haagská konvence týkající se . . . 81
převod nepřátelských lodí na 120—123
půjčky válčícím od 316
půjčky válčícím od občanů 445
radiotelegrafie 451—452
sklady a továrny válčících na území neutrálním 406
služby válčícím 396, 447—452
styk nepřátelův s 372, 390, 392, 456
transport 378, 448—449
uprchlí vojíni pod dohledem neutrálů 420, 421, 422—424
válečné lodi, dodávání válčícím 414, 415
válečné lodi, dodávky od 396, 415
válečné lodi, průchod vodami 401
válečné lodi, vystavěné a vyzbrojené 414—418
válečné lodi, záchrana raněných 265, 432
vojenské informace 448—452
vojenské operace a 393—406
vojenské přípravy a 406—418
vojsko, dodávání 396, 406
vojsko, odváděni 407
vztahy k válčícím 307, 385
Neutrální asyl:
exteritorialita válečných lodí v 429
lodi v nouzi a 428
nebojující členové válečných sil 424
neutrální válečné lodi jakožto . . . 432—434
poskytnutí pomoci lodím v 411, 412, 414, 430, 431
rozdíl mezi ozbrojenou mocí pozemní a námořní 427
uprchlí vojáci a 420 422—425
válečné loďstvo a 426—440
váleční zajatci 420—422, 429, 437
válečný materiál v 425

Neutrální asyl:
vojsko pozemní a 419—426
volnost poskytnouti 427
vůbec 419
výlohy 423, 424, 435
zběhové 423
zneužití 431—432
ztroskotaný válečný materiál 439
Neutrální území viz: Neutrální asyl. Porušení.
Neutrální území:
asyl na... 419, 426—434
depeše dopravované po 450
jakožto základna pro námořní operace 409—114, 415, 416
kořistní soudy na 403
létadlo na... 426
nepřátelské výpravy z 408
„oblast válečná" 86
okupace válčícími 402
průchod 378, 388, 398—401, 408
sbírání vojska 407
sklady a továrny na 406
válečný materiál a dodávky 400, 425
válečný materiál ztroskotán 439—440
ztroskotání 432
Neutrální zboží viz též Angarie. Obchodní lodi nepřátelské. Obchodní lodi neutrální.
deklarace pařížská o 78, 390
na obchodních lodích nepřátelských které jsou ničeny 253
na nepřátelské lodi válečné 243 562
nezávadné, jež bylo na zničené neutrální lodi 569
New-Amsterdam, případ 550
Niagara, případ 482
Ničení vlaků 325
Niger, řeka, neutralisace 88
Nicaragua, represalie Velké Britanie proti 43
Nizozemsko, právo doprovodu 555
Nizozemský zámořský Trust 497
Norvéžsko: hranice se Švédskem, neutralisace 88
Notifikace:
blokáda 475—478
bombardování 203
kontrabandu 504, 509
vypuknutí války 128, 380
Novara, případ 244
Novik, případ 432
Novinářští dopisovatelé v námořní válce 452
Nymeguen, mír 62

O

Občanská válka 68—69
neutralita za války občanské 373
počátek neutrality 381
ukončení 329
Obchodní lodi nepřátelské, viz též Nepřátelské lodi. Kořisti.
cesta při vypuknutí války 246
Haagská konvence o přeměně na válečné 81, 152, 365
Haagská konvence o stavu při vypuknutí války 150—154, 81
napadení 320
nedotknutelnost 152, 243—249, 293
Obchodní lodi neutrální, nepřátelské zboží na 117, 150, 229—236, 360, 390
Obchodní lodi nepřátelské:
neutrální zboží na 232, 243, 255, 258 364 389
posádka 103, 242, 260
postoupení 120
přeměna na válečné 100—103
po zajetí 103, 243
přivlastnění si 229—236, 250—259
prodej zboží na palubě in transitu 132
stav při vypuknutí války 150 až 154
útok na 104—105, 236
užívání falešné vlajky 269
vrácení 259
výkupné 182, 256
zabavení 149, 242—243
zničení 253—256
Obchodní lodi neutrální viz též Angarie, Blokáda, Zajetí, Válečný kontraband, Proces, Stranické služby, Prohlídka
Obchodní lodi neutrální:
doprava pro válčící 448, 449, 545
dopravování osob válčících 537 až 541
doprovod 360 544 561
nepřátelští záložníci na 550
ozbrojené hlídky na 436—437
pod nepřátelskou vlajkou 113, 259
posádka 260
poskytování stranických služeb 372, 391, 448, 537, 543
přiměří a 231
radiotelegrafie, zařízení na... 452
vjezd do nepřátelského přístavu 564

Obchodní lodi neutrální:
záchrana kořisti 439
raněných 267, 268, 432, 433
zajetí pro poskytování stranických služeb 545
Obchodní styky s nepřítelem 142 až 146, 392
francouzské zákony 143, 145
německé zákony 145
neutrálové a . . . 145
povolení k obchodování 283
Spojené království, zákony 111, 143, 144, 146, 147
Oblast válečná 84—90
Oblast válečná:
jihoafrická válka a . . . 84
rusko-japonská válka a 86, 395, 403
světová válka a 84—87
turecko-italská válka a 86
vyloučení z oblasti válečné neutralisací 87
Obležení 202—203
blokáda na rozdíl od 469
Oddělení pro nemocné 266
Odpor násilný proti prohlídce 560 až 562
Odvody:
en masse 97, 162, 199, 320
na neutrálním území zakázány 407
násilné 214
Odvolání smlouvy:
pro porušení jednou stranou 344
pro případ války 134
Odznaky:
lékařské služby armádní 171
nemocničních lodí 266
Ochranné průvodní listy, poskytnutí 244, 284
Oki, Teisuki, kapitán 209, 322
Okupace viz Nepřátelské území. Neutrální území.
Oleg, případ 432
Operační pásmo (rayon d'action) 488
Oranžský svobodný stát:
anexe 393
effektivní okupace 217
Orinocká paroplavební společnost (Orinoco Steamship Company), případ 19
Orn, případ 439
Otravné plyny, deklarace týkající se . . . 81, 260
Ozbrojená neutralita viz První ozbrojená neutralita, Neutralita, Druhá ozbrojená neutralita.

P.

Pacifico, Don, případ 42, 48
Padlí, zacházení 171—173, 263
Palais de Venice, konfiskace 310
Palme, případ 244
Panamský průplav, neutralisování 88
Papen, von, kapitán, případ 284
Papežský stát, podrobení 333
Paříž viz Deklarace z r. 1856 viz Deklarace pařížská.
Paříž:
listopadový zákon (1815) 399
mírová smlouva viz Smlouva mírová.
Parma, podrobení 393
Pascal, případ 433
Pasy 284
Pavel, car:
ozbrojená neutralita za jeho panování 360
zavraždění 361
Paxo, neutralisování 88, 376
Péče patřičná, definice 459
Peníze jako kontraband 508
Persie, odznaky lékařské služby 171
Persona standi in judicio, nepřátelští poddaní na cizím území 139—142
Peru, Spor o hranice s Bolivií 19
Peterburg, případ 102
Petrolite, případ 122
Petrohrad viz Deklarace petrohradská.
Petrohrad, námořní konvence (1801) 361, 362, 555
Píce 189
Piepenbrink August, případ 550
Phillimore:
o blokádě 480
o kapitulacích 291
v nepřetržité cestě 519
o porušení neutrality 378
o půjčkách 445
o represáliích 43
o stranických službách 539
Platuria, případ 122
Plavba (nepřetržitá cesta) nerušená 232, 436, 480, 496, 518—527
Pobřežní čluny rybářské, imunita 246
Pobřežní pásmo:
prohlídka v 554
rozsah 84
Podplácení 206, 209, 211
Podpory 445—447
Podmořské miny viz Miny.
Podmořské kabely 275

Podrobení:
definice 331
formální skončení války 330, 332
příklady 330, 332
Polní hlídky 207
Pomocné spolky 180
Ponorky:
neutrální asyl a 428
ničení kořisti 255
Portalis:
nauka 64
Port Arthur:
bitva u 432
blokáda 240, 451
vzdání se 292
Portsmouth:
mírová smlouva (1905) 14, 336, 577
Portugalsko:
obchodní smlouva s Holandskem 17
smlouva, týkající se neutrality 379
Porušení:
kapitulace 295
mírových smluv 344
neutrality 93, 375, 378, 386, 453—461
Porušení neutrality:
co zakládá... 384, 386, 389, 395 418, 422, 432, 441, 445, 448, 448—452, 528
kladením podmořských min za účelem zabránění 460
na rozdíl od skončení 453
následky 454
nedbalostí se strany neutrálů 459
neutrálové a... 376, 455
pojem 453
reparace od válčících pro 357, 387, 395, 455, 457
Porušení:
neutrálního území 389, 395
norem válčení 317
Porušení norem válčení:
kompensace za... 305, 327—328, 453
Porušení:
příměří 303—304
smlouvy zrušením 344
Poslání náboženské neb dobročinné (philantropie mission)
imunita lodí, které slouží... 244
Postliminium:
činy nezákonné 348
obživnutí dřívějšího stavu věcí 347
pojem 345
po mezivládí není 348—349
účinky 345—346
Postliminium:
zákonné činy 347
postupování nepřátelských lodí 120—123
postupování nepřátelského zboží 123—125
pošta dopisová ve válce 247, 390
Poštovní konvence mezi Velkou Britanií a Francií (1860) 248
Poštovní konvence mezi Velkou Britanií a Holandskem 248
Poštovní korespondence za války 248
Poštovní lodi ve válce 247, 545, 549, 554
Povolení:
k obchodování 283
zvláštní k vjezdu a výjezdu při blokádě 471
Povstalci 69
Povstalci jako válčící strana 62, 92
Potraviny:
jakožto kontraband 504, 506
Praha smlouva (1866) 336
Přátelské služby:
cena jejich 4, 14
haagská konvence, ustanovení o 12—14
povinnost nabídnouti 11, 12
povinnost přijmouti nabídku 13
povinnost žádati za 12
právo nabízeti 13
prostředkování v poměru k . . . 11
ruskojaponská válka 14
stížnosti válčících u neutrálů vedené 307
účel 10, 334
Přátelské vyřizování státních sporů viz Státní spory
Přátelství a obchod. smlouvy tohoto označení 175, 232, 379. 529
Práva válečného materiálu 425
Pravidla francouzská o neutrálních lodích a zboží na širém moři 230
Pravidlo z r. 1756 115, 358, 519
Právo:
angarie 461—467, 582
kontroly a prohlídky 296
prodej in transitu 123
pronásledovati poraženou armádu na území nepřátelské 356, 394
pronásledovati poražené loďstvo do vod neutrálních 356, 394, 432
průvodu 554—555
Preliminář mírové 335
Presidente Mitre případ 117
Prevost generál, represalie 313

Příměří:
akty dovolené za 301
částečné 299
demarkační čára za — 302
druhy — 296—297
forma — 300
kompetence uzavírati — 300
konec — 304
obecná — 297
obsah 321
porušení — 303
porušení soukromým jednotlivcem 304
prohlídka neutrálních lodí za 296, 553
ratifikace — 300
ráz a druhy — 296
složení zbraní za — 297, 299
styky s obyvatelstvem 302
účel 297
začátek — 302
zásobování za 301
zastavení nepřátelství v — 297
Primula, případ 237
Prinz Eitel Friedrich, případ 405
Přísaha věrnosti 182, 214, 220
Prize Courts Acts 1894—1915 572
Proces proti zajaté lodi 572—578
Prodej lodí ve válce 120—123, 259, 396—397, 441
Prohlídka neutrální lodi:
co zakládá 560
listiny a . . . 562—565
lodi s průvodem 360, 554—556, 561
odpor proti, následky 560
není obecně platných norem o způsobu provádění . . . 356
odpor proti . . . 560—562
odpor proti, se strany neutrálního průvodce 562
pojem práva . . . 553
postup 557
poštovní lodi 554
příměří a . . . 554
soukromé lodi 554
účel 562
válečné lodi 553
vykonávání 553
vyšetřování 558
zastavení lodi za účelem . . . 557
Pronásledování, právo k . . . viz též Právo pronásledování
Prostředkování 10—15
Prostředkování: definice 13
Haagská konvence, ustanovení o 12—14
Prostředkování:
povinnost nabídnouti 11, 12,
povinnost přijmouti 13
povinnost žádati o 12
přátelské služby na rozdíl od 11
právní význam 5
právo nabízeti 11, 13, 14
příležitost ku 10, 307, 334
význam 14
zvláštní forma 14
Průchod neutrálním územím:
jednotlivci, kteří mají úmysl vstoupiti do vojska 408
raněných 400
válečného materiálu a dodávek 400
válečných zajatců 422
vojsk 379, 388, 398—400
Pruská pravidla o námořních kořistech 524
Průvod:
lodi neutrální 534—536, 563
plavba s nepřátelským průvodem 561
při vyklizování 170
První koalice 363
První ozbrojená Neutralita 357—360, 377, 479, 501
Pufendorf, příměří 301
Půjčky, 445—447
Pyreneje, Mírová smlouva (1659) 557

R.

Rakouská mírová smlouva 335
Rakouské vyslanectví, zabavení budovy 310
Ramazan, případ 435
Ramillies případ 270
Ranění:
nakládání s . . . 165—173, 262 až 269, 400—401
předměty k potřebě 513
záchrana neutrál. loděmi 268, 432, 433, 434
ženevská konvence v . . . 78
Ras-el-Tin, pevnost, případ 289
Receptum arbitri 17
Řecko:
blokáda 42, 48, 49, 50
neutralita ve světové válce 377, 398, 399
Rekvisice 163, 189, 192—196, 220, 271, 273, 465, 466
Řeky viz Mezinárodní řeky

Reparace porušení neutrality 358, 386, 455, 457
Reparace:
(náhrada škody) porušení zákonů válečných 327—328
právo angarie 390, 464—465
Represálie:
viz též Embargo
druhy 43, 44
embargo 41, 45—46
mírové na rozdíl od válečných 46, 310
návrh na omezení 314
nebezpečí libovolnosti 312
pojem 40
přátelské urovnávání sporů při . . . 4
předměty 43
příklady 136, 158, 310—315
přípustnost 40, 41, 289, 311, 326, 391
retorse na rozdíl od . . . 40, 310
skončení 46
starověk 42
světová válka a . . . 310, 311, 313, 314, 391—393
úměrnost se spáchanou křivdou 43—44
vykonávání 42
význam 46, 310
zahájení 46
zajetí záložníků 550—551
zákony válečné bez závaznosti při . . . 82
Resolution, případ 244
Rešitelnyj, případ 395
Retorse:
důležitost 38
ospravedlnění 38
pojem a ráz 38
přátelské urovnávání sporů . . . 4
represalie na rozdíl od . . . 40, 310
výkon 39
význam 39
Reuss, de . . . propuštění 41
Riga.
blokáda 481
povolení odjezdu ruským lodím 482
Rio de Janeiro, blokáda 49
Rio Grande, řeka, blokáda 472
Riza Bey, plukovník, zajetí 548
Robe d'ennemy confisque celle d'amy 230
Roberts, Lord:
represalie 312
rozbíjení vlaků 325
za války jihoafrické 325
Roche, Hon J. B., případ 383
Rouen, blokáda 472
Rožděstvenský, admirál:
násilnosti na Severním moři 7
v územních vodách 414
Rukojmí 164, 223, 257, 324—328
Rumunsko, posice v rusko-turecké válce 91
Runhild, případ 434
Rusko japonská válka:
asyl pro válečné lodi 431, 432
dobrovolné loďstvo 101
Doggerská výspa 7, 14
dopisovatelé novinářští 452
intervence 395
kontraband 506, 507, 508
kořist na bojišti 191
mechanické miny 240
mírová vyjednávání 335—338
nemocniční lodi 265
nepřátelští občané na území válečném 137, 138
neutralita 86, 364, 382, 383, 395, 396, 432
obchodní lodi při vypuknutí války 147, 246
oblast válečná 86, 395, 403
přátelské služby 14
zmínka o příměří 338
propadlé kořisti po uzavření míru 577
propuštění neutrální kořisti 577
půjčky a podpory 445
stranické služby 539, 544
telegrafické pomůcky 451
užívání čínských oděvů (přestrojení) 212
válečné lodi v neutrálních vodách 412, 414
váleční zajatci 342, 433
válečná zrada 322
vyhlášení války 128
vzdání se 292
zničení kořisti 254
zničení nepřátelské obchodní lodi 254
zničení neutrální kořisti 567
Rusko-švédská válka (1788) neutralita 379, 397
Rusko-turecká válka (1877):
amnestie 342
mírové jednání 336
obchodní lodi při vypuknutí války 246
posice Rumunska 91
půjčky 446
užívání nepravých vlajek 269
Rybářské čluny, imunita od zajetí 245

S.

Sacramento, případ 405
Saga, případ 570
San Stefano, mírová smlouva 336, 342
Sardinie, podrobení států 333
Sbory nepravidelné 96
Scott, Sir William viz Stowell, Lord
Sedan, bitva u 401
Sedmiletá válka, násilné odvody 214
Severoněmecký Svaz 100
Severovýchodní hranice:
Spor mezi N. S. A. a Vel. Británií 19
Severská válka: prodej území 214
Sèvres, mírová smlouva 335
Sicilie: podrobení obou... 333
represalie Velké Británie vůči 40
Sicilský sírový monopol 40
Sinnet, případ 393
Slezská půjčka, případ 44, 578
Slezsko, průchod vojsk 398
Slidell, případ zajetí 539, 548
Smith, Sir Sidney a kapitulace El-Arish 294
Smolensk, případ 101
Smlouva: Berlín (1878) 88
Buenos-Aires (1881) 88
Kodaň (1830) 561
Londýn (1814) 214
Londýn (1864) 88
Štokholm (1813) 88
Washington (1871) 417
Westminster (1654) 555
Smlouva mírová viz též:
Rakouská smlouva mírová. Bulharská sml. mírová. Německá sml. mír. Turecko
Smlouva mírová:
amnestie 340—343
části 336
datum 338
forma 336
kompetence k uzavření 337
normální skončení války 339, 334
obnovení smluv 343
plnění 343—344
porušení 344—345
preliminář 335
propuštění vál. zajatců 342
účinky 339—343
účinky na vojsko ve vzdálených krajích 333
vyjednávání 334
výklad 343
zásada uti possidetis 331, 340
zrušení 344
Smlouva o hranice:
v Buenos Aires (1881) mezi Argentinou a Chile 88
Smlouva:
o arbitráži 16, 17, 19, 20, 21, 22
Smlouvy:
Bryan — smlouvy arbitráží 8
kompromisorní klausule ... 5, 16
obchodní (1871) 232, 529
obchodní (1894) 17
oživnutí za světové války 135
přátelská a obchodní (1778) 379
přátelské a obchodní (1785) 175, 232, 529
rušení smluv porušením (s jedné strany 344
rušení smluv při vypuknutí války 134—136
výklad 19, 24
Soukromé lodi (privateers) kořistní 99, 363, 379, 431
Soukromé lodi válečné 99, 230, 359
zrušení deklarací pařížskou 78, 99, 238
Soukromí jednotlivci:
majetek na nepřátelském území 146
násilí 162—164, 261
Soukromí jednotlivci viz též Obchodování s nepřítelem
Soukromí jednotlivci:
ozbrojené nepřátelství 162 319
persona standi in judicio 139—142
postavení při vypuknutí války 136
postavení ve válce všeobecně 62—67, 162—164
rekvisice věcí a služeb 163, 192 až 196, 220—223
vyzvědačství 208
zacházení neutrálních statů 371 až 372
za obléhání a bombardování 202 až 205
Soukromý majetek nepřátelský, viz též Rekvisice
Soukromý majetek nepřátelský:
díla umělecká a vědecká 189, 204
jako kořist na bojišti 172, 186, 190
konfiskace 147, 148
na moři 229, 234—236
na území nepřátelském 146—150
nemovitý 188
ničení 196—200
při bombardování 204, 205
přinesený na území valčícího 191
přivlastňování 183, 187—192, 194
prostředky dopravní 188
světová válka a... 112, 190

Soukromý majetek nepřítelský:
uživání 188
válečný materiál 188
Solferino, bitva u 166
Soluň, okupace ve světové válce 396
Soudy v době okupace 224—226
Spartel Cape, neutralisace 88
Spojené státy severoamerické:
Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field (1863) (Instrukce pro ovládání armád Spojených států v poli) 79
Foreign Enlistment Act (Zákon o verbování do ciziny) 363, 382
mezinárodní kořistní soud a 586
neutralita 379, 407, 409
válečný zákonník: námořní (Naval War Code) 228, 235—236, 425, 254, 265, 292, 464, 478, 483, 507
válečný zákonník pozemní 79
válka za odtržení 63
Spor o hranice:
mezi Bolivií a Peru 19
mezi Spojenými státy severoamerickými a Venezuelou 17
mezi Velkou Britanií a Spojenými státy severoamerickými 17
Společnost Národů viz Mezinárodní dvůr soudní
Společnost Národů:
arbitráž a 18, 21, 23
bojkot hospodářský 54
intervence při porušování zákonů 309
neutralita a 368
povinnosti 31
povinnosti členů 31
rada, urovnávající spory 33
řešení mezinár. sporů 6, 30—34
řešení mezinárodních sporů: prostředky urovnávací a donucovací 35
shromáždění: referát 33
shromáždění: vyšetřování 33
Srbsko:
válka s Bulharskem 63
válka s Tureckem 91
Stackelberg, baron de, případ 43
Stálý rozhodčí soudní dvůr 13, 23, 26, 167, 581
mezinárodní kancelář 8, 13, 26
postup 27
rozhodnutí 19
smlouva 8, 16, 17, 19, 20, 21, 25
Státní spory:
sumární řízení 30
smlouvy: o klausule kompromisorní 5, 16
smlouvy: platnost 21
smlouvy: rozhodčí 16, 30
smlouvy: spory o výklad 22
smlouvy: význam 22, 24
smlouvy: závazky 16, 24
smlouvy: závaznost 18
Státy:
odpovědnost za mezinár. křivdy spáchané jeho námořní ozbrojenou mocí 576
povinnost při nautralitě 371
způsobilost vstoupiti do války 90
Stížnosti vedené u nepřítele 307
Stockholm, konvence (1905) 88
Stockholm, smlouva (1813) 214
Stoessel, generál, obžaloba ze zrady 292
Story, Mr. Justice 521
Stowell, Lord:
o imunitě rybářských člunů 245
o kontrabandu 523
o kořistních soudech 573
o lodích s neutrálním průvodem 562
neutrální majetek na ozbrojených lodích nepřát. jím odsouzený 502
o okupaci nepřátelského území 214
o stranických službách 539
o zajímání nepřátelských lodí ve vodách neutrálních 458
Stranické služby 390—391, 448—449
Stranické služby:
analogon kontrabandu 536
dopravování depeší 536, 542—543, 546—550
dopravování diplomatických osob pro nepřítele 538—550
dopravování nepřátelských osob 536, 537—541
dopravování zpráv nepříteli 542 až 543
druhy 542—545
důsledky 545—551
nabytí nepřátelského rázu 542—545
poštovní lodi vezoucí depeše 549
tresty za... 546
zajetí pro 545
zadržení depeší 548—550
zadržení nepřátelských osob 548 až 551
Stratagemy viz Lsti.
Strategická blokáda 470
Střely viz též Zbraně a střelivo.

Střely (projektily):
otravné plyny v... 81, 161, 260
petrohradská deklarace 78, 160
třaskavé a výbušné 81, 160, 260
vrhané z balonů 81, 260
Styky obchodní:
mezi neutrály a válčícími 358, 372, 390, 442
mezi poddanými válčících států 142—146, 283
Styky s nepřítelem viz též Obchodování s nepřítelem.
Styky s nepřítelem:
mezi neutrály a občany válčících států 372. 389, 392, 456
občanů válčících států 142—146, 283, 337
Sudan, situace ve Světové válce 85
Suezský průplav neutralisace 88, 101
Světová válka 1914—1918. Viz též Rakouská mírová smlouva. Bulharská mírová smlouva. Nepřátelští usedlíci. Německá mírová smlouva. Obchodování s nepřítelem. Turecko.
Světová válka 1914—1918:
Appam případ 405
barevné pluky 98—99
Belgie napadena Německem 87, 395
Belgie, rozdělení ve správní okresy 219
bezdrátová telegrafie 450
blokáda za 477, 485
blokáda na dlouhou vzdálenost 493—498
bojující neutrální občané 108
bombardování nehájených míst 201, 203, 205, 274
bombardování nemocnic za... 168
Breslau, případ 123
British Maritime Rights Order in Council. (Britské vládní nařízení o právech námořních) 470
britské ultimatum Německu 130
Cavell ošetřovatelka, poprava 321
Čechoslováci, postavení za 92
deportace z obsazeného území 222
dodávky neutrálů 442, 443
Dominia za 85
Dresden, případ 436, 457
Emden, případ 270
Fryatt, kapitán, případ 239
Goeben, případ 123
Holandsko, otázka neutrality 400
hospodářský boykot 54
isolace ústředních mocností za... 496
Světová válka:
konsulové v době 134
kontraband 503, 504—513, 518
kontribuce v době... 196
kořist v neutrálním přístavě... 405 až 406
kořist, zničení 255
kořistní soud 573
1414—1418, létadlo na neutrálním pobřeží 426
lodi německých majitelů pod neutrálními vlajkami 117
londýnská deklarace a... 366, 470, 477
Lovaň, spálení 223
nakládání s civilisty se stran Německa 162—163
nakládání se zajatci 175, 176, 177, 180—181
napadení nemocničních lodí... 265
kontraband, nauka o nepřetržité cestě 525—527
nepřátelští občané v neutrálních Státech... 111
nepřátelské korporace v době... 112—113
nepřátelské lodi napadené v neutrálních vodách 436
nepřátelský majetek 148, 186, 197
nepřátelské skutky v Baltickém moři 90
neutralita a... 367, 380, 396, 410, 411, 413
neutralita, porušení 449, 458
neutrální asyl 420, 424, 428, 436
neutralní loď, plující do nepřátelského přístavu 564
občané válčící na neutrálním území 138, 139—142
obchodní lodi v nepřátelských přístavech při vypuknutí války... 152
oblast válečná 84—87, 494
odvody v době... 66
podmořské miny 241, 461
ponorky v neutrálním přístavu... 428—429
porušení válečných zákonů v... 306, 308, 309
postavení civilistů ve... 66
postupování nepřátelských lodí 122—123
postupování nepřátelského zboží za 124
pošty v době... 248
1914—1918, právo angarie 465
právo průvodu 557

Světová válka:
přeměna obchodních lodí, 102, 103, 234
přiměří 297—298. 300, 303, 335
prohlídka neutrálních lodí 553, 557
půjčky 446
Řecko, blokáda 49
Řecko, neutralita 377, 396, 399
rekvirování švédských lodí 463
rekvisice Němců v době... 194, 196
repatriace zajatců 343
represalie v době... 310, 312, 314, 391—393, 550—551
rozpínavé kulky 160
rukojmí 326
rybářské čluny 246
soudní správa v obsazeném území 224—226
soukromý majetek v době... 189—190
stranické služby 537, 544, 545
suspendování smluv v době 135
účinky na smlouvy 145—146
ukončení 335
užívání falešné vlajky obchodními loděmi válčících 269
užívání vrhačů plamenů za... 159
válečné lodi v neutrálních vodách 402
válka ve vzduchu 67, 161, 277—280
vyhlášení války 128, 129
vyšetřování lodí 559
zabavení budovy rakouské legace 310
zabavení lodí vezoucí kontraband 531
zacházení s kabely 276
záchrana se strany neutrálních lodí 439
zajetí lodi, vezoucí kontraband 529, 534
zajetí záložníků... 550—551
zaručení bezpečného průvodu... 284
zničení neutrálních kořistí za... 569—570
zpustošení něm. armádou 199
ztroskotaní vojínů a lodníci na neutrálním území 435
ženy 66, 95
Swineherd, případ 338
Sybille, případ 270

Š.

Širé moře:
dopravování depeší na... 546, 548, 549
jurisdikce nad cizími občany na... 371
kontraband 515
miny na... 240—242
moderní právo angarie 464
nepřátelský majetek přistižený na... 566
neutralisované části... 89—90
neutrální obch. lodi na 133
oblast válečná 83—90
pořádek ve XIII. stol. na... 250
prohlídka na... 534
telegrafní kabely na... 275—276
válčící v neutrál. přístavech, plující na... 411, 431
zajetí na... 545
zboží na neutrálních lodích na... 515—534
Šovinismus 39
Španě. armáda, zajatci na neutr. území 420
Španě. osadní válka o neodvislost (1825) 441
Španě.-am. válka:
barevná vojska 99
blokáda 478
kladení kabelu 451
obch. lodi při vypuknutí války... 246
rušení smluv 134
užívání nepravé vlajky 269
Špionáž, viz Vyzvědačství
Štrasburk 62
Švédsko, neutralisace hranic s Norskem 88
Švýcarský Bundesrath o nakládání s raněnými 166
Švýcary:
neutralisace 91, 354, 363, 371, 376, 377, 399, 422, 424, 443
průchod vojsk 399

T.

Talbot, případ 433
Tangerská smlouva 83
Tarnovski, hrabě, udělení průvodního listu 539
Telegrafie bezdrátová 450—452
Telegrafní kabely podmořské:
užívání válčícími 450
zacházení 275

Temeraire, případ 288
Tetens, návrh na kořistní soud 579
Thyra, případ 435
Torpeda 239
Toskánsko podrobení 333
Transporty při vyklizování 170
Transvaal: Viz Jihoafr. Republika
Trent případ 539, 548
Trianon, smlouva mírová 335
Tripolis: anekse 218, 340
ultimatum hrozící okupací 130
Trosečníci, nakládání s 262—268, 434
Tsu-Schima bitva 432
Turecko:
mírová smlouva 88, 335
odznak lék. služby 171
Turecko-italská válka (1911):
anekse Tripolisu a Kyrenaiky 340
blokáda 473, 489
bombardování vál. loďstvem 274, 308
dopravování kotrabantu 525
dovolení pobytu válč. občanům na nepřát. území 137
nepřátelské zboží 120
oblast válečná 86
obsazení nepřát. území 218
postoupení nepřát. lodi 123
prostředkování 11
represalie Francie 43
Rudé Moře, navrhovaná neutralisace 89
stížnosti vedené u neutrálů 307
stranické služby 548
ustanovení Lond. deklarace 365
vypuzení válčících občanů z nepřát. území 138
Turecko-srbská válka (1877) porušení neutrality 398

U.

Ubytování vojínů 189, 194
Účinky vypuknutí války:
diplomatické styky 133
majetek válčících na nepřátelském území 146
občané v nepřátelském státě 136
obecné 133
obchod mezi občany válčících států 142
obchodní loď 150
persona standi in judicio 139
smlouvy 145
smlouvy mezistátní 134
Uhlí jako kontraband 507
Úkaz z r. 1809 362
Ultimatum 37, 130—131
Uniknutí ze zajetí 178
Urin, admirál, v korejských vodách neutrálních 395
Ústav mezinárodního práva:
a válka ve vzduchu 278
o bombardování 273
o dopravě kontrabandu 524
o kořisti 253—255
o kořistních soudech 572, 579
o minách podmořských 241
o mírové blokádě 49, 50, 51
o nepřátelských lodích obchodních 236
o neutralitě 418, 431
o okupaci nepřátelského území 221
o podmořských kabelech 275
o povstání 92, 374
o právu angarie 462
o právu válečném 79
o prohlídce 553, 554
o represáliích 314
o začátku války 128
o zajetí 565, 576
Usus in bello 77
Ušetření:
odmítnutí 158
povinnost 158, 242, 260
Uti possidetis, zásada 331, 340
Útok 200
Útok nepřátelských lodí, viz Nepřátelské lodi.
Uznání válčící mocnosti (Recognition as a belligerent Power 69
Úžina:
blokáda 473

V.

Válčící viz Nepřátelské území.
Obsazení.
Obchodní lodi.
Soukromý nepřátelský majetek.
Kořistní soudy.
Obchod s nepřítelem.
Válčící:
branná moc 94—105
desertéři a zrádci 105, 342
dobrovolnické loďstvo 100
dodávky od neutrálů 382, 411, 414, 441
hlavní a vedlejší 93
kořistní soudy 403
loďstvo 94, 99
mimonepřátelské vztahy 281
nebojující členové branné moci 95, 161, 177, 261

Válčící:
nepravidelná vojska 96
nestrannost neutrálů vůči 369, 389
neutrálové a vojenské přípravy 406—419
odvody „en masse“ 97, 162
ohlášení začátku války neutrálům 129, 380
okupace neutrálního území 402
poddaní na nepřátelském území 136
porušení neutrality 441, 453
poskytování asylu 419
postavení majetku ve státě nepřátelském 146. 196
postoupení lodi 123
použití neutrálního území, jakožto základny pro námořní operace, zákaz 409, 429
povinnosti a práva 385
povstalci. jakožto 62, 92
pravidelné vojsko 94
právo angarie, jeho vykonávání 461—467
případ československý 92
přivlastnění si majetku 183—187
proces proti zajaté lodi 572
prohlídka neutrálních lodí 443. 552
půjčky a podpory se strany neutrálů 445
sbory barbarské 98
služby — 163, 189, 220, 447
soukromé lodi kořistní 99, 102, 363, 379
státy neutralisované 91
státy vasalské 91
stížnosti na nezákonné vedení války 307
styk mezi poddanými válčících států 142. 283, 339
styk mezi válčícími a neutrály 372, 389, 392, 442
styk s nepřátelskými poddanými 143. 339
uznání neutrality 374
vojenské operace a neutrálové 393 — 406
zajetí neutrálních lodí 564
způsobilost vstoupiti do války 62, 90
Válečná zrada 320—323
Válečná zrada na rozdíl od skutečné 209
Válečné zločiny: viz též Válečná zrada
druhy 316—323
pojem 316
tresty za spáchané 323
Válečné zločiny; tresty za spáchané.. účinky mírové smlouvy na... 340 — 341
Váleční zločinci:
ve válce námořní 238
ve válce pozemní 66, 96, 97, 105, 207, 296, 308, 341
Válka za odtržení (1861) 63
Vashburne, Mr., případ 203
Válečné lodi, viz též Neutrální asyl. Zneužití neutrálního asylu 430—434
Válečné lodi:
exteritorialita 429
internování (zadržení) 430
lodivodství neutrálů 447
neutrální jakožto asyl 432
opravy v neutrálním přístavě 412, 430
právo prohlídky a vyšetřování 553
průjezd neutrálním pobřežním pásmem 401
Váleční zajatci:
civilní osoby jako 162—164, 177
disciplina 178
hlava státu a úředníci 164, 337
kancelář informační 179
kdy se skončí zajetí 181—182
korespondence 177
kteří uprchli 178
náboženské výkony 176
námořní válka a 260 429, 546
neutrální asyl pro 420—422, 429, 437—438
platy 176, 177
pomocné spolky 180
práce 176
propuštění na čestné slovo 178, 282
propouštění válečných zajatců při uzavření míru 342—343
průchod neutrálním územím 422
represalie a 311—315
souzení pro spáchané zločiny 341
světová válka a 175—177, 180 až 181, 550—551
výkup 174, 181, 182
vývoj mezinárodního práva v otázce o zajetí 173—175
zacházení 175—177, 180—181, 312
záložníci jako 550
závěť 177
případ 405
Válka, viz též: Létadla a balony. Angarie válčící. Nepřátelský ráz. Válka pozemní. Vypuknutí války. Postliminium. Oblast válečná. Represalie. Válka námořní. Podrobení. Světová válka 1914—1918.

Válka:
bojiště 89
branná moc 62
cíle 67. 75
druhy 75
guerilla 69—71
charakteristika 59—71
jed a otrávené zbraně 83, 159, 202, 260
soukromí jednotlivci, majetek 63
manifest 127
mimonepřátelské vztahy mezi válčícími vůbec 281—305
nezákonná 304
občanská 68—69, 329, 373, 381
oblast válečná 84—90
odškodnění 326—328, 453
počátek 126, 130
pojem 61—65
porušení pravidel 317
pravidla 71, 84
právo vésti 90
příčiny 11—75
příčiny na rozdíl od záminky 74
příčiny spravedlivé 73
ukončení, propuštění zajatců po 178, 181—182
prostředky k zabezpečení, zákonné.. 305—329
půjčky 445—447
rozdíl od prostředků donucovacích 36—37
soukromí jednotlivci: nepřátelské činy 62, 162, 304, 319
smlouvy týkající se... 78—81
soukromí jednotlivci stav za 62—67, 162—164
stav dočasný 329
účel 67
účinky vypuknutí 132—155
území neutralisované pro případ... 87—89
ukončení 329—349
ultimatum 130
vojenská okupace za 65
vyhlášení 128—129
vypuknutí 126—132
zahajovací nepřátelské činy 131—132
zajetí záložníků 550—551
zákonitost 59
zákonná 305
záminky K... 74
zastavení nepřátelství 296, 330—331
zvyklosti 77
Válka na moři: viz Blokáda. Nepřátelské lodi. Obchodní lodi. Neutrální asyl. Kořist. Kořistní soud
Válka na moři 229—232
bombardování nepřátelského pobřeží 272—274
deklarace pařížská o 78
dobrovolná loďstva 99—103
dopisovatelé novinářští 452
duchovní personál na lodi 268
francouzská nařízení o 230
Haagská konvence o bombardování nepřátelského pobřeží 81
imunita rybářských lodí a člunů 245
kdo se může státi zajatcem 260
kodifikace práva... 235
kontribuce 271
lékařský personál na lodích 268
lesť 269
na rozdíl od války na zemi 156
násilí proti nebojujícím 261
násilí proti osobám nepřátelským bojujícím 259—261
násilí proti nepřátelským jednotlivcům, kteří nepatří k námořním silám 261
nemocniční lodi 247, 264—266
nemocn. personál na lodích 268
neutrální lodi, které pomáhají raněným 267, 432—434
neutrální území zakázáno jakožto základna námořní 410—414
nezákonné prakse
oddělení pro nemocné 266
omezení práva k zajetí 243
podmořské miny 239
předměty 229
prostředky 227, 236
rekvisice 271
snahy 227
torpeda 239
vlajky parlamentářské 285
vyzvědačství 269
zacházení s nemocnými 263
zacházení s padlými 263
zacházení s podmořskými kabely 175
zacházení s raněnými 262—268
zacházení s trosečníky 263
zákonná prakse 228
zboží určené pro raněné 513
zrada 269
ženevská konvence 81
Válka pozemní:
viz Nepřátel. území; Neutrální asyl; Váleční zajatci; Soukromý majetek nepřátelský; Veřejný majetek nepřátelský:
bombardování 200—205

Válka pozemní:
dobrovolné pomocné společnosti 169
dusivé a otravné plyny 81, 161
expansivní střely (rozpínající) 81, 160
haagská pravidla o 79
kontribuce 195, 220
konvence o . . . 78
lékařský personál 169
lékařské zařízení jednotky a materiál 168, 205, 514
lsti (strategie) 210—212
nakládání s nemocnými 158, 165—173
nakládání s raněnými 157, 165—173
na rozdíl od námořní 156
násilí proti nepřát. osob. 157, 161—169
neválčící členové branné moci 157, 161
nezákonné provádění 155, 158, 201, 202
objekty prostředků 156
obléhání 202—203
odznaky lékařských zařízení a personálu 170, 171, 212
prostředky 155
průvod evakuační 170
rekvisice 163, 189, 192—195, 220,
střely rozšiřující otravné plyny 81, 161
účel 155
útok 200—202
ušetření (kdy lze odmítnouti) 158
vlajka bílá 286
výbušné střely 160
vyzvědačství 206—210
zabíjení a zraňování bojujících 157
zacházení s padlými 171
zajatci — kdo jimi může býti 162, 164, 177
zákonné provádění 155, 159
zrada 203, 207
zraňování bojujících 157, 159
Válka ve vzduchu viz Letectvo
Varjag, případ 395, 433, 457
Vasalské státy, válka 63, 68, 91, 92
Vattel o:
neutralitě 356
okupaci území 214
příměří 301
půjčkách válčícím 445
represaliích 44
zradě 270
Vega, případ 244
Venezuela:
blokáda 49, 51
represalie se strany Holandska 41
spor o hranice (1900) 17
Veřejné dluhy, represalie vůči... 44
Veřejný majetek nepřátelský:
kořist na bojišti 172, 186
movitý 185
na moři 229
na nepřátelském území 147
nemovitý 184
při bombardování 205
přivlastňování 183—187, 192
užívání 184
za světové války 186
Veřejný nepřátelský majetek, viz též Zničení nepřátelského majetku.
Věrolomnost, příklady 212, 270, 288, 292
Versailles, Preliminář mírové (1871) 336
Victor, případ 441
Vigilantibus jura sunt scripta 302
Villafranca, preliminář mírové smlouvy 336
Vladimirowka, obsazení Japonci 96
Vládní nařízení o právu námořním (1916) 367, 470, 513, 518, 527, 529, 564
Vládní úředníci sesazení jich nepřítelem 224
Vlajka:
nemocniční lodi 267
nepřátelské zboží dopravované pod neutrální vlajkou 115, 230
postoupení neutrálních lodí 120
ráz lodi určen 113
užívání falešných 211, 269
Vlajka bílá:
kapitulace a 294
kdy se jí používá 286—288, 294, 307
nakládání s těmi, kdo ji nesou 286—288
válka námořní a 286
válka pozemní a 286
význam 286
zneužití 211, 288, 289
Vnitrostátní zákony neutrality 371, 382
Vojenské operace 221
neutrálové a . . . 393—406
Volné zboží 502, 503, 513—515
Volturno, případ 548
Vorwärts, případ 255
Vrow Houwina, případ 520
Vyjednávání:
důležitost 10

Vyjednávání:
o mír 344
pojem 6
postup při . . . 6
právní význam 5
účinky 9
Vyklizování, transporty 170
Vykoupení kořisti 256, 570
Vypuknutí války:
viz též Účinky vypuknutí války 126—132
imunita obchodních lodí 246
po vyhlášení 128
ultimatum 130
vůbec 126
zahajovací nepřátelské činy 131
zpráva o 129, 380
Vyslanci, viz Diplomatičtí zástupcové
Vyšetřování:
odpor proti 560
Vyšetřování, viz též Prohlídky
postup 558, 559
právo v době příměří 296
právo vůči obchodním lodím 552—565
Vyšetřující komise 6
Vyzvědačství 205—210, 269—270, 320
André, major, případ 208
rozdíl od patrolování a dopravování depeší 207
tresty pro 208
Vzdání se, viz Kapitulace
Vzpoura, rozdíl od války 63

W.

Washington:
smlouva 417, 578
Tři pravidla . . . 18, 416—418, 459
Wemyss, admirál, uzavření příměří ve světové válce 299
Westlake, návrh soudu odvolacího v případech kořistních 580
Westminster, smlouva (1654) 555
Wheaton, odpor proti prohlídce 561
William P. Frye, případ 512, 529, 570
Windber, případ 550
Woodfield, případ 435

Z

Zadržení in transitu 124
Záchrana poskytnutá obchodními loděmi neutrálů 439—440
Zajetí:
viz též Angarie, Nepřátelské lodi imunita lodí před . . . 243—249
Zajetí neutrálních lodí:
doprava do přístavu 567
důvod 545, 565
Zajetí hlavy státu a ministrů 164
Zajetí neutrálních lodí:
Haagská konvence 81, 364
opětné zajetí 570
proces 250, 572
proces: po uzavření míru 576
proces: protesty a stížnosti 578
proces: výsledek 576
proces: vnitrostátní ráz 572
propuštění po zajetí 571
účinky 566
výkup 570
zničení po zajetí 567
způsob 565
Zajímací listiny 42, 46, 99, 230, 250, 357, 363, 407
Zákony o verbování do cizích vojsk:
americký 363, 383
britský 363, 383, 515
Zákonné válčení, prostředky k zabezpečení 305—328
Zákony válečné:
původ 76
smlouvy o 78
a ústav pro mezinárodní právo 79
vývoj 78—81
závaznost 82—84
Záložníci, zajetí 550—551
Záškodnictví 323
Zbraně a střelivo:
viz též: Výbušné koule. Expansivní koule. Jedovaté plyny. Projektily. Torpeda
kontraband 502
neutralita a dodávání 411, 441
zničení 198
zničení továren 197—198
Zemčug, případ 432
Zouche, o kontrabandu 529
Zneužití neutrálního asylu 431—432
Zneužití vlajky parlamentářské 288—289
Zničení nepřátelského majetku:
drancování 196
historické památky, umělecká díla 198
obecné pustošení 199
obchodní lodi 252—253
při bombardování 205
válečná nutnost 196—197

Zničení nepřátelského majetku:
zásob 198
zbraně a munice 196—199
Zpětné zajetí kořisti 257, 570
Zrada 206, 209, 269, 320—323
Zrada:
Jakoga, Major 209
Oki, kapitán 209
válečná zrada na rozdíl od skutečné zrady 209
Zrádci 206
Zvířata, koně a jiná nosná či tažná 507
Zvířata nosná a tažná kontraband 507

Ž.

Železnice:
neutrální vagony, jezdící po tratích válčícího 448—449
Železnice:
právo angarie a ... 466
užívání ve válce 147, 185, 188
Ženeva, rozhodčí soud 459
Ženevská konvence a dobrovolné pomocné společnosti 169—170
Ženevská konvence:
nebojující 161, 398, 424
padlí, nakládání s nimi 171
přizpůsobení zásad válčení námořnímu 78, 81, 261—268
původ 165
ranění a padlí 78, 166—173, 191, 282
Ženeva, Societé d'utilité publique 166
Ženevská konvence:
zajatci 162, 261
zákaz zneužívání 172
Ženevský kříž 171, 172, 212, 267
Ženy ve světové válce 66, 95

Přeložili:

Fr. Bommer z I. dílu str. 1—355.
Dr. Jar. Kraus z I. dílu str. 356—672.
E. K. Škrachová z II. dílu str. 1—350.
Dr. E. Mimra z II. dílu str. 351—587.